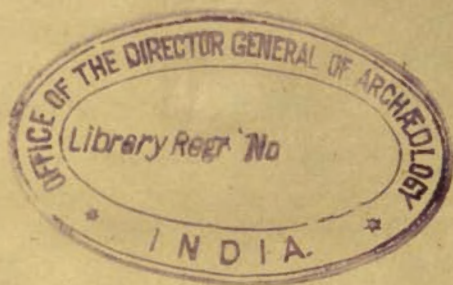

OFFICE OF THE DIRECTOR GENERAL OF ARCHÆOLOGY
Library Regr. No
INDIA.

OFFICE OF THE DIRECTOR GENERAL OF ARCHAEOLOGY
INDIA
Library Regr No

OFFICE OF THE DIRECTOR GENERAL OF ARCHAEOLOGY
Library Regr No
INDIA.

PAHLAVI, GUJARÂTI AND ENGLISH DICTIONARY.

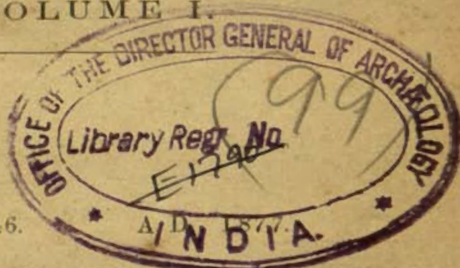
BY

JAMASPJI DASTUR MINOCHEHERJI JAMASP ASANA,

FELLOW OF THE UNIVERSITY OF BOMBAY, AND

MEMBER OF THE BOMBAY BRANCH OF THE ROYAL ASIATIC SOCIETY.

VOLUME I.

A.Y. 1246. A.D. 1877.

AGENTS IN LONDON—MESSRS. TRÜBNER & Co.,

57 & 59, LUDGATE HILL.

BOMBAY:

PRINTED AT THE EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.

પેહેલવી-ગુજરાતી અને ઈંગ્રેજી શબ્દકોષ.

રચનાર,

જામાસ્પજી દસ્તુર મીનોચેહેરજી જામાસ્પ આસાના,

મુંબઈની યુનીવરસીટીના ફેલો અને મુંબઈની રાયલ એસીઆટીક
સોસાઈટીના મેમ્બર.

દફતર ૧ લું.

સને ૧૨૪૬ યજદજરદી.
સને ૧૮૭૭ ઈસવી.

લંદનમાં એજંતો—મીસીઅરસ ત્રુબનરની કુંપની,

૫૭ અને ૫૯, લદગેત હીલ.

મુંબઈમધ્યે
એજ્યુકેશન સોસાઈટીનાં છાપખાનામાં છપાવી પ્રગટ કર્યું છે.

TO

HIS EXCELLENCY

SIR PHILIP EDMOND WODEHOUSE, G.C.S.I., K.C.B.,

&c., &c., &c.,

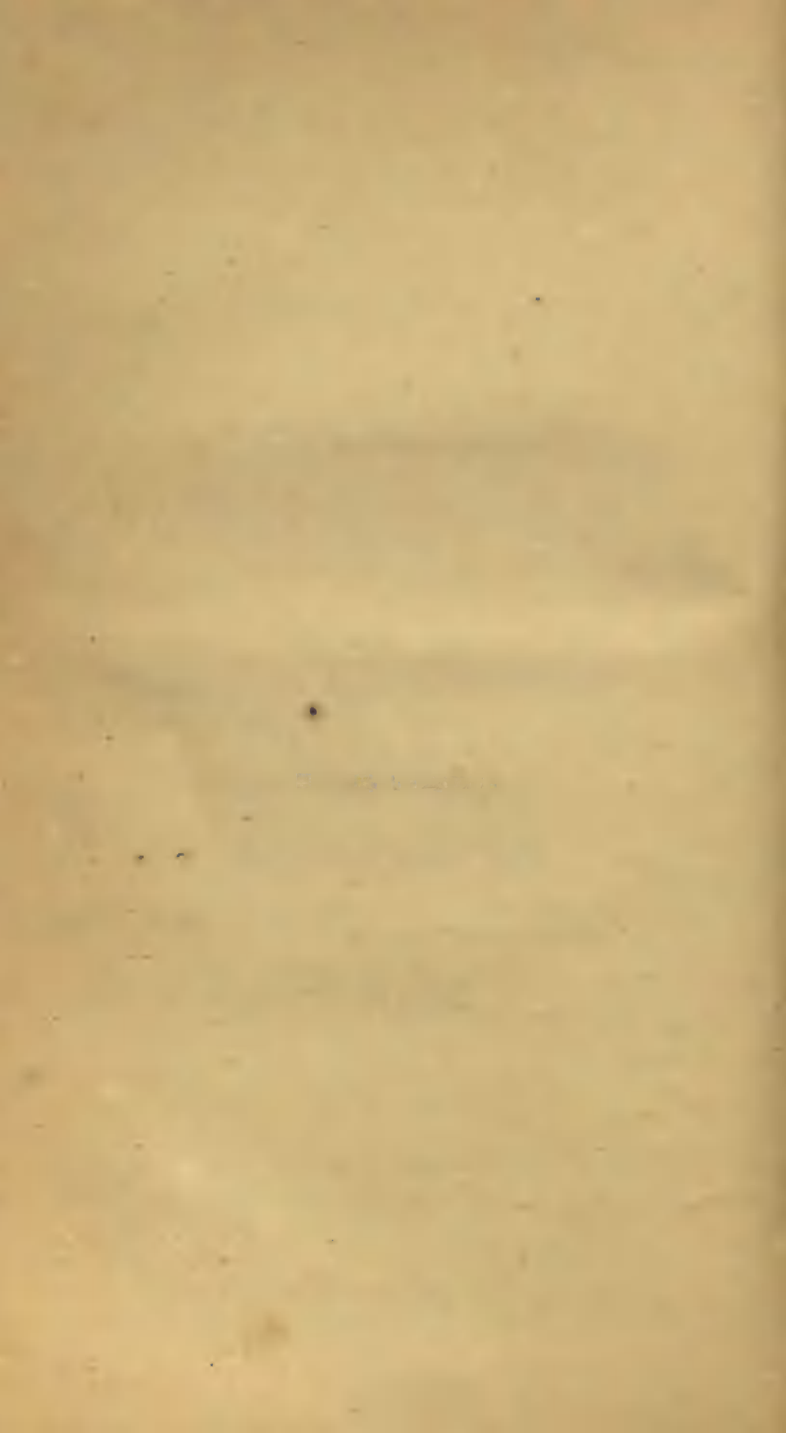
GOVERNOR OF BOMBAY,

AS AN OFFERING OF RESPECT AND GRATITUDE, AND IN TESTIMONY OF ESTEEM FOR HIS PRIVATE AND OF ADMIRATION FOR HIS PUBLIC CHARACTER,

This Work is inscribed

BY HIS MOST OBEDIENT AND HUMBLE SERVANT,

JAMASPJI DASTUR MINOCHEHERJI JAMASP ASANA.

નામદાર

હીઝ એકસેલનસી સર ફીલીપ એદમંદ વોડહાઉસ,

જી. સી. એસ. આઈ., કે. સી. બી.,

ઇત્યાદિ, ઇત્યાદિ.

મુંબઈના ગવરનર સાહેબ,

એઓને માન સાથે

ઉપકાર, અને એઓની ખાનગી આચરણની વખાણ, અને જાહેર કામોની
તાજુબીની ઈધાણી દાખલ

આએ ગ્રંથ

એ નામદાર સાહેબનાં અત્યંત તાબેદાર અને નમનતાઈ
ભરેલા સેવક,

જામાસ્પજી દસ્તુર મીનોચેહેરજી જામાસ્પ આસાના

તરફથી અર્પણ કીધો છે.

PRELIMINARY NOTE.

It is a fact, admitted by all Oriental scholars, that a complete and accurate dictionary of a language so difficult and obscure as the Pahlvi, is at the present day a great and important desideratum.

The compilation of a dictionary of the Pahlvi language embracing almost all its words must not be looked upon in the same light as an ordinary compilation in respect of a language that is current and universally known. Several circumstances have led me to undertake this work :—

First—That, owing to the study of the language having been almost abandoned by our people, and to the negligence and unwillingness of its teachers in imparting its knowledge to some praiseworthy few who desired to penetrate the mysteries of their ancient tongue, it has day by day sunk into obscurity, and finally has become almost obliterated ; and—

Secondly—That, as at present the language is being studied with great ardour and enthusiasm in certain limited quarters in both Europe and India, a correct and perfect Grammar and Dictionary are indispensable to its students. Of these, the first, a Grammar, has already been published by Mr. Dhanjibhai Framji Patel and Dr. Fred. Spiegel and others ; and the second, a Dictionary, although various attempts have been made towards its compilation in the shape of small glossaries, has not yet been published by anybody in a perfect and exhaustive manner.

The present work was designed by my deceased and respected father, Dasturji Saheb Minocheherji Edalji Jamasp Assana, who had written it after the style of a Persian vocabulary entitled the *Burhâne-Kâte*, and it was owing to his untimely

and lamented death that the work was not published in its Pahlvi words with their Persian meanings.

I therefore undertook to finish this work so well begun, and extended its sphere of usefulness by its adaptation to a Pahlvi-Gujarati form, and its alphabetical arrangement according to the improved system of the present times.

Our well-known citizen and Orientalist Mr. K. R. Kama kindly suggested to me that if the Pahlvi words were translated into English, as well as Gujarati, the work would, no doubt, prove of extended usefulness, both in Europe and India, to students of the Pahlvi language.

This learned scholar also hinted that as various letters of the Pahlvi alphabet, though uniform in shape, differed in their pronunciation, so words consisting of these letters should be arranged in a separate classification according to their spelling; as by having them separately arranged according to the order of their pronunciation it would involve very tedious and wearisome labour upon the students to search them out.

Both the above suggestions appeared to me to enhance the usefulness of my purpose, and I was confirmed in this opinion by the views of my learned friends the late Rev. John Wilson, D.D., Dr. E. W. West, Dastur Hoshangji Jamaspji Jamasp Asana, and Mr. Dhanjibhai Framji Patel. It was likewise warmly approved of by Dr. F. C. Andreas, a learned German scholar, who was in Bombay for a few months last year.

In acting upon these valuable suggestions I was forced to undergo a great deal of arduous work; but, as they appeared to increase the utility of the work, and to make it of great benefit to the student, I very willingly adopted them, and am confident that the dictionary will be thereby found of increased service to the public.

With the view of affording greater facility to the study of the language, I have observed the undermentioned rules in the compilation of this work:—

1. Those words which consist of letters uniform in shape but of different pronunciation I have arranged in consecutive order according as they are spelt, so as not to entail upon students

the difficulty of searching for them in different places, except in such as they would occupy in the order of pronunciation.

2. As many words as I have been able to collect from various ancient books and manuscripts, I have entered here in as many different ways as they are pronounced, at the same time following faithfully their former style and significance.

3. As far as I have been able, I have arranged the words with their pronunciations and meanings according to the improved system observed in modern compilations of the same class, and have compared them with their synonyms in the Aryan and Semitic languages.

4. Several words, the pronunciations and significance of which I have found too obscure to understand have been simply entered in their proper places in this book, with a reference to the books or manuscripts from which they have been collected.

5. Every word in this dictionary is entered here with as many different significations and modes of pronunciation as it is capable of.

6. With regard to those words which have been collected from books, manuscripts, or plates, their ancient pronunciation has been entered first, and then compared with the different modes in which they are pronounced at present.

7. Each word is followed, 1*st*, by its pronunciation in Gujarati and English; 2*ndly*, by its grammatical signification and translation in both languages; and 3*rdly*, by its comparison with synonyms of other languages.

8. As some of the words have not been very explicitly written or printed in the various books and manuscripts from which they have been gleaned, I have entered them here in their old original form, with their pronunciations and meanings, as far as lay in my power, and have given their derivations.

9. Words which I could not clearly understand, and which are very rarely to be found in the literature of the present day, I have simply given here with reference to the various books and sentences from which they have been collected.

10. Words relating to proper names and ceremonies are given here with a brief history added to their meanings.

The English translation of this work was at first kindly undertaken by Mr. Framji Minocheherji Dastur Jamasp Assana, B.A., but, owing to constant indisposition, he was forced to relinquish it soon, when Mr. Kavasji Edalji Kanga, the Head Master of the Mullaṇ Firuz Mudresha, and the author of *Translation of the Vandidad*, obligingly lent me his valuable assistance. For this and for several other suggestions I am greatly indebted to him.

I beg to avail myself of this opportunity to tender my sincere thanks to our respected citizen Dinshawji Maneckji Petit, Esq., for the munificent support he has so generously rendered me in connection with this work; also to the Government of Bombay and the Director of Public Instruction for the liberal patronage they have bestowed on me, with the laudable object of redeeming an ancient classical language from the obscurity of ages.

I also beg to thank most heartily those gentlemen who have kindly supported the undertaking by subscribing for copies of this work.

I am extremely indebted to my learned and venerable friend the late Rev. John Wilson, D.D.,—by whose untimely death a great and unspeakable loss has been occasioned to all Oriental scholars,—for his kind approval of the publication of this work, and for his very willing inspection of and favourable opinion on some of its specimen pages; also to my learned friend Dr. E. W. West, of London, for the valuable loan of his partly-finished Pahlvi Dictionary, a collection of about 6,000 words (most of which have not yet been translated), and for his much-esteemed inspection and approval of manuscript specimens of this work.

My learned friend Dr. F. C. Andreas, whilst in Bombay, obliged me with very valuable suggestions and favourable opinions regarding a manuscript copy I had submitted to him for his inspection, and I have therefore the greatest pleasure in thanking him for his services.

I am also much obliged to my learned friend Mr. Dhanjibhai Framji Patel, an Orientalist of wide reputation, for allowing me the use of very valuable books in his library.

I also thankfully appreciate the suggestions so heartily and constantly rendered to me by my learned friends—Orientalists of very high reputation—Dastur Hoshangji Jamaspji Jamasp Assana and Mr. K. R. Kama.

Mr. Maneckji Limji Hataria, of Persia, has displayed a very deep interest in the progress of this work, and has rendered me invaluable assistance by sending important Pahlvi works from his own library, and those of other learned persons in Persia; and I here take this opportunity of expressing my warmest thanks to him for the same.

As the compilation of this Dictionary is the first attempt of its kind, I fear several errors may have crept into it, for which I trust my readers will excuse me. I, however, beg to suggest that they will lay me under an obligation by pointing out to me any mistakes which they may discover, so as to enable me to avoid them in the subsequent editions.

JAMASPJI DASTUR MINOCHERJI.

77, Nanabhoy Bamanji Street, Fort,

Bombay, March 1877.

INTRODUCTION.

Pahlvi is the most ancient and difficult of all the languages ever spoken in Persia. It is composed of various elements derived from the Avestâ, Sanskrit, and other languages; and, owing to Semitic people having governed Persia at different periods of its history, it has also received a slight accession of words from Semitic languages. It therefore follows that a thorough and earnest study of the Pahlvi tongue requires for its foundation a well-grounded knowledge of the Avestâ, the Sanskrit, Pâzand, Persian, Arabic and a few other languages of the Semitic family; and without such knowledge it would be impossible to read and comprehend the language.

The Pahlvi characters are adaptations of those of the Avestâ, some of them being still written in their original shape, and others in abbreviated forms. For this latter reason, and on account of peculiar modulations in the pronunciation of various Pahlvi letters, the reading of the language is not so easy as the Avestâ, and, at least in certain cases, the student cannot get through any portion of the written language, unless after great and laborious trials.

The grammar of the language, though inferior in importance to the Avestâ and Sanskrit grammars, is by far the most elaborate of all other languages ever known, because it contains more conjugations, more parts of speech, more affixes, more prepositions, more conjunctions, &c. than those of other languages. As far as has yet been discovered, the syntax and etymology of the Pahlvi bear a close affinity to those of the Avestâ and old Persian writings.

Adverse circumstances, such as the incompetence of some of its teachers, the heedlessness and negligence exhibited by its writers, and the almost total neglect of its literature at the present day, have caused the language to sink into gradual

oblivion, and have even led some people to doubt whether it existed or not in ancient times.

Before entering upon a minute discussion on this point, it would be unjust to omit the mention here of the great and manifold benefits that we have derived from the unremitting energy of some of our late Dasturs in promoting the spread of Pârsi religious writings. It must be acknowledged without hesitation that had not our old, learned Dasturs translated some ancient Avestâs, and Pahlvi and Pâzand books into Sanskrit, Persian and Gujarâti, and had they not imparted the knowledge of those languages to a few European *savans*, probably not the slightest mention or trace of them would have remained at the present day. The recent success achieved by European students of these languages is in a great measure due to this circumstance. We must also acknowledge that the estimation in which the knowledge of Pahlvi literature is held at present is chiefly owing to the munificent patronage of some of the great States of Europe offered to its advancement, and to the unwearied industry and ability of some great and learned students, whose zeal for their work has infused new life, as it were, into the language, and saved it from lapsing into utter obscurity. The Avestâ Grammar and Glossary, the Pahlvi Grammar, and several small glossaries of that language; the versions of different ancient Avestâ and Pahlvi books; the several learnedly-compiled works on the philosophy of the Avestâ; the numerous works on the antiquity of the Avestâ, Pahlvi and Pâzand languages; the recent works on the discoveries of cuneiform and other Pahlvi inscriptions to be found among the mountains and valleys of Persia, and the copies taken of the antique sketches discovered there,—all these we owe to the patronage of some of the great European States, and to the enterprise and labours of European scholars, which command our deepest admiration and gratitude, and which have been the chief incentive to a zealous study of Pahlvi in this country.

In former times, if anybody was desirous of studying the language, the first obstacle to his undertaking it was the

extreme difficulty of procuring Pahlvi works themselves; and even if he were fortunate enough to overcome this difficulty, he was put to great expense in having written copies of them prepared, and was thus obliged to relinquish all hopes of pursuing the study.

At the present day these difficulties have been to a great extent removed from the path of learning by the recent publication of works under the authority of the European States and scholars of the times; and a still greater benefit is derived from the preparation of various books of reference, such as grammars, dictionaries, translations, notes, essays, &c. We have now the inestimable advantages of Madreshâs (colleges) established throughout the country, where students may reward their labors by results proportionate to their zeal and energy. Great credit is due to the promoters of these advantages, which are further heightened by the publication of historical works descriptive of the once majestic and powerful rule of our ancestors, which has passed away, and other works on the philosophy of the Zoroastrian religion. One of the effects of these books has been the recognition of our community as a unique and distinct community existing at present in the world. We are also greatly indebted to them for removing the doubts that have been cast on the sanctity of our religion, in some quarters. Had it not been for the munificent aid of some of the great States, and the wonderful labours of the scholars of Europe, we may rest assured that the little we now know of the Avestâ, Pahlvi and Pâzand literature would never have been known at all. Is it not a matter to be deeply grateful for, that the labour and expense which we ourselves must have otherwise undergone should have been so cheerfully and liberally undergone by the professors of other religions, and men of other countries than our own? Although these enterprising men have pursued their self-appointed work with the view of extending the knowledge and experience of mankind, and of arriving at the kernel of truth from amidst its surrounding husk of falsehood, yet it is our Pârsi community which has derived the greatest benefit and advantage from their invaluable researches. We

cannot, therefore, be said to err, as Dasturs or laymen, in cordially thanking them for the facilities of study they have given us.

European scholars of the present day are not unanimous in their conjectures regarding the origin and the age of the Pahlvi language. Some Orientalists venture to think that the language originated from the Syriac of the times of the Assyrian rulers, while others take it to be a branch of the old Parthian or Chaldæan language; and some go still further in asserting that it was manufactured by the Parsees, after their landing in India, from the Arabic and Persian languages. To this last theory, wild and hasty as it is, very ample and conclusive replies have been furnished by learned scholars of Europe, and also by two well-known gentlemen and Orientalists of our own community, Mr. Dhanjibhai Framji Patel and Dasturji Hoshangji Jamaspji Jamasp Assana. The former gentleman, in his work on *The Origin and Authenticity of the Aryan Family of Languages*, very learnedly and elaborately refutes, by the most conclusive and unimpeachable reasoning, this opinion regarding the fabrication of the language by the Pârsis, and also the opinion attributing its age to the Syriac dynasty. He has proved beyond a doubt that it sprang into existence at a very ancient period, and that it owed its origin to the Aryan people. Dastur Hoshangji, in the preface to his *Old Zend-Pahlvi Glossary*, agrees with Mr. Dhanjibhai as regards the great antiquity of the language, but differs from him in dating its age from the times of the Assyrian dynasty. The learned Dastur's opinion has been confirmed, and cited as authoritative, by the late Dr. Martin Haug, in his essay prefixed to the work under reference.

Now the basis of the supposition that Pahlvi was derived from the Parthian or the Chaldee language is the close affinity that some words of the Pahlvi bear to certain words in those languages. It should, however, be borne in mind by those who uphold this view, that the Parthians and Chaldæans are descended from the ancient race of Persians, and hence it is nothing surprising that they should have retained some traces of

the language of their ancestors in the language they use at the present day. When we find that the Pahlvi is of such antiquity as to have been spoken in the times of the Pêshdâdian rule (proof of which will be presently given), it is much more reasonable to believe that the Parthian and Chaldæan languages should owe a great deal to the Pahlvi for their development, than to suppose that the latter is an offspring of the former. Again, as regards the other theory, that the Pahlvi originated in the times of the Assyrian rule, it should never be forgotten that *that* language was first spoken by the Kayânians. Incontestable proofs of this fact we find given in the 3rd volume of the *Dinkard*, which most important and valuable Pahlvi book, it is well known, was translated from the books of the Avestâ by the disciples of Zoroaster at the desire of the king Gustâsp of Persia. These facts are sufficient to show that both the theories above referred to,—one, attributing the origin of the Pahlvi to the Syriac language of the times of the Assyrian rule, the other, to the Chaldæan language of the times of the Parthian rule,—are utterly groundless and false.

Some learned scholars assert that there is a vast difference between the Pahlvi language as it is found inscribed on the plates and coins, and as it is found written in the books; and on this fact they have started the theory that the book-language was evidently composed at a later period than that of the inscriptions, and it must therefore owe its origin to Persian. This view I consider to be erroneous; because there are various ancient Pahlvi books, such as the *Dinkard*, *Nerangstân* (bearing instances from the Avestâ), the *Bundêhêshnê*, the *Minokherad*, *Pahlvi Shâhnâmeh*, the *Virâfnâmeh*, the *Shâestlâshâest*, the *Shêkan Gumâni Vajâr*, the Pahlvi version of the *Vandidâd*, the *Yasna*, *Visparad*, *Khordeh-Avestâ*, the *Avestâ-Pahlvi Kosh* (commonly known as the *Zend-Pahlvi Glossary*), the *Ashirvâd*, *Âfrins*, and some Pahlvi Nirangs, &c., all of which are still extant, and were beyond doubt written contemporaneously with, and in some cases even earlier than, the plates and coins above referred to.

It is true that several of the Pahlvi characters in the inscrip-

tions or plates differ in their formation from those to be found in the books. But this difference surely cannot sufficiently account for the theory that Pahlvi was derived from the Persian. So far from being the case, I am firmly of opinion that the Persian is indebted for much of its growth and development to the Pahlvi. It is undoubtedly the fact that in former days there was a vast difference between the language of the court and the language that was in vogue among the masses of the people, in the same manner as there was a difference between the Vedic Sanskrit and the Sanskrit of common use. The propounders of the theory that I have just adverted to must have formed their opinion from the perusal of some imperfect Pahlvi books; for had they consulted such ancient works as I have named above, and compared the origin of the language, by grammatical and other rules, with the origin of the other languages of the Aryan family, I have no doubt that they would never have seriously started such a baseless theory.

Some further affirm that the Pahlvi inscriptions on the plates differ from the Pahlvi translations of the Avestâ; this I acknowledge to be true in some instances with regard to grammatical significations. If, however, both of them be closely compared, words of Uzvâresh derivation will be found to occur in the inscriptions on the plates, which, again, is an argument in favour of the antiquity of the language. From this I am led to the conclusion that the language of the ancient Pahlvi books was exclusively confined to the priests and the professors of religion, and that the language of the inscriptions was the language of the court.

Some even go to the extreme of asserting that the Pârsi Dasturs, after their landing in India, compiled the Avestâ from the Sanskrit, and the Pahlvi from the Arabic and Persian languages. Such an assertion, if serious, is due to a spirit of jealousy, or at least is calculated to lower the importance of the Pahlvi language, and thus exalt at its expense the Semitic language; or, if neither, it implies an utter ignorance of the recent discoveries of ancient Pahlvi inscriptions. I can, however, hardly imagine that amongst those that share this view there should be

any who have claims to be considered as authorities on Oriental literature; it is a sheer matter of surprise that such a baseless and ridiculous opinion could ever have been entertained.

The recent discoveries, by travellers in Persia, of inscriptions on the rocks, and of the writings engraved on the ancient coins and gems of the Sâsânian times, conclusively prove that the Pahlvi was spoken at a very early date. The celebrated Orientalist Sir C. H. Rawlinson states, "Before the first emigrants of the Zoroastrian faith went to India, we see the specimen of the Pahlvi characters upon the copper sassanam which they carried with them."* He further goes on to add that "The short legend, again, written on the breast of the king's horse on the great tablet at Shápúr, appears to have been engraved while the Pahlvi was then in a state of transition, and I have impressions of several gems which still further facilitate a connexion between the modern and ancient characters. In the names of the Parsi witnesses attached to the copper sassanam which is at present in the possession of the Syrian Christians of Malabar, we have probably an interesting representation of the Pahlvi character as it was carried to India by the first emigrants of the Zoroastrian faith, when they fled from the Arab army on its approach to Abilah, at the mouth of the Euphrates, and sought refuge at Sindan, a town on the coast of Guzerat, well known in Arab geography, but which without this direct testimony of Hamzeh Isfahâni we should have some difficulty in recognizing in the St. John of the modern maps."

The ancient origin of the Avestâ has been proved by the discovery of the cuneiform engravings, and that of the Pahlvi by various inscriptions upon plates, coins, gems, and *śasanams*, in the most conclusive manner possible. Additional proof of the antiquity of the latter language is furnished by the ancient Pahlvi books yet extant. Sir C. H. Rawlinson, in his book of travels, vouches for the fact that the Pahlvi is still spoken in the village of Dizmar, in Gustâsphi. The modern

* *Jour. R. As. Soc.*, 1846, Vol. X., Pt. I., p. 44.

Persians further testify to the fact that the language is still current in Sâristân and Khordistân. These proofs are a complete answer to the fallacious statements of those who believe in the theory of the fabrication of the Avestâ from the Sanskrit, and of the Pahlvi from the Arabic and Persian languages.

Some hold that the Pahlvi dates its origin from the rule of the Sâsânian dynasty, for the reason that Pahlvi characters are not found on the tablets of Mount Behistun, which contain inscriptions on the same subject in the three different languages that were current in Persia during the time of Darius Hystaspes, and if the Pahlvi tongue had then been in existence, it is impossible that it would have been omitted from the languages of the inscriptions. Such an inference is utterly without foundation, for surely it does not follow that because Pahlvi is not included among the three languages inscribed on the plates of Mount Behistun, it did not exist at the time the plates were engraved. The Avestâ plates are also not inscribed in the Avestâ language: consequently, if we pursue the course of reasoning adopted by the authors of the above supposition, may it not be inferred that the Avestâ itself originated after the rule of the Achæmenian dynasty? Such a supposition would, however, be preposterous and untenable, for we have historical facts to show that the Avestâ was spoken by the Prophet Zoroaster, and that he expounded his sacred and blessed religion in that tongue to the great Darbâr before king Gustâsp. Further confirmation is found in the fact that when the far-famed "Changhraghâch" and "Bayâs" of India, and Tutianus of Greece, had arrived at this grand Darbâr for the purpose of discussion, one of the chief apostles of the Prophet miraculously read to them from an Avestâ-book the questions which were about to be propounded for controversy with him, together with their refutations. Another conspicuous proof of the same kind is found in the fact that when the Prophet introduced himself to the Darbâr and approached near the throne of Gustâsp, he gave blessings and advice to the king in the Avestâ language. The text of

these blessings and advice is still preserved in the historical records of our religion.

These incontrovertible testimonies clearly prove that during the reign of King Gustâsp, Avestâ was a spoken language both in the courts and among the masses of the people. It was also in the same language that our Lord and Prophet Zoroaster propounded the truths of his religion to the populace.

As with the Avestâ, so with the Pahlvi. Is it, moreover, at all wonderful that the same Achæmenian king Darius may have had the plates engraved only in the languages that were in general use at the time, and not in such lofty language as the Pahlvi, as was the case with the Avestâ plates?

The learned Count A. de Gobineau, and the authors of the Pahlvi *Dinkard*, *Sekandernâmeh*, *Burhâne-Kâte*, *Farhange Jehângiri*, and *Farhange Rashidi*, state their belief as follows:—Count de Gobineau, in his book of Cuneiform Inscriptions, says that it is proved beyond doubt, from inscriptions on coins, that the Uzvâresh language was in a state of transition during the reigns of the kings Gustâsp, Asphandiâr, and Ardashir Bâbegân.*

Count de Gobineau is perfectly correct in the view he takes that it appears from the 3rd volume of the *Dinkard* that king Gustâsp commanded the original *Dinkard* to be securely preserved in the "*Ganji Spegan*," or Royal Library, and also commanded its copies to be distributed among the nation, and one to be kept in the fort of Dezenapeshta or Istekher.†

In the time of Alexander the Great, Pahlvi was current in Irân, and it was then that a life of that famous king was

* See Mr. Mansukh's Gujarâti translation of Count A. de Gobineau's *Cuneiform Inscriptions*, printed A.D. 1865, from page 7, line 5.

† [illegible]

Dink., vol. III.

composed in the same language. A transcript of this life was in the possession of the poet Nizâmi Ganjuavi, who in his *Sekandernâmeh* states, "I have compiled this book in verse from a complete history which Alexander the Great found in a book, and from various selections from other books, and especially from Unâni (Greek), Nasrâni (Hebrew), and various Pahlvi books written in the time of Alexander."*

The same poet Nizâmi, in his *Sekandernâmeh*, further states that books on the sciences and arts in Pahlvi (Dari)† were translated into Greek by order of Alexander.‡

The author of the *Burhâne-Kâte*, Mahomed Husain Tabrezi, from the authority of various books in his possession, states that Pahlvi has been frequently described as the court language in the times of the Kayânians.§ This fact has been acknowledged by the authors of the *Farhange Jehângiri* and *Farhange Rashidi*.

---

* اثرهاي آن شاه آفاق گرد   نديدم نگارنده در يک نورد
سخنها که چون گنج آگنده بود   بهر نسختي در پراکنده بود
ز هر نسخه برداشتم مايها   بروبستم از نظم پيرايها
زيادة ز تاريخ هاي نوي   يهودي و نصراني و پهلوي
گزيدم ز هر نامهٔ نغزاو   ز هر پوست برداشتم مغزاو
زبان در زبان گنج پرداختم   وزان جمله سرجملهٔ ساختم

Sekandarnâmeh.

† Nizâmi has in this instance employed the term 'Dari' instead of 'Pahlvi,' and the reader should take it accordingly. Pahlvi was the court language in the times of the Kayânian kings, and Dari was a subsequent adaptation of the same for the current use of the public. This has led some Persian authors to recognize the Dari as the Pahlvi language under another appellation.

‡ خرد نامهاراز لفظ دري   بيونان زبان کرد صورت گري

§ بعضي گفته اند که لغت پهلوي زبان پاي تخت کيان بوده است

Burhâne-Kâte.

It will appear from the preceding remarks in what a maze of complication the origin of the Pahlvi language is involved, chiefly owing to the introduction into it of words of the Semitic and other languages, and also owing to the carelessness in compilation of books published. It is for these reasons that some recent European *savants* are led to imagine that the language is of a very modern date. They are swayed by very conflicting views on the subject, some averring that the language was formed contemporaneously with the Avestâ, some in the times between the reigns of kings Gustâsp and Asphandiâr and Ardashir Bâbegân; some that it was spoken in Syria and in some parts of Persia from five to six hundred years before Christ; some that the inscriptions on the coins of the reigns of the Arsacide kings are inscribed in the characters of the Huzvâresh language; some that the language was formed in the times of the Assyrians; some in the times of the Parthians; some in the times of the Sâsânians; and others have even the boldness to consider it to have been fabricated by the Dasturs from the materials of the Arabic language, after the fall of the Persian empire and during the reign of king Yezdazard.

It is these conflicting suppositions which have rendered the inquiry into the origin of the language a mass of almost inextricable confusion.

So far for the antiquity of the Pahlvi language itself. We now proceed to examine the various opinions held by European and Indian writers regarding the different languages from which they affirm the Pahlvi to have taken its rise. Anquetil du Perron says that it is derived from the Zend. Professor Westergaard says that the inscriptions on plates and coins of the Sâsânian rule are in the ancient Pahlvi language, which took its origin among the Syro-Arabian nation. The Pahlvi translations and books now in possession of the Zoroastrians are, according to him, not in the ancient Pahlvi, but in the 'Dari,' the style of which is said to have been altered by the Zoroastrian priests to conceal their artifice and exhibit their cleverness, and that it was to promote these two ends that they are said to have written the Persian language in Zend characters,

or in characters resembling them. Professor Olshausen says that the language inscribed on the Pahlvi coins bears a likeness to the modern Persian, or the language of the Aryan people, thus agreeing with the opinions of other writers. Dr. Spiegel considers that the numerous modes of pronouncing words in the Pahlvi render it probable that it has sprung from the Scythic or Turanian, but that the language also resembles the Persian (the syntax of the Persian grammar being similar to that of the Pahlvi), and is at present greatly disguised by its extensive mixture with words of the Zend and Semitic languages. Other authors have written much to the same purpose.

I now beg to suggest to the supporters of the above opinions, that were they to compare carefully the language of the now existing Pahlvi books, inscriptions, and coins, with its synonyms in the Uzvâresh language, they would undoubtedly be satisfied that it owes its origin to the Aryan family. I must acknowledge, as appears from historical facts, that from periods of very dark ages up to the fall of the Persian empire—the last 1200 years ago—the realms of Persia, owing to constant attacks of foreigners, had remained at different periods under their sway. On this account this pure and sacred language received, as I have said above, a slight sprinkling of words from the Semitic branches of languages;—just as we find the Gujarâti language of the present day mixed up with Persian and Arabic words on account of the Muhammadan rule, and with English words owing to the British rule in India.

Now, before giving my humble opinion on the antiquity and origin of the language, it would not be amiss to travel a little away from the high-road of the present discussion by entering into a brief sketch of the history of primeval man, his first residence, and the origin of the Avestâ language and the Mazdayasnian religion, both of which were emanations from him. This course I hope my readers will not consider as useless or unnecessary, for it will serve to show whether the Aryan family of languages is not more ancient than the Semitic.

Some European and Indian authorities, when writing on the

subject of the Pahlvi langnage, in a great measure confine their considerations within the narrow limits of the Semitic tongues alone, as they assume the Pahlvi to have been one of their branches. It is impossible that this should be the case, as there is undoubted evidence to show that the different branches of the Aryan are more ancient than those of the Semitic, as may be easily seen from the study of the Avestâ, Pahlvi, Pâzand, and Persian books.

The preceding sketch is confirmed by passages from the Avestâ and various Pahlvi and Persian books, in which we clearly find it stated that God at the commencement of the universe created Gayemarathna or Gayomard, the first man on earth (whom the Christian religion designates as Adam), in Aryanavaezo. The word Gayemarathna belongs to the Mâṇthrâ (Avesta) language. In Pahlvi or Huzvâresh he is called Gayekmarthnâ, Gayokmard, Gailshah, Tinâmalkâ, and Ashoegabrâ. In Persian he is termed Gayomard, Kayumars, Kayâmars, Kemart, Irân, &c. From the last term it appears that his place of birth, Aryana or Irân, is called after his own name. From him descended the pair of 'Mashi' and 'Mashiâne,' who first saw life in the same holy land of Irân. From these descended seven other pairs, and from them several others. The seven pairs were descended from Mashi and Mashiâne, at the order of Serosh Yazad, one of the angels, and the chief messenger of errands to the universe, and settled themselves on seven different parts of the world, and thus the whole human creation now on earth was generated from Gayemarathna.*

* See the Pahlvi *Dinkard* and *Bundeheshne*, &c. In the *Dinkard* is the following :—

[illegible]

[illegible]

"All the human creation has descended from Gayomars, and the glorious generation of the kings who ruled after him came from 'Farvâk' (Siâmak)."—*Dinkard*, vol. III.

It is also said that when the descendants of Gayomars multiplied in numbers at Aryanavaezo, there arose quarrels and dissensions among them, the effect of which was to cause a number of them to advance toward different parts of the earth, and settle down wherever they found it suitable; and thus, as dissension increased with their numbers, they advanced further and further, till they populated the whole universe. This is proved by the fact that the different mountains and districts they chose for their dwelling-places, still bear the names of the primitive settlers. For instance, 'Turkestân' (Turkey) is called after 'Tur,' one of the sons of king Faredun. 'Aryan' or 'Irân' is called after Gayemarathna, who was also known by the name of 'Irân' for his righteousness. The mountain 'Siâmakô' is called after Siâmak,* who first settled there. The mountain on which king Kay Kâus resided is called 'Kay Kahius' after him. 'Tâji,' or 'Arbastân' (Arabia) is called after the first settler therein—'Tâj,' who was the son of Mashi and Mashiâne, and is said to have been the ancestor of Zahâk, for which reason Zahâk is termed in writings 'Zahâketâji.' Thus it will be seen that the names of different countries, districts, and mountains are called after their first inhabitants.†

This point clearly shows the inference that these wanderers from Aryan introduced their native language and religion wherever they directed their footsteps. As, for instance, the place that was chosen by Tâj (the child of Mashi and Mashiâne) for his residence in Aryanavaezo after separating himself from his native country, is known at the present day as Tâji, a word of the Aryan language. His present descendants, however, speak the Arabic language, and their religion is widely distinct

* The names of several mountains are given in the *Jamyâd Yasht* and *Bundeheshne.*

† [illegible]

"The names of those mountains were conferred by ancient people according to their appearance and resemblance to objects."—*Jamyâd Yasht.*

from that of the ancient Aryans. In a similar manner the great Shah Faredun bestowed Turkestan and Rûm on his eldest and second sons, Tur and Selam, and when these eventually embraced the faith of non-Zoroastrians they made great innovations in their native religion and language. Instances like these are many, but our limited space will not permit of further enumeration.

In the account of Gayomarad, given in the Persian *Shâhnâmeh*, Siamak is said to have fallen in a battle between him and the 'Devs.' By 'Devs' is meant the wicked and evil-looking people of that period. They were first inhabitants of Aryana, which they subsequently abandoned on account of enmity and disagreement. In those days the Aryans bestowed the name of 'Devs' on all such wicked, evil-looking, and quarrelsome characters as had left their ancient homes. As the Aryans advanced the limits of their dominions further and further, the Devs retreated to barren parts of the country; and such of them as had settled in their native 'Aryanavaezo' or 'Aryâ' effected vast changes both in their language and religion, in order to show their hatred towards their Aryan brethren. Their ancient religion was the worship of God, and their language was "Mâṇthrâ, which at the present day is known by the name of Avestâ."

In support of this view we have the authority of the *Avestâ*, *Dinkard*, and various other religious books. The following is a well-connected account taken from those sources:—

The first created being, Gayemarathna, worshipped God, and was the first to whom the Almighty showed the path to heaven, and who first originated the most righteous, truthful, and pure religion for the worship of God.*

---

* [illegible]

Dink., vol. I.

[illegible]

[illegible]

Dink., vol. VII.

In the commencement of the human creation, Gayemarathna, by the promulgation of Gâthàvâni (sacred hymns), overthrew all sinfulness, and it is only through his agency that human qualities acquired purity and perfection*.

Gayemarathna promulgated purity of thought or *Humatapâe*†, of words by the chanting of holy and auspicious Avestâ hymns, and lastly of deeds, prayers, and virtues; in other words, he was the first man who observed the righteousness of prayers by the reciting of the Gâthâvâni or sacred hymns.‡

[illegible]

Dâd.

[illegible]

Dâd.

* [illegible]

Dink., vol. III.

† 'Humatapâe' is also called 'Behmanpâe,' such as Satarpâe, Mahâpâe, and Khoreshedpâe. Humatapâe was declared by God to Behman Amshâspand after the creation, for the introduction and spread of the Mazdayasnian religion among heavenly beings, and regarding which religion Behman Amshâspand prophesied. This religion is called Humatapâe, and the same was shown in this world to Gayomarathna and his descendants through 'Sarosh Yazad,' and lastly to our Lord and Prophet Zoroaster, as given by whom we now believe in it. It is this very religion that will be brought to the earth by 'Hushedar,' 'Hushedar Mâh,' and 'Soshisô,' at the second creation, or the end of the present world.

‡ [illegible]

Yas., chap. XIX.

[illegible]

Yas., chap. XIX.

Gayemarathna exerted a beneficent influence over the world by the observance of religious ceremonies,—the sacred and ancient Jasans (religious assemblages), such as the Nôroz, Meheranjân, and others, which were instituted from the beginning of creation by the said Kayâni* Gayomarad.

By his radiant glory, righteousness, and justice, he was always utterly removed from falsehood and tyranny. In this world he performed holy and virtuous deeds, and, by means of his bounteous munificence, preserved human beings in purity and happiness; he it was who first scattered the blessings of justice and piety over the earth, and who never strayed from the golden path of love and worship of God.

From the time of this holy and heavenly-minded prophet Kayomars up to that of Kay Lohrâsp, the Poriodakeshi religion of Khorde Avestâ was the prevailing religion, comprising the prayers before Khorshed (the sun) and prayers for the Mehr Yazad, the ceremonies of hand and face washing, and the tying of the sacred thread (Kushti), all the Afringâns and several other prayers and Nirangs, the observance of the Gahâmbârs, the prayers appropriate to the five divisions of the day, the keeping aloof from women during the menstrual period, and the exclusive devotion to divine worship during the ten days of Muktâd (the observance of feasts in commemoration of the dead, who are said to revisit the world invisibly on those days).

In his time was instituted the reckoning of the twelve months, the thirty days, the five Gâthâs, and the twelve Jasans, also the celebration of 'Akad' or marriage.†

---

* 'Kayânî' is the term by which kings were distinguished,—such, for instance, as Kay Kâus, Kay Khoshro, Kay Lohrâsp, and Kay Gustâsp; and the author of the *Dinkard* has called Gayomarathna the first of all such 'Kays' or kings. By reason of this, other Persian authors have called him 'Kayumaras.'

† [illegible]

Dink., vol. I.

The ceremony of Izashne does not appear to have commenced in the times of Gayomarathna, but it did in those of king Hoshang, as appears from the following extract of the 2nd chapter of *Râm Yasht* :—

[illegible]

[illegible]

Dink., vol. III.

نخستین پادشاه آمد بد انگاه   گیومرث اشوي پاکیز شاه
زنور وداد و فرایزدی بود   زکئری دروازجور او بری بود
بکیي نیکوي درداده بود زود   دل مردم ببخشش شاد بزدور
نخستین دادو دین زو شد پدیدار   نکشتا زراه دین بهر ز دادار

Zartosht Nâmâ Dastur Zartosht Béhrâm.

باید دانست کر ابتداي آدم از زمان حضرت کیومرث
تا بسلطنت لهراسپ دیني پور بود کیشي و خورده
اوستا و خرشید نیایش و مهر نیایش و اوستاي دست و
روي و بهمر آفرنگان مثل اینها بود

Haftâdô Hasht (answer to the 65th question).

پاسخ انکر از زمان کیومرث تا آمدن زرتشت پیش
ویشتاسپ شاه اوستا وستایش و افسان اندكي بود
و گهنبار بود و کستي داشتن بود و دیگر تمام اوستا و زند
بیست و یک نسک زرتشت آورد

Kholâsaé Din.

از زمان حضرت کیومرث تا امروز نوروز قدیم کر مراد
از نوروز عامر باشد برنهج دین وه مازدیسنان
نخستین کیومرث این مدت ماہا بدو ازده قسمت کرد
اول مبداء تاریخ پدید آورد

Vazarkard (Persian).

"Hoshang on golden throne (Indhola), on golden seat (Khoân) and golden musnud, with bound Baresma, and flowing fulness, adored the 'Vae' or 'Râm Yazad' near Taer, the mountain of iron mines."*

It appears from the Mânthra or Avestâ that at a very ancient period, prior to the advent of Zoroaster, the spiritual and auspicious Mânthras of the *Dátahevidaeva*† came into existence for the purpose of promulgating the belief in the purer Mazdayasna religion.

It is clear, then, so far as the accounts go, that the creation of the universe commenced with the birth of Gayemarthna. To him was at first delivered the true religion of God. This religion was declared to him in the Mânthra or Avestâ lan-

---

* [illegible]

Râm Yasht.

† *Dátahevidaeva* or *Javidshidádád* is what we at present know as the *Vendidad*. From the term *Dátahevidaeva*, which occurs in the sacred Avestâ tracts, translations of which are appended below, it appears that considerably prior to the *Dátahevidaeva* brought by Zoroaster there existed a collection of Mânthra or Avestâ tracts also termed *Dátahevidaeva*, *Javidshidádád*, or *Vendidad* ('the way to abolish vice'). The exact period of its existence has not yet been clearly ascertained, but it plainly appears to have existed at a very remote age, and long before Zoroaster introduced his religion. It further appears from the preceding history of Gayomarthna and Hoshang that some compilation similar to the *Vendidad* existed in the Avestâ language either during the reigns of these kings, or of some other king immediately succeeding them.

[illegible]

guage, from which we gather that that language was his own native tongue. It is also clear that Gayemarthna was the first progenitor of the whole human race. The preceding facts lead us inevitably to the conclusion that the whole of the Semitic family of languages derives its origin from the Aryan, for the first progenitor of the human species being Aryan, it follows as of course that the first language and religion on earth must also have been Aryan.

Now since we have ascertained that the Mâṇthra or Avestâ language was spoken by the first man and king, Gayemarthna, we must also rest assured of the fact that the Pahlvi language belongs to the Aryan branch.

Some European *savans* place the origin of the Pahlvi in the times of the Assyrians or Sâsânians, considering that the Avestâ originated in the time of Zoroaster, and so reduce the Pahlvi to be of a very recent date. If the Avestâ had derived its origin from the time of Zoroaster, then they certainly might have had grounds for inferring the Pahlvi to be a modern language. But such is really not the case, for we have already seen that the Avestâ originated from Gayemarthna, the first man on earth: and therefore the origin of the Pahlvi must be of far greater antiquity than the times of the Assyrians or the Sâsânians. We have also further seen from the Pahlvi *Dinkard, Sekandarnâmeh, Farhange Jahângiri, Farhange Rashidi,* and *Burhâne-Kâte*, that the Pahlvi was the language of the court in the reign of king Gustâsp, and that several centuries afterwards Alexander the Great caused Pahlvi books to be translated into Greek. From these undoubted facts it is evident that the Pahlvi language existed during the times of king Gustâsp, and that the language originated in the commencement of the Peshdâdian supremacy; for, if it had risen to the importance of a court-language in the reign of king Gustâsp, it must have originated at a period long preceding that reign.

As another proof in support of the same view, we may mention the circumstance that king Faredun, for the purpose of overthrowing the immoral and wicked influence of 'Zahâk,' framed some Nirangs (charms) in the Avestâ and Pahlvi

languages at the dictation of God's great messenger, the celestial Sarosh Yazad. Of these Nirangs a few still remain to the present day.*

---

* [illegible]

[illegible]

[illegible]

Westergaard, vol. I.

[illegible]

Rêvâyat.

[illegible]

Rêvâyat.

[illegible]

Yasht Vanant.

In addition to these Nirangs there exist several others, also bearing the name of the great king Faredun, and gathered from several books, but limited space precludes me from quoting them. The reader, however, will observe that as the above-quoted Nirangs bear only the name of king Faredun, they must surely have been composed by him; for had they been composed by any other equally pious man, his name would have appeared on them, or at least in conjunction with that of Faredun. Had they been compositions of Zoroaster, or of any one who lived after him, they would also have assuredly borne the name of either that holy and virtuous prophet, or some other author; but such is not the case.

In the same way as we see the names of Amshâspands, Angels, and the holy Prophet Zoroaster remembered in the prayers of the Avestâ, so do we find king Faredun's name mentioned in the Nirangs, from which it is evident that they must have been composed by the holy and mighty king Faredun.

Firdosi Tusi, in his story of king Faredun as told in the *Shâhnâmeh*, makes the following allusions to Nirangs :—

"When Kaveânger was conveying Faredun to Persia from the Alborz mountain for the purpose of giving battle to king Zahâk, they took a little rest near the foot of a mountain situated in Navand, during which one of the angels, a great messenger of the Almighty, the Sarosh Yazad, favoured Faredun with certain forewarnings, and, as a safeguard to preserve him from dangers and the wickedness of 'Zahâk,' taught him

---

[illegible]
[illegible]

Yasht Vanant.

[illegible]
[illegible]

Yasht Vanant.

Of these the 4th, 5th, and 6th are the Nirangs that occur in the *Vanant Yasht*, and which we recite with closed lips.

certain Nirangs (charms). The brothers of Faredun, by name Kyânush and Purmâye, were present with him on the occasion, and, on account of their jealousy of him, had intended to put him to death on the very day that Sarosh Yazad taught him the Nirangs. In pursuance of their foul design, they ascended the mountain till they were immediately above Faredun's tent, and loosening a large block of stone from the soil, sent it rolling down upon the tent, that it might crush their brother to death. Harm, however, never happens to those on whom the Almighty has bestowed his favour, and so it was in this case. Faredun during slumber was by a vision forewarned of the murderous plot, and immediately awoke and recited the Nirangs taught him by Sarosh Yazad, by the power of which the stone was stayed in its course, and thus the fortunate king escaped death."*

From the above quotation it will be seen that, according to Firdosi's account, Sarosh Yazad, the powerful emissary of God, taught king Faredun certain Nirangs, but it is not perfectly clear which particular Nirangs they were. I am, however, of opinion that they were those I have just now quoted, besides several others, which space will not permit me to note down. At any rate the fact seems to be incontrovertible that king Faredun was the author of certain Nirangs both in the Avestâ and Pahlvi languages.

A third proof that the Pahlvi dates its origin before the time of the Kayânian rule is that Pahlvi inscriptions were discovered in king Jamshed's palace, as appears from the following books.

The author of the ancient Persian book مجمل التواريخ Majmal-

---

* There are several other verses referring to this incident in king Faredun's history, but only those which appertain to the Nirangs are here quoted.

سروشي بد آن آمده از بهشت — تا باز گويد و خوب و زشت
سوئي مهتر آمد بسان پري — نهانش بياموخت افسونگري
كه تا بندها را بداند كليد — گشاده بافسون كند ناپديد
بفرمان ايزدان سرخفته مرد — خروشيدن سنگ بيداد كرد
بافسون همان سنگ برجاي خويش — بر بست و نه غلطيد يكز زپيش

ul-tavârikh,* in his description of اسطخر 'Istakher' or Persepolis, thus refers to Hamzeh Isphahâni's Persian book :—

"In Isphahâni's† book mention is made of the 'Kurshi' or 'Takhte Jamshid' as follows :—

"In the palace of the Takhte Jamshid there are Pahlvi inscriptions regarding which it is said that a priest was once called to read them. The subject of the inscriptions was to the purport that the building was erected in the time of king Jamshid in a certain year and a certain month. Besides this there were several other records, which I am unable to mention here, on account of the text not being legible and capable of comprehension."‡

---

* This work was edited in A.D. 1126, and in it are given several instances regarding the *Tárikhe Tabri.*

† اندر حال کرسي در کتاب الاصفهاني همي شرح دهد برآنجا بر نبشتها هست بفهلوي و همي گويد در روزگار موبدي را بياورند که آنرا بخواند در جمله اين لفظ بود که گردش اين زمان جم بفلان ماه و فلان روز بر پهلوي نبشتست اين کلمتهاي و بسياري ديگر و من از جهت نا دانستن حرف آن نه نوشتم که از صورت عرضي برنخيزد

‡ It appears from the account of Hamzeh Isphahâni that about a thousand years ago the Pahlvi plates in question were in the palace of Takhte Jamshid in Persia, but it is extremely to be regretted that celebrated and learned Europeans, such as Ker Porter and Sir William Ouseley, did not discover them in their travels ; for had they chanced to find them, they would assuredly have given a description of them. It therefore appears that the plates were not kept in the palace of Takhte Jamshid in the time of these travellers : had they remained there to the present day, much light would have been thrown on the theme of inscriptions. How unfortunate we Zoroastrians are ! But we must still be thankful that so celebrated an author as Hamzeh Isphahâni has at least copied the inscriptions of the plates in his work. It is extremely improbable that he could have drawn upon his imagination in so doing.

A further proof in favour of the view that the origin of the Pahlvi was long prior to the time of the Kayânian rule may be elicited from the tradition of king Tehmuras, as described in several books. King Tehmuras, it is said, lived a life of exceeding piety, and stern repression of his passions. He was gifted with angelic grace from God, by virtue of which he was enabled to accomplish the subjugation of the evil beings both of this and the other world, and even of their chief, Aṇremainyu (the devil). This divine blessing also brought to perfection the resources of his mind, conferring upon him, amongst other things, the knowledge of the art of writing.

A corroboration of the above account is found in an Âfrin entitled the 'Ogemadechâ,' written in Avestâ and translated into the Sanskrit and Persian languages. It is a treatise inculcating a sort of serene resignation to death; it enumerates the names of various Poshdâdian kings, and gives a brief account of king Tehmuras as follows:—

"Tehmtan ('brave') Tehmuras captured the Ganâmino (Aṇremainyu) of hell, and kept him under his 'ride' thirty years, during which he obtained from him the books describing the art of writing in thirty different languages."*

A similar but slightly longer account is given by the great poet Firdosi Tusi in his *Shâhnâmeh*, which is a translation of the account from the Pahlvi *Bâstânnâmeh*. It is as follows:—

"When king Tehmuras conquered the iniquitous Ganâmino and kept him under his 'ride,'† and also subdued the wicked legions of the universe, these latter conceived a deadly hatred for their conqueror, and whilst trying to escape from his power conspired together to effect his destruction. News of this conspiracy having reached the king in time, he frus-

* [illegible]
[illegible]

Âfrine Ogemadechâ.

trated their evil designs by suddenly involving them in warfare and defeating them, and made a large number of them prisoners. Some of them begged of the king to spare their lives, in consideration of which they agreed to teach him a new art from which he would derive numerous benefits. On this the king promised to spare their lives, and inquired of them their secret, whereupon they divulged to him the art of writing. This they did not teach to him according to one method, but in thirty different methods, such as Greek, Arabic, Persian, Sanskrit, Chinese, *Pahlvi*, and others."*

The preceding instances from the Pahlvi Âfrin 'Ogemadechâ,' and the *Shâhnâmeh* of Firdosi Tusi, make it clearly evident that king Tehmuras acquired the art of writing from the Devs whom he captured in warfare. This gives rise to two conclusions:—1st, that we must accept the assertion of the Semitic race claiming that the Aryans acquired the art of writing from them, as in those ancient times all foreigners were included under the designation of 'Devs';—2ndly, that the thirty

* By the expression that king Tehmuras kept Ganâmino under his 'ride' is meant that he had so curbed his own concupiscence and irregular desires as to conduce greatly to holiness of living, purity of mind, and strength of body. His senses being thus purified from all dross or taint of sin, he was endowed with the sacred gift of prophecy, which opened to him all the mysteries and secrets of the earth, and enabled him to see the events of the future as clearly as though he personally took part in them. This, then, is the meaning of the term employed by the author of the *Shâhnâmeh*, Firdosi Tusi, where he says that King Tehmuras 'rode' over the Ahereman (Ganâmino), and trod the wickedness of the world beneath his feet. By this exemplary king conquering the unclean desires of the flesh, his mind attained a high standard of perfection, by which he was enabled to propagate the art of writing in thirty different languages, to the great improvement of the human mind.

All the verses on this subject are not quoted here, as they extend to too great a length, but only those which refer to the origin of the thirty languages.

نوشتن یکي نه که نزدیک سي
چه رومي چه تازي و چه پارسي
چه هندي و چیني و چه پهلوي
نگاریدن آن کجا بشنوي

languages the art of writing which was acquired by Tehmuras must have existed previous to Tehmuras's age, and that Pahlvi was undoubtedly included among them, because Firdosi, in the account he compiled from Pahlvi histories, declares that the language existed in the time of Tehmuras.

From the preceding testimonies, it is therefore perfectly clear that the origin of the Pahlvi dates from the times of the Peshdâdian dynasty, and that the conflicting opinions offered by various authors are proved to be incorrect and unworthy of belief.

Pahlvi is also otherwise known by the names of Uzvâresh, Uzvâreshna, Uzvârinê, and Zand. *Pahlvi* itself is a Persian word. In the same manner as Avestâ is called Mâṇthra in Avestâ books, so are the above denominations given to Pahlvi in Pahlvi books. The term پهلوي 'Pahlvi' is employed in Persian writings simply because the word owes its derivation to that language.

As different authorities offer different opinions upon the subject of the Pahlvi language and the period of its origin, so have various points of discussion been raised regarding the origin of the word 'Pahlvi,' and the characters in which it is written. Some historians and authors of glossaries are of opinion that as the word پهلو 'Pahlv' means 'at' or 'towards,' so the language spoken in Persia and the surrounding territories is called 'Pahlvi.' Others think that because 'Pahlv' or 'Pahlvân' means 'brave,' the word 'Pahlvi' or 'Pahlvâni' was conferred upon the language used by brave Persian kings and their subjects. Others, again, suppose that as 'Pahlu' or 'Pahlv' signifies 'country' or 'city,' the Pahlvi is a 'language of the country.'

Dr. Spiegel compares the word 'Pahlv' with the Avestâ word 'Pêrêthu,' signifying 'large' and 'expansive:' he compares it with the word 'Pahulum,' derived from 'Ahul,' and 'Ash' in the Pâzand word 'Pashum.'

Professor Max Müller takes the derivation of the word [Pahlavi script] 'Pehlv' from the Semitic word فرش 'Farash,' which signifies 'explanation' or 'extent.'

The late Dr. Martin Haug was of opinion that, from the use of the word پهلوي 'Pahlvi' in the *Shâhnâmeh*, the various languages in Persia were generally included in the term 'Pahlv.'

Anquetil du Perron believes that the word 'Pahlu' is derived from 'Pahlu,' 'the boundary or frontier,' and refers to the tongues used within the limits of Persia.

Dastur Peshotanji Beramji says that if we take the word پهلوي 'Pahlvi' as derived from the Avesta word [Avestan script] 'Pêrêthva,' it is the same as employed in the 2nd Fargard of the *Vendidâd*, and signifies 'road' or 'way,' the [Avestan script] *th*, according to Pahlvi rule, being altered into [Pahlavi script] *ha*: consequently the word 'Pahlvi' would literally mean 'pertaining to a road or way,' and the Pahlvi language would therefore mean 'a practical or current language.'

An author by name Aban Haukal,* in his Arabic writings concerning the languages spoken in Persia, states the derivation of 'Pahlvi' to be as follows, basing his opinion on the authority of the learned Hamzeh-ul-Isphahâni:—

"فهلو 'Fahalva' or 'Pahalva' is derived from فهله 'Faheleh.' Hamzeh-ul-Isphahâni affirms that there were formerly five current languages spoken in Persia, viz. Pahlvi, Dari, Farsi, Khôji, and Saryânî; of these the Pahlvi was spoken in the royal courts and belonged to the province of فهله 'Faheleh,' which contained within its limits the five cities of Isphahan, Raê, Hamdân, Mâhânehâvand, and Âzarbâezan.†"

* A Persian author during the fourth Hijri century.

† فهلو — بلفتح ثم والسكون ولام يقال فهله. قال حمزه الا
سفهاني كان كلام الفوس قديما يجري علي خمسه السنه
الفهلوية ولدرية ولفارسية ولخوزية ولسوريانية فاما الفهلوية فكان

Firdosi Tusi, the author of the *Shâhnâmeh*, in his history of king Kay Kâus, compiled from the Pahlvi *Bâstânnâmeh*, corroborates the statement of Hamzeh Isphahâni given in the preceding account of Aban Haukal, regarding the province of 'Pahalava.'

Mr. Jamsetji Palanji Kaparia, a living reliable authority on the Avestâ, Pahlvi, Persian, and other languages, has recently been writing on these languages in the *Vidyâ Mitra*, a periodical in extensive circulation. In the 3rd volume, Part IV., he has commenced writing upon the subject of the 'Pahalvi.' From the 22nd line in the same page the accomplished author thus states his opinion regarding its derivation :—

"In the *Râmâyan*, *Mahâbhârat*, *Manusmriti*, and other books of the ancient Hindus, the ancestors of the Pârsis are in several places denominated 'Pahalvâs' for their great strength and valour; and in the *Atharva Vedânta*, another book of authority among the ancient Hindus, the ancient Bactrians are called Balhik, and their capital, Balakh, called 'Bahal,' or 'Bahagh ;' and here, he says, was the royal residence of the great Arsaces, the founder of the Arsacide dynasty. From this and similar writings of other Armenian authors, Dr. Mordtmann is of opinion that 'Pahlvi' means the language of the Bactrians. * * * * Now after comparing the different opinions of these authorities, and judging liberally the merits of their arguments, I think it right to coincide with M. Quatremère in saying that the word 'Pahlvi' means the language of the Parthians. The bravery of this nation was widely celebrated, and they subsequently became very conspicuous for their deeds among the Sâsânians. I consider, therefore, that 'Pahlvi' means the language that was current in the times of the valorous races of the Parthians and Sâsânians."

يجريها ملام الملوك في مجلسهم وهي نعتر منسوبة الي
فهله و بوابم يقع علي خمسة بلدان اصبهان و الري و همدان
و ماه نهاوند و آذربيجان

Having considered the several opinions of these learned authorities, I may state that my own opinion coincides with the opinions of Dr. Spiegel and Dastur Peshotanji. The word Pahlvi, I think, means 'expanded,' 'diffused' or 'current language;' for, according to the authorities I have cited in the preceding pages regarding the great antiquity of the Pahlvi, it appears that that language was from a very ancient period spoken throughout the length and breadth of Persia.

The opinions of learned men on the meaning and derivation of [Pahlavi] 'Uzvâresh' are equally various as those on the Pahlvi. The following are among the leading writers on the subject:—

Dr. Westergaard believes that the word [Pahlavi] 'Uzvâresh' must have been derived from the Avestâ word 'Hazvârana,' signifying 'strength' or 'command.'

Professor Joseph Müller reads the word as [Pahlavi] 'Azvârash,' 'Huzurash,' or 'Huzorash,' and compares it with the Avestâ word [Avestan] 'Huzaothra,' and considers it to mean 'great strength.'

Dr. Spiegel is of opinion that, whatever may be the derivative of the word, there is no doubt that 'Huzvâresh' corresponds to, or is equivalent to, the Avestâ word 'Huzaothra.'

Dr. Martin Haug agrees to some extent with Dr. Westergaard, who traces the word 'Huzvâresh' to the Sanskrit root 'Varana' (वरन) or 'Khata' (खन); he also states that although the term is frequently applied to the Pahlvi language, this application is not correct.

He further gives in his essay the original text, with its translation, of the passage regarding the word زوارش 'Zavâresh,' obtained from the book of an Arabian author named Ibne Makufâ, which gives the account as he received it, some 800 years ago, from the learned Persian priests of the time. This word زوارش 'Zavâresh,' says Dr. Haug, is a compound name. Adverting to the discussions ariving from the account of Ibne Makufâ, he affirms that the word 'Huzvâresh' has no particular

signification. But he inclines to the views of other scholars who consider that 'Huzvâresh' has taken its origin from the Avestâ term 'Huzvârena,' signifying 'great strength.' Finally, the learned doctor definitively assumes that by uniting the Pahlvi prefix 'Huz' to the root 'Vârsh,' and further the Avestâ prefix 'Uz' to the root 'Var,' and then comparing the two together, it will be found that the meaning of the word 'Huzvaresh' is 'open' or 'public.'

My cousin, the learned Dastur Hoshangji Jamaspji, in his *Zend-Pahlvi Glossary*, published under the auspices of Government, expresses his opinion of the meaning of the word 'Huzvâresh' in the following words :—

"This word, which has been a great puzzle to European scholars, can be explained in a very simple and, I think, satisfactory way. 'Huzvâresh' means nothing, and can neither be explained from the Persian, nor from a Semitic language; it is simply a mispronunciation of 'Huzvânesh,' which is to be divided into 'Huzvân-ash,'—that is, 'the language of Ash,' which can be only Assyria; the full form may have been 'Hazvân-Ashar,' which was afterwards shortened and corrupted. To this interpretation I was led by Dr. Haug, who, during our frequent conversations, several times directed my attention to the fact that the Pahlvi was more closely related to the Assyrian than to any other Semitic language. As regards the syllable in 'Huzvânash,' it is to be remarked that the Pahlvi 'an' is always changed to 'ar' in Persian or Dari; as 'Matan' to 'Mehar,' 'Atan' to 'Adar,' Shatan' to 'Shahar,' &c. Accordingly 'Huzvânash' became 'Huzvârash.'" [See Introduction, p. 3.]

Dastur Peshotanji Beheramji Sanjana, in the English introduction to his Pahlvi Grammar, printed in 1871, writes thus regarding Huzvâresh :—

"In Pahlvi this word is written in three ways, '' '' and '' and their phonetic rendering would be 'Huzvâresh,' 'Huzvârshen,' and 'Huzvârin.' The last

syllables of the second and third terms, viz. and may easily be converted into 'Khaldee,' and the term would thus be 'Huzve-Khaldee,' 'Huzve-Khaldæa,' which means 'the Chaldee language or language of Chaldæa.'" (Page 15.)

Mr. Jamsetji Palanji Kâpadia, in the *Vidyâ Mitra*, in refuting the arguments of Dastur Peshotanji, says :—

"Dastur Peshotanji reads this word as 'Huzve Khaldea,' or 'the language of the Chaldæans,' and attempts to prove his point in the introduction to his Pahlvi Grammar. Now, the provinces of Parthia and Chaldæa being immense distances apart, we are unable to understand, either in an historical or geographical sense, how it could have been possible for the Parthians to obtain a copy or facsimile of the original language of the Chaldæans." (Vol. III., Part IV., p. 126.)

Mr. Dhanjibhai Framji Patel is of opinion that the version of the Pahlvi language, the composition of which has connection with the Avestâ, is known as 'Huzvâresh,' or singular Pahlvi, and it is quite different from the common Pahlvi."

Such are the conflicting views of various Orientalists as regards the meaning of the word 'Uzvâresh.' I now proceed to state my own humble opinion on the subject. I will first consider from what language the word is derived, and what is its correct signification.

The word 'Uzvâresh,' 'Uzvâreshna,' and 'Uzvârine' are derived from the Mânthra or Avestâ language; it seems that from the Avestâ and Sanskrit prefixes 'Uj' and उद् 'Ud' respectively the Pahlvi 'Uz' is derived, which means 'high,' 'grand,' or 'magnificent;' also that from the Avestâ and Sanskrit roots 'Vâr' and वार 'Vâr' (signifying 'to sprinkle water' or 'to rain') the Pahlvi 'Vâresh' and 'Vâreshna' must have been derived. These words 'Vâresh' and 'Vâreshna' apparently are the

same as the Arabic word وارث 'Vâres' and the Gujarati word 'Vârso' (વારસો) 'inheritance'. Now by uniting the prefix [Pahlavi] 'Uz' with the root [Pahlavi] 'Vâresh' or [Pahlavi] 'Vâreshna' we make them [Pahlavi] 'Uzvâresh' or [Pahlavi] 'Uzvâreshna,' which means 'descending from sublimity,' or 'the heir who succeeds to the estate.' This meaning, 'succeeding heir,' should not be lost sight of in the present discussion, as it distinctly shows that the Uzvâresh or Pahlvi language was the earliest that succeeded the [Avestan] Mâṇthra or Avestâ language.

In the brief history of Gayemarathna, the first man, given in the preceding pages, it has been seen that he was the originator of the [Avestan] Mâṇthra or Avestâ language, which is therefore the source or fountain of all other languages on earth: consequently it is plainly proved that [Pahlavi] 'Uzvâresh' ('succeeding heir'), which we now call Pahlvi, has taken its origin from the Mâṇthra language. Indeed, the word 'Uzvâresh' itself clearly signifies that the Uzvâresh or Pahlvi can claim priority to all other existing languages except the Mâṇthra or Avestâ.

I will now treat succinctly of the word [Avestan] 'Zand,' giving its derivation, its original meaning, and the change which has taken place in its signification in modern times.

The word [Avestan] 'Zand' belongs to the Avestâ language. Of late this word has been used to denote [Avestan] Mâṇthra or Avestâ language, but originally it was employed to denote the Pahlvi, which owes its derivation to the Mâṇthra language. The word is mostly used in the Pahlvi language thus :—

[Pahlavi] which signifies 'this Avestâ and Pahlvi book.' The authors of Persian dictionaries define the term 'Zand' as equivalent to the Pahlvi language,—such as لغت زند و پازند which means 'in the Pahlvi and Pâzand words.'

Let us now examine how this term came to acquire this mean-

ing, and what is the meaning of the Pahlvi passage just quoted. The word زند 'Zand' is derived from زن 'Zan' in the Mânthra or Avestâ language, and the Sanskrit root ज्ञा ('dnya'). زن 'Zan' signifies 'to acquire,' 'to learn,' 'to think,' or 'to possess knowledge.' To this root is united the terminal د ('*d*'), a nasal sound meanwhile being imparted to the penultimate ن ('*n*'), and thus is formed the word زند 'Zand.' The Pahlvi passage, therefore, when read together, may thus be rendered :—

"This book of Zand Avestâ, or of the knowledge of the religion of God."

It follows, therefore, from the preceding arguments, that the term 'زند' ('Zand') is applied not to the Avestâ, but to the *Pahlvi* (into which were translated the books of the Avestâ language). In fact the term 'Zand' must have been formed particularly to distinguish these Pahlvi translations from the Avestâ at the period they were written, because the term اوزوارش 'Uzvâresh' was formerly used to designate generally the Pahlvi language.

In conclusion, it may be well to recapitulate, as briefly as I can, the various points which I have attempted to consider and treat in this Introduction. First, Pahlvi requires, for the purposes of a scholarlike study, a knowledge of those Aryan and Semitic tongues which have contributed to its formation. Its letters are adaptations of those of the Avestâ, and its grammar is the most complicated and elaborate of any existing in any language. The facilities, however, for prosecuting the study of it have of late years been much increased, owing to the invaluable results arrived at by European linguists, and the patronage afforded to students of the language by European Governments. There are still many difficulties and uncertainties left in the accounts of the origin of the Pahlvi language, the date of its commencement, the languages out of which it took its rise, the meaning of the term Pahlvi, and the

equivalent terms by which it was known in ancient Persian literature.

There are no less than six distinct theories as regards the date of the origin of Pahlvi, which may be described as follows :—

1, That it was contemporaneous with the Avestâ ;

2, That it was in use in the time of kings Gustâsp, Aspandiâr, and Ardeshir Bâbegân ;

3, That it was current 500 or 600 B.C. in Syria and parts of Persia ;

4, That it arose in the times of the Parthian dynasty ;

5, That it arose in the Sásânian times ;

and 6, That it was invented by Dasturs, and adapted from Arabic and Persian.

Of these the three principal theories are the third, the fourth, and the sixth ; namely :—

(1) That it arose in Assyrian times out of the Syriac tongue ; (2) that it is a branch of the Parthian or Chaldæan ; (3) that it is a fabrication of the Pârsis of India from Arabic and Persian.

(1.) Dastur Hoshangji, Dr. Haug, and Mr. Dhanjibhai Framji Patel agree in considering that Pahlvi is of Aryan origin; but the last-mentioned authority differs from the former two in denying that it sprang into existence in the Assyrian times. There is little doubt, however, that Pahlvi was in vogue in the age of the Kayânians.

(2.) The Parthian or Chaldaic theory owes its origin to the affinity of a few Pahlvi words to those of the Parthian and Chaldæan tongues. This affinity of language is the result of the affinity of race among the Parthians, Chaldæans, and ancient Persians. The fact, therefore, seems to be that Pahlvi was, if not the fountain, the principal feeder, of the Parthian and Chaldæan tongues.

(3.) The fabrication theory is too absurd and ridiculous to bear a serious thought. It is based on the false assumption that the Pahlvi of the books is different from, and later than, the Pahlvi of the inscriptions. The difference between the book-language and the language of the coins can, of course, never be denied for a moment ; for, during the times in

which the coins were inscribed, there was a considerable degree of dissimilarity between the Pahlvi dialect as it was in use among the polished courtiers and noblemen of Persia, and the Pahlvi dialect of the *oi polloi*. The pure Pahlvi was, however, confined to the priests and professors of religion, who wrote some of the books still extant; and the Pahlvi which we find engraved on the plates and tablets to be met with on the mountain-slopes of Persia was in fact the court-language and nothing else.

The discovery of cuneiform writings has placed beyond doubt the high antiquity of the Avestâ tongue. In like manner, the discovery of inscriptions on the plates, coins and *sasanams* of Persia has rendered the same service to Pahlvi.

It is now fairly established that it dates its origin from a remote age, and, notwithstanding the lapse of centuries, has struggled successfully to survive to this day.

It is now a living language, according to Sir Henry Rawlinson, in Dismar and in Saristân and Khordistân. It is true that Pahlvi does not find a place among the three languages in which are engraved the inscriptions on the famous tablets of Mount Behistûn. But the same is also the case with the Avestâ language, though it was the language of Zoroaster himself, and was in use in the time of king Gustâsp. The Behistûn plates, strictly speaking, contained none other than those languages which were most largely used in the Persian empire. In the times of Alexander the Great, Pahlvi was a current tongue in Irân, and there is found mention made, in the books now extant, of a Pahlvi life of that great Macedonian conqueror. Modern writers, like Nizâmi Ganjanavi and others, call it Dari. But Dari was simply a late modification of the old court language of the times of the Kayânian kings.

So far for the antiquity of the language.

There is a diversity of view among scholars, especially European, as respects the tongues from which Pahlvi is supposed to have been derived. Mons. Anquetil du Perron traces it to Zand; Professor Westergaard to Syro-Arabic; Professor Olshausen to Persian; and Dr. Spiegel to Scythic or Turanian origin. My

own opinion, humble as it is, is based on, if not directly confirmed by, the authority of the religious and historical works of orthodox repute among the Pârsîs (including the *Dinkard*, the *Avestâ*, and the sacred legends), and it is this:—that Pahlvi is essentially Aryan in its origin, though it has assimilated into itself, in progress of time, words of Semitic roots; and, further, that it dates from the age of the Peshdâdian kings, and long prior to that of the Kayânians.

The meaning of the term *Pahlvi* is, in like manner, lost in confusion. It is strictly a Persian word. Some say that it means *at* or *towards*, and denotes the tongue spoken in Persia and its neighbourhood. Others suppose that it means *brave*, and denotes the language of warriors or brave men,—that is, the ancient Persians. Others, again, assert that it signifies *a country*, and indicates the language of the whole of Persia. Dr. Spiegel treats it as analogous to the Avestâ word *Perĕthu*, and says that it means *large* or *expansive*. Professor Max Müller holds that *Pahlv* = 'true,' and *Pahlvi* means 'explanation.' Dr. Haug thinks that it means and includes all the languages of Persia; Anquetil du Perron, the languages within the frontier or boundary line of Persia; Dastûr Peshotanji, the practical or ancient language (from the Avestâ word *Perĕthva* = 'road' or 'way'); Aban Haukal (on the authority of Hamze-ul-Esphahâni), the language of that province of ancient Persia which contained the five cities of Isphahân, Rae, Hamdân, Mahanehâvand, and Azarbejân; and lastly Mr. Jamshedji Káparia (on the authority of Mons. Quatremère) thinks that the word *Pahlvi* denotes the language of the Parthians or Chaldæans. I agree with Dr. Spiegel and Dastur Peshotanji in their view that *Pahlvi* signifies 'the spread or diffused language,' because at one period of its history it spread itself throughout the length and breadth of the country.

In the Pahlvi language itself it is known by the names of *Uzvârêsh*, *Uzvârêshna*, *Uzvârine*, and *Zand*, which are all more or less equivalent expressions. Dr. Spiegel compares *Uzvârêsh* to

the Avestâ word *Huzaôthra*, but considers its meaning to be uncertain. Dr. Haug and Professor Westergaard trace it to the Sanskrit root *Varan*. They think it, however, incorrect to apply it to Pahlvi. Dr. Haug is of opinion that it means 'open' or 'public.' Dastur Hoshangji connects it with the word *Huzvânêsh*, of which it is a corrupted form, and holds that it signifies the language of Ash or Assyria, on account of the stronger affinity of Pahlvi to the Assyrian than to any other branch of the Semitic family of languages. Dastur Peshotanji derives it from *Huzve-Khaldea*, which means the Chaldæan language; and Mr. Dhanjibhai Framji Patel observes that the term *Huzvârêsh* applies to the Pahlvi versions of the Avestâ, and has no connection with the Pahlvi of general use. I believe that *Uzvârêsh* is a derivative term, composed of the Avestâ and Sanskrit roots *Var* and *Vahar*. It corresponds to the Arabic *Vâres* and the Gujarâti *Vârso*; and it means the language that succeeded or came after the Avestâ. *Zand* is an Avestâ word. It originally denoted Pahlvi. *Zan* in the Avestâ tongue means 'to think,' 'to learn,' 'to know;' and hence *Zand Avestâ* is, literally, 'the knowledge of the religion of God.' The word *Zand* is restricted to the Pahlvi translations of the Avestâ books, and is correlative with the word *Uzvârêsh*, which strictly is applied to the Pahlvi language in general.

J. M.

March 1877.

TABLE OF THE PAHLVI ALPHABET.

Compound forms of Letters.

Pahlvi.	Initial.	Medial.	Final.	English.
Vowels.				
[Pahlavi]	[Pahlavi]	[Pahlavi]	[Pahlavi]	a.
[Pahlavi]	[Pahlavi]	[Pahlavi]	[Pahlavi]	â.
[Pahlavi]	[Pahlavi]	[Pahlavi]	[Pahlavi]	i = [Pahlavi]
[Pahlavi] [Pahlavi] (1)	[Pahlavi]	[Pahlavi]	[Pahlavi] [Pahlavi]	î = [Pahlavi]
[Pahlavi] (2)	[Pahlavi]	[Pahlavi]	[Pahlavi]	u = [Pahlavi]
[Pahlavi] (3)	[Pahlavi]	[Pahlavi]	[Pahlavi]	û = [Pahlavi]
[Pahlavi] [Pahlavi] (4)	[Pahlavi]	[Pahlavi]	[Pahlavi]	ê.
[Pahlavi] (5) [Pahlavi] (6) [Pahlavi]	[Pahlavi]	[Pahlavi]	[Pahlavi]	ô.

(1) [Pahlavi] is the corruption of [Pahlavi] as in [Pahlavi] = gavi.

(2) [Pahlavi] is always used in compound forms; as in [Pahlavi] = ahelub.

(3) [Pahlavi] is the corruption of [Pahlavi] as in [Pahlavi] = gunihâ.

(4) [Pahlavi] is sometimes used in proper nouns; as in [Pahlavi] = de.

(5) [Pahlavi] is found written in MSS. of modern dates; as in [Pahlavi] = vô.

(6) [Pahlavi] is the corrupt form of [Pahlavi] as in [Pahlavi] = gôft.

Compound forms (continued).

Pahlvi.	Initial.	Medial.	Final.	English.
س ا	س	ا		an.
س ⁂		⁂	س ⁂	âṇ.
Consonants.				
و د (1) ـر (2)	و	د و	ـرو	ka.
د س	ـد س	ـر	د س	kha.
ـر ـو ٯ (3)	ـو ـر	ـر ـو ٯ	ـر	kḥa = ٯ
د د	د د	د	د	ga.
ک و	ک	ک و	ک و	gha.
ۓ	ۓ	ى	ى ۓ	cha.
د د ۓ	د د ۓ	د د ۓ ى	ۓ ى	ja.
د ک ى ۓ	ک د	ک ى	ک ى ۓ	za = ژ
د ى ـو	د	ى ـو	ى ـو	zha = ـو = ژ
م	م	م	م	ta.
م ـو ٯ (4)	م ـو	م ـو ٯ	ـو	tha.
دٚ دٚ (5) ع	دٚ دٚ	دٚ دٚ ع	ع	da.

(1) د is always used in compound forms; as in ـوـوـو = khâkáni.

(2) ـر is the corruption of و as in ـر = yak.

(3) ٯ is found written in MSS. of modern dates; as in دٯر = hakhé.

(4) ٯ is found written in MSS. of modern dates; as in دوٯـور = gabáhthaká.

(5) In some cases this mark (^) is used over ، and د.

Compound forms (continued).

Pahlvi.	Initial.	Medial.	Final.	English.
[Pahlavi characters] (1) [Pahlavi characters] (2) [Pahlavi characters] (3)	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	na.
[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	pa.
[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	fa.
[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	ba.
[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	ma.
[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	ya.
[Pahlavi characters] (4)	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	ra.
[Pahlavi characters] (5)	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	la.
[Pahlavi characters] (6)	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	va = [Pahlavi characters]
[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	va = [Pahlavi characters]
[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	sa.
[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	sha.
[Pahlavi characters] (7) [Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	[Pahlavi characters]	ha.

(1) [Pahlavi characters] is found in MSS. of modern dates; as in [Pahlavi characters] = en.

(2) [Pahlavi characters] is a corrupt form as used in [Pahlavi characters] = aibyâgahánashni.

(3) [Pahlavi characters] is used only in compound forms; as in [Pahlavi characters] = na.

(4) [Pahlavi characters] is found only in old MSS.

(5) In some MSS. [Pahlavi characters] is used for [Pahlavi characters].

(6) [Pahlavi characters] is found written in MSS. of modern dates; as in [Pahlavi characters] = gav.

(7) [Pahlavi characters] is found written in MSS. of modern dates.

There are 35 letters in the above table, of which 10 are vowels and 25 consonants.

The phonetic powers of these 35 letters is represented in only 7 letters, as shown below :—

1. = a, â, kha, kḥa, ya, sa, ha.

2. = i, î, ê, ga, za, da, ba, sha.

3. = u, û, ô, an, na, ra, la, va =

4. = aṇ.

5. = ka, gha.

6. = cha, ja, zha, pa, pha, va =

7. = ta, tha, (1) da.

Some of the letters are read in many ways, as will be seen below :—

This is read in 9 different ways :— a, â, i, ê, kha, kha = ya, sa, ha.

This is read in 9 different ways :— i, i, ê, ga, ja, za = , da, ba (2), ya.

This is read in 9 different ways :— i, u, ê, ô, na, ra, la, va.

This is read in 4 different ways :— i, ê, ka, gha =

" " " " 4 " " cha, ja, za, zha = .

(3). This is read in 6 different ways :— cha, ja, zha = , pa, fa, va =

(1) is the corrupt form of .

(2) is read as 'ba' when compound.

(3) is only used in compound letters.

. This is read in 3 different ways :— ta, tha, da.

. " " " pa, fa, va =

. " " " na, ra, la.

. This is read in 5 different ways :— i, ê, zha = ya, sha.

. This is read in 6 different ways :— i, ê, tha, ya, sa, ha.

We have seen above that each letter is read in so many different ways; which is no doubt a great difficulty to the student in the correct reading and understanding of the language. This I suppose is owing to the careless and misapprehended writings, for some time ago I saw one or two books written at very old dates, in which the phonetic powers of the letters were not of so many different ways as we now find; each letter therein had its own form separate from the others. For instance '' is now read in 3 different ways, as 'ta', 'tha', and 'da'—whereas in those old books it was only used for 'ta,' and 'tha' and 'da' were represented by the letters '' and '' respectively; such was the different way in which those books* were written. Books of modern dates do not appear to be written in this way, and it immediately points out the carelessness and raw experience of the writers. It is on this very account that each Pahlvi letter is read in so many different ways, as shown in the tables given above.

* The reason of my not giving here more than one example of such letters is that for certain reasons the books are not now procurable; also that some of the words therein were not clearly explicable to me. If, in the course of preparation of the future volumes of this work, I should be fortunate enough to obtain the use of these books, I will not fail to serve the public.

Combination of Letters explained.

	Initial.	Medial.	Final.
a, â.	asêj. âsmân asp. âthash âsh-uftan.	bu-shâsp. jâm-âsp.	anshutâ shaknâ. khudâ. pêhnâ. = kanâ.
â	âgh âvâji âyâm âyanda.	varâg niâj arumâê ga-bâthakâ.	hamâ gômâ ra gêrâ bâjâ.
i	ihân isadvâstar	ristê. airân. gihâ. pish.	mâi shâi amîri. ahukî-nashni.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
î.	îvârê. îhud. în.	aîbâr. yâîzê. shôidan. darâîdan. khâîê. barîn. vîn. gabuníhâ.	bâmî. khâvî. barâhî. gurî. dâêtî. gavî. tanâî.
u.	us. uth. ul.	pus. bus. bum. bundê. ahêlub.	tanu. kanu.
û.	ûghan. ûn.	rûn. gûnîhâ. galûîhâ.	ânû. bazânû. vahâmû.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
ê.	ê. êsam êhêr êsh êbgad.	aêbi shâêd. bêhêr. aêsh. êhêr. nêâz. gab-nâânêvar.	bêhêrê dâdê pâê gabnâ-âne de naê vaê.
ô.	ô-stardan ôshê.	jôt gôshôd-vâk gôft tarô-mêtê.	do. akhô. vô.
an.	andarg. angôpâ	nêrang. parvand nang.	

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
[Pahlavi]-[Pahlavi] aṇ.		[Pahlavi] ahunânvaî-rân.	[Pahlavi] âsmân. [Pahlavi] pûstâṇ.
[Pahlavi]-[Pahlavi]-[Pahlavi] ka.	[Pahlavi] kâmê. [Pahlavi] kâr.	[Pahlavi] khâ-kânî. [Pahlavi] khêsh-kârî.	[Pahlavi] tanhâk. [Pahlavi] yak.
[Pahlavi]-[Pahlavi] kha.	[Pahlavi] khâs-tê. [Pahlavi] khâ. [Pahlavi] khâr. [Pahlavi] kha-dîtunatan.	[Pahlavi] akheshkârî [Pahlavi] âkhe zîdan [Pahlavi] akhân [Pahlavi] farâkhî.	[Pahlavi] vastâkh [Pahlavi] âkh.
[Pahlavi]-[Pahlavi]-[Pahlavi] kḥa.	[Pahlavi] khâiya [Pahlavi] khâ-kânî [Pahlavi] khîzîdan.	[Pahlavi] hakhî. [Pahlavi] âkh-târ [Pahlavi] sô-khrê.	[Pahlavi] sôkh. [Pahlavi] pêkh.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
ga.	gayû. gazídan. gande.	dadîgar. peshgâs.	farhang. gôrg.
gha.	ghan. ghanashnê.	vaghadân. mârghan. ashôghanî. aghadîn.	magh. yôgh. âharmôgh.
cha.	châh. chabna.	jâncharunatan. mânashchêhêr.	gach. âhêrich. khachâchcha.
ja.	jasta. jînâk. jaja.	jôjên. sujâk. tôjed. dajbamunatan.	jôdâj. arja. síj.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
za.	zak. zabzabâ. zâmât.	tôzî. tazaru. tarâzu.	
zha	zhanû.	avízhê. dôzhakhûnê. yôzhdâsra.	taudêzh dêzh gazh azh.
ta.	tund. têz.	dâêtí dapînastân.	dôsta. darakht.
tha	thanêshna. thêsh. thanur.	gâthâ. âthruni. yathâhûveriô gabâthakâ.	gâth. uth.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
da.	dast. dôst. dê-hêshnê.	dâdan. bundê. dudê.	vâd. dahíôpad
na.	na-khôst. nad. nang. na.	padíâvanda-tar. ênman. anâkî. aîbyâ-gahânashnî.	gadman ên.
pa.	patkâr	gôspand rapíâ. rapasvan	gôsh-tâsp. bushî-âsp.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
fa.	farâkhî.	âfrín. darafsh. fareftâr. bunbêfarêftê.	bôf. karfa.
ba.	bâstan. bebâkht.	kalaba. êbgad.	garôb. namb.
ma.	miân. môru.	guman. zarman.	dam. êsam.
ya.	yân. yôzdâśra. yavak yâijê.	mayân. ayâfta.	sâya.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
ra.	rad. rôchan.	arj sharm. kardan atarepât.	khâvar gavar ar âkher.
la.	lagraman. lâlâ.	kalbâ. albôrj.	hajal. hamimâl.
va.	vim. vazagh.	gôshvâr. orvar.	gav. gav. sarv.
va=		gavar. avar. vashô vashnê.	sev. âsîâv.

Combinations of Letters explained—continued.

	Initial.	Medial.	Final.
sa.	sêtârê. sêrdâr. sôkhra. sâ-tunatan. sâj.	asp. esam. a-hasnat.	pâs. sas.
sha.	sharm.	hasht. arashka.	vakhsh. darafsh.
ha.	hehar. sôhar. haê.	pêhêlum. khâhanda.	gâh.

Explanation of the Alphabetical order in the work.

The order of the compilation is arranged according to the following list of initials :—

[script]

Thus follows the compilation of all other consonants.

The following is the order in which alphabets are arranged with respect to their various pronunciations :—

[script] = read in eight different ways :—a, â, i, ê, kha, ya, sa, and ha ; all these pronunciations are arranged under the head of [script] a.

[script] = i, î, ê, ga, ja, da, ba, ya,—under the head of [script] i. Under the same class '[script]' = i are comprised the letters [script] ja, [script] da, [script] ba, [script] sa, [script] tha-sa, and [script] sha-za.

[script] = u, i, ê, ô, aṇ, na, ra, la, va,—under the head of [script] u.

[script] = ka, i, é, gha,—under the head of [script] ka.

ـح = cha, ja, za, zha,—under the head of ح cha.

ـښـ = sha, i, é, zha, ya,—under the head of ښ sha, and so on with all other letters.

To ensure a clearer understanding of the above, I give below a few examples :—

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible] (3)	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible] (5)	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	(1) [illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
(6) [illegible]	[illegible]	[illegible]	(2) [illegible]	[illegible]
[illegible]	(4) [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

(1) ـښـ. This compound letter, although pronounced in many ways, has been entered here in the order of its pronunciation '*i*' and '*a*.'

(2) ـرُ = to be read as '*a*' and *u*.'

(3) ـر = although read as '*ba*,' is here entered under the head of '*i*.'

(4) رِ = to be read as '*i*' and '*a*.'

(5) رِ = to be read as '*i*' and '*u*.'

(6) ا = to be read as '*u*.'

All other vowels and consonants, together with their pronunciations, are arranged in the same order as shown above.

---

(1) [illegible] = to be read as 'ī.'

(2) [illegible] = do. do.

[illegible]

ખુલાસો.

પાક, સ્વામી, મહાજ્ઞાની, સર્વવ્યાપી, સર્વ શક્તિમાન, નિરાકાર, તમામ ખેલકતનો પેદા કરનાર નૂરૂલ અનવાર "અહુર" યાને ખોદા તઆલાના બરકતી ભરેલા મુબારક નામે કરી, અને તે સાહેબની પરસ્તેશ કરવાની ભલી યજદા પરસ્તી દીનને સંપૂર્ણ હાલતમાં લાવનારો, તમામોને ગુમરાહીથી છોડવનારો, તમામ આદમોનો સરદાર, ગરોસ્માન બેહેસ્તને જબાએરા આપનારો, અષો અહુરમજદથી યજદનો ખેતાબ પામેલો, કુલ્લે પેગમબરોનો પેગમબર અષો જરથુસ્ત સ્પેતમાનના પવિત્ર રૂહની બરકતે કરી આએ પુસ્તકનો દીબાચો હમો સુરૂ કરીએ છીએ.

આટલું તો ઓલમાઓને જાણીતું છે કે પેહેલવી જેવી એક દીકટ અને પરાગંદેહ થયલી પુરાની ભાષાના આખા શબ્દકોષની ઘણી અગત્ય છે. ભાષાના તમામ બોલોનો એક કોષ બનાવવો, એ કાંઈ થોડી મેહેનતનું કામ નથી. એ શબ્દકોષ બનાવવાની મેહેનતની સરજત હમોએ હમારે સર ખેંચી લીધી છે. એ મેહેનત ખેંચી લેવાનું પેહેલું કારણ એ છે કે, એ ભાષાનો અભ્યાસ ઘણી લાંબી મુદ્દત થઈ આપણા લોકોમાંથી નિકલી ગયાને લીધે અને જે લોકોએ થોડો ઘણો અભ્યાસ કર્યો હતો, તેઓએ બીજાઓને પુરતી રીતે નહીં શિખવવાને લીધે એ પુરાંની ભાષા દીનઉપર દીન મર્દુદ થઈ ગઈ છે; અને બીજું કારણ એ છે, જે, હાલે યુરોપ તથા હિંદમાં એ ભાષાનો અભ્યાસ વધારે ઉલટથી ચાલુ થયો છે, તેથી એ ભાષાના અભ્યાસિઓને સવળ પડવા માટે સહી વ્યાકરણ તથા સંપૂર્ણ શબ્દકોષની અગત્ય છે; એ અગત્ય મધ્યેની પેહેલી અગત્ય પુરી પાડવાને શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ, દાકતર ફ્રેડ્રીક સ્પીગલ, ઈત્યાદિ ગૃહસ્થો ભાગ્યશાલી થયા છે. એમાંની બીજી અગત્ય શબ્દકોષની છે, તે, જો કે, કેટલાક ગૃહસ્થોએ

થોડા થોડા શબ્દોનાં કોષો છપાવ્યા છે, પણ હજુ લગણ કોઇએ એ ભાષાનો આખો શબ્દકોષ છપાવી, એ અગત્ય પુરી પાડી નથી.

એ શબ્દકોષ બનાવવાનો પેહેલો વિચાર હમારા મરહુમ પિતા દસ્તુરજી સાહેબ મીનોચેહેરજી એદલજી જામાસ્પ આસાનાનો હતો. એવણ સાહેબે "બુરહાને કાતે" નામની ફારશી ફરહંગની ઢપમાં ઘણાક બોલોનો સંગ્રહ તેના ફારશી અર્થ સાથે કર્યો હતો. પણ લખવાને અત્યંત દલગીરી ઉત્પન્ન થાયછે, કે, તેવણના કવખતના અચબુચ મરણથી તે કામ ઘણું અધુરૂં રહી ગયું છે. ત્યાર બાદ હમોએ એ કામ હમારે સર ઊઠાવ્યું, અને હાલની સુધરેલી રીતી મુજબ, મૂળાક્ષરોનાં કાયદા પ્રમાણે ગુજરાતી ભાષામાં બનાવવા માંડયો હતો.

આપણા જાણીતા શેહેરી તથા ઓરીએન્ટલ સ્કૉલર શેઠ ખુરશેદજી રૂસ્તમજી કાંમાજીએ હમોને એવી ભલામન કરી કે, જો તમો તમારો કોષ ગુજરાતી ભાષા સંગાથે ઇંગ્રેજી ભાષામાં પણ કરાવશો તો યુરોપ તેમજ હિંદુસ્તાનનાં સર્વે લોકોને આ પુસ્તક ઘણું ઉપયોગી થશે. અને બીજી ભલામન એ કરી કે, પેહેલવી મૂળાક્ષરો મધ્યેના કેટલાક ઘણી તરેહથી વંચાય છે; અને જો એ શબ્દકોષ બીજી ભાષાઓની રીતી મુજબ અક્ષરો પ્રમાણેજ ગોઠવવામાં આવશે તો, શિખનારાઓને ઘણો ગુંચવાડો થઈ પડશે, કારણ કે, એ પેહેલવી હરફોમાં એકેકો હરફ ઘણી તરેહથી વંચાય છે, અને તેથી ઘણી શીકલો એક જાતની આવશે. જ્યારે ઘણી તરહેથી વંચાતી એકજ શીકલ જુદે જુદે ઠેકાણે આવશે ત્યારે વિદ્યાર્થિઓને એ જાતના બોલો શોધવાને ગુંચવાડો તથા કંટાળો થઇ પડશે, માટે હું ભલામન કરૂંછું કે, તમો હરફોની શીકલો પ્રમાણે કોષ બનાવો, કે, જેથી પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસિઓને તથા એ કોષને ઉપયોગમાં લાવનારાઓને એકેકી શિકલનાં બોલોનો સંગ્રહ એકજ જગ્યાએ મળી આવે.

ઉપલી બેહુ ભલામનો હમારા ધ્યાનમાં દરસ્ત લાગ્યાથી હમોએ તેમ કરવાને તુરત કબુલ કર્યું. એ મધ્યેની છેલ્લી ભલામન વિશે હમોએ હમારા બીજા કાબેલ અને અનુભવી મિત્રો મરહુમ દાકતર જૉન વિલસન, દાકતર ઇ. ડબલ્યુ. વેસ્ત, દસ્તુર હોશંગજી જામાસ્પજી જામાસ્પ આસાના, અને

શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ, એઓનો વિચાર લેવાથી એ સાહેબોએ પણ ઉપલી રીતને પસંદ કીધી હતી. અને ગયે વરસે જ્યારે દાકતર એફ. સી. એન્દ્રીઆસ નામનો જરમન વિદ્વાન મુંબઈ ખાતે આવ્યો હતો ત્યારે તેણે પણ એજ રીત પસંદ કીધી હતી, જો કે, એ ભલામણો કબુલ કરવાથી હમોને ગોઠવણી કરવાની ઘણી મેહેનતમાં પડવું પડયું છે; પણ એ ભલામણો હમારા ગ્રંથને ઘણી ગુણકારી હોવાથી, હમોએ આ કોષ હમારી શક્તિ મુજબ તે ધોરણ ઉપર બનાવ્યો છે, જે, હમો ધારીએ છીએ કે ખાસોઆમને ઉપયોગી થઈ પડશે.

શિખનારાઓને સવલ પડવા માટે આ કોષ બનાવવામાં હમોએ આ નિચલી મતલબો સાચવી છે.

૧.— એ કોષનાં બોલોની ગોઠવણી એવી કીધી છે, કે, એકજ જગ્યાએ એકજ જાતની શીકલના બોલો કોષના કાયદા પ્રમાણે મળી આવે, કે જેથી એનો ઉપયોગ કરનારાઓને જુદે જુદે ઠેકાણે ખોલવું ન પડે.

૨.— જેટલાખી બોલો જુના પુરજાઓ ઉપર તથા કેતાબોમાં લખાયલા મળી આવ્યા છે, અને અસલી ઉચ્ચારો તથા અર્થો જેવી રીતે અને જેટલાખી મળી આવ્યા છે, તેટલા અસલ મુજબ એમાં દાખલ કર્યા છે.

૩.— હમારીથી જેમ બની આવ્યું છે, તેમ હાલની સુધરેલી રીતી મુજબ પણ ઉચ્ચારો તથા અર્થો કર્યા છે, અને તેને બની આવ્યું છે તેમ, એર્યન તથા સેમેટીક ભાષાઓના બોલો સાથે સરખાવ્યા છે.

૪.— જે બોલોનાં ઉચ્ચાર તથા અર્થ હમોને સમજ નહીં પડવાથી, તે બોલને અસલ રૂપમાંજ તેનું ઠેકાણું જણાવી મુકેલા છે.

૫.—એક બોલની શીકલ જેટલી તરેહથી વંચાઈ છે, તે વાંચી તેના અર્થો કરીને તેને એ કોષમાં દાખલ કરી છે.

૬.—જે બોલનાં અસલ ઉચ્ચારોને ચોપડીઓ, કાગજોનાં પુરજાઓ, તથા તખ્તીઓમાંથી લીધા છે, તેઓને પેહેલાં મુકવામાં આવ્યા છે, અને સેવટે હમોએ હમારી તરફનાં ઉચ્ચારો ટાંકયા છે.

૭.— બોલોનાં ઉચ્ચારો પેહેલાં ગુજરાતી પછી ઈંગ્રેજીમાં મુકયા છે; પછી

ગુજરાતીનું વ્યાકરણ જણાવી ગુજરાતી અર્થો જણાવ્યા છે, ત્યારબાદ ઇંગ્રેજીનું વ્યાકરણ જણાવી ઇંગ્રેજી તરજુમો મુકયો છે. ત્યાર પછી જે બોલોની સરખામણી મળી આવી છે તે મુકી છે.

૮.—કેટલીએક શીકલો લખનારાઓની ખામીને લીધે બગડેલી મળી છે, તેને પણ તેનાં અસલ આકારમાંજ મુકી છે, અને તેના ઉચ્ચારો તથા અર્થો પણ મુકયા છે અને બગડેલાં રૂપને તેનાં અસલ સાથે જેટલું બની શકયું છે તેટલું સરખાવ્યું છે.

૯.—હમોને જે બોલો ઘણા વપરાસમાં નહીં આવેલા જણાયા છે, અને અઘરા લાગ્યા છે, તેવા કેટલાકને માટે કેતાબોનાં નામો જણાવ્યાં છે, અને કેટલાકને માટે જે વાકયોમાં તે વપરાયલા છે તે અસલ વાકયો ટાંકયા છે.

૧૦.—વિશેષ નામો અને ક્રિયાને લગતા જે જે બોલો આવેલા છે, તેને લગતી ટુંક તવારીખ આપી છે, તથા ખોલાસો પણ કર્યો છે.

એ કોષનો ઇંગ્રેજી તરજુમો પેહેલવેહેલાં એરવદ ફરામજી મીનોચેહેરજી દસ્તુર જામાસ્પ આસાના, બી. એ. એ કરવા માંડયો હતો; પણ ત્યાર પછી થોડી મુદતમાં એ ભાઇની તબિઅત નાદરૂસ્ત ચાલવાથી એવણથી એ કામ નહીં બની આવવાને લીધે હમોને ના કહેવાથી, એ કામ એરવદ કાવસજી એદલજી કાંગા, તે મુલ્લાં ફીરોઝ મદરેસાના વડા શિક્ષક તથા તમામ વંદીદાદનો અસલ અવસ્તા ઉપરથી ફરહંગ સાથનો તરજુમો કરનાર પાસે કરાવીએ છીએ, એ ભાઇએ એ કામ દીલસોજી રાખી કરેછે તેથી તથા બીજી કીમતી મદદ કરેછે તેથી, હમો એવણનો ઉપકાર માનીએ છીએ.

આપણા માનવંતા અકાબર સાહેબ શેઠ દીનશાજી માણેકજી પીટીટે આ ગ્રંથના સંબંધમાં મન, તન, અને ધનથી જે મ્હોટી ઉલટ અને દીલસોજી બતલાવી છે, તેથી આ જોગવાઇએ હમો તેવણ સાહેબનો મ્હોટાં માન સાથે આભાર માનીએ છીએ.

મુંબાઇની નામદાર સરકાર તથા "દાયરેકતર આવ પબ્લીક ઇન્સ્ટ્રકશન" તરફથી, પુરાની પેહેલવી ભાષાને લગતા એલમનો વધારો કરવાની ભલી

ઉલટ અને સારી દીલસોજીથી, હમોને કીમતી મદદ અને આશ્રા મળ્યો છે, તે માટે હમો તેઓનો મ્હોટાં માન સહીત ઉપકાર માનીએ છીએ.

જે ગૃહસ્થોએ આએ ગ્રંથની નકલો ખરીદીને હમોને મદદ આપી છે, તે માટે હમો તેમનો આ જોગવાઇએ આભાર માનીએ છીએ.

હમારા પંડીત મિત્ર મરહુમ દાકતર જૉન વિલસને આ કોષના સંબંધમાં ઘણી સારી દીલસોજી બતલાવી હતી; અને એ ગ્રંથ બાબદમાં હમોએ એક ચીઠી સાથે હમારા આ કોષનો નમુનો મોકલી, એ કાબેલ ગૃહસ્થનું મત માગ્યું હતું, તે, મ્હોટી ખુશી અને ઉલટ સાથે તપાસી, કેટલીક સૂચના સાથે પોતાનું કીમતી મત હમો ઉપર લખી મોકલીને હમોને ઉપકારી કર્યા છે, તેથી આ જોગવાઇએ ખોલ્લી રીતે તે મરનાર વિદ્વાનનો હમો આભાર માનીએ છીએ. આ ભલો પરોપકારી ગૃહસ્થ આ હમારો ગ્રંથ જલદીથી બાહેર નીકળેલો જોવાને, બનતી મદદ કરવા તથા કરાવવાને ઘણો ઉમેદવાર હતો, પણ હમારા કમનસીબને લીધે તે ઉતાવળે ગુજરી ગયાથી હમો નિશ્ચય દલગીર છીએ.

લંડનવાળા હમારા કાબેલ મિત્ર દાકતર ઈ. ડબલ્યુ. વેસ્ત, પોતે બનાવવા માંડેલા પેહેલવી કોષનાં આસરે છ હજાર બોલોનો મ્હોટો જથો (જે માંનો મોહોટો ભાગ અર્થ વગરનો છે) પોતાની ખુશીથી હમારા ઉપયોગને માટે આપ્યો છે તેથી, તથા હમારા ગ્રંથ બાબદમાં ઘણી સારી સૂચનાઓ કરીને હમોને મદદ કરી છે તેથી, તથા મજકુર ગ્રંથનો નમુનો તપાસીને પોતાનું કીમતી મત આપ્યું છે તેથી, હમો એ વિદ્વાનના મ્હોટા આભારી થયા છીએ.

જર્મનીવાળો હમારો કાબેલ મિત્ર દાકતર એફ. સી. એન્દ્રીયાસ જ્યારે મુંબાઈ આવ્યો હતો ત્યારે આ ગ્રંથ બાબદમાં હમોને કેટલીક ભલી સૂચનાઓ કરી હતી તેથી તથા હમોએ મોકલેલો નમુનો તપાસીને એ ગ્રંથ વિશે જે કીમતી મત આપ્યું છે, તેથી હમો તે ગૃહસ્થનો મ્હોટો આભાર માનીએ છીએ.

હમારા કાબેલ મિત્ર, અને આપણા જાણીતા શાહેરી તથા ઓરીએન્ટલ સ્કૉલર શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલે પોતાના કીમતી પુસ્તકખાનાં મધે-

થી આ હમારા કોષને માટે હમોને કેટલીક કીમતી કેતાબોની મદદ આપી છે, તેથી એ કાબેલ શેઠનો હમો મ્હોટો આભાર માનીએ છીએ.

હમારા કાબેલ મિત્રો તથા ઓરીએન્ટલ સ્કૉલરો દસ્તુર હોસંગજી જામાસ્પજી જામાસ્પ આસાના તથા શેઠ ખુરશેદજી રૂસ્તમજી કામાજીએ આ કોષ બાબદમાં કેટલીક સારી સલાહ આપી છે. તેથી એ કાબેલ ગૃહસ્થોનો આ જોગવાઇએ હમો આભાર માનીએ છીએ.

ઇરાનવાળા શેઠ માણેકજી લીમજીભાઈ હાતર્યાં પોતાના કીમતી કેતાબખાનામાંથી જે જુની કેતાબો હમારા ઉપયોગને સારૂ મોકલી છે, તથા નવી કેતાબો ગ્યા છે તેની દીલસોજી રાખી તસદી લીએ છે, તે માટે હમો અતરે એઓને માટે ઉપકાર માનીએ છીએ.

આવી જાતનો શબ્દકોષ રચવાનાં કામની કોશેશ પેહેલ વેહેલીજ હોવાથી એમાં ઘણી ભુલો રહી જવી જોઇયે, માટે હમારા વાંચકોએ તે માટે દરગુજર કરવી. અને હમો તેમને એલતેમાસ કરીએ છીએ કે, એ ભુલોથી હમોને વાકેફ કરી ઉપકાર કરવો, કે જેથી એ ગ્રંથની બિજી આવૃત્તિઓમાં તે ભુલો સુધારવાને હમોથી બની આવે.

જામાસ્પજી દસ્તુર મીનોચેહેરજી.

૭૭, નાનાભાઈ બમનજી સ્ત્રીટ, કોટ,

મુંબઈ, મારચ ૧૮૭૭.

દીબાચો.

પેહેલવી ભાષા ઈરાનને લગતી બીજી ભાષાઓમાંની એક સર્વેથી જુની અને બીકટ ભાષા છે. અસલ એ ભાષાની રચના, અવસ્તા તથા સંસ્કૃત, ઈત્યાદિ, ભાષાનાં તત્વો મળીને થયલી છે, પણ ઘણીક વેળા ઈરાનમાં પારકા દેશનાં લોકો, જુદે જુદે વખતે, ઘણું સુધી રાજ્ય કરી ગયાનાં સબબોને લીધે એ ભાષામાં કેટલાંક "સેમેટીક" તત્વો પણ દાખલ થયાં છે; તેથી એ ભાષાનો પુખ્ત રીતે અભ્યાસ કરનારાઓને, અવસ્તા, સંસ્કૃત, પાજંદ, ફારસી, અરબી અને થોડી ઘણી "સેમેટીક" ને લગતી ભાષાઓનીબી માહેતગારી મેળવવી જોઈયે છે; કારણ કે ઉપલી ભાષાઓનો અભ્યાસ કરવાથી, એ ભાષા શિખનારાઓને વાંચણમાં તેમજ સમજવામાં ઘણી સહેલાઈ થાયછે.

એ ભાષાનાં અક્ષરોની ઉત્પત્તિ અવસ્તા અક્ષરો ઉપરથી થયલી છે; તેમાં કેટલાક અક્ષરો અસલ રૂપમાં વપરાયલા છે અને કેટલાક ટુંકા રૂપમાં વપરાયલા છે; એ ટુંકા રૂપને લીધે તથા એક અક્ષર વધારે રીતે વંચાઈ શકવાને લીધે, જેમ અવસ્તા સહેલી રીતે વંચાઈ શકાય છે તેમ, પેહેલવી ભાષા સહેલી રીતે વંચાઈ શકાતી નથી; જોકે એ ભાષાનો શિખનાર વિદ્યાર્થી ગમે તેવોબી પ્રવિણ હોય તોપણ, કેટલાક શબ્દોનો થોડો ઘણો વિચાર કર્યા વિના, તુરત ઉકલાવી શકે એમ નથી.

પેહેલવી ભાષા વ્યાકરણની બાંધણીમાં, અવસ્તા તથા સંસ્કૃતથી ઉતરતો, તથા બીજી સઘળી ભાષાઓથી ચઢતો દરજ્જો ધરાવે છે; કારણ કે તેમાં રૂપાખ્યાપન અર્થ પ્રત્યય, ઉપસર્ગ, અવ્યયો, અને શબ્દોનાં બિજા વર્ગો બીજી ભાષાઓ કરતાં વધારે છે, એ ભાષામાં જે જે વ્યાકરણરૂપી જોડણીઓ છે, તે ઘણી ખરી સઘળી અવસ્તા તથા કદીમ ફારશી લેખોની સાથે મળતી આવેછે.

ઘણી મુદત થઈ એ ભાષા હદિશાઓને લીધે, તથા તેને શિખનારાઓની

કાચી સમજને લીધે, તથા તેનાં લખાણો વગર સંભાળે કરવાને લીધે, તથા એનો વપરાસ કમ થવાને લીધે પડતી હાલતમાં આવતી ગઈ છે; અને ઉપલા સબબોને લીધે, એ ભાષા જાણે કે આગલા જમાનામાં હસ્તીજ પામેલી ન હોય, એમ કેટલાકો શકમંદ થયા છે.

હવે પેહેલવી ભાષા વિશેનું બીજું બયાંન કરવાની આગમજ આગલા મરહુમ દસ્તુર સાહેબોની આપણાં ધર્મને લગતી ભાષાઓ બાબેની મેહેનત વિશે, જો હમો આ જોગવાઈએ તેઓનાં ઉપકાર વિશે કાંઇ ન બોલીયે તો, તે ઘણું અપ્રમાણીક કહેવાય. આટલું તો આપણને માન સાથ કબુલ કરવું જોઇયે કે, આગલા કાબેલ દસતુરો, જો અવસ્તા, પેહેલવી અને પાજંદ જબાનની કેતાબોનાં, સંસ્કૃત તથા ફારશી અને ગુજરાતી ભાષામાં તરજુમાં-ઓ ન કરી ગયા હતે, અને આપણાં દસ્તુરો મધેથી કોઇ પણ દસ્તુરે યુરોપ-ખંડનાં કોઇ પણ કાબેલ વિદ્વાનને એ ભાષાઓનો અભ્યાસ ન કરાવ્યો હતે તો, એ ત્રણે ભાષાઓમાંની એકુ ભાષા તુટી ભાગી પણ આજ હસ્તીમાં રેહેતે નહીં, એ ચોકસ સમજવું. આજ યુરોપખંડનાં વિદ્વાનો એ ભાષાઓ સમજવામાં મ્હોટી ફતેહ પામ્યાની ખુબી પણ દસ્તુર સાહેબોનાં તરજુમાં-ઓની છે; અને કેટલાક યુરોપીયનોને શિખવ્યાની છે.

આટલું તો આપણને માન સાથે કબુલ કરવું જોઇયે છે કે, યુરોપખંડનાં કેટલાંક રાજ્યોની મેહેરબાંની અને મદદથી અને ત્યાંનાં ઉજમારા અને નામીચા વિદ્વાનોની અથાગ મેહેનત અને કોશેશથી અવસ્તા તેમજ પેહે-લવી, પાજંદ ભાષાના એલમની રગોને ગોયા નવું લોહી મળવાથી, એ ભાષાઓને નવી હસ્તી મળી હોય તેવી રીતિ, એ એલમ અને એને લગતી ભાષાઓ આજ પૃથ્વીનાં મોટા ભાગ ઉપર માન સાથે ફેલાવો પામી છે. અવસ્તાનું વ્યાકરણ અને કોષ, પેહેલવી વ્યાકરણ, અને ન્હાનાં ન્હાનાં બે ત્રણ કોષો, તથા ઘણાંખરા અવસ્તાઓનાં તરજુમાઓ, તથા કેટલીક પેહેલવી કેતાબોનાં તરજુમાઓ અને કેટલાંક અવસ્તાની ફીલસુફી ઉપર ઉમદા વિચારો સાથે રચાયલાં પુસ્તકો અને અવસ્તા, પેહેલવી, પાજંદભાષાનાં પુરાતમપણા વિશે રચાયલાં પુસ્તકો, ઇત્યાદિ; તથા ઇરાનને લગતા પહાડો અને ઓહોમાં કોતરાયલા ખીલારોકા તથા પેહેલવી ઇત્યાદિ

લેખોનાં છપાવલાં પુસ્તકો, અને તે સાથે તે ખોહો તથા પહાડોમાંથી ચિતારેલાં નકશાનાં ચિતાર લીધેલાં પુસ્તકો, યુરોપનાં રાજ્યનાં તથા ત્યાંનાં વિદ્વાનોનાં સહાસિક કામો આપણને દેખાડી આપે છે; અને એ કામોએ આપણને મોટી અચરતીમાં નાંખ્યા છે, અને આપણને ખરેખર તેઓનાં હેસાનમાં દટાવલા કર્યા છે. આ હિંદમાં આજ એ ભાષાઓનો અભ્યાસ ચાલુ થવાની ઉલટનું મુખ્ય કારણ, તે યુરોપખંડનાં વિદ્વાનોની ઉસ્તાદી છે. આગલા વખતમાં જો કોઇ ઊલટ કરી, ઉપલી ભાષાઓ શિખવાની હોંશ કરતો તો, પેહેલાં, તેને અસલ પુસ્તકો મળવાં મુશકેલ પડતાં; અને જો, કોઈ મેહેરબાંની કરી આપતું તો, તે લખતાં મેહેનત પડતી, અને જો લખાવવી પડતી તો, ખરચની જોગવાઈ ન બનવાને લીધે અટકવું પડતું હતું; પણ તે વિશેનું સઘળું સુખ યુરોપખંડનાં કેટલાંક નામાંકીત રાજ્યો, તથા ત્યાંનાં નામાંકીત વિદ્વાનોની કોશેશથી ચોપડીઓ છપાઇ બાહેર પડવાથી થયું છે: અને બિજું મોટું સુખ શિખનારાઓને માટે યુરોપખંડની દોલતથીએ થયું છે કે, તેને લગતાં સાધનો, જેહેવાં કે, વ્યાકરણો, કોષો, તરજુમાઓ, નોટો, રસાળાઓ વગેરે સેહેલી અને સુધરેલી રીતે શિખવાને, થોડે પૈસે ખરચવે મનમાનતી રીતે મળી આવે છે, આજ એ બાબેની અતરે મદરેસાઓ નીકળી છે, અને તે મનમાનતી રીતે ચાલે છે, અને શિખનારાઓ શુભ ફલ મેળવે છે, તેનું મુખ્ય માન યુરોપને ઘટે છે. આપણાં આગલા ન્યાગાંનોની કેટલીક નવી તવારીખો, લેખો, અને તેઓનાં દબદબા અને મરતબાનાં બયાંનો, અને જરથુસતી ધર્મની ખુબી, ફીલસુફી અને મ્હોટાઈ વિશેનાં બયાંનો આજ પૃથ્વીનાં મોટા ભાગો ઉપર વંચાય છે, અને આપણ લોકો આજે વધારે આશકારા થયા છૈયે, તેનું મોટું માન પણ યુરોપખંડને ઘટે છે. આગલ કરતાંને આજ આપણ જુવાન લોકોમાંથી આપણાં પવિત્ર ધર્મવિશે જે શક દુર થયો છે, તેનું મુખ્ય માન પણ યુરોપખંડને ઘટે છે. જો યુરોપનાં કેટલાંક રાજ્યોએ તથા યુરોપનાં વિદ્વાન ઉસ્તાદોએ અવસ્તા, પેહેલવી, અને પાજંદ ભાષા તથા વિદ્યા વિશે, તથા એ વિદ્યાની ખુબીઓ વિશે, તથા એને લગતાં સાધનો વિશે, તથા એ વિદ્યાને લગતાં કોતરકામો વિશે, તથા નકશાઓ વિશે મોટા જર ન ખરચ્યો

હતે, અને અથાગ મેહેનત ન કરી હતે તો, હમો ખચીત કરી કહીયે છૈયે કે, આજ આપણુ, ધર્મ તથા આપણુને લગતી ભાષાઓ, વિદ્યા તથા માન વિશે જે હાલતમાં છૈયે, તે હાલતમાં કદી આવતે નહીં. જે કામોની મેહેનત, અને જે જરનો ખરચ આપણુને પોતાને કરવો જોઇયે છે, તે કામો અને તે ખરચો દીલગુરદા ભરેલી રીતિ, અને સારા મનથી, પારકી કોમનાં તથા પરાયા દેશનાં પુરો કરે, એ કાંઇ તે લોકોનો આપણાં ઉપર થોડો આભાર થાય છે? જો કે તે વિદ્યાનાં શોખીલો, પોતાનાં એલમ તથા ગ્નાનનો વધારો કરવા માટે, તથા પોતાને ફાયદા થવાની શોધને માટે, તથા ખરૂં ખોટું શોધવા માટે, તેઓ જર ખરચી મેહેનત કરેછે; પણ તેમાં તેઓ કરતાંને આઇતો મોટો લાભ તો આપણુને તથા આપણાં પવિત્ર ધર્મને લગતી વિદ્યાઓને થાયછે. માટે, આપણી કોમને લાયક છે કે, એ બાબતમાં જર ખરચનારાં રાજ્યોનો, તથા અથાગ મેહેનત કરનારા વિદ્વાન ઉસ્તાદોનો, જાહેર રીતે ઉપકાર માનવો જોઇયે છે.

પેહેલવી ભાષાની ઉત્પત્તિ અને તેના જમાનાં વિશે યુરોપનાં વિદ્વાનો પોતાનાં મતો, એક રીતે આપતા નથી, પણ એકેકથી જુદી જુદી રીતે આપે છે. એ મત આપનારાઓમાં કેટલાક ઉગમણુ પ્રાંતની ભાષા જાણુનારા વિદ્વાનો પેહેલવી ભાષાની ઉત્પત્તિનાં જમાના વિશે જણાવેછે કે, એ ભાષા "આસીરીયન" ટોલાના પાદશાહોનાં વખતમાં "સીરીઆક" ભાષા ઉપરથી ઉત્પન્ન થઇ છે! અને કેટલાકો એને "પારથ્યન" અથવા "ખાલદી" ભાષાને નામેજ ઓળખે છે! અને કેટલાકો તો એનાં જમાના વિશે એવો આરોપ મુકે છે કે, પારશીઓએ હિંદુસ્તાનમાં આવીને, એ પેહેલવી ભાષા, અરબી અને ફારશી ભાષાઓ ઉપરથી ઉત્પન્ન કરી છે. એ છેલ્લા, વગર સહમજે, આરોપ મુકનારાઓનાં જવાબો પુખ્ત રીતે યુરોપનાં વિદ્વાનોમાં અને આપણુ જરથુસતીઓમાં વધારે જાણીતા ગૃહસ્થો તથા ઓરીએનટેલિસ્ટો, જેવા કે શેઠ ધનજીભાઇ ફરામજી પટેલ અને દસ્તુરજી સાહેબ હોસંગજી જામાસ્પજી દસ્તુર જામાસ્પ આસાનાં એઓએ આપ્યા છે. ઇ૦ સ૦ ૧૮૬૧ માં શેઠ ધનજીભાઇ ફરામજી પટેલ "એરીઅન ભાષાનું મુળ, તથા અસલપણું" (The origin and authenticity of the

Arian family of languages) એવે નામની ચોપડીનાં દીબાચામાં લખે છે કે, "પેહેલવી ભાષા પારસીઓએ હિંદુસ્તાનમાં આવીને અરબી ઉપરથી કે કોઇબી ભાષા ઉપરથી બનાવી નથી, પણ એ અસલ જમાનામાં, ઇરાનનાં મુલકોમાંજ બનેલી છે; અને પેહેલવી ભાષા "સીરીઆક" ઉપરથી નહીં પણ "એરીયન" ભાષા ઉપરથી થયલી છે" એવી રીતિ માઅકુલ દાખલાઓ સાથે આપ્યા છે, ઇ૦ સ૦ ૧૮૬૭ માં દસ્તુર હોશંગજી જામાસ્પજી દસ્તુર જામાસ્પ આસાજીનાંએ, "એક જુની જંદ પેહેલવી શબ્દકોષ" (An old Zand Pehlvi Glossary) એવે નામની ચોપડીનાં દીબાચામાં લખેછે કે, પેહેલવી ભાષા પારશીઓએ હિંદુસ્તાનમાં આવીને ઉભી નથી કીધી, પણં એ "આસીરીઅન" ટોલાની પાદશાહીનાં વખતમાં થયલી છે, એવી રીતની દલીલો સાથે આપ્યો છે એ કાબેલ દસ્તુરજીનાં મતને મરહુમ વિદ્વાન દાકટર મારટીન હૉગે એજ ચોપડીમાં આવેલાં, પેહેલવી ભાષાનાં પોતાનાં નીબંધમાં સ્વીકાર્યું છે.

હવે, હમો જણાવિએ છીયે કે, જે કાબેલ વિદ્વાનો પેહેલવી વિશે લખે છે કે એ ભાષાની ઉત્પત્તિ "પાર્થીન" અને "ખાલદી" ભાષા ઉપરથી થઇ છે; એવું જે મત તેઓ જણાવે છે તે, પેહેલવી ભાષામાં કેટલાક શબ્દો તેઓની ભાષાને મલતા આવેછે તે ઉપરથી જણાવતા હશે; પણ તે ગૃહસ્થોને આટલું તો અંજાણવું નહીંજ હોવું જોઇયે કે, "પાર્થીનો" અને ખાલદીઓ જુનાં વખતનાં ઇરાંનીઓનાં વંશ છે, અને તેઓ છુટા પડ્યા પછી પણ, જુનાં ઇરાનીઓનીજ ભાષા બોલતા હોય તેમાં કાંઇબી અજાયબ થવા જોગ નથી, કારણ કે જાતે પેહેલવી ભાષાજ ઘણી પુરાંણી છે; અને તે લગભગ "પેશદાદયાન" પાદશાહઓનાં વખતની છે; (તે આગલ ચાલતાં વાંચકોનાં વાંચવામાં આવશે) તેથી કાંઇ એમ નહીં કરવું જોઇયે કે, પેહેલવી ભાષા "પાર્થીનો" અને "ખાલદીઓ" ઉપરથી આગલા ઇરાનીઓએ ચોરી લીધી હોય; પણ તેથી તો ઓલ્લું દીશે છે કે, "પાર્થીનો" અને "ખાલદીઓ" પોતે એ પુરાતમ ભાષાનાં આભારી છે. અને જે વિદ્વાનો "આસીરીયન" વંશોનાં વખતમાં પેહેલવી ભાષા બનવા વિશે પોતાનું મત જણાવે છે, તેવું મત જણાવનારા ગૃહસ્થોને હમો નમનતાઈ સાથે જણાવિએ છીયેકે, એ પુરાતમ

પેહેલવી ભાષા "કયાંન્યાન" વંશની પાદશાહાતનાં વખતમાં ખુદ બોલાતી ભાષા હતી; તેનો દાખલો જોવો હોએ તો, અસલ પેહેલવી "દીનકર્દ" કેતાબ, પાદશાહ ગુશતાસ્પનાં વખતમાં, તે નેક બખતશાહે પોતે પેગમબર સાહેબ જરથુસ્તનાં શાગેરદો પાસે અવસ્તાનાં દફતરો ઉપરથી પેહેલવી ભાષામાં લખાવી હતી; એવું એ નામીચાં પુસ્તકનાં ત્રિજાં દફતર મધે બોલ્લું જણાવ્યું છે આ ઉપરથી જણાશે કે, જે ગૃહસ્થો પેહેલવી ભાષાના જમાનાં તથા તેની બનાવટ વિશે લખે છે કે, તે "આસીરીયન" પાદશાહનાં વખતમાં "સીરીઆક" ભાષા ઉપરથી બનેલી છે, અને "પાર્થેન" પાદશાહાતનાં વખતમાં "ખાલદી" ભાષા ઉપરથી બની છે, તે પણ વગર આધારનું છે.

કેટલાક વિદ્યાશાસ્ત્રીઓ, પથ્થરની તખ્તીઓ તથા શીક્કા ઉપરનાં પેહેલવી લેખો કેતાબી પેહેલવી લખાંણો સાથે સરખાવી, પોતાનો એવો બી વિચાર આપેછે કે, પથ્થર અને શીક્કા ઉપરની પેહેલવી અને ચોપડીઓમાં લખાયલી પેહેલવી, એક બીજાથી ઘણી જુદી જણાએ છે; તેથી એવું જણાય છે કે-પુસ્તકોમાં લખાયલી પેહેલવી ભાષા ફારશી ભાષા ઉપરથી નીકલી છે. હમારે જણાવવું જોઇએ છે કે, એમ બોલવામાં પણ તે ગૃહસ્થોએ ભુલ કરી છે, કારણ કે, જે વખતમાં તખ્તીનાં લેખો કોતરાયા છે, તેનાંજ બલકે તેથીબી આગમજનાં વખતમાં કેટલીક પેહેલવી કેતાબો બનેલી હાલે મોજુદ છે; જેવી કે, "દીનકર્દ," નેરંગસ્તાન (અવસ્તાની શાહાદતો સાથની), "બુન્દેહેશને," "મીનોખેરદ," પેહેલવી "શાહાનામું" પેહેલવી "વીરાફનામું," "શાયેસ્તલાશાયેસ્ત" અને "શેકન ગુમાની વજાર" વગેરે; તથા પેહેલવી "વંદીદાદ," "યજશને," "વીસ્પરદ," ખુરદેહ અવસ્તા," અને "અવસ્તા પેહેલવી કોષ" જે "જંદ પેહેલવી ગલાસરી" ને નામે બોલખાય છે તેની પેહેલવી; તથા આશીરવાદ," "આફરીનો" અને કેટલીક "નેરંગો" પેહેલવી ભાષામાં બનેલી છે. પેહેલવી તખ્તીનાં હરફો અને કેતાબી હરફોની વલાંણ અને કાંઇક ભાષા, જો કે, કેટલીક રીતે જુદી છે, તેથી કાંઇ એમ નહીં ઠરતું કે; કેતાબી પેહેલવી ફારશી ભાષા ઉપરથી નીકલી હોએ, પણ હમારૂં આધીન મત તો એ છે કે, ફારશી ભાષા પેહેલવી ભાષાની આભારી છે. આગલા જમાનામાં આટલું તો ચોકસ હતું કે, દરબારી ભાષા અને આમી

ભાષામાં ઘણોક ફેર હતો; જેમ કે, "વેદશાસ્ત્ર"ની સંસ્કૃત ભાષા અને હિંદુઓમાં ચાલુ વપરાતી સાધારણ સંસ્કૃત ભાષા છે તેમ. હમો ધારીએ છીએ કે, એવી રીતના વિચાર આપનારા ગૃહસ્થોએ કોઇ અપૂર્ણ પેહેલવી ચોપડીઓ વાંચી વિચાર આપ્યો હશે, કારણ કે, જો પેહેલવી "દીનકર્દ," "નેરંગસ્તાન," "બુન્દેહેશને;" અને પેહેલવી "શાહાનામું," અને પેહેલવી "વીરાફનામું" ઇત્યાદિ ચોપડીઓ વાંચી હતે, અને વળી તે સાથે એક ભાષાનું પુરાતનપણું તપાસવાની જેવી રીતી છે તેવી રીતે વ્યાકરણને કાયદે એ ભાષાને બીજી એરીઅન ભાષાઓ સાથ સરખાવી હતે, તો હમો ધારીએ છીએ કે તેઓ એવો બેઢંગો વિચાર ક્વચિત પણ આપતે નહીં. કેટલાકો કેહે છે કે, પેહેલવી લેખો અને જંદ અવસ્તાનો પેહેલવી તરજુમો એક બિજાથી જુદો પડેછે, તે હમો કબુલ કરીએ છીએ કે, વ્યાકરણ સંબંધી કેટલાક દાખલાઓમાં "એ બન્ને જુદી પડેછે, પણ જો એ બેહુ ભાષાનાં બોલો સરખાવવામાં આવશે તો, તે ઉપરથી જણાશે, કે પેહેલવી તખતીઓમાં "હજવારેશ" મુળ ધાતુઓ તેઓને મળી આવશે, આએજ એ ભાષાનું પુરાતનપણું તુરત દેખાડી આપે છે; તેટલા માટે હમુને મત બાંધવું જોઇયેછ કે, કેતાબી પેહેલવી ધર્મશાસ્ત્રને લગતી અને તખ્તીની પેહેલવી શેહેરનાં રાજ્ય કારોબારને લગતી ભાષા હોવી જોઇયે.

વળી, કેટલાક ગૃહસ્થો કેહેછે કે, અવસ્તા તથા પેહેલવી ભાષા પારશીઓનાં દસ્તુરોએ હીંદુસ્તાનમાં આવ્યા પછી, અવસ્તા સંસ્કૃત ઉપરથી અને પેહેલવી અરબી અને ફારશી ભાષાઓ ઉપરથી બનાવટ કીધી છે. એવું કેહેનારાઓ અગર જાણી જોઇ એ ભાષાઓને હલકી પાડી, આપણાં ધર્મની તાસુબી રાખી પોતાનાં ધર્મની ભાષાને ચઢતી જણાવવા માગતા હોએ, અને પેહેલવી કરતાંને પોતાની સેમેટીક ભાષાને ચઢાવવાને માટે તાસુબીથી એવું લખાંણ કર્યું હોય, યા તો તે લોકો પેહેલવી લેખોનાં કોતરકામથી બીલકુલ અનજાંણાં હોએ. હમો ધારીયે છીએ કે, એમ તો કદી બનવુંજ ન જોઇયે, કારણ કે, જે લોકો એવો વિચાર જણાવે છે તેઓ, ઉગમણ પ્રાંતની વિદ્યામાં પ્રવિણ અને સોખીલ ગૃહસ્થો છે. એવા કાબેલ ગૃહસ્થો થઇને એવો કઢંગો વિચાર આપે એ ઘણું અચરત થવા જોગ છે! આજે, પાહાડો ઉપર

અને ઓહોની અંદર, જે લેખો કોતરાએલા મુસાફરોને માલુમ પડેછે; અને સાસાન્યાંન વખતનાં શિક્કાઓ, ઝવેરો ઇત્યાદિ ઉપરની પેહેલવી આપણને દેખાડી આપેછે કે, તે ભાષા લોકોનાં વપરાસમાં આવતી હતી, અને વળી ઉગમણુ પ્રાંતની ભાષાનો શાસ્ત્રી સર રૉલીસન કેહે છે કે, "જરથોસ્તી મજહબનાં લોકો હિન્દુસ્તાનમાં પેહેલે આવ્યા, તેની આગમજનાં જે ત્રાંબાનાં સસનમો (વાસણો) તેઓ પોતાની સાથે લાવ્યા હતા, એ સસનમ (વાસણ) ઉપરનાં પેહેલવી અક્ષરોનાં નમુનાં હાલે મોજુદ છે. મજકુર નામાંકીત ગૃહસ્થ એ બાબે નીચે પ્રમાણે પોતાનું મજબુત એકીન જણાવે છે. "શાહાપુર તરફ આવેલી તખ્તી ઉપરનાં પાદશાહનાં ઘોડાની છાતી ઉપર જે ટુંક "કથા લખેલી છે, તે જેઆરે પેહેલવી વપરાતી હાલતમાં હતી, તે વખતે "કોતરેલી માલુમ પડે છે, અને માહારી પાસે કેટલાંક રતનો છે, તે ઉપરનાં "છાપો હાલનાં તેમજ જુનાં હરફો વચે જે સંબંધ છે તે વધારે સેહે- "લાઈથી દેખાડી આપે છે. ત્રાંબાંનાં સસનમ (વાસણ) જે મલબારના "સીરીઅન ખ્રીસ્તીઓનાં હાથમાં છે તેનાં ઉપર આવેલાં પારસી શાહેદોનાં "નામોમાં પેહેલવી હરફોનો એક મનોરંજક નમુનો આપણી પાસે છે. આ- "એ (સસનમ) જરથોસતી મજહબનાં લોકો જેઆરે આરબ લશકર "યુફ્રેતીસ નદીનાં મુખ ઉપર આવેલાં અબીલા શેહેર ઉપર આવી પોહોંચીઉં "ત્યારે ત્યાંથી નાહાસી હિંદુસ્તાનમાં ગુજરાતનાં કોસ્તા ઉપર આવેલા સીંદાન "(સનજાણ) નામના શેહેરમાં વાસો લીધો તે વખતે લાવવામાં આવ્યું હતું. "આએ સીંદાન (સનજાણ) શેહેર અરબ લોકોની ભુગોલમાં સારીકાંણી "જણાએલું છે, જે વિશે "હમજહએએસફહાંની "એ જો પાધરી "નીશાંની નહીં આપી હતે તો, આપણને હાલ જમાનાનાં નકશાઓમાં "સેંતજૉનમાં ઓલખી કાઢવાને કંઇ એક મુશકેલી પડતે.

અવસ્તાભાષાનાં પુરાતમપણાં માટે ખીલારોકી તખ્તીઓ આજે પેહેલવાંની દરજજા ઉપર ઉભી રહીને, આપણને શાહાદત આપેછે અને પેહેલવી ભાષાનાં પુરાતમપણાંને માટે, પેહેલવી તખ્તીઓ, શિક્કાઓ, ઝવેરાતો, સીલો અને સસનમ યાને વાસણો બરપાઇ પણે શાહાદત આપેછે; પેહેલવી ભાષા વિશે એખલી તખ્તીઓ, શિક્કાઓ, ઝવેરાતો, સીલો અને સસનમજ શાહેદી

આપેછે એટલુંજ નહીં; પણ ઘણીક જુની પુરાંણી વખત ઉપર બનેલી ઉપર જણાવ્યા મુજબની ચોપડીઓ હાલે હયાત છે; તથા સર સી. એચ. રૉલીસન પોતાની મુસાફરીનાં ગ્રંથમાં હાલે બોલાતી પેહેલવી વિશે કબુલ કરેછે કે, "દીઝમાર" નાં ગામડામાં અને "ગુરાતાસ્ફી" નામનાં મોલકમાં લોકો પેહેલવી ભાષા બોલેછે હાલનાં ઇરાંણીઓ પોતે કેહેછે. કે, "સારીસ્તાંન" અને "ખુરદીસ્તાન" માં એ પેહેલવી ભાષા હજુર સુધી બોલાએછે. આ ઉપલા મઆકુલ ખોલાસાથી વાચકોને જણાશે કે, જે વિદ્વાન ગૃહસ્થો અવસ્તા અને પેહેલવી ભાષા ઉપર તોહોમત મુકેછે કે, પારશીઓએ હિંદુસ્તાનમાં આવ્યા પછે અવસ્તા સંસ્કૃત ઉપરથી અને પેહેલવી અરબી, ફારશી ઉપરથી બનાવી છે, તે તોહોમત રદ બાતિલ છે.

વળી કેટલાક ગૃહસ્થો પેહેલવી જબાન સાસાન્યાન પાદશાહોનાં વખતની જણાવતાં તેઓ પોતાનાં ટેકામાં એવો દાખલો જણાવે છે કે, "પેહેલવી "ભાષા કએઆંની પાદશાહો તો શું બલકેહખાંમનીઆંન ટોલાનાં દોરની "શરૂઆતમાં ઇરાન સરજમીનમાં જે ઘણીએક ભાષાઓ બોલાતી હતી "તેઓમાં એ ભાષાબી અગર જો આંમી લોકોમાં વપરાતી હતે તો બેહીસ્તુન "પાહાડ ઉપર કોતરાવેલા લેખોમાં શેહનશાહ દરાયશ હીસ્તાસ્પીસનાં જમાં- "નામાં બોલાતી ત્રણ જુદી જુદી ભાષાઓમાં એકજ બાબદ શરૂ તખ્તીઓ "જે કોતરાએલી છે તેઓ સાથે બિજી એક તખ્તી પેહેલવી ભાષામાંબી આપ- "વાને એ નામવર પાદશાહ ભુલી જાય એ બનાવ એ પાદશાહની વર્તણુક "તરફ જોતાં તો નહીં બની શકે એવો છે." એ પ્રમાણે બોલનારાઓની મ્હોટી ભુલ છે, કારણ કે બેહીસ્તુન પહાડ ઉપર કોતરાએલી ત્રણ ભાષાની તખ્તીઓ સાથે પેહેલવી ભાષામાં તખ્તી કોતરી નથી, તો તેથી કાંઈ એવું નહીં ઠરતું કે તે વખતમાં પેહેલવી ભાષા નહીં હશે તેથી નહીં કોતરાઈ હોએ. એમ તો અવસ્તા હરફે અવસ્તા ભાષા મધેબી તખ્તી નથી કોતરી, તેથી શું તેઓ એમજ દાખલો આપશે કે, બેહીસ્તુનના પાહાડ ઉપર હખામીશ પાદશાહોનાં દોરની શરૂઆતમાં ત્રણ જાતની ભાષામાં તખ્તીઓ કોતરાઈ છે, તેઓ અવસ્તા હરફે તે ભાષાની તખ્તી કોતરાઈ નથી: તેથી, એ ભાષા પણ હખામીસ વગેરા પછી કોઇ જમાનામાં ઉભી થઈ હશે? એવો કાંએ નહીં

કોઈ સવાલ કરશે. જો કે એ સવાલનો જવાબ તો ઘણો ટુંકો અને સેહેલ છે; તે એ કે, શેહેનશાહ ગુશતાસ્પનાં વખ્તમાં જ્યારે પેગમબર સાહેબ જરથુસ્ત સ્પેતમાન, તે બુજોરગ શેહેનશાહની દરબારમાં, પવિત્ર યજદાંથી દીન લઈ આવ્યો, તે વખ્તમાં, અવસ્તા ભાષા બોલાતી હતી, કારણ કે જયારે હિંદુસ્તાનનો ગુરૂ "ચંદ્રઘાચ" અને "બયાસ" અને યુનાંની ગુરૂ "તુત્યાનુશ" પેગમબર જરથુસ્ત સાથે તકરાર કરવાને, મજકુર શેહેનશાહાની દબદબા ભરેલી દરબારમાં, આવ્યા હતા ; ત્યારે, પેગમબર જરથુસ્તનાં હોકમથી, તેનાં એક એરદમંદ શાગેરદે, તેઓ શું શું સવાલ કરવા આવ્યા હતા, તેનો મનપતીજ ભરેલો બોલાસો, તે લોકોનાં વગર સવાલ કરવે કે બોલવે, એક અવસ્તાના નોશક મધેથી વાંચી સંભળાવ્યો હતો. વળી બિજો મોતેબર દાખલો એ છે કે, જેવારે પેગમબર સાહેબ અશો જરથુસ્ત, શેહેનશાહ ગુસતાસ્પની દરબારમાં તેનાં તખ્તની નજદીક દાખલ થયો, તેવારે તુરતજ, તે પવિત્ર પેગમબરે, શેહેનશાહ ગુસતાસ્પને અવસ્તા ભાષામાં દોઆ તથા નસીહતો કરી હતી, તે દોઆ તથા નસીહતો હાલે મોજુદ છે. એ દાખલાઓ ઉપરથી ચોકસ થાય છે કે શેહેનશાહ ગુસતાસ્પનાં વખ્તમાં અવસ્તા ભાષા દરબારી યા આંમી લોકોમાં બોલાતી હતી; તે બોલાતી બુજોરગ ભાષામાંજ, પેગમબર સત જરથુસ્તે યજદાંની ધર્મ ખાસો આંમોને સમજાવ્યો હતો; એટલું છતાં, હખાંમીશ વંશરાનાં શેહેનશાહ દરાયશે, એ ભાષામાં અને એજ હરફે તખ્તી કાંએ નહીં કોતરાવી હશે? પેહેલવી ભાષા વિશે સવાલ કરનારાઓને એવો સવાલ કાંએ નહીં થાએ. પેહેલવી વિશે સવાલ કરનારાઓએ જાણવું જોઇયે છે કે, મજકુર હખામીશ વઉંશનાં શેહેનશાહે પોતાના વખ્તમાં, લોકોનાં જાહેર વપરાસમાં આવતી ભાષાઓનીજ તખ્તીઓ કોતરાવી કાંએ નહીં હોએ? શેહેનશાહ દરાયશે, જેમ અવસ્તા ભાષામાં તખ્તી નહીં કોતરાવી, તેમજ, કદાચ પેહેલવી ભાષામાંબી નહીં કોતરાવી હોએ એમાં અચરત શાનું થયું! પણ જુવો, પેહેલવી ભાષા કીઆ જમાનામાં ચાલુ થઇ છે તે વિશે, કાઉન્ટ એમ૦ દી૦ ગોબીન્યું નામનો કાબેલ વિદ્વાન, તથા પેહેલવી "દીનકર્દ" તથા "શેકંદરનામાં" તથા ફરહંગે "બુરહાને કાતે," ફરહંગે" જેહાંગીરી" તથા ફરહંગે "રશીદી" નાં, કાબેલ ગ્રંથકરતાઓ શું લખેછે.

કાઉન્ટ એ૦ દી૦ ગોબીન્યુ નામનો કાબેલ ગ્રંથકરતા લખે છે કેઃ—"પા-
"દશાહ 'ગુસતાસ્પ' અથવા 'અસ્પંદીઆર' અને 'અરદશીર બાબકાન' નાં
"જમાનાંની વચેજ હુજવરેશ ભાષા શ્રી ઇરાનની સર જમીનમાં ચાલુ
"અથવા રેવાજ પાંમેલી હતી હેવું તે વખતનાં શિક્કાઓનાં લેખ ઉપરથી
"વગર શક અને શોબેહ ભરેલી રીતે સાબેત થઇ શકે છે."*

કાઉન્ટ એ૦ દી૦ ગોબીન્યુનું બોલવું બરહક છે; કારણ કે, પેહેલવી દીન-
કર્દનાં ત્રીજા દફતરથી ઓલ્લું જણાએ છે કેઃ—"બુજોરગ દરજાનાં શેહેનશાહ
"ગુશતાસ્પે તે અસલ (દીનકર્દ) કેતાબ ઉપરથી નકલ કરવા તથા અસલને
"ગંજેશસ્પીગાંન" (યાને પાદશાહી પુસ્તકખાનાં) માં રાખવાને ફરમાવ્યું,
"અને તે ઉપરથી નકલોનો ફેલાવો કરવાને ફરમાવ્યું; અને ત્યાર પછી તેની
"એક નકલ 'દેઝ્રેનપેસ્તે' (દસ્તખરનાં) કીલ્લામાં મોકલી ને તેને ત્યાં જાલવી
"રાખવાનો હોકમ થયો."†

વળી, શેકંદર રૂમીનાં વખતમાં યરીઅન ખાતે પેહેલવી ભાષા ચાલુ હતી,
અને તે મધે એ પાદશાહાની તવારીખ પણ લખાઇ હતી; તેની લખાએલી
એક નકલ શાએર "નીજામી" ગંજનવીને મળી હતી; તે વિશે, એ શાએ-
"ર નેજામી" ગંજનવીએ બનાવેલાં શેકંદરનામાં મધે લખે છે કેઃ—"તે
"બુજોરગ પાદશાહને લગતા સઘલો હેવાલ બંધ બેસ્તી એક કેતાબની અંદર
"મને લખેલો ન મળીઓ, તેથી છુટું છુટું જે જે કેતાબમાં તેને લગતું વરણ-
"ન હતું, તે દરેક કેતાબમાંથી ચુંટી કહાડીને તે ઉપરથી આએ પુસ્તક મેં
"બેતામાં બનાવ્યું છે; તેમાં અગત્ય કરીને શેકંદરનાં વખતની તુરતની યુનાની

---

* (જુવો કાઉન્ટ "એ૦ દી૦ ગોબીન્યુનાં ખીલાસીક હરફોનાં લેખોનો ગુજરાતી તરજુમો મી૦ મનસુખ શાહએર ઇ૦ સ૦ ૧૮૬૫ માં છપાવ્યો છે તેને સફે ૭ થેની ફો૦ ૫ મોધી.)

† [illegible]

દી૦ દ૦ ૩ જુ.

"(ગરીક) નશરાંની (હીબરૂ) અને પેહેલવી ભાષામાં લખાએલી કેતાબો "ઉપરથી આએ કેતાબ બનાવી છે."*

ઉપલોજ "નેજાંમી" શાએર શેકંદરનામાં મધે લખે છે કે:—"એલમને "લગતી કેતાબોનો દરી† (પેહેલવી) ભાષામાંથી યુનાંની (ગરીક) ભાષામાં "(સિકંદરે) તરજુમો કરાવ્યો હતો."

ફરહંગે બુરહાને કાતિનો બનાવનાર મોહમદ હોસેન તબરેજી, પોતાને મળેલાં પુરાણાં પુસ્તકોની દલીલ ઉપરથી લખે છે કે:—

"કેટલાક લોકો એવું કહી ગયા છે કે, પેહેલવી ભાષા કએઆંની ઓની "દરબારને લગતી ભાષા છે."‡ ફરહંગે બુરહાંને કાતિના કાબેલ ગ્રંથકરતાનાજ જેવો વિચાર ફરહંગે જેહાંગીરી તથા ફરહંગે રશીદીનાં કાબેલ ગ્રંથકરતાઓએ પણ આપેલો છે.

વાંચકોએ, ઉપર વાંચી જોયું હશે કે, હાલે પેહેલવી ભાષા ઉપર કેવી રીતનાં ચુંથાણાં પડેછે; એ ચુંથણાં પડવાનું મુખ્ય કારણ પેહેલવી જુબા-

---

* اثرهاي آن شاه آفاق گرد   نديدم نگاريده در يک نورد
سخنها که چون گنج آگنده بود   بهر نسختي در پراکنده بود
زهر نسخه برداشتم مايها   برو بستم از نظم پيرا يها
زياده ز تاريخ هاي نوي   يهودي و نصراني و پهلوي
گزيدم زهر نامهٔ نغز او   زهر پوست برداشتم مغز او
زبان درزبان گنج پرداختم   وزان جمله سرجملهٔ ساختم

સેકંદર નામું.

† નેજામી એ પેહેલવીને ઠેકાણે "દરી" નો બોલ વાપરેલો છે, પણ દરી ભાષાની મતલબ પેહેલવી ભાષાની સહમજવી; કારણ કે પેહેલવી ભાષા ઇરાનનાં કએઆંની પાદશાહઓના વખતમાં દરબારી ભાષા તરીકે વપરાતી હતી અને દરી ભાષા છેક પછવાડેનાં વખતમાં બોલાતી હતી, એ ઉપરથી કેટલાક ફારશી ગ્રંથકારો પેહેલવીને "દરી" ભાષાને નામે ઓળખી ગયા છે.

خرد نامها را لفظ دري   بيونان زبان کرد کسوت گري

સેકંદર નામું.

‡ بعضي گفته اند که لغت پهلوي زبان پاي تخت کيان بوده است

બુરહાંને કાતે.

નમાં દાખલ થએલા સેમેટીક ભાષાઓને લગતા કેટલાક શબ્દો તથા વગર સંભાળથી પછવાડેથી લખાયલી કેટલીએક કેતાબોને લીધે છે. એજ સબબો ઉપરથી યુરોપનાં વિદ્વાનો પેહેલવી ભાષાનાં જમાનાંને છેક પછવાડેનાં જમાનામાં લઈ જાય છે, પેહેલવી ભાષાનાં જમાનાંને પછવાડે લઈ જનારા સઘળા એકમતથી એકજ જમાનો બતલાવતા નથી; પણ ઘણીક તડ થઇ છે. કોઈ કેહેછે કે પેહેલવી જબાન અવસ્તાનાં જમાનાની સાથ-નીજ છે. કોઈ કેહે છે કે પેહેલવી ભાષા પાદશાહ ગુસતાસ્પ અથવા એસ્પંદી-આર અને અરદશીર બાબકાનનાં વખત વચેની છે. વળી કોઈ કેહેછે કે પેહેલવી ભાષા ઈસુની ૫૦૦) થી તે ૬૦૦) વરસ આગમજ "સીરી-આ" દેશમાં તથા તેની નજદીકનાં ઇરાંનનાં પ્રાંતો મધે બોલાતી હતી. કોઈ કેહેછે કે, "આરસાસાઇદ" (Arsaside) ટોળાંનાં પાદશાહઓનાં સિ-ક્કાઓ ઉપરનાં નામોનાં અક્ષરોનો આકાર "હુજ વરેસ" ભાષાનાં હરફોને અકસર કરી મળતો આવે છે. વળી કોઈ કેહેછે કે, પેહેલવી ભાષા "એશકી-અન" ટોળાંના જમાંનામાં થઈ છે. વળી કોઇ કેહે છે કે, પેહેલવી ભાષા "પારથ્યન" ટોળાંના જમાનામાં થઇ છે. વળી કોઈ કેહે છે કે, પેહેલવી ભાષા "સાસાન્યન" ટોળાંનાં વખતમાં થઈ છે. વળી કેટલાકો કેહે છે કે પેહેલવી ભાષા યજદજરદની પાદશાહી ગયા પછે દસ્તુરોએ અરબી ભાષા ઉપરથી બનાવી છે. એવી એવી રીતનાં જુદા જુદા ગૃહસ્થોનાં જુદે જુદેવખતે લ-ખાંણો થઇને એ બિચારી લાચાર ભાષાને ઘણી રીતે વધનમાં નાંખી છે.

વાંચકોએ જાણવું જોઇયે છે કે, એ તો તમોએ પેહેલવી ભાષાનાં જમાનાં વિશેનાં વિચારો જોયા; હવે પેહેલવી ભાષા કેઈ કેઈ જબાંનો ઉપરથી ઉત્પન્ન થઈ છે, તે વિશેનાં યુરોપ તથા હિંદના વિદ્વાનોનાં વિચારો જણાવીએ છીએ.

આંકુ વીટીલ ડુ. પેરોન જણાવે છે કે, પેહેલવી ભાષા જંદમાંથી નીકળી હતી. વેસ્તર ગાર્દ પેહેલવી જબાન વિશે લખે છે કે, ઇરાન મધે તખ્તીઓ ઉપર તથા સિક્કાઓ ઉપર શાહાંની અમલનાં જે લેખો કોતરેલા છે, તે અસલ પેહેલવી જુબાન છે, અને તે જુબાન "સીરો એરબ્યન" ટોળાંની છે, પણ જરથુસ્તીઓ પાસે હવડાં જે પેહેલવી તરજુમા તથા પુસ્તકો છે તે કાંઈ અસલ પેહેલવી જુબાનમાં નથી, તે તો "દરી" જુબાનમાં છે, અને

તે જુબાનને જરથુસ્તીઓનાં મોબેદોએ પોતાનો એલમ છુપાવવા સારૂ તથા વધારે બુજોરગી બતલાવવા સારૂ થોડોએક ફેરફાર કરીને તેની ઢપ બદલી નાંખી છે, અને તે મતલબથી તેઓએ ફારશી ભાષાને માત્ર "જંદ" નાં અક્ષરો તથા તેને મળતા અક્ષરોથી લખી છે. પ્રોફેસર આલશારોન પેહેલવી શિક્કાઓની જુબાન વિશે લખેછે કે, એ શિક્કાઓની જુબાન હવેડેની ફારશી જુબાન સાથે મેળાપ રાખે છે. પ્રોફેસર આલશાસેન બિજા ગ્રંથકરતાઓ સાથે એકમળતો થઇને એ શિક્કાઓની જુબાનને ફારશીને મળતી ઇરાની એરીઅન ટોલાંની ભાષા કબુલ રાખેછે. ડાકટર સ્પીગલ પેહેલવી ભાષા વિશે લખે છે કે, પેહેલ વેહેલાં જ્યારે એ ભાષાના ઉચ્ચાર તદન જુદી જુદી રીતે કરતા હતા, તે ઉપરથી એવું ધારવામાં આવતું હતું કે, એ ભાષા "સીથીક" (તુરાંની) લગતી હશે; પણ એ તદન ફારશીને મળતી છે અને એની syntax (વાક્યરચનાં) ઉપરથીજ ફારશીની syntax (વાક્યરચનાં) નિકળેલી છે, પણ એમાં સેમેટીક શબ્દો ઘણાં ભેળાઈ ગયા છે, તેમ ઘણોખરો ભાગ જંદનાં શબ્દોનો છે. ઉપર પ્રમાણેનાંજ બિજા ગ્રંથકારોએ પણ જુદાં જુદાં મતો આપ્યાં છે.

પેહેલવી ભાષા વિષે ઉપર પ્રમાણેનાં વિચારો આપનાર હયાત ગૃહસ્થોને હમો નમનતાઇથી ભલામણ કરીએ છીએ કે, જો તેઓ ચાલુ પુસ્તકોની પથ્થરની અને શિક્કાની પેહેલવી, ઉજ્વારેશ ધાતુઓ સાથે સંભાળથી સરખાવી જોશે, તો તેઓને ખાતરી પુર્વક માલુમ પડશે કે, એ ઉપલી ત્રણ ભાગની પેહેલવીઓ પુરાંણી એરીઅન ભાષા ઉપરથી ઉત્પન્ન થએલી છે. આટલું તો હમુને કબુલ કરવું જોઇએ છે કે, છેક પુરાતમ જમાનાંથી તે ગયાં બારસો વરશ સુધીમાં ઇરાનનાં ઉપર જુદદીન લોકોના કેટલાક હુમલાઓ થવાથી, જુદા જુદા વખતો મળી ઘણી વખતે ઇરાનનું રાજ્ય તેઓનાં સ્વાધીનમાં રહયું હતું; એવું તવારીખો ઉપરથી આપણુને ખોલ્લું જણાએ છે. એવા સબબોને લીધે એ નિર્મળ એરીઅન ભાષામાં ઘણાંક સેમેટીક ધાતુઓ દાખલ થયા છે; જેમકે હાલે, ગુજરાતી ભાષામાં મહમદીઅન લોકોનાં દોરને લીધે, અરબી અને ફારસી ભાષાનાં, તથા ઇંગ્રેજી દોરને લીધે, ઇંગ્રેજી ભાષાનાં ઘણાક બોલો તથા ધાતુઓ ભેળાયા છે તેમ.

હવે પેહેલવી ભાષાનાં જમાના વિશે, હમે હમારો નકેશ વિચાર આપીએ તેની આગમજ, લગાર અસલ બાબતથી હમુને આડું ફાટવું પડેછે. તેમ કરવાનું મુખ્ય કારણ એ કે આદમની શુરૂઆત ક્યારથી અને તેનું મથક ક્યાંથી તથા મજદયસ્‌ની (યજદાંપરસ્તી) ધર્મનું પુરાતમપણું ક્યારથી અને તે કોણથી એ હમો ટુંકમાં જણાવવા માંગીએ છીએ તેથી હમારા અશરાફ વાંચકોએ એવો વિચાર ન કરવો કે હમો કોઇ જાતનું ટાહેલું કરીએ છીએ. હમોએ ઉપર જણવેલી બાબતોનો ટુંકમાં ખોલાસો થવાથી વાંચકોને માલુમ પડશે કે, એર્યન લોકો પેહેલા અને તેઓની ભાષા પેહેલી, કે સેમેટીક લોકો પેહેલા અને તેઓની ભાષા પેહેલી છે.

યુરોપ તથા હિંદનાં કેટલાક વિદ્વાનો પેહેલવી વિશેની બાબતો લખતાં જગો જગોએ, સેમેટીક ભાષાની ઘણીજ આરાધનાં કરેછે, કારણ કે તેઓ એવું સહમજે છે કે, પેહેલવી ભાષા ઘણીખરી સેમેટીક ઉપરથી થઈ છે. હવે, જ્યારે એમજ છે ત્યારે આપણને જાણવું જોઈએ છે કે, એર્યન ભાષાઓની શાખા સઉથી પેહેલી કે સેમેટીકની, તો આપણને જણાએ છે કે, એર્યન ભાષાઓની શાખા પેહેલી છે; કારણ કે, અવસ્તા, પેહેલવી, પાજંદ અને ફારશી કેતાબોનો શોગલ કરવાથી આપણને ખોલ્લું જણાવ છે કે, એર્યન ભાષાઓનું મૂળ અસલ છે.

આજ આપણને અવસ્તાઓનાં એશારાઓ ઉપરથી તથાં પેહેલવી, ફારશીમાં લખાએલી તવારીખો ઉપરથી ખોલ્લું જણાએ છે કે, આએ દુનિયાંનાં ચાલુ દોરની શુરૂઆતમાં "અઈર્યન વેજો" માં "ગયેમરથન" યાને ગયોમરદને પાક ખોદાવંદ તાલાએ, પેહેલો પેદા કરયો હતો, કે જેને બિજી કોમવાળાઓ બાવા આદમને નામે ઓલખે છે. એ "ગયેમરથન" માંથ્ર (અવસ્તા) જબાનનો બોલ છે. એને પેહેલવી અથવા "ઉજવારેશ" ભાષામાં "ગયેમરથન," "ગયોમરદ," "ગેલશાહ" "તીનામલકા" અને "અશોએગંધા" કરી કેહે છે. ફારશી ભાષામાં "ગયોમરદ," "કંયુમરસ," "કયામરસ," "કેમરત" અને "ઇરાન." ઇત્યાદિ કરી કેહેછે. વળી, એમભી જણાવવામાં આવ્યું છે કે, એનું અસલ નામ "ઇરાન" હોવાથી એનાં રેહેઠાણનું નામ "અઇર્યન".

અથવા "ઇરાન" પડેલું છે. એ ગયેમરથનનાં ખુનથી, "મશી" અને "મશીઆંને" નામનું એક જોડું પાક ખોદાવંદ તાલાએ ઉપલીજ પવિત્ર જગોમાં પેદા કરેલું હતું; તે જોડાંથી સાત જોડાં અને તે જોડાંઓથી વળી બિજાં ઘણુંક જોડાંઓ પેદા થયાં હતાં. "મશી" અને "મશીઆંને" થી પેદા થયલાં જોડાંઓને, પાક યજદાંનો પેગામ લાવનાર સરોશ યજદનાં હોકમથી, સાતે ખંડ ઉપર મોકલ્યાં હતાં, અને આદમની સઘળી પેદાએશ એ ગયેમરથન*નાં ખુનથી થએલી છે. અને વળી એમ મળી આવેલું છે કે જ્યારે "અઇર્યંનવેજ"માં એ ગયેમરથનની એઓલાદનો ઘણો વધારો થતો ગયો, ત્યારે આપસ આપસમાં ટંટો બખેડો થવા માંડયો, એ ઉપરથી ઘણુંક લોકો તે જગોથી આગળ વધતા ગયા; જ્યાં જેને ફાવ્યું ત્યાં તેઓ નિકળી ગયા. એજ પ્રમાણે પછી પણ, જેમ જેમ વસ્તી વધતી ગઈ તેમ તેમ, અને જેમ જેમ ફેસાદ વધતો ગયો તેમ તેમ, તેથીબી આગળ વસ્તી વધતી ગઇ. એજ પ્રમાણે હફ્તકેશવર (સાતે ખંડો) ઉપર વસ્તી વધતી ગઈ. દાખલા તરીકે જોવું હોય તો એ છે કે, જે જે જગાઓ ઉપર જે લોકો જઇને વસ્તા ગયા, તે લોકોનાં નામો તે જગાઓ તથા પાહાડો સાથે હજુર સુધી જોડાએલાં છે; જેમ કે, "તુરકસ્તાનનો" મુલાક પાહાદશાહ ફરેદુનનાં બેટા "તુર"નું રેહેઠાણ હોવાથી પડયું છે. "એર્યંન" અથવા

* એ બાબત પેહલવી "દીનકર્દ" તથા "બુન્દેહેશને" નામની કેતાબોમાં તથા બીજી કેતાબોમા આવેલી છે.—

"દીનકર્દ"માં લખેછે કે:—

પેહેલવી.

[illegible]

[illegible]

અર્થ.

સઘળાં આદમીનાં તોખમ ગયોમરથનથી છે; અને ગયોમરથને શોભા આપનાર પાદશાહઓનાં તોખમ ભાગ્યશાલી "ફરવાક" (સીઆમકે)થી છે.

દી૦ દ૦ ૩ જું.

ઇરાન "ગયોમરથન"નું રેહેઠાણ હોવાથી પડયું છે, કારણ કે, તે દીનદારી અને ઓદાઈ રાહ ઉપર ચાલવાથી "ઇરાન"ને નામેબી ઓલખાતો હતો. સીઆમકનું રેહેઠાણ એક પહાડ ઉપર હતું, તેથી તે પાહડનું નામ "સીઆમકો"* ને નામે ઓલખાએ છે "કેકાઉશ"નું અસલ મથક પહાડ ઉપર હોવાને લીધે એક પાહાડનું નામ "કેકહીઉશ" કરીબી છે. તેમજ વળી, "તાજ" નામનું એક મનુષ્ય જે જગો ઉપર જઈ રહયું, તે જગો "તાજી" (અરબસ્તાન) ને નામે ઓલખાએ છે; એ "તાજ" નામનો શખ્સ "મશી" અને "મશીઆને" ને પેટે અવતરયો હતો, અને એ "જહાક"નો વડવો કેહેવાય છે, એ ઉપરથીજ જહાક "જહાકે તાજી" ને નામે ઓલખાતો હતો. એવી રીતે જગાઓનાં, પાહાડોનાં અને શેહેરોનાં નામો પડેલાં છે,† એ સરવે કોઇને રોશન છે. હવે, એ ઉપરથી હમારૂં બોલવું સિદ્ધ થાએ છે કે, જેમ જે મનુષ્ય જે જગા ઉપર જતો ગયો, તેમ તે પોતાની બાપીકી ભાષા તથા બાપીકો ધર્મ પણ મુકતો ગયો. દાખલા જોવા હોએ તો એ છે કે, "તાજ" નામનો શખ્સ તો "અઇર્યનવેજ" નામનાં મોલોકમાં "મશી"થી પેદા થયો હતો, તે જ્યારે ઇરાનથી નિકલી ગયો અને તે જે જગા ઊપર જઇને રહયો, તે જગાનું નામ "તાજી" કરીને ઓલખાએ છે. હવે, એની ભાષા તો અસલ એર્યન હતી અને "તાજી" માં વસેલી તેની ઓલાદ તો હીબરૂ અથવા અરબી ભાષા બોલતા આવ્યાં છે અને બોલે છે, અને તેઓનો ધર્મ પણ એર્યન લોકોથી જુદોજ છે. તેમજ, પાદશાહ ફરેદુને પોતાના વડા તથા વચલા બેટાઓ "તુર" તથા "સેલમ" ને "તુરક-

* પહાડોનાં મુશાકજ નામો "જમીઆદ" યશતમાં તથા "બુનદેહેશન" માં આવેલાં છે.

† જમીઆદ યશત મધે લખેછે કે—

અવસ્તા.

[illegible]

[illegible]

અર્થ.

જે પાહાડોનાં નામો અગાઉનાં માણસોએ તેઓનાં દેખાવ અને નજદીક મલતી આવતી ચીજો ઉપરથી આપેલાં છે.

સ્તાંન" તથા "રૂમ" નાં મોલકો આપવાથી તેઓ બાપ સાથે નાફરમાન થવાને લીધે પોતાની બાપીકી ભાષાઓમાં અને ધંધામાં પણ ફેરફાર કરતા ગયા. એવી રીતનાં બિજા દાખલાઓ ઘણાંબી મલી આવેછે, પણ લમબાંણ થવાને લીધે અત્રે ખતમ કરીએ છીએ.

સીઆમકની સાથે દેવોને લડાઈ થઈ અને તે દેવોને હાથ મારયો ગયો: એવું ફારશી શાહાનામાં મધે, ગયોમરસનાં દાસ્તાનમાં આવેલું છે, તે દેવો પણ એરીઅનનાં ભાગમાં રહેલા બુરા તથા બદ શેકલ લોકો તથા બિજા મોલોકમાં દુશમનીથી નિકળી ગયેલા લોકોજ સહમજવા; કારણ કે "અઇર્યેન વેજ્ર" અથવા એર્યેનનાં લોકો બુરી ચાલનાં બુરા, બદ અથવા ડરામણી શેકલનાં અને ફેશાડચા લોકોને દેવોને નામેજ ઓલખતા હતા. જેમ જેમ લોકો "અઇર્યેન વેજ્ર" થી આગળ વધતા ગયા, તેમ તેમ બિજી વેરાન જગાઓ વસ્તી ગઇ, અને જે લોકો "અઇર્યેન વેજ્ર" અથવા "એરીઆ" થી બાહેર જતા ગયા, તે લોકો એર્યેન લોકો સાથે દુશમની રાખવાથી પોતાનો ધર્મ તથા બાષામાં પણ ફેરફાર કરતા ગયા. અસલ તેઓનો ધર્મ **યજદાંપરસ્તીનો** હતો અને અસલ તેઓની ભાષા માંથ્ર જે હાલે અવસ્તાને નામે ઓલખાય છે તે હતી. એનાં દાખલા જોવા હોએ તો અવસ્તા, "દીનકર્દ તથા દીનની બિજી કેતાબો મધે નીચે મુજબ આવેલું છે. દુનિયાં-"નું પેહેલું આદમ જે ગયોમરથન" છે, "તે ખરો યજદાંપરસ્ત હતો, તેણે "આએ બાકી દુનિયામાં સરવેથી પેહેલાં તે દીન, પેદા કરનાર હોરમજદથી "કબુલ કીધી હતી, અને તેણે પેહેલાં અશોઇની બરતર રાસ્ત અને બાલેસ "દીન દાદાર હોરમજદને ચાહાવાની સેતાએશ કરવાની વમાસી"* "તે

* [illegible]

દી॰ ૬૦ ૧ લું.

[illegible]

દી॰ ૬૦ ૭ મું.

[illegible]

દા॰ દીની.

"પેદાએશની શુરૂઆતમાં, પ્રથમ " ગયેમરથ્ન " બરતર ગાથા વાણીને
"પઢાંણુ અને કરાંણુથી, દ્દલ્લતને ટાલનારો હતો; અને એ એક (ગયેમરથ્ન)
"થી, આદમીનાં વિચારવા, બોલવા, અને કરવાનો, દરેક નેક વિચાર, નેક
"વાણી અને નેક કરણીની સમપુર્ણતાઇ જાહેર થઇ છે"* "પેદાએશનાં
"પેહેલાં ગયેમરથ્ન" એ નેક મનશાનીને (હુમત પાએ દીનને)† વમાસી
"બુન્નેરગ અવસ્તા વાંણીની નેક વાચા પઢીઓ, સેતાએશ અને સવાબની
"નેક કુનશની એખતીઆર કીધી યાને સઘળાઓમાં પ્રથમ યજશનેનો
"સવાબ ગાથા વાણીથી તેણે કીધો."‡

[illegible]

દા૦ દીની.

* [illegible]

[illegible]

[illegible]

દી૦ ૬૦ ૩ જું.

† "હુમતપાએ" તે "બેહેમન પાએ" ને કેહેછે, જેમકે, "સતરપાએ," "માહપાએ" "ખુરશી દપાએ" તેમ "હુમતપાએ દીન" તે એ કે, પાક પરવરદેગારસાહેબે સઘળી મીનોઇ ખલકતો પેદા કરીને, તે મીનોઇ લોકોમાં પોતાની મજદયસ્ની દીનનો ફેલાવો કરવા માટે, તે બુજોરગ દીનને પ્રથમમાં બેહેમન અમેશાસ્પંદને દેખાડી હતી, અને તે બેહેમને મીનોઇના લોકોની પેગમબરી કરી હતી, તેથી તેની દીનને "હુમત પાએ" દીનને નામે ઓલખવામાં આવેછે. એજ દીન પ્રથમ આએ દુનિયામાં "ગયમરથ્ન" અને તેની ઓલાદને સરોશ યજદની મારફતે દેખાડી હતી; અને તેજ દીન સેવટ પેગમબર સાહેબ જરથુસ્તને મળી હતી, જે હાલે આપણ જરથુસ્તીઓ પાલીએ છીએ અને એજ દીન આખેરને વખત "હોશેદર," "હોશેદરમાહ" અને સોશ્યોશ પણ આએ દુનિયાંનાં લોકો માટે લાવશે.

‡ [illegible]

[illegible]

યજ૦ હા૦ ૧૯ મો.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

યજ૦ હા૦ ૧૯ મો.

"એ ગયેમરથનએ દીનનાં કામોથી દુનિયાંને સુધારી અને રેવાજને "સમાર્યો. નોરોજ, મેહેરનજાન તથા એ વગેરે કદીમ જશનોનાં બોલંદ "બરતર કામો જે છે તે પેદાએશની શરૂઆતથી, રોજે અવલનાં કયાંને* "(ગયોમરદે), ખોદાઈ કલામથી ચાલુ કીધાં છે. તે યજદાંનાં નુર અને "દાદ ઇનસાફ અને ઝલકાટે કરી જુઠાઈથી દુર અને જોલમથી અ- "લગ હતો; તેણે દુનિયાંનાં દરમ્યાનમાં શેતાબ નેકીનાં કામો કરી લીધાં હતાં "અને આદમીઓનાં દેલને બખશેસથી ખુશહાલ અને પાક કર્યાં હતાં. "તેથી પ્રથમ દાદ તથા દીન દુનિયાં મધે જાહેર થઈ હતી અને તે દાદાર "અહુરમજદની ભલી દીનની રાહાથી (કદીબી) ફર્યો ન હતો. એ "હજરત કઈઉમરસનાં જમાનાંથી તે લોહેરાસ્પની પાદશાહી તુલીક પોરી- "ઓદકેશી દીન, ખુર્દેહ અવસ્તા, ખુરશીદ—મેહેરની આએશ, હાથ- "મોહોડું ધોવાનાં નેરંગ કુસ્તીનાં અવસ્તા, સઘળાં આફ્રેગાંનો, સેતાએશો, "અને થોડીએક નેરંગો હતી. ધરંબાર કરવા, કુસ્તી રાખવી. પાંચે વખતની "બંદગી કરવી, દસ્તાનની પરહેજ કરવી, દસ દિવસ મુકતાદનાં છે તે દિવ- "સમાં એબાદત વિનાં બિજું કામ ન કરવું, બારે મહીનાનાં—ત્રીસે રોજનાં "—પાંચ ગાથાનાં નામો, બારેમહીનાના જશનો તથા અકદ (મરદ ઓર- "તના ગાંઠ બાંધવા)નો મારગ એ મીશાલ હતું."†

---

* 'કયાન' તે શેહેનશાહને કેહેછે; જેમકે 'કએકાઉસ', 'કએખુશરવ,' 'કએ લોહેરાસ્પ' અને 'કએગુશતાસ્પ' એ સઘળા 'કએ'ઓમાં પહેલો 'કયાંન' ગયેમરથને દીનકરદવાળાએ લખેલો છે; અને તે ઉપરથી બીજી ફારસી કેતાબવાળાઓએ એને 'કએઊમરસ' કરી લખ્યા છે.

[illegible] †

દી૦ દ૦ ૧ લું.

[illegible]

[illegible]

દી૦ દ૦ ૩ જું.

ફીરીઆ સાથની યજશને કરવાની સુરૂઆત વિશે, ગયેમરથનનો જ-માનો જણાએઓ નથી. પણ એની સુરૂઆત પાદશાહ હોશંગથી થઈ છે; એવું 'રામયશતનાં' બિજા ફરદાનાં નીચલાં બયાનથી આપણને જણાય છે કેઃ—

"તે 'વએયજદ' (રામયજદ)ને પેશદાદ હોશહંગે લોહોડાંની ખાણવાલા

نخستین پادشاه آمد بد انگاه — کیومرث اشوی پاکتر شاه
زنور وداد و فرایزدی بود — زگنری دورواز جوراوبری بود
بکیی نیکوی درداده بود زود — دل مردم ببخشش شاد بزدود
نخستین دادو دین زو شد پدیدار — نگشت از راه دین بر ز دادار

જર૦ નામે. ૬૦ જર૦ પે૦

باید دانست کر ابتدای آدم از زمان حضرت کیومرث
تا بسلطنت لهراسپ دینی بوریودکیشے و خورده
اوستا وخورشید نیایش و مهر نیایش و اوستای دست و
روی و همر آفرنگان مثل اینها بود

હદી૦ હરાત પુ૦ પા૦ નો ૬૫ મો જબાબ.

پاسخ انکر از زمان کیومرث تاً آمدن زرتشت پیش
ویشتاسپ شاد اوستا وستایش و افسان اندکی بود
و گهنبار بود و کستی داشتن بود و دیگر تمام اوستا و زند
بیست و یک نسک زرتشت آورد

ઓલા૦ દી૰

از زمان حضرت کیومرث تا امروز نوروز قدیم کر مراد
از نوروز عامر باشد برنهج دین ود مازدیسنان

જ૦ ૬૦ મી૦ "યજદ"

نخستین کیومرث این مدت ماها بدوازده قسمت کرد
اول مبداء تاریخ پدید آورد

ફી૦ ૧જ૦

"'તએર' પાહાડની નજદીક સુનેરી તખ્ત (હિંદોલા) ઉપર, સુનેરી બાજટ, "(ઓઆંન) ઉપર, અને સુનેરી બીસતરા ઉપર બોલંદ બાંધેલી 'બરસમે' "વેહેતી પુર્ણતાની તરફ ઇજીએ."* બિજું માંથ્ર (અવસ્તા) ઉપરથી માલુમ "પડેછે કેઃ— "જરથુસ્તી ન્યાયધર્મ વિશે ઘણીજ લાંબી મુદત આગ- "મજનો ચાલુ કરેલો, ભલી મજદયસ્ની દીનનાં ચાલુ રેવાજનો, નિર્મલ "પસંદ ભાવ 'દાતહએવીદેવ'† નાં વૃધ્ધિ કરનાર 'માંથ્રા' નો હતો.‡

એ ગયેમરઅન વિશે અવસ્તાનાં તથા બિજા કેતાબી દાખલાઓ ઉપરથી વાંચકોએ ઉપર જોયું કે, અસલ દુનિયાંની શુરૂઆત બુજોરગવાર

[illegible]*

[illegible]

રામ. યશ્ત.

† "દાતહએવી દેવ" [illegible] યાને "જવીદશીદાદ" [illegible] એટલે જે "વંદીદાદ" [illegible] એવે નામનો જે પુસક છે તેહેને કેહેછે. ઉપલા અર્થમાં પવિત્ર અવસ્તાનો "દાતહએવીદેવ" બોલ આવેલો છે; એ ઉપરથી એવું જણાય છે કે, જરથુ-સ્તનાં લાવેલા "દાતહએવી દેવ" [illegible] ની ઘણી લાંબી મુદત આગમજ, "દાતહએવી દેવ" [illegible] યાને "જવીદશીદાદ" [illegible] એટલે જે "વંદીદાદ" [illegible] યાને "બદીને તોડનારો મારગ" એવે નામનાં "માંથ્રા" (અવસ્તા) હતા. એ "માંથ્રા" કોણનાં વખતમાં હતા, એ કાંઇ આપણને બોલામાંથી જણાતું નથી, પણ એટલું તો ચોકસ જણાએ છે કે, પવિત્ર જરથુસ્તનાં લાવેલા ધર્મની ઘણી લાંમ્બી મુદત આગમજ, "દાતહએવીદેવ" [illegible] યાને "વંદીદાદ" હતો. ઉપર જણાવેલી "ગયેમરઅન" અને "હોશહંગ" ની બાબતો ધ્યાનમાં લેતાં અટકલો કરી શકાએ છે કે, "ગયેમરઅન" યા "હોશહંગ" નાં જમાંનામાં યા ત્યાર પછી કોઇ નજદીક જમાનામાં "વંદી-દાદ" જેવાબી અવસ્તા હતા.

[illegible]‡

[illegible]

"ગયેમરથનથી થઇ છે, યજદાંનો ધર્મ પેહેલો એ અશો ગયેમરથનને મલ્યો હતો. તે ધર્મ "માંથ્ર" યાને અવસ્તા જબાનમાં મળ્યો હતો; તેની ભાષા પણ "માંથ્ર" (અવસ્તા) હતી અને તે અશો મરદથી તમામ આદમોની પેદાએશ થઈ છે. હવે એ ઉપરથી તપાસવાનું એટલુંજ છે કે "સેમેટીક" ભાષાની ઉત્પત્તિ પણ અસલ "એર્યન" ભાષા ઉપરથીજ થવી જોઇએ છે; કારણ કે, અસલ આદમનું મૂલજ "એર્યન" છે. અને તેમજ છે ત્યારે તો તેની અસલ ભાષા તથા ધર્મ પણ એર્યનને લગતોજ હેવો જોઇએ, એ આફતાબની મીસાલે ખોલ્લું થાયછે.

હવે, ઉપલાં વર્ણન ઉપરથી વાંચેકોની ખાતરી થઈ હશે કે, "માંથ્ર" (અવસ્તા) જબાન, પેહેલાં આદમ, પાદશાહ ગયેમરથનનાં વખતથીજ છે. જ્યારે એમજ છે ત્યારે, તે જબાન ઉપરથીજ અસલ પેહેલવી ભાષા થઇ છે એમ ચોકસ થાયછે.

યુરોપખંડનાં ઘણાંક વિદ્યાર્થીઓ પેહેલવી જબાનનાં જમાનાંને છેક "એસીરીઅન" તથા "સાંસાન્યાન" નાં વખતમાં લઈ જાય છે, તેનું કારણ તેઓ એવું સહમજે છે કે, અવસ્તા જબાન પેગમબર અશો જરથુસ્તનાં જમાનાંથીજ ચાલુ થઇ છે, તેની આગમજ નહીં હતી. એવા વિચારથી તેઓ પેહેલવીનાં જમાનાંને છેક પાછળ લઈ જવા માગેછે. જ્યારે જરથુસ્તનાંજ જમાનામાં અવસ્તા ભાષાની શરૂઆત થઈ હોય ત્યારે તો હમો પણ કબુલ કરીએ કે, પેહેલવીનો જમાનો છેક પછવાડે જવો જોઇયે, પણ તેમ તો નથીજ, કારણ કે, "માંથ્ર" (અવસ્તા) જબાનનો જમાંનો, હમોએ ઉપર જણાવેલી દલીલો પ્રમાણે, આએ ભવનું; દુનિયાંનું પેહેલું આદમ અને સરવેનાં બાપ પાદશાહ ગયેમરથનનાં જમાનાંથી છે, જ્યારે એમજ છે ત્યારે તો, પેહેલવી ભાષાનો જમાનો પોતાની મેળે "સાસાન્યાન" તથા "એસીરીઅન" વંશની પાદશાહીની આગમજ જવો જોઈએ છે અને તેજ પ્રમાણે હમોએ, પેહેલવી "દીનકર્દ," "શેકંદરનામું" "ફરહંગે જેહાંગીરી"—"રશીદી" અને "ફરહંગે બુરહાંને કાતે" ની શાહાદતો ઉપરથી ઉપર સાબેત કીધું છે કે, પેહેલવી ભાષા કએઆંની ગુશતાસ્પનાં જમાનામાં, રાજ્ય દરબારી એક ચાલુ ભાષા હતી: અને ત્યારબાદ સેંકડો વરશે પાદશાહ શેકંદર

રૂમીએ અવસ્તા તથા પેહેલવી કેતાબો ઉપરથી રૂમી (ગરીક) ભાષામાં તરજુમો કરાવ્યો હતો. ઉપલાં વરણન પ્રમાણે તો પેહેલવી ભાષા કએઆંની ગુશતાસ્પની પાદશાહીનાં વખતમાં મોજુદ હતી એ સાબેત થાએછે.

હવે, નીચલાં વરણન પ્રમાણે એનો જમાંનો છેક પેશદાદીઆન પાદશાહીની શુરૂઆતથી થએલો જણાએ છે, તેનું પેહેલું કારણ એ કે, જ્યારે કયાંની ગુશતાસ્પની પાદશાહીનાં વખતમાં એ ભાષા દરબારમાં ચાલુ હતી; ત્યારે એ ભાષા તેની આગમજનાં જમાનામાં હોવી જોઇએ.

પેહેલવી ભાષાનો જમાંનો કએઆંની પાદશાહતની આગમજ હતો, તેહેનું બિજું કારણ એ કે, પાદશાહ ફરેદુને, પાદશાહ જોહાકની શુમીઆત તોડવા માટે, શરોશયજદની મદદથી કેટલીએક નેરંગો અવસ્તા તથા પેહેલવીમાં બનાવી હતી; તે મધેની હાલ કેટલીએક આપણ સોઢે મોજુદ છે, તે હમો સદાબરી વાંચકોની ખાતરી માટે નીચે ઉતારી લીજીએ છેઃ—

[illegible]

વેસ્તરગાર્ડ વા૦ ૧ લું.

[illegible]

રેવાએત.

[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]
[illegible]

રેવાઅત.

[illegible]
[illegible]

૫૦ વનંત.

[illegible]
[illegible]

૫૦ વનંત.

[illegible]
[illegible] †

૫૦ વનંત.

એ નેરંગો ઉપરાંત બિજી ઘણીક નેરંગો એ નામાંકીત પાદશાહોને નામે કેતાબોમાં આવે છે; પણ ઘણું લમબાંણ થવાને લીધે અત્રે લેવાને હમોએ દુરસ્ત જોયું નથી.

વાંચકોએ જાણવું જોઇયે છે કે, ઉપલી નેરંગો મધે, આખરીઓમાં એઅલા ફતેહમંદ પાદશાહ ફરેદુનનુંજ નામ આવેલું છે; તેથી જણાએછે કે, એ નેરંગો ફતેહમંદ પાદશાહ ફરેદુનનીજ બનાવેલી હોવી જોઇયેચ. જો એ નેરંગો કોઇ બિજા પવિત્ર શખસની બનાવેલી હતે તો, તે મધે તેનુંજ નામ આવવું જોઇતે, યા અગર ફરેદુનની સાથે પણ તેનું નામ આવવું જોઇતે, પણ તેમ તો નથીજ. અગર જો પેગમબર

† ૪થી ૫થી અને ૬ ઠા આંકવાલી નેરંગો વનંતયશત મધે મોહોડું બંધ કરીને બાજમાં પડવામાં આવેછે. એ ઉપલી ત્રણે નેરંગો, હાલે, પાજંદ ભાષામાં પડવામાં આવેછે.

જરથોસ્તે તે બનાવી હશે તો, તે નેક પેગમબરનું પવિત્ર નામ આવવું જોઇતું હતું, તેમ પણ નથીજ, અગર જો કોઇએ પેગમબર જરથોસ્તનાં જમાનાં પછી એ નેરંગો બનાવી હોએ તો, એ નેક અને પવિત્ર પેગમબર જરથોસ્ત સાહેબનું નામ પણ આવવું જોઇતું હતું, પણ તેમ નથીજ. અવસ્તા મધે, જેમ બિજા યજદ અમેશાસ્પંદોની તથા પેગમબર અશો જરથોસ્તની ખશનુંમનો આવેછે; તેમજ ફ્તેહમંદ પાદશાહ ફરેદુનનીબી ખશનુમન, તેની બનાવેલી નેરંગો સાથે આવેલી છે; તે ઉપરથી પણ જણાએ છે કે, એ નેરંગો ફ્તેહેમંદ પાદશાહ ફરેદુનનીજ બનાવેલી હશે.

નેરંગો વિશે ફીરદોસી તુસી પોતાનાં બનાવેલાં શાહાનામાં મધે, ફ્તેહમંદ પાદશાહ ફરેદુનનાં દાસ્તાનમાં નીચે મુજબ એશારો જણાવતાં લખેછે કે:—જ્યારે કાવેઆહંગર, અલબોરજ પાહાડ ઉપરથી ઇરાન તરફ, પાદશાહ ફરેદુનને પાદશાહ જહાક સાથે લડાઈ કરવાને લઇ જતો હતો, તે વેલાએ તેઓએ એક 'નવંદ' નામનાં ગામમાં એક પાહાડની હેઠે વાસો કરયો હતો; તે વખ્તે પાક પરવરદેગારની કામેલ શક્તિ સરોશ યજદે આવી ફરેદુનને કેટલીએક અગમચેતી આપી; તે ઉપર આવતી આફ્તોને ટાલવા માટે તથા બુરા જહાકની શુમીઅતને ટાળવા માટે, નેરંગો શિખવી હતી. ફરેદુનનાં ભાઇઓ ક્યાનુશ તથા પુરમાએ નામનાં તેની સાથે હતા, તેઓ ફરેદુન ઉપર અદેખાઈ લઇ જતા હતા; તેઓએ તેને મારી નાખવાનો એરાદો કરયો હતો. જે દિવસે સરોશ યજદે ફરેદુનને નેરંગો શિખવી હતી, તેજ દિવસની રાતનાં તેનાં ભાઇઓએ ફરેદુનને મારવાનો એવો એલાજ કીધો કે, જ્યાં ફરેદુનનો તંબુ હતો તેનાં મથાલાં ઉપર જઇને એક મોહોટો ભારી પથ્થર કોતરી કાહાડયો અને તે પથ્થર તે ફરેદુનનાં તંબુ ઉપર ગગડાવ્યો કે તેથી ફરેદુન કચડાઇ મરે; પણ જેની ઉપર પાક યજદાંની મેહેરબાંની હોએ, તેને હેરાંન કરનારાઓ કદી પણ ફાવતા નથી, તેજ પ્રમાણે થયું; તે એ કે, જેહેવી ફરેદુનને બશારત થઇ કે તુરત ઊઠયો અને જે નેરંગો 'સરોશ' યજદે શિખવી હતી તે તુરત પઢયો, કે જેથી પેલો ગગડતો પથ્થર અટકી રહ્યો અને પાદશાહ ફરેદુનને કશો આરોબ ન

પોહોંચ્યો* શ્રીરંદાસી તુસોના ઉપલા ખોલાસાથી વાંચકોની ખાતરી થઇ હશે કે, ખોદા તાલાની કામેલ શક્તિ સરોશ યજદે, ફ્રેતેહમંદ પાદશાહ ફરેદુનને નેરંગો શિખવી હતી. તે નેરંગો કેઇ તે હવે આપણને માલુમ પડતું નથી; પણ ધારવામાં આવેછે કે, ઉપર જણાવેલી નેરંગો મધેની, યા બિજી (આંએ બયાન જણાવતાં, લંમબાણ થવાને લીધે, જણાવી નથી તે મધેની) કોઇબી નેરંગો હશે; પણ આટલું તો ચોકસજ થાએછે કે, અવસ્તા તથા પેહેલવી મધે કેટલીક નેરંગો પાદશાહ ફરેદુને બનાવી હતી.

પેહેલવી ભાષાનો જમાનો કએઆંની પાદશાહાતની આગમજ હતો, તેનું ત્રીજું કારણ એ કે, તખતે જમશીદવાલા મેહેલમાં કેટલાક પેહેલવી લેખો હતા; એવું નીચલી કેતાબની એબારત ઉપરથી માલુમ પડે છે:—

"મજમલુલ તવારીખ," مجمل التواريخ † નામની જુની ફારશી કેતાબ મધે તેના બનાવનારે, "એસ્તેખર" اسطخر અથવા પરસી પોલીસનો હેવાલ જણાવતાં, "હેમજહએએસફહાંની"‡ નાં બનાવેલા ફારશી ગ્રંથનો

* પાદશાહ ફરેદુનની આએ બાબતને લગતાં સઘળાં બેતો લંમબાંણ થવાને લીધે અત્રે લેવાને મોકુફ રાખીયાં છે; પણ ફકત જે "નેરંગ" ને લગતાં બેતો છે તેજ હમો, વાંચકોની ખાતરી માટે નિચે જણાવીએ છીએ.

سروشي بد آن آمده از بهشت   كه تا باز گويد بد و خوب و زشت
سوئي مهتر آمد بسان پري   نهانش بياموخت افسونگري
كه تا بندها را بداند كليد   گشاده بافسون كند ناپديد
بفرمان ايزدان سرخفته مرد   خروشيدن سنگ بيدار كرد
بافسون همان سنگ برجاي خويش   به بست و نه غلطيد يكذره پيش

† એ કેતાબ સને ૧૧૨૬ ઇસવીનાં સાલમાં બનેલી છે અને તે મધે "તારીખેતબરી" નાં દાખલાઓ જગોજગોએ ટાંકેલા છે.

‡ "હમજહએએસફહાંની" નાં લખવા ઉપરથી જણાએ છે કે, ઇરાન માંહેલા "તખ્તેજમશીદ" નામનાં મેહેલમાં, આજ આશરે એક હજારથી વધુ વરશની વાત ઉપર ઉપલી પેહેલવી તખ્તી હતી, પણ અફશોશકારક એ છે કે, યુરોપખંડનાં નામાંકીત વિદ્વાનો; જેવા કે, "કેરપોરટર" તથા "સર ઉલીઅમ આઉસલી" ને તેઓની મુસાફરીને વખતે એ તખતી મલી નહીં આવી. જો તેઓને એ મલી હતે તો, તેઓ એ બાબતમાં કાંઇબી ખોલાસો કરતે. તે ઉપરથી એવું ધારવામાં આવેછે કે, એ નામાંકીત મુસાફરોના વખત સુધી તે સચવાઇ નહીં રહેલી; જો તે આજ સુધી સચવાઇ રહી હતે તો આજ એ બાબતમાં એક મોટું અજવાળું થતે, પણ કમ ભાગ્ય આપણાં જરથુસ્તીઓનાં. આપણને હજુર ખોદાવંદ તાલાનાં શોકર ગુજાર થવું જોઇએ છે કે, "હમજહએએસફહાંની"

આધાર બતલાવીને લખેછે કેઃ—'એસફહાંની'ની કેતાબ મધે કુરરી (તખતે 'જમશીદ) નાં હેવાલની અંદર હાવી તરેહનું બયાંન કરયું છે કેઃ—ત્યાં "(તખતે જમશીદનાં મેહેલમાં) પેહેલવી ભાષાની અંદર લખાણો છે, જે વિશે "હેવું કેહેછે કે, એક વેળા એક મોબેદને તે લેખો વાંચવા સારૂ બોલાવ્યો હતો; "તે લખાણની અંદર મતલબ એ હતી કે, આએ બાંધણી "જમશીદ" "નાં વખતમાં ફલાણે રોજે અને ફલાણે મહીને કરેલી છે. આએ "પેહેલવી લખાણ ઉપરાંત બિજું ઘણુંક લખેલું હતું: પણ તે હરફો ન ઉકલવાને "લીધે મેં તે લખી લીધું નથી; કેમકે, આકાર ઉપરથી મતલબ ઉઠી નહીં."*

પેહેલવી ભાષાનો જમાનો કએઆન્યાંન પાદશાહાતની આગમજ હતો; તેનું ચોથું કારણ એ કે, પાદશાહ ટેહેમુરસ્પે દેવ બંદને માટે કેતાબોમાં એવું જણાવેલું છે કે, તેણે અંગ્રેમઈન્યુશ (શેતાન) ને, બદરૂહોને, એવી બુરી રાહે ચાલનારા દુન્યાઈ દેવોને પોતાની પવિત્રાઈનાં બલે કરી, અને પોતાનાં બુરા નફસોને પોતાને તાબે કરવાથી, બદ રાહાથી દુર થયો હતો. તેથી યજદી નુર તે ઉપર વારેદ થયું હતું, અને તેનાં બળે કરી તેણે તમામ બદરૂહ દેવોને પોતાને તાબે કર્યા હતા; અને તે સાથે સઘળા બદરૂહ દેવોનો સરદાર જે ગનામીનો કેહેવાએ છે, તેને પણ પોતાને તાબે કરયો હતો. તે નુરની બરકતથી તેનું મગજ ઘણું ખીલતું થયું અને તેનાં બળે કરી તેણે લખવાનો હોનર પેદા કર્યો હતો. હાલે, ઉપર જે હમોએ ખોલાસો કર્યો, તેને મળતું બયાંન અવસ્તાનાં કલાંમો સાથેની એક આફરીન, જે 'ઓગેમદેચા'ને નામે ઓલ-

જેવા નામાંકીત શુહસ્થે પોતાનાં નામીચા ગ્રંથમાં ઉપલો ફકરો દાંકી લીધો છે. એ ફકરો "એસફહાંની" એ પોતાની તરફથી જોડી તો નહીંજ કાહાડયો હોએ એ તો ચોકસ છે.

* اندر حال کرسي در کتابِ الاسفهاني همي شرح دهد برآنجا
نبشتها بست بفهلوي و همي گويد در روزگار موبدي
را بياوردند که آنرا بخواند درجمله اين لفظ بود
که کردش اين زمان جم بفلان ماه و فلان روز بر
پهلوي نبشتست اين کلمتهاي و بسياري ديگر ومن از
جهت نادانستن حرف آن نه نوشتم که از صورت
عرضي برنانخيزد

બાગ્મે છે; અને જેના સંસ્કૃત તથા ફારસી ભાષાઓમાં તરજુમાંઓ પણ થયા છે; તે મધે, મોહોત ઉપર રાજી રેહેવાની બાબત આવેલી છે; તેનાં દાખલામાં કેટલાક નામાંકીત પેશદાદી આંન પાદશાહોનાં નામો જણાવેલાં છે; તે મધે પાદશાહ તેહેમુરસ્પ વિશે ટુંક બયાંન આવેલું છે, તેમાં નીચે મુજબ જણાવેલું છે કે:—

"તેહેમતન તેહેમુરસ્પે સઘલા દેવોનો દેવ—દોજખી, ગજસ્તે "ગનામીનો"
"ને પકડયો અને ત્રીસ વરશ સુધી તેને પોતાની સવારીમાં રાખ્યો અને ત્રીસ
"લખવાનાં હોનરોની કેતાબ તેથી પોતાને હાથ લાગ્યો."*

ઉપલીજ બાબતને મલતું, પણ લગાર લાંબું બયાંન, શાએરોનાં શાએર ફીરદોસી તુસીએ, શાહાનામાં મધે, પેહેલવી બાસ્તાંનનામાં ઊપરથી, જણાવ્યું છે; તે નીચે મુજબ આવેલું છે:—

"જ્યારે પાદશાહ તેહેમુરસ્પ બદકાર ગનામીનો હેરેમનને પોતાને તાબે કરી,
"તેની ઉપર સવારી કરવા લાગ્યો,† અને બુરા દેવોને પણ જેર કરયા; ત્યારે
"તેઓ મજકુર પાદશાહ સાથે ઘણી દુશમની રાખવા લાગ્યા અને મજકુર
"પાદશાહ સાથે બેદીલ થયા અને તેઓ સઘળા એકઠા થાઇ પાદશાહ તેહે-
"મુરસ્પને મારી નાખવાનો એલાજ કીધો. એ ખબર મજકુર પાદશાહને
"થવાથી તેઓનાં તમામ કામોને બરહમ મારયાં અને તે દેવોનાં મ્હોટા ભાગને

---

* [illegible]

આ૦ ઓગેમદેચા.

† દોજખી ગનામીનો હેરેમનને પાદશાહ તેહેમુરસ્પે ત્રીસ વરશ સુધી પોતાની સવારીમાં રાખ્યો હતો; તેહેનું સહમજવું એ છે કે, તેહેમુરસ્પે પોતાનાં નફસોને અને બુરા હવસોને મારી એટલા તો પોતાને તાબે રાખ્યા, કે તેથી, તેની પરહેજગારીમાં મ્હોટો વધારો થયો, અને મગજ નિર્મલ રેહેવાથી તેને ઘણી કવત થઇ, અને તેમ થવાથી તેની અકકલ ખીલી નિકલી અને તેથી આગાહવંત થયો, અને તે આગાહીનાં બલથી તમામ દુનિયાંનાં ભેદો સહમજવા લાગો, અને તેથી ગોએઆ તે સઘલી દુનિયામાં ફરીને ભેદો જોતો હોય તેવું તેને લાગતું હતું. એ ઉપરથી શાહાનામાનો બનાવનાર ફીરદોસી તુસી લખી ગયો છે કે, પાદશાહ તેહેમુરસ્પ હેરેમન ઊપર સવારી કરીને તમામ દુનિયાં ઉપર ફરતો હતો, એવું જણાવ્યું છે. એ મોબારક ફ્રાલનાં પાદશાહે પોતાનાં નફસને પોતાને તાબે રાખવાથી તેની અકકલ ખીલી નિકલવાથી તેણે ત્રીસ ભાષાનો લખવાનો હોનર પેદા કીધો, કે તેથી દુનિયામાં બિજો મ્હોટો સુધારો થયો.

"પોતાનાં હોનર અને કલાથી બાંધી લીધા અને બાકીનાંઓને લડાઈ કરીને જેર "કીધા; કેટલાકોએ જીવતદાન માંગી લઇ પાદશાહને અરજ કીધી કે, જો "તું હમારા ઉપર રેહેમ કરે તો તુંને હમો એક નવી કલા બતલાવીએ. "કે તેથી તુંને ઘણાં ફાએદા હાંસલ થશે. એ સાંભળી પાદશાહએ તેઓને "જીવતદાંન બક્ષ્યું અને તેઓ સંગાથે તેણે કોલ કીધો. જ્યારે તેઓનાં "છુપા ભેદો શાહે જાણવા માંગ્યા ત્યારે તેઓએ તેને લખવાનો હોનર "શિખવ્યો; તે હોનર એક જાતનો નહીં પણ ત્રીશ તરાંહનો હતો; જેહેવો કે, "રૂમી' (ગરીક), 'તાજી' (અરબી), 'પારશી' (ફારશી), 'હિંદી' (સંસ્કૃત), "ચીની' અને પેહેલવી અને એવીજ રીતનો બીજોબી હોનર શિખવ્યો".†

'એગેમદેચા' નામની પેહેલવી આફરીનનાં તથા ફીરદોસી શાએરનાં ઉપલાં વરણન ઉપરથી ઓલ્લું જણાએ છે કે, લખવાનો હોનર, હેરેમન તથા દેવોને તેહેમુરસ્પે પોતાને તાબે કીધાથી, તેઓથી મલ્યો હતો. એ ઉપરથી બે બાબદો સાબેત થાએછે; એક તો એ કે, હાલ સેમેટીક લોકો એવો દાવો કરેછે કે, યરીઅન લોકો લખવાનો હોનર હમારેથી શિખ્યા છે તે વાત ચોકશ ઠરેછે, કારણ કે, અસલ જમાનાનાં લોકો, કેટલાંક પરદેશાનાં લોકોને તથા બુરા લોકોને દેવોને નામે ઓલખતા હતા. અને બિજું તો એ કે, તેહેમુરસ્પને લખવાનો હોનર મલવાની આગમજ, તે લખાંણને લગતી ભાષાઓ પણ હોવીજ જોઇયે; અને તેમાં પેહેલવી ભાષા પણ હોવી જોઇયે, કારણ કે, ફીરદોસીએ પેહેલવી તવારીખ ઉપરથી પોતાનાં લખાંણમાં તેહેમુરસ્પનાં વખતમાં પેહેલવી લખવાનો હોનર હતો, હેવું જણાવ્યું છે.

ઉપલાં સઘળાં વરણન ઉપરથી સાબેત થાએછે કે, પેહેલવી ભાષા પેશદાદીઆંન પાદશાહઓનાં વખતથી છે. જે ગૃહસ્થોએ ભાષા વિશે શકમંદ થઇને પોતાને મનભાવતા જુદા જુદા જમાનાંના જુદાં જુદાં મતો જણાવ્યાં છે તે રદ છે.

---

† આખે બાબદને લગતાં સઘળાં બેતો અતરે લેવાનાં ખતમ કરયાં છે, કારણ કે, એ બાબદને લગતાં સઘળાં બેતો લેવાથી પણું લમબાણ થાએછે; તેથી જેટલા બેતો ત્રીશ ભાષાનાં લખાંણો વિશે; એ દાસ્તાનમાં આવેલાં છે, તેટલાંજ અત્રે ટાંકી દેખાડેલાં છે.

نوشتن یکی نه که نزدیک سی چه رومی چه تازی و چه پارسی
چه هندی و چینی و چه پهلوی نگاریدن آن کجا بشنوی

પેહેલવી ભાષા, 'ઉજ઼વારેશ' 'ઉજ઼વારેશાન,' 'ઉજ઼વારીને' તથા કોઈ જ઼ંદને નામે પણ ઓળખાએ છે. એ پهلوی 'પેહેલવી' શબ્દ ફારશી ભાષાનો છે. જેમ, અવસ્તા ભાષામાં તે ભાષાને ઓળખાવવા માટે માંથ્ર શબ્દ વપરાએલો છે, તેમ 'ઉજ઼વારેશ,' 'ઉજ઼વારશાન' અને 'ઉજ઼વારીને' શબ્દો પેહેલવી ભાષાને ઓળખાવવા માટે, ખુદ પેહેલવી ભાષામાં વપરાએલા છે. એ 'ઉજ઼વારેશ,' 'ઉજ઼વારશાન' અને 'ઉજ઼વારીને' ભાષા ઓળખાવવા માટે, ફારશી ભાષા મધે پهلوی 'પેહેલવી' શબ્દ વપરાએલો છે. પેહેલવી ભાષા તથા તેનાં જમાનાં વિશે, જેમ યુરોપખંડનાં તથા એસિઆખંડનાં કાબેલ ગૃહસ્થો અટકલથી પોતાનાં મતો જુદાં જુદાં આપેછે; તેમજ પેહેલવી શબ્દની ઉત્પત્તિ વિશે તથા એ ભાષાને ઓળખાવનારા મજકુર શબ્દો વિશે અટકલથી પોતાનાં મતો જુદાં જુદાં આપેછે. કેટલાક તવારીખ તથા કોશ લખનારાઓનું એવું મત છે કે, پهلو 'પેહેલવ' શબ્દનો અર્થ 'તરફ' અથવા 'બાજુ' નો થાએ છે, માટે, ઇરાનનાં દેશોની આસપાસ બોલાતી ભાષાનું નામ પેહેલવી કરીને છે. બિજું, 'પેહેલવ' અથવા 'પેહેલવાન' નો અર્થ બાહાદુર અથવા પેહેલવાનનો થાએછે, તેથી 'પેહેલવી' અથવા 'પેહેલવાંની, એ આગલા ઇરાંની પેહેલવાંનો તથા પાદશાહોને લગતી ભાષા છે. ત્રીજું پهلو 'પેહેલુ' અથવા 'પેહેલવ' શેહેર અથવા દેશને કેહેછે, માટે, 'પેહેલવી જબાન' નો અર્થ 'દેશીભાષા' નો થાએછે.

ડાકટર સ્પીગલ 'પહલવ' શબ્દને અવસ્તાનાં 'પેરેથુ' શબ્દ સાથે મેલવે છે, જેહેનો અર્થ 'બોહોલું' અથવા 'વિસ્તારવાલું' હોવો થાએછે. વળી, ઉપલા વિદ્વાન ગૃહસ્થે, પાજંદ ભાષા મધેનાં, 'પાશુમ' શબ્દ ઉપરથી 'અરા' નો 'અહલ' બનેલા 'પહુલુમ' શબ્દ સાથે 'પહલવ' ને સરખાવ્યો છે.

પ્રોફેસર મેકસમુલર 'પહેલવ' શબ્દની ઉત્પત્તિ સેમેટીક فرش

'ફરશ' જેનો અર્થ બોલાસો અથવા 'વિસ્તાર' નો થાએછે, તે ઉપર થએલી ગણેછે.

મરહુમ ડાકટર મારટીન હાઉગ શાહાનામાં મધે વપરાએલા پہلوی 'પેહેલવી' બોલને લગતો એવો સાર કાહાડે છે કે, એ 'પેહેલવી' લોગટ અસલી ઇરાંનીઓની ભાષાઓને સાધારણ રીતે લગાડવામાં આવતો હતો.

દુપેરોન કેહેછે કે, એ શબ્દ અસલમાં 'પેહેલુ' યાને બાજુ એટલે જે સરહદ આગલનાં પ્રાંતોમાં બોલાતી ભાષા; એ ઉપરથી ઉત્પન્ન થએલો છે.

દસ્તુર પેશુતનજી એ બોલ વિશે એવું કેહેછે કે, پہلوی 'પેહેલવી' ની ઉત્પત્તિ અવસ્તાનાં [Avestan script] 'પેરેથ્વ' શબ્દ ઉપરથી થઈ હોએ હેવું જો આપણે માનીએ તો, વંદીદાદની બીજી પરગરદમાં 'રસ્તા' અથવા 'મારગ' ને માટે [Avestan script] 'પેરેથ્વ' શબ્દ વપરાએલો છે, અને તેમાં વપરાએલા [Avestan script] થ, ને બદલે પેહેલવીમાં કાએદાસર [Pahlavi script] હ, થાએલો છે; માટે એ ઉપરથી જો આપણ 'પેહેલવી' બોલનો અર્થ કરીએ તો તેનો અર્થ "રસ્તા અથવા મારગને લગતું" હેવો થાએછે, અને તેનાં આધાર ઉપરથી زبان; پہلوی પેહેલવી જબાનનો મોરાદી માએનો "રેવાજી અથવા ચાલુ ભાષા" નો થઈ શકે છે.

એબન હઉકલ* નામનો એક ગ્રંથકાર, ઇરાન દેશમાં વપરાતી ભાષાઓ વિશેનું, અરબી ભાષામાં વરણન આપતાં, હમજેઉલએસફહાંની નામનાં કાબેલ ગ્રંથકારનાં પુસ્તક ઉપરથી, પેહેલવી વિશે લખેછે કે:—

"'ફહલવ' યાને 'પહલવ' બોલ 'ફહલહ' ઉપરથી નિકલેલો છે. હમ-
"જેઉલએસફહાની કેહેછે કે, ઇરાનની કદીમ ચાલુ ભાષા પાંચ હતી;
"પેહેલવી, દરી, ફારશી, બોજી અને શરીઆંની; તેમાં પેહેલવી ભાષા
"પાદશાહઓની દરબાર ખાતે બોલાતી હતી અને તે 'ફહલહ' ને લગતી
"હતી; જેને લગતાં એસપેહાંન, રએ, હમદાંન, માહનેહાવંદ અને અજ-
"રબેજાંન નામનાં પાંચ શેહેરો છે."†

એ 'પહલવ' પ્રાંતનું નામ જે હમજહએ એસફહાંનીએ ઉપર જણાવ્યું

* આએ ગૃહસ્થ હીજરી સનની ચોથી સદીમાં ઇરાન મધે થઇ ગયો છે.

† فهلو—بالفتح ثم والسکون ولام يقال فهلہ قال حمزه

છે; તેજ મુજબ પેહેલવી બાસ્તાનનામાં ઉપરથી શાહાનામાંનો બનાવનાર ફીરદોસી તુસીએ પાદશાહ કાઉશનાં હેવાલમાં પણ જણાવ્યું છે

મી૰ જમશેદજી પાહાલણજી કાપડિયા કે જેવણે અવસ્તા, પેહેલવી, ફારશી અને બિજી ભાષાઓનો સારો અભ્યાસ કરયો છે; તેવણ "વિદ્યામિત્ર" નામનાં માહાવારી ચોપાનિયાં મધે કેટલુંક થયું, ઉપલી ભાષાઓ વિશે સારી કાબેલીઅતથી લખાંણો કરયા જાએછે; તે ચોપાનિયાંનાં ત્રિજાં દફતરનાં ચોથા આંકવાલાં ચોપાનિયાંને સફે ૧૨૨ મેની પેહેલી કાલમની શેતર ૨) જીથી 'પેહેલવી' શબ્દ વિશે લખાંણ કરેલું છે તે મધે, મજકુર સફાની શેતર ૨૨) થી, "એ ભાઈ, પેહેલવી શબ્દ વિશે પોતાનું એવી રીતનું મત લખેછે કે:—
"રામાયણ" તથા "મહાભારત" અને "મનુસ્મૃતિ" તથા પાછલા હિંદુઓની
"પોથીઓમાં પણ કેથે કેથે પારશીઓનાં અસલી નીઆએગાનોને તેઓની
"અત્યંત બાહાદુરી તથા જોર (બળ) ને લીધે હમેશ "પહેલવાસ" કરી
"લખવામાં આવેલા છે. અને "અથર્વવેદસંહિતામાં" તો કદીમ બાખત્રીઅ-
"નો ને "બલહીક" તથા તેઓનાં પાએતખ્ત શેહેર બલખને બહલ કરી
"આગલા હિંદુઓ લખી ગયા છે. મોશીસ ખોરીની પોતાની આરમીની-
"આ દેશની તવારીખમાં એ શેહેરને બહલ અથવા બહધ કરી કેહેતા હતા,
"એમ જણાવી જાએછે અને અહિંયાંજ એનાં કહયા પ્રમાણે આરસસીસ
"વંશનાં મૂળ પુરૂષ નામદાર અરસીસનું પાએતખ્ત પણ હતું. અરમાની
"ગ્રંથકારોનાં આવાં લખાણો ઉપરથી ડા૰ મારડતમેન પેહેલવીનો અર્થ
"બાખત્રીઅનોની ભાષા એમ ઊઠાડવા માગેછે. હવે એ (પેહેલવી) વિશે
"જુદા જુદા લખનારાઓનાં વિચારોનો સારીકાની મુકાબલો કરવાથી તથા
"સઘલી બોરદુવાલાઓની તકરારોને પુરતો ઇનસાફ આપ્યા ઉપરથી હું

الاسفهاني كان كلام الفوس قديما يجري علي خمسر السنتر الفهلوية ولدرية ولفارسية ولخوزية ولسوريانية فاما الفهلوية فكان يجريها ملام الملوك في مجلسهم وهي نعتر منسوبة الي فهله و بواهم يقع علي خمسة بلدان اصبهان و الري و همدان و ماه نهاوند و آذربيجان

"મી૦ કુઆતરમેર સાથે એકમળતો થઇ એનો અર્થ પાર્થીઆ દેશની "ભાષા એમ કરવા દુરસ્ત વિચારૂંછું. એ ટોલાંનાં પેહેલવાંની ગુણો "તમામ લોકોમાં મશાહુર હતા, અને પાછળથી તેજ ગુણો સાસાનીઓમાં "પણ પ્રકાશી નિકળ્યા હતા. માટે પેહેલવીનો અર્થ પારથીઆન તથા સાસા- "નીઆન જેવા પેહેલવાંનોનાં દોરની વેળાની ચાલુ ભાષા એમ થાએછે."

હવે, ઉપર જણાવેલા વિદ્વાનોનાં, પેહેલવી શબ્દ વિશે આપેલા વિચારો હમો ધ્યાનમાં લઈ, એ પેહેલવી શબ્દના અર્થ વિશે હમો હમારો નાકેરા વિચાર એવો જણાવીએ છીએ કે, એ શબ્દ વિશે જે વિચારો, ડાકટર સ્પીગલ અને દસ્તુર પેસુતનજીએ જણાવેલા છે તે વિચારોને હમો પણ સ્વીકારી, જણાવીએ છીએ છે કે, પેહેલવી જબાનનો અર્થ 'બોહોલાઇ,' 'વિસ્તાર પામેલું', તથા 'ચાલુ ભાષા'નો થવો જોઇએ છે; કારણ કે પેહેલવીનાં જમાનાં વિશે જણાવતાં, હમોએ જે દાખલાઓ હમારા બોલવાના ટેકામાં લીધા છે, કે જે ઉપર વાંચકોનાં વાંચવામાં આવ્યા છે; તે ઉપરથી જણાએ છે કે, પેહેલવી ભાષા ઘણા પુરાણાં જમાનાંથી, ઇરાન મધે ઘણી ખરી, લોકોનાં રેવાજમાં આવતી હતી.

જેમ, પેહેલવી શબ્દનાં અર્થ તથા તેની રચના વિશે કાબેલ ગૃહસ્થોનાં વિચારો જુદા જુદા છે, તેમજ, [Pahlavi script] 'ઉજવારેશ' શબ્દ વિશે પણ છે. એ [Pahlavi script] 'ઉજવારેશ' શબ્દ વિશે, અને એની રચના કેઈ ભાષા ઉપરથી થઇ છે તે વિશે, નિચલા કાબેલ ગૃહસ્થો પોતાનાં વિચારો એવી રીતે જણાવે છેઃ—ડાકટર વેશતર ગાર્ડ 'હુજવારશ' [Pahlavi script] શબ્દ વિશે પોતાનો એવો અભિપ્રાએ જણાવે છે કે, એ શબ્દ અવસ્તાનાં "હજવારન" યાને જોર (બલીશક્તિ) ઉપરથી ઉત્પન્ન થવો જોઇયે.

પ્રોફેસર જોસફ મુલર એ શબ્દને [Pahlavi script] 'અજવારશ' 'હુઝુરશ' અથવા 'હુજોરશ' કરીનેબી વાંચેછે અને એ શબ્દ અવસ્તાનાં [Avestan script] "હુજોથર"ને મળતો ગણે છે; અને એનો અર્થ 'સારો જોર'નો કરે છે.

ડાકટર સ્પીગલ ઉપલા શબ્દ વિશે કેહેછે કે, જેમ પ્રોફેસર જે. મુલર એ શબ્દને હુજોથર ઉપરથી નિકલેલો કેહેછે, તે વાત બનેલી હોએ કે

નહીં ; તો પણ હુઝ્વારેશ બોલ હુઝ્ઝ્થર શબ્દને મલતો આવેછે એમાં તો શક નથી.

મરહુમ ડાકટર હાઊગે, ડાકટર વેસટરગાર્ડનાં ઊપલા એશારા ઉપરથી સંસ્કૃત શબ્દ 'वरन' યાને 'खन' એવાં મુલમાંથી એનો અર્થ કાહાડવાની કોશેશ કરી છે. અને વળી એજ કાબેલ ગૃહસ્થ એ હુઝ્વારેશ શબ્દ વિશે લખેછે કે, હુઝ્વારેશ બોલનો અર્થ વારેઘડીએ પેહેલવી ભાષાને લાગુ પાડયામાં આવેછે; પણ તેથી સિદ્ધ કરવું ઘણું મુશકેલ છે." એજ કાબેલ ગૃહસ્થે, પોતાનાં રેસાલામાં, ગયાં આઠશો વરશ ઉપર થઈ ગએલા એબનેમકુફા નામના એક અરબ ગ્રંથકારે, તે વખતનાં ઈરાનનાં કાબેલ મોબેદોથી, ز و ا ر ش 'ઝ્વારેશ' બોલ વિશે જે ખુલાસો મેલવ્યો હતો, તે તેની અસલ એબારત અને તરજુમાં સાથે, આપ્યો છે; જેમાં, મજકુર મોબેદોએ જણાવેલો ز و ا ر ش 'ઝ્વારશ' બોલનો અર્થ એ મરહુમ ડાકટરે 'શબ્દોનાં વર્ણની જોડણી' એવો પોતાનાં રેસાલામાં લખ્યો છે, ઉપલા એબનેમકુફાનાં વિચારોને લગતી સઘલી તકરાર ઉપરથી વલી મરહુમ ડાકટર હૉગ લખેછે કે, " હુઝ્વારેશ બોલનો અર્થ કોઈબી ભાષાનો થઈ શકતો નથી." વળી એ મરહુમ ઉસતાદે હુઝ્વારેશ બોલને બિજા વિદ્યાર્થીઓ અવસ્તાનાં [illegible] 'હુઝ્વારેન' શબ્દ ઉપરથી બનેલો વિચારે છે, અને જેનો અર્થ 'સારાં કઉવત'નો થાયછે તે જણાવ્યું છે, અને તેવાર પછે એ મરહુમ કાબેલ ગૃહસ્થે પોતાની તરફથી હુઝ્વારેશ બોલનો અર્થ કરવાની તજવીજ કરી છે, તેમાં તેણે પેહેલવી [illegible] 'હુજ'ને અવસ્તાનાં [illegible] 'ઉજ' ઉપસર્ગ સાથે, તથા 'વારેશ' [illegible] ને [illegible] 'વર' ધાતુ સાથે મેલવીને, તેનો અર્થ 'ખોલ્લું' અથવા 'જાહેર' હેવો કરયો છે.

હમારા કાબેલ ખેશ દસ્તુર હોશંગજી જામાસ્પજીએ સને ૧૮૬૭ નાં સાલમાં મુંબઈની નામદાર સરકારનાં હુકમથી છપાવી પ્રગટ કરેલી જંદ પેહેલવી ગલાસરીનાં દીબાચાને સફે ૩ જેની નોટમાં હુઝ્વારેશ બોલનો અર્થ તથા ખુલાસો નિચે જણાવ્યા પ્રમાણે કર્યો છે.

" આએ (હુજવારેશ) બોલ, જેણે યુરોપખંડનાં વિદ્વાંનોને એક ઘણી

"ગુંચવણમાં નાખ્યા છે, તેહેનો ખુલાસો ઘણી સેહેલાઇથી થઈ શકેછે, એવું
"હું ખાતરીથી વિચારૂંછું. હુજ઼વારેશ બોલ કશી માયા પુંજી ધરાવતો
"નથી, અને કોઇબી ઇરાની કે સેમેટીક ભાષાની મારફતે તેહેનો ખુ-
"લાસો થઈ શકતો નથી; કારણ કે તે માત્રે હુજ઼વાનશનો અશુદ્ધ ઉચ્ચાર
"છે, હુજ઼વાનશ, નો અર્થ 'અશાની જબાન' નો થાએછે, કે જે માત્રે
"એસીરીઆ (દેશ) ની થઈ શકશે; એનો પૂરો આકાર હુજ઼વાન અશર
"કરીને હોવો જોઇએ, પણ પાછળથી તે ટુંકો અને ખરાબ થયો છે.
"આએ સહમજ (મરહુમ) ડાકટર હૉગની મારફતે મ્હને મળી છે, કેમકે
"તેણે દર વખતની મારી સાથની વાતચીતમાં કેટલીએક વેલા આએ
"બાબત ઉપર મારૂં ધ્યાન ખેંચ્યું હતું, કે પેહેલવીને અતલગનો સંબંધ
"બિજી સેમેટીક ભાષાનાં કરતાં 'એસીરીઅન' ભાષાની સાથે વધારે છે.
"હુજ઼વાનશ બોલમાં વપરાએલા [illegible] 'આન,' અક્ષર વિશે (માહારી તરફથી)
"ખુલાસો કરવામાં આવેછે કે પેહેલવી [illegible] 'આન,' હમેશાં 'ફારશી' અથવા
"દરી' ભાષામાં આર, થાએછે; જેમ કે (પેહેલવી) 'મતન'નું 'મેહેર,'
"'આતન'નું 'આદર', 'શતન'નું 'શેહેર,' ઇત્યાદિ: તેમજ 'હુજ઼-
"વાનશ'નું 'હુજ઼વરશ,' થાએલું છે."

એ હુજ઼વારેશ શબ્દ વિશે, દસ્તુર પેસુતનજી બેહેરામજી સનજાંણાએ, ઇસિવી સને ૧૮૭૧ નાં સાલમાં પેહેલવી ભાષાનું વ્યાકરણ છપાવ્યું છે; તેનાં દીબાચાને સફે ૨૬ મેની સેતર ૧૩ મીથી નીચે મુજબ લખે છે કે:—

"પેહેલવી લખાણોની અંદર [illegible], [illegible] અને [illegible] હેવા ત્રણ
"તરેહનાં ઇમિલાઓ વપરાએલા આપણને મલે છે, તેહેને વગર વિચારે જો
"આપણે વાંચીએ તો તેહેમાંનો પેહેલો આકાર હુજ઼વારેશ, બીજો હુજ઼-
"વારશન, અને ત્રીજો હુજ઼વારીને કરી વંચાઈ શકેછે; પણ જો તે માહેનાં
"બીજા તથા ત્રીજા ઇમિલામાં [illegible] હુજ઼વારની પછી વપરાએલા [illegible] તથા
"[illegible], નાં આકારને [illegible] ને બદલે કાંઇએક ફેરવાઇને બનેલા આકારો ગણીએ
"તો તે બનીશકે હેવું છે, અને તે ઉપરથી જો [illegible] અથવા [illegible]
"નાં ઇમિલાને આપણ હુજ઼વેખલદીય, ઇઆને "ખાલદી ભાષા" કરીને
"વાંચીએ તો તે વાંચવું ખરેખરૂં અને વગર શકનું છે."

મજકુર દસતુરનાં ઉપલા વિચારને, મી૦ જમશેદજી પાહાલણજી કાપડિઆએ, વિદ્યામિત્ર નામનાં માહાવારી ચોપાનિઆંનાં પુસ્તક ૩ જાનાં અંક ૪ થાને સફે ૧૨૬ મેની ભિન્ન કાલમની સેતર ૨) જીથી, નિચે લખ્યા પ્રમાણે ઓટો પાડેછે કે:—

"દસતુર પેસુતનજી એ શબ્દને "હુજવેખલદીય" યાને ખીઆલદી "ભાષા કરી વાંચેછે ને તે વિશેના કેટલાએક પુરાવા પોતાનાં પેહેલવી ભાષાના "વ્યાકરણનાં પુસ્તકના દિબાચામાં ટાંકી બતાવે છે; પણ પારથીઆ તથા "ખીઆલદીઆનાં પ્રાંતો એક એકથી ઘણાં દુર આવવાને લીધે ખીઆલ-"દીઅનો સોડેથી પારથીઅનો તેઓની ભાષા અસલમાં કેમ નકલ કરી "જાએ તે વાતની સમજણ આપણને તવારીખ તથા ભૂગોળને અર્થે સેહેલથી "ઉતરી શકતી નથી."

શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ એ હુજવારેશ શબ્દ વિશે પોતાનો એવો અભિપ્રાએ આપેછે કે, "જે પેહેલવી ભાષા અવસ્તાનાં અર્થોથી "રચાએલી છે તે પેહેલવીને હુજવરશ યાને વિશેશ પેહેલવી કરી કેહેછે ને "એ ભાષા સાધારણ પેહેલવીથી જુદી છે."

ઉપર જણાવ્યા પ્રમાણે ઉગમણ પ્રાંતનાં વિદ્યાભ્યાસીઓ, ઉજવારેશ શબ્દ વિશે, પોતપોતાનાં વિચારો જુદી જુદી રીતે આપેછે. એ [illegible] ઉજવારેશ તરીકે બોલાતો શબ્દ, કેઈ ભાષાનો છે અને એનો ખરોઅર્થ શું થાએછે તે વિશે હમો હમારો, નબળો આવાજ નીચે મુજબ જણાવીએ છે. [illegible] 'ઉજવારેશ,' [illegible] 'ઉજવારશ્ન,' અને [illegible] 'ઉજવા-રીને, એ શબ્દો માંથ્ર યાને અવસ્તા ભાષા ઉપરથી ઉત્પન્ન થએલા છે. અવસ્તા ભાષાનાં [illegible] 'ઉજ' અને સંસ્કૃત उद् ઉપરથી પેહેલવી ઉપસર્ગ [illegible] 'ઉજ' એટલે 'ચઢતું', 'બોલંદ' 'બોલંદીથી' અને અવસ્તા તથા સંસ્કૃત ભાષાનાં ધાતુ [illegible] वार એટલે 'પાણી છુટવું'—આવવું, 'વરસાદ વરસવો'; એ ઉપરથી પેહેલવી [illegible] 'વારેશ,' [illegible] 'વારશ્ન' કે જેનાં ઉપરથી અરબી [illegible] 'વારસ' અને ગુજરાતી વારસો શબ્દો નીકળેલા લાગે છે, અને જેના અર્થ 'ઉતરતું', 'વરસતું' તથા 'વારેસ' એવા થાએછે. [illegible] 'ઉજ'

ઊપસર્ગ અને [illegible] 'વારેશ' [illegible] 'વારશ્ન' એ બન્ને સંધી થઇને [illegible] 'ઊજ઼વારેશ' અથવા [illegible] 'ઊજ઼વારશ્ન' બોલો નિકળેલા છે; કે જેનો અર્થ 'બોલંદીથી ઊતરતું,' 'બોલંદ—ચઢતો વારેસ' એવો થાએછે. [illegible] 'ઊજ઼વારેશ' એટલે 'બોલંદીથી ઊતરતું', 'ચઢતો વારેસ,' તે કોણનો ચઢતો વારેસ? એ દુર અંદેશીથી આપણે વિચાર કરીએ છે તો બોહોલી રીતિ જણાએ છે કે, 'માંથ્ર' [illegible] યાને અવસ્તા ભાષાનો ચઢતો વારેસ તે [illegible] 'ઊજ઼વારેશ' યાને પેહેલવી ભાષા છે.

હમોએ ઊપર, ગયમરથ્ન વિશેનું ટુંક બયાંન જણાવતાં સાબેત કીધું છે કે, [illegible] 'માંથ્ર' યાને અવસ્તા ભાષા તે ગુજ઼ેરગવારથી ચાલુ થએલી છે. એ ઉપરથી બોહલું જણાએ છે કે, દુનિયાંની સઊથી પેહેલી ભાષા તે [illegible] 'માંથ્ર' યાને અવસ્તા ભાષા છે; અને જ્યારે એમજ છે ત્યારે એ ભાષા ઊપરથી [illegible] 'ઊજ઼વારેશ' યાને ચઢતો વારેસ, એટલે આપણે જેને પેહેલવી કરી કહીએ છે તે ભાષા નિકલી છે. અને એ [illegible] 'ઊજ઼વારેશ' નામ ઊપરથીબી બોહલું જણાએ છે કે, [illegible] 'માંથ્ર' ભાષાનાં જે વારેસો છે, તે મધે સઊથી ચઢતો વારેસ તે [illegible] 'ઊજ઼વારેશ' યાને પેહેલવીજ ભાષા છે.

[illegible] 'જ઼ંદ' એ શબ્દ કેઈ ભાષાનો છે, એ અસલ કેઇ ભાષાને ઓલખાવનારો શબ્દ છે અને હાલે એ શબ્દ કેઈ ભાષાને ઓલખાવવાનાં વપરાસમાં આવેછે તે વિશે હવે હમો હમારી નાકેસ કલમ ચલાવીએ છીએ.

[illegible] 'જ઼ંદ' એ શબ્દ અવસ્તા ભાષા ઉપરથી નિકળેલો છે. એ શબ્દ, છેક પાછલા જમાનાંથી તે હાલે સુધી ઘણોખરો [illegible] 'માંથ્ર' યાને અવસ્તાભાષાને ઓલખાવવાના માહાવરામાં આવ્યો છે; પણ અસલ એ શબ્દની ઉત્પત્તિ, જ્યારથી [illegible] 'માંથ્ર' યાને અવસ્તા ભાષાની નીચે, પેહેલવીનું લખાણ થતું આવ્યું છે; ત્યારથી તેને ઓલખાવવા માટે થઇ છે. અને એ શબ્દનું ઘણું ખરૂં વપરાણ, પેહેલવી ભાષામાં, આએ મુજબનું થએલું છે કેઃ—[illegible] એટલે જે, 'આએ પુસ્તક અવસ્તા અને પેહેલ-

વીનું. એ શબ્દને ફારશી ભાષાની ફરહંગ યાને કોશનાં બનાવનારાઓ પણ, પેહેલવી ભાષા માટેજ વાપરતા આવ્યા છે; જેમકે, بلغت ; زند و پا ; زند એટલે જે, 'પેહેલવી અને પાજંદ શબ્દમાં.'

હવે, એ [illegible] 'જંદ' શબ્દની ઉત્પત્તિ કેહેવી રીતે થઇ છે, તથા એ શબ્દની ઉત્પત્તિ ઉપરથી ઉપલા પેહેલવી ફકરાની માંએની કેહેવી રીતે થાએછે, તે આપણે તપાસીએ. એ [illegible] 'જંદ' શબ્દની ઉત્પત્તિ [illegible] 'માંથ્ર' યાને અવસ્તાનાં [illegible] 'જન' અને સંસ્કૃતનાં ज्ञा ધાતુ ઉપરથી થઇ છે. [illegible] 'જન' એટલે 'જ્ઞાન કરવું,' 'જાણવું,' 'વિચારવું,' 'સહમજવું' અને 'બોધ મેળવવો' એવો અર્થ થાએછે. એ [illegible] 'જન' ધાતુને કરત [illegible] પ્રત્યય લાગી ધાતુનાં ઉપાન્ત્ય 'ન' નો [illegible] અં બની [illegible] 'જંદ' શબ્દ ઉપલેજ અર્થે સિદ્ધ થયો છે. હવે એ ઉપરથી ઉપલા પેહેલવી ફકરાનો અર્થ, જો આપણે નીચે મુજબ કરીએ તો તે કાંઇ વાંધા ભરેલું નહીં કેહેવાશે. [illegible] 'આએ પુસ્તક અવસ્તાઓ જંદનું યાને ઇશ્વરસ્તુતિ જ્ઞાનનું.'

[illegible] 'જંદ' વિશેનાં ઉપલા ખોલાસાથી સિદ્ધ થાએછે કે, એ શબ્દ અવસ્તા જબાનને ઓળખાવવાને બદલે, અવસ્તાની નીચે જે પેહેલવી લખાએલી કેતાબો છે તેને, એ નામે ઓળખવી જોઇએ છે. અને એ શબ્દ અવસ્તાનાં પેહેલવી તરજુમાને ઓળખાવવા માટે, એ તરજુમો બનવાનાં જમાનામાંજ ઉત્પન્ન થયો હશે: કારણકે પેહેલવી જબાનને ઓળખાવવા માટે તો [illegible] 'ઉજવારેશ' શબ્દ અસલ હતો.

સેવટે આએ દિબાચામાં જે જે બાબેદો હમોએ સમાવી છે તેનો એક ટુંક સાર આપણે ફરી તપાસીએ:—

પેહેલવી ભાષાના પુખ્ત અભ્યાસને વાસ્તે એરીઅન અને સેમેટીક ભાષાઓની કેટલીક માહેતગારી મેલવવાની જરૂરેજ છે, કારણ કે, એ પેહેલવી ભાષાની રચનામાં એ ભાષાઓનાં કેટલાક બોલો દાખલ થયા છે. પેહેલવી ભાષાનાં હરૂફોની ઊત્પત્તિ અવસ્તાપરથી થઇ છે, અને એ ભાષાનું વ્યાકરણ ઘણુંજ કઠણ, ગુંચવાડા ભરેલું, અને હાલના જમાનાંની બીજી કોઇબી ભાષાઓ કરતાં ચઢતે દરજ્જેનું છે. એટલું છતાં એ ભાષાનો

અભ્યાસ, આજ કેટલુંક થયું, યુરોપખંડનાં રાજ્યોની મદદ, અને શાસ્ત્રીઓની અથાગ અને એકીમતી મેહેનતનાં પરિણામોથી ઘણોજ મેહેલો થયો છે. પણ હજુ સુધી એ ભાષાનું અસલપણું, તેની ઊત્પત્તિનો વખ્ત, કેઈ ભાષાઓમાંથી એ નિકલી છે, પેહેલવી એ શબ્દનો ખરો અર્થ શું, અને અસલી ઇરાંની ભાષાઓમાં એ ભાષાને કીએ નામે ઓલખતા હતા, એ સઘળું જાણવાને હજુ ઘણે દરજ્જે કંઈ ચોકસ ઠર્યું નથી. એ ભાષાની ઊત્પત્તિ વિશે જુદાં જુદાં મત નીચે પ્રમાણે પડયાં છેઃ—

૧ લું—કે એ ભાષા અવસ્તા ભાષાનાં વખતથીજ ચાલુ છે.

૨ જું—કે એ ભાષા પાદશાહ ગુશ્તાસ્પ, એસ્કંદીઆર, અને અરદેશર બાબેકાનનાં વખતમાં વપરાતી હતી.

૩ જું—કે એ ભાષા સીરીઆ અને ઇરાંન દેશનાં કેટલાક ભાગોમાં ઇ૦સ૦ ૫૦૦ થી ૬૦૦ વરસ પુર્વે બોલાતી હતી.

૪ થું—કે એ ભાષા પાર્થીઅન વંશના વખતમાં રેવાજ પામી છે.

૫ મું—કે એ ભાષા સાસાનીઅનોના વખતમાં ઊત્પન્ન થઇ હતી.

અને ૬ ઠું—કે એ ભાષા દસ્તુરોએ અરબી તથા ફારશી ભાષાઓપરથી ઊભી કીધી છે.

ઊપલાં છએ મતોમાં ત્રીજું, ચોથું અને ૬ ઠું એ ત્રણ મતો મુખ્ય છે. એ ત્રણે મતમાંનાં પેહેલાંને માટે દસ્તુર હોશંગજી, દાકતર હૉગ, અને શેઠ ધનજીભાઇ ફરામજી પટેલ એકસરખી રીતે ધારેછે કે, પેહેલવી ભાષાનું મૂલ એસીરીઅન ભાષાઓ ઉપરથી છે, પણ શેઠ ધનજીભાઈ બિજા બેઊ સાહેબોથી એક બાબદમાં છુટા પડેછે, અને એવું કેહેછે કે, એ ભાષા એસીરીઅન ટોલાંનાં વખતમાં જનમ પામી નથી, તો પણ આટલું તો ચોકસ છે કે, એ ભાષા કેઆંનીટોલાંનાં વખતમાં ચાલુ હતી.

ઉપર કહેલાં ત્રણે મતમાંનું બિજું મત ઊત્પન્ન થવાનો સબબ એ છે કે, કેટલાક પેહેલવી બોલોનો પાર્થીઅન અને ખાલદી ભાષાઓનાં બોલો સાથે કેટલેક દરજ્જે સંબંધ છે. આએ સંબંધ પાર્થીઅન, ખાલદી, અને અસલી ઇરાંની લોકનાં સંબંધને લીધે થયલો છે. એ ઉપરથી એવું ઠરેછે કે, પેહેલવી ભાષા, જો કે, પાર્થીઅન અને ખાલદી ભાષાઓની માતા નથી, તો

પણ પેહેલવી ભાષાથી પાર્થીઅન અને ખાલદી ભાષાઓને મુખ્ય આધાર મલેલો છે.

ત્રીજું મત કે જે એવું છે કે, દસ્તુરોએ પેહેલવી ભાષાને અરબી તથા ફારશી ભાષાઓ ઉપરથી ઊભી કીધી છે, એ મત તો ઘણુંજ ઉધું અને હસી કાહાડવા જેવું છે. એ મત એવા વિચાર ઉપરથી ઊભું કીધું છે કે કેતાબી પેહેલવી ભાષા તખ્તી પરની ભાષાથી જુદી અને પાછલનાં જમાનાંની છે. એટલું તો ચોકશ છે કે, કેતાબી ભાષા અને શિક્કાઓની ભાષા જુદી છે, એવું તો કોઇથી ના કેહેવારો નહીં, કારણ કે જે જમાનામાં શિક્કાઓપરની ભાષાકોતરાઇ તે જમાનામાં ઇરાન દેશનાં દરબારીઓમાં જે પેહેલવી ભાષા વપરાતી હતી; તે આમ લોકોની ભાષાથી જુદી હતી. વળી શુદ્ધ પેહેલવી ભાષા ફક્ત અથોરનાન ટોલામાં અને ધરમગુરૂઓમાંજ વપરાતી હતી, કે જે લોકોએ કેટલીક કેતાબો લખી હતી, અને તે કેતાબો હાલે મોજુદ છે. અને જે પેહેલવી ભાષા ઇરાનનાં પહોડામાં કોતરાએલી છે, તે ભાષા ફક્ત દરબારની ભાષા હતી.

હાલનાં જમાનામાં જે બીલારોકા લેખોની શોધ થઇ છે, તેથી કરીને અવસ્તા ભાષાઓનું પુરાતનપણું બેશક માલમ પડી આવેછે. એજ રીતે ઇરાન દેશમાં જે તખતીઓ, શિક્કાઓ, અને સસનમો મલી આવ્યા છે, તેથી પેહેલવી ભાષાનું પુરાતનપણું પણ માલમ પડેછે. એ ઉપરથી ચોકસ થાયછે કે, એ ભાષા કોઇ ઘણાંજ અસલી જમાનામાં ઊભી થયલી છે, અને જોકે સેંકડો વરશ વિતી ગયાં, તોએ હાલનાં જમાનામાં એ ભાષા હજુ જીવતી છે. સર હેનરી રૉલીનસનનાં કેહેવા પ્રમાણે પેહેલવી ભાષા દીજમાર, સારેસ્તાન, અને ખુરદીસ્તાનમાં આજે બોલાય છે. આએ વાત ખરી છે કે, બીહીસ્તુન પાહાડ ઉપર જે નામીચી તખતીઓ કોતરાએલી છે, તેમાંની ત્રણે ભાષાઓમાં પેહેલવી ભાષા જણાતી નથી, અને એજ રીતે અવસ્તાભાષા પણ નથી, જોકે એ ભાષા પેગમ્બર જરતોસ્તની પોતાની હતી, અને પાદશાહ ગુસ્તાસ્પનાં વખતમાં વપરાતી હતી. બીહીસ્તુન પાહાડ પરની તખ્તીઓ તો, ખરેખરૂં જોતાં ઇરાંનનાં રાજમાં તે વખત ઉપર વપરાતી ભાષાઓમાં કોતરાએલી છે.

સેકંદર પાદશાહનાં વખતમાં પેહેલવી ભાષા ઇરાનમાં ચાલુ હતી, અને

એ બાબદની શાહાદત, હાલની કેતાબોમાં એ નામદાર શાહાનું વૃત્તાંત જે પેહેલવી ભાષામાં લખાયલુ હતું તેની યાદી આવેલી છે, તે છે. નીજામી ગંજનવી અને હાલી જમાનાનાં બિજા ગ્રંથકારો એ ભાષાને 'દરી' ને નામે ઓલખે છે, પણ 'દરી' જબાનને નામે તો ફકત કેઆનીઓના વખતની દરબારી જબાનને ઓલખવામાં આવતી હતી.

આપણે એ ભાષાનું પુરાતમપણું તપાસ્યું, હવે પેહેલવી ભાષા કેઈ કેઈ ભાષાઓપરથી નિકલી છે તે વિશે કેટલાક અભ્યાસીઓ અને ચોકશ કરીને યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓમાં જુદાં જુદાં મત છે, તે જોઇયે. એનકવેતીલ દુપેરોન કેહેછે કે, એ ભાષા ઝંદપરથી નિકળી છે. પ્રોફેસર વેસ્ટર ગાડ કેહેછે કે, સિરો-એરેબીક પરથી નિકલી છે; પ્રોફેસર ઓલસાસન કેહેછે કે, એરીઅનપરથી નિકલી છે; અને ડાકટર સ્પીગલ કેહે છે કે, સીથીક અને તુરાંની ભાષાઓ ઉપરથી નિકલી છે. હવે હમારૂં નાકિસ મત, જોકે બીજી કોઈ પુખ્ત રીતે ચોકસ થાય નહીં, તોપણ તે કેટલેક દરજ્જે, પારસીઓના ધરમ અને તવારીખ સંબંધી કેતાબો જેવી કે દીનકર્દ, અવસ્તા, અને બિજાં કેટલાંક ધર્મપુસ્તકોનાં આધાર ઉપરથી હમો આપીએ છીએ; અને તે એ કે, પેહેલવી ભાષા ચોકશ કરીને એરીઅન ભાષા ઉપરથી નિકલી છે, જો કે વખત જતે એ ભાષામાં કેટલાંક સેમેટીક તત્વો ભેરાએલાં છે, અને વલી એ પેશદાદીઅન પાદશાહઓનાં વખતથી અને કયાંનીઓનાં વખતની ઘણી આગમજ જન્મ પામી છે.

પેહેલવી બોલનો ચોકશ અર્થ પણ ઉપર પ્રમાણેજ ગુંચવણમાં પડયો છે. એ બોલ ચોકશ ફારશી ભાષાનો છે: કેટલાકો એનો અર્થ 'તરફ' તરીકે કરે છે, અને એ ઉપરથી એવું કેહેછે કે, ઇરાંન દેશમાં અને તેની પડોશનાં દેશોમાં બોલાતી ભાષાનું નામ પેહેલવી હતું. બિજાઓ કેહેછે કે, એનો અર્થ 'બાહાદુર' એવો થાયછે, અને તે ઉપરથી લડાયક અને બહાદુર લોકો (અસલી ઇરાંનીઓ) ની ભાષા એવે નામે ઓલખાતી હતી. વળી બિજાઓ એવું બતાવેછે કે, પેહેલવીનો અર્થ 'દેશ' તરીકેનો થાયછે, અને એ ઉપરથી એવું કેહેછે કે, એ આખા ઇરાંનદેશની ભાષા છે. ડાકટર સ્પીગલનું મત એવું છે કે, એ બોલ અવસ્તા ધાતુ, *ઓરેઝ* ઉપરથી નિકલેલો છે, અને

એનો અર્થ 'ઓહોલું,' 'વિસ્તારવાલું' એવો થાયછે. પ્રોફેસર મેકસ મુલર કેહેછે કે, પેહેલવ એટલે 'સાચું' અને પેહેલવી એટલે 'સહમજણ' એવો અર્થ થાયછે. ડાકટર હૉગનો વિચાર એવો છે કે, એ બોલનો અર્થ ઇરાન દેશની સઘલી ભાષાઓ થાયછે, એનકવેતીલ દુપેરોન કેહેછે કે, એનો અર્થ ઇરાનદેશની સરહદની ભાષાઓ થાયછે, દસ્તુર પેશોતનજી કેહેછે કે, એ બોલ અવસ્તા ધાતુ [illegible] પરથી નિકલ્યો છે અને એનો અર્થ 'ચાલુ' અથવા 'અસલી ભાષા' નો કરેછે. એબન અઉકલ, હમઝે ઇસ્ફહાનીને આધારે, એ બોલનો અર્થ એવો કરેછે કે ઇરાનદેશનો એક પ્રાંત, કે જેમાં ઇસ્ફહાન, રય, હમદાન, મહાનેહાવંદ, અને આઝરબેજાન આવેલાં છે. અને છેલ વેહેલ શેઠ જમશેદજી કાપડિઆ મો૦ કવાતરેમીઅરનાં આધારપરથી કેહેછે કે, પેહેલવી એ પાર્થીઅન અને ખાલદીઅનોની ભાષા છે. હમો ડાકટર સ્પીગલ અને દસ્તુર પેશોતનજીનાં મતને મલતા છીએ કે, પેહેલવી બોલનો અર્થ "વિસ્તાર પામેલી ભાષા" એવો થાયછે, કારણ કે અસલ જમાનામાં એક વખત એવો હતો કે, આખાં ઇરાનદેશમાં એ ભાષા રેવાજ પામેલી હતી.

ખુદ પેહેલવી ભાષામાં એ પેહેલવી શબ્દને 'ઉજ્વારેશ,' 'ઉજ્વારેશને,' 'ઉજ્વારીને' અને 'ઝંદ'ને નામે ઓલખવામાં આવ્યો છે. એ ત્રણ નામોની મતલબ એકસરખીજ છે. ડાકટર સ્પીગલ 'ઉજવારેશ' બોલને અવસ્તાનાં [illegible] સાથે સરખાવે છે, પણ એ વિચારમાં એ ગૃહસ્થ પોતેજ ચોકશ નથી, ડાકટર હૉગ અને પ્રોફેસર વેસ્ટર ગાર્ડ એ બોલને સંસ્કૃત ધાતુ વરન્ ઉપરથી લે છે. એ ગૃહસ્થો એમ પણ વિચારે છે કે, એ ધાતુ પેહેલવી બોલને લગાડવો એ અશુદ્ધ છે. ડાકટર હૉગ એવું વિચારે છે કે પેહેલવીનો અર્થ 'ખુલ્લું' અથવા 'જાહેર' થાય છે, દસ્તુર હોશંગજી એ બોલને 'હુજ-વાનેશ' ની સાથે સરખાવે છે, અને કહે છે કે, 'હુજવારેશ' બોલ હુજવાને-શનો બગડેલો આકાર છે. અને 'અશ' ની અથવા "એસીરીઆની ભાષા" એવો અર્થ કરેછે, અને તેનાં કારણમાં એવું જણાવે છે કે, પેહેલવી ભાષા સેમેટીક ભાષાઓમાંની કોઇબી બિજી ભાષા કરતાં એસીરીઅન સાથે વધારે સંબંધ ધરાવે છે. દસ્તુર પેશોતનજી 'હુજવે ખાલદી' એટલે ખાલદી-

અનોની ભાષા, એ ઉપરથી એ બોલ નિકલ્યો છે, એવું કેહેછે. અને શેઠ ધનજીભાઈ ફ્રામજી પટેલનું મત એવું છે કે, હુજ.વારેશ એ બોલથી અવસ્તાનાં પેહેલવી તરજુમાંને ઓલખવામાં આવતો હતો, અને વલી એવુંબી કેહેછે કે, સાધારણ વપરાતી પેહેલવી ભાષા સાથે એને કશો સંબંધ નથી. હમો એવું ધારીએ છીએ કે, 'ઊજ.વારેશ' એ બોલ અવસ્તા અને સંસ્કૃત ધાંતુ [illegible] અને वहर એ ઉપરથી નિકલ્યો છે, અને વલી અરબી બોલ وارث, અને ગુજરાતી બોલ 'વારસો' સાથે મલતો આવેછે. એનો અર્થ 'અવસ્તાની પછી ઊભી થયલી ભાષા' નો થાયછે.

'ઝંદ' એ અવસ્તા બોલ છે. અસલમાં પેહેલવી ભાષાને એ બોલથી ઓલખતા હતા. અવસ્તા ભાષામાં [illegible] એનો અર્થ 'વિચારવું,' 'શિખવું અથવા 'જાણવું' એવો થાયછે, અને એ ઉપરથી ઝંદ **અવસ્તાનો** મૂલ શબ્દ પ્રમાણે અર્થ "**ઈશ્વરસ્તુતિજ્ઞાન**" એવો થાયછે. 'ઝંદ' એ બોલ અવસ્તાની કેતાબોના પેહેલવી તરજુમાને માટે વપરાતો હતો; અને 'ઉજ.વારેશ' બોલ કે જે સાધારણ રીતે પેહેલવી ભાષાને માટે વપરાએ છે, તે બોલની સાથે એ 'ઝંદ' બોલ સંબંધ રાખેછે.

જા० મો०

માર્ચ ૧૮૭૭ ઈસવી.

પેહેલવી ભાષાનાં મૂળાક્ષરોનો કોઠો.

જોડાતા આકારો.

પેહેલવી.	આગલો.	વચલો.	છેલ્લો.	ગુજરાતી.
સ્વર.				
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	અ.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	આ.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ઇ = [illegible]
[illegible] (૧)	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ઈ = [illegible]
[illegible] (૨)	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ઉ = [illegible]
[illegible] (૩)	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ઊ = [illegible]
[illegible] (૪) [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	એ.

(૧) [illegible] આએ આકાર [illegible] નાં બગડેલા તરીકે આવેછે, જેમ કે, [illegible] 'ગવી.'

(૨) [illegible] આએ આકાર જોડાક્ષરમાંજ વપરાએ છે, જેમ કે, [illegible] 'અહેલુબ.'

(૩) [illegible] આએ આકાર [illegible] નો બગડેલો આવેછે, જેમ કે, [illegible] 'ગુનીહા' જેથે તેને ઠેકાણે [illegible] 'ગુનીહા' બી આવેછે.

(૪) [illegible] આએ આકાર કોઈ કોઈ ઠેકાણે વિશેષનામમાં આવેછે, જેમ કે, [illegible] 'દે'.

જોડાતા આકારો.—

પેહલવી.	આગલો.	વચલો.	છેલ્લો.	ગુજરાતી.
[illegible] (૧) [illegible] (૨) [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ઓ.
[illegible]	[illegible]	[illegible]		અં
[illegible]		[illegible]	[illegible]	આં.
વ્યંજન.				
[illegible] (૩) [illegible] (૪)	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ક.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ખ.
[illegible] (૫)	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ખ=[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ગ.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ઘ.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ચ.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	જ.

(૧) [illegible] આએ આકાર પાછલા જમાનાની લખાએલી કેતાબોમાં મળેછે, જેમ કે [illegible] 'વો'.

(૨) [illegible] આએ આકાર [illegible] નેઠેકાણે બગડાએલા તરીકે આવેછે, જેમ કે, [illegible] 'ગોફ્તં,' [illegible] 'દો'.

(૩) [illegible] આએ આકાર હમેશાં જોડાક્ષર તરીકે જોડાઈને આવેછે, જેમ કે, [illegible] 'ખાકાની.'

(૪) [illegible] આએ આકાર [illegible]નાં બગડેલા આકારમાં આવેછે, જેમ કે, [illegible] 'યક'.

(૫) [illegible] આએ આકાર પાછલા જમાનાંની લખાએલી કેતાબોમાં આવેછે, જેમ કે, [illegible] 'હએ'.

જોડાતા આકારો.

પેહેલવી	આગલો.	વચલો.	છેલ્લો.	ગુજરાતી.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	જ = j
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ઝ = [illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ત.
[illegible] (૧)	[illegible]	[illegible]	[illegible]	થ.
[illegible] (૨) [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	દ.
[illegible] (૩) [illegible] (૪) [illegible] (૫)	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ન.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	પ.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ફ.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	બ.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	મ.
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ય.
[illegible] (૬)	[illegible]	[illegible]	[illegible]	ર.

(૧) [illegible] આએ આકાર પછવાડેની લખાએલી કેતાબોમાં આવેછે, જેમ કે, [illegible] 'ગબાહથકા'.

(૨) [illegible] આએ અક્ષરો ઉપર કેટલીક વેલા (^) આએ નિશાંની મેલ્યામાં આવેછે, અને કેટલીક વખત નહીંબી મેલ્યામાં આવતી.

(૩) [illegible] એ આકાર પછવાડેની કેતાબોમાં નજર આવેછે, જેમ કે, [illegible] 'એન.'

(૪) [illegible] એ આકાર બગડેલા તરીકે આવેછે, જેમ કે, [illegible] 'અઈબ્યા ગહાનશાની'.

(૫) [illegible] આએ આકાર હમેશાં જોડાક્ષર તરીકેજ આવેછે, જેમ કે, [illegible] "ન"

(૬) [illegible] આએ આકાર ઘણુંખરો જુની કેતાબોમાં આવેછે.

જોડાતા આકારો.

પેહેલવી.	આગલો	વચલો.	છેલ્લો.	ગુજરાતી.
(૧)				લ.
(૨)				વ=
				વ=
				સ.
				શ.
(૩)				હ.

ઉપલા કોઠામાં સર્વ મલીને ૩૫) અક્ષરો છે: તેમાં સ્વર ૧૦) અને વ્યંજન ૨૫) છે.

પેહેલવી ભાષાનાં ૩૫) અક્ષરો છે, પણ તે ફક્ત નિચલા ૭) આકાર ઉપરથી વાંચ્યામાં આવેછે.

૧. = અ, આ, ખ, ખ઼, ય, સ, હ.
૨. = ઇ, ઈ, એ, ગ, જ઼, દ, ખ, શ.
૩. = ઉ, ઊ, ઓ, અં, ન, ર, લ, વ =
૪. = આં.
૫. = ક, ધ.
૬. = ચ, જ, ઝ, પ, ફ, વ =
૭. = ત, થ, (૪) દ.

(૧) કેટલીએક વખત લખાણમાં 'લ' ને ઠેકાણે 'ર' બી આવેછે.

(૨) આએ આકાર પાછલા વખતની કેતાબોમાં આવેછે, જેમ કે, 'ગવ.'

(૩) આએ આકાર પાછલા જમાનાંની લખાએલી કેતાબોમાં મળેછે.

(૪) આએ આકાર અસલ નો બગડેલો લાગેછે.

મૂળાક્ષરો મધેનાં કેટલાક અક્ષરોની શિકલનાં ઉચ્ચારો ઘણી તરેહથી થાયછે, તે આએ નિચે વાંચવાથી વાંચકોને માલુમ પડશે.

◌-◌. આએ હરફની શિકલ ૯ તરેહથી વંચાયછે:—◌ અ, ◌ આ, ◌ ઈ, ◌ એ, ◌ ખ, ◌ ખ઼ = ◌, ◌ ય, ◌ સ, ◌ હ.

◌-◌-◌. આએ હરફની શિકલ ૯ તરેહથી વંચાય છે:—◌ ઈ, ◌ ઈ, ◌ એ, ◌ ગ, ◌ જ, ◌ જ઼ = ◌, ◌ દ, ◌-◌ બ (૧), ◌ ય.

◌. આએ હરફની શિકલ ૯ તરેહથી વંચાય છે:—◌ ઈ, ◌ ઉ, ◌ એ, ◌ ઓ, ◌ અં, ◌ ન, ◌ ર, ◌ લ, ◌ વ.

◌-◌. આએ હરફની શિકલ ૪ તરેહથી વંચાય છે:—◌ ઈ, ◌ એ, ◌ ક, ◌ ઘ = ◌.

◌. આએ હરફની શિકલ ૪ તરેહથી વંચાય છે:—◌ ચ, ◌ જ, ◌ જ઼, ◌ ઝ = ◌.

◌ (૨). આએ હરફની શિકલ ૬ તરેહથી વંચાય છે:—◌ ચ, ◌ ઝ = ◌, ◌ પ, ◌ ફ, ◌ વ = ◌

◌. આએ હરફની શિકલ ૩ તરેહથી વંચાય છે:—◌ ત, ◌ થ, ◌ દ.

◌. આએ હરફની શિકલ ૩ તરેહથી વંચાય છે:—◌ પ, ◌ ફ, ◌ વ = ◌

◌. આએ હરફની શિકલ ૩ તરેહથી વંચાય છે:—◌ ન, ◌ ર, ◌ લ.

◌. આએ હરફની શિકલ ૫ તરેહથી વંચાય છે:—◌ ઈ, ◌ એ, ◌ ઝ = ◌ ◌ ય, ◌ શ.

◌. આએ હરફની શિકલ ૬ તરેહથી વંચાય છે:— ◌ ઈ, ◌ એ, ◌ થ, ◌ ય, ◌ સ, ◌ હ.

હાલે, દરેક હરફની શિકલો કેટલી તરેહ વંચાય છે તે તમોએ ઉપર જોયું, પણ એકેક હરફ ઘણી તરેહથી વંચાવવાને લીધે, એના અભ્યાસીઓને વાંચન તથા અર્થો કરવામાં કેટલી મુશકેલી નડતી હશે. હમો ધારીએ છીએ

(૧) ◌ આએ શિકલ જોડાક્ષરોમાં ◌ 'બ' તરીકે વંચાએ છે.

(૨) ◌ એ શિકલ જોડાક્ષરોમાંજ આવેછે.

કે, એક જાતનાં હરફની ઘણી શિકલો બનવાનું મુલ કારણ તે કેતાબો લખનારાઓની બેદાદી છે, કારણ કે, ઘણું થયું બિજા ગૃહસ્થની ઘણી પુરાંણી એક યા બે ઘણી સંભાળથી લખેલી પેહેલવી ચોપડીઓ હમારા જોવામાં આવી હતી, તે મધેનાં હરફોની વલાણ, જેમ હમણાં એક જાતની શિકલ ઘણીએક તરેહથી વંચાય છે તેમ તે મધે જોવામાં આવતું ન હતું; તે મધે દરેક જાતની શિકલ જુદી જણાતી હતી. દાખલા તરીકે એક હરફની શિકલ બરાબર હમારા ધ્યાનમાં હોવાથી અત્રે હમો ટાંકી દેખાડીએ છીએ. તે ઉપરથી તમોને ખુલાસો જણાશે. [Pahlavi glyph] હાવી જાતની શિકલ હાલે ત્રણ તરેહથી વંચાય છે, "ત," "થ," અને "દ" તેમ તે મધ્યે ન જણાતું હતું: તેમધ્યે [Pahlavi glyph] આએ જાતની શિકલ "ત" તરીકે અને [Pahlavi glyph] હાવી જાતની શિકલ "થ" તરીકે, અને [Pahlavi glyph] હાવી જાતની શિકલ "દ" તરીકે વંચાતી હતી. હાવી રીતનો લખાણમાં ફેર માલુમ પડતો હતો, * પણ તેમ પાછલા જમાનાની કેતાબોમાં જણાતું નથી. તેથી સાબેત થાયછે કે, કેતાબોનાં લખનારાઓની કાચી સહમજ અને બેદરકારીને લીધે, જુદા જુદા આકારોને એકમાંજ લાવી મુકયા છે. એજ મુજબ ઊપલા કોઠાઓમાં જણાવેલી દરેક શિકલ ઘણી તરેહથી વંચાય છે, તે વિશે પણ એમજ સહમજવું.

* કોઇ સાહેબ એવો સવાલ કરશે કે, જેમ એક હરફની શિકલનો ખુલાસો સમજાવ્યો તેમ બિજાઓનોબી કાંઇ નહીં સમજાવ્યો? તો હમો તેઓને નમનતાઇથી જણાવિએ છીએ કે, હાલે તે ચોપડીઓ, કેટલેક સંજોગને લીધે, હમુને મલી નથી આવી, તેથી હમો સમજાવી શકતા નથી; બીજું હરફોની શિકલો હમારા ધ્યાનમાં બરાબર નહીં હોવાને લીધે પણ હમો જણાવી શકયા નથી; પણ જો, આ કોષના બિજાં વાલમો છપાશે ત્યાં સુધીમાં હમુને તે મલી આવશે તો, હમો ખચીત આલમની સેવા બજાવવાને કશી મુકશું નહીં.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	છેલ્લો.
અ, આ.	અસેજ. આસ્માન અસ્પ. આથશ. આશુ-કૃતંન.	ખુ-શાસ્પ. જમા-સ્પ.	અનશુ તા. શકના. ખુદા. પેહ્‌ના. કના.
આ.	આધ આવાજ. આયામ. આયન્દ.	વરાગ નીઆજ અરૂમાએ. ગબાથકા.	હમા. ગોમા રા. ગેરા. બાજા.
ઈ.	ઈહાન. ઈસદવાસ્તર.	રિસ્તે. અઈરાંન. ગિહા. પિશ.	માઈ. શોઈ. અમીરિ. અહુકીન-શનિ.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	છેલ્લો.
[illegible] ઈ.	[illegible] ઈવારે. [illegible] ઈહુદ. [illegible] ઈન.	[illegible] અઈબાર [illegible] યાઈજે. [illegible] શોઈદંન [illegible] દરાઈદંન. [illegible] ખાઈએ [illegible] બરીન. [illegible] વીન. [illegible] ગખુનીહા.	[illegible] બામી. [illegible] ખાવી. [illegible] બરાહી. [illegible] ગુરી. [illegible] દાએતી. [illegible] ગવી. [illegible] તનાઈ.
[illegible] ઉ.	[illegible] ઉસ [illegible] ઉથ. [illegible] ઉલ.	[illegible] પુસ [illegible] ખુસ. [illegible] ખુમ. [illegible] ખુન્દે. [illegible] અહેખુબ.	[illegible] તનુ. [illegible] કનુ.
[illegible] ઊ.	[illegible] ઊધન. [illegible] ઊન.	[illegible] રન. [illegible] ગુનીહા. [illegible] ગલૂઈહા.	[illegible] આનૂ. [illegible] બજાનૂ. [illegible] વહામૂ.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	છેલ્લો.
એ.	એ. એસમ એહેર એશ એબગદ.	અએબિ શાએદ. બેહેર. અએશ. એહેર. નેઆજ. ગબ્નાઆનિવર.	બેહેરે. દદે પાએ. ગબ્નાઆને દે નએ વએ.
ઓ	ઓ-સ્તરદન ઓશે.	જોત ગોશોદવાક. ગોકૂત. તરોમૈતે.	દો. આખો. વો.
અં.	અંદર્ગી. અંગોપા.	નેરંગ. પરવંદ. નંગ.	

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગળો.	વચલો.	છેલ્લો.
આં.		અહુનાંનવઈરાંન.	આસ્માંન્. પૂસ્તાંન્.
ક.	કામે. કાર.	ખાકાની. એશકારી.	તંનહાક. થક.
ખ.	ખાસ્તે. ખા. ખાર. ખદીતુનતન.	અખેશકારી. આખેજીદન્ અખાંન્ ફરાખી.	વસ્તાખ. ખાખ.
ખ઼.	ખાઈચ. ખાકાની ખીઝીંદન.	હખી. આખતાર સોખ્રે.	સોખ. પેખ.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	છેલ્લો.
ગ.	ગચ્યુ. ગુજીદંન ગંદે.	દદીગર. ચેશ્ગાસ્.	કરહંગ. ગોર્ગ.
ઘ.	ઘન. ઘનશને.	વઘદાંન મારઘન. અ-શોઘની. અઘદીન.	મઘ. ચોઘ. આહરમોઘ
ચ.	ચાઢ. ચપ્ન.	અ-ચરૂનતંન. માં-નશ્ચેહેર.	ગચં. આહેરીચ. ખચાચચ.
જ.	જસ્ત. જીનાક. જજ.	જોજેન. સુજાક. તોજેદ. દજબસુ-નતંન.	જોદાજ. સીજ.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	છેહલો.
જ.	જક્. જ્બજ્બા. જામાત.	તોજી. તજ્રૂ. તરાજુ.	
ઝ.	ઝનૂ.	અવીઝે. દોઝખુને. યોઝદાસ્ર.	તન્દેઝ. દંઝ. ગઝ. અઝ.
ત.	તુંદ. તેઝ,	દાએતી દપીનસ્તાંન,	દોસ્ત. દરખ્ત.
થ.	થનેશન. થેશ. થનુર.	ગાથા. આથ્રુની. યથાહ્વેરીઓ. ગબાથકા.	ગાથ. ઉથ.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	છેલ્લો.
દ.	દોસ્ત. દેહેશને. દસ્ત.	દાદંન. બુન્દે. દુદે.	વાદ. દહીઓપદ.
ન.	નખોસ્ત. નદ. નંગ. ન.	પાદીઆવન્દતર. એન્મન અનાકી. અઈબ્યાગહાનશની.	ગદમન. એન.
પ.	પતકાર.	ગોસ્પંદ. રપીઆ. રપસ્વન.	ગોશતાસ્પ. ખુશીઆસ્પ.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	છેહલો.
ફ.	કરાખી.	આફ્રીન. દરફશ. ફરેફતાર. ખુનએફરેફતે.	ઓફ. કફ.
બ.	બાસ્તાન. બેબખ્ત.	કલબા. એબગદ.	ગરીબ. નમબ.
મ.	મીઆન. મોરૂં.	ગુમાન. જરમાન.	દામ. એસમ.
ય.	યાંન. યોઝદાસ્ત. યવફ. યાઈન્ને.	મયાંન. અયાફ્ત.	સાય.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	છેલ્લો.
ર.	રાદ્. રેચંન્.	અર્જ. શર્મ. કદૅન્. આતરેપાત.	ખાવર. ગવર. અર. આખેર.
લ.	લગરમન. લાલા.	કલખા. અલ્બોર્જ.	હનલ. હમીમાલ.
વ.	વીમ. વજધ.	ગોશ્વાર. ઓવિર.	ગંવ્. ગવ્. સર્વ.
વ. =		ગવર. અવર. વશોવશને.	સેવ્. આસ્રીઆવ્.

અખશરોની જોડણીનાં દાખલાઓ.

	આગલો.	વચલો.	છેલ્લો.
સ.	સેતારે. સેર્દાર્. સોખ્ર. સાતુનતંન. સાજ.	અસ્પ. એસ્મ. અ-હસ્નત	પાસ્. સસ્.
શ.	શર્મં.	હશ્ત. અરશક.	વખ્શ. દરફ્શ.
હ.	હેહર્. સોહર્. હએ.	પેહેલુમ. ખાહન્દ.	ગાહ.

આએ કોષમાં મૂલાક્ષરોની ગોઠવણીની સહમજણ.

આ પેહેલવી કોષ, નિચલી શિકલોથી શુરૂ થતા હરફો પ્રમાણે, અને કોષનાં કાએદા પ્રમાણે પુરો કરવામાં આવશે.

[illegible]

[illegible], &c.

[illegible], &c.

[illegible]

[illegible]

[illegible]

[illegible]

એજ મુજબ સઘળા વ્યંજનોનાં હરફોની ગોઠવણી પણ સહમજવી.

વાચકોએ હમેશ ધ્યાનમાં રાખવું કે, હમોએ કોષની ગોઠવણી કરવામાં નિચે પ્રમાણેની તદબીર રાખી છે; જેમકે, [illegible] આએ શિકલનાં અ, આ, ઈ, એ, ખ, ય, સ, હ, એટલા ઊચ્ચારો થાએછે; તેમજ [illegible] આએ શિકલનાં; ધ, ઈ, એ, ગ, જ, દ, બ, ય, ઊચ્ચારો થાએછે. એ સઘળા ઊચ્ચાર થતા હરફની શિકલને ગોઠવણીનાં કાએદામાં [illegible] 'અ' તરીકેનીજ અને એને [illegible] 'ધ' તરીકેનીજ શિકલમાં ગણેલી છે. એ શિકલનાં ઊચ્ચાર થતા દરેક હરફને કોષને લગતી ગોઠવણીનાં કાએદા પ્રમાણે ગોઠવવામાં આવ્યા છે. [illegible] જ, [illegible] દ, [illegible] બ, [illegible] સ, [illegible] થ-સ, [illegible] શ-ઝ, એ હરફોની શિકલને ગોઠવણીનાં કાએદામાં [illegible] 'ધ' તરીકેનીજ શિકલમાં લીધેલી છે. તેમજ, [illegible] 'ઉ' આએ શિકલનાં ધ, ઉ, એ, ઓ, અં, ન, ર, લ, વ, એટલા ઊચ્ચારો થાએછે, એ સઘળા ઊચ્ચાર થતા હરફને

કોષની ગોઠવણીમાં ૧ 'ઊ' ની શિકલમાંજ ગોઠવવામાં આવ્યા છે. તેમજ, ૧ 'ક' આએ શિકલનાં ઊચ્ચારો ઇ, એ, ક, ધ, એટલા થાએ છે, એ ઊચ્ચારો થતા હરફોને ગોઠવણીમાં ૧ 'ક' નીજ શિકલમાં ગોઠવવામાં આવ્યા છે. તેમજ વલી, ૯ 'ચ' આએ શિકલનાં ઊચ્ચારો, ચ, જ, જ, ઝ, એટલા થાએછે, એ ઊચ્ચારો થતા હરફોને ગોઠવણીમાં ૯ 'ચ' નીજ શિકલમાં ગોઠવવામાં આવ્યા છે. તેમજ 'શ' આએ શિકલનાં ઊચ્ચારો, ઈ, એ, ઝ, ય, શ, એટલા થાએછે, પણ એ શિકલનાં બોલાતા બિજા ઊચ્ચારોને, ગોઠવણીમાં 'શ' ની શિકલમાંજ ગોઠવવામાં આવ્યા છે. એજ પ્રમાણે બિજી શિકલો વિશે પણ સહમજવું.

વાચકોને એ ગોઠવણીની પુરતી સહમજ પડવા સારૂ, ટુક શિલકોનો નમુના, હમો અત્રે આપીએં છીએ.

(૧) એ શિકલ જ્યાં આવી હોએ ત્યાં 'ઇ' ને 'અ' ની જગોએ ગોઠવવામાં આવી છે, જો કે એનાં ઊચ્ચારો જુદા જુદા થાએછે.

(૨) એ શિકલ જ્યાં આવે ત્યાં 'ઇ' ને 'અ' ને 'ઊ' તરીકે ગોઠવાએલી સહમજવી.

(૩) જો કે આએ શિકલ 'બ' તરીકે વંચાએ છે, પણ ગોઠવણીમાં 'ઈ' ની જગોપર ગોઠવી છે.

[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	(૫) [illegible]	[illegible]	[illegible]
(૧) [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	(૪) [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
(૨) [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]
(૩) [illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]	[illegible]

એજપ્રમાંણે સઘલા સવરો તથા વ્યંજનોને લગતા બોલોની ગોઠવણી તથા ઉચ્ચારો સમજવા.

---

(૧) [illegible] એ શિકલ 'ઈ' ને 'અ' તરીકેની સહમજવી.

(૨) [illegible] આએ શિકલ 'ઈ' ને 'ઊ' તરીકેની સહમજવી.

(૩) [illegible] એ શીકલ જ્યાંખી આવી હશે ત્યાં 'ઊ' ની જગાએજ ગોઠવી છે.

(૪) [illegible] એ શિકલ જ્યાંખી આવી હોએ ત્યાં દીર્ઘ 'ઈ' તરીકેજ ગોઠવવામાં આવી છે.

(૫) [illegible] એ શિકલ જ્યાં આવેલી હોએ ત્યાં દીર્ઘ 'ઈ' તરીકેજ ગોઠવવામાં આવી છે.

OPINIONS OF ORIENTAL SCHOLARS.

I append below the opinions of a few learned gentlemen on my work, to whom I had submitted my MSS. for examination and report.

Bombay, 6th April 1875.

Dustoor Jamaspjee Minocherjee has kindly shown me in manuscript some specimens of the Pehlvi Dictionary which for some time he has been engaged in preparing, and which, on his receiving adequate encouragement, he intends to publish. His work appears to me to be of a very commendable character, and likely to prove an important help both to native and European Orientalists, provided he gives (as I believe he intends to do) authorities for his renderings and explanations. He has a good standing in the Parsi community, and is much respected for his urbanity, and knowledge of the Zoroastrian literature, ancient and modern.

JOHN WILSON, D.D.

Bombay, April 20th, 1875.

To

Dustoor JAMASPJEE MINOCHERJEE JAMASP-ASANA.

Dear Sir,—I have carefully examined a manuscript specimen containing 260 words of the Pehlvi Dictionary you propose to publish, and regarding which you have asked my opinion. Having been for some time engaged in assisting Professor Haug and Dustoor Hoshungjee Jamaspjee to publish similar works on a smaller scale, I am well aware of the need for such an extensive dictionary as you are preparing, and of the difficulty of the work.

Dictionaries may be divided into two classes, scientific and popular,—the former for the use of advanced scholars and philologists, the latter for students and the public at large. Your

dictionary is of the latter class, and addresses itself to a larger number of readers, and is likely to be more practically useful, than a more scientific work.

The chief desiderata in a popular dictionary are copiousness and correctness, and your work appears likely to supply these wants in a very satisfactory manner. It contains a much larger number of words than any Pehlvi vocabulary with which I am acquainted, and these are arranged alphabetically according to the forms of the original characters, and not according to their supposed sounds: so that it will be comparatively easy for a student to find a word which he cannot pronounce, which is a matter of great practical convenience.

You give the pronunciation of each word both in Gujarati and Roman characters, and its meaning both in Gujarati and in English; the meaning is very correctly given, so far as I can judge from the specimen before me, but you will have to be careful that your English translator understands the exact meaning of the Pehlvi word, as well as of the Gujarati, otherwise he may use English synonyms that will mislead; it is also not desirable to mingle in the same paragraph totally distinct meanings of the same Pehlvi word.

In many places you have given the etymology of the word; this is useful, but is perhaps better adapted to a more scientific work. References to the books where rare words are to be found would be useful to the advanced scholar, but they are difficult to give in a convenient form, and are also not well suited to a popular dictionary.

You would, however, confer a favour upon European Orientalists if you gave them the full benefit of your special knowledge, as a Parsi high-priest, by explaining in detail all technical terms, names, and ceremonies connected with your religion, under the several words which express them. It would also be useful to your Parsi readers if, in addition to the traditional pronunciation, you were to give them such of the amended pronunciations proposed by European scholars as appear reasonable.

If you are further careful that your work shall contain all the words you can find in the Pehlvi manuscripts to which you have access, you will have accomplished the desideratum of a thoroughly good practical dictionary of Pehlvi, the old language of Persia before the Muhammadan conquest.

For a complete scientific dictionary of the language we must wait till a European Orientalist and a Parsi Dustoor can be found to work together for several years,—neither of them, in my opinion, being competent for the task without the special knowledge of the other.

I remain, dear Sir,

Yours truly,

E. W. WEST, Ph.D.

Dustoor Hall, Poona, 19th April 1875.

Dustoorjee Saheb

JAMASPJEE MINOCHERJEE DUSTOOR JAMASP-ASANA,

Bombay.

My dear Dustoorjee,—I have looked into the MS. of the "Pehlvi Dictionary" you are engaged upon preparing, a portion of which you were good enough to send for my perusal, and I have much pleasure in expressing my satisfaction at it. I believe the whole work, if it is compiled with the same care and attention as seem to have been bestowed upon the portion sent to me, will prove of great merit, and will be a valuable and comprehensive book of reference to Orientalists and philologists in general, and more especially to Pehlvi scholars, native as well as European. There are some places, indeed, where I am unable to agree with you as regards the pronunciations or readings of words which you have adopted, and in this particular there is a remarkable divergence of opinion among scholars. Yet this circumstance will in no way inter-

fere with the general usefulness of your projected work, as you have arranged the words in your lexicon on the principle of alphabetical sequence, irrespective of the phonetic value of the letters beginning the words. Under this plan, whatever pronunciation or reading one might particularly favour, there would be no difficulty in putting one's finger on the exact place where the word sought was to be found. Dr. West has the honour of being the first among European scholars who adopted the system, yet it is evident that yours has been suggested to you quite independently of him, and accordingly deserves credit.

Before concluding, I would take the present opportunity to congratulate you upon the success you have achieved in supplying a long-felt want, by the compilation of a *complete* Pehlvi Dictionary,—a work beset with many obstacles, and requiring considerable pains and learning. I am sure your dictionary will be an important help, and a valuable guide if the authorities for the renderings are set forth throughout. Its publication, I feel certain, will do you great honour among literary circles.

Believe me,

My dear Dustoorjee,

Yours sincerely,

HOSHUNG JAMASP.

Bombay, 10th August 1873.

Dustoor JAMASPJEE MINOCHERJEE JAMASP-ASANA.

Dear Sir,—I have the pleasure to acknowledge the receipt of a specimen of the Pehlvi Dictionary into the English and Gujarati languages. I most sincerely congratulate you on the beginning you have made, to prepare such a magnificent work, which has long been felt as a great desideratum amongst Oriental scholars, and particularly amongst Pehlvi students of

the Zoroastrian community; and I doubt not it will be a very useful work to the public generally as a book of reference, as you have carefully gathered and collected the words from various Pehlvi manuscripts, such as Pehlvi Dinkard, Dadestane-Deni, Sakandgumani, Bundehesh, &c. &c. I think it will be a complete Dictionary of the Pehlvi language, and I have no doubt it will be very useful to the public.

I have perused the specimen with great attention, and I am glad to see that you have adopted the best mode of giving each word, in Roman and Gujarati characters. This will give great facility to the students of the Pehlvi language. The several forms of each Pehlvi word you have transcribed according to their various renderings deserve great credit. It will be a great help to the Pehlvi students.

As to the signification of each Pehlvi word in English and Gujarati in more than four or five ways, I beg to suggest to you, should you mark the grammar of each signification separately so as to allow each word to stand in its grammatical sense, the students will not be confused to use the word in its grammatical term. The English meaning of Gujarati must be very carefully placed, otherwise it will totally destroy the original sense of the word. I also beg to suggest to you that whenever you transcribe the original Pehlvi word into English and Gujarati you will please take into your consideration the strict rules of phonology, because each Pehlvi character has four or five different sounds; therefore particular attention should be paid at the time of their significations, to avoid any misreading of the original word.

I am glad to see that you have already compared several roots of the Pehlvi words with the Aryan family of languages.

With profound respect,

I remain, dear Sir,

Your most obedient servant,

DHUNJEEBHOY FRAMJEE.

Bombay, 11th August 1873.

To

DUSTOOR JAMASPJEE MINOCHERJEE JAMASP-ASANA.

DEAR SIR,—In compliance with your request, conveyed in your note of the 7th instant, I have looked into the manuscript sent therewith, and, as desired, I beg to offer you my opinion thereupon.

The manuscript is a Pehlvi-Gujarati dictionary with English meaning added to the Gujarati ones of each Pehlvi word. I approve of the plan you have adopted, to give all words beginning with a compound character (symbolically) under the same heading, though phonetically one compound character (symbol) may be read in various ways. To a student especially this will be a great help, as he will be able to make an easy reference to a word before knowing how the compound character beginning it has been read.

A Pehlvi dictionary is a desideratum. We have a Pehlvi glossary of words occurring in the work of Aderbad Marespand by Sheriarjee Dadabhoy, but a collection of words occurring in Dinkarad, Dadestan, Nirengstan, Bundehesh, and the Pehlvi Ravaets is sadly wanted. I concur with the remark of the Director of Public Instruction that copious references should be given where the words occur, more especially of rare and doubtful words. As much remains to be done in the way of correct reading of Pehlvi words, owing to the various values attached to some of its alphabets, I perfectly believe that if scholars could have the references ready at their command, much progress can be expected.

With reference to your desire to know my opinion whether your dictionary will be equally useful in its way, even though an European scholar may be publishing one, I humbly beg to think that both will be useful from different points of view.

A scholar like Dr. Haug, who has mastered the Semitic family of languages, can no doubt turn out a far superior Etymological Dictionary than any of our Parsi scholars can pretend

to. But I doubt if he has leisure to make that large collection of words from works like Dinkarad, Dadestan, Nirengstan, &c. &c. which I believe you to be capable of doing. Moreover, the traditional readings of words, though at times not to be relied upon, are yet deserving to be once for all recorded in a printed work like the one you intend to bring out, and which it is obvious you are better qualified to give than any foreigner. Besides, it must not be lost sight of that any dictionary that an European scholar may bring out will not be in Gujarati; and therefore for the benefit of our Parsi priesthood, which I am sorry to acknowledge is in the majority ignorant of English or any European language, a work of the kind in Gujarati will be very useful.

On these considerations, if my opinion can be of any value, I would encourage both Dr. Haug and yourself to prosecute your labours, for they are intended for different classes of readers, and each will be a complement of the other.

I remain,

Dustoor Saheb,

Your most obedient servant,

K. R. CAMA.

BOMBAY CLUB,

Bombay, 17*th October* 1875.

MY DEAR DASTURAN DASTUR,

It is with the greatest pleasure that I have gone through the specimen of your Pahlvi Dictionary, which you have kindly forwarded to me.

It is based on a remarkably extensive reading of the Pahlvi literature, many works having been used the existence even of which have hitherto been unknown to European scholars. Besides that, you have incorporated into your dictionary a great

number of manuscript glossaries, which contain the labours of your predecessors, and are likely to have preserved materials no longer available from other sources.

Your dictionary will therefore be of the greatest value for the study of the religious literature of the Parsees, but its usefulness will not be confined to this more special object; by its completeness it will prove a great help towards the thorough investigation of the historical development of the Persian language, and a fuller comparison of the different Iranian dialects.

At last, I should not forget to mention the explanation of the religious terms contained in your dictionary. It is highly satisfactory that the High Priest of the Parsees of Bombay should himself have undertaken to do this.

Believe me,

My dear Dasturan Dastur,

Yours very sincerely,

(Signed) F. C. ANDREAS, Dr.

To

Dastur Jamaspji Minocherji Jamasp-Asa,

High Priest of the Parsees in Bombay.

પૂર્વ દેશનાં ભાષાશાસ્ત્રીઓનાં મતો.

મુંબઈ તા૰ ૯ મી એપરેલ ૧૮૭૫.

દસ્તુર જામાસ્પજી મીનોચેહેરજીએ, જે પેહેલવી શબ્દકોષ કેટલુંક થયું બનાવવા માંડયો છે, અને જે પુરતું ઉત્તેજન મળશે, એવણ છપાવવા ધારેછે, તેનાં કેટલાક નમુનાઓનાં હસ્તલેખો મને મેહેરબાંનીની રાહે દેખાડયા છે, એવણનો ગ્રંથ મને ઘણો વખાણવા લાયક માલમ પડેછે, અને તે, દેશી અને યુરોપીઅન પૂર્વ દેશોના ભાષાશાસ્ત્રીઓને, જો એવણ જે સમજણ અને તરજુમો કરે તેનો આધાર આપે, (જે હું ધારૂં છું કે એવણ તેમ કરવાને ધારે છે) તો, તેથી અગત્યની મદદ થઈ પડશે. એવણ પારસી કોમમાં મારો દરજ્જો ધરાવે છે. અને એવણ પોતાની સભ્યતા, તથા હાલની અને અસલી જરતોસ્તી ધર્મને લગતી વિદ્યાનાં જ્ઞાનને માટે ઘણી સારી આબરૂ ધરાવે છે.

જૉન વિલસન. દી. દી.

મુંબઈ તા૰ ૨૦ મી એપરેલ ૧૮૭૫.

દસ્તુર જામાસ્પજી મીનોચેહેરજી જામાસ્પ આસાનાં જોગ, પ્યારા સાહેબ—જે પેહેલવી દીક્ષનરી તમો છપાવવા ધારો છો, અને જેને માટે તમોએ મારૂં મત પુછયું છે, તેને લગતા ૨૬૦ બોલીનો એક હસ્તલેખ નમુનો મેં સંભાળથી તપાસ્યો છે. પ્રોફેસર હૉગ અને દસ્તુર હોસંગજી જામાસ્પજીનો એવી જાતનાં નહાની કીસમના ગ્રંથો છપાવવાના કામમાં મદદ કરવા કેટલોક

વખત હું ગુંથાયલો હોવાથી, તમો જે દીક્ષનરી બનાવો છો તેવી એક દીક્ષનરીની ખુટ, અને એવા એક ગ્રંથ બનાવવામાં પડતી અડચણો વિશે હું સારી રીતે જાણીતો થયો છું.

શબ્દકોષો બે વર્ગોમાં વેહેંચી શકાય—એક શાસ્ત્રીય અને બીજો લૌકીક; એમાંનો પેહેલો ચઢતે દરજ્જેના વિદ્યાર્થીઓ, અને ભાષાશાસ્ત્રીઓના ઉપયોગને માટે, અને બીજો શિખનારા અને લોકોને માટે, તમારો શબ્દકોષ પાછલા વર્ગને લગતો છે; અને તે વાંચનારાઓ મધેનાં મોટા ભાગને કામનો છે, અને તેથી તે એક શાસ્ત્રીય ગ્રંથ કરતાં વધારે ઉપયોગી છે.

લૌકીક દીક્ષનરીમાં મુખ્ય ખુટો સંક્ષેપ અને શુદ્ધતાની છે, તે ખુટો પણ તમારો ગ્રંથ ઘણી પુરતી રીતે પુરી પાડતો દીસેછે. હું જે પેહેલવી શબ્દકોષોથી જાણીતો છું, તેમાંના કોઇબી કરતાં એ ગ્રંથમાં બોલોની સંખ્યા ઘણી મોટી છે, અને તેઓને અટકલે થતા ઉચ્ચારો પ્રમાણે નહીં પણ, અસલ હરફોની શિકલ પ્રમાણે મુળાક્ષરોના કાયદાથી ગોઠવવામાં આવ્યા છે, તેથી જે બોલનો ઉચ્ચાર કોઈ અભ્યાસીથી ન થઈશકતો હશે, તેને તે બોલ શોધી કાઢવાને સેહેલ પડશે, કે જે માહવેરાની સગવડનું કામ છે.

તમોએ દરેક બોલનો ઉચ્ચાર ગુજરાતી તથા રોમન હરફે આપેલો છે, અને તેનો અર્થ ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજી બેહુ ભાષામાં આપેલો છે. જે નમુનો મને આપવામાં આવ્યો છે તે ઉપરથી હું ધારૂં છું કે તમોએ કીધેલા અર્થ ઘણી શુદ્ધ રીતે આપેલા છે, પણ તમારો ઇંગ્રેજી તરજુમો કરનાર, પેહેલવી બોલો તેમજ તેઓનાં ગુજરાતી અર્થ ચોકસ રીતે સહમજનાર હોય, યા નહીં તો તે બોલનો તરજુમો ખોટી રીતે કરશે તેની સંભાલ રાખવી જોઇયે. એકજ પેહેલવી બોલના સદંતર જુદા અર્થો એકજ ફકરામાં મુકવા એ પણ દરૂસ્ત નથી.

ઘણેક ઠેકાણે તમોએ બોલનાં ધાતુ આપેલા છે; એ ઉપયોગી છે, પણ તે કદાચ શાસ્ત્રીય ગ્રંથને માટે વધારે સારી રીતે યોગ્ય છે. જે પુસ્તકમાં અસાધારણ બોલો મળી આવે તેવા બોલોને માટે પુસ્તકોનો હવાલો આપવો, એ ચઢતે દરજ્જેના વિદ્યાર્થીઓને માટે ઉપયોગી છે, પણ તે ઘટતા આકારમાં

આપવાને ઘણું કઠણ છે; અને વળી એક લૌકીક શબ્દકોષમાં તે દરૂસ્ત દેખાતું નથી. કેટલાક બોલો સાધારણ ઉપયોગને લગતા ન હોય, અથવા જે વિશેષ નામો હોય, અથવા તમારા ધર્મને લગતી ક્રિયાનો બોલ હોય, તેવા બોલોને લંબાણથી સહમજાવીને, પારસીઓના વડા ધર્મગુરૂ તરીકેનો તમારા ખાસ ગ્નાનનો લાભ જો તમો આપશો તો તેથી યુરોપીઅન ભાષાશાસ્ત્રીઓ ઉપર મોટો આભાર કીધેલો ગણાશે. દસ્તુરોથી ઉતરતા આવેલા ઉચ્ચારોની સાથે યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓએ કીધેલા સુધરેલા ઉચ્ચારો જે વાજબી લાગે, તે પણ આપશો તો, તમારા પારસી વાંચનારાઓને ઉપયોગી થઈ પડશે, જેટલાં હાથના લખેલાં પેહેલવી પુસ્તકો તમો પાસે હોય, તેમાંનાં સઘળા બોલો, તમારા ગ્રંથમાં લેવાને જો સંભાળ રાખશો તો, ખરેખર તમો ઈસલામી લોકની ફતેહની આગમજ વપરાતી ઈરાનની એક જુની ભાષા—પેહેલવીના એક સારા વ્યવહારી શબ્દકોષની ખુટ પુરી પાડશો.

એક યુરોપીઅન પૂર્વ દેશની ભાષાઓનો અભ્યાસી, અને એક પારસી દસ્તુર કેટલાંક વરસો સુધી સાથે બેસીને કામ કરતાં માલમ પડે ત્યાં સુધી એ ભાષાના એક સંપૂર્ણ શાસ્ત્રીય શબ્દકોષને માટે આપણને થોભવું જોઈયે. મારાં મત પ્રમાણે તેઓમાંનો કોઈ એકલો, બીજાના ખાસ ગ્નાનની મદદ વગર એ કામ બજાવવાને અશક્ત છે.

હું છું પ્યારા સાહેબ,

તમારો વાસ્તવિક,

ઈ. ડબલ્યુ. વેસ્ત, ફા૦ દા૦.

દસ્તુર હાલ, પુણા તા. ૧૯મી એપરેલ ૧૮૭૫.

દસ્તુરજી સાહેબ જામાસ્પજી મીનોચેહેરજી

દસ્તુર જામાસ્પ આસાના.

મારા પ્યારા દસ્તુરજી, મુંબઈ.

જે પેહેલવી શબ્દકોષ તમોએ બનાવવા માંડયો છે, તેનો હાથનો લખેલો એક ભાગ, મારા ઉપર તમોએ મેહેરબાંનીની રાહે મોકલ્યો, તે મેં જોયો છે,

અને તે તરફ મારો સંતોષ જણાવવામાં મને ઘણી ખુશાહાલી ઉત્પન્ન થાયછે. જેવી સંભાળ અને ધ્યાન મારી ઉપર મોકલેલા ભાગ ઉપર રાખ્યું છે, તેવુંજ ધ્યાન અને સંભાળ આખા ગ્રંથ ઉપર જો લેવામાં આવે તો, તે ઘણું યોગ્ય થઈ પડશે, અને સાધારણ રીતે યુરોપીઅન તેમજ દેશી ઓરીએનતેલીસ્તો અને ભાષાશાસ્ત્રીઓને, અને મુખ્ય કરી પેહેલવીનાં વિદ્યાર્થીઓને માટે, એક કીમતી અને વ્યાપક સાધણની ચોપડી થઈ પડશે, એવું હું માનું છું. કેટલેક ઠેકાણે, ખરેખર, તમોએ કીધેલા ઉચ્ચાર અને બોલોનાં વાચન બાબદમાં હું એકમત થઈ શકતો નથી; અને એ બાબદમાં વિદ્યાર્થીઓનાં મતમાં જાણીતો ફેર આવેછે; તોપણ આ બાબદને લીધે કોઈબી રીતે તમારા ગ્રંથના સાધારણ ઉપયોગમાં હરકત થવાની નથી. કારણ કે તમોએ તમારા શબ્દકોષમાં બોલોને તેમના સરૂ થતા અક્ષરોનાં ઉચ્ચાર સાથ સંબંધ રાખ્યા વિના મૂળાક્ષરોની ગોઠવણ પ્રમાણે આપેલા છે. જેથી ઉચ્ચારો અને વાંચન આએ ધોરણમાં કરવામાં આવે તો, બોલને તુરત શોધી કહાડવામાં કાંઈ અધરાઈ રહે નહીં. યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓમાં પેહેલવેહેલું એ ધોરણ દાખલ કરવાનું માન દા૦ વેસ્તને છે; તોપણ દેખાઈતું છે કે એ ધોરણ તમોએ સ્વતંત્રપણે દાખલ કરયું છે, તેથી તમોને પણ માન ઘટેછે.

આએ પુરૂં કરવા આગમજ તમોએ, પેહેલવી ભાષાનો સંપૂર્ણ શબ્દકોષ બનાવવાનું એક ઘણી અડચણ ભરેલું, મ્હોટી મેહેનતનું અને મ્હોટાં જ્ઞાનનું કામ માથે લેઈ, એક લાંબા વખતની ખુટ પુરી પાડવામાં ફતેહ મેળવી છે, તે માટે તમોને મુબારક બાદી આપવાને હું હાલની તક લેઉંછું; મારી ખાતરી છે કે, તમારો શબ્દકોષ એક અગત્યની મદદ થઈ પડશે, અને જે તરજુમો તમો આપો તેની સત્તા જો મજકુર ગ્રંથમાં દાખલ કરવામાં આવે તો, તે એક કીંમતી ભોમિયો થઈ પડશે. એ ગ્રંથ બહાર પડવાથી તમોને કાબેલોની સફમાં મોટું માન મળશે એવું મને ખાતરીથી લાગેછે.

માનજો મને

મારા પ્યારા દસ્તુરજી,

તમારો વિશ્વાસુ,

હોસંગ જામાસ્પ.

મુંબઈ તા૦ ૧૦ મી ઓગસ્ત ૧૮૭૩.

પ્યારા સાહેબ,

દસ્તુર જામાસ્પજી મીનોચેહેરજી જામાસ્પ આસાના, જોગ.

ઇંગ્રેજી અને ગુજરાતી અર્થો સાથનાં પેહેલવી શબ્દકોષનાં એક ભાગનો નમુનો મને પોંહોતો છે, હેવું એક મહાભારત પુસ્તક કે જેની આજે લાંબી મુદત થઈ પૂર્વ દેશની ભાષાના વિદ્યાર્થીઓમાં, અને ચોકસ કરીને આપણા જરથોસ્તી ટોળાંના પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસીઓમાં ઘણીજ અગત્ય છે, તેવા પુસ્તકને બનાવવાનું જે કામ તમોએ આરંભ્યું છે, તે વિશે હું તમોને મારાં અંતઃકરણથી મુબારક બાદી ચાહું છું. પેહેલવી દીનકર્દ, દાદસ્તાને દીની, સેકન્દગુમાની ગુંદેહશ ઈત્યાદિ જેવા તરેહવાર જુદા જુદા હસ્તલેખોમાંથી તમોએ બોલોનો સંગ્રહ સંભાળથી કર્યો છે, તેટલા માટે તમારૂં પુસ્તક, જાહેર રીતે સર્વને એક સાંધણની ચોપડી તરીકે ઘણુંજ અગત્યનું થઈ પડશે, તેમાં મને કાંઇજ સંદેહ નથી. હું ધારૂં છું કે, પેહેલવી ભાષાનો એ, એક સંપૂર્ણ શબ્દકોષ બનશે, અને સર્વ લોકોને એ ઘણો ઉપયોગી થાશે એમાં કાંઈ શક નથી.

મેં એ નમુનાને ઘણા ધ્યાનથી વાંચ્યો છે, અને હું ખુશી છું જે તમોએ દરએક બોલને રોમન તથા ગુજરાતી અક્ષરોમાં લખવાની સૌથી સરસ રીતનું ધોરણ કર્યું છે, અને એથી પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસીઓને ઘણુંજ સેહેલ થઇ પડશે. દરએક પેહેલવી બોલ કે જેનો ઘણી રીતનો આકાર આવેછે, તેવા બોલને તેનાં જુદી જુદી રીતનાં ઉકલાણ પ્રમાણે તમોએ ઉતારો કર્યો છે, એ ઘણું માન ભરેલું છે, એ પણ પેહેલવી ભાષાનાં અભ્યાસીઓને ઘણીજ મદદનું થઇ પડશે. દરેક પેહેલવી બોલ કે જેનો ઇંગ્રેજી તથા ગુજરાતીમાં, ચાર, પાંચથીબી વધારે રીતે અર્થ થાયછે, તે વિશે હું તમુને સુચના કરવાને માંગી લેઉંછું, કે જો તમો તે દરેક અર્થનું વ્યાકરણ દેખડાવી તેવા બોલોને તેના વ્યાકરણની રીતી પ્રમાણે ગોઠવશો તો, અભ્યાસીઓને તે

દરએક બોલને તેનાં ચોકસ વ્યાકરણ પ્રમાણે કામમાં લાવવામાં ગુંચવાડો થશે નહીં.

ગુજરાતીનો ઇંગ્રેજી અર્થ ઘણી સંભાલથી કરવો, કે જેથી તે બોલની અસલ મકસદ બીગડે નહીં. હું વલી, તમુને સૂચના કરૂંછું કે, જ્યારે તમે એક અસલ પેહેલવી બોલનો ઇંગ્રેજી તથા ગુજરાતીમાં ઉતારો કરો, ત્યારે મેહેરબાની કરી ફીલોલોજીનાં મજબુત કાયદાઓને ધ્યાનમાં રાખશો. દરેક પેહેલવી અક્ષરનાં ચાર પાંચ જુદા જુદા ઉચ્ચાર થાયછેઃ—એટલા સારૂ તેને ઉકલાવતી વખતે ચોકસ ધ્યાન આપવું, કે જેથી તે અસલ બોલ આડી રીતે વંચાય નહીં.

હું ખુશી છું જે તમે હાલ કેટલાક પેહેલવી ધાતુઓને એવંન ભાષાઓ સાથે સરખાવી ચુક્યા છેઓ.

ઘણાજ ભારે માન સાથે હું છું,

પ્યારા સાહેબ,

તમારો ઘણોજ તાબેદાર સેવક,

ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ.

મુંબઈ તા૦ ૧૧ મી આગસ્ત ૧૮૭૩.

પ્યારા સાહેબ,

દસ્તુર જામાસ્પજી મીનોચેહેરજી જામાસ્પ આસાનાં, જોગ,

આએ મહિનાની તારીખ ૭ મીનાં તમારા પત્રમાં, તમારી ફરમાસ મુજબ જે હસ્તલેખો તમોએ તેમાં મોકલ્યા હતા, તે મેં તપાસ્યા છે, અને તમારા ચાહવા મુજબ હું મારૂં મત તે ઉપર આપવાની રજા માંગુ છું.

એ હસ્તલેખો ઇંગ્રેજી અર્થ સાથના, એક પેહેલવી ગુજરાતી શબ્દકોષનાં છે, જો કે એક જોડાયલો અક્ષર ઘણીએક રીતે વંચાય છે, તોબી તેવા જોડાયલા અક્ષરોથી શરૂ થતા બોલોને તમોએ એકજ મથાળાં હેઠળ

આપવા ધાર્યું છે, તે રીત હું પસંદ કરૂંછું. આએ રીત અભ્યાસીઓને ઘણી મદદની થઈ પડશે, કારણ કે બોલોની અંદર સરૂ થતા જોડાક્ષરો કેમ વંચાય છે તે જાણવાની આગમજ તેઓને તે બોલ સેહેલાઈથી મલી શકશે.

પેહેલવી શબ્દકોષની ખુટ છે. આપણી પાસે હાલ શેહેરીઆરજી દાદાભાઈની બનાવેલી આદરબાદ મારાસ્પદ વાલી ચોપડીમાં આવેલા બોલોનો એક પેહેલવી કોષ છે; પણ દીનકર્દ, દાદસ્તાન, નીરંગસ્તાન, બુન્દેહશ અને પેહેલવી રેવાયતોમાં આવેલા બોલોના સંગ્રહની ઘણીજ અગત્ય છે. દાઇરેકતર ઓફ પબ્લીક ઇનિસ્ત્રકશને જે વિચાર આપ્યો છે, કે બધા બોલોનાં તેમાં ખશુરા કરીને અસાધારણ અને શક ભરેલા બોલોના સંબંધો બતલાવવા, તે વિચારને હું મલતો છું, પેહેલવી બોલોનું શુદ્ધ ઉકલાણ, તેના અક્ષરો તરેહવાર રીતે વંચાય છે તેના સબબથી, હજુર ઘણું અધુરૂં છે. તેટલા વાસ્તે હું ચોકસ ધારૂં છું કે જો અભ્યાસીઓને એ સાંધણો તૈયાર મલે તો ઘણુંએક વધારાની આશા રાખી શકાય.

તમો જે મારેથી જાણવા માગોછો કે તમારા જેવો શબ્દકોષ કોઇ બીજો યુરોપીઅન વિદ્યાર્થી પ્રગટ કરે તો, તમારૂં પુસ્તક તેની સાથે એકસરખી રીતે ઉપયોગી થાય કે નહીં, તે વિશે હું નમનતાઇથી વિચારૂં છું કે તે બેઉ પુસ્તકો જુદી જુદી રીતે અગત્યનાં થશે.

ડાકટર હૉગ જેવો એક વિદ્યાર્થી, કે જે બધી સેમેટીક ભાષામાં ઘણો માહીતગાર છે, તેવો એક પંડીત, કોઇબી પારસી વિદ્યાર્થી કહાડવા માગે તેનાં કરતાં ઘણોજ સરસ, શબ્દસાંધણ વિદ્યા સંબંધી એક શબ્દકોષ બનાવી શકે પણ મને શક લાગે છે, કે દીનકર્દ, દાદસ્તાન, નીરંગસ્તાન, ઇત્યાદિ જેવાં પુસ્તકોમાંથી બોલોનો મોટો સંગ્રહ કરવાને તેને ફુરસદ મલે, કે જે કામ કરવાને હું તમોને યોગ્ય ધારૂં છું; તોપણ બોલોનાં અસલથી ચાલુ આવેલાં ઉકલાણોપર, જો કે કોઈ વેલા ભરોસો રાખી નહીં શકાય, તોબી તેવા બોલોને તમો કહાડવા ધારો છો તેવી એક છાપેલી કેતાબમાં એક વખત બધા નોંધાવા જોઇયે છે, કે જે કામ દેખાઇતું છે કે, તમો કોઈબી પરદેશી કરતાં વધારે સારી રીતે કરી શકશો, એટલુંજ નહીં પણ

આપણને નજરમાં રાખવું જોઇએ કે એક યુરોપીઅન વિદ્યાર્થી, કોઇબી જાતનો શબ્દકોષ છપાવે તે કાંઇ ગુજરાતી ભાષામાં નહીં બનશે,—એટલા માટે આપણા પારસી મોબેદો કે જેમાંના ઘણાખરાઓ, હું દલગીર છું કે, ઇંગ્રેજી તથા કોઇપણ યુરોપીઅન ભાષાઓથી અજાણ્યા છે, તેઓનાં લાભને માટે આએ કોષ ગુજરાતી ભાષામાં બનેલો ઘણોજ ઉપયોગી થઇ પડશે.

આએ ધારણાઓમાં જો મારૂં મત કોઇરીતે કાંઇબી કીંમતનું થઇ પડે તો, હું ડાકટર હાઉગને, અને તમોને તમારાં કામોમાં ઉત્તેજન આપું છું, કારણ કે તે કામ જુદા જુદા વર્ગનાં વાંચનારાઓ માટે છે, અને તે એક બીજાને મદદનાં થશે.

હું છું, દસ્તુર સાહેબ,

તમારો ઘણોજ તાબેદાર સેવક,

ખુરશેદજી રૂસ્તમજી કાંમા.

મુંબઇ કલબ તા. ૧૭ મી અકટોબર ૧૮૭૯.

મારા પ્યારા દસ્તુરાન દસ્તુર,

તમોએ મેહેરબાંનીની રાહે મારી ઉપર પેહેલવી શબ્દકોષનો નમુનો મોકલ્યો, તે ઘણીજ મોટી ખુશીથી મેં વાંચ્યો છે.

એ પુસ્તક પેહેલવી ભાષાજ્ઞાનના એક ઘણાં બોહલાં વંચાણના પાયા ઉપર રચ્યું છે, કારણ કે એમાં એવી ઘણીએક કેતાબોનો ઉપયોગ કર્યો છે, કે જે કેતાબો હાલ મોજુદ છે, એવું પણ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓને ખબર નથી. તે શિવાએ તમોએ તમારા શબ્દકોષમાં બીજી ઘણીએક હાથની લખેલી ફરહંગોને ભેળી દીધી છે, કે જે ફરહંગો તમારા વડીલોની બનાવટની છે; અને જેમાં બીજે કેયેથી પણ મળી ન આવે એવી અગત્યની બાબેદો જલવાયલી છે.

એટલા માટે તમારો શબ્દકોષ પારસીઓનાં ધર્મશાસ્ત્રના અભ્યાસીઓને ઘણો કીમતી થશે; અને એજ વધારે ચોક્સ બાબદમાં તે ઉપયોગી થશે, એટલુંજ નહીં પણ એ પુસ્તક પુરૂં થશે ત્યારે ફારશી ભાષાની તવારીખમાં પકી જોસ્તેજો કરવાને ઘણી મદદ થશે; અને ઇરાંન દેશની જુદી જુદી ભાષાઓની સરખામણી વધારે પુરતી રીતે થઈ શકશે.

આએ પત્ર ખતમ કરતાં તમારા શબ્દકોષમાં ધર્મશાસ્ત્રનાં બોલોનો ખોલાસો આપ્યો છે, તે વિશે બોલવાને મારેથી ભુલાએ નહીં, મુંબઈ શેહેરનાં પારસીઓના વડા દસ્તુરે આએ કામ બનાવવાને પોતે માથે લીધું છે એ ઘણુંજ સંતોષ ઉપજાવનારૂં છે.

મને માનજો,

મારા પ્યારા દસ્તુરાન દસ્તુર,

તમારો ઘણોજ ખેરખાહ,

એફ. સી. એન્ડ્રીઆસ, દાક્તર.

દસ્તુર જામાસપજી મીનોચેહેરજી જામાસ્પ આસાના,

મુંબઈના પારસીઓના વડા દસ્તુર જોગ.

આ કેતાબ ખરીદદાર સાહેબોનાં નામની ટીપ.

નકલ.	
	અ.
૧	શેઠ અરદેશરજી ડોસાભાઈ મુનશી.
૧	શેઠ અરદેશરજી ધનજીભાઈ લાકડાંવાલા.
૧	શેઠ અરદેશરજી પેસ્તનજી શેઠનાં.
૧	શેઠ અરદેશરજી ફરામજી મુસ.
૧	શેઠ અરદેશરજી ફરામજી સોલીસીટર.
૫	શેઠ અરદેશરજી હોરમજજી વાહાડીઆ.
૧	શેઠ અસ્ફંદીઆરજી જમશેદજી કમીસરીવાલા.
	એ.
૧	શેઠ એદલજી ઉકડજી કાશીનાથ.
૧	શેઠ એદલજી તથા બેહેરામજી કાવસજી બીસની.
૧	શેઠ એદલજી કાવસજી મોદી.
૧	દાકતર એદલજી નસરવાનજી.
૧	શેઠ એદલજી ફરદુનજી એલચીદાણા.
૧૨	શેઠ એદલજી ફરામજીની કુંપની.
૩	શેઠ એદલજી ફરામજી પાંડી.
૨	શેઠ એદલજી બેહેમનજી મારીસ.
૧	શેઠ એદલજી મંચેરજી વાછા.
૧	શેઠ એદલજી રૂસ્તમજી મોદી.
૧	શેઠ એદલજી રૂસ્તમજી રીપોર્ટર.
૧	શેઠ એદલજી હોરમજજી પેસ્તનજી બાટલીવાલા.
	ક.
૨	શેઠ કાવસજી જેહાંગીરજી જસાવાલા.
૨૫	સર કાવસજી જેહાંગીરજી રેડીમની નાઈટ. સી. એસ. આઈ.
૧	શેઠ કાવસજી ડોસાભાઈ વીરજી.

નકલ.	
૫	શેઠ કાવસજી દીનશાહાજી પીટીટ.
૧	ધી કાવસજી દીનશાહા લાઇબરેરી.
૧	શેઠ કાવસજી નવરોજજી કોપર.
૭	શેઠ કાવસજી નવરોજજી બામજી.
૧	શેઠ કાવસજી પાહાલનજી શેઠનાં.
૧	શેઠ કાવસજી પેસ્તનજી કામા.
૨	શેઠ કાવસજી સોરાબજી બેદવાર.
૧	દાકતર કાવસજી હોરમજજી.
૧	શેઠ કુવરજી ધનજીભાઇ મીસતરી.
૧	શેઠ કેખુશરો દાદાભાઈ રૂસ્તમજી બનાજી.

ખ.

૧	શેઠ ખરશેદજી જેહાંગીરજી તારાચંદ.
૧	શેઠ ખરશેદજી ધનજીભાઈ પેટીઘડા (ભિલીફ).
૧	શેઠ ખરશેદજી નવરોજજી વાડીઆ.
૧	શેઠ ખરશેદજી પાલનજી પાઉંવાલા.
૧	શેઠ ખરશેદજી મંચેરજી વાછા.
૧	શેઠ ખરશેદજી મંચેરજી સુબેદારના છોકરાઓ.
૨	શેઠ ખરશેદજી માણેકજી શેઠનાં.
૩	શેઠ ખરશેદજી રૂસ્તમજી કામા.
૧	શેઠ ખરશેદજી સોરાબજી નાદરશાહા.

જ.

૧૦	શેઠ જમશેદજી ખરશેદજી બાટલીબોઈ.
૫	સર જમશેદજી જીજીભાઈ બેરોનેટ. સી. એસ. આઇ.
૫	શેઠ જમશેદજી દોરાબજીની કુંપની.
૧	શેઠ જમશેદજી ધનજીભાઇ વાહાડીઆ.
૩	શેઠ જમશેદજી નસરવાનજી પીટીટ.
૧	શેઠ જમશેદજી ફરામજી કયોક.
૨	શેઠ જમશેદજી ભીખાજી તાંતરા.
૨	શેઠ જમશેદજી સંતોકજી દાવર.

નકલ.

૧ શેઠ જમશેદજી હોરમજજી મીસતરી.
૧ શેઠ જામાસ્પજી રતનજી મીસતરી.
૧ શેઠ જીજીભાઈ જેહાંગીરજી લામના.
૧ શેઠ જીવનજી જામાસ્પજી મીસતરી.
૧ શેઠ જીવનજી દોરાબજી મીસતરી.
૧ શેઠ જેહાંગીરજી દારાશાહાજી રાંદેલીઆ.
૧ શેઠ જેહાંગીરજી દીનશાહાજી ચાહુધી.
૧ શેઠ જેહાંગીરજી રૂસતમજી મોદી.

ટ.

૧ શેઠ ટેમુલજી પેસતનજી શેઠનાં.
૧ શેઠ ટેમુલજી ફરામજી રાજા.
૨૫ મીસીઅરસ ટુબનરની કુંપની.

ડ.

૧ શેઠ ડોસાભાઈ ખરશેદજી વાછા.
૧ શેઠ ડોસાભાઈ ધનજીભાઈ દીનશાહા સુરતી.
૫ શેઠ ડોસાભાઈ ફરામજી કરાકા સી. એસ. આઈ.
૧ દાકતર ડોસાભાઈ એજનજી કલગીરવાલા.

દ.

૫૦ દાએરેકતર આવ પબ્લીક ઈન્સ્ટ્રકશન.
૧ શેઠ દાદાભાઈ કાવસજી અખબારે સોદાગરવાલા.
૧ શેઠ દાદાભાઈ બેહેમનજી મુકાદમ.
૧ શેઠ દાદાભાઈ ભીખાજી મોદી.
૧ શેઠ દાદાભાઈ હોસંગજી મેહેતા.
૧ શેઠ દાદીભાઈ નસરવાનજી દાદી.
૧ શેઠ દીનશાહાજી એદલજી લામનાં.
૧ શેઠ દીનશાહાજી એદલજી વાછા.
૧ શેઠ દીનશાહાજી ડોસાભાઈ સરાફ.
૧ શેઠ દીનશાહાજી દાદાભાઈ ગાંધી.

નકલ.	
૧	શેઠ દીનશાહાજી ફરામજી દાવર.
૧	શેઠ દીનશાહાજી તથા ફરામજી ભીખાજી ખાન.
૨	શેઠ દીનશાહાજી મંચેરજી પંથકી.
૧	શેઠ દીનશાહાજી માણેકજી દાવર.
૨૫	શેઠ દીનશાહાજી માણેકજી પીટીટ.
૧	શેઠ દીનશાહાજી શાપુરજી દાલાસનાં.
૧	શેઠ દીનશાહાજી હોરમજજી બાટલીવાલા.
૧	શેઠ દોરાબજી ખરશેદજી કોહોલા.
૧	શેઠ દોરાબજી નસરવાનજી મીસતરી.
૧	શેઠ દોરાબજી નહાનાભાઈ નવરોજજી વાહાડીઆ.
૧	શેઠ દોરાબજી મંચેરજી કકરીઆ.
૧	શેઠ દોરાબજી શોરાબજી મીસતરી.

ધ.

૧	શેઠ ધનજીભાઈ ઉકડજી બનાજી.
૧	શેઠ ધનજીભાઈ કાવસજી પટેલ.
૧	શેઠ ધનજીભાઈ કાવસજી પાલકીવાલા
૧	શેઠ ધનજીભાઈ ખરશેદજી રતનાગર.
૧	સેઠ ધનજીભાઈ દીનશાહાજી દાવર.
૧	શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી ધોંડી.
૧	શેઠ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ.

ન.

૩	શેઠ નવરોજજી અરદેશરજી દાવર.
૧	શેઠ નવરોજજી એદલજી સુરતી.
૧	શેઠ નવરોજજી જીવાજી માણેકજી.
૨	શેઠ નવરોજજી પાહાલનજી બાટલીવાલા.
૧	શેઠ નવરોજજી બેજનજી ફકીરજી.
૧	શેઠ નવરોજજી મંચેરજી મોબેદજી.
૩	શેઠ નવરોજજી માણેકજી વાહાડીઆ.
૧	શેઠ નવરોજજી રતનજી કોપર.

નકલ.	
૧	શેઠ નવરોજજી હોરમજજી પીઆજ.
૨	શેઠ નસરવાનજી અસ્પંદીઆરજી પોંચખાનાવાલા.
૧	શેઠ નસરવાનજી કુવરજી દારૂખાંનેવાલા.
૧	શેઠ નસરવાનજી ચાંદાભાઈ સીવીલ ઇંજનેર.
૧૦	શેઠ નસરવાનજી જેહાંગીરજી વાહાડીઆ.
૧	શેઠ નસરવાનજી પેસ્તનજી પાવરી,
૧	શેઠ નસરવાનજી ફરદુનજી પારખ.
૧	શેઠ નસરવાનજી ફરામજી મીસતરી.
૩	શેઠ નસરવાનજી બમનજી મોદીનાં છોકરાઓ.
૧	શેઠ નસરવાનજી બેહેરામજી સેકરેટરી.
૫	શેઠ નસરવાનજી મનચેરજી કામાજીના ધરમખાતામાંથી.
૧	શેઠ નસરવાનજી મનચેરજી કાવસ માણેકનાં.
૧૦	શેઠ નસરવાનજી માણેકજી પીટીટ.
૧૦	શેઠ નસરવાનજી રતનજી તાતા.
૧	શેઠ નહાનાભાઈ એદલજી બોમીસા.
૧	શેઠ નહાનાભાઈ નવરોજજી દારૂ.
૫	શેઠ નહાનાભાઇ બેહેરામજી જીજીભાઈ.
૧	શેઠ નહાનાભાઇ માણેકજી ગજદર.
૧	ધી નેટીવ જેનરલ લાઇબ્રેરી.

પ.

૧	શેઠ પાહાલનજી જીવનજી મીસતરી.
૧	શેઠ પાહાલનજી દોરાબજી મેહેરજી તથા છોકરાઓ.
૩	શેઠ પાહાલનજી નવરોજજી પાવરી.
૧	શેઠ પાહાલનજી ફરામજી તલાટી.
૧	શેઠ પાહાલનજી રતનજી દાદાચાનજી.
૧	શેઠ પાહાલનજી રતનજી મીસતરી.
૧	શેઠ પીરોજશાહા માણેકજી કાકા.
૧	શેઠ પીરોજશાહા પેસતનજી બાટલીવાલા.
૧	શેઠ પેસ્તનજી એદલજી સુખીઆ.
૧	શેઠ પેસ્તનજી કાવસજી ખરાસ.

નકલ.	
૧	શેઠ પેસ્તનજી કાવસજી સોલીસીટર.
૧	શેઠ પેસ્તનજી દાજીભાઈ ઉનવાલા.
૧	શેઠ પેસ્તનજી નવરોજજી દાવર.
૨	શેઠ પેસ્તનજી મેહેરવાનજી દુબાશ.
૧	શેઠ પેસ્તનજી સોહેરાબજી ખંડેરાટ.
૫	શેઠ પેસ્તનજી હોરમજજી કામાંજી.
૧	શેઠ પેસ્તનજી હોરમજજી સંતોક.
૧	શેઠ પેસ્તનજી હીરજીભાઈ કોપર.
૧	શેઠ પોહોંચાજી પેસ્તનજી પોહોંચા.
૧	શેઠ પોહોંચાજી સોહેરાબજી પોહોંચા.

ફ.

૧	શેઠ ફરદુનજી મેહેરવાનજી બનાજી.
૧	શેઠ ફરામજી એદલજી દાવર.
૧૦	શેઠ ફરામજી કાવસજી મારકર.
૫	શેઠ ફરામજી દીનશાહજી પીટીટ.
૧	શેઠ ફરામજી દોરાબજી બાહાધરજી.
૫	શેઠ ફરામજી નસરવાનજી પટેલ.
૧	શેઠ ફરામજી પેસતનજી મેહેતા.
૧	શેઠ ફરામજી બેહેમનજી પાલખીવાલા.
૧	શેઠ ફરામજી બેહેમનજી શેઠના.
૧	શેઠ ફરામજી બેહેરામજી માદન.
૧	શેઠ ફરામજી શાહાપુરજી ધનજીભાઈ બાટલીવાલા.

બ.

૧	શેઠ બરજોરજી માણેકજી કોહેલા.
૧	શેઠ બરજોરજી માણેકજી બાટલીબોઈ. (બરણીવાલા)
૧	શેઠ બરજોરજી રૂસતમજી મુલ્લાં ફીરોજ.
૧	શેઠ બરજોરજી રૂસતમજી મોદી.
૧	શેઠ બેજનજી નવરોજજી બામજી.
૧	શેઠ બેજનજી બરજોરજી મીનોચેહેર હોમજી.

નકલ.	
૧	શેઠ બેજનજી મંચેરજી સીવીલ ઇંજિનેર.
૧	શેઠ બેહેમનજી એદલજી દાવર.
૨	શેઠ બેહેમનજી ખરશેદજી પંથકી.
૪	શેઠ બેહેમનજી જીજીભાઈનાં છોકરાઓ.
૧	શેઠ બેહેમનજી ડોસાભાઈ મુનશી.
૧	શેઠ બેહેમનજી દારાશાહાજી કપતાન.
૫	શેઠ બેહેમનજી દીનશાહજી પીટીટ.
૧	શેઠ બેહેમનજી ફરામજી વારદીન.
૧	શેઠ બેહેમનજી ભીખાજી દાંતરા.
૨	શેઠ બેહેમનજી મંચેરજી પંથકી.
૧	શેઠ બેહેમનજી મંચેરજી મોદી.
૧	શેઠ બેહેમનજી રૂસતમજી બેહેમન બેહેરાગના.
૧	શેઠ બેહેરામજી ખરશેદજી ગાંધી.
૨૫	શેઠ બેહેરામજી જીજીભાઈ સી. એસ. આઈ.
૧	શેઠ બેહેરામજી દાદાભાઈ રેજીસ્ટ્રાર.
૧	શેઠ બેહેરામજી નવરોજજી દાકતર.
૨૫	શેઠ બેહેરામજી નસરવાનજી સીરવાઈ.
૧	શેઠ બેહેરામજી હોરમજજી પટેલ.
૧	બોંબે બ્રાંચ ઑવ ધી રોયલ એસીઆટીક સોસાઈટી.

મ.

૫૦	મુંબઈની નામદાર સરકાર.
૧	શેઠ માણેકજી જમશેદજી વાહાડીઆ.
૧	શેઠ માણેકજી જામાસ્પજી કાકા.
૩	શેઠ માણેકજી જીવાજી મઉ.
૧	શેઠ માણેકજી નવરોજજી પાંજીવાલા.
૧	શેઠ માણેકજી ફરામજી માપલા.
૧	શેઠ માણેકજી મંચેરજી પંથકી.
૧	શેઠ માણેકજી સોહેરાબજી પાંજીવાલા.
૧	શેઠ માણેકજી સોહેરાબજી વાહાડીઆ.
૧	શેઠ માણેકજી હોરમજજી કારતક.

નકલ.	
૧	શેઠ માણેકજી હોરમજજી પરબેજ.
૧	શેઠ માણેકજી હોરમજજી માંજુ.
૨	મુલાં ફીરોજ લાઇબ્રેરી.
૧	શેઠ મેહેરવાનજી કુવરજીની કંપની.
૧	શેઠ મેહેરવાનજી ખરશેદજી ઘડીઆલી.
૨	શેઠ મેહેરવાનજી જીજીભાઈનાં છોકરાઓ.
૧	શેઠ મેહેરવાનજી નવરોજજી દારુ.
૧	શેઠ મેહેરવાનજી નસરવાનજી ફારતક.
૩	શેઠ મેહેરવાનજી ફરામજી પાંડેની કંપની.
૧	શેઠ મંચેરજી અરદેશરજી દસ્તુર (કમીશરીવાલા).
૨	શેઠ મંચેરજી દોરાબજી વકીલ.
૧	શેઠ મંચેરજી નવરોજજી ગંદેવીઆ.
૧	શેઠ મંચેરજી નવરોજજી બનાજી.
૨	શેઠ મંચેરજી ફરામજી કામાજીનાં છોકરાઓ.
૧	શેઠ મંચેરજી ફરામજી કોહોલા.
૧	શેઠ મંચેરજી ફરામજી શેઠનાં.
૧૦	શેઠ મંચેરજી બેહેમનજી પંથકી.
૧	શેઠ મંચેરજી મેહેરવાનજી ભાવનગરી.
૧	શેઠ મંચેરજી હોરમજજી કામાંજી.

ર.

૧	શેઠ રતનજી બેહેમનજી દુબાશ.
૧	શેઠ રતનજી માણેકજી પોંચખાનેવાલા.
૧	શેઠ રૂસતમજી એદલજી માકા બચાનાં.
૧	શેઠ રૂસતમજી એદલજી સુરતી.
૧	દાકતર રૂસતમજી કાવસજી બાહાધરજી.
૧	દાકતર રૂસતમજી જમશેદજી નાદરશાહા.
૧	શેઠ રૂસતમજી જમશેદજી પંથકી.
૧	શેઠ રૂસતમજી જામાસ્પજી આશાબરનર.
૧	શેઠ રૂસતમજી દારાશાહાજી સુબેદાર.
૧	શેઠ રૂસતમજી ધનજીશાહાજી કપતાન.

નકલ.

1 | શેઠ રૂસતમજી પેસતનજી મીસતરી.
1 | શેઠ રૂસતમજી ફ્રામજી શેઠના.
1 | શેઠ રૂસતમજી બેહેમનજી સકલાતવાલા.
1 | શેઠ રૂસતમજી મંચેરજી ચાંઠીવાલા.
1 | શેઠ રૂસતમજી મેહેરવાનજી બાઇસ.
1 | શેઠ રૂસતમજી રતનજી મીસતરી.
2 | શેઠ રૂસતમજી સોહોરાબજી કમીસરીવાલા.
1 | શેઠ રૂસતમજી સોહોરાબજી ખરાસ.
1 | શેઠ રૂસતમજી હોરમજજી બાટલીવાલા.
1 | શેઠ રૂસતમજી હોરમજજી માજુ.
1 | શેઠ રૂસતમજી હોરમજજી પાવરી.

લ.

1 | શેઠ લીમજી દીનશાહા દાવર.
1 | શેઠ લીમજી દી. બનાજી

શ.

2 | શેઠ શાપુરજી સોહોરાબજી નારીએલવાલા.
1 | શેઠ શાપુરજી જીવાજી વાછા.
1 | શેઠ શેહેરીઆરજી પેસતનજી દારૂવાલા.

સ.

1 | સાસુન મકિનીકસ ઇન્સ્તીત્યુત.
1 | શેઠ સોહોરાબજી એદલજી દુબાશ.
1 | શેઠ સોહોરાબજી કાવસજી કોટવાલ.
1 | શેઠ સોહોરાબજી ટેમુલજી લીગેટ.
1 | શેઠ સોહોરાબજી ડોસાભાઇ દેસાઇ.
1 | શેઠ સોહોરાબજી નવરોજજી કોપર.
1 | શેઠ સોહોરાબજી નવરોજજી વાહાડીઆ.
1 | શેઠ સોહોરાબજી નસરવાનજી તલાટી.
1 | શેઠ સોહોરાબજી નસરવાનજી વીમા દલાલ.

નકલ.	
૧	શેઠ સોહેરાબજી ફરામજી કડાકા.
૨	શેઠ સોહેરાબજી ફરામજી પટેલ.
૧	શેઠ સોહેરાબજી બરજોરજી જસાવાલા.
૧	શેઠ સોહેરાબજી બેજનજી તુરકી.
૧	શેઠ સોહેરાબજી બેજનજી પલીડર.
૧	શેઠ સોહેરાબજી બેજનજી બરજોરજી સરાફ.
૧	શેઠ સોહેરાબજી મેહેરામજી કોહેલા.
૧	શેઠ સોરાબજી રૂસ્તમજી ભાયા.
૨	શેઠ સોરાબજી રૂસ્તમજી મેહેમવાલા.
૨૫	ધી આનરેબલ શેઠ સોરાબજી શાપુરજી બંગાલી
૧	શેઠ સોહેરાબજી હોરમજજી બાટલીવાલા.

હ.

૧	શેઠ હીરજીભાઈ અરદેસરજી દાદી.
૧	શેઠ હીરજીભાઇ નસરવાનજી પટેલ.
૧	શેઠ હીરજીભાઈ ફરામજી કોપર.
૧	શેઠ હીરજીભાઈ મનચેરજી માલેગામવાલા.
૧	શેઠ હીરજીભાઇ માણેકજી વાસનવાલા.
૧	શેઠ હીરજીભાઈ મેહેરવાનજી વાહાડીયા.
૨	શેઠ હીરજીભાઈ હોરમજજી શેઠનાં.
૧	શેઠ હોરમજજી ખરશેદજી દુબારા.
૧	શેઠ હોરમજજી ખરશેદજી બેજર.
૧	શેઠ હોરમજજી જેહાંગીરજી દાદીશેઠ.
૧	શેઠ હોરમજજી જેહાંગીરજી પારખ.
૧	શેઠ હોરમજજી દાદાભાઈ પલીડર.
૧	શેઠ હોરમજજી નવરોજજી કોપર.
૨	શેઠ હોરમજજી નવરોજજી સકલાતવાલા.
૧	શેઠ હોરમજજી બરજોરજી કુતાર.
૧	શેઠ હોરમજજી બરજોરજી ગજધર.
૧	શેઠ હોરમજજી મેહેરામજી રાણા.
૧	શેઠ હોરમજજી મેહેરવાનજી સેકજી.

દેશાવર ખાતે ભરાએલાં નામોનું લીસ્ટ.

નકલ.	
૧	શેઠ એદલજી નવરોજજી મેહેતા. (હાંગકાંગ)*
૩	શેઠ એદલજી માણેકજીનાં છોકરાઓ. (એદન)
૧	શેઠ એદલજી શાહાપુરજી રેચુનવાલા. (હાંગકાંગ)
૧	શેઠ એદલજી શાહાપુરજી લાહેર (હાંગકાંગ).
૧	શેઠ કાવસજી ડોસાભાઈ દાવર. (એદન)
૩	શેઠ કાવસજી દીનશાહાજી તથા ભાઇઓ. (એદન)
૧	શેઠ કાવસજી પાલનજીની કું૦ (હાંગકાંગ)
૧	શેઠ કાવસજી હોરમજજી દાદા ચાનજી. (એદન)
૨	શ્રી ચીનનાં જરતોસ્તી ધરમનાં ફંડને હીસાબે.
૧	શેઠ જમસેદજી જેહાંગીરજી. (હાંગકાંગ)
૧	શેઠ દાદાભાઈ સોહેરાબજી ફટાકીઆ. (હાંગકાંગ)
૧	શેઠ દાદાભાઈ હોસંગજીની કું૦ (હાંગકાંગ)
૧	શેઠ દોરાબજી ડોસાભાઇ. (નીજામ હેદરાબાદ)
૪	શેઠ દોરાબજી પેસ્તનજી ગંજીપવાલા. (પુના)
૧	શેઠ ધનજીભાઇ રતનજી બીરાની. (હાંગકાંગ)
૧	શેઠ ધનજીશાહાજી જમશેદજી (પુના)
૧	શેઠ નવરોજજીની કું૦ (હાંગકાંગ)
૧	શેઠ નવરોજજી એદલજી લંગડાનાં. (હાંગકાંગ)
૧	શેઠ નસરવાનજી મોદીની કું૦ (હાંગકાંગ)
૧૧	ખાન બાહાદુર દસ્તુરજી સાહેબ નોસરવાનજી જામાસ્પજી જામાસ્પ આસાનાં. (પુનાં)
૧	ધી પારસી લાઇબરેરી. (એદન)
૧	પાહાલનપોરનાં દીવાન સાહેબ (પાહાલનપોર).
૧	શેઠ ફરામજી હોરમજજીની કું૦ (હાંગકાંગ)
૧	શેઠ બમનજી મેરવાનજી મેહેતા. (હાંગકાંગ)
૨	બરજોરજી સોરાબજી એશાબરનર. (થાણાં)
૧	શેઠ બેજનજી ફરામજી તલાટી. (હાંગકાંગ)
૧	શેઠ બેહેરામજી કુવરજી પટેલ. (હાંગકાંગ)
૧૦	શેઠ માણેકજી લીમજી હોસંગ હાતરીઆ. (તેહેરાંન)

નકલ.	
૧	શેઠ મેહેરવાનજી ફરામજી દમરી. (એદન)
૧	શેઠ મેહેરવાનજી બેહેરામજી પાલીસવાલા. (હાંગકાંગ)
૧	શેઠ રતનજી મંચેહેરજી પાલકીવાલા. (હાંગકાંગ)
૧	શેઠ રૂસતમજી સોહેરાબજી ખરાસ (એદન)
૧	શેઠ સોહેરાબજી પેસતનજી મેહેતા (એદન)
૧	શેઠ સોહેરાબજી બેહેરામજી ભાભા (હાંગકાંગ)
૧	શેઠ હોરમજજી કુવરજી શેઠનાં. (હાંગકાંગ)
૧	શેઠ હોરમજજી નસરવાનજી કોપર. (હાંગકાંગ)
૨	શેઠ હોરમજજી સોહેરાબજી તાડીવાલા. (પુના)

આ ગ્રંથમાં વાપરવામાં આવેલા સંક્ષેપ બોલોની સહમજણ.

List of Abbreviations.

અ૦—અવ્યય.
અન્ય૦—અન્યમીત.
આજ્ઞા૦—આજ્ઞાર્થક.
ઉપ૦—ઉપસર્ગ.
ઉભય૦—ઉભયાન્વય.
કેવલ૦—કેવલપ્રયોગી.
ક્ર૦સં૦વિ૦—ક્રમ સંખ્યાવાચક વિશેષણ.
ક્રિ૦—ક્રિયાપદ.
ક્રિ૦અ૦—ક્રિયાવિશેષણ અવ્યય.
કૃ૦—કૃદંત.
કૃ૦વિ૦—કૃદંત વિશેષણ.
દર્શ૦—દર્શક.
ના૦—નામ.
ભૂ૦કૃ૦—ભૂતકૃદંત.
વિ૦—વિશેષણ.
સ૦ or સર્વ૦—સર્વનામ.
સં૦ or સંખ્યા—સંખ્યાવાચક.
શબ્દ૦—શબ્દયોગી.
A.D.—Âinine—Dinâ.
Adj.—Adjective.
Adv.—Adverb.
Af. Buz.—Âfrine Buzorgân.
Af. Ham.—Âfrine Hamkâr.
Af. Ghâm.—Âfrine Ghâmbâr.
Af. M.—Âfrine Miazd.
Af. Og.—Âfrine Ogemadechâ.
Af. S.A.—Âfrine Setâeshne Anhumâ.
Af. Shat.—Âfrine Shataniâr.
Afg. Dahm.—Âfringâne Dahmân Robân.
Afg. Ghâm.—Âfringâne Ghâmbâr.
Afg. Farv.—Âfringâne Farvardegân.
Ar.—Arabic.
Ash.—Ashirvâd.
At. Far.—Âtarefarobâ Farrôkhjâdân.
A.V. or Vir.—Ardâ Virâfnâmeh.
Av.—Avestâ.
Bâj.—Bâjdharnu.
Bund.—Bundeheshne.
Comp.—Philological comparison.
Conj.—Conjunction.
Dâd.—Dâdastâne-dini.
Dâd-b-Dâd. — Dâdâr-ben-Dâdokht.
Dâmd.—Dâmdâd.
Dast.—Dasta-amem.

Demon.—Demonstrative.
Dink.—Dinkard.
Far. Av. Pah. — Farhange Avestâk dayan Pahlvi.
Far. Das. Mino. — Farhange Dastur Minocherji Edalji.
Far. Munâ.—Farhange Munâ Khodâ.
Farg.—Fargard.
Fr.—French.
G.A.—Aivisruthrem Geh.
Gâs.Avz —Chide Avestâk Gâsân Avzuni.
G.E.—Gajaste Ebâlish.
G.F.—Gôshta-Fariân.
G.H.—Hâun Geh.
Gloss.—Glossary.
G.R.—Rapithvin Geh.
Gra. Das. Peshotan.—Pahlvi Grammar of Dastur Peshotan Beherâmji Sanjânâ.
G.Sh.—Ganje Shâegân.
G.Ush.—Ushahin Geh.
G.Uz.—Uziran Geh.
Hâd.—Hâdokht Nosk.
HB.—Haft Behesht.
Heb.—Hebrew.
Imper.—Imperative Mood.
Indef.—Indefinite.
Interj.—Interjection.
Jal.—Jalvae Jehângiri.
J.B.—Jamasp Betâi.
J.D.—Jalvahe-dini.
Kâr. Ard.—Kârnâmeh Ardeshir Bâbakân.
Kh. Kvâ.—Khosro Kavâdân.
Khor. Av.—Khordeh Avestâ.
L. or Lat.—Latin.
M. Ash.—Mâdigâne Ashem.
M. Âvâ.—Mâdigâne Âvâdiemen-êhân.
M. Aya.—Mâdigâne Ayaviangân-tashkus.
M. Cha.—Mâdigâne Chatranj.
M. Dar.—Mâdigâne Madamchem-Darun.
M. D.Kh.—Mâdigâne Dârue-Khumsandi.
M. Dra.—Mâdigâne Drahat.
M. Gomez.—MâdigâneGomeze Gospandân.
M. H.—Mâdigâne Hônvar.
M. H.Am. — Mâdigâne Haft-Amhospand.
M. K.—Minôe Kherad.
M. K. F.—Mâdigâne Khumdad-jom-Farvardin-binâ.
M. R. J. — Mâdigâne Rak-Jâtanân.
N.—Nerangs.
Na. Par.—Napikinashne Parvarad.
N. Bar.—Nerange Barsum.
Nerang.—Nerangstan.
Niâ. Ard.—Ardavisur Niâesh.
Niâ. Ât.—Âtash Niâesh.
Niâ. Khur.—Khurshid Niâesh.
Niâ. Mâh.—Mâhâ Niâesh.
N. K.—Nerange Kusti.
N. S.—Nâm Setâeshne.
N.S.N.—Nishâne Sâie Nimroz.
Numer.—Numeral.
N. Vars.—Nerange Varasapunatan.

N. Vist. — Nerange Vistâsp Yasht.
N. Yas.—Nerange Yasna.
Ord —Ordinal.
Pah. Rev.—Pahlvi Revâyat.
Pah. Shâh. — Pahlvi Shâhnâmeh.
Pand. Âder.—Pandnâmeh Âderbâd Meherespand.
Pand. Buz.—Pandnâmeh Buzôrg Chêmêhêr.
Pand. Zart.—Pandnâmeh Zartosht.
Part.—Participle.
Pâz.—Pâzand.
Pem. Bas.—Zande Pemânbastan.
Per.—Persian.
Plu.—Plural number.
Prep.—Preposition.
Pres.—Present tense.
Prohib.—Prohibitive.
Pron.—Pronoun.
Pt.—Patet.
Pt. P.—Patet Pashemâni.
Rt.—Root.
S. Ab.—Setâeshe Âbân.
S. Âd.—Setâeshe Âdar.
Sad. Bund.—Saddare Bundeheshne.
S. Am.—Setâeshe Amerdâd.
S. An.—Setâeshe Anirân.
Sans.—Sanscrit.
S. Ar.—Setâeshe Arshesvang.
S. Ard. — Setâeshe Ardibehesht.
S. As.—Setâeshe Âsmân.
S. Asp.—Setâeshe Aspandârmad.
S Âst.—Setâeshê Âstad.
Sax.—Saxon.
S. B.—Serosh Bâj.
S. Bâd.—Setâeshe Bâd or Gavâd.
S. Beh.—Setâeshe Beheman.
S. Behr.—Setâeshe Beherâm.
S. D.—Setâeshe Din.
S. Dep.—Setâeshe Depâdar.
S. Depd.—Setâeshe Depdin.
S. Depm.—Setâeshe Depmeher
Ser. Had.—Serôsh Yasht Hâdokt.
S. Far.—Setâeshe Farvardin.
S. G., or Shêk., or Shêkan.—Shêkan-gumânivajâr.
S. Gôsh.—Setâeshe Gôsh.
S. Hor.—Setâeshe Hormazd.
S. J.—Setâeshe Jamiâd.
S. Kh.—Setâeshe Khodâ.
S. Khor.—Setâeshe Khordâd.
S. Khur.—Setâeshe Khurshed.
S.L.S.—Shâyest-la-Shâyest.
S. M.—Setâeshe Mâh.
S. Mâr.—Setâeshe Mâraspand
S. Me.—Setâeshe Meher.
S. R.—Setâeshe Râm.
S. Ras.—Setâeshe Rashne.
S. Ser.—Setâeshe Serôs.
S. She.—Setâeshe Sheherivar
S. Tesh. — Setâeshe Teshtar Tir.
Subs.—Substantive.
Tan.—Tandarôsti.
V.—Verb.

Vâ. Âder.—Vâje Âderbâd Meherspand.
Vajar.—Vajarkard-dini.
V.D.—Vajare-dini.
V. Gomez.—Vâje Gomez-vaguntan.
Visp.—Visparad.
Vist.—Vistâsp Yasht.
V.Khur—Vâje-Khurdan.
V.Sh.—Vâje-Shâshe.
Yas.—Yasna.
Yas. Ch.—YazashneChandarz.
Yt. Ard.—Ardibehesht Yasht.
Yt. Beh.—Beheman Yasht.
Yt. Hôr.—Hôrmazd Yasht.
Yt. Serôs.—Serôsh Yasht.
Yt. Serôz.—Serôzâ Yasht.
Yt. V.—Vanant Yasht.
Yt. Veh.—Vehrâm Yasht.

શુદ્ધી પત્રક.

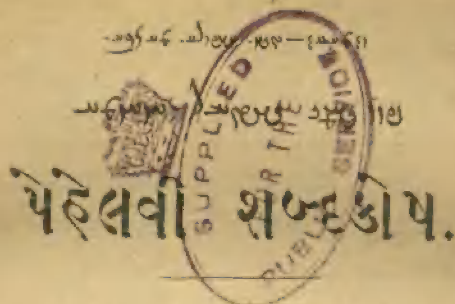
Errata.

Page.	Line.	અશુદ્ધ. Incorrect.	શુદ્ધ. Correct.
xxiv	30	سوت	کسوت
xxviii	32	[illegible]	[illegible]
xxix	33	[illegible]	[illegible]
xxx	10	[illegible]	[illegible]
,,	12	[illegible]	[illegible]
,,	14	[illegible]	[illegible]
,,	15	[illegible]	[illegible]
,,	29	[illegible]	[illegible]
xxxii	8	پاکیز	پاکتر
,,	9	درو	دورو
,,	10	دور	دود
,,	11	نکشتاز	نکشت از
,,	14	پور بود کشے	پور بود کیشے
,,	,,	خور دد	خورد د
xxxiii	15	[illegible]	[illegible]
xxxv	14	[illegible]	[illegible]
,,	19	[illegible]	[illegible]
,,	20	[illegible]	[illegible]
,,	,,	[illegible]	[illegible]
,,	,,	[illegible]	[illegible]
,,	21	[illegible]	[illegible]
,,	24	[illegible]	[illegible]
,,	,,	[illegible]	[illegible]
,,	25	[illegible]	[illegible]

શુદ્ધી પત્રક.

Errata.

સફો. Page.	સતર. Line.	અશુધ. Incorrect.	શુધ. Correct.
xxxvi	27	[illegible]	[illegible]
,,	31	[illegible]	[illegible]
xxxvii	31	تا باز گوید و خوب وزشت	کر تا یاز گوید بد و خوب وزشت
,,	34	بیداد	بیدار
xxxviii	17	بیاورند	بیاوردند
,,	18	گردش	کردش
xciv	2	ધંધામાં.	ધરમમાં.
3	22	[illegible]	[illegible]
7	4	Gaba.	Gabâ.
8	મથાળે.	[illegible]	[illegible]
20	11	Av. [illegible] Per. دودست	Compare Ar. يد
25	8	Av.	AV.
29	24	[illegible]	[illegible]
38	7-8	Two pairs.	Two pair.
60	22	Aêbyâgânashnî.	Aibyâgânashnî.
63	20	અ-અસ્ને, a-asnê.	અ-અસ્ન્ય, a-asnya.
65	17	દ્દ.	દદ.
70	20	Sz.	SG.
84	21	Khshînîn	Kshînin.
93	10	[illegible]	[illegible]
95	8	خانها	خاندها
108	9	بخواب	بي خواب
132	21	[illegible]	[illegible]
153	16	Hanînî.	Hânînî.
163	20	Joshnê.	Jashnê.

પેહેલવી શબ્દકોષ.

A DICTIONARY OF THE PAHLAVI LANGUAGE.

— + —

—. અ, આ, ઈ, એ, ખ, અને હ, a, â, î, ê, khâ and hâ. એ પેહેલવી મૂળાક્ષરોનો પેહેલો અક્ષર છે, અને અવસ્તાના —, —, —, —, —, અને — ને મળતો છે. એ અક્ષર જ્યારે કોઈ બોલની પેહેલ્લાં યા વચમાં આવેછે, ત્યારે તે તેની પછીનાં અક્ષર સાથે જોડાએ છે; અને જ્યારે એની પછીના અક્ષર —, —, —, —, —, —, —, —, —, —, — અને — હોય છે ત્યારે એના આકારમાં વગર ફેરફાર થવે જોડાએ છે. પણ જ્યારે એની પછીના અક્ષર —, —, —, — હોય છે, ત્યારે એના છેડાની વલાંણ લંબાવામાં આવે છે, જેમ —, —, —, —. કેટલીક કેતાબોમાં — અને — ની આગમચ પણ — એજ મુજબ આવે છે, જેમ — ને બદલે —; વળી મિશ્રિત અક્ષરો — અને —, —, —, —, અને — તરીકે વંચાએ છે. It is the first letter of the Pahlavi alphabet, and the usual equivalent of Av. —, —, —, —, —, and —. When this letter comes at the beginning

1

or in the middle of a word, it is always joined to the succeeding letter; and if that letter be [Pahlavi], [Pahlavi], [Pahlavi], [Pahlavi], [Pahlavi], [Pahlavi], [Pahlavi], [Pahlavi], [Pahlavi], [Pahlavi], [Pahlavi], or [Pahlavi], the form of [Pahlavi] remains the same; but if the succeeding letter be [Pahlavi], [Pahlavi], [Pahlavi], or [Pahlavi], the last turn of the [Pahlavi] is nearly always enlarged; as in [Pahlavi], [Pahlavi], [Pahlavi], [Pahlavi]. In some Mss. a similar enlargement often takes place before [Pahlavi] and [Pahlavi]; as for [Pahlavi] a condensed form [Pahlavi] is used. Also the compounds [Pahlavi] and [Pahlavi] can also be read as [Pahlavi], [Pahlavi], [Pahlavi], and [Pahlavi].

[Pahlavi] અ, a. નકાર બતલાવનાર ઉપસર્ગ, જે સંસ્કૃત निर्, निष्, અને ગુજરાતી વગર, ઉલટું, સિવાય, નહીં એ બોલોની ગરજ સારેછે. જેમકે [Pahlavi] નું [Pahlavi], [Pahlavi] નું [Pahlavi], ઈત્યાદિ. એ શિકલ વધારા તરીકે અવસ્તાના [Pahlavi] ને મળતો વપરાએ છે; જેમકે, [Pahlavi] નું [Pahlavi]; [Pahlavi] નું [Pahlavi] ઈત્યાદિ. A privative particle, equivalent to un- (Sax.), in-, dis-, non- (Lat.), as in [Pahlavi], [Pahlavi], &c. This form of [Pahlavi] in Pahlavi corresponds to [Pahlavi] in Avesta; as in [Pahlavi], [Pahlavi], &c.

[Pahlavi] ઉપ. Pref. તરફ, સાથે; જેમકે [Pahlavi], [Pahlavi] = છોકરાં સાથનું, હમેલદાર A particle meaning "at," "towards," "with"; as in [Pahlavi], [Pahlavi].

[Pahlavi] અ, a. ક્રિ૦ અ૦ નહીં, નથી, પાછું; વિ૦ ખરાબ. Adv. No, not, back, again. Adj. Bad, evil.

[Pahlavi] અ, a. Gloss. ના૦ હફ્તો રંગ સેતારો, મંગલ સેતારો;

કૃત્તિકા નક્ષત્ર. The constellation of the Ursa Major (هفتور نگ مہین). The constellation of the Ursa Minor (هفتور نگ کہین). The Planet Mars, the Pleiades.

અ, a. Gra. Das. Peshotan. ઊભયાૅ અ૦ તોપણ, તે છતાં, તોભી, તથાપી, પણ ; Conj. However, notwithstanding that, nevertheless, still.

અઈ, aî. ઉભયા૦ અ૦ કાંએકે, એટલે જે, યાને, એમ છે કે; કે, તો. Conj. That is, because, that, certainly, namely.

આ. â. ઉપ૦ Pref. એ ઉપસર્ગ અવસ્તાના ને મળતો છે. અરથ:–નજદીક, પાસે ; જેમકે એ ઉપસર્ગ ત્રીજે પુરૂપ સર્વનામ એકવચન તરીકે પણ આવે છે; જેમકે =તે રાખવું. This prefix corresponds to in Avesta, ac, ad, af, in Latin, and आ in Sanscrit, and means near, by, at, &c. It is also used as a prefix denoting "third person singular"; as in = to keep it.

આ, â. સર્વ૦ આએ, એ. ઉભયા૦ અ૦ યાને, એટલે જે. કેવળ૦ અ૦ અએ! અરે! ઓ! Pron. This, that. Conj. That is to say, that is. Interj. Oh! ah!

As in

આ, â ના૦ સત્તરમા "હુસ્પારમ્" નોસ્કનું નામ છે. The name of the seventeenth Nosk called Hûspâram. Av.

ઈન. în. Gloss. દર્શક૦ સર્વ૦ એ, આએ. Demonst. pron. This, that.

[illegible] એ ê. Yas. X. દર્શક૦ સર્વ૦ આએ, એ, તે, Demonst. pron. This, that. Av. [illegible]

[illegible] એ, ê. વિ૦ એક, કોઈએક ; કેવળ૦ અ૦ અરે ! ઓ ! Adj. One, some one. Interj. Oh ! ah ! Av. [illegible] ; [illegible]

[illegible] એન્, ên. Pand. Ader. ના૦ આંખ ; [illegible] નો બગડેલો. આકાર. Subs. The eye ; this word is the corruption of [illegible], Ar. عين

[illegible]

[illegible] એબ, êb. ના૦ એબ, ગીનસ, ઈલ્લત ; જેમકે [illegible] ; Subs. Blemish, defect, drawback, fault, backbiting, detraction, aspersion, evil-speaking ; as in [illegible] "êbjad."

[illegible] ગદ, gad. ના૦ રાખનાર, કરનાર. Subs. Doer, performer, maker ; keeper, custodian ; as in [illegible] "êbgad."

[illegible] ઘઝ ghaz. Nia. Ard. ના૦ નાળું. જેમકે, [illegible] ઘઝાંન = નાળાંઓ. Subs. A rivulet, a brook ; as in [illegible] pl. of [illegible].

[illegible] ગવ્, gav. Dâd. ના૦ ગાવ, ગોસ્પંદ ; જેમકે, [illegible] = ગાવનું આપેલું. Subs. A cow, a bull ; as in [illegible] = given by a cow.

[illegible] ગવ્, gav. Vand. XI. ના૦ હાથ (દેવ અથવા ખરાબ માણસનો) Subs. A hand (of a Dev or a sinful man). Av. [illegible]

જદ, jad. ના૦ મારનાર, તોડનાર; જેમકે, એબ-જદ = એબ મારનાર. Subs. One who beats—crushes—breaks; as in (one who crushes vice).

દો, દ્વ, dô, dva. Af. Gham. વિ૦ બે, ૨), બન્ને, બંધે, બેહુ, જોડું, બેવડું, જેમકે, Adj. Two, 2; both, twofold, double. Av. , Per. دو.

દે, dê. Nêrang. ના૦ ખોદાતઆલાની શક્તિનું નામ, કે જેનું કામ મહાન શક્તિ અહુરમજદની સાથે ભાગ્યાપણાનું છે. દસમાં મહિનાનું નામ; આઠ–પંદર–તેવીસમાં રોજનું નામ. Subs. One of the Powers of the Almighty who is a co-partner of "the Supreme power of God," Ahurmazd. Name of the 10th month of the year; name of the 8th, 15th, and 23rd days of every month.

બી, bî. Khor. Av., Gloss. વિ૦ બે, ૨), બે મરતબે. Adj. Two, 2, twice, two times. Av. ,

બે, be. ઉપ૦ Pref. બે, ક, ઉલટું, જેમકે =કમાર્ગ, ઉલટે રસ્તે. A prefix denoting negation or privation, a privative particle, meaning "*without*," "out of;" as in, = out of the way. Per. بی.

યક, yak. yasht. Hor. વિ૦ એક, ૧; Adj. One, 1. Per. یک

સ, sa. Gloss. વિ૦ ચાલીસ, ૪૦; જેમકે ચાલીસ અને પચાસ = નેવું, ૯૦; Adj. Forty, 40; as in = 40 + 50 = 90.

Gloss. નાo દોકડો, દુકાની, બે પૈ. Subs. A half-pice, two pies, a farthing.

Gloss. નાo બે આના, બે આની. Subs. Two annas, a silver coin worth two annas.

Gloss. નાo બે રૂપિયા. Subs. Two rupees.

અએ, aê. Dast. ઉભયાo અo યાને; આએ શિકલ "દસ્ત અમેમ" નામની બંદગીમાં આવેલી છે; બિજી કેતાબો મધે , ઉ. આવેલી છે. Conj. That is to say, viz., to wit; this word occurs in the prayer called "Dasta-amem." In other Mss. and are found instead of .

એબગદ, êbgad. Yt. Hor. નાo એબ કરનાર, એબદાર, દુશ્મન, હેરેમન. વિo બદ સુરત-શિકલ, બેડોલ Subs. One who finds fault—defect; a false critic, foe, enemy; Herêman. Adj. Ugly, deformed, unsightly, ill-looking; as in

દો-દો, dô-dô. Bund. સંખ્યાo વિo ચાર, ૪. Numer. adj. Four, 4; as in

દો દો, dô dô. Niá. Khûr and Mâh. વિo બબે, બબેજણ. Adj. Two by two, two at a time.

ગબા, gabâ. Gloss. નાo ભરતનું વાસણ; પીઠું. Subs. A vessel for measurement; an ale-house, a liquor-shop.

ગબા, gabâ. Gloss. નાo શરત, હદ, પેવંદ, અંદાજે; પલ્લું (તોળવાનું); વાંસળી (વાજનતરની). Subs. Condition,

terms of compact, connection; scale (of a balance), a pipe (a wind instrument of music consisting of a long tube).

ગબા, gaba. ના૦ કરછઈ, ચમચ, ચમચો. Subs. A ladle, a flat ladle, a spoon. Heb. کب

બ્યા, byâ. Vand. XIV. ક્રિ૦ અ૦ બે વાર, બે મરતબે; જેમકે, "બ્યારેકરી" = બેવાર રેડે, બે મરતબે છાંટે. Adv. Two times, twice; as in = may pour twice, may sprinkle twice. Av.

ગબાહ, ગબ-આ, gabâh, gab-â. Gloss. ના૦ ઘાસ, લીલું ઘાસ Subs. Grass, herbage. Heb. کبا

દબેશ, dabêsh. Vand. XVIII. ના૦ દુઃખ, ઈજા, ધિક્કાર, દ્વેષ, દુશ્મની. Subs. Pain, harm, hatred, enmity, animosity. Av. = Sans. द्वेषस्.

દો-ઓખ, dô-ôkh. ના૦ બે ભાઈ. Subs. Twc brothers.

દો-હા, dô-hâ. ના૦ બે હા (ઈજશનેના). Subs. Two chapters (of Yasna).

બિ-દોદોદોએ, બિ-હપ્ત, bi-dô-dô-dôê, bi-hapt. Vand. XV. સંખ્યા૦ વિ૦ બે વખત સાત, ચઉદ, ૧૪. Numer. adj. Twice seven, fourteen, 14.

ગબાથકા, gabâthakâ. Vand. V. ના૦ એક ઝાડનું નામ છે; કદાચ એ ઝાડ નેતરનું હોય, કારણ કે જે એબારતમાં એ બોલ આવેલો છે, તે ઊંચાં ઝાડોની બાબત છે.

Subs. Name of a tree, a cane or reed-tree? as in

ગબાથકા gabâthakâ. See

દો અખાની, dô-akhâni. વિ૦ બન્ને દુનિયાંને લગતું, મીનો તથા ગેતીને લગતું. Adj. Belonging to both worlds, pertaining to Minô and Geti, belonging to this world and the next.

અ-અખંદ, અ-અખઈ, a-akhand, a-akhaî. Yas. LIV. વિ૦ સલામત, પાછું. Adj. Safe, secure, again; as in

Av.

અખાંન્, akhân. Dink. ના૦ દુનિયાં. Subs. The world.

દો અખુન્, dô-akhûn. ના૦ બન્ને દુનિયાં. Subs. Both worlds.

દો-હાવંદ, dô-hâvand. Dink. વિ૦ બે બરાબરીઆ, બન્ને સરખા, ક્રિ૦ અ૦ બેહુ બરોબર, બન્ને સરખું. Dâd. ના૦ બે સરખા ભાગ. Adj. Two equal, two similar. Adv. Both alike, both equal. Subs. Two equal parts.

અ યાફ્તે, a-yâftê. Dink. ભૂ૦ કૃ૦ નહીં પામેલું—હાંસલ કીધેલું. એ નો બગડેલો આકાર છે. Past part. Not obtained—gained. This word is the corruption of

શેશ-કતે, shêsh-katê. વિ૦ છખુણાળું Adj. Having six corners.

દો-ખાત્મૂન, dô-khâtmûn. ના૦ બે બેહેનો, બન્ને બેહેનો. Subs. Two sisters, both sisters.

અ-આહેર, a-âhêr. ક્રિ૦ અ૦ પાછળ નહીં, પીઠે નહીં, આગળ. Adv. Not behind, not succeeding, in front, forward.

દો-આહેર, dô-âhêr. ક્રિ૦ અ૦ બે પાછળ—પછવાડે. Adv. Two behind—in the rear.

દો-સે, dô-sê. Vand. V. સંખ્યા૦ વિ૦ બે અને ત્રણ, પાંચ, ૫). Numer. adj. Two and three, five, 5.

ગવી, gavî. Vand. ના૦ (ખરાબ માણસનો અથવા દેવનો) હાત; એ નો બગડેલો આકાર છેઃ—જેમકે Subs. A hand (of a wicked man or a Dev). This word is the corruption of , as in

દો-સે-અએવક, dô-sê-aêvak. પાંચમાં એક, પાંચમાંથી એક. One in five, one out of five.

દો-સે-આઈને, dô-sê-âînê. Dâd. ક્રિ૦ અ૦ પાંચ રીતે, પાંચ તરેહ. Adv. In five ways—modes.

અ-અદશી, a-adashî. સર્વ૦ કોઈ નહીં. Pron. None, no one.

દો-અએશી, dô-aêshî. વિ૦ બે "અએશ" જેટલા માપને લગતું. Adj. Relating to two "Aêshas" (a measure of length). Av.

દો-અદશી, dô-adashî. Dink. વિ૦ બે જણને લગતું. Adj. Relating to two persons.

દો-એશ, dô-êsh. Yas. IX. ના૦ બે આંખ. Subs. Two eyes. Av.

દો-એશ, dô-êsh. Saros Hâd. ના૦ બન્ને આંખ-ચશમ. Subs. Both eyes.

અ-અદાદે, a-adâdê. Vand. XVIII. વિ૦ બેદાદી વગરનું, ઈનસાફવાળું. Adj. Not unjust, equitable, fair.

દો-અદાદે, dô-adâdê. ના૦ બન્ને બેદાદગર, બન્ને વગર ઈનસાફનાં. Subs. The two unjust–despotic.

દો-ખેશ્તે, dô-khêshtê. ના૦ બે ઈંટ. Subs. Two bricks. Av. Per. دو خشت

અ-અગાર, a-agâr. Vand. V. વિ૦ ખરાબ પસરાત વગરનું. Adj. Unsoiled, free from foul wetness.

દો-એસમ, dô-êsam. ના૦ એસમનાં બે કટકા, બે સુખડની સળી, બે સુખડનાં કટકા. Subs. Two pieces of firewood, two bits of sandal, two small pieces of sandal. Av.

દો-આઈએમ, dô-âîêm. ના૦ બે જમાનાં, બે વખત. Subs. Two ages, two periods of time.

અ-અયુદગી, a-ayûdagî. ના૦ મેલ-કચરા-ગંદગી વગરની હાલત. Subs. Freedom from dirt—filthiness, state of being not polluted.

દો-આઈનીને, dô-âînînê. ક્રિ૦ અ૦ બે રીતે, બે તરેહ. Adv. In two ways—methods.

દો-આઈને, dô-âînê. Dink. See

દો-અએવક, dô-aêvak. સંખ્યા૦ વિ૦ એક દ્વિતીયાંશ, ½. Numer. adj. One-half, ½.

દો-અએવક, dô-aêvak. Nêrang. સંખ્યા૦ વિ૦ બે અને એક, બે જન એક જોડ થાઈને, બન્ને એક, બેહુ એકજ, બે મધેનું એક, બે ભાગમાંનું એક. Numer. adj. Two and one, two in a pair, both the same, one of the two parts, one out of two.

દો-અઈત, દો-અસ્ત, dô-aît, dô-ast. ક્રિ૦ બન્ને છે, બેહુ છે; બન્ને હોય. V. Both are, the two are; there may be two—both. Per. دو هست

દો-હીમ, dô-hîm. Dink. ના૦ બે ફાએદા, બેવડો ફાએદો, બે ખાસીઅત. Subs. Two advantages, double advantage, two qualities; as in— ; = = خیم = disposition.

અ-અદમૂની, a-admûnî. વિ૦ બેઈમાન, વગર ઈમાનદારીનું. Adj. Faithless, unfaithful.

દો-ગબ્ના, dô-gabnâ. Vand. II. ના૦ બે માણસો, જોડ. Subs. Two men, a pair, a couple.

અખાંન, akhân. Dink. ના૦ દુનિયાં. Subs. The world, the earth.

એ-અંદ, ê-and. Dâd. ક્રિ૦ અ૦ એ એટલું. Adv. So much, this much, as much.

દો-હંદ, dô-hand. ક્રિ૦ તેઓ બેહુ છે. V. They both are.

દો-હંદ, dô-hand. ક્રિ૦ બેવડું છે, બેવડું હોય. V. Is double—twofold, may be double; as in

દો-અંગોશ્ત, dô-angôsht. Dink. ના૦ બેહુ આંગલાં, બે આંગલ. Subs. Two fingers, two inches, twice the length of a finger. Av. , Per. دو انگشت

દો-અંગોસ્ત, dô-angôst. See

આઈનીનેદ, âînînêd. Dâd. ક્રિ૦ કાયદાસર કરે, રીત—ધારા પ્રમાણે કરે. V. May do in accordance with law—usage.

દવાનીનેદ, davânînêd. Dâd. ક્રિ૦ દોડાવે. V. May cause to run. Per. دواند

દો-ઊદ્રે, dô-ûdrê. ના૦ પાણીમાં રેહેનારૂં કુતરાનું જોડું. Subs. Two otters, a pair of water-dogs. Av.

અ-હોનરાન, a-hônarân. Dink. વિ૦ વગર હોનરનાઓ, વગર હોનરવાળાઓ. Adj. Those who are without any art or skill.

અખોહ, akhôh. Dink. ના૦ ખરાબ ખાસીઅત, ખરાબ આદત, બુરી ટેવ. Subs. Bad quality, ill-nature, wicked habit.

અહૂ, ahû. ના૦ સાહેબ, ધણી, માલેક. Subs. Master, lord, owner.

આહૂ, âhû. ના૦ એબ, ઈલ્લત. Subs. Blemish, deformity, vice. Per. آهو

ખાને, khânê. ના૦ ઘર, મકાન, રેહેઠાંણ, વાસ. Subs. House, edifice, mansion, dwelling, abode, residence. Per. خانه

દો-ખોહ, dô-khôh. ના૦ બે બેહેન, જોડ બેહેન. Subs. Two sisters, both sisters, twin sisters.

દો-ખોહ, dô-khôh. ના૦ બે ખાસીઅત, બેરીત. Subs. Two innate qualities, two modes.

દો-સે-કેરફે, dô-sê-kêrfê. Dâd. બેહુને ત્રણઘણો સવાબ. To both threefold reward (arising from virtuous actions).

દો-હુમતનામ, dô-hûmatanâm. ના૦ બે વખત પઢવાની "હુમતનાંમ"ની બંદગી. Subs. The prayer "Hûmatanâm" to be recited twice. Av.

આખેઝ, âkhêz. Nêrang. ક્રિ૦ ઊઠ. ના૦ ઊઠનાર. V. Get up, rise. Subs. One who gets up—rises.

દો-આઝ, dô-âz. ના૦ બેવડો લોભ. Subs. Double avarice—covetousness—greediness. Per. دو آز

દ્વાઝ્દહુમ, dvâzdahum. Bund. સંખ્યા૦ વિ૦ બારમું, ૧૨મું. Numer. adj. Twelfth, 12th. Av. Sans. द्वादश, Per. دوازدهم

અ-અવ્ઝારી, a-avzârî. વિ૦ ચમતકારવાળું નહીં, મોજેજા વગરનું, હથિયાર વગરનું, બાહાદુરી વગરનું, Adj. Not wonderful—miraculous, without weapons—arms; without bravery.

દો-હપ્ત, dô-hapt. ના૦ બે હપ્તા, બે અઠવાડિયાં. સં૦ વિ૦ ચઉદ, ૧૪). Subs. Two weeks, a fortnight. Numer. adj. Twice seven, fourteen, 14. Av. , Per. دو هفته

દો-અવસીમે, dô-avsîmê. Dâd. ના૦ બે ગલાસ, બે કુલ્યાં. Subs. Two glasses, two small metallic cups.

જબાતા, jabâtâ. Gloss. ના૦ પેશાંની, કપાલ. Subs. The forehead.

એબાદશ્ને, êbâdashnê. Dâd. ના૦ યાદ કરવું તે, યાદ રાખવી તે. Subs. Act of remembering—recollecting.

દો હમ, dô-ham. Dâd. ક્રિ૦ અ૦ બે સાથે, બે મળીને. Subs. Two together, two in union.

અ-હમાક, a-hamâk. વિ૦ નાતમામ, અધુરૂં, બધું નહીં. Adj. Unfinished, imperfect, not whole.

દો-હમજોર, dô-hamzôr. વિ૦ બે એક જોડ, બન્ને

એકઠા, બેહુસાથેમળીને. Adj. Two together, two in a body, two collectively.

[illegible] દો-હમ-પતકાર, dô-ham-patkâr. Dâd. ના૦ બે સાથે લડનાર, બન્ને સાથે તકરાર કરનારા. Subs. Two disputing with each other, two arguing the point with each other. Av. [illegible]

[illegible] અ-હમબુદે, a-hambûdê. ભૂ૦ કૃ૦ એક થયા વગર, એકઠા થયા વગર, પુરૂં—સમાપ્ત નહીં થયલું. વિ૦ અધુરૂં, નાતમામ. Past part. Without being unanimous, without being assembled, not finished, not ended. Adj. Incomplete, imperfect.

[illegible] દો-અરબા, dô-arbâ. Shêk. સં૦ વિ૦ બે ચાર, આઠ, ૮. Numer. adj. Twice four, eight, 8.

[illegible] દોબારેસ્ત્, dôbârêst. ક્રિ૦ (દેવ) દફેથયો, દોડી ગીઓ. V. (The Dev) disappeared, became as if he had never been, ran away. Av. [illegible]

[illegible] દો-અરકયા, બી-અરકયા, dô-arakyâ, bî-arakyâ. ના૦ બે નેહેર, બે નીખ, બે વાર પાંણી છાંટવું—સીપવું. Subs. Two canals, two small passages for any liquid matter, supplying the water twice, irrigating twice. Av. [illegible]

[illegible] બી-આરેકરે, bi-ârêkarê. Vand. XIV. ના૦ બે વાર છાંટવું. Subs. Sprinkling the water twice, twice irrigating. Av. [illegible]

અ ખેરદ, બી ખેરદ, a-khêrad, bî-khêrad. વિ૦ અક્કલ-બુદ્ધિ વગરનું, મુરખ. Adj. Senseless, silly, deprived of judgment. Per. بي خرد

દો ખેરદ, dô-khêrad. Dâd. ના૦ બે અક્કલમંદો. Subs. Two sages, two wise—sensible persons.

દો બારદ, dô-bârad. ક્રિ૦ (દેવ) દફે થાય, દોડી જાય. V. (The Dev) may disappear—vanish, may run away. Av.

અએ, aê. ઉભયા૦ અ૦ યાને. કેવળ૦ અ૦ અએ! દર્શક સ૦ આ, આએ. Conj. That is. Interj. Oh! ah! Demons. pron. This.

ગઈએ, gaîê. ના૦ જીવ, આત્મા. Subs. Life, the vivifying principle; as in—. Av.

દની, danî. Dâd. ના૦ ખુશી, ખુશહાલી. Subs. Pleasure, satisfaction, wish, delight, happiness; as in—

દવી, davi. વિ૦ દગાબાજ. Adj. Knavish, deceitful, treacherous, perfidious. Per. دوي

દોએ, dôê. સંખ્યા૦ વિ૦ આસરે બે, એક બે. Numer. adj. About two, one or two.

Dâd. આએ બોલ ખરફસતરોની બાબતમાં આવેલો છે; એ એક ખરફસ્તરનું નામ છે. This word occurs in the subject treating of noxious creeping animals;

[illegible] is the name of a noxious creeping animal; as in—[illegible]

[illegible] અશ, ash. સર્વ૦ તે, જે ;તેને. Pron. He, who ; him.

[illegible] એશ, êsh. ના૦ આંખ. Subs. The eye.

[illegible] આદા, ખય, âdâ, khaya. Dink. ના૦ આત્મા, જીવ. Subs. Soul, the vivifying principle, life; as in [illegible] Av. [illegible]

[illegible] ગોબ્યા, ગોબેશ, gôbiâ, gôbêsh. Dâd. ના૦ જબાન, વાચા, વાંણી. Subs. Language, a dialect, speech.

[illegible] અ-શાએદ, a-shâêd. વિ૦ નહીં ઘટે તેવું, અણઘટારત, નાલાએક. Adj. Unworthy, unfit, improper. Per. نشاید

[illegible] એશાએદ, êshâêd. ક્રિ૦ એ ઘટે. This deserves —merits—is worthy of.

[illegible] દો બેહેરે, dô-bêhêrê. ના૦ બે હિસ્સા—ભાગ, બેવડો ભાગ. Subs. Two shares—parts, double share. Per. دو بهره

[illegible] દો-દીનાર, dô-dînâr. ના૦ બે દીનાર; દીનાર એ, ૨॥) રૂપિયાની કીમતનો એક જાતનો સિક્કો છે; દીનાર એ, અનાજ—ખોરાકનાં માપનાં તોલને પણ કહેછે. Subs. Two dinars; a dinar is the name of a coin averaging in value $2\frac{1}{2}$ Rupees; a corn measure. Av. [illegible], Sans. द्वदीनारौ? Per. دو دینار

[illegible] ગોબશ્નીહા, gôbashnîhâ. Gloss. ના૦ વાણીઓ, વાચાઓ, સખુનો. Subs. Speeches, words, vocables.

[illegible] ગોબશ્ને, gôbashnê. Khor. Av. ના૰ પઢવું, બોલવું, ભણવું. Subs. Reciting, speaking, praying.

[illegible] દો-શનુમન, dô-shanuman. Nêrang. ના૰ બેખ-શ્નુમન, આએ ખશ્નુમન બે વાર; ખશ્નુમન તેને કેહે છે, કે જે ફરેસ્તાની નયતે આરાધના કરવામાં આવેછે, તે મધે તે ફરેસ્તાને લગતા તેની તારીફનાં કલામો પઢવામાં આવે છે. Subs. Two "Khashnumans," twice this "Khashnuman." A "Khashnuman" is that part of the prayer which contains the praise of the angel for whom the prayer is recited. Av. [illegible]

[illegible] દો-જાવર, dôjâvar. ક્રિ૰ અ૰ બેવાર, બે મરતબે, બે વખત. Adv. Twice, two times.

[illegible] દો દીનર, dô-dînar. See [illegible].

[illegible] ગોશ્ત, gôsht. Dâd. ના૰ માંસ, ગોશ્ત. Subs. Animal flesh, meat; as in—[illegible] Per. گوشت

[illegible] ગવદાદે, gavdâdê. વિ૰ગાએ—બળદનું આપેલું, ગોસ્પંદનું આપેલું. Adj. Given by a cow, or bull, given by a sheep or goat. Av. [illegible]

[illegible] બેબખ્ત, bêbakht. Dâd. વિ૰ બેનસીબ, વગર બખ્તનું, બદબખ્ત. Adj. Unfortunate, luckless, unlucky. Per. بي بخت

[illegible] અ-શપીરી, a-shapîrî. વિ૰ બલાઈ વગરનું, બુરાઈવાળું. Adj. Void of goodness—virtue, evil.

દો·શવે, dô-shavê. ના० બેરાત, Subs. Two nights. Av. Per. دو شب

દો-બાર, dô-bâr. See દો-જાવર, dô-jâvar.

દો બારે, dô-bârê. See dô-jâvar. ના० બે ઘોડા, બે કોટ-કિલ્લા, બે સવાર. Subs. Two horses, two ramparts, two troopers. Per. دو باره

અ·શર્મ, a-sharma. Dink. વિ० શરમ-લાજ વગરનું, નફટ. Adj. Shameless, barefaced. Per. بي شرم

ખીગ, khîg. Gloss. ના० છાગલ, પખાલ. A leathern bottle or bag for holding water. Per. خيگ

દબેશ, dabêsh. ના० દુઃખ, ઈજા, ધિક્કાર, દ્વેષ, દુશ્મની. Subs. Trouble, affliction, injury, enmity, hatred. Av. Sans. द्वेषस्, Av. Rt. Sans. Rt. द्विष्=to hate, to injure.

દબેશાંન, dabêshân. Plu. of ; Av.

દો-ગેહાંન, dô-gêhân. ના० બન્ને જેહાંન, બેહુ દુનિયાં. Subs. Both worlds.

ગબસ્ત, gabast. ના० મરદ, માણસ. Subs. Man, male.

ગબસ્ત, gabast. Gloss. ના० એક જાતનું જેહેરી ફલ કે જેને ફારસીમાં زهر حنظل કહેછે. Subs. The colocynth or bitter apple, which is known in Persian by the name of زهر حنظل

દોસદ, dô-sad. સંખ્યા૦ વિ૦ બસો, ૨૦૦. Numer. adj. Two hundred, 200. Av. Per. دو صد

દો-બસ્તે, dô-bastê. વિ૦ બેવડું બાંધેલું. ના૦ બે ગાંસડી. Adj. Doubly bound—tied. Subs. Two bundles—bales.

દો-દયન, dô-dayan. સંખ્યા૦ વિ૦ બેમાં, બન્નેમાં. Numer. adj. In two, in both.

દો-દીનાર, dô-dînâr. See

દો-યદમન, દો-જસ્ત, dô-yadman, dô-jast. ના૦ બે હાત; બેવડું જોર. Subs. Both hands; redoubled strength. Av. Per. دو دست

દો-જસ્ત-અવેકાર, dô-jast-avêkâr. Dâd. વિ૦ બેહુ હાતે નકામું, બેહુ હાતે ટુંડું. Adj. Disabled in both hands, born without hands, having short arms.

દો-સરદે, dô-sardê. ના૦ બે જાત, બે તરાહ. Subs. Two kinds—sorts—species. Av.

દો-ગવા, dô-gavâ. Yas. IX. ના૦ બે હાત (દેવ અથવા ખરાબ માણસના). Subs. Two hands (of a Dev or of a sinful man). Av.

દો-બનાચ, dô-banâcha. બે જણ મળીને. Two persons together, two in union.

અ-બોખ્તશ્ની, a-bôkhtashnî. ના૦ છુટકારા વગરની હાલત. Subs. State of being not liberated—set free.

અ-બોદ, a-bôd. વિ૦ જીવ વગરનું, બુદ્ધિ—ભાન વગરનું. Adj. Lifeless, having no consciousness.

અ-બંદ, a-band. વિ૦ બેડી વગરનું, ગાંઠ વગરનું, બંદ વગરનું, છુટું, મોકળું. Adj. Without a joint—band, having no chain—knot, not shut up—confined, unlocked, open, unfettered.

દો-જોજન, દો-જોજો, dô-jôjan, dô-jôjô. ના૦ બે દેરમ; બે ચલ્લી. Subs. Two derems; two sparrows. Per. دوجوجو

અ-બુન, a-bun. વિ૦ થડ વગર, મૂળ વગર, શરૂઆત—છેડા વગરનું. Adj. Without a source—root, without a beginning or an end.

દો-બુન, dô-bun. Dâd. ના૦ બે મૂળ—થડ, બે છેડા, બે શરૂઆત. Subs. Two sources—roots—bases, two extremities, two beginnings.

અબુજશ્ની, a-bujashní. વિ૦ છુટકારા વગરનું. Adj. Having no release, without liberation—discharge.

દો-બુજશ્ને, dô-bujashnê. Dâd. ના૦ બેવડો છુટકારો. Subs. Double release—deliverance.

દો-હંદ, dô-hand. Dâd. See . આએ બોલ નો બગડેલો આકાર છે. This word is a corruption of ; as in

દો-ગુનીહા, dô-gunîhâ. Nêrang. ક્રિ० અ० બે રીતે, બે તરેહ. Adv. In two (different) ways.

અ-બુન્દગી, a-bundagî. Dink. ના० અસંપૂર્ણતા, અધુરાપણું. Subs. Imperfection, incompleteness.

અ-બુન્યાદગી, a-bunyâdagí. ના० બેબુન્યાદી, કમજાતપણું. Subs. Baseness of origin, low birth. Per. بي بنيادي

દો-ગુને, dô-gunê. વિ० બે રીતનું, બે જાતનું; બેવડું. Adj. Of two kinds—sorts; double. Per. دوگونه

અ-બુદ, a-bud. વિ० વગર જીવનું, નિર્જીવ, નિરૂપયોગી. Adj. Lifeless, inanimate, useless.

દો-ગોફ્તન, dô-gôftan. Dink. ક્રિ० બે જાતનું બોલવું, બે રીતનું બોલવું. V. To speak in two (different) ways.

દો-યથાહૂવએરીઓ, dô-yathâhûvaêryô. ના० યથા અહૂવઈર્યોની બે વાર બંદગી ; એ બે યથા જ્યાં આશીર્વાદ યા દોઆ કરવી હોય છે ત્યાં પઢવામાં આવેછે. Subs. The recital of "Yathâ ahûvaîryô" twice; these two "Yathâ ahûvaíryôs" are recited before pronouncing a benediction or blessing.

દોયમ, dôyam. Dâd. સંખ્યા० વિ० બિજું. Numer. adj. Second. Per. دوم

દો-હમ, dô-ham. Dâd. નો બગડેલો આકાર. Corruption of which see.

દો-હમ્પત્કાર, dô-hampatkâr. See

ગબ્બમન, gabbaman. Khor. Av. ના૦ પીઠ. વિ૦ નીચું, હલકું, ખરાબ. Subs. The back. Adj. Low, inferior, bad.

ગબેબ્મન, gabêbman. વિ૦ હલકું, નીચું. Adj. Low, inferior, base.

ગબ્બમમન, gabbamaman. Gloss. ના૦ પીઠ, બરડો, વાંસો. Subs. The back, the spine or backbone.

દો-ગરેહ, dô-garêh. ના૦ બે ગાંઠ. Subs. Two knots, two joints (as of a reed). Per. دو گره

અ-દરોગી, a-darôgî. Dink. ના૦ જુઠાઈ વગરનું, સચ્ચાઈ. Subs. Purity from falsehood, truth.

દોબરસુમ, dô-barsum. ના૦ બે બરસમ. Subs. Two Barsoms, two pieces of Barsom. Av.

એબેગદ, êbêgad. Dink. વિ૦ એબવાળો, એબથી ભરેલો, એબદાર, એબીઅલ. ના૦ બદી કરનાર, પોતાને બેહુરમત કરનાર. Adj. Full of vice, infamous, ugly, deformed. Subs. One who practises vice, one who disgraces himself.

અનીદ, anîd. ક્રિ૦ નહીં ખેંચ્યું. V. Did not pull.

ગબ્ના, gabnâ. ના૦ પુરૂષ, મરદ, માણસ, નર, માટીડો, ભાઈડો. Subs. A person, male, man, human being.

ગબ્ના, gabnâ. See

દોનએ, dônaê. નાο બે વાંસ, બે વામ, બે વાંસળી· Subs. Two pieces of bamboo, two fathoms, two pipes—flutes. Per. دو نی

ગબ્નાદો, gabnâdô. Vand. નાο બે માણસ, બે મરદ· Subs. Two men, two individuals.

ગબ્નાયાંન, gabnâyân. Yas. નાο આદમીઓ, મરદો. Subs. Males, men.

ગબ્ના-અહેલુબ, ગબ્ના-અષોએ, gabnâ-ahêlub, gabnâ-ashôê. નાο પવિત્ર—અશો મરદ ;ગયોમરદ. Subs. A pious—holy man ; Gayômard.

ગબ્નાઆંન, gabnâân. નાο માણસો, આદમીઓ, લોકો· Subs. Men, individuals, people.

ગબ્નાઆંન, gabnâân. See

ગબ્નાઆંને, gabnâânê. Khor. Av. નાο આદમીઓ મધેનું એક· આદમી· Subs. One of the men.

ગબ્નાઆંનેવર, gabnâânêvar. Vand. નાο ગોફાનાં માણસો· Subs. The men of the cave.

અ-નેઆઝ, a-nêâz. વિο હાજત વગરનું, ગરજ વિનાનું, વગર જરૂરનું· Adj. In want of nothing, not needy, not necessary. Per. بی نیاز

ગબ્નાઈ, gabnâî. નાο મરદી, માણસપણું, માણસાઈ. Subs. Virility, manliness, manhood.

ગબ્નાશ, gabnâsh. નાο તે માણસ, જે મરદ, જે માણસ· Subs. That man, the man who, the person who.

[Avestan] ગબ્નાએ, gabnâê. ના૦ એક પુરૂષ, એક માણસ. Subs. One man, one male.

[Avestan] ગબ્નાએ, gabnâê. See [Avestan]

[Avestan] દો-વએ, dô-vaê. ના૦ બે પક્ષી—પરંદા. Subs. Two birds. Av. [Avestan]

[Avestan] દો-વ-સે, dô-va-sê. સંખ્યા૦ વિ૦ બે અને ત્રણ, પાંચ, ૫. Adj. Two and three, five, 5.

[Avestan] ગબ્નાઈયે, gabnâîyê. Av. ના૦ એક માણસને. Subs. To a man, as in [Avestan]

[Avestan] ગબ્નાઈ, gabnâî. See [Avestan] gabnâî.

[Avestan] ગબ્નાશ, gabnâsh. See [Avestan] gabnâsh.

[Avestan] ગબ્ના-યોઝ્દાસ્રગર, gabnâ-yôzdâsragar. Vand. XIX. ના૦ પવિત્રાઈ કરનાર શખ્સ, પાક કરનાર. Subs. A priest who practises purity, one who purifies, one who performs the higher ceremonies of the Zoroastrian religion. Av. [Avestan]

[Avestan] ગબ્ના-યોશ્દાસ્રગર, gabnâ-yôshdâsragar. See [Avestan]

[Avestan] અ-વાગુનશ્ની, a-vâgunashnî. વિ૦ નહીં પકડાએ તેવું. Adj. That may not be grasped—seized, not seizable.

[Avestan] દો-વાદુનશ્ની, dô-vâdunashnî. ના૦ બે કામ, બેવડી કરણી. Subs. Two works, two doings.

ગબ્નાદદ, gabnâdad. Vand. XVIII. ક્રિ૦ તે મરદ આપે. V. The man may give.

ગબ્નાએ તગીગ, gabnâê tagig. ના૦ જોરમંદ માણસ, કુઉઅતવાળો પુરૂષ. Subs. A strong man, a powerful man.

ગબ્ના ગેરામી, gabnâ-gêrâmî. ના૦ મ્હોટા દર-જ્જાનો પુરૂષ. Subs. A man of high rank—dignity, an exalted man.

ગબ્નાંન, gabnân. Dink. ના૦ મરદો. Subs. Males, men.

ગબ્નાઉમ, gabnâum. Gf. ના૦ આદમી, મનુષ્ય. Subs. Man, a human being. Pahl. equ.

ગબ્નાકે, gabnâkê. Nêrang. ના૦ જે મરદ, જે માણસ. Subs. The man who.

ગબ્નાચ, gabnâcha. Yt. Ser. જો મરદ, કેમકે મર-દ, મરદબી, વળી એક મરદ. If man, because man, even man, also a man.

દોવાજ્દહુમ, dôvâzdahum. ક. સંખ્યા૦ વિ૦ બાર-મું, ૧૨ મું. Ord. numer. adj. Twelfth, 12th. Av. , Per. دوازدهم

દો વખ્ત, dô-vakht. Bund. ક્રી૦ અ૦ બે વખત, બે મરતબે. Adv. Twice, two times. Per. دو وقت

ગબ્નામ, gabnâm. હું એક મરદ, હું એક માણસ. Subs. I a man, I a male.

ગબ્ના-રક, gabnâ-rak. Yas. X. તું મરદ-માણસ. Thou a male—man.

એબોએ, êbôê. ના૦ એક લોબાનનો કટકો, એક ખુશબોદાર ચીજ. Subs. A piece of benzoin—olibanum, a fragrant thing.

એબોદ, êbôd. ના૦ એક ભાન, એક જીવ. Subs. A consciousness, a life.

એબંદ, êband. ના૦ એક ગાંઠ, એક બંધ. Subs. A knot or tie, a fastening, a fetter, a bond.

દોદ, dôd. Dâd. સંખ્યા. વિ૦ બીજું. Numer. adj. Another, second; as in the following phrase :—

દોવદ, dôvad. Dâd. ક્રિ૦ અ૦ બે સુધી-તલક—લગણ. Adv. Up to two, till two.

દોવ-દ, dô-va-da. સંખ્યા૦ વિ૦ બે અને દસ, બાર, ૧૨. Numer. adj. Two and ten, twelve, 12. Per. دو و ده

અવ્યાસ્તે, aviâstê. Nêrang. ક્રિ૦ નહીં બાંધ્યું, નહીં પેહેર્યું. V. Not tied—bound, did not put on (clothes), did not clothe. Compare Av.

દોવેશ, dôvêsh. Nêrang. ક્રિ૦ અ૦ બે ઘણું. Adv. Twice as much.

અવસાનશ્ની, avasânashnî. Dink. વિ૦ પો-

શાક—કપડાં વગરનું, નાગું. Adj. Without garments, having no clothes on, naked.

અ વસ્તાર, a-vastâr. ના૦ નહીં બાંધનાર, બંધમાં નહીં લાવનાર. Subs. One not binding, one not bringing under restriction—restraint.

દોવીન, dôvín. Gloss. વિ૦ બીજું. ક્રિ૦ અ૦ બે વખત, બે મરતબે. Adj. Second, more, another. Adv. Twice, once more.

અ વીનાકી, a-vínâkí. વિ૦ બદ સુરત, ખરાબ દેખાવનું, વગર દેખાવ—નજરનું, અણદીઠ, નહીં દેખાએ તેવું. Adj. Unsightly, ill-looking, unseemly, unperceivable, imperceptible, invisible.

દો વીનાકી, dô-vînâkî. વિ૦ બેવડી નજરવાળું. Adj. Having two eyes, doubly circumspect—vigilant.

અ-વીનશ્ની avínashní. વિ૦ નહી જોતું, નહીં દેખાતું, અણદીઠ, નહી જેવાએ તેવું, છુપું, વગર દેખામણું, કદરૂપું. Adj. Not seeing, secret, that cannot be seen, not perceptible by the sight, invisible, unseen, hidden, ugly, uncomely, horrible to look at.

દો વીનશ્ની, dô-vînashnî. ના૦ બે દેખાવ, બેવડી નજર, બેવડો દેખાવ. Adj. Two sights, double sight—view, double power of vision.

દો વીન, દો વીર, dô-vîn, dô-vîr. Vand. V. ના૦ બે મરદ—માણસ—આદમી. બે પેહેલવાન. (કદાચ નો અપભ્રંશ થઈ શકે.) Subs. Two men—individuals,

two males, two heroes. Av. , Sans. द्वीरौ? Per. دویر

અ-વીમારી a-vîmârî. Dink. વિ૦ દુઃખી નહીં, બીમારી વગરનું, સુખી, તંદરોસ્ત. ના૦ બીમારી વગરની હાલત, તંદરોસ્તી. Adj. Without disease—sickness, not distressed, happy. Subs. Freedom from pain —sickness, bodily health.

અ-વીમંદ, a-vîmand. Dink. વિ૦ વગર તરફનું, આપ એખ્ત્યાર, હદ વગરનું. Adj. Without taking any side, neutral, independent, having no limit, boundless.

દો-વીમંદ, dô-vîmand. ના૦ બે હદ, બે સીમા—મર્યાદા, બે તરફ. Subs. Two sides—directions, two limits.

દો-વીમંદ, dô-vîmand. See dô-vîmand.

દો-નીમે, dô-nîmê. ના૦ બેહુ તરફ, બન્ને તરફ, બેહુ બાજુ. Subs. Both sides, two directions.

દો-ઉદ્રે, dô-udrê. See

અ-વનાહ, a-vanâh. વિ૦ બેગુનાહ, નિરપરાધી. Adj. Innocent, guiltless, inoffensive. Per. بیگناه

અ-વનાહી, a-vanâhî. Dink. ના૦ ગુનાહ વગરની હાલત, સવાબ. Subs. Guiltlessness, sinlessness, virtue, rectitude. Per. بیگناهی

ગુનીહા, gunîhâ. ના૦ રંગીન ચીજો, (સારા) ગુણ-

વાળા લોકો. Subs. Coloured objects, people endowed with good qualities—virtues.

ગબ્રુનીહા, gabrunîhâ. ક્રિ૦ અ૦ લઈ જવાથી, લઈ જવાએ. Adv. By carrying.

દો-વનાહી, dô-vanâhî. ના૦ બેવડો ગુનાહ. Subs. Double guilt—sin.

દો-વનાસ, dô-vanâs. ના૦ બે તકસીર, બેવડો ગુનાહ—વાંક. Subs. Two faults—crimes—sins, double fault—crime.

અ-વનદ, a-vanad. Dink. ક્રિ૦ નહીં તોડે, નહીં ટાળે. V. May not smite, may not avert (an evil). Prohib. + = Av.

ગબ્રુનદ, gabrunad. ક્રિ૦ લઈ જાય. V. May carry—bear.

અ-વન્દશ્ની, a-vandashnî. વિ૦ વગર હાંસલે, કાંઈબી મેળવ્યા વગર. Adj. Without profit, without gaining anything.

અ-વંદશ્ને, a-vandashnê. Dink. ના૦ નહીં પામવું, હાંસલ કરવું. Subs. Not gaining—obtaining.

દો-નઉવદ, dô-nauvad. Vand. XIV. સંખ્યા વિ૦ બે વખત નવ, અઢાર, ૧૮. Numer. adj. Twice nine, eighteen, 18.

અ-બુજશ્ની, a-bujashnî. ના૦ છુટકારા વગરની હાલત. Subs. State of being without release—deliverance.

[illegible] અ-વજીન, અ-વજેર, a-vajîn, a-vajêr. વિ૦ ચુકાદાના હોકમ વગરનું, સત્તા વગરનું. (કદાચ [illegible] નો અપભ્રંશ [illegible] થઈ શકે.) Adj. Without any final judgment–decision, having no power. ([illegible] may be a corrupt form of [illegible].)

[illegible] દોવમ, dôvam. સંખ્યા૦ વિ૦ બીજું૦ Numer. adj. Second. Per. دوم

[illegible] હોમ, hôm. ના૦ હોમસળી, કે જે પવિત્ર ક્રિયાઓમાં કામ આવે છે. એ, [illegible] નો બગડેલો આકાર છે. Subs. The twig of the Hôm-tree, used in religious ceremonies. [illegible] is a corrupt form of [illegible]

[illegible] હોમ, hôm. Gloss. ના૦ હોમ નામનો એક પરહેજગાર માણસ જે પાદશાહ ફરેદુનની અવલાદનો હતો, અને જેણે અફ્રાસીઆબને પકડવા માટે પાદશાહ કે ખુસરવને મદદ આપી હતી; એ દીનદાર શખ્સ દુનિયાં તરક કરીને અલબફ્રજ પહાડ ઉપર રહી બંદગીમાં મશગુલ થયો હતો. Subs. The name of a devout person of the dynasty of King Farîdoon, who rendered assistance to King Kaêkhusrav in capturing Afrâsiâb. This godly man had retired from the world, and devoted himself to prayer on Mount Alborz.

[illegible] દોવમ-બાર, dôvam-bâr. ક્રિ૦ અ૦ બિજી મરતબે. Adv. Second time. Per. دوم بار

[illegible] અ-વરોએશ, a-varôêsh. વિ૦ ખાહેશ—મરજી વગર. Adj. Without wish, without any desire—inclination.

અ-વરજશ્ની, a-varjashnî. નાo કામ કરવા વગરની હાલત, કામ નહીં કરવું, બે એખ્ત્યારી, આળસાઈ. Subs. State of being without work, not working, involuntariness, idleness, slackness.

દોગાંન, dô-gân. ક્રિo અo બે રીતે, બે તરેહ. Adv. In two ways, in two (different) modes.

દોગાંને, dô-gânê. See

દોગાંને, dô-gânê. Vand. II. નાo જોડું. Subs. A pair; as

દોગાનગી, dô-gânagî. Vand. XIV. ક્રિo અo બે રીતે. Adv. In two ways.

દો-કાક, dô-kâk. Dâd. નાo બે કાક; "કાક" તે નુકસાન કારક ખરફસ્તરો મધેનું એક ખરફસ્તરનું નામ છે. Subs. Two "Kâks;" "Kak" is the name of a noxious creeping animal.

અ-કાર, a-kâr. વિo ધંધા—રોજગાર વગરનું, નકામું. Adj. Having no employment or profession, useless, worthless, not serviceable. Per. بی کار

દો-કાર, dô-kâr. Dâd. નાo બે કામ, બેવડું કામ. Subs. Two works, double work. Av. , Per. دو کار

અ-કેનારે, a-kênârê. વિo હદ વગરનું, છેડા વગરનું. Adj. Limitless, endless. Per. بی کناره

દો-કેનારે, dô-kênârê. નાo બે હદ, બે છેડા, બે કીનારા. Subs. Two ends, both extremities, both ends, two banks—shores. Av. , Per. دو کنار

દો-કેનારગી, dô-kênârgî. Bund. ક્રિ૦ અ૦ બે કીનારેથી. Adv. From two sides—corners.

દો-કોસ્તે, dô-kôstê. ના૦ બેહુ તરફ, બન્ને તરફ. Subs. Both sides—directions.

દો-કુનશેદ, dô-kunashêd. ક્રિ૦ બેહુ કરશે, બન્ને કરશે. V. Both will do—perform.

દો-કરફે, dô-karfê. Dink. ના૦ બે કાલબુદ–શરીર—જાત. Subs. Two bodies—sorts. Av.

અ-ચાશ્તે, a-châshtê. Dâd. વિ૦ નાવાકેફ, અનુભવ વગરનું. ના૦ નાવાકેફી, અનુભવ વગરની હાલત. Adj. Inexperienced, unskilled. Subs. Inexperience, unskilfulness.

દોચ-અએવક, dôcha-aêvak. Dink. અન્ચ૦ સર્વ૦ બેમાં એક, બેમાંથી એક. Indef. pron. One of the two, either, one or the other, one in two.

અ-ચારી, a-chârî. ના૦ નાચારી, લાઈલાજ. Subs. Helplessness, poverty, indigence. Per. بي‌جارگي

અ-ચેહેરી, a-chêhêrî. વિ૦ ખરાબ શિકલ—ચેહેરાનું. Adj. Of an ugly face, ill-looking.

દો-ચશ્મ, dô-chashma. ના૦ બેહુ આંખ. Subs. Both eyes, two eyes. Av. ?, Per. دو چشم

બીજક-અંદ, bîzak-and. Vand. XIII. વિ૦ બેવડું

5

એટલું, તેથી બેવડું. Adj. Twice as much. Av.

દો-જ઼બાર, dô-zabâr. Yas. IX. ના૦ (દેવ અથવા ખરાબ માણસના) બે પગ. Subs. Two legs (of a Dev or a wicked man). Av.

દો-જ઼ંગાન, dô-zaṇgân. વિ૦ બે પગાં, બે પગવાળાં. Adj. plu. Two-legged. Av.

દો-જ઼ંગ-તોખ્મી, dô-zaṇg-tokhmî. Dink. વિ૦ બે પગાં તોખમનું, મનુષ્ય તોખમનું. Adj. Of an extraction of the biped, of the descent of the human race.

દો-ઝોત, dô-zôt. Nêrang. બે ઝોતી, બેહુ સરદાર, ઝોતી અને આતરવખ્શી બન્ને. Subs. Two Zôtis, two chiefs, both the Zôti and the Atarvakhshî. Av.

અ-જ઼રમાંની, a-zarmânî. ના૦ બુઢાપા વગરની હાલત, જુવાની. Subs. Freedom from old age—decrepitude, young age. Per. بی زرمانی

ગબ્તા, gabtâ. ના૦ પેશાંની, કપાળ. Subs. The forehead, the front.

દો-તાન, dô-tân. Ash. સર્વ૦ તમો બન્ને. Pron. You both. Per. دو تان

દો-તાક, dô-tâk. Dâd. ક્રિ૦ અ૦ બે વખત, બેવડું. ના૦ બે ભાગ—ચીજ઼, બે ટુકડા, બે તાર, બે કુમળી ડાંખરી. વિ૦ શરીરને વાંકું વાળતું. Adv. Twice, doubly. Subs.

Two parts, two things, two pieces, two pieces of metallic wire, two shoots—tendrils. Adj. Bending the body. Per. دو تا، دو تاک

દો-તશીઆ, dô-tashîâ. સંખ્યા૦ વિ૦ બે નવ, અઢાર, ૧૮. Numer. adj. Twice nine, eighteen, 18.

દો-તોખ્મે. dô-tokhmê. Shek. Gum. ના૦ બે બીજ, બેવડું બીજ. Subs. Two seeds, double seed. Per. دو تخم

દો-તોબાની, dô-tôbânî. વિ૦ બન્ને શક્તિવાન, બેવડું શક્તિવાન. Adj. Both able—powerful, doubly strong—powerful.

અ-તંગી, a-tangî. ના૦ તંગી વગરની હાલત, મોકળાશ. Subs. Freedom from straitness of circumstances, freedom from difficulty, state of being unencumbered. = not; = Per. تنگي = straits, difficulties.

દો-તુના, dô-tunâ. Bund. ના૦ બે બળદ—ગોધા. "" ને બદલે કોઈ વખતે "" બી આવેછે. Subs. Two bullocks, two bulls. Sometimes the word "" is used instead of "". Ar. دو ثور

દો-તનાન, dô-tanân. Dâd. ના૦ બે તન, બે માણસો. Subs. Two bodies, two individuals—men.

દો-તનુ, દો-તન, dô-tanu, dô-tan. ના૦ બે તન, બે માણસ, જોડ. Subs. Two bodies—persons—men, a couple, a pair, twins. Av. , Per. دو تن

અ-તોપે, a-tôpê. Dâd. વિ૦ સુદરેહ કુશ્તી વગર. Adj. Without Sudreh and Kûshtî.

દો-તોપે, dô-tôpê. ના૦ બે પોશાક, સુદરેહ કુશ્તી. Subs. Two garments, two things for putting on the body, Sudreh and Kûshtî.

દો-પેશ્તાન, dô-pêshtân. વિ૦ બે પગવાળું ; એ નો બગડેલો આકાર છે. Adj. Two-legged; a corrupt form of . Av.

દો-પાએ, દો-પાદ, dô-pâê, dô-pâd. ના૦ બે કદમ, બે પગલાં, બે પગ. Subs. Two paces—steps, two feet. Av. , Per. دوپا, دوپاي

દો-પારે, dô-pârê. Bund. ના૦ બે ભાગ, બે ટુકડા. Subs. Two parts—pieces. Per. دوپاره

અ-પેશ, a-pêsh. ક્રિ૦ અ૦ આગમચ નહીં, આગળ—નજદીક નહીં, દૂર, પાછળ, હરોલમાં નહીં. Adv. Not before, not forward—in front, not near, far, at a distance, behind, not in front. = not, = Per. پيش = before, forward.

દો-પેશ, dô-pêsh. ક્રિ૦ અ૦ બે આગળ. Adv. Two in front—before.

દો-પેશે, dô-pêshê. Nêrang. વિ૦ બે ધંધા—રોજગારવાળું. Adj. Of two professions—occupations, carrying on two professions at a time.

દો-પેતેશ્તાન, dô-pêtêshtân. See

એ-પવન, ê-pavan. Dink. ક્રિ૦ અ૦ એથી કરીને, એને લીધે, એથી. Adv. Consequently, therefore, on this account, owing to this.

દો-પવન, dô-pavan. Vand. VIII., Dâd. સંખ્યા૦ વિ૦ બેહુને, બન્નેને, બેમાં, બન્નેમાં. Numer. adj. To both, in two, in both; as in

દો-પવન-અએવક, dô-pavan-aêvak. Nêrang., Dâd. એકમાં બે, એક સાથે બે, એકને માટે બે, એકની મદદથી બે, બેમાંથી એક, બે એક વિશે. Two in one, two with one, two for one, two through one, one out of two, two referring to one.

દો-પવન-અએવક-બાર, dô-pavan-aêvak-bâr. Vand. VIII. ક્રિ૦ અ૦ બેને એક વખતે, બેને સાથે, બેને એકઠા, બે (ગુજરેલાં શરીર) ને એક વખત. Adv. To two at one time, two together, together with two, to two (dead bodies) at one time—once; as in

દો-ફજીન, dô-fajin. Dink. ના૦ બે નકલો—ઉતારા—ખરડા, બે નમુના. Subs. Two copies, two transcripts from the original, two samples.

ગોફ્ત, goft. ક્રિ૦ કહ્યું, બોલ્યો. V. Said, spoke, pronounced, uttered. This word is the corruption of . Per. گفت

દો-પત, dô-pat. ના૦ બે સરદાર—ધણી, બે શેઠ—પતિ.

Subs. Two masters—lords, two rulers, two husbands. Av.

એ-પત્વંદ, ê-patvand. Vand. III. ના૦ એક જોડ. Subs. A pair, a couple.

દો-પત્વંદ, dô-patvand. ના૦ બે સાંકળ—બેડી, બેવડો સંબંધ, બે સગાં, બે જોડ. Subs. Two chains—fetters, double connection, two relations, two pairs. Per. دو پیوند

અ-ફરજામ, a-farjâm. વિ૦ વગર સેવટનું, અધુરૂં. Adj. Without an end—conclusion, imperfect.

દો-ફરસંગ, dô-farsang. ના૦ છ મૈલ, બે ફરસંગ. Subs. Six miles, two leagues. Per. دوفرسنگ

દોવમ, dôvam. Yt. Hôr. સંખ્યા૦ વિ૦ બીજું. Numer. adj. Second. Per. دوم

દો-માહ, dô-mâh. Vand. I. ના૦ બે મહિના—માસ, બે ચાંદ. Subs. Two months, two moons. Av. , Per. دوماه

દો-મ્યાંન, dô-myân. ના૦ બે કમ્મર, બે વચમાં. Subs. Two waists—loins, two in the middle. Av. , , Per. دومیان

દો-મીનોએ, dô-mînôê. ના૦ બે મીનો. Subs. Two spiritual powers, two spirits. Av. , Per. دومینو

[illegible] દોમીનોઈ, dôminôi. Yas. XL. બન્ને ગેબી–અણદીઠ. Both invisible.

[illegible] અમન, aman. AV. ના૦ અમન, આરામ, સલામતી, સચ્ચાઈ, ખુશી, સુલેહ. Subs. Repose, safety, sincerity, pleasure, peace. Ar. امن

[illegible] એમન, êman. AV. ના૦ આંખની કીકી, ડોળો. Subs. The pupil of the eye, eyeball.

[illegible] એન્મન, ênman. Pand. Adar. ના૦ આંખ. એ બોલ [illegible] નો બગડેલો આકાર છે. Subs. The eye. This word is a corruption of [illegible]

[illegible] ગબ્મન, gabman. ના૦ પીઠ, વાંસો, બરડો. Subs. The back, the spine or backbone.

[illegible] ગોમન, gôman. દર્શ૦ સર્વ૦ આએ, એ. Dem. pron. This.

[illegible] દો-મન, dôman. ના૦ બે વિચાર, બે મન. Subs. Two considerations, two opinions, two minds.

[illegible] દોમન, દોમો, dôman, dômô. Yt. Beh. ના૦ સુમસામ, શાન્તિ, નિરાંત, ફકર,—'ચિંતા'–ગભરાટવિનાની મનની સ્થિતિ, સ્વપ્નો. Subs. Stillness, quietness, rest, freedom from care—anxiety, rest of mind, a dream, a vision; as in [illegible]

[illegible] દો-મન, dô-man. AV. Gloss. ના૦ બે મણ. Subs. Two maunds. Per. دو من

ગબ્નમન, gabnaman. ના૰ પીઠ, બરડો, વાંસો. Subs. The back, the spine or backbone.

અ-મરદુમી, a-mardumí. Dâd. ના૰ આદમીયત, -ઈનસાંનીયત વગરની હાલત, અક્કલનાં ગોહુર વિનાની હાલત-અસભ્યતા. Subs. Inhumanity, unmanliness, senselessness, imprudence, unpoliteness.

દો-૨, dôra. Vand. XII. સંખ્યા૰ વિ૰ બાવીસ, ૨૨ Numer. adj. Twenty-two, 22.

હેલુબ, hêlub. Vand. XIX. વિ૰ પાક, પવિત્ર. અષો, એ બોલ નો બગડેલો આકાર છે. Adj. Pure, holy, pious; this word is a corrupt form of

હરદો, hardô. વિ૰ બન્ને, બેહુ. Adj. Both, the one and the other. Per. هردو

દોરા, dôrâ. વિ૰ બેને, બન્નેને. Adj. To both. Per. دورا

અ-રાહ, a-râh. Yas. XLVI. વિ૰ ગુમરાહ, આડે-રસ્તે, નાફરમાન. ના૰ કમાર્ગ, ઉલટી રાહ—રસમ; ભટકનાર આડે માર્ગે જનાર. Adj. Going astray, deviating, disobedient. Subs. Wrong way, the opposite way—path, wrong custom; a wanderer, one who deviates. Per. بیراه

દો-રાહે, dô-râhê. Dâd. ક્રિ૰ અ૰ બન્ને રીતે. Adv. In both ways.

અ-રાસ્ત, a-râst. વિ૦ નહીં સાચ્ચું, જુઠું. Adj. Not true, false, untrue.

દો-રાસ્ત, dô-râst. વિ૦ બન્ને–બેહુ ખરૂં, બન્ને બરાબર. Adj. Both right—true, both just, both equal.

અ-રામશ્ને, a-râmashnê. વિ૦ સુખ વગરનું, દુઃખી. Adj. Devoid of happiness—pleasure, unhappy.

દો-રોએશ્મન, dô-rôêshman. ના૦ બે માથાં, બે છેડા, બન્ને છેડા. Two heads, two ends—extremities.

ગબ્રુનશ્ની, gabrunashnî. Dink. ના૦ લઈજવાનું-કામ, લઈ જવું તે. Subs. Act of carrying, carrying.

ગબ્રુનસ્તે, gabrunastê. ભૂ૦ કૃ૦ લઈ ગયલું. Past part. Carried.

ગબ્રુનેદ, gabrunêd. Dink. ક્રિ૦ ખાએ. V. May eat; as in

ગબ્રુનીમ, gabrunîm. ક્રિ૦ હમો લઈ જઈએ, હમો ખાહેશ કરિયે. V. We may carry, we may desire—wish.

ગબ્રુની, gabrunî. Dink. ક્રિ૦ તું લઈ જા. V. Carry (thou).

ગબ્રુનતન, gabruntan. Gloss. ક્રિ૦ લઈ જવું, પકડી લઈ જવું, ઘસડી લઈ જવું, ચલાવવું, ખાહેશ કરવી V. To carry, to conduct, to carry by dragging, to lead, to desire, to wish.

ગબ્રુનમ, gabrunam. ક્રિ૦ હું લઈ જાઉં. V. I may carry.

અ-રંજ, a-ranj. વિ૦ દુઃખ વગરનું, દલગીરી વગરનું. Adj. Free from pain—affliction—sorrow. Av. Rt. , Per. بی رنج

દો-રોજ, dô-rôj. Bund. ના૦ બેઃ દિવસ–દાહાડા. Subs. Two days. Per. دو روز

દો-રંજ, dô-ranj. ના૦ બેવડું દુઃખ, બેવડી દલગીરી. Subs. Double pain, double affliction—sorrow.

ગબ્રુન્ત, gabrunt. ક્રિ૦ લઈ ગયો. V. Carried.

દો-રોદ, dô-rôd. ના૦ બે નદી. Subs. Two rivers. Av. ?, Per. دو رود

દો-રઝ, dô-raz. સંખ્યા૦ વિ૦ બસો, ૨૦૦. Numer. adj. Two hundred, 200.

અએ, aê. Dâd. દર્શ૦ સર્વ૦ આએ, એ. Demon. pron. This; as in

અએ, aê. ક્રિ૦ અ૦ ના, નહીં. Adv. No, not.

અએબ, aêb. Dink. ના૦ એબ, ઈલ્લત. Subs. Blemish, defect, vice.

અએબે, aêbê. Yas. I. ના૦ વધારો કરનાર. Subs. One who increases—augments; as in Av.

અગી, agî. ના૦ બદી, બુરાઈ. Subs. Vice, badness, wickedness. Av.

[illegible] અંઘ, aṇgh. વિ૦ સાંકડું, તંગ, દુ:ખ ભરેલું. Adj. Strait, narrow, tight, distressful; as in [illegible] "અંઘ્ર," "aṇghra." Compare Av. [illegible], Sans. अंह्.

[illegible] અશ, ash. Vand. VII. Dâd. સર્વં૦ તે, જે. Pron. He, who, that, which; as in—[illegible]

[illegible] અશ, ash. ના૦ પાકી, પવિત્રાઈ, પરહેજગારી, સફાઈ, અશોઈ. Subs. Purity, holiness, godliness, cleanliness, moral purity. Av. [illegible].

[illegible] અહ, ah. દર્શ૦ સર્વં૦ આએ, એ. Demon. pron. This.

[illegible] અહ, ah. વિ૦ ખરાબ, બુરૂં. Adj. Bad, evil.

[illegible] અહ, ah. (ધાતુ). હોવું, હયાત હોવું, દમ લેવો. (Root.) To be, to exist, to breathe. Av. [illegible], Sans. अस्.

[illegible] આ, આબ, â, âb. ના૦ પાણી. Subs. Water. Av. [illegible], Per. آب

[illegible] આખ, âkh. ના૦ દોઆ, આશીર્વાદ, આવાજ, ઈચ્છા. Subs. Blessing, benediction, voice, wish, desire.

[illegible] આસ, âs. Dâd. ના૦ દારૂ. Subs. Liquor.

[illegible] આહ, âh. Gloss. ના૦ હાએ, નિસાસો. કેવળ૦ અ૦ ઓ! આહ! અરે! અફસોસ! Subs. A sigh. Interj. Ah! oh! alas! an exclamation expressive of sorrow—grief—pity, &c. Per. آه

[illegible] ઈશ, îsh. સર્વ૦ આએ, એવું, આવું. Pron. This, such, of this sort, so; as in [illegible] = in this manner, in this way, thus.

[illegible] ઈશ, îsh. (ધાતુ.) ઈચ્છવું, મરજી થવી. (Root.) To wish, to desire; as in [illegible] Av. [illegible], Sans. इष्.

[illegible] એબ-ગદ, êbgad. M. K. ના૦ હેરેમન, દુશ્મન, એબ આપનાર. Subs. Satan, an enemy, blemish-giver; as in [illegible]

[illegible] ઓખ, ôkh. Nêrang. ક્રિ૦ કહ્યું, બોલ્યો. V. Said, uttered, spoke. Av. [illegible] (?); Av. Rt. [illegible] = to speak.

[illegible] ઓખ, અખ, ôkh, akh. ના૦ ભાઈ, સગો ભાઈ. Subs. Brother, a male born of the same parents. Ar. اخ

[illegible] ક્ષ, ksha. Dink. ના૦ પ્રકાશ, રોશની. Subs. Light, lustre, splendour; this word is an abbreviation of [illegible], as in [illegible]

[illegible] ક્ષિ, kshi. (ધાતુ). રાજ્ય ચલાવવું, સાહેબી ભોગવવી, શક્તિવાન થવું, હોકમ કરવો. (Root.) To rule, to govern, to be powerful, to command; as in [illegible] Av. [illegible], Sans. क्षि.

[illegible] ખા, khâ. Vand. II. વિ૦ કુદરતી, પોતાની મેળે. Adj. Natural, of one's self; as in [illegible] Av. [illegible]

[illegible] ખા, khâ. Ser. Had. Gloss. ના૦ ચાહ, પ્યાર. Subs. Affection, love, as in [illegible]

[Avestan] ખા, khâ. વિ૦ ખુશ, સારૂં, મજાહનું. Adj. Pleasant, good, fine, tasteful.

[Avestan] ખા, khâ. Gloss. ના૦ ભાઈ. Subs. A brother.

[Avestan] ખા, ખાબ, khâ, khâb. ના૦ ઊંઘ, નિદ્રા, આસાએશ. Subs. Sleep, rest.

[Avestan] ખા, khâ. ના૦ છોકરાની સાસુ. વિ૦ સારૂં, સુંદર, ચડતું, ખુબસુરત, સુખી, તંદરોસ્ત, નરમ. કે૦ અ૦ શાબાસ! Subs. Mother-in-law of one's son. Adj. Good, beautiful, flourishing, handsome, happy, healthy, gentle, mild, soft. Interj. Bravo! well done!

[Avestan] ગઈયે, gaîyê. ના૦ જીવ, આત્મા. Subs. Life, soul. Av. [Avestan], Sans. गय.

[Avestan] ગઝ, gaza. ના૦ નાળું. Subs. A rivulet. Compare Av. [Avestan]

[Avestan] ગદેહ, gadêh. ના૦ વાટપાડો, લુટારો, રાહજન. Subs. A robber, a highwayman, a plunderer. Av. [Avestan]

[Avestan] ગશ, gash. વિ૦ ખુબ, સારૂં, ખુશ, મજાહનું. Adj. Good, fine, pleasant, tasteful.

[Avestan] ગાહ, ગાએ, gâh, gâê. Dâd. ના૦ મરતબો, દબદબો, પગલાં. Subs. Rank, dignity, pomp, footsteps, paces; as in [Avestan]. Av. [Avestan], Sans. गाय.

[Avestan] જએ, jaê. Vand. XIX. ના૦ ફતેહ, જય. Subs. Victory, triumph, success. Av. [Avestan], Sans. जय.

[illegible] દદેહ, dadêh. ના૦ ફાડી ખાનાર જાનવર. Subs. A fierce—rapacious animal. Per. دده

[illegible] દશ, dash. ના૦ પોતાને સણગારવું, સારી સુરત—દેખાવ, મીસાલ. Subs. Adorning—decorating one's self, good—comely feature, an example, simile.

[illegible] દહ, dah. સંખ્યા૦ વિ૦ દશ, ૧૦. Numer. adj. Ten, 10. Av. [illegible], Sans. दशन्, Per. ده

[illegible] દિશ, dish. (ધાતુ). દેખાડવું. (Root.) To show, to point out; as in [illegible]. Av. [illegible]

[illegible] દીસ, dîs. ના૦ મીસાલ, મુલક, વેલાએત. Subs. An example, simile, a country, a dominion, one's native country.

[illegible] દેહ, dêh. ના૦ ગામ, ગામડું. Subs. A village, a town. Per. ده

[illegible] દેહ, dêh. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ તું આપ. V. imp. Give (thou). Per. ده

[illegible] દોદો, dôdô. Yas. X., Dâd. સંખ્યા૦ વિ૦ બે અને બે, ચાર, ૪. Numer. adj. Two and two, four, 4.

[illegible] દોદો, dôdo. See [illegible] dôdô.

[illegible] દોશ, dôsh. વિ૦ ખરાબ, નઠારૂં, બદ. Adj. Bad, evil, wicked. This word is a corruption of [illegible]

[illegible] યા, yâ. ઉભયા૦ અ૦ અથવા, કે. Conj. Or, either. Per. یا

સસ, sas. Dâd. સંખ્યા૰ વિ૰ હૈંસી, ૮૦. Numer. adj. Eighty, 80.

શા, shâ. ના૰ મરતબે, વાર, વખત. Subs. A time, an occasion ; as

હખ, hakh. ના૰ પગનું તળિયું. Subs. The sole of a foot. Av.

હા, hâ. ના૰ ઈજશનેનો આખો કરદો–પ્રકરણ. Subs. A chapter of Yasna. Av.

હા, hâ. કે૰ અ૰ જો! જો વારૂ ! Interj. Lo! behold ! will you !

હા, hâ. ના૰ અંદાજો, તમાચો મારવો, ધર પકડ, ધર. Subs. A measure, dimension, giving a slap, empty fuss and bustle, catching, holding.

હીચ, હીક, hîch, hîk. (ધાતુ). સુકઈ જવું, સુકું થઈ જવું. (Root.) To be dried, to dry, to lose moisture. Av. Rt.

અએબે, aêbê. Dink. વિ૰ એબીઅલ, એબદાર. Adj. Deformed, ugly ; as in

અએબી, aêbî. Yas. II. ના૰ વધારો કરનાર. Subs. One who increases—promotes.

અએબી, aêbî. See

અખી, àkhî. GF. ના૰ એક કામ, એક ચીજ, મરવતનો સાહેબ, ભાઈ. Subs. An act, a work, a thing, a man of generosity—humanity, a brother.

અખે, ખહે, akhê, khahê. Nia. Khur. GF. ના૦ એક ભાઈ. Subs. One brother.

આખી, âkhí. GF. ના૦ એક દોઆ. Subs. A blessing.

આખેજ, âkhêz. Khor. Av. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ઊઠ. ના૦ ઊઠનાર. V. imper. Get up, rise. Subs. One who gets up—rises.

એશ, અશી, êsh, ashí. ના૦ આંખ. Subs. The eye. Av. , Sans. अक्षि.

ક્ષી, kshí. Vand. XXII. (ધાતુ). નબળું થવું, ઓછું થવું, ખસી કરવું. (Root.) To be weak, to decrease, to be diminished, to castrate.

ખહે, ખાહે, khahê, khâhê. ના૦ દોસ્ત, ભલું ચાહાનાર. Subs. A friend, comrade, a well-wisher.

ખાએ, khâê. Vand. VII. Dâd. ના૦ બેડું, ઈંડું, મરદનીશરમધાહ. Subs. An egg, male organ. Pâz. , Per. خایه

ખાએ, khâê. See ખાએ, khâê.

ખાબ, khâb. ના૦ ઊંઘ, નિદ્રા, સપનો. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ તું ઊંઘ. Subs. Sleep, rest, dream, vision. V. imper. Sleep (thou). Av. , Sans. स्वप्न, Per. خواب, خاب

ગઝી, gazî. ના૦ નાળાં. Subs. Rivulets.

ગશી, gashí. Dâd. ના૦ ખુશી, ખુશાહાલી, તંદરોસ્તી,

રોશની કરનારૂં, ચાલનારૂં. Subs. A happy situation, delight, joy, pleasure, health, that which illuminates, one who walks. Per. گشي

ગશી, gashî. See ગશી, gashî.

ગશી, gashî. નાo ગોસ્સો, ગોસ્સાનો દેવ. Subs. Anger, wrath, the Dev of anger. Av.

દાબ, dâb. Dâd. નાo શાન, શોકત, દબદબો, ખુબસુરતી, નુર, નેબાઈ. Subs. Dignity, state, magnificence, pomp, beauty, majesty, lustre, elegance.

યાબ, yâb. નાo પામવું, પેદા કરવું. વિo નાબુદ. Subs. Getting, obtaining, producing, creating. Adj. Lost, perished, become as if it had never been.

સાજ, sâj. નાo તખ્ત, રાજ્યાસન, ગાદી. Subs. A throne, a royal seat.

હએશ, haêsh. વિo જલદી, ઉતાવળું. નાo ઘેટું, બકરી. Adj. Hasty, quick. Subs. A sheep, a she-goat.

હખી, hakhî. નાo પગનું તળિયું, હથેળી. Subs. The sole of the foot, the palm of the hand. Av.

હખી, hakhî. See હખી, hakhî.

હખી, hakhi. See હખી, hakhî.

હહી, hahî. નાo ફળ, બદલો, પરિણામ. Subs. Fruit, reward, recompense, remuneration, return, result. Av. ; Sans. सस्य.

ḍḍ હહે, hahê. ના૦ ગરમી, ઉષ્ણતા, તાપ. Subs. Heat, warmth.

હાઈ, hâî. ના૦ ખેંચાણ, તાણ. Subs. Pulling, attraction, drawing.

હાએ, hâê. ક્રિ૦ અ૦ જલદી, સેતાબીથી. Adv. Quickly, hastily, speedily.

હાદ, hâd. ક્રિ૦ હોય, થાય, બની શકે. V. May be—become. Pâz. of ... = may be possible—practicable.

અ-આદા, a-âdâ. વિ૦ જીવ વગરનું, નિર્જીવ, નજીવું. Adj. Lifeless, trifling, worthless, insignificant. Prohib. ... + ... = Av. ... or Ar. حيات = life.

અએશ, aêsh. SLS. ના૦ આંખ, નજર. Subs. The eye, sight. Av. ..., Sans. अक्षि.

અખી, akhî. ના૦ ભાઈપણું, ભાઈચારો, ભાઈબંદી. Subs. Brotherhood, brotherly intercourse—affection, brotherliness.

અખી, akhî. ના૦ દુનિયાં, ઘર, મકાન. Subs. The world, house, abode, residence.

અખી, akhî. ના૦ ખોરાક. Subs. Food, victuals.

અખી, akhî. વિ૦ દયા ધરાવતું, મરવતવાળું, શરમવાળું. Adj. Humane, generous, manly.

આક્ષ, âksh. ના૦ એ નામનો એક દસ્તુર જોહાકની પાદશાહીની આખેરીનાં વખતમાં થઈ ગયો છે, કે જેણે "આખ્શીઆંન" ધરમનો પાયો નાંખ્યો હતો. Subs. The name

of a Dastur who flourished in the reign of Zohâk and founded the Akhshian religion.

આક્ષ, âksh. ના૦ કીમત, ભાવ. Subs. Value, price, rate.

આક્ષ, âksh. વિ૦ એકએકથી ઉલટું. Adj. Contrary to each other.

આસ્યા, âsyâ. ના૦ શરાબ, દારૂ, એક જાતનું જાનવર. Subs. Wine, spirituous or vinous liquor, a kind of animal.

આહી, âhî. ના૦ હરણ, મૃગ. Subs. A deer, an antelope.

આહીખ, âhîkh. વિ૦ નાખેલું, નાખીદીધેલું. Adj. Thrown, cast away.

ખહી, આખ્શ, khahî, âkhsh. ના૦ મરજી, ખુશી, ચાહ. Subs. Wish, desire, love.

ખહી, khahî. ના૦ દોઆનો સખુન, આશીર્વાદ, તારીફ. Subs. A word of benediction, blessing, praise, commendation.

ખહેશ, ખાશ, khahêsh, khâsh. ના૦ ખાહેશ, મરજી, ઈચ્છા. Subs. Wish, desire, inclination, aspiration.

ખાઈ, khâî. ના૦ ચાવવું, ચાવનાર, દાંતે કરીને નરમ કરવું, કાંઈબી લેહેજતદાર ચીજ. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ચાવ. Subs. Mastication, one who masticates, grinding with the teeth. V. imper. Masticate (thou). Per. خائیدن، خای

ખાશ, khâsh. ના૦ લડાઈ, સાલુ, કચરો, ટુકડો, ચાવવું.

વિ० લોભી, કજીઆખોર. Subs. War, battle, mother-in-law, rubbish, dirt, piece, mastication. Adj. Avaricious, quarrelsome.

ખાશ, ખાહી, khâsh, khâhî. Dink. Pand. Buzar. ના० ખાહેશ, ચાહનાર, ચાહ, પ્યાર. Subs. Wish, a wisher, love, affection.

દાબા, dâbâ. ના० સોનું, સુવર્ણ, કંચન. Subs. Gold, pure gold.

દોએશ, dôêsh. ના० બન્ને આંખ. Subs. Both eyes.

યાઈ, યાએ, yâî, yâê. વિ० બીમાર, નાખુશ. Adj. Ill, sick, unwell.

હાએ, hâê. કેવળ० અ० હાએ! હાએ હાએ! અફસોસ! અરે! ઓ! Interj. Alas! ah! oh!

અખીહા, akhîhâ. ક્રિ० અ० ભાઈબંદીથી. Adv. With brotherly affection—intercourse.

ખાઈહા, khâîhâ. ક્રિ० અ० ચાહથી, પ્યાર ભરેલી રીતે. Adv. With affection—love.

અખ્શીહા, akhshîhâ. ક્રિ० અ० નાખુશીથી, દલગીરીથી. Adv. Unwillingly, reluctantly, sorrowfully.

હાગાસ, hâgâs. Dâd. ના० ગાથાનાં હા. Subs. Chapters of the Gâthâs.

ખાશાક, khâshâk. ઘાંસનું તણખું, ડાળી, છોડાં, વેહેર, કાંટા કચરા. Subs. A blade of grass, sprigs, chips, shavings, saw-dust, thorns, rubbish, straws. Per. خاشاک

[illegible] અએબેગઈયે, aêbêgaîyê. Yas. II. વિ૦ જીવ-ની પાસબાંની કરનારૂં; એ બોલ "અઈવીસરૂથ્રેમ" ના વિશેષણ તરીકે આવે છે. Adj. Watching over the life. This word is used as an adjective of "Aîvîsruthrêm."

Av. [illegible]

[illegible] અખ્શી, અખ્શીહ, akhshî, akhshîh. વિ૦ એક બીજાંથી ઉલટું. Adj. Quite opposite to each other, quite the contrary, *tout au contraire* (Fr.).

[illegible] અહીઆયાસ, ahîâyâs. ના૦ બે વખત પઢવાની એક નેરંગ અથવા મંત્રનું નામ. Subs. The name of a prayer or *mantra* to be recited twice.

[illegible] અખ્શી, આખ્શી, akhshî, âkhshî. ના૦ તત્વો. Subs. Elements, elementary properties, ingredients.

[illegible] આખ્શીક, âkhshîk. See [illegible]

[illegible] } આખ્શીઆંન, આખ્શીગાંન, âkhshîân, âkhshîgân. ના૦ આબાદી ટોળાનાં એક ધરમનું નામ, કે જે ધરમ આખ્શ નામનાં દસ્તુરે ઊભો કીધો હતો. Subs. The name of the religion of the Abâdî tribe, founded by a Dastur called Akhsh.

[illegible] ખેશીગાંન, khêshîgân. ના૦ સંબંધરાખનારાં, સગાં. Subs. Those who are related—connected, relations, kinsmen.

[illegible] દખ્શીગાંન, dakhshîgân. ના૦ નિશાંનીઓ, ચિન્હો, લક્ષણો. Subs. Marks, signs, characteristics.

અખ્શીચ, akhshích. ના૦ તત્વ. વિ૦ નાલાએક. Subs. An ingredient, an element. Adj. Unfit, improper, unworthy.

આખ્શીજ, âkhshíj. ના૦ તત્વ. વિ૦ ઉલટું. Subs. An element or elementary property. Adj. Reverse, opposite.

અખ્શીજાન, akhshíjân. ના૦ તત્વો, ઉલટી ચીજો. Subs. Elements, ingredients, opposite things, contrarieties.

હાશીદ, hâshíd. Gloss. ક્રિ૦ શીખ્યો. V. Learnt.

અખ્શીર, akhshîr. Bund. ના૦ એક નદીનું નામ. Subs. Name of a river.

અખ્શીરોદ, akhshîrod. ના૦ "અખ્શી" નામની નદી. Subs. The river Akhshî.

ખાકાની, khâkânî. Vand. III. વિ૦ ખાકને લગતું, ધુળ ભરેલું. Adj. Relating to earth, dusty.

ખાહેશ્ની, khâhêshnî. ના૦ ઈચ્છા, મરજી, મોરાદ, ઉમેદ, ખાહેશ. Subs. Desire, wish, intention, aim, object.

અખશ્નુદ, akhashnûd. વિ૦ નારાજ, નાખુશ, દલગીર. Adj. Dissatisfied, discontented, displeased, sad, sorry. Av. [illegible], Per. ناخشنود

અહ્યાને, ahyânê. Gloss. ના૦ તાળવું, માથાનું—તાલકું. Subs. The palate, the crown of the head.

[illegible] આશીઆને, âshiânê. ના૦ માળો. Subs. A bird's nest. Per. آشیان، آشیانه

[illegible] આખ્શુમે, âkhshumê. ના૦ એક જાતનો દારૂ, શરબત. Subs. A kind of liquor—wine, a kind of punch, sherbet.

[illegible] અહબખે, ahbakhê. ના૦ વણવાનો કાંટલો. Subs. A shuttle.

[illegible] ખાઈએ, khâiê. ના૦ ઈંડું. Subs. An egg.

[illegible] ખાશક, ખાશે, khâshak, khâshê. ના૦ કાંટો કચરો. Subs. Rubbish, dirt, refuse, thorns, brambles. Per. خاشاک.

[illegible] યાઝગી, yâzagî. ના૦ આરાધનાં-બંદગી કરનાર. Subs. One who adores—worships, one who offers prayers to. Av. [illegible] (as [illegible]).

[illegible] અ-અશ્કુન, a-ashkûn. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ના પામ, હાંસેલ ના કર, ના મેળવ. V. imper. Don't get—obtain, don't acquire.

[illegible] અ-અશ્કોફ, a-ashkôf. વિ૦ દબદબા—ઠાઠમાઠ વગરનું, ભારબોજવગરનું, અગાસીવગરનું. Adj. Unostentatious, without pomp—gravity, having no balcony or open gallery. Per. اشکوب، شکوه

[illegible] આહગાવ, âhgâv. ના૦ લોઢું. Subs. Iron.

[illegible] યાઈઝે, yâizê. ના૦ આરાધનાં—યાદ કરનાર, પુજનાર, માનનાર. Subs. An adorer, one who offers divine honours, a worshipper. Av. Rt. [illegible] = to adore.

અએબાદ, aêbâd. ના૦ યાદ, અજબર. Subs. Remembrance, memory, learning by heart.

આખ્શ્ત, âkhsht. વિ૦ સુસ્ત, આળસુ, નિરૂદ્યોગી, કાહેલી. Adj. Lazy, slothful, ill, indisposed.

હાશ્તાન, hâshtân. Dâd. ના૦ ચેલાઓ, શાગેરદો, શિષ્યો. Subs. Disciples, pupils, apprentices, learners; this word is a corruption of

આખ્શ્તી, âkhshtî. ના૦ સુલેહસંપજ, મિત્રાઈ, દોસ્તી. Subs. Peace, amity, friendship. Av. , Per. آشتي

આખ્શ્તીનીદાર, âkhshtînîdâr. ના૦ સુલેહ-રાખનાર, સલાહ કરાવનાર, સુલેહસંપજનો સાહેબ. Subs. One who keeps peace—amity, a make-peace, one who promotes peace by reconciling parties that are at variance.

આખેજીદન, âkhêjîdan. ક્રિ૦ ઊઠવું, ઊઠીજવું. V. To rise, to stand up, to pass away.

આહીખ્તન, âhíkhtan. ક્રિ૦ ખેંચવું (જેમકે મીઆનમાંથી તલવાર ખેંચવી), એક ચીજથી હાથ ઊઠાવવો, ખેંચવું, ઉપર લાવવું, ધારણા રાખવી, એરાદો રાખવો, લટકાવવું, બજાવવું. V. To draw or unsheathe a sword, to refrain, to desist, to pull, to bring up, to intend, to propose, to suspend, to achieve. Per. آهیختن

અ-હશ્તે, અ-હીખ્તે, a-hashtê, ahíkhtê. ભૂ૦ કૃ૦ નહીં ટાંગેલું. Past part. Not suspended, not hung up. Priv. + = Per. هشته = hanging loose.

𐬁𐬑𐬱𐬙𐬈 આખ્શ્તે, àkhshtê. વિ૦ પુર કીધેલું, ભરેલું, ભરપુર. Adj. Full, replete, more than enough.

𐬁𐬵𐬌𐬑𐬙𐬈 આહીખ્તે, âhíkhtê. ભૂ૦ કૃ૦ ટાંગેલું, લટકાવેલું. Past part. Drawn, suspended, hung. Per. آهیخته

𐬀𐬵𐬌𐬁𐬚𐬎𐬀 અહીઆથ્વા, ahíâthvâ. ના૦, "યસ્નીમ સુઈરીમ" નામની બંદગીનાં બીજા હા–કરદાનું નામ. Subs. Name of the second chapter of the prayer called "*Yaçnîm Çûirîm.*" Av. 𐬫𐬀𐬯𐬥𐬆𐬨 𐬯𐬏𐬌𐬭𐬍𐬨

𐬀𐬀𐬌𐬀𐬨 અ-અયામ, a-ayâm. વિ૦ કવખતે, વખતસર નહીં. Adj. Untimely, ill-timed, inopportune, *mal à propos*. Priv. 𐬀 + 𐬀𐬌𐬀𐬨 = Ar. ایام = days.

𐬀𐬑𐬱𐬨 અ-ખશ્મ, a-khashma. વિ૦ ગુસ્સા વગરનું, સાલેસ. Adj. Having no anger—spite, meek, mild, gentle.

𐬁𐬌𐬀𐬨 આયામ, âyâm. ના૦ વખત, ઋતુઓ, દાહાડા. Subs. Times, seasons, days. Ar. ایام

𐬈𐬱𐬨 હેશમ, hêsham. ના૦ ગુસ્સો, હેરેમંદી, એક દેવનું નામ છે. Subs. Anger, wrath, fiery passion, Ahrimanism, Satanism, name of a Dev. Av. 𐬁𐬈𐬱𐬆𐬨𐬀, Páz. 𐬈𐬱𐬨, Per. خشم

𐬀𐬑𐬱𐬨𐬌 અ-ખશ્મી, a-khashmi. વિ૦ ગુસ્સા વગરનું. Adj. Free from anger—wrath.

𐬀𐬑𐬱𐬀𐬨𐬈 અ-ક્શમે, akhshamê. ના૦ જવ અને બાજરીનો બનાવેલો એક જાતનો દારૂ. Subs. A kind of liquor made from barley and rye.

અ-ખ્શ્મક્શ્નૅ, a-khashmakashné. ચાક નહીં કરવું, ટુકેડે ટુકડા નહીં કરવા. Not tearing away, not cutting into pieces.

અ-અબાર, અ-અબર, a-abâr, a-abar. વિ૦ વાદળાં વગરનું. Adj. Free from clouds. Per. بي ابر

અઈબાર, aíbâr. ના૦ મદદ કરનાર, યાર, દોસ્ત, મદદ. Subs. One who assists, a friend, an associate, a well-wisher, assistance.

અસ્બાર, asbâr. Dâd. ના૦ સવાર, તીર મારનાર, ભાલો મારનાર. Subs. A cavalier, a horseman, an archer or darter of javelins. Per. اسوار

દોદોબાર, ચેહારબાર ? dôdôbâr, chéhârbâr? ક્રિ૦ અ૦ ચાર વખત. Adv. Four times.

અ-અયારેહ, a-ayârêh. વિ૦ મદદ-કુમક નહીં કરનારૂં. Adj. Not assisting—helping.

અઈબારી, aíbârí. ના૦ યારી, મદદ, દોસ્તી. Subs. Assistance, help, friendship.

અસ્બારી, asbârí. ના૦ સવારી. Subs. An equipage, a retinue.

અ-આસ, a-âs. ના૦ નાઉમેદી, આશાભંગ. Subs. Hopelessness, disappointment, frustration of hope.

આહીગ, âhíg. ના૦ હરણ, મૃગ. Subs. A deer, an antelope.

ખાઇગ, kháig. ના૦ મોરગ—પક્ષિની એક જાત. Subs. A kind of bird.

[illegible] ખાઈયે, khâiyê. ના૦ એડું, ઈંડું, મરદની શરમધાહ. Subs. An egg, male organ. Per. خایه

[illegible] ઘઝી, ghazi. વિ૦ વેહેતું. Adj. Flowing. Av. [illegible]

[illegible] જાએ, jâê. ના૦ જગો, મકાન. Subs. Place, abode, dwelling, residence.

[illegible] યાઝે, yâzê. ના૦ પરસ્તેશ, આરાધના, વખાણ. Subs. Worship, adoration, devotion, praise.

[illegible] યાસ, yâs. (ધાતુ.) શોધવું, ચાહાવું, પુછપરછ કરવી, માગવું, બોલાવવું. (Root.) To search, to seek, to wish, to inquire after. Av. [illegible], Sans. याच्.

[illegible] સાઈ, sâi. ના૦ ટવળવું, કગલવું. Subs. Starving, famishing, complaining piteously.

[illegible] હઈબ, haib. વિ૦ વગર છેડાનું, વગર નીવેડાનું, સમાપ્ત નહીં થએલું. Adj. Endless, unlimited, indecisive, unfinished.

[illegible] હાસ, hâs. ક્રિ૦ અ૦ બિજું, બિજી વખત. Adv. Secondly, a second time.

[illegible] હેસ, hês. ચાલવું, જવું, કીચલ, મિટ્ટી, મોત, કાંઈ, કાંઈ એક, કનતાન. Subs. Going, walking, mud, dust, earth, clay, death, something, anything, canvas.

[illegible] અ-આસા, a-âsâ. વિ૦ આશા—ઉમેદ વગરનું, ફોકટ. Adj. Hopeless, giving no ground of hope or expectation, useless, to no purpose, for nothing.

અખેશ, akhêsh. Dink. વિ૰ સંબંધ વગરનું. Adj. Unconnected, incoherent, having no relationship; as in—

ખઈયે, khaîyê. Bund. ના૰ પરસેવો, પસીનાનું પાણી. Subs. Perspiration, exudation from the pores of the skin. Pâz.

ખાહેશ, khâhêsh. ના૰ ઈચ્છા, મરજી, મોરાદ, ખાહેશ. Subs. Wish, desire, intention. Per. خواهش

દેહેશ, dêhêsh. ના૰ બક્ષેશ, ઈનામ, બદલો. Subs. Gift, reward, recompense. Per. دهش

અએબીગઈયે, aêbîgaîyê. SB. વિ૰ જીવની પાસબાંની કરનાર; (એ બોલ અઈવિસ્રુથ્રેમનાં વિશેષણ તરીકે આવે છે.) Adj. Watching over the life; (this word is used as an adjective of Aivisruthrem.) Av.

ખાએગીહા, khâêgîhâ. વિ૰ ઈંડાંના આકારનું, ઈંડાં માફકનું. Adj. Having the form of an egg, oval.

અઈબીગહાનશ્ને, aêbîgahânashnê. ના૰ કુશ્તી. વિ૰ કુશ્તીને લગતું. Subs. The Kûshti, the woollen girdle worn by the Zoroastrians round the waist. Adj. Belonging to the Kûshtî.

અઈબીગહાનશ્ની, અઈબ્યાગાનશ્ની, aîbîgahânashnî, aêbyâgânashnî. Nêrang. ના૰ પેહેરણ, કુશ્તી, કુશ્તી બાંધવી, અભ્યાસ કરવો, પેહેરવાનું કામ, પેહેરવું. Subs. A sort of shirt or frock, Kûshtî, girding

the Kûshtî, studying, act of putting on—wearing. Av.

અઈબ્યાગાનશ્ની, aêbyâgânashnî. See aibîgahânashnî.

અએબીશામરૂતી, aêbîshâmarûtî. ના० આએ બે મરતબે પઢવું. વિ० આએ બે મરતબે પઢવાને લગતું. Subs. Reciting this twice. Adj. Relating to this Bîshâmruta (to be recited twice).

અદશીહા, adashîhâ. ના० લોકો. Subs. People; as in—

ખાએગીએ, khâêgîê. ના० ઈંડું. Subs. An egg.

ગઝગી, gazagî. ના० નાળું. Subs. A rivulet.

ગઝાઈ, gazâî. વિ० નાળાંને લગતું. Adj. Relating to a rivulet.

યાગી, હખી, yâgî, hakhî. Yas. XI. ના० મળતાપણું, દોસ્તી. Subs. Likeness, friendship. Av.

ખાએગીએ, khâêgîê. Dâd. ઈંડાંને લગતું. Adj. Relating to an egg.

જાએગાહ, jâêgâh. Dâd. ના० જગો, રેહેઠાણ, તખતની જગા, રાજધાની, જમીન અને આસ્માન ? Subs. Place, station, dwelling, a capital city, the heaven and the earth? Per. جایگاه

ખાઈગીહી, kháigihí. ના૦ આવાજ મારતું પાણી, મોરી, નેહેર. Subs. Roaring water, a little channel to carry off water, a canal, a stream.

ખાએશ્ને, khâêshnê. ના૦ ઈચ્છા, ચાહ, પ્યાર, મરજી, ખુશી, ખાહેશ. Subs. Wish, affection, desire, coveting, longing, aspiration.

અ-ખેશ્મ, a-khêshma. ના૦ ક્રોધથી વેગળાઈ, ગુસ્સાથી દુરી. Subs. Freedom from anger—rage. Prohib. + = Av. = Pâz. = Per. خشم

અ-ખેશ્મીન, akhêshmîn. વિ૦ ગુસ્સાવગરનું, ધીરૂં. Adj. Having no rage, free from anger, placid.

અહસ્નત, ahasnat. ના૦ દુઆ, આશિર્વાદ. Subs. A blessing, a benediction, a congratulation.

અ-હેજેદ, a-hêzêd. M. Cha. ક્રિ૦ નહીં છુટે. V. May not become loose—free.

આખેજેદ, âkhêzêd. Pand. Adar. ક્રિ૦ ઊઠે, ઊભું થાએ, ઉસકેરાએ, હુલ્લડ કરે. V. May get up—rise, may excite, may raise an insurrection. Pâz. , Per. خیزد

આહેસ્ત, âhêst. ના૦ આબાદાની, ખુબી, હદ, સમારવું. Subs. Flourishing state, prosperity, goodness, virtue, limit, precincts, mending, repairing.

આહેસ્ત, âhêst. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ઊઠાવ, બોલંદકર. V. imper. Raise, lift up.

અહેસ્તન, ahêstan. M. Cha. ક્રિ૦ નહીં છોડવું, નહીં ઢીલવું, બંધપડવું. V. Not to dismiss—leave—let fall, not to move—shake, to cease; as in—

આખેઝીદન, âkhêzídan. ક્રિ૦ ઊઠવું. V. To rise, to get up. = خیزیدن = to rise.

આખેસ્તન, âkhêstan. ક્રિ૦ તલવાર ખેંચવી. V. To draw the sword.

આહીસ્તન, âhístan. Vand. II. ક્રિ૦ ખોદવું. V. To dig. Pâz.

ખાઈસ્તે, khâîstê. ભૂ૦ કૃ૦ ચવાઈગએલું. Past part. Chewed, masticated.

હાસેલ, hâsêl. ના૦ હાંસેલ, ફાએદો, પરવડવું. Subs. Profit, gain, advantage, affording. Ar. حاصل

અએબેસરૂસ્રેમ, âêbêsarusrêm. ના૦ ચોથી ગેહેનું નામ, એક ફરેશતાનું નામ. (વળી એ બોલની શિકલ કોઈ વખત એ પ્રમાણેબી આવેછે, જુઓ ઈન્જરનેનો ૨ જોહ.) Subs. The name of the fourth Gêh, *Aîvîçruthrêm*, name of an angel.

અ-અસ્ને, a-asnê. વિ૦ ખરાબ વખતનું, વગર હીંગામનું, કવખતનું. Adj. Untimely, inopportune, ill-timed.

આએન્દ, âênd. ક્રિ૦ આવે. V. May come (plu.) Per. آیند

ખાહન્દ, khâhand. ક્રિ૰ ચાહે. V. May love, may be fond of, may like (plu.). Per. خواہند

અહ્સ્નત, ahsnat. ના૰ See

દોદો-બેવર, dôdô-bêvar. Dâd. સં૰ વિ૰ ચાર દસ હજાર ઈઆને ચાલીસ હજાર, ૪૦,૦૦૦. Numer. adj. Four times ten thousand, forty thousand, 40,000.

ખાઈયે, khâîyê. See

ખાસે, khâsê. ના૰ ખાસ લોકો, મ્હોટા લોકો, અમીર ઉમરાવો, ખાસિયત, ખાસપણું. ક્રિ૰ અ૰ ખસુસ કરીને, ખરેખર, તદન, બિલકુલ. Subs. Noblemen, great men, grandees, the patricians, property, peculiarity. Adv. Especially, truly, quite, entirely. Ar. خاص

આખેસ્ત, âkhêst. Bund. ક્રિ૰ પેદા કીધું. V. Created.

આહીસ્ત, âhist. ના૰ બેસવું. ક્રિ૰ બેઠો. Subs. Sitting. V. Sat. Pâz. . Av. Rt. = Sans. Rt. आस = to sit.

આહેસ્ત, âhêst. See

ખાસ્ત, khâst. Pâz. Bund. ક્રિ૰ હીલવ્યું, બોલંદ કીધું, ઉપર ખેંચ્યું, ઉખેડયું, દુર કીધું, ઊઠયો, ચાહ્યું. V. Removed from its place, raised up, elevated, pulled up, broke up, moved off, got up, wished, became fond of.

ખાસ્ત, khâst. ના૦ ઈરાદો, ધારણા, ઠેરાવ. Subs. Aim, intention, determination.

હાસ્ત, hâst. ક્રિ૦ ઊઠાવી ગયો. V. Carried away.

ખાસ્તાર, યાસ્તાર, khâstâr, yâstâr. Vand. XX. ના૦ ચાહનાર, શોધનાર, પુછપરછ કરનાર, માંગનાર, બોલાવનાર. Subs. A wisher, inquirer, seeker, asker, inviter, one who calls—summons. Av. Av. Rt. , Sans. Rt. याच् = to ask.

ખાસ્તારી, khâstârî. ના૦ હરખ, ખુશી. Subs. Joy, delight, rapture, pleasure.

ખાસ્તી, khâstî. ના૦ ઈરાદો, ધારણા, ખાહેશ. Subs. Intention, design, aim, purpose, desire, wish.

ખાસ્તી, khâstî. Gloss. વિ૦ ઈરાદા—ધારણાને લગતું, ઠેરાવને લગતું, નક્કી. Adj. Relating to intention—aim, determinate, positive.

અ-અસ્તવાન, a-astavân. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ બેગુમાન ના થા, શકમંદ થા, વિચારમાં દ્રઢ ના થા. V. imper. Don't be positive—without doubt, be doubtful, be not settled in opinion.

આહિસ્તેઓમંદ, âhistêômand. ક્રિ૦ તેઓ ખેંચે છે, વરસાદ વરસે છે. V. They draw—pull, the rains fall.

અહસ્તન, ahastan. Gloss. ધ્રુણવું. V. To shake (as a person under demoniac influence).

આખિસ્તન, ખાસ્તન, âkhistan, khâstan. Gloss. ક્રિ૦ ઊઠવું, ખડું રેહેવું, ઊભું રેહેવું, થંભ રેહેવું, ચાહાવું, બેસવું. V. To rise, to get up, to stand up, to stand firm, to remain at rest, to love, to like, to be fond of, to desire, to sit.

આખેસ્તન, âkhêstan. Bund. ક્રિ૦ પેદા કરવું. V. To create, to produce, to bring into existence.

આહિસ્તન, âhistan. ક્રિ૦ ખેંચવું, વરસવું, આરાસ્તે કરવું, સમારવું, ઊઠાવવું. V. To pull, to draw, to rain, to shower down, to adorn, to decorate, to mend, to repair, to raise, to lift up.

ખહસ્તન, khahastan. ક્રિ૦ બેઆબરૂ કરવું, રૂશવા કરવું, દુશ્મની કરવી, દુઃખ આપવું, ઈજા દેવી. V. To dishonour, to treat with disrespect, to disgrace, to make enmity, to do injury—harm.

ખાબીદન, khâbídan. ક્રિ૦ આસાએશ લેવી, ઊંઘાવું, સુવું. V. To take rest, to sleep, to go to bed.

ખાસ્તન, khâstan. ક્રિ૦ ઈચ્છવું, ચાહાવું, માંગવું, મેળવવું. V. To wish, to desire, to ask for, to get, to obtain.

આહસ્તે, âhastê. Gloss. ના૦ એક ધીરજવાળા અને આબરૂવાળા શખ્સનું નામ છે, જે પોતાનું કામ સંભાળથી કરતો હતો. Subs. Name of a patient and respectable person who did his business carefully.

આહેસ્તે, âhêstê. વિ૦ ધીરૂં, વિચારવંત. ક્રિ૦ અ૦ હળુથી, ધીરેથી, વિચાર કરીને, આસ્તે આસ્તે. Adj. Slow,

cool, deliberate. Adv. Slowly, coolly, deliberately, by degrees. Per. آهسته

ખાસ્તે, khâstê. ના૦ દોલત, પૈસા, મતા. Subs. Riches, property, estate, wealth; this word is a corruption of = Per. خواسته = riches.

ખાસ્તે, khâstê. ના૦ સોનું રૂપું, અસબાબ, સામાન, પાદશાહ, એક પ્યારો શખ્સ અથવા ચીજ. Subs. Gold and silver, property, goods, furniture, a king, a beloved person or object.

અ-ખસ્તગી, a-khastagî. ના૦ જખમી થયા વગરની હાલત, થાકી ગયા વગરની હાલત, નબળાઈ વગરની હાલત. આજુરદે—દુઃખી નહીં થાએલી હાલત. Subs. State of being not wounded—fatigued, state of being not infirm, state of being not afflicted—indisposed. = not; = Per. خستگی = a wound, fatigue, sickness.

ખાસ્તગી, khâstagî. Dink. ના૦ દોલત, પૈસા, મતા. Subs. Riches, property, estate, money.

ખાસ્તગી, khâstagî. ના૦ ચાહ, મમતા, પ્રીતિ. Subs. Affection, love, fondness.

ખાસ્પ, khâsp. ના૦ સેબફલ. Subs. An apple.

યાસ્મ, yâsma. ના૦ ચંપેલીનું ફૂલ. Subs. The jessamine or jasmine flower. Per. یاسم ، یاسمون ، یاسمین ، یاسمن

યાસ્મીન, yâsmín. See

અખ્સમે, akhsamê. Gloss. ના૦ બાજરી અને જવ-નો બનાવેલો એક જાતનો દારૂ. Subs. A kind of liquor made from barley and rye.

અહીર, એહેર, ahîr, êhêr. Vand. V. and VII. ના૦ સુકો નસો, હેર નસો (જેમકે નખ, બાલ), નાપાક—નકામી ચીજ. (હેરનસાને માટે વંદીદાદમાં એ પ્રમાણેબી શિકલ આવે છે.) Subs. Dry uncleanliness—impurity (as hair, nails), an impure—worthless thing. Av.

આઘાર, âghâr. ના૦ ખરાબ ચીજનો પસરાત, ભીનાસ, બોળી—ભીંજવી રાખવું. Subs. Humidity or moisture of a soiled thing, moisture, maceration. Per. آغار

એહેર, êhér. See

ક્ષગીર, kshagîr. Dink. વિ૦ પ્રકાશ મેળવનાર, રોશની પકડનાર. Adj. Getting brightness—lustre.

હસર, hasar. ના૦ કરાં, બરફ. Subs. Hail, snow.

હાસર, hâsar. ના૦ અંદાજો, ફકીર. Subs. Proportion, measure, a mendicant, a beggar.

હાસર, hâsar. Vand. VIII. Gloss. ના૦ ફરસંગ, હાસર, કલાક, મીસાલ, અંદાજો, હદ, જવું, જવાનું કામ, કોટ, કિલ્લો, પથ્થર, જગો. ક્રિ૦ અ૦ સુધી, તલક, હમણાં. Subs. A Farsang, a league, an hour, simile, an example, measure, limit, a fort, castle, fortress, a stone, place, going, course. Adv. Till, now. Av.

હાસર, હાથ્ર, hâsar, hâthra. See hâsar.

હાસેલ, hâsêl. ના૦ હાંસલ, ફાયદો, મેળવવું, પ્રાપ્ત કરવું. Subs. Profit, advantage, gain. Ar. حاصل

અહીરોમંદ, ahîromand. વિ૦ હેરનસાવાળું. Adj. Full of dry uncleanliness.

હાસરોમંદ, hâsarômand. Nêrang. વિ૦ હદવાળું. Adj. Limited, of a proper limit, as in—

હાસરે, hâsarê. ના૦ એક ફરસંગ, એક કલાક. Subs. A Farsang, a league, an hour.

હાસર-ગોબશ્નેચ, hâsar-gôbashnêcha. Nêrang. ના૦ હદસરનું બોલવું. Subs. Speaking moderately—within due bounds.

યાસ્રેમ, yâsrêm. ના૦ ચોથા ગાહામબારનું નામ, અયાથ્રેમ ગાહામબાર. (એને માટે ઈન્જશ્નેમાં એ પ્રમાણેની શિકલ આવેછે.) Subs. Name of the fourth Gâhâmbâr, Ayâthrem Gâhâmbâr. Av.

અ-આસ્રુન, a-âsrun. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ નાબાંધ. V. imper. Don't bind—tie.

અએબસ્રુતેમ, aêbasrutêm. Bund. See

હાસરતગ, hâsartag. Vand. XXII. વિ૦ મજબુત તથા જલદપથી ચાલનારૂં, એક ફરસંગસુધી ચાલનારૂં. Adj. Walking firmly and fast, walking up to a Farsang; as in—

હાસર-મસા, hâsar-masâ. વિ० એક ફરસંગ જેટલું મ્હોટું, એક ફરસંગને અંદાજે. Adj. Of the length of a Farsang, as long as a league. Av.—

હાસરમેહ, hâsarmèh. ના० મ્હોટો કોટ-કિલ્લો. Subs. A large fort—castle.

અહીર-મોર્દગાન, હીખ્ર-મોર્દગાન, ahîr-môrdagân, híkhra-môrdagân. ના० મુવેલાંનો સુક્કો નસો. Subs. Dry impurity—matter of dead bodies.

દોદો-જોજન, dôdô-jôjan. Dâd. ના० ચાર દેરમ. Subs. Four derems.

દોદો-જોજો, dôdô-jôjô. ના० ચાર ચલ્લીઓ. Subs. Four sparrows.

અખ્જેહ, akhjêh. Gloss. ના० ૧૫ રૂપીઆનો સુંનાનો એક સિક્કો, મોહોર. Subs. A gold coin worth Rs. 15, a mohor.

અયુક, ayûk. Bund. સંખ્યા० વિ० એક. Numer. adj. One; as in—

ખાઈયે, khâîyê. See

ખાયએ, khâyaê. Sz. ના० એક બેડું. Subs. An egg. Pâz.

ખેયે, khêyê. ના० આંસું, આંખનું પાણી. Subs. A tear, water from the eyes. Pâz.

સસક, sasak. સંખ્યા૰ વિ૰ નેવું, ૯૦. Numer. adj. Ninety, 90.

સાયે, sâyê. ના૰ છાંએડો, છાંયો, ઓળો, આધાર. Subs. A shade or shadow, support. Per. سایه

અહીચ, ahích. ક્રિ૰ અ૰ નહીંખી, કદાચ નહીં. Adv. Perhaps not.

આખેઝ, âkhêz. Pand. Adar. ક્રિ૰ આજ્ઞા૰ ઊઠ. ના૰ ઊઠનાર. V. imper. Get up, rise. Subs. One who rises—gets up.

યાઈઝ, yâíz. ના૰ પરસ્તેશ, આરાધના, માન, માનતા. Subs. Worship, adoration, offering, divine honours, a vow.

આખેઝાનીનેદ, âkhêzânínêd. ક્રિ૰ ખાહેશમંદ કરે, ઊઠાડે, ઊઠે. V. May make desirous, may raise—lift up, may rise—get up.

આખીઝાદ, âkhízâd. Bund. ક્રિ૰ ઊઠયો હોએ. V. Might have got up.

હેચદ-અસ્પ, hêchad-aspa. ના૰ પેગમ્બર જરતોશ્તનાં બપાવાના બપાવાનું નામ. Subs. The name of the great great grandfather of Zoroaster. Av. [illegible], Per. هیچدسپ

આખેઝશની, âkhêzashní. ના૰ ઊઠવું, ઊભું થવું. પોકાર મારવો, ભોંસવું. Subs. Act of rising—getting up, standing, bawling out, vociferating, barking. Compare Pâz. خیزشن, Per. خیز = a riser.

અખેજશ્ની, âkhêzashnî. વિ૦ ઊઠતું. Adj. Rising, getting up.

અખેજ-જાનુની, âkhez-jânunî. ક્રિ૦ તું ઉભો રેહેનારો-ઊઠનારો થા. V. Be thou standing—rising.

અખેઝીનશ્ની, âkhêzînashnî. ના૦ ઊઠવાનું કામ. Subs. Act of getting up—rising.

અખેઝેદ, âkhêzêd. Pand. Adar. ક્રિ૦ ઊઠેછે, ઊભો થાએછે, ઊઠે, જાગ્રુત થાએ, પાછો સજીવન થાએ, ઉઘડે. ના૦ ઉઘાડનાર. V. He rises—gets up, he may rise, he may awake, he may revive, he may open. Subs. One who opens.

ખાઈઝેદ, khâîzêd. Bund. ક્રિ૦ ચાવે, વગોળે, ચાહે, પ્યાર રાખે. V. He may masticate—chew, may love—regard with affection.

અખેઝીદન, âkhêzîdan. Dâd. ક્રિ૦ ઊઠવું, ઊગવું, ઉપરઆવવું, ઉભું કરવું, પામવું, હાંસેલ કરવું, મેળવવું, ઉસ્કેરવું. V. To get up, to rise, to come up, to grow, to erect, to get, to obtain, to acquire, to gain, to excite, to stir up, to stimulate.

ખીઝીદન, khîzîdan. ક્રિ૦ ઊઠવું, ઉભુંથવું, ઉગવું, ઉદય થવું, ઊઠી જવું, કુદકો મારવો. V. To rise, to get up, to stand, to leap, to appear above the horizon. Per. خیزیدن

અખેઝ-એરીગાંન, âkhêz-êrigân. ના૦ કર-

માનબરદારો, તાબેદારી કરનારા. Subs. Those who bear obedience to, those who obey commands.

હેચદ-અસ્પે, hêchad-aspê. Dâd. ના૦. See

આખેજ઼, âkhêz. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ઊઠ. ના૦ ઊઠનાર, ઉઠાવનાર, ઉલટી તકરાર. V. imper. Get up, rise. Subs. One who gets up—rises, wrong argument—controversy, discussion not to the point.

આખેઝીદન, âkhêzídan. See âkhêzídan.

અએઝુન, aêzun. વિ૦ ખરાબ નહીં, સારૂં. Adj. Not bad, good.

અએબગદ, aêbgad. ના૦ કજીઓ શોધનાર, ફીતનો ઊઠાવનાર, પોતાનાં કઉઅત—જોરને ખરાબ રીતે વાપરનાર, જીન—પરીનો છાયો પેવસ્ત થાએલું, બદીનાં કામ માટે જોર—કઉઅત વાપરવું. Subs. One who seeks a quarrel, one who excites rebellion, one who abuses his own strength, one guided by a demon or an evil spirit, abuse of one's strength.

આએદ, âêd. Dink. ક્રિ૦ આવે, આવેછે. V. May come, is coming, comes. Per. آید

આખેજ઼દ, âkhêzad. ક્રિ૦ ઊઠાવે. V. May raise—lift up.

કાહેદ, કાહદ, kâhêd, kâhad. S L S. ક્રિ૦ ઘટે, ટળે, ઓછું થાએ. V. May decrease—lessen, may pass off—away (a danger or an evil), may grow less.

[illegible] ખહેદ, શહેદ, khahêd, shahêd. Vand. IX. ક્રિ૦ ચાહે, પ્રીતિ રાખે, ખાહેશ કરે. V. May wish—desire, may regard with tenderness—affection. Pâz. [illegible]

[illegible] ખેજ઼ેદ, khêzêd. ક્રિ૦ ઉઠે, ઉભું થાએ, ઉઘડે. V. May rise, may stand up, may open. Pâz. [illegible], Per. خیزد

[illegible] ખાઈદ, khâíd. ક્રિ૦ ચાવે, વગોળે. V. May masticate—chew.

[illegible] ગશીદ, gashíd. ક્રિ૦ ખુશહાલી કીધી, ખુશી ભોગવી. V. Enjoyed pleasure—happiness, felt delight.

[illegible] ગશેદ, gashêd. ક્રિ૦ ફરે, જાએ. V. May turn—move round, may walk about, may go.

[illegible] જાએદદ, jâêdad. ક્રિ૦ જગો આપે—કરે. V. May give place, may make room.

[illegible] દારેદ, dârêd. Dink. ક્રિ૦ રાખે. V. May keep; as in—[illegible] [illegible]. Per. دارد

[illegible] દોશદ, dôshad. ક્રિ૦ ખરાબ—બદનામ કરે, ગાળ ભાંડે. V. May defame, may accuse falsely and unjustly, may abuse.

[illegible] દેહેદ, dêhêd. ક્રિ૦ આપે. V. May give. Per. دهد

[illegible] સાજ઼દ, sâzad. ક્રિ૦ બનાવે, તઈઆર કરે. V. May make, may make ready—proper. Per. سازد

હાયેદ, hâyêd. ક્રિ૦ ખેંચે, ટાંણે, ઉપર રાખે, ઊઠાવે, ઉંચે ચઢાવે, રાખે. V. May draw—pull, may keep up, may raise—lift up, may elevate, may keep.

હેત, hêt. ક્રિ૦ થયું. V. Done, made.

દાઈતી, dâitî. Vand. XIX. ના૦ નદી. Subs. A river; as in , . Av.

અએબ્દદીએ, aêbdadíê. ના૦ એબ આપવી, એબ આપવાનું કામ. Subs. Giving deformity—ugliness.

અએબ્ગદી, aêbgadî. Dâd. ના૦ નુકસાન કરનારી શક્તિ. Subs. An evil—hurtful influence.

અએબ્દદી, aêbdadî. બુરાઈ આપવી. Giving evil.

અએબ્દદીએ, aêbdadíê. See .

અ-આઈત્ગુન, a-âitgun. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ નાલાવ, ના મંગાવ. V. imper. Don't bring, don't send for.

અએબ્ગદે, aêbgadê. Gloss. ના૦ ફીતનો શોધનાર, ફીતનો ઊઠાવનાર, જાતે બદકાર, પોતાનાં કઉઅતને ખરાબ રીતે વાપરનાર, પોતાનું કઉઅત બદીને માટે કામે લગાડનાર. Subs. One who seeks a quarrel—excites rebellion, one who does evil, one who makes a bad use of his strength and power.

અગીદદે, agîdadê. વિ૦ બુરાઈ આપનાર, બદી કરનાર, ઘાતકી, ઘાત કરનાર. Adj. Imparting evil, practising vice, wicked, working ruin—destruction. = Av. + = from Av. Rt. = to give.

અએબ્ગદન, aêbgadan. ક્રિ૦ એબ કરનાર થવું, નિર્લજ રીતે ચાલ ચલાવવી. V. To find fault with, to demean one's self scandalously.

અએબે-તનુ, aêbê-tanu. ના૦ એબીઅલ તન. Subs. A body full of defects—deformities.

અહી-તન, ahî-tan. ના૦ ખરાબ બદન, એબદાર શરીર. Subs. An ugly—deformed body, an unclean body.

આહીતન, ahîtan. ક્રિ૦ છીત કરવી—પકડવી, એબ કરવી. V. To have a prejudice against, to find fault with.

આહીદન, âhîdan. ક્રિ૦ ખેંચવું, તાણવું, ઊઠાવવું, ઉપર રાખવું. V. To pull, to draw, to keep up, to lift up, to raise, to hold up.

ખાઈદન, khâîdan. Gloss. ક્રિ૦ ચાવવું, દાંતથી નરમ કરવું, કરડવું, ધવડવું. V. To masticate, to grind with the teeth, to chew, to rub with the nails, to scratch. Per. خائیدن

ગશીદન, gashîdan. Dâd. ક્રિ૦ ખુશી કરવી, ખુશહાલી ભોગવવી, લટકથી ચાલવું, ચાલવું, રખડ રજડ કરવી, આસપાસ ફરવું, બેહોશ થઈ જવું. V. To be pleased, to enjoy pleasure—comfort—happiness, to walk with an affected gait—pomp, to walk, to wander, to wheel or turn round, to faint. Compare Per. غش

દશીદન, dashîdan. ક્રિ૦ સારી સુરતનું થવું, પોતાને સંગારવું. V. To become good-looking, to adorn one's self.

યાખ્તન, yâkhtan. ક્રિ૦ ઈરાદો કરવો, નાખવું, મારવું, બાહેર ખેંચવું, આશકારા કરવું. V. To intend, to have in view, to throw, to beat, to pull out, to make known far and wide.

આહિતુનતન, âhítunatan. Gloss. ક્રિ૦ ઊઠાવવું, ઉપર રાખવું. V. To raise, to lift up, to keep up.

ખાઈતુનતન, khâitunatan. ક્રિ૦ સીવાડવું, ભોંકાવવું. V. To cause to be sewn, to cause to pierce—bore.

ખાઈતુનતન, khâîtunatan. Gloss. ક્રિ૦ ચારવું, ગાળવું, જમીનમાં તોખમ નાખવું, લપેટવું, ઘડી કરવું. V. To sift, to strain, to filter, to sow seeds in the ground, to roll up, to wrap around, to fold.

હએતુનતન, haêtunatan. See âhítunatan.

અએબીમ, aêbîm. Dâd. વિ૦ દેહેશત—ફીકર—ચિંતાવગર, હિમ્મતવાન. Adj. Fearless, undaunted, free from care—anxiety, courageous, brave, daring.

આસીમ, âsîm. વિ૦ ઉંચું, તારીફ લાએક, ઉંચે ચઢાવેલું. ના૦ બુઝોર્ગ દરજ્જાનો શિક્ષક. Adj. Praiseworthy, commendable, exalted, sublime, eminent. Subs. A teacher of an exalted—elevated dignity, an instructor of high rank.

જહીમ, હીમ, jahîm, hîm. Visp. ના૦ જમીન, ભૂમિ. Subs. Land, ground, earth.

હાએમાએ, hâêmâê. Gloss. ના૦ હાએવાએ. Subs. Voluntary infliction.

હમાલ, હામાલ, hamâl, hâmâl. Dâd. ના૦ ફરેબ, ભાગીઓ, સાથી, નજર, મીસાલ, તરેહ, શક. વિ૦ મળતું, સરખું. Subs. Misleading, imposition, a partner, an associate, sight, simile, fashion, manner, doubt, suspicion. Adj. Equal, resembling. Per. همال

જહીમે, jahîmê. See jahîm.

હહીમે, hahîmê. Visp. ના૦ ગરમી, હામીન, રપીથ્વન. Subs. Summer, heat, Rapîthvan.

અહમુ, હામુ, ahamu, hâmu. સર્વ૦ એ, આએ, એક. શબ્દ૦ અ૦ સાથે. વિ૦ એક સરખું. Pron. This, one. Prep. Together with. Adj. Alike, uniform. Av. , , Per. هم

આદમોદીન, હામુદીન, âdmôdîn, hâmudîn. ના૦ એકજ દીન અથવા ધરમ પાલનાર, હમદીન. Subs. A co-religionist. Av. , Per. همدین

હમુદીન, હામુદીન, hamudîn, hâmudîn. ક્રિ૦ અ૦ આએ કાએદે, એ રીતે-રવેશે. Adv. In this way—manner, thus.

અ-અદમુન, a-admun. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ના પકડ—ધર, ઈમાન ના લાવ. એકીન ના લાવ. V. imper. Don't catch—hold, don't put faith in.

અ-અબર, a-abar. વિ૦ વાદળવગરનું. Adj. Cloudless. Prohib. + =Av. =Sans. अभ्र=Per. ابر=a cloud.

અખગર, akhgar. ના૦ ઈંગાર, ધીકધીકતા આતશના કટકા, બળતું લાકડું, ચિણગારી. Subs. Burning coal, cin-

ders, embers, a fire-brand, spark of fire. Per. اخگار ، اخگر

[illegible] અખ્દર, akhdar. ના૦ ભત્રિજો, ભાણેજ. વિ. અંધારી (રાત). Subs. A nephew, a brother's or sister's son. Adj. Dark (night). Ar. اخدر

[illegible] અહીર, હેર, ahîr, hêr. Dâd. મનીનું પાણી, લોહી અને પરૂ સાથે મળેલું પાણી, હેરનસો, નસો, ચરકીન. Subs. Seminal fluid, blood mixed with pus, purulent matter mixed with blood, dry uncleanness, impurity, stink.

[illegible] ખબર, khabar. ના૦ જાણ, આગાહી, માલ, અસબાબ, તેજ ઘોડો, વાર્તા, કસબો. Subs. News, information, knowledge, cognizance, property, goods, a fleet horse, a story, a town. Per. خبر

[illegible] ખાહર, ખંગ્ર, khâhar, khangra. Vand. XII. ના૦ બેહેન. Subs. Sister. Av. [illegible], Sans. स्वसर. Per. خواهر

[illegible] ખુબર, khubar. ના૦ દાનેશ, દાનાઈ, અજમાએશ. Subs. Wisdom, prudence, sagacity, experience.

[illegible] દોદોબર, dôdôbar. ના૦ ચાર ફળ. Subs. Four fruits.

[illegible] નાએબર, nâêbar. Dâmd. ના૦ મીનોનાવરની ખુબ, જે મ્હોટી ખુબને નામે ઓળખાએ છે. Subs. The *Khub* of Mino-Nâvar, called also the great *Khub*; this word is a corruption of [illegible]

યાબર, યાવર, yâbar, yâvar. ના૦ મદદગાર. Subs. A helper, assistant, patron.

હબર, habar. ના૦ ચરકીન, રસી, પરૂ, ગોશ્ત કાપવું. Subs. Impurity, dirtiness, pus, matter, cutting the animal flesh.

અ-અએરખ, a-aêrakh. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ના મેળવ. V. imper. Don't get—acquire.

અહીરી, ahírí. ના૦ નાપાકી, રીમની. Subs. Impurity, uncleanness, filthiness, pollution, defilement.

આહેરેશ્વંગ, âhérêshvang. ના૦ અરશેશ્વંગ, દોલત ઉપર મવકેલ રેહેનાર ફરેસ્તાનું નામ, પચીસમા રોજનું નામ. Subs. Ashívanuhí, name of an angel presiding over riches, the name of the 25th day of the month. Av.

આહેરેમન, હેરેમન, âhêrêman, hêrêman. AV. ના૦ હેરેમન, અંગ્રમઈન્યુશ, સેતાન. Subs. Ahriman, Satan, the evil spirit. Av. , Per. اهرمن

આહેર્મન, હેરેમન, âhêrman, hêrêman. See

આહેરેમોક, âhêrêmôk. AV. ના૦ આશ્મોગ, અશોઈને તોડનાર, ખરાંનું ખોટું સમજાવનાર. (કદાચ એ બોલ , નો અપભ્રંશ હોએ.) Subs. One who violates purity, a misinterpreter. (Perhaps a corrupt form of , .) Av.

અએર્તન, aêrtan. ક્રિ૦ તાબે—આધીન નહીં રેહેવું, ફરમાન બરદાર નહીં થવું. V. Not to be obedient, not to bear obedience to.

અ—અઈર્માન, a-aîrmân. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ફરમાન બરદારી ના કર, તાબે ના રેહે. V. imper. Don't obey commands, don't bear obedience to.

હેર્મન, hêrman. AV. See

અ-અઈરમનશ્ને, a-aírmanashnê. ના૦ બદનઈઅત, બદકેરદાર, જુલમગાર, જુઠું બોલનાર, નાલાએક—કમનસીબ માણસ, આદમીઅત પણું નહી તે, ગમ વગરનું માણસ Subs. Evil intention, bad work—deed, a tyrant, a liar, an unworthy man, an unfortunate man, want of humanity, an unfeeling person.

અ-ગબ્ના, a-gabnâ. Peh. Rêv. વિ૦ માણસ—મરદ વગરનું, વર—ભરથાર—ખાવંદ વગરનું. Adj. Destitute of men—males, destitute of a husband, husbandless.

અ-બુન, a-bun. વિ૦ બુન—મૂળ—શરૂઆત વગરનું. Adj. Without a bottom—source—beginning. Prohib. + = Av. = Per. بن = a root.

હયુન, hayun. Yas. LXV. ના૦ નોતફો. Subs. *Sperma hominis* (L.), *semen virile* (L.); as in

એબીબુતે, ébíbutê. Dâd. વિ૦ એબિયલ થએલું, બગડેલું. Adj. Ugly, deformed, adulterated, polluted, corrupted.

એબીબુતેતર, êbíbûtêtar. વિ૦ વધારે એબિયલ થએલું, વધારે બિગડેલું. Adj. More ugly—deformed, more adulterated—polluted. Comp. of

અએન, અહીન, aén, ahîn. વિ૦ બરાબર, ખરેખરૂં. Adj. Right, exact, proper, just, true.

આઈન, ખીન, âín, khîn. ના૦ કીનો, કપટ, વેર, દ્વેષ, દુશ્મની. Subs. Revenge, malice, spite, rancour, enmity. Per. کین , کینہ

આખ્‌ગો, âkh-gô. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ દુઆ કેહે—પઢ. ના૦ દુઆ પઢનાર- કરનાર. V. imper. Bless (thou), give a blessing to. Subs. One who blesses, one who offers benedictions.

આહીન, âhín. ના૦ લોઢું. Subs. Iron. Per. آہن

ગશ્‌-ગો, gash-gô. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ સારૂં—ખુબ બોલ, સુભાષિત રીતે બોલ. ના૦ સારૂં—ભલું બોલનાર, સુભાષિત બોલનાર. V. imper. Speak well, utter good words, speak eloquently. Subs. One who speaks well—utters good words, an eloquent speaker.

શાન, shân. Vand. V. સર્વ૦ જેઓ, તેઓ. Pron. Who (plu.), they. Per. شان- ایشان

હા-ગો, hâ-gô. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ (ઈજશનેનો) હા પઢ—ભણ. ના૦ (ઈજશનેના) હા પઢનાર-ભણનાર. V. imper. Read—recite a chapter (of Yasna). Subs. One who reads or recites a chapter (of Yasna).

હા-ગન, hâ-gan. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ તમાચો માર. ના૦ તમાચો-મારનાર. V. imper. Give a slap (on the cheek). Subs. One who gives a slap.

હીન, hîn. વિ૦ ખરાબ, હીણું. Adj. Base, low, vile, mean.

હાદુખ્ત, hâdukht. ના૦ હાદોખ્ત નામનો નુસ્ક, છેલ્લા નુસ્કનું નામ. Subs. Hâdukht (name of a Nusk), the name of the last Nusk.

અ-ખીની, a-khînî. વિ૦ કીનાવાળું નહીં તે, કીના વગરનું. Adj. Not malicious—spiteful, unrevengeful.

અ-દીની, a-dînî. ના૦ બેદીની, ધર્મવાળું નહીં તે, કાફેરપણું. Subs. Irreligiousness, ungodliness. Per. بی دینی

અયની, ખીની, ayanî, khînî. વિ૦ કીનાખોર, કપટવાળું, કપટી. Adj. Revengeful, vindictive, spiteful, malicious.

અ-યાવશ, a-yâvash. ક્રિ૦ અ૦ અથવા નહીં તો, નહીં તો નહીં. Adv. Or else not, otherwise not.

અ-હીની, a-hînî. વિ૦ શેતાબી-ઉતાવળ વગરનું. Adj. Without haste, not in a hurry.

આખ્-ગોઈ, âkh-gôi. ના૦ દુઆ—આશીર્વાદ પઢનાર—કેહેનાર. Subs. One who showers blessings on, one who offers benedictions.

ગશ્-ગોઈ, gash-gôî. ના૦ સારૂં બોલનાર, સુભાષિત બોલનાર. Subs. One who speaks well, a good speaker, a fine—eloquent speaker.

દશ્-ગની, dash-ganî. વિ૦ સીંગાર ભાજનારૂં, સીંગા-

રને ખરાબ કરનારૂં. Adj. Spoiling beauty—grace, destroying elegance.

હા-ગની, hâ-ganî. ના૦ તમાચો મારનાર. Subs. One who gives a slap.

હા-ગોઈ, hâ-gôi. ના૦ (ઈજશનેનો) હા પઢનાર. Subs. One who recites a chapter (of Yasna).

અદુદને, આઈએન, adudanê, âiên. Dâd. ના૦ તરેહ, રીત, રવેશ, આરસી. Subs. A kind or sort, a way, manner, custom, fashion, a looking-glass.

નશીનદ, nashînad. Yas. XXI. ક્રિ૦ બેસેછે, બેસે. V. Sits, may sit; as in—

આહીનીએ, âhînîê. વિ૦ નાચાર, લાઈલાજ, બેશક, દગદગા વગર. Adj. Helpless, powerless, destitute of any resource or means, undoubted, unquestionable, having no suspicion.

અ-અયુજીન, a-ayugin. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ નાછોડવ. V. Don't cause to loose or let go, don't release—set free.

આહીનીન, અયંઘન, âhînîn, ayanghan. વિ૦ લોઢાનું. Adj. Made of iron. Av. , Per. آهنین

ક્ષીનીન, khshînîn. વિ૦ નબળું, લેવાએલું, ખસી કીધેલું. Adj. Weak, feeble, castrated. Av. , Sans. क्षीण.

હીન્દવા, hîndavâ. ના૦ એક નદીનું નામ છે. એ ધારીને સિંધુનદી હોવી જોઈએ. Subs. The name of a

river, most probably the river Indus or Sindhu. Av. [illegible], Sans. सिन्धु, Per. سند

[illegible] ખાઈનીદન, khâînídan. ક્રિ૦ ઊઠાવવું, ઉપર રાખવું. V. To lift up, to raise, to keep up, to uphold.

[illegible] ખીનીદન, અયનીદન, khînídan, ayanídan. ક્રિ૦ કીનો—કપટ રાખવું, વેર કરવું. V. To harbour malice—revenge against, to bear malice, to owe a grudge. Av. [illegible], Sans. हन्.

[illegible] આહીન, âhín. ના૦ લોઢું. Subs. Iron. Av. [illegible], Sans. अयस्, Per. آهن

[illegible] ઈશ્ગુન, íshgûn. Vand. VI. ક્રિ૦ અ૦ એવી રીતે, એ રવેશે-તરેહ. Adv. In this manner—way, thus.

[illegible] ખીને, અયને, khînê, ayanê. ના૦ કીનો, વેર. વિ૦ અધુરૂં, ઓછું. Subs. Malice, vindictiveness, revenge, spite. Adj. Unfinished, incomplete, less. Av. [illegible], Sans. एनस्.

[illegible] હાઈન, hâín. Yas. I. ના૦ હાવનીમ, યોજદાથ્રેગરીના કામમાં વપરાતી ધાતુની ખાણણી. (હાવનીમને માટે વળી [illegible] એ પ્રમાણે બી શિકલ આવેછે, જુઓ વંદીદાદની ૧૪ મી તથા ૧૯ મી પરગરદ). Subs. A metallic mortar used in certain ceremonies of the Zoroastrian religion. Av. [illegible], Per. هاون

[illegible] હીન, hín. ક્રિ૦ અ૦ શેતાબ, જલદી. Adv. Soon, quickly.

હીને, hînê. વિ૦ ખરાબ, હીણું, જબુન. Adj. Base, bad, mean, low, wicked.

ખીન્વાનચ, khînvânach. વિ૦ વળી કીનો-વેર રાખનાર, દ્વેષભાવીપણ. Adj. Even the spiteful, even the malicious.

ખીને-ઓજ, khînê-ôj. ના૦ મજબુત-જેરાવર કીનો, Subs. Strong—deep-rooted revenge, great spite.

હીન્વાનચે, hînvânachê. ના૦ આસાન-સેહેલ કરનારબી, શેતાબ કરનારબી. Subs. Even one who makes easy, even one who makes haste.

આઈચન, આઈચંગ, âiyan, âiyaṇga. ના૦ લોઢું. Subs. Iron. Av. ..., Sans. अयस्.

આઈને, âînê. See ઈશ્ગુન, îshgûn.

ઈશ્ગુન, યશુન, îshgûn, yashûn. ના૦ રવેશ, રીત, રાહ, રસમ. Subs. Custom, fashion, manner, usage.

ખીન્-મીનશ્ની, અઈન્-મીનશ્ની, khîn-minashnî, âin-mînashnî. વિ૦ કપટી દિલવાળું—વિચારવાળું, કીનાનાં વિચારનું, અધુરા વિચારવાળું. Adj. Of a revengeful heart, of a spiteful thought—intention, having an imperfect idea or notion.

હીન્-મીનશ્ની, hîn-mînashnî. વિ૦ ખરાબ દિલનું, હીણ વિચારનું. Adj. Of an evil inclination—desire, of a base—mean thought.

આઈને, âînê. Yas. LXVIII. ના૦ ભાંત, તરેહ,

ઢપ, રવેશ, રીત. Subs. A kind, sort, way, manner, fashion.

આઈને, âînê. Shêk. ના૦ આરસી. Subs. A mirror, a looking-glass. Per. آئینہ

ખાને, khânê. Vir. ના૦ ઘર, મથક, મકાન. Subs. A house, abode, dwelling, mansion, residence, a home. Per. خانہ

અઝી, azî. Yas. XXXVIII. ના૦ ઝાડનાં મૂળિયાંમાંથી નિકળતો રસ. Subs. A fluid substance or juice exuding from the root of a tree.

હાદુરી, hâdurî. ના૦ એક હજાર કદમનું માપ, ફકીર. Subs. A measure of one thousand paces, a mendicant.

અએદુન, aêdun. Gloss. ક્રિ૦ અ૦ એ રવેશે. Adv. In this manner, thus. Compare

અખ, ખન, akh, khan. ના૦ ઘર, મકાન, જગા. Subs. House, residence, site; as in dôshkhan = a bad place—house, (lit.), hell.

અખુ, akhu. Dâd. ના૦ દુનિયાં, મકાન, રેહેઠાંણ, અંતઃકરણ, દિલ, ચિંતા, ફીકર. Subs. The world, residence, conscience, heart, fear, concern, anxiety, solicitude.

અખુ, akhu. ના૦ માણસનાં તનમાં ખીનોઈ પાંચ ચીજ હોએછે તે મધેની ત્રીજી ચીજને "અખુ" કહેછે, જેનું કામ સારો રસ્તો બતલાવવાનું છે; તર્કશક્તિ, વિચાર શક્તિ. Subs.

"Akhu," *i.e.* the third of the five invisible things in man which shows the right path, imagination, the reasoning faculty.

અખો, akhô. ના૦ અતંઃકરણ; એક શકિત છે કે જેનું કામ શરીરને પવિત્ર રાખવાનું છે; રોશન કપાળ. Subs. Conscience, the heart, a constitutional ability which tends to preserve our body free from unholiness; shining forehead, bright fortune.

અખો, અખ્વ, akhô, akhva. ના૦ તેજ વિચારશકિત, રોશનવિચાર. Subs. Clear thought, acute sense of perception, reason, thinking faculty.

અખો, akhô. ના૦ ખસલત, ટેવ, આદત, એબ, ફરિયાદ, બુલંદ આવાજ, શ્વાસ-દમ લેવાની મુશ્કેલી, હાંફણ. Subs. Habit, disposition, nature, hereditary temperament, defect, blemish, complaint, a loud voice, difficulty of breathing, asthma.

અખુન, akhun. Dâd. ના૦ દુનિયાં, જગત. Subs. The whole world, the universe; as in—

Av.

અ-ખ્વ, a-khav. વિ૦ વગર ઉંઘનું, હુશિયાર, જાગૃત. Adj. Awake, sleepless, vigilant, alive to, watchful, wakeful. Av. , Per. بی خواب

અગીન, agîn. ક્રિ૦ અ૦ ત્યારે, તે ઉપરથી. તે વખતે. Adv. Then, consequently, upon this, at that time.

અયુ, અએવ, ayu, aêva. સંખ્યા૦ વિ૦ એક. ("એક"ને માટે એ પ્રમાણેની શિકલ આવેછે.) Numer. adj. One. Av.

અયુવ, યાવ, ayuv, yâv. ઉભયા૦ અ૦ અથવા. Conj. Or, either. Per. یا

અશો, ashô. Gloss. Vand. I. વિ૦ પાક, પવિત્ર, નેક, અશો, સાચું બોલનાર. Adj. Pure, holy, virtuous, truth-speaking; as in— —Av. , Per. اشو

અહી, ahí. ના૦ સાહેબી, મ્હોટાઈ, દબદબો, સત્તા. Subs. Mastery, rule, authority, command, sovereignty, supremacy.

અહન, ahan. ના૦ મઘાનક્ષત્ર, બુઝેરગ માણસ, મહાન પુરૂષ. Subs. The tenth lunar mansion, an elderly person, a man of high rank, a great man. Pâz.

અહુ, ahu. ના૦ ખોદા, સાહેબ, માલેક, ધણી, અહુરમજ્દ, દસ્તુર, વડો ગુરૂ, બીજા નુસ્કનું નામ છે, કે જેને "હવરેશ્ત માંથ્ર" કરી કહેછે; રોશની, ખોરાક, ચોકી, ખોદાનાં નામો મધેનું એક નામ. Subs. God, Lord, owner, master, Ahuramazda, Dastur, chief, head, a religious teacher, the name of the second Nosk called "Hvarêshta-mânthra"; light, food, victuals, a guard, watch, one of the names of God. Av.

અહુ, ahu. વિ૦ ખુબ, સારૂં, નેક; બુરૂં, ખરાબ, સારૂં નહીં તે; પુરતું નહી. Adj. Good, pleasant, virtuous, upright; not good—virtuous, bad, evil, wicked; not sufficient. Comp. = Av. , Sans. सु.

𐬀𐬵𐬎 અહુ, ahu. ના૦ એ બોલ પાદશાહ યજ્દેજર્દનાં નામને બદલે લખાએલો છે. Subs. This word is used for the name of King Yezdegird; as in—
[illegible]

𐬀𐬵𐬎 અહુ, ahu. ના૦ દુનિયાં, જીંદગી, હયાતી, રખેવાળ ફરેસ્તો. Subs. The world, life, existence, a guardian angel.

𐬀𐬵𐬎 અહુ, ahu. વિ૦ હદથી જીઆદે, ઘણુંજ. Adj. Beyond limit, very much, a great deal; as in — [illegible]

𐬀𐬵𐬎𐬥 અહુન, ahun. ક્રિ૦ અ૦ ફરીથી, બિજી મરતબે. Adv. Again, a second time.

𐬀𐬵𐬎𐬭𐬀 અહુર, ahura. ના૦ અહુરમજ્દ, માલેક, ધણી, સાહેબ, ખોદા. Subs. Ahura-mazda, owner, lord, God, master. Av. [illegible]

𐬀𐬵𐬋 અહો, આખ, આખુ, ahô, ákh, âkhu. વિ૦ ખરાબ, નરસું, બુરૂં, નઠારૂં. Adj. Bad, evil, wicked.

𐬁𐬑𐬀𐬥 આખન, âkhan. ના૦ ઘણાં ઘાંસવાળી જગો—જમીન. Subs. Place overgrown with grass.

𐬁𐬑𐬋 આખો, ákhô. ના૦ એબ, ઈલ્લત, બદમરજ, ફરિયાદ, બુલંદ આવાજ. વિ૦ ખરાબ, જબુન, બુરૂં. Subs. Defect, blemish, addictedness, a bad disease, complaint, a loud voice. Adj. Bad, wicked, vile, infamous.

𐬁𐬛𐬁 આદા, આદૂ, âdâ, âdû. Nyâ. Ard. ના૦ જાન, જીવ, આત્મા. Subs. Life, soul, the vivifying principle. Av. [illegible]

[illegible] આન, ân. દર્શં૦ સ૦ તે; નામ તથા વિશેષણમાં અનેકવચનની નિશાન. Dem. pron. That; sign of the plural in nouns and adjectives; as in—[illegible], [illegible], &c. Per. ان—

[illegible] આવ, âv. Bund. ના૦ પાણી. Subs. Water; as in—[illegible] = rock-cut water receptacle, a cistern.

[illegible] આશો! âshô? Vand. XIII. ના૦ પોકાર, શોર. Subs. Noise, uproar, a loud cry; as in—[illegible].

[illegible] આહન, âhan. Dink. Visht. Yt. ના૦ લોઢું, ધાતુ. Subs. Iron, metal; as in [illegible], Per. آهن

[illegible] આહુ, âhu. ના૦ હરણ, ખાંમી, કસુર, દાઘ, એબ. Subs. A deer, an antelope, defect, blemish, stain, fault. Per. آهو

[illegible] આહો, âhô. ના૦ એબ, ઈલ્લત. વિ૦ નાદોરોસ્ત, એબદાર, આલુદે. Subs. Defect, blemish, addictedness. Adj. Not right—proper—becoming, faulty, defective, polluted, contaminated.

[illegible] ખાન, khân. Bund. ના૦ ખાણ (ધાતુ, પથ્થર, કોલસા, ઈત્યાદિની). Subs. A mine, a quarry, an ore, a mineral; as in—[illegible] [illegible] [illegible]

[illegible] ખાન, khân. Gloss. ના૦ ધર્મશાળા, મુસાફરોને ઊતરવાની જગા, કારવનસરા, મધમાંખનો પુડો, પાદશાહ, હાકેમ, ચાકર નફર, સરસામાન, વેપારીઓને મળવા ભેટવાનું ઠેકાણું, બજાર. Subs. A Dharmashâlâ, a public building for the reception of travellers or caravans, a caravansara, an inn, a bee-hive, a king, a governor,

domestics, furniture, an exchange, a market. Per. خان

ખાને, khânê. ના૦ મથક, મકાન, રહેઠાણ, ઘર. Subs. Abode, residence, house, home. Per. خانه

ખાવ, khâv. Vand. XIII. ના૦ ઝરો, પાણીનો ચશ્મો, કુવો, ખાડો, ખાબ, ઉંઘ, સ્વપ્નો. Subs. A stream of water, a fountain, a well, a pit, a hole, sleep, slumber, dream, vision. Av. , Sans. खा, Per. خاني (Av. Rt. = to dig.)

ખાવ, khâv. ના૦ ખાહેશ, મરજી, ઈચ્છા. Subs. Desire, inclination, wish, will.

જશ્ન, jâshna. ના૦ તેહેવાર, ખુશીનો મેળાવડો. Subs. A feast, a convivial gathering. Per. جشن

દશ્ન, dashna. Vand. VI. વિ૦ જમણું. Adj. Right (hand, side, &c.). Av. , Sans. दक्षिण.

મીનો ખેરદમાં આએ બોલની સંસ્કૃત નીચે પ્રમાણે આવેલી છે :—प्राज्ञान्मेखश्च. This word is pronounced as in Minokherad, and its Sanscrit translation is as follows:—प्राज्ञान्मेखश्च; as in—

હન, han. Vand. III. & Gloss. ના૦ સીતેર વરસનું માણસ, બુઢું માણસ, ઘરડો—જઈફ શખ્સ. Subs. A septuagenarian, a person seventy years of age, an old man, an infirm—emaciated man. Av. , Pâz. , Sans. सनात्.

[illegible] હન, han. Bur. ના૦ અંદામ, બદન, શરીર, શરીરની કાઠી. Subs. The body, person, figure, stature.

[illegible] હાઉન, hâûn. Vand. XIV. ના૦ હાવનીમ. (એ બોલની અસલ શિકલ [illegible] એ પ્રમાણે આવેછે.) Subs. A metallic mortar used while reciting Yasna, *Hâvanîm*. Av. [illegible], Per. هاون

[illegible] હાઉન, hâûn. ના૦ પેહેલ્લી ઘેહેનું નામ, એક ફરેસ્તાનું નામ. (એ બોલની અસલ શિકલ [illegible], [illegible] એ પ્રમાણે આવેછે.) Subs. The name of the first Geh, name of an angel. Av. [illegible], Pâz. [illegible]

[illegible] હાએ, hâê. ક્રિ૦ અ૦ જલદી, શેતાબ. Adv. Quickly, hastily.

[illegible] હાન, hân. વિ૦ પડત, પડતલ, ઉજડ, વેરાણ; બિજું, પરાયું જુદું. Adj. Fallow, uncultivated, waste (land), desolate; another, strange, unfamiliar, different.

[illegible] હાન, hân. ક્રિ૦ અ૦ બિજું, ત્યારે પાછું, ફરીને. શબ્દ૦ અ૦ સિવાય. ઉભયા૦ અ૦ અને, વળી. Adv. Another, more, further, then, again, back. Prep. Besides, except. Conj. And, also.

[illegible] હાન, hân. કેવળ૦ અ૦ તું જાણ! ખબરદાર રેહે! હુશિયાર થા—રેહે! થવા ના દે! Inter. Know! be careful! take care! have a care! let it not be! Per. هان

[illegible] હાન, hân. Vand XV. ના૦ બુઢી ઓરત, બુઢ્ઢયાં, દાઈ. Subs. An old woman, an elderly woman, a matron, a midwife. Av. [illegible]

[illegible] હુ, hu. Yt. Seroz. વિ૦ નેક, સારૂં. Adj. Good,

virtuous ; as in = having a good name by virtuous practices, consisting of good words.

હુ, hu. એક ઉપસર્ગ છે, જેનો અર્થ "નેક, સારૂં, સારીપેઠે" એવો થાયછે. (કદાચ એ બોલ નો અપભ્રંશ હોએ.) A prefix signifying " good, well, sufficiently."

અખ્ના, આખા, akhnâ, âkhâ. વિ૦ અંધારૂં, ઘણું, બહુ. Adj. Dark, much, very much, a great deal.

અખ્વી, akhvî. Niâ. Khur. ના૦ જાગૃતી, હુશીઆરી, સાવધપણું. Subs. Wakefulness, sleeplessness, watchfulness, vigilance.

ખાના, khânâ. Vand. XIV. ના૦ ઘર, રેહેઠાણ. Subs. House, edifice, habitation ; as in

અ-ખ્વહા, a-khavhâ. વિ૦ ઉંઘવગરનું, જાગૃત. Adj. Awake, sleepless, vigilant.

અ-ખાહ, a-khâh. વિ૦ ચાહ-પ્યારવગરનું, મનઉતારાનું, વગરએરાદાનું. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ નાચાહો—ઈચ્છ, નામાંગ. Adj. Having no intention, without any wish, indifferent, cold. V. imp. Don't wish—desire, don't ask.

અખેશ, akhêsh. વિ૦ ખેશ–સગાંવગરનું. Adj. Not connected by blood or alliance, having no relation. Per. نر خویش

અખોહા, અખોઈહા, a-khôhâ, akhôihâ. વિ૦ આદત પ્રમાણે નહીં, કાંઈબી ખાસિયત વગર. ના૦ ખસલતો, ખાસિયતો, ટેવો, આદતો. Adj. Not customary, without any characteristic. Subs. Qualities, specialities, characteristics.

અહુઈ, ahûî. ના૦ સાહેબી, મ્હોટાઈ, સરદારી. Subs. Mastery, sway, rule, greatness, command.

અ-હુઈ, a-hûî. વિ૦ નેકીવાળું નહીં, બદીવાળું. Adj. Not virtuous, vicious, evil, bad.

અહુહા, ahûhâ. ના૦ સાહેબો, ધણીઓ. Subs. Masters, lords, owners.

ખાનહા, khânahâ. ના૦ ઘણાં ઘેરો, ઘણી ખાંણો. Subs. Many houses, many mines. Per. خانها

ખાની, khânî. ના૦ પાદશાહી, સલતનત; ચોખું—ખાલેસ સોનું; હોજ, પાણીનો ચશ્મો; પાદશાહ દારાની છોકરી હોમાએ. ને પણ કેહેછે. Subs. Sovereignty, kingdom; pure gold; a reservoir, a pond, a fountain, another name of *Homâê* (daughter of King Dârâ).

યાનહા, yânahâ. ના૦ ઘણી ખુશી—મોજમજાહ. Subs. Much pleasure—mirth. Compare Av.

હાની, hânî. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ તું બેસ. V. imper. Sit thou.

અહુઈએ, ahûîê. ના૦ સાહેબી, પાદશાહી. Subs. Mastery, sway, rule, sovereignty.

હાએહાએ, hâêhâê. ક્રિ૦ અ૦ જલદી જલદી, શેતાબીથી. કેવળ૦ અ૦ હાયહાય! અફસોસ! Adv. Soon, hastily. Interj. Alas! alack! ah! Per. هاي

હાન્દીયે, hândîyê. ના૦ બરાબરી, સરખાપણું સરખામણી. Subs. Equality, evenness, uniformity, similarity, comparison.

હાનીયે, hânîyê. ક્રિ૦ અ૦ બિજી રીતે, જુદી રીતે. Adv. In another way, in a different manner.

અખાહી, akhâhî. કૃ૦ વિ૦ નહીં ચાહતો—ઈચ્છતો. Part. adj. Not wishing—desiring.

અ-અવાખ્શીદન, a-avâkhshîdan. ક્રિ૦ પાછું નહીં ફરવું. V. Not to return.

ખાનેશ્ને, khânêshnê. ના૦ ભણતર, પઢવું તે, શિખવું તે. Subs. Reciting, learning, studying, reading.

હાવેશ્ત, hâvêsht. ના૦ ચેલો, શાગેરદ. Subs. A disciple, a pupil, an apprentice. Av.

અએવાઝ, aêvâz. Vand. IX. વિ૦ આરાસ્તે કીધેલું, સણગારેલું, સાફ કીધેલું. ના૦ લીલોતરી. Adj. Adorned, decorated, cleaned, rinsed, brushed up. Subs. Verdure, freshness of vegetation; as in—

અખ્ના, અખા, akhnâ, akhâ. Gloss. ના૦ અંધારી, કાળાસ, સીઆહી. Subs. Darkness, blackness, obscurity.

અ-ખનાઈ, a-khanâî. વિ૦ પ્રકાશિત નહીં, વગર પ્રકાશનું, અંધારૂં, ઉજરડાં વગરનું. Adj. Not shining, having no lustre—light, dark. (Prohib. + from Av. Rt. , Sans. Rt. स्वन् = to shine forth.)

અ-ખાબ, અ-ખવી, a-khâb, a-khavî. વિ૦ ઉંઘ વગરનું, જાગતું, જાગૃત. Adj. Wakeful, vigilant, not sleeping. Av. , Per. بیخواب

અહુઈ, ahuî. Nêrang. ના૦ સાહેબી. Subs. Mastery, sway, rule.

અહુએ, ahuê. ના૦ ભરથાર, ખાવંદ, વર, ધણી. Subs. Husband, a male spouse, master, owner.

આખની, âkhanî. Vand. IX. ના૦ ઘણાં ઘાંસવાળી જમીન, લીલોતરી. Subs. Grassy place—ground, verdure, greenness, freshness of vegetation.

અ-અનાઈ, a-anâi. Dink. ના૦ નેઆન—નુકસાન વગરની હાલત, દુઃખ—તંગી વગરની હાલત. Subs. Freedom from loss—damage, freedom from injury, freedom from straits—difficulties.

અ-ખવીગી, a-khavîgî. Yasht Seros. વિ૦ ઉંગનિદ્રા વગરનું, જાગૃત, સાવધ, હુશિઆર. Adj. Awake, sleepless, vigilant, cautious, wary.

અખ્નાઈ, akhnâî. ના૦ અંધારી, કાળાસ, સીહાઈ. Subs. Darkness, blackness, obscurity.

અ-ખ્વાઈ, a-khâî. Nîâ. Atash. Yasht Seros. વિ૦ ઉંગ વગરનું, જાગૃત, હુશિઆર. ના૦ જાગૃતી, હુશિઆરી. Adj. Sleepless, awake, vigilant. Subs. Sleeplessness, wakefulness, vigilance.

અ-ખોહી, a-khôhî. વિ૦ ખરાબ ખાસિયતવાળું, ખરાબ આદત—ટેવવાળું. Having a bad nature—disposition, ill-natured.

અહુ-આદા, ahu-âdâ. ના૦ ખરાબ જીંદગી. Subs.

Wicked life. (Prohib. [illegible] = + [illegible] = Av. [illegible] = goo + [illegible] = Av. [illegible] or Ar. حيات = life.)

𐬀𐬵𐬎𐬌𐬌𐬈 અહુઈયે, ahuíyê. ના૦ સાહેબી, મ્હોટાઈ. Subs. Mastery, sovereignty, supremacy, pre-eminence.

𐬀𐬵𐬎𐬌𐬌𐬈 અહુઈયે, ahuíyê. Dink. વિ૦ સાહેબી—મ્હોટાઈને લગતું. Adj. Relating to mastery, pertaining to sovereignty—supremacy.

𐬀𐬥𐬁𐬌𐬵𐬁 અ-અનાઈહા, anâihâ. Dink. ક્રિ૦ અ૦ જીઆન-નુકસાન વગર, તંગી વગર. Adv. Without any damage—loss, without hurt—straits—difficulties.

𐬀𐬑𐬎𐬌𐬵𐬁 અખુઈહા, akhuihâ. વિ૦ દિલવાળાઓ, વિચારવંતા. Adj. Having heart—thought, thoughtful, considerate.

𐬀𐬵𐬎𐬌𐬵𐬁 અહુઈહા, ahuihâ. ના૦ સાહેબીઓ, વિશેષ સંત્તા. Subs. Masteries, prerogatives.

𐬛𐬁𐬥𐬁𐬌𐬵𐬁 દાનાઈહા, dânâihâ. ક્રિ૦ અ૦ અક્કલની રૂએ—રીતે, ડહાપણ ભરેલી રીતે, દાનેશમંદીથી. Adv. Wisely, judiciously, discreetly, with good judgment. Compare Per. دانا (learned).

𐬀𐬌𐬌𐬋𐬑𐬱𐬋𐬯𐬙 અયોખ્શોસ્ત, ayôkhshôst. ના૦ ધાતુ. (એ બોલનું બિજું રૂપ [illegible] એ પ્રમાણે આવેછે, જુઓ વીસ્પ૦ ૨૩). Subs. Metal. (This word is also written as follows:—[illegible], see Visp. 23.) Av. [illegible],

[illegible]

[illegible] અશ્વાશ્મકશ્ને, ashvâshmakashnê. ના૦ ચાક કરવું, ફાડી નાખવું, ટુકડે ટુકડા કરવા. Subs. Tearing in pieces, breaking into many pieces.

[illegible] ખશ્વશ્મહીઆન, khashvashmahíân. ક્રિ૦ અ૦ છ માસ તલક, છ મહિના સુધી. Adv. Till—for six months.

[illegible] અહુઈયે, ahuíê. વિ૦ સાહેબીને લગતું ; ખરાબીવાળું, એબથી ભરેલું. Adj. Relating to mastery—rule —sway ; injurious, baneful, full of vice.

[illegible] અખોહી, akhôhí. વિ૦ ખાસિયત—ટેવને લગતું નહીં, ખસલત—આદત વિનાનું. Adj. Having no innate quality, without any intrinsic merit.

[illegible] ખોહી, khôhí. વિ૦ ખાસિયતવાળું, ટેવને લગતું. Adj. Having innate qualities, intrinsic, characteristic.

[illegible] અ-ખાએશ, a-khâêsh. વિ૦ ઈચ્છા—મરજી—ખાહેશ વગરનું. Adj. Having no desire—wish—inclination. Per. بي‌خواهش

[illegible] અહુ-એશ, ahu-êsh. ના૦ ખરાબ આંખ—નજર, લોભી ઈચ્છા. Subs. A bad eye—sight, an evil eye, covetous desire.

[illegible] હાન-અદશ, hân-adash. સર્વ૦ બિજો શખ્સ, કોઈ માણસ, પારકો શખ્સ, બિજો કોઈ. Pron. Another person, some one, a stranger, a foreigner, another man.

[illegible] અ-ખ્વાએશની, a-khâêshnî. વિ૰ ઈચ્છા—મોરાદ વગરનું; Dink. નાઉમેદ, નિરાશ, નામોરાદ. Adj. Not desiring, not longing for or hankering after, disappointed, hopeless, despondent.

[illegible] અ-ખ્વાએશની, a-khâêshnî. ના૰ ઈચ્છવું નહીં તે. Subs. Not wishing for, not desiring. Prohib. [illegible] + [illegible] = Per. خواهش = wish.

[illegible] અ-ખ્વાએશની, a-khâêshnî. વિ૰ વગર ચાહાવે—બોલાવવે. Adj. Without being wished, without being called—invited.

[illegible] અહુ-આસાની, ahu-âsânî. વિ૰ સારી સુખાકારીનું નહીં, સુખાકારી વગરનું, બિગડેલી તબિયતનું. Adj. Not enjoying happiness—ease, having bad health. [illegible] + [illegible] = Per. آسانی = facility.

[illegible] હુ-આસાની, hu-âsânî. વિ૰ સારાં સુખવાળું, ઘણું સુખી—સુખિયારૂ. Adj. Enjoying good comfort—happiness, very happy.

[illegible] અ-ખ્વાએશનીગી, a-khâêshnîgî. ના૰ નાખુશી, નામરજી, નહીં ઈચ્છવું તે. Subs. Not wishing—desiring, unwillingness.

[illegible] અ-ખ્વાસ્તાર, a-khâstâr. Dâd. વિ૰ નામદાર; નહીં ચાહાનાર, નહીં માંગનાર—અરજ કરનાર; માલદાર—જરદાર નહીં તે. Adj. Renowned, famous; not wishing—desiring, one who does not ask; one who has no property—estate—money. Prohib. [illegible] + [illegible] = Per. خواستار = a petitioner.

𐬀𐬑𐬁𐬯𐬙𐬁𐬭 અ-ખાસ્તાર, a-khâstâr. Vand. VIII. વિ૦ મરજીવગરનું, રાજી—ખુશી વગરનું; અંજાણ્યું. Adj. Having no will—desire, not consenting; ignorant of, unfamiliar with.

𐬀𐬑𐬁𐬯𐬙𐬍𐬵𐬁 અ-ખાસ્તીહા, a-khâstîhâ. ક્રિ૦ અ૦ વગર પૈસા ટકા—માલમતાએ. Adv. Without wealth—property—estate, in a poor state.

𐬀𐬑𐬁𐬯𐬙𐬍 અ-ખાસ્તી, a-khâstî. વિ૦ એરાદા વગરનું, ઓચિન્તું; ખાહેશવાળું નહીં. Adj. Unintentional, without any aim, sudden, unexpected; not desiring.

𐬀𐬑𐬁𐬯𐬙𐬀𐬥 અ-ખાસ્તન, a-khâstan. ક્રિ૦ નહીં બોલાવવું—ચાહાવું—તેડવું—નોતરૂં દેવું. V. Not to call—love, not to like—invite—summon. Prohib. 𐬀 + 𐬑𐬁𐬯𐬙𐬀𐬥 = Per. خواستن = to desire.

𐬀𐬑𐬁𐬯𐬙𐬉 અ-ખાસ્તે, અ-પએતે, a-khâstê, a-shaêtê. વિ૦ ખજાનાં—પૈસા—સંપત્તિ વગરનું, ગરીબ, લાચાર, નિરાધાર, નહીં ચાહેલું, મોરાદ વગર. Adj. Having no wealth—property—money, poor, helpless, destitute, without shelter—protection; not desired—wished. Prohib. 𐬀 + 𐬑𐬁𐬯𐬙𐬉 = Per. خواستہ = riches.

𐬀𐬑𐬁𐬯𐬙𐬀𐬔𐬍 અ-ખાસ્તગી, a-khâstagî. ના૦ પૈસા—માલમતા વગરની હાલત, ફકીરી, ગરીબી, નાચારી. Subs. State of being poor, poverty, beggary, helpless state, state of being without money, state of being without any property—estate.

اخاسته‌دار અ-ખાસ્તે-દાર, a-khâstê-dâr. ના૦ પૈસો નહીં રાખનાર—સંઘેરનાર; વારસ વગરનું, મોરાદ નહીં પામનાર. Subs. One who does not possess riches, one who does not spare money; one who is without an heir, one whose wishes are not fulfilled; see خاسته

اخاسته‌یار અ-ખાસ્તે-યાર, a-khâstê-yâr. ના૦ પૈસાની મદદ નહીં કરનાર. Subs. One who does not afford pecuniary assistance.

هواجوئی હવાજોએ, havâjôê. ના૦ તલબ કરનાર, આશક. Subs. One who asks—solicits, a lover.

هان آئینی હાન-આઈનીને, hân-âîninê. ક્રિ૦ અ૦ બિજી રીતે—તરેહ, બિજી મરતબે, જુદી રીતે. Adv. In another way—manner, a second time, in a different way.

اهو آئینگی અહુ-આઈનીનગી, ahu-âîninagî. વિ૦ ખરાબ રીતવાળું, ખરાબ કાએદાવાળું. ના૦ ખરાબ રીત—રાહ—રવેશ. Adj. Of a bad manner—custom, having a bad law. Subs. An evil custom—manner, a bad law—institution.

آهیخیدن આહિખીદન, âhikhîdan. ક્રિ૦ પીવું, ખેંચવું, ચુસી લેવું, નાખવું. V. To drink, to pull, to draw, to suck, to imbibe, to throw.

هخیدن હુખીદન, hukhîdan. ક્રિ૦ ઉપર ખેંચવું, બાહેર ખેંચવું, આવવું, પેદા થવું. V. To pull up, to draw out, to draw nigh, to come, to be born, to spring from.

અહુ-હીમ, ahu-hîm. બુરી ખસલત, ખરાબ આદત—ટેવ. Subs. Bad nature, evil habit—innate quality. Comp. = not + = Av. = good + = Av. = Per. = خیم = a characteristic. Compare دژخیم (an executioner).

અહુ-હીમતર, ahu-hîmtar. વિ૦ વધારે ખરાબ ખસલતવાળું. Adj. Having a more depraved nature.

અ-ઈરાન, a-îrân. વિ૦ ભલું નહીં, નાકરમાન, બે ઘુનિયાદ. ના૦ કાફર. Adj. Not good—respectable, disobedient, of low origin. Subs. An infidel.

અખાન, akhân. Dink. Vand. V. ના૦ દુનિયાં, જગત, માલ, અસબાબ, મકાન, પેદાએશ, દુનિયાંનાં લોકો. Subs. The world, the earth, property, goods and chattels, abode, residence, mansion, creation, the people of the world; as in— = I may give it to the people of the world.

અખાન, akhân. NS. ના૦ બેહેશ્ત. Subs. Heaven, paradise.

અખુઆન, akhuân. ના૦ આદતો, ટેવો, ખસલતો. Subs. Habits, customs, innate qualities.

અહ્‌વાન, અખ્હન, ahvân, akhhan. ના૦ નો અનેક વચન, જેનો અર્થ "દુનિયાં, જીંદગી" એવો થાએછે. Subs. Plu. of which means "the world, life, existence."

અહુ, ahu. SMar. ના૦ સાહેબ, ધણી, હોરમજદ; એ શિલક ની બિગડેલી દીસે છે. Subs. Lord, master,

God, Ahûramazda ; perhaps a corrupt form of

ahuân અહુઆન, ahuân. નાο યજદો, ખોદા. Subs. Izeds (good heavenly spirits), God.

khânân ખાનાન, khânân. નાο ખાંનો ; "ખાન" ઈઆને ઈજશનેની બંદગી કરતી વખતે જેની ઉપર મોબદ બેસીને ભણેછે તે, તથા જેની ઉપર આતશનું પાતરૂં મુકવામાં આવેછે તે. Subs. Plu. of (Khân) ; a *Khân* is the square pedestal of stone on which the Mobed while reciting the *Izeshnê* sits, and also that on which the fire-censer is placed.

khânân ખાનાન, khânân. Bund. નાο મકાનો, ઘરો, રેહેઠાણો. Subs. Abodes, houses, dwellings, places.

yunân યુનાન, yunân. Peh. Shâh. નાο યુનાન દેશ ; દીન દુશ્મન, માઝદયસ્ની દીનનો દુશ્મન. Subs. The country of Greece, an enemy of one's religion, one who does not believe in the Mâzdayasni religion.

hânân હાનાન, hânân. નાο એ શબ્દ "(હાવનાન)" નો ટુકો થાયલો છે ; "હાવનાન"–એ પાવ મેહેલની ક્રિયાઓમાંની એક ચોકસ ક્રિયા કરનાર મોબેદને કહેછે ; એ બોલની બાંધણી પ્રમાણે જોતાં એનો અરથ. "હોમને લગતી ક્રિયાકરનાર મોબેદ" થવો જોઈએ. (વંદીદાદમાં એ પ્રમાણે એ બોલની શિકલ આવેલીછે, જુઓ પાંચમી પરગરદ.) Subs. Contraction of (Hâvanân) ; one of the names of priestly orders, a Mobed who

performs the Hom ceremonies. Compare Av. , Sans. सावन.

હાવાન, hâvân. Nêrang. ના૦ "હાવનીમ"; પાવ મેહેલની ક્રિયામાં વપરાતી ધાતુની બનાવેલી ખાણ્ણી. Subs. *Hâvanîm*, a metallic mortar used in certain religious ceremonies; as in— Av. .

અખ્વાના, akhvânâ. Vajar. ના૦ ખોદાતઆલાનાં નામો મધેનું એક નામ છે. Subs. One of the names of God.

અખાનાંન, akhânân. See khânân.

અખાની, અખ્વાની, akhânî, akhvânî. વિ૦ દુનિયાઈ, દુનિયાને લગતું. ઘરને લગતું. Adj. Worldly, belonging to the world, belonging to the house, earthly. Pâz.

ખાનાની, khânânî. ના૦ ભણનારો, પઢનારો. Subs. One who reads—recites—learns.

હાનાની, hânânî. વિ૦ હાવનાનને લગતું. Adj. Relating to Hâvanân. See , hânân.

અખોહોશી, akhôhôshî. ના૦ નેક અંદેશાની જગાહાલત. Subs. The seat of good thought, the state of good thought.

હાન-અંદામ, hân-andâm. ના૦ બિજું શરીર, બિજા સાંધા, શરીરના બાકીનાં ભાગો. Subs. Another body, other joints—members of the body, the remaining parts of the body.

અખાની, અખ્વાની, akhânî, akhvânî. See

આવાની, âvânî. ક્રિ૦ અ૦ બિજી મરતબે, બાકી. Adv. A second time, secondly, in that case, otherwise.

હાનાની, hânânî. Dink. ક્રિ૦ અ૦ બિજી મરતબે—વખતે, બિજું. Adv. A second time, secondly, in the second place.

અખાન-દીદન, akhân-dîdan. ક્રિ૦ દુનિયાં જોવી, દુનિયાંમાં ફરવું, દુનિયાંની અજમાએશ મેળવવી. V. To see the world, to travel over the world, to get an experience of the world.

અખ્વાન, અહ્વાન, akhvân, ahvân. વિ૦ હૈઆતી—જીંદગીવાળું. ના૦ જીંદગીઓ, દુનિયાંઓ. Adj. Having existence—life. Subs. Lives, worlds.

અહુયાન, ahuyân. Dâd. વિ૦ સાહેબીવાળું. ના૦ અહુરમજ્દ. Adj. Ruling, swaying, governing. Subs. Ahûra-mazda, God.

આસ્રાન, આથ્રાન, âsrân, âthrân. Nêrang. ના૦ આતશો, અથોરનાન. Subs. Fires, Athôrnân (a priestly order). Compare

હાવાન, hâvân. Siroz. ના૦ હાવન ગેહ; પાંચ ગેહ મધેની એક ગેહનું નામ છે, કે જેમાં ઘણી ખરી—પાવ મેહેલની ક્રિયાઓનું કામ થાય છે. એ બોલની બિજી શિકલો , એપ્રમાણેબી આવેછે (જુઓ ઈજશને). Subs. The Hâvân Gêh, one of the five Gêhs in which almost

all the religious ceremonies are performed. Av.

અખાન્તુમ, akhântum. નાo અંધારી દુનિયાં દોજખ. Subs. The dark world, hell.

અખાન-પાહ્લુમ, akhân-pâhlum. નાo સરવેથી ઊંચી દુનિયાં કે જેને "પશુમ અખાન" બેહેશ્ત કેહેછે. એને માટે અવસ્તામાં આવેછે. Subs. The highest heaven, called " Pashum-akhân." Pâz.

અહુઓમંદી, ahuômandî. Visp. નાo સાહેબી, શેઠાઈ, સત્તા. Subs. Mastery, sway, rule, authority.

અખુઓમંદ, akhuômand. વિo વિચારવંત, ધીઆનવાળું. Adj. Thoughtful, considerate, contemplative.

આહુઓમંદ, âhuômand. Dink. વિo એબીઅલ, ખાંમીવાળું—ભરેલું, ખોડ—ખાપણવાળું. Adj. Ugly, deformed, faulty, defective, full of blemishes—vice.

અહુ-આગાહ, ahu-âgâh. Dink. નાo ખરાબ ખબર; ખરાબ ખબર રાખનાર. Subs. Sad news, evil tidings; one having sad news.

અ-અનાકી, અ-હલાકી, a-anâkî, a-halâkî. નાo નાશ—હલાકી વગરની હાલત, નુકસાન વગરની હાલત. Subs. State of being without ruin—perdition,

state of being without loss—damage. Prohib. + = هلاك = perdition, death.

અએવાજ, અદ્વાજ, aêvâz, advâz. ના૦ આવાજ, પોકાર. વિ૦ જાહેર, ખોલ્લું. Subs. Voice, sound, a loud cry, uproar. Adj. Clear, obvious, manifest.

અ-ખાવ, a-khâv. વિ૦ નિદ્રા—ઉંઘ વગરનું, જાગૃત. Adj. Awake, sleepless, vigilant, watchful. Av. , Per. بخواب

અહ્વાજ, ahvâz. ના૦ ખોજેસ્તાનમાં આવેલાં એક મ્હોટાં શેહેરનું નામ. Subs. The name of a great city in Khuzistan (Susiana). Per. اهواز

અ-ખફ્ન, a-khafna. Niâ. Khûr. See , a-khâv.

અ-ખાવર, a-khâvar. વિ૦ નહીં સોસનારૂં-ખમનારૂં, બરદાસ્ત નહીં કરનારૂં, જોરાવર—મજબુત નહીં. Adj. Not enduring—suffering, not sustaining—bearing, not steadfast—powerful. Prohib. + = Av. = enduring.

અ-ખાવરી, a-khâvarî. ના૦ સહન નહીં કરવાની હાલત, નહીં ખમવાની શક્તિ, નાહિમ્મત, ખમી નહી શકે એવો ગુણ. Subs. Non-endurance, want of fortitude, not bearing up against hardships, intolerance.

અ-ખાવરગર, a-khâvargar. Visp. ના૦ બરદાસ્ત નહીં કરનાર, નહીં સોસનાર-ખમનાર. Subs. One who does not endure—tolerate—suffer—bear up.

ખાનાદ, khânâd. ક્રિ૦ તે પઢે તો સારૂં, તે ભણે-વાંચે. V. May he read—recite, let him pray—peruse.

અયુખ્તાર, ayukhtâr. ના૦ દોડનાર, કુદનાર, ભટકનાર, દમકનાર, ઊઠાવનાર, હુમલો કરનાર. Subs. One who runs—jumps, one who roves—wanders, one who raises up—lifts up, one who attacks.

આશોખ્તાર, આશોબીદાર, âshôkhtâr, âshôbidâr. Vand. XIII. ના૦ પોકાર—ગર્જના કરનાર. Subs. One who roars—thunders, a thunderer.

અયુખ્તન, ayukhtan. ક્રિ૦ દોડવું, કુદવું, ઊઠાવવું, હુમલો કરવો. V. To run, to jump, to lift up, to raise up, to attack.

આહુ-દીદન, âhu-dîdan. ક્રિ૦ એબ જોવી—શોધવી, ખોડ-ખાપણ કાઢવી. V. To find fault with, to pick a hole in, to carp at.

યાન-દીદન, yân-dîdan. ક્રિ૦ ભલાઈ—ખુશી જોવી, આબાદી ભોગવવી, પૈસા ટકામાં મોજ લેવી V. To feel goodness—pleasure, to enjoy prosperity, to take pleasure in the possession of wealth.

હુખ્તન, hukhtan. See

અ-અનાતુનત, a-anâtunat. ક્રિ૦ નહીં ઠેરવ્યું, નહીં રાખ્યું, નહીં મુક્યું. V. Not appointed—settled—decided, not kept—laid.

અ-અનામ, a-anâm. ના૦ લોકો—માણસો વગરની હાલત, દેવ-દરૂજ-રાક્ષસ વગરની હાલત. Subs. State of being

without people—men, state of being without demons—giants. Prohib. + = Ar. انام

અહ્નામે, ahnâmê. ના૦ રૂસવાઈ, ફજેતી, બદનામી. Subs. Disgrace, ignominy, ridicule, infamy, dishonour. + = Av. , Sans. नामन् = a name.

અખાર, akhâr. વિ૦ નહીં ખાનાર—પીનાર. Adj. Not eating—drinking. Av. Compare Per. خوار in مفت خوار (a parasite).

અ-દીવાર, a-dîvâr. વિ૦ દીવાલ વગરનું, ભીત વગરનું. V. Wall-less, having no walls. Prohib. + = Per. دیوار = a wall.

દો-દીનાર, dô-dînâr. ના૦ બે દીનાર; "દીનાર" એ નેશાપુર શેહેરના એક સિક્કાનું નામ છે. Subs. Two dinârs; a "dinâr" is a coin of the city of Nishapoor. See

દોશ્વાર, dôshvâr. વિ૦ મુશ્કેલ, સખત, કઠોર, કંટાળો-આપે તેવું. Adj. Difficult, hard, arduous, troublesome.

હેવાલ, hêvâl. ના૦ બાબદ, હેવાલ, હાલત, દશા, અવસ્થા. Subs. Circumstances, affairs, conditions, situations. Ar. احوال

ખારે, khârê. Vand. XV. વિ૦ ખોહાર, પાયામાલ, ગુનેહગાર. Adj. Impoverished, afflicted, dis-

tressed, ruined, utterly reduced to helplessness, sinful, guilty; as in—

અખારી, અખારેહ, a-khârî, a-khârêh. Vand. XVIII. વિ૰ નુરાની—ચલકાટ વગરનું. Adj. Having no lustre—brightness, having no brilliancy—splendour. Av. , Per. بی خوره

અખારી, a-khârî. Gloss. ના૰ મુશ્કેલી, સુખ વગરની હાલત, આફત, પીડા. Subs. Difficulty, state of unhappiness, calamity, affliction.

અ-ખારી, a-khârî. ના૰ ખુબી—આસાની વગરની હાલત, સુખ વગરની હાલત. Subs. State of being without any goodness—ease, unhappiness.

દોશ્વારી, dôshvârî. ના૰ મુશ્કેલી, કઠોરપણું, કઠણપણું. Subs. Difficulty, hardness, arduousness. Per. دشواری

હવારી, havârî. ના૰ મ્હોટો તંબુ—મંડપ, પાદશાહી દરબાર. Subs. A large pavilion, a royal tent or court.

અ-ખારી, a-khârî. See , a-khârî.

અ-ખારીદન, a-khârîdan. ક્રિ૰ નહીં ખાવું, ભુખું રેહેવું. V. Not to eat, to remain hungry.

અ-ખારદાર, a-khârdâr. ના૰ નહીં ખાનાર—પીનાર. Subs. One who does not eat—drink.

અ-ખારદારી, a-khârdâri. ના૰ નહીં ખાવા

બાએક હાલત, ખરાબ ખોરાક, નહીં ખાવું તે. Subs. State of being not eatable, bad food, not eating.

અ-ખારદન, a-khârdan. See a-khârîdan.

અહુ-ખર્ફસ્તરાંન, ahu-kharfastarân. ના૦ નુકસાન કરનાર—ફાડી ખાનાર જનવરો, ખરાબ ખરફસતરો, ઈજા કરનારાં, પેટેચાલનારાં જનવરો. Subs. Noxious and ferocious animals, hurtful creeping animals. = not good; = Av. , Per. خرفستر = a creeping animal.

અ-ખવી, a-khavî. ના૦ જાગૃતી, હુશિયારી, સાવધપણું. Subs. Wakefulness, sleeplessness, vigilance.

અખી, akhî. ના૦ ઉંડાઈ, ગાર, ખોહ. Subs. Depth, a hole, a deep pit.

અખે, akhê. ના૦ દિલ, સાહેબ, ધણી, શેઠ. Subs. The heart, a lord, an owner, master.

અખે, ઓખે, અહુએ, akhê, ôkhê, ahuê. ના૦ દુનિયાં, બેહેશ્ત. Subs. The world, heaven, paradise. Pâz.

અખોએ, akhôê. Dink. ના૦ અંતઃકરણ, દિલ, દુનિયાં, સાહેબ. Subs. Conscience, heart, the world, master, lord.

અખંદ, અખઈ, akhand, akhaî. વિ૦ સલામત, હમેશ સુધીનું. Adj. Safe, secure, eternal, perpetual.

અહવદ, ahvad. ક્રિ૦ ચાહે, ઈચ્છા કરે, ગમે. વિ૦ બરાબર. V. May wish—like—desire. Adj. Equal, similar, alike, proper.

અહુએ, ahuê. Dink. ના૦ ધર્મગુરૂ, સાહેબ. Subs. A teacher of religion, a spiritual guide, master.

અહુદ, અહુઈ, હાન્દ, ahud, ahui, hând. ક્રિ૦ અ૦ સિવાય, વતરેગે, બિજું. Adv. Besides, except, without, another.

આખોઈ, âkhôi. વિ૦ સદંતર એબદાર, પુરેપુરૂં ઈલ્લતવાળું. ના૦ ખસલત. Adj. Totally deformed—ugly, wholly addicted to something bad. Subs. Innate quality, wonted character.

આહંગ, âhang. Dink. ના૦ ઠેરાવ, ઈરાદો, ધારણા, વિચાર, આવાજ, રાગ. વિ૦ ઉતાવળું, જલદી, શેતાબ. Subs Resolution, intention, design, aim, purpose, sound, tone, melody. Adj. Hasty, quick, impatient. Per. آهنگ

ખવી, khavi. ના૦ મોહોડાંની લબ, થુક, નાકમાંથી નિકળતું લોહી, લડાઈમાં પેહેરવાની પોલાદની ટોપી. Subs. Saliva, spittle, a flux of blood from the nose, a helmet.

ખહી, khahi. Dink. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ તું ચાહ—પ્યાર કર. V. imper. Love—hold dear (thou). Per. خواهي

ખાની, khâni. Dâd. ના૦ પાણીનો ચશ્મો, સ્વચ્છ પાણી, પાણી થંડું કરવાનું વાસણ. Subs. A fountain, pure water, any vessel in which they cool warm water. Per. خاني

ખાને, khânê. Dâd. ના૦ ઘર, મથક, મકાન, શરીર, બદન. Subs. A house, residence, dwelling-place, the body.

ખાન્દ, khând. ક્રિ૦ પઢ્યો, ભણ્યો. V. Learned, recited, read, studied. Per. خواند

ખાનદ, khânad. Dâd. ક્રિ૦ પઢે, ભણે, ભણેછે, વાંચેછે V. May learn, may read—study, may recite, learns, recites, peruses.

ખોઈ, khôî. Dink. ના૦ ચાહ, ખાહેશ, ઈચ્છા, મરજી. Subs. Fondness, coveting, desire, wish.

ખોએ, khôê. ના૦ આદત, ટેવ, ખાસિયત, ખસલત, ખવાસ. Subs. Habit, nature, disposition, temper. Per. خوي

ખોએ, khôê. ના૦ પરસેવો. Subs. Sweat, perspiration.

દશ્ને, dashnê. Vand. IX. વિ૦ જમણું, સીધું, ખરૂં. Adj. Right (hand or side), straight, direct, right. Av. , Sans. दक्षिण.

હાની, hânî. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ તું લખ. V. imper. Write (thou).

હંદ, hand. Dâd. ક્રિ૦ તેઓ છે. (કદાચ એ બોલ , નો અપભ્રંશ હોએ.) V. They are.

હવદ, havad. Vand. VIII. ના૦ પસ્તાવો, પશ્ચાત્તાપ, તોબા. Subs. Repentance, contrition, penitence, vowing to sin no more.

હવદ, havad. સામાન્ય સર્વ૦ પોતે. ક્રિ૦ અ૦ ખરેખર, બરાબર, અગાઉની માફક. Indef. pron. Himself, herself, itself. Adv. Truly, properly, as before.

હવી, havî. ના૦ બીહીક, ધાસ્તી. Subs. Fear, dread, terror, awe.

𐬵𐬃𐬥𐬛 હાન્દ, hând. વિ૦ બરાબર, સરખું. Adj. Equal, like, similar, alike.

𐬵𐬃𐬥𐬌 હાની, hâní. વિ૦ બિજું. શબ્દ૦ અ૦ સિવાય, વતરીગે. Adj. Another, second, more, further. Prep. Besides, without, except.

𐬵𐬀𐬢 હંગ, hang. ના૦ જોર, કૌવત, શક્તિ, આબાદી, ઈરાદો, ધારણાં, ગાર, ખોહ, વજન, કુદરત, પુશ્કળપણું, નેઘા રાખવી, ગમખારી, અક્કલ, દાનાઈ, હુશિયારી, કામ, કબીલો, લશ્કર, આજાર, ઘા, જખમ. Subs. Power, strength, force, prosperity, intention, aim, a cavern, a cave, heaviness, weight, abundance, vigilance, watch, condolence, sense, wisdom, cleverness, a tribe, a family, a household, an army, trouble, pain, a wound. Per. هنگ

𐬵𐬀𐬢 હંગ, hang. ના૦ દેખાવ, ચેહેરો, શિકલ. વિ૦ ચાલાક, અક્કલમંદ, દાનાવ. Subs. Appearance, look, view, aspect, face, features. Adj. Active, brisk, smart, sensible, clever.

𐬀𐬀𐬎𐬱 અ-અઉશ, a-aush. વિ૦ અક્કલવગરનું, ઓગઠું, બેઅકલી, હવેરૂંબાહાવરૂં. Adj. Having no sense—intelligence, idiotic, senseless, unwise, confounded, wandering. Prohib. 𐬀 + 𐬀𐬎𐬱 = Av. 𐬵𐬎𐬱, 𐬀𐬎𐬱, Per. هُش = sense.

𐬀𐬑𐬬𐬌 અખ્વી, હવઘહ, akhví, havaghaha. Vand. XVIII. ના૦ ખીઆલ, વિચાર. વિ૦ અંદેશો–વિચાર કરનાર. Subs. Thought, reason. Adj. Thoughtful with respect to futurity.

અખોઈ, akhôi. ના૦ દુરઅંદેશો—લાંબો વિચાર કરનાર, દિલ, ખાસિયત, સ્વભાવ. વિ૦ અગમચેતીવાળું, વિચારવંત, ખસલતવાળું. Subs. One who foresees—forejudges, heart, conscience, nature, disposition. Adj. Thoughtful, having an innate quality.

અ-ખોશ, a-khôsh. વિ૦ ખુશનુમાં નહીં, ખુશી નહીં ઉપજાવનારૂં, નાખુશ, દલગીર. Not charming, undelightful, displeased, sorry, sad. Prohib. + = Per. خوش = good, fair.

અહુઈ, ahui. ના૦ ખોદાવંદી, સાહેબી, માલેકી, ધણીપણું, દસ્તુરી, વડાપણું, ગુરૂપણું, સાહેબ, અહુરમજ્દ. Subs. Godhead, divine nature or essence, ownership, proprietorship, mastery, rule, rank of a Dastur, leadership, dignity of a religious teacher, master, lord, Ahura-mazda.

અહુશ, અ-અઉશ, a-hush, a-aush. વિ૦ મોત વગરનું અમર, મરે નહીં—નાશ નહીં પામે એવું, હમેશ જીવતું, બેહેશ્તી, હલાકી—દુઃખ વગરનું, તંદરોસ્ત, અક્કલ વગરનું, ભુખખ, બેહોશ. Adj. Immortal, never-dying, indestructible, ever-living, everlasting, residing in paradise, without tyranny—fatigue, painless, healthy, wholesome, senseless, foolish, bereft of consciousness, insensible. Prohib. + = Av. , Per. هوش = death.

આખુઈ, âkhui. વિ૦ એબિચલ, એબવાળું, મરજવાળું. Adj. Defective, deformed, ugly, diseased.

હાવુશ, hâvush. (હાવેશ્ત) નો ટુકો. ના૦ શાગેરદ,

ચેલો, શિષ્ય, શિખનાર, પેગમ્બરના ઉમ્મત. Subs. A pupil, a disciple, an apprentice, a learner, people of the same belief; an abbreviation of [illegible]

[illegible] અખુનીહા, akhunîhâ. ક્રિ૦ અ૦ ઘરની રીતે, દુનિયાંદારીની રીતે. Adv. In a household manner, in a worldly manner.

[illegible] અશોઈહા, ashôihâ. Dâd. ક્રિ૦ અ૦ પાકી—પવિત્રાઈથી, પરહેજગારી—અશોઈથી. Adv. With purity—holiness, with godliness—piety; as in—[illegible]

[illegible]

[illegible] અહુઈહા, ahuîhâ. Dink. ક્રિ૦ અ૦ સાહેબીથી, ખરાબ રીતે. ના૦ સાહેબી, મ્હોટાઈ; બુરાઈ, ખરાબી, બદી. Adv. By way of authority, in a bad manner. Subs. Mastery, superiority; vice, evil.

[illegible] અહોશી, ahôshî. ના૦ બેશુદ્ધિ, બેહોશી. Subs. Fainting, want of consciousness. Per. بي هوشي

[illegible] આહુઈહા, âhuîhâ. ના૦ એબો, ઈલ્લતો, બુરા ખવાસો—ગુણો, ખોડ, ખાપણ. Subs. Blemishes, defects, vicious qualities, shortcomings, failings.

[illegible] હોશી, hôshî. ના૦ હુશિયારી, શુદ્ધિ, ભાન. Subs. Intelligence, cleverness, consciousness, waking state of the mental faculties.

[illegible] અહોશહંદ, ahôshhand. ક્રિ૦ તેઓ વગર મોહોતનાં છે, તેઓ હમેશ જીવતા છે, તેઓ શુદ્ધિમાં છે, તેઓ અક્કલ—હોશવગરના છે. V. They are immortal,

they are ever-living, they are conscious, they are not sensible—intelligent. Priv. [illegible] + [illegible] = '[illegible]' =Per. هوش = understanding.

[illegible] હોશ્હંદ, હોશ્હંગ, hôshhand, hôshhang. ના૦ પેહેલ્લો હોકમ, હોશ, આગાહી, અક્કલ, બુધ્ધિ. એક મશહુર પાદશાહનું નામ છે કે જે ગયોમરદની ઓલાદનો થઈ ગયો છે. એ પાદશાહ એક પેગમબર તરીકેબી હતો, આતશનો કેબલો પેહેલ વેહેલો એનાં વખતમાં શરૂ થયો. લોહોડું એનાં વખતમાં જાહેર થયું, ખેતી કરવાનાં હથિયારો અને પાણીની નેહેરો એનાં વખતમાં બનાવવામાં આવી હતી, શેહેરો વસાવવાની અને ઈમારત બનાવવાની શરૂઆત એનાથી થઈ. એણે આદમીઓને શેતાનના વસવસાથી દૂર કરયાં. ઈનસાફ અને દાદ એનાંથી શરૂ થયો; એણે "જાવેદાંને ખેરદ" નામની એક ચોપડી બનાવી છે, જેની હસ્તી હજુર સુધી છે. દેવો તથા બદપુરૂષોની સામણે તેણે લડાઈઓ કીધી હતી. એ નેક પાદશાહને "પેશદાદ" નાં એલકાબથી ઓળખે છે; હાલમાં યોજ્દાસરેગર મોબેદો જેમ હોમ અને બરસમની પાવમેહેલની ક્રિયા કરે છે, તેવી ક્રિયા એનાં વખતથી ચાલુ થઈ છે. એ ભલા પાદશાહે તે વખતનાં ઘણાંક બુરા તથા નુકસાંન કરનારા લોકોને ટાળી નાશ કર્યો હતો, દુનિયાંમાં પેહેલ વેહેલો આતશ એના વખતમાં પેદા થયો હતો. પાક ખોદાતઆલાની નુરી અને કામેલ શકિતઓનેપીછાની તેઓની સેતાએશ કરનારો એ પેહેલ્લો મરદ હતો. તેણે બાબુલ, સુસા, અને કુફે એવાં ત્રણ શેહેરો વસાવ્યાં હતાં. Subs. The first order—command, sense, understanding, consciousness, foreknowledge, forethought, wisdom, intellect. Hosheng is the name of a well-known king and prophet of ancient Persia, lineally descended from Gayomard. He belonged to the Peshdâdian dynasty. He introduced the worship of fire, taught the

people the art of building and populating towns, constructed aqueducts, instituted courts of justice and appeal, composed a book, called Jâvêdân-e-Khêrad, which is still extant, and waged wars with Dêvs and evil-doers. He is said to have even exorcised men from the evil influence of Satan. The discovery of iron, and the institution of the ceremonies of Hom and Barsom, now performed by the higher orders of the priestly caste, date from his time. The destruction of all evil beings who then infested the world, and the stamping out of all elements of vice, are also attributed to this good king. Fire was first known during his time. He was the first who praised the works of the Great Creator and His omniscience, and offered prayers to Him. He founded the cities of Babylon, Susa, and Kûfê. Av. [illegible], Per. هوشنگ

[illegible] અ-હોશોમંદ, a-hôshômand. વિ૰ અક્કલમંદ નહીં, બુદ્ધિવાળું નહીં. Adj. Not prudent—intelligent—sagacious, unwise. Priv. + [illegible] = Per. هوشمند = sage.

[illegible] અહુયોમંદી, ahuyômandî. ના૰ સાહેબી રાખનાર. Subs. One who possesses mastery—command over anything.

[illegible] અહુ-બેહેર, ahu-bêhêr. વિ૰ સારો હિસ્સો—ફાએદો નહીં મેળવનાર, કમનસીબ, હીન, અભાગ્યું. Adj. Not

gaining a good share—profit, unfortunate, unlucky. Prohib. [Avestan] + [Avestan] = Av. [Avestan], Sans. सु = good + [Avestan] = Per. بهره = a share, profit.

[Avestan] અ-ખુશી, a-khushî. ના० નાખુશી, નારાજી, દલગીરી. Subs. Displeasure, dissatisfaction, discontentedness, sorrow, sadness. Priv. [Avestan] + [Avestan] = Per. خوشي = pleasure.

[Avestan] અ-હોશી, a-hôshî. ના० અમરપણું, વગર મોહોતની હાલત, મોહોતવાળું નહીં તે, જાવેદાંની, હમેશગી, પાએદારી. વિ० બેહેસ્તી. Subs. Immortality, perpetuity, imperishableness, eternity. Adj. Residing in heaven—paradise. Compare Av. [Avestan]

[Avestan] અ-હોશી, a-hôshî. વિ० અક્કલ વગરનું, મુરખાઈવાળું. ના० બેહોશી, મુરખાઈ. Adj. Stupid, senseless, foolish. Subs. Senselessness, fainting, stupidity, foolishness. Per. بي هوشي

[Avestan] હાન-દખ્શ, અનીયે-દખ્શ, hân-dakhsha, aniyê-dakhsha. Vand. II. ના० બિજી ખસલતો, બિજી ખાસિયતો, બિજા ખવાસો—ગુણો. Subs. Other qualities—properties, other attributes—qualifications. Av. [Avestan] [Avestan]

[Avestan] અ-ખુશીહા, a-khushihâ. ક્રિ० અ० નાખુશીથી, દલગીરી ભરેલી રીતે. Adv. Unwillingly, reluctantly, sorrowfully.

[Avestan] અ-હોશીહા, a-hôshîhâ. Dâd. ક્રિ० અ० અમરપણાંથી, જાવીદનું, વગર મોહોતે. Adv. Immortally, perpetually, imperishably.

ખેશીહા, khêshîhâ. ક્રિ૦ અ૦ સગાઈપણાથી, સગાઈની રીતે. Adv. By way of relationship—affinity—consanguinity.

દાનેશીહા, dânêshîhâ. ક્રિ૦ અ૦ દાનાઈથી, ડહાપણની રીતે. Adv. Wisely, sagaciously, discreetly.

અ-ખુશશ્ને, a-khushashnê. ના૦ ઘટવું નહીં તે, કમી—ઓછું થવું નહીં તે. Subs. Not decreasing, not lessening.

અ-ખોશશ્ને, a-khôshashnê. Dink. ના૦ સુકાસ વગરની હાલત, સુકાનારૂં નહીં તે, ભીનાસ. Subs. State of being not dry, not parching, wetness, moisture. Compare Per. خوشیدن

અહુ-દખ્શે, ahu-dakhshê. ના૦ ખરાબ નિશાન—ચિન્હ. Subs. A bad omen, a bad sign—indication.

અહુ-દેહેશ્ને, ahu-dêhêshnê. ના૦ ખરાબ પેદાએશ. Subs. An evil production—creation.

અ-ખુશશ્ને, a-khushashnê. વિ૦ ઘટે નહીં તેવું, નહીં ઘટતું, પુરૂં, સંપૂર્ણ, અધુરૂં નહીં. Adj. Not decreasing—abating, entire, complete, not imperfect.

અ-ખોશશ્નેમંદી, a-kôshashnêmandî. ના૦ સુકાસ વગરની હાલત, ભીનાસ, તરોતાજગી, લીલોતરી. Subs. State of being not dry, moisture, verdure, freshness.

અ-હુશીઆર, અ-હોશદાર, a-hushîâr, a-hôshdâr. વિ૦ હુશિયાર—ચાલાક—ચંચળ નહીં તે, ઠોઠ, બોથડ. Adj.

Not clever—intelligent, dull, stupid, wanting intelligence. Prohib. - + [illegible] = Per. هوشیار

[illegible] ખાનીદાર, khânîdâr. ના૦ ઘેરવટ રાખનાર, ઘેરમાંડી રેહેનાર, નહીં ભટકનાર. Subs. One who keeps friendly intercourse—intimacy; one who leads a settled—married life, one who does not wander here and there.

[illegible] યાનીદાર, yânîdâr. ના૦ દોલત—મતા ધરાવનાર, ધન રાખનાર, દોલતમંદ—તવંગર પુરૂષ. Subs. One who possesses riches—estate, a wealthy man, one who is able to command money.

[illegible] હાન્-ગાસ, હાઉન્-ગાસ, hân-gâs, hâun-gâs. ના૦ હાવન ઘેહેનો વખત; હાવન ઘેહ બે છે:—પેહેલ્લી હાવન સહવારનાં બાંમદાદથી તે બપોરનાં બાર વાગા સુધીનાં વખતને કેહેછે, હમેશાં એ વખત કાએમ થાએલો છે; એ વખતમાં ઘણીખરી પાવમેહેલની ક્રિયાઓ થાએછે, જેવી કે ઈજશને, વીસ્પરદ, બાજ, આફ્રીંગાન, ઈત્યાદિ. બીજી હાવન "જમેસ્તાન" નાં પાંચ મહીનામાં ઈઆને આવાં મહીનો અને અહુરમજદ રોજથી તે સફંદારમદ મહિનાનાં વેહેશ્તોઈશ્ત ગાથા સુધી ગણાય છે. એનો અમલ બપોરનાં બારવાગેથી તે ત્રણવાગા સુધીનો છે. હાવન ઘેહેને માટે [illegible] (= Av. [illegible]) એ પ્રમાણેબી આવેછે (જુઓ ઈજશ્નનો હા ૧) લો, ૨) જે, ૩) જે, ૯) મો, ઈત્યાદિ.) Subs. The time of the Hâvan Gêh; there are two Hâvan Gêhs. The period that intervenes between the dawn of day and twelve at noon is styled the first Hâvan. All the ceremonies of *Pâv-mêhêl*, such as Izeshnê, Vispered, Bâj, Afringân, &c., are performed

in this Hâvan. The period that intervenes between the first day of the month of Abân, during winter, and Vêhêshtôisht Gâthâ of the month Sapandârmad is considered the second Hâvan. The time of the day of this second Hâvan is from noon to 3 P.M.

હાનીહા, hânîhâ. Dâd. ક્રિ૰ બરાબર રીતે, લાએક રીતે, પુરતી રીતે. Adv. Properly, suitably, rightly, sufficiently.

આહીખીદન, âhîkhîdan. ક્રિ૰ પીવું, ખેંચવું, નાખવું. V. To drink, to draw, to pull, to throw.

અ-અંગાઈદે, a-angâîdê. ભૂ૰ કૃ૰ યાદદાસ્તમાં નહીં રાખેલું, વિસરી ગએલું, ભુલી ગએલું. Past part. Not borne in remembrance, forgotten, unremembered.

અખુશીર, અખ્શીર, akhushîr, akhshîr. ના૰ એક નદીનું નામ છે. Subs. The name of a river.

અહુગાન, આહોગાન, ahugân, âhôgân. ના૰ બદશિકલ માણસો, ખરાબ લોકો, એબ—ઈલ્લતવાળા પુરૂષો, બુરી ચાલનાઓ. Subs. Those who are deformed—ugly, bad people, vicious persons, those who follow wicked ways, those that are addicted to some vice, evil-doers.

અહુગાન, ahugân. ના૰ સાહેબો, માલેકો. Subs. Masters, owners.

અહુયાન, âhuyân. ના૰ સાહેબી, મ્હોટાઈ, સરદારી,

Subs. Mastery, rule, sway, command, supremacy.

આહુગાન, âhugân. ના૦ હરણો; એબો, ઈલ્લતો. Subs. Antelopes, deer; blemishes, vices. Per. آهویان

યાવશ્ને, yâvashnê. ના૦ પામવું—હાંસેલ કરવું તે. Subs. Getting, obtaining, acquiring, acquisition.

હવદાન, havadân. ના૦ બરાબરીઆ, સરખે સરખા. Subs. Those that are of equal standing, mates.

અહુયાને, ahuyânê. વિ૦ ખરાબી—નુકસાન કરનારૂં. Adj. Injurious, hurtful.

અ-હોશ્ની, a-hôshnî. વિ૦ વગર મોહોતનું, હમેશે જીવતું. Adj. Deathless, ever-living.

આહુયાને, âhuyânê. Dink. એબીઅલ-ઈલ્લતવાળાઓને લગતું. Adj. Relating to the ugly—deformed, pertaining to vicious persons.

હોશંદ, hôshand. See hôshhand, hôshhang.

અહુગાન, ahugân. ના૦ માલેકો, ધણીઓ, સાહેબો. Subs. Owners, proprietors, masters, rulers.

અહુદાન, ahudân. વિ૦ ખરાબ જાણનાર, સારૂં નહીં સમજનાર. Adj. Evil-knowing, evil-witting. Compare Av.

અ-હોશ્ને, a-hôshnê. Niâ. Atash. વિ૦ દુ:ખ વગરનું, મોહોત વગરનું; અક્કલ-બુદ્ધિ વગરનું, હોશ-હુશિયારી વગરનું. Adj. Free from sickness—ailment—disease,

painless, deathless, immortal, senseless, devoid of judgment—understanding, unintelligent.

આખોગાન, âkhôgân. See , ahugân, âhugân.

આહનજાન, âhanjân. ના૰ સખત જીવતું આદમી, સખતીખેંચનાર, મેહેનત કરનાર. Subs. A hard-hearted man, one who bears hardships—difficulties, a hard-working man.

આહુદાન, âhudân. એબ શોધી કાઢનાર, ઈલ્લત જાણનાર. Adj. Finding out deformity—ugliness, vice-detecting.

ખાનદાન, khândân. ના૰ ખાનદાન, પેહેડી, નસલ, ઓલાદ; ઘેરનાં રેહેનારા. Subs. Family, parentage, descent, generation, stock, race; inmates of the house. Per. خاندان

ખાનશ્ને, khânashnê. ના૰ ભણવું, ભણતર, પઢવું. Subs. Reciting, learning, reading, studying.

ખુદ્રવશ્ને, khudravashnê. Vand. XVI. ના૰ પોતે જવું તે. Subs. Going one's self.

દશ્નેયાન, dashnêyân. ના૰ જમણી તરફનાઓ, દક્ષિણ દિશા તરફનાં રેહેવાસીઓ. Subs. Those that are on the right side, people inhabiting the southern regions.

યાન્યાન, yânyân. ના૰ દોલતમંદો, પૈસાદારો, ધનવાન પુરૂષો, તવંગરો. Subs. Rich—wealthy persons, opulent people.

હાન્યાન, hânyân. Vand. XVI. ના૰ બિજા લોકો,

પરાયા—પારકા લોકો ; બિજા પાસે ઉઘડાવવું. Subs. Foreigners, strangers, aliens ; getting (the door) opened ; as in—[Pahlavi]

[Pahlavi] હોશ્ને, hôshnê. Yas. LIV. ના૦ હુશિયારી, બુદ્ધિ. Subs. Cleverness, intelligence, understanding, sense, judgment.

[Pahlavi] હોશુન, hôshun. Siroz. ના૦ મોહોત. Subs. Death ; as in—[Pahlavi]

[Pahlavi] અ-ખુશ્નુદ, a-khushnud. વિ૦ નાખુશ, નારાજી, દલગીર, ઉદાસ, નિરાશ. Adj. Displeased, discontented, dissatisfied, sorry, grieved, sad, despondent. Av. [Avestan]

[Pahlavi] અશ્વશ્ને, અશોયાન, ashvashnê, ashôyân. Yas. LIV. ના૦ સવાબો, સવાબનાં કામો ; અશો—સાચુ બોલનારા માણસો. Subs. Virtuous—righteous deeds, merits arising from virtuous actions ; the pure, truth-speaking persons. Comp. Av. [Avestan]

[Pahlavi] ખાનશ્ને, khânashnê. See [Pahlavi] khânashnê.

[Pahlavi] દાનશ્ને, dânashnê. ના૦ દાનાઈ, વકુફી. જ્ઞાન. Subs. Wisdom, sense, sagacity, understanding, learning. Compare Per. دانش

[Pahlavi] હોશ્ને, હોશીએ, hôshnê, hôshíê. Yas. LIV. ક્રિ૦ અ૦ ડહાપણથી, હોશ-અકકલથી. Adv. Wisely, prudently, sensibly.

[illegible] અ-ખુશ્નુદી, a-khushnudî. ના૦ અસંતોષ, દલગીરી, નાખુશી. Subs. Dissatisfaction, discontentedness, sorrow, displeasure.

[illegible] અ-ખુશ્નુદ-રદાન, a-khushnud-radân. Baj. ના૦ નારાજીથએલા—નાખુશ સરદારો, ખફાથએલા–અસંતોષી ઉસ્તાદો–દસ્તુરો–ઉપાધ્યાઓ. Subs. Displeased—dissatisfied chiefs, offended—discontented teachers—Dasturs. Av. [illegible] [illegible]

[illegible] અ-ખુશ્નુદ, a-khushnud. See [illegible] a-khushnud.

[illegible] ખુશ્નુદ, khushnud. વિ૦ રાજી, ખુશી, ખુશહાલ. Adj. Content, satisfied. Comp. [illegible] = Av. [illegible], Per. خشنود

[illegible] ખુશ્નુદ-અનુનદ, khushnud-jânunad. ક્રિ૦ રાજી—ખુશીથાએ. V. May be pleased with, may be delighted, may be satisfied.

[illegible] અ-અનશુતાયાન, a-anshutâyân. વિ૦ મનુષ્યવગરનું, આદમીઓવગરનું. Adj. Void of human beings, not teeming with men.

[illegible] અ-ખુશ્ક, akhushk. વિ૦ સુકાસવગરનું, ભીનું. Adj. Not dry—parched, moist. Prohib. [illegible] + [illegible] = Av. [illegible] = Sans. शुष्क = Per. خشک

[illegible] આયન્દેહ, âyandêh. કૃ૦ ના૦ આવનારૂ. Particip. subs. One who comes, coming. Av. [illegible], Per. آینده

[illegible] અ-ખુશ્કી, a-khushkî. Dâd. ના૦ સુકાસ વગરની હાલત, ભીનાસ. Subs. State of being not dry,

wetness, moisture. Prohib. 𐬀 + 𐬑𐬎𐬱𐬐𐬍 = Per. خشكي = dryness.

𐬀𐬑𐬎𐬱𐬐𐬍 અ-ખુશ્કી, a-khushkî. ના૦ See 𐬑𐬎𐬱𐬐𐬍

𐬀𐬵𐬋𐬱𐬔𐬍 અ-હોશ્ગી, a-hôshgî. ના૦ અમરગી, મોહોતવગરની હાલત, જાવેદાનીની હેઆતી; બેહોશી, બેભાનની હાલત. Subs. Immortality, life destined to endure without end; fainting, senselessness. Av. 𐬀𐬨𐬆𐬭𐬆𐬙𐬁𐬙, Per. بي هوشي

𐬀𐬑𐬎𐬱𐬐𐬍𐬑𐬁𐬯𐬙𐬁𐬭 અ-ખુશ્કી-ખાસ્તાર, a-khushkî-khâstâr. વિ૦ સુકાસ નહીં ચાહનારૂં, દુકાલને નહીં ઈચ્છનારૂં. Adj. Not desiring dryness, not wishing for drought—famine.

𐬀𐬵𐬋𐬱𐬔𐬍𐬉 અ-હોશ્ગીએ, a-hôshgîê. Dâd. ના૦ See 𐬵𐬋𐬱𐬔𐬍, a-hôshgî.

𐬀𐬑𐬎𐬱𐬐𐬀𐬔𐬀𐬭 અ-ખુશ્કગર, a-khushkagar. ના૦ નહીં સુકવનાર-સુકકું કરનાર. Subs. That which does not dry, that which does not render dry.

𐬀𐬑𐬎𐬱𐬐𐬔𐬀𐬭𐬎𐬔𐬍𐬵𐬀 અ-ખુશ્ક-ગલુગીહા, a-khushk-galugîha. ક્રિ૦ અ૦ સુકકાં ગળાંથીનહીં, ભીનાસવાળાં—મોકળાં ગળાંથી. Adv. Not with a parched throat, with a moist—undried throat. Prohib. 𐬀 + 𐬑𐬎𐬱𐬐 = dry + 𐬔𐬀𐬭𐬎 = Av. 𐬔𐬆𐬭𐬆𐬎𐬎𐬀 = Per. گلو = a throat; 𐬍𐬵𐬀, an adverbial suffix.

𐬀𐬑𐬎𐬱𐬐𐬀𐬭 અ-ખુશ્કર, a-khushkar. વિ૦ શક્તિવાન, નાચારીવગરનું. Adj. Able, powerful, not helpless—destitute.

𐬀𐬀𐬥𐬛𐬁𐬰𐬀𐬱𐬥𐬉 અ-અન્દાજ્શ્ને, a-andâzashnê. ના૦ અંદાજ-પ્રમાણ

વગરની હાલત, સરખાપણું નહીં તે, ઈરાદાવગરની હાલત. Subs. State of being not symmetrical—within due bounds, disproportion, non-conformity, absence of aim—intention.

[Pahlavi] અ-અન્દાઝે, a-andâzê. વિ૦ બેહદ, પ્રમાણ વગરનું, જોઈએ તેટલી હદમાં નહીં, ઘણુંજ. Adj. Unlimited, disproportionate, not within due bounds, excessive, very much. Per. بی اندازه

[Pahlavi] અ-અન્દાઝગીહા, a-andâzagîhâ. ક્રિ૦ અ૦ વગર અંદાજની રીતે, વગર પ્રમાણથી, બેહદ રીતે. Adv. Not proportionately, without any measure, unlimitedly.

[Pahlavi] અઓશ્ત, aôsht. એ શબ્દ [Pahlavi] નો ટુકો છે. ના૦ બિજા ગાથાનું નામ. An abbreviation of [Pahlavi]. Subs. The name of the second Gâthâ.

[Pahlavi] હાઉશ્ત, hâusht. ના૦ કોમ, જ્ઞાત. Subs. Caste, nation, tribe, people.

[Pahlavi] હાવેશ્ત, hâvêsht. ના૦ ચેલો, શિષ્ય, વિદ્યાર્થી, શાગેરદ, શિખાઉ, નિશાળીઓ, બેહેદીનનો ટોલો. એની મુકાબેલ [Pahlavi] (= Av. [Pahlavi] = ઉસ્તાદ, હેરબદ) આવેછે. Subs. A disciple, a pupil, an apprentice, a scholar, a school-boy, Parsi laymen. Contrast [Pahlavi] = Av. [Pahlavi] = a professor, Hêrbad. Av. [Pahlavi].

[Pahlavi] હોશ્ત, hôsht. ના૦ એક માણસનું નામ છે, કે જેણે દસ્તુર આદરબાદ માહરાસ્પંદને જરતોશ્તી ધરમ સંબંધી કેટલાક સવાલો કર્યા હતા. Subs. The name of a person who

asked Dastur Adarbâd Mâhrâspand certain questions on points of the Zoroastrian religion.

અહ્વશ્તાન, ahvashtân. નાο એક દસ્તુરનું નાંમ છે, કે જે "વખ્તઆફ્રીદ" નો છોકરો હતો. Subs. Name of a Dastur who was the son of "Vakht Afrid."

હાવેશ્તાન, hâvêshtân. નાο ચેલાઓ, શાગેરદો, નિશાળીઆ, શિષ્યઓ, વિદ્યાર્થીઓ. Subs. Pupils, disciples, scholars.

હાવેશ્તાનચ, hâvêshtânacha. Dâd. શાગેરદોબી, ચેલાઓપણ. Even the pupils—disciples.

હાવેશ્તી, hâvêshtí. નાο શાગેરદી, ચેલાપણુ, ઓશ્તાપણું (તે "એરવદી"થી ઉતરતું), બેહેદીનપણું (તે "ઓશ્તા"થી ઉતરતો દરજ્જો). Subs. Apprenticeship, pupilage, rank next to Hêrbad, state of a Behedin.

હાવેશ્તીહા, hâvêshtíhâ. ક્રિο અο શાગેરદીથી, શિષ્ય—ચેલાતરીકે, વિદ્યાર્થીપણાથી. Adv. In the capacity of an apprentice—disciple.

હાવેશ્તીદન, hâvêshtídan. ક્રિο શાગેરદી કરવી, ચેલો—શિષ્ય થવું, વિદ્યાર્થી બનવું. V. To be one's pupil—apprentice, to become a disciple—scholar.

ઓશ્તોવદ, ôshtôvad. નાο બિજા ગાથાનું નામ. Subs. The name of the second Gâthâ. Av.

અ-હોશ-તનુ, a-hôsh-tanu. Ash. નાο અમરકાએઆ, સુખીદેહ, બીમારીવગરનું તન, તંદરોસ્તી ભરેલું શરીર. Subs. Body free from death, body free from

decay, healthy constitution, body exempt from sickness. Pâz.

આવીખ્તન, âvîkhtan. ક્રિ૦ ટાંગવું, લટકાવવું. V. To hang up, to suspend. Per. آویختن

આહુ-દાદન, âhu-dâdan. ક્રિ૦ એબ આપવી—કરવી, દોષ લગાડવો. V. To blemish, to taint, to find fault with, to slander.

દાનેસ્તન, દાનેશ્-તન, dânêstan, dânêsh-tan. ક્રિ૦ જાણવું, બુજવું, પીછાનવું, વાકેફથવું. વિ૦ દાનાઈવાળું, દાનાવ (માણસ). V. To know, to understand, to recognize, to be acquainted with. Adj. Wise, prudent, sensible, learned.

હાન્-શતુન, hân-shatun. Dâd. ના૦ બિજું શેહેર; પારકું શેહેર. Subs. Another city, an alien city.

અ-હોશ-તનીહા, a-hôsh-tanîhâ. ના૦ અમરતનવાળાઓ. Subs. plu. Immortal beings.

હાન્-શતુનીહા, hân-shatunîhâ. Dâd. ના૦ બિજાં શેહેરનાં લોકો. Subs. People inhabiting a foreign city.

હાન્-શતુની, hân-shatunî. વિ૦ સ્વદેશી નહીં તે, પરદેશી. Adj. Not of one's country, not native, foreign, alien.

અઓશ્તોવત, aôshtôvat. ના૦ એક રોજનું નામ. Subs. Name of a day. See ôshtôvad.

અઓશ્તોવત-ગાસ, aôshtôvat-gâs. ના૦ બિજા ગાથાનું નામ, એક બંદગીનું નામ, "ઓશ્તવતગાથા" નાં

હા. ("ઓશ્તવતગાથા" ને માટે અસલ શિકલ , એપ્રમાણે આવેછે, જુઓ વીસ્પ૦ ૧લો કરદો, વંદી૦ ૧૯ મી પરગરદ.) Subs. The name of the second Gâthâ, name of a prayer, Ushtavaitî Gâthâ. Av.

હાવેશ્તગીહા, hâvêshtagîhâ. Ḍâd. ક્રિ૦ અ૦ ચેલા તરીકે, શિષ્યની રીતે. Adv. In the capacity of an apprentice—disciple.

ઓશ્તવત, ôshtavat. Nêrang. See

અહંગામ, ahangâm. વિ૦ કમોસમનું, ખરાબ ફસલને લગતું. Adj. Unseasonable, untimely, ill-timed, not being in the proper season or time. Per. بی هنگام

અહુ-દામ, ahu-dâm. ના૦ ખરાબ સૃષ્ટિ—પેદાએશ. Subs. Bad productions, evil creation. Compare Av.

હંગામ? hangâm? ના૦ મોસમ, ઋતુ, ફસલ, વખત. Subs. Time, season.

અ-હોશ્મોરશ્નીચ, a-hôshmôrashnîcha. ના૦ નહીં પણ ગણવું—પઢવું, યાદબી નહીં કરવું. Subs. Not even calculating—reciting, not even remembering. Compare Av. Per. شمردن

હંગામે, hangâmê. ના૦ આદમીનું ટોળું. Subs. A crowd of men.

અહુ-જામે, ahu-jâmê. ના૦ ખરાબ—મેલાં કપડાં. Subs. Bad—dirty clothes.

હાન્-દામે, hân-dâmê. વિ॰ બિજી પેદાએશવાળું. Adj. Belonging to some other creation.

હંગાર્દ, hangârd. ના॰ તુંદી, તેજી. Subs. Arrogance, inclinedness to conceit, acuteness.

હંગાર્દન, hangârdan. ક્રિ॰ તુંદી કરવી, તેજ કરવું. V. To be arrogant—haughty, to render sharp.

અખોઈ, akhôî. વિ॰ હઈડાં—અંતઃકરણને લગતું, દિલસોજ, જેહાન—મકાનને લગતું. Adj. Relating to the heart—conscience, ardent, worldly, belonging to some place—residence.

અખોઈ, akhôî. Dînk. ના॰ અંતઃકરણ. Subs. The heart, the conscience.

અસ્નીયે, asnîyê. વિ॰ દાહાડાને લગતો (ભાગ), ગેહે. Adj. Belonging to the day (lit.), belonging to the division of the day, Gêh. Av.

અહુઈ, ahuî. ના॰ સાહેબી, મ્હોટાઈ, બુજોરગી, ચહડતાપણું; બદી, બુરાઈ, ખરાબી. Subs. Mastery, superiority, pre-eminence, greatness; vice, wickedness, evil, badness, injuriousness.

અહુઈ, ahuî. Dînk. ના॰ See , ahuî.

અહુબદ, ahubad. ના॰ ઢાંકવું—છુપાવવું—આનગી રાખવું તે. ક્રિ॰ ઢાંકે, છુપું કરે. Subs. Act of covering—hiding—concealing. V. May cover—conceal—hide, may keep secret.

આવી, âvî. Dâd. ના॰ પાણી. વિ॰ પાણીનું, પાણીવાળું. Subs. Water. Adj. Watery, consisting of water.

આહુઈ, âhuí. વિ૰ એબીઅલ, ખોડ—ખાપણ—ખામી-વાળું, ખરાબ દેખાવનું. Adj. Ugly, deformed, full of blemishes—faults, defective, ill-looking.

આહુઈ, âhuî. See âhuî.

ખાનગી, khângî. Dink. વિ૰ છુપું, જાહેર નહીં તે. Adj. Private, secret, not public.

ખાની, khânî. વિ૰ દુનિયાને લગતું, રેહેઠાણ—મકાનને લગતું. Adj. Belonging to the world, worldly, relating to a house—residence—dwelling.

ખાની, khânî. ના૰ ઘર, મઠક, રેહેઠાણ, મકાન. Subs. A house, dwelling, residence, abode.

ખાની, khânî. Dînk. વિ૰ ખાણને લગતું; જેમકે દાનાઈ-ની ખાણ. Adj. Relating to the mines (of wisdom); as in—

ખાની, khânî. ના૰ ખાણ. Subs. A mine, a quarry.

ખાની, khânî. Gloss. ના૰ "હોમાએ;" "દારા"ની છોકરીનું નામ; ખાલેસ—સ્વચ્છ સોનું; પાણીનો ચશ્મો, હોજ; પાદશાહી. Subs. Homâê (daughter of Dârâ); sterling or genuine gold; a spring of water, a fountain, a reservoir, a cistern, royalty.

ખાનેદ, khânêd. ક્રિ૰ પઢે, ભણે, બોલે. V. May learn—read, may recite—speak.

ખાવી, ખાન્ય, khâvî, khânya. Niâ. Khûr. વિ૰ કુવાને લગતું. Adj. Belonging to a well. Av.

જાની, jânî. વિ૰ જાન—જીવ—આત્માને લગતું, જાની. Adj. Relating to life—soul, cordial. Per. جانی

દશ્ની, dashnî. વિ૦ જમણીતરફનું, દક્ષિણદિશાએ આવેલું. Adj. Relating to the right side, southerly. Av. , Sans. दक्षिण.

દાની, dânî. વિ૦ દાનાવ, જાણનાર, હુશિયાર. Adj. Wise, learned, intelligent, knowing.

યાની, yânî. ના૦ દોલત, નેકી, ખુશી, મોજમજાહ. વિ૦ ખુશી—મોજમજાહવાળું. Subs. Wealth, goodness, pleasure, satisfaction, mirth. Adj. Merry, mirthful, cheerful.

યાની, yânî. See yânî.

સાની, sânî. વિ૦ રેવાજ—રસમનેલગતું, અસબાબ—સામાનને લગતું; નસીબ—બાએગનેલગતું. Adj. Relating to custom—practice—usage; relating to furniture—goods; pertaining to fortune—luck.

હાની, hânî. વિ૦ પરાયું, પારકું, અંજાણ્યું, બિજાઓનેલગતું. Adj. Strange, foreign, alien, unknown, pertaining to others.

હાનીયે, આનીયે, hânîyê, ânîyê. Dink. ક્રિ૦ અ૦ બિજું, સિવાય. Adv. Besides, another. Compare Av. , Sans. अन्य.

હાનીયે, hânîyê. ક્રિ૦ અ૦ હરેકરીતે, કોઈપ્રકારે. Adv. Anyhow, in any way.

આએ બોલ ઈજશ્નેના ૪૪ માં હામાં આવેલોછે. This word occurs in the 44th chapter of Yasna.

અએ-ગંદી, aê-gandî. ના૦ ગંધાતું નહીં તે, વાસવાળું નહીં તે. Subs. Not emitting an offensive smell, not stinking, not giving forth a bad odour.

અએ-નજ્દી, aê-nazdî. વિ૦ નજ્દીક નહીં, દુર. Adj. Not near, distant. Prohib. + = Av. = Per. نزد or نزدیک

અ-ખન્દી, a-khandî. વિ૦ હસીવગરનું, નહીં હસનારૂં. Adj. Free from ridicule, not ridiculous, not laughing. Compare Per. خنده , خندان

અ-ખુબી, a-khubî. ના૦ ખુબી નહીં તે, બુરાઈ, ખરાબી, દુરાચરણ, નકારૂં કાંમ, કુકર્મ. વિ૦ ખુબી—ભલાઈ—નેકી વગરનું. Subs. The state or quality of being not good, badness, wickedness, evil practices, a bad work. Adj. Devoid of goodness—virtue, unkind. Prohib. + = Per. خوبی

અખુ-બુશ, akhu-bush. ના૦ અધુરી વિચાર શકિત. Subs. Imperfect reasoning faculty.

અ-ખેશ, a-khêsh. Dink. વિ૦ સગું નહીં, સંબંધ વગરનું, પોતાનું નહીં, પારકું; ઈનકારકરતું. Adj. Unconnected, not allied by kindred, foreign: denying. Prohib. + = Per. خویش

અખોઈયે, akhôîyê. વિ૦ ખસલતવાળું, સ્વાભાવિક, કુદરતી, કલ્પનાવાળું, દુરઅંદેશ. Adj. Natural, innate, original, full of imagination, far-sighted, provident.

અખોઈ-શ, akhôî-sh. ના૦ તેનો ગુણ—ખવાસ—સ્વભાવ. Subs. His innate quality—nature—disposition. Per. خویش (= ش + خوی)

અ-હનગી, a-hangî. ના૦ ઈરાદા–ધારણા વગરની હાલત, હુશિયારી–શાન્તી વગરની હાલત, હલકાપણું, કૌવત વગરની

હાલત. Subs. Absence of purpose—aim—design, want of understanding—placidness, levity, powerlessness. Compare Per. هش = understanding, power.

અહ્વદી, હા-ન્દી, ahvadí, hândí. ના॰ સરખાપણું, બરાબરી, હરીફાઈ, સરખામણી. Subs. Likeness, equality, evenness, rivalry, comparison.

અહુઈયે, ahuíyê. વિ॰ સત્તાવાળું, સાહેબીવાળું, મ્હોટાઈવાળું ; બુરાઈવાળું, બુરૂં. Adj. Authoritative, ruling, swaying, enjoying greatness ; evil, bad.

અહુ-દેહ, ahu-dêh. ના॰ ખરાબી કરનાર, એબ આપનાર. Subs. An evil-doer, one who does harm, a blemish-giver.

અહુ-દોશ, ahu-dôsh. ના॰ બુરો શબ્દ ઓચરવો તે, ગાળ. Subs. Uttering bad—indecent words, abuse.

અ-હુ-બબા, a-hu-babâ. ના॰ ખરાબ—કઢંગો દરવાજો. Subs. An awkward gate. + = Ar. باب = a gate.

અહુ-બબા, ahu-babâ. ના॰ દરવાજાનો ધણી—માલેક, દરબાન. Subs. The owner of a gate, a gate-keeper.

અહુ-બશ, ahu-bash. ના॰ ખરાબ—નકામી બેડી. Subs. A bad chain, a useless fetter.

અ-હુબશ, a-hubash. વિ॰ મોકાબલા વગરનું, બેમીસાલ, હરીફાઈ વગરનું, સામે નહીં થનારૂં. Adj. Having no

comparison, unmatched, not competing, not resisting.

અહુ-બેશ, ahu-bêsh. ના० ખરાબ મરજ, બુરો આઝાર, ખરાબ દ્વેષ. Subs. A bad disease, a dangerous malady, malignant rancour.

આહન્ગી, áhangî. Dink. ના० ઈરાદો, ધારણા, મતલબ. Subs. Intention, design, purpose.

આહુઈયે, âhuíyê. ના० એબિયલપણું, એબવાળું તે. Subs. Deformity, ugliness, disfigurement.

ખાન્દશ, khândash. ક્રિ० તે પઢ્યો—ભણ્યો, તેણે વાંચ્યું. V. He recited, he read—learned.

ખાવગી, khâvagí. ના० ખાલેસી, પવિત્રાઈ, પાકીજગી, પરહેજગારી. Subs. Guilelessness, purity, piety, devoutness.

જશ્નહા, jashnahâ. ના० જશનો, ખુશીઓ, ખુશીની મીજલસો—મેલાવડાઓ ; તાપ, સુરજની ગરમી. Subs. Feasts, festivals, *fêtes*, pleasure-parties ; fever, heat of the sun. Per. جشنہا

દશ્ને-બબા, dashnê-babâ. ના० જમણો દરવાજો. Subs. The right door—gate.

દાનેશ, dânêsh. ના० જ્ઞાન, દાનાઈ, હુશિયારી, ડહાપણ. Subs. Knowledge, wisdom, sagacity, intelligence. Per. دانش

યાનીય, yâníyê. વિ० દોલતમંદ, ખુશીવાળું. Adj. Wealthy, rich, pleased, enjoying pleasure.

સાનીયે, sâníyê. વિ० રસમ—રેવાજવાળું, તરીકા પ્રમાણે, હિસ્સાવાળું; નસીબવાળું, અસબાબ—માલમતા—મીલકતવાળું. Adj. Customary, habitual, conformable to

rule; having a share, fortunate, lucky, holding estate—property.

હવદી, havadí. વિ૦ પસ્તાવો કરનારૂં, પશ્ચાત્તાપી, તોબા-કરતો. Adj. Repenting, contrite, penitent.

હાન્દી, હવદી, hândí, havadí. Dink. ના૦ બરાબરી, સરખાપણું, સરખામણી. Subs. Equality, similarity, comparison.

હાન્દી, hândí. ભણનારૂં, પઢનારૂં. Adj. Reciting, reading, learning.

હાન્‌બબા, hân-babâ. ના૦ બિજો બાબ, બિજો દરવાજો, બિજું કારણ—સબબ. Subs. Second chapter, another door, another cause—reason.

હાની, હાનીએ, hâní, háníê. Dâd. ના૦ બિજાપણું, જુદાપણું, મળતાપણું નહીં તે. Subs. State of being not the same, non-coincidence.

હાનીશ, hânísh. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ તે તું લખ. V. imper. Write it (thou).

અખેશાવંદ, a-khêshâvand. વિ૦ સગું—કુટુંબી નહીં, નાતીલું નહીં. Adj. Not related, not connected by family ties, not akin. Priv. + = Per. خویشاوند = a kinsman.

અખેશી, a-khêshí. ના૦ ખેશી—સગાઈ—સંબંધ વગરની હાલત. Subs. State of being not related by kindred, absence of relationship—affinity.

હવદીહેદ, havadihêd. ક્રિ૦ બરાબર—સરખું થાયછે. V. Becomes equal, becomes similar—alike.

ખાવીગાન, ખાન્યાન, khâvîgân, khânyân. Sêtâêsh. ના૦ કુવાઓ. Subs. Wells. Compare Av. (in See Khor. Yt. 2).

અ-ખ્વેગાંન, a-khvêgân. વિ૦ ખાબ—ઉંઘ વગરના. Adj. Those that are without sleep.

અ-ખેઝશ્ને, a-khêzashnê. ના૦ નહીં ઊઠવું, બેસી રેહેવું, દબાણમાં રેહેવું. Subs. Not getting up, being in a state of rest; being in a state of pressure.

અ-ખેશુન, a-khêshun. ના૦ સગાં નહીં, પરાયાં. Subs. plu. Not relations, strangers. Priv. + = Per. خویش = a kinsman.

અહુઈગાંન, અહુઈયાન, ahuígân, ahuíyân. Dâd. and Nêrang. ના૦ સાહેબીવાળા—મ્હોટા લોકો, મહાન પુરૂષો. Subs. Those who enjoy pre-eminence—greatness, those who are of high rank.

અહુ-દશ્ને, ahu-dashnê. ના૦ જમણી તરફનો સાહેબ—ધણી. Subs. The master—lord on the right side.

આસુબશ્ને, âsubashnê. મળીજવું, પેવસ થવું. Subs. The act of being mingled, mixing up.

ખાનીગાન, khânígân. Dâd. ના૦ નેહેરો, નાળાંઓ. Subs. Canals, brooks, rivulets.

ખાનેશ્ને, khânêshnê. ના૦ પઢવું તે, ભણતર, કેહેવું. Subs. Reciting, learning, reading, saying. Per. خوانش

ખાવીગાંન, khâvigân See khâvigân.

દોઝ્નેયાન, dôzanêyân. Vand. XIV. ના॰ બુરાઈ કરનારા, નઠારૂં વમાસનારા. Subs. Evil-doers, evil thinkers. Compare Av.

યાન્-જશ્ને, yân-jashnê. ના॰ જશનની મોજ, મેળાવડાની ખુશી. Subs. The pleasure derived from feasts—convivial assemblies.

યાનીગાન, yânígân. ના॰ ખુશી કરનારાઓ-ભોગવનારાઓ; નેકીનો બદલો લેનારા. Subs. Those that gladden, those that receive rewards for their virtuous actions. Compare Av.

યાવેશ્ને, yâvêshnê. ના॰ પામવું તે, હાંસેલ, પ્રાપ્તિ. Subs. Getting, obtaining, acquisition.

હાન્દશ્ને, hândashnê. Dink. ના॰ સરખું—બરાબર કરવું તે, સમતોલ કરવું. Subs. Act of making equal—alike, act of making of equal weight—evenly proportioned.

હાનીગાન, hânígân. ના॰ બિજાઓ, લોકો, બાકી રહેલા. Subs. Others, people, the remaining.

અ-ખેશ્કાર, a-khêshkâr. ના॰ ખરૂં કામ નહીં, ખોટું કામ; બદકામ કરનાર; ખરાબ ધંધો, ખરાબ ધંધો કરનાર; જુઠું, નારાસ્તી. Subs. An evil deed, an evil-doer; a bad profession; one that follows a bad profession; a lie, untruth, falsehood.

અ-ખેશ્કાર, a-khêshkâr. વિ॰ બેરોજગાર, નિરૂદ્યોગી. Adj. Unemployed, doing nothing, out of service.

અ-ખેશ્કારાન, a-khêshkârân. ના॰ ધંધા—

રોજગાર—કામકાજ વગરનાં લોકો, નાકીસ્ની. Subs. Those that are out of service, those that are unemployed—without any business, unskilful persons.

[illegible] અ-ખેશ્કારી, a-khêshkârî. Bund. ના० ઉદ્યોગ—ધંધા—રોજગાર વગરની હાલત, બેરોજગારી. Subs. State of being out of employment—service, want of occupation. Prohib. [illegible] + [illegible] = Av. [illegible], [illegible] = Per. خویش = one's own; [illegible] = Av. [illegible] = Pâz. [illegible] = Per. کر = a work; suffix [illegible] = Per. ي; Compare Pâz. [illegible], Per. خویشکاري

[illegible] અ-ખેશ્કારીહા, a-khêshkârîhâ. ક્રિ० અ० વગર ધંધાથી, બેરોજગારીપણાંથી, નિરૂદ્યોગીથી. કાયદાસર નહીં, બેકાયદે. Without being employed—engaged, irregularly, improperly.

[illegible] હાવેશ્ત, hâvêsht. See [illegible] hâvêsht.

[illegible] અહુએ-દાદ, ahuê-dâd. ના० ઈનસાફનો ધણી, ઈનસાફ કરનાર. Subs. An arbitrator, a judge.

[illegible] અ-અન્દી, a-andî. વિ० ઉમેદ—આશા વગરનું. Adj. Hopeless, having given up hope.

[illegible] અખુઈયે, akhuîyê. ક્રિ० અ० અંતઃકરણથી, દીલોજનથી. Adv. Conscientiously, heartily, cordially.

[illegible] અ-ખુદી, a-khudî. વિ० પોતાને લગતું નહીં, પરાયું, પારકું. Adj. Not of one's own, foreign, strange, alien.

[illegible] અહ્વદી, ahvadî. ક્રિ० તું ચાહેછે—ઈચ્છેછે. V. Thou wishest—likest.

અહુઈગી, âhuígî. વિ૦ એબવાળું, એબલગામણું. Adj. Deformed, ugly, ill-shaped.

અહુઈયે, અહુઈગી, ahuíyê, ahuígî. વિ૦ સાહેબીને લગતું, મ્હોટાઈ ભોગવતું; ખરાબીને લગતું, બુરૂં. Adj. Relating to mastery, enjoying greatness; pertaining to badness, injurious, evil.

ખાઈગી, ખાહી, khâîgî, khâhî. Dink. ક્રિ૦ તું ચાહે—પ્યાર કરે. V. Thou mayest wish—love.

ખાવંદે, khâvandê. ના૦ ખાવંદ, ધણી, માલિક. Subs. Husband, master, owner.

ખોઈયે, khôíyê. ના૦ ખાહેશ રાખવી, ચાહ રાખવો, ખાહેશ, ચાહ. Subs. Coveting, desiring, loving, wish, fondness.

હાનીયે, hâníyê. Dink. ક્રિ૦ અ૦ બિજું, સિવાય, વળી. Adv. Moreover, besides, again.

આએ બોલ દીનકરદમાં નીચલી એબારતમાં આવેલો છે:— This word occurs in the following construction in Dinkard :—

અ-અંદેશ, a-andêsh. વિ૦ અવિચારી, વિચાર વનાનું. Adj. Thoughtless, inconsiderate. Prohib. + = Per. اندیش (as in خیراندیش , صواب اندیش)

અ-ખવીગી, a-khavîgî. Yt. Seros. See akhâî.

અ-ખેશ, a-khêsh. વિ૦ સગું—ખેશ નહીં, પોતાને લગતું નહીં. Adj. Not related to, not allied by blood, not belonging to one's self.

અહુઈગી, ahuígí. ના૦ સાહેબી, હકુમત. Subs. Mastery, sovereignty, sway.

અહુઈયે, ahuíyê. Yas. XXXIV. ના૦ સાહેબી. વિ૦ સાહેબી-મ્હોટાઈવાળું. Subs. Mastery, sway, rule. Adj. Enjoying mastery—sovereignty.

હાનીગી, હાનીયે, hânígí, hâníyê. ક્રિ૦ અ૦ બિજી મરતબે. Adv. A second time, on the second occasion.

અહુઈગીહા, ahuígíhâ. Dink. ક્રિ૦ અ૦ સાહેબી—મ્હોટાઈની રીતે—રાહે, સાહેબીથી. Adv. Authoritatively, peremptorily.

ખાનેગીહા, khânêgíhâ. ક્રિ૦ અ૦ ચુપચુપ—છાનીમાની રીતે, છુપી—ખાનગી રીતે. Adv. Silently, softly, quietly, privately, secretly.

ખાની-દાનાગી, khâní-dânâgí. ના૦ દાનાઈની ખાણ. Subs. The mines of knowledge—learning.

અહવંદીયાન, ahvandíyân. ના૦ બરાબરીઆ, સરખે-સરખા. Subs. Equals, compeers, those that are of the same rank—position, &c.

અ-હંબજશ્ને, a-hanbajashnê. ના૦ વાંધો નહીં લેવો, વાંધા ભરેલું નહીં તે, કબુલ રાખવું. Subs. Not disputing, not taking—raising any objection, admitting.

અ-ખવીગી, a-khavígí. ના૦ ઉંઘ વગરની હાલત, હુશિયારી. Subs. Sleeplessness, wakefulness.

અ-ખાઈયે, a-khâiyê. See a-khavígí.

અહુઈગી, ahuígî. Dink. ના૦ ખરાબી, નુકસાન. Subs. Damage, harm, ruin, destruction, hurt.

અહુઈયે, a-huiyê. ના૦ સાહેબી, મ્હોટાઈ, બુઝોરગી. Subs. Rule, mastery, superiority, greatness.

આહુઈગી, âhuígî. ના૦ એબ ભરેલી હાલત, ખોડ. Subs. State of ugliness, a bad habit, vice.

ખાનેગી, khânêgî. વિ૦ ખાનગી, છુપું, ઘેરને લગતું, સાદું. Adj. Private, secret, domestic, homely.

ખાવીગી, khâvígí. વિ૦ ઉંઘરેટું, ઊંઘવાળું. Adj. Sleepy, drowsy, dull.

હુબસીઆ, hubasíâ. ના૦ દાંત. Subs. A tooth.

અખુઈ-ગુશીદન, akhuî-gushídan. ક્રિ૦ અંતઃકરણ(ના આવાજ)ને સાંભળવું, અંતઃકરણના હુકમ મુજબ ચાલવું. V. To hear the voice of conscience, or to obey the dictates of conscience; + = گوشیدن = to listen.

અહુઈ-દીદન, ahuí-dídan. ક્રિ૦ ખરાબી જોવી—પાંમવી; સાહેબી જોવી—પાંમવી, મ્હોટાઈ ભોગવવી. V. To see—to suffer destruction; to enjoy superiority—pre-eminence.

આખેઝીદ્તુમ, âkhêzídtum. Dâd. વિ૦ સહુથી વેહેલો ઊઠતો-ઊઠનાર. Adj. Rising (from bed) very early.

આખેઝીદુમ, âkhêzîdum. ક્રિ૦ હું ઊઠું. V. I may rise—get up.

એ બોલ દાદેસ્તાને દીની નામની પેહેલવી કેતાબમાં નીચેની એબારતમાં આવેલો છે:—This word occurs in the following construction in Dâdastân-e-dînî :

હાન્દીતર, hânditar. વિ૦ વધારે બરાબર—સરખું. Adj. More equal—similar—alike.

હાન્-જીનાક, hân-jînâk. Vand. X. ક્રિ૦ અ૦ બિજી-જગાએ, બિજીગમ, બિજી તરફ. Adv. In another place—direction, on the other side.

અખ્વીની, akhvînî. ના૦ દુરઅંદેશી, અગમચેતી. Subs. Forethought, foresight.

અહુ-દીની, ahu-dînî. ના૦ ખરાબ દીન, ગુનાહ ભરેલો કાયદો. Subs. A bad religion, a wrong—sinful principle.

અહુ-દેવી, ahu-dêvî. ના૦ ખરાબ દેવી. Subs. An evil female spirit, a wicked Daêvî.

અહુઈ-નયુશીદન, ahuî-nayushîdan. Dink. ક્રિ૦ દીન—ધરમ શિખવો, દીનનાં ફરમાનો સાંભળવાં. V. To hear the precepts of religion, to acquire a knowledge of religion. + = نیوشیدن = to lend an ear.

અ-ખુન્સન્દદ, a-khunsandad. ક્રિ૦ નાખુશ—દલગીર કરે. V. May displease, may make sad—sorry. Compare Per. خورسند

અ-ખુશ્નેદ, a-khushnêd. ક્રિ૰ નાખુશ-નારાજ-નિરાશ થાએ. V. May be displeased—disappointed.

અહુઈનેદ, ahuínêd. Dink. ક્રિ૰ સાહેબી કરે; ખરાબી કરે. V. May rule—govern; may ruin, may do harm.

ખન્દીનેદ, khandinêd. ક્રિ૰ હસાવે, ખુશ કરે. V. May cause to laugh, may cause to please.

ખાનીનેદ, khânínêd. ક્રિ૰ પઢાવે, શિખવે, બોલાવે. V. May cause to learn—recite, may cause to speak.

ખુનશનેદ, khunshanêd. ક્રિ૰ રાજી-ખુશી-ખુશહાલ થાએ. V. May be pleased, may be satisfied with.

અ-ખુનસંદ્તન, a-khunsandtan. ક્રિ૰ નારાજ—નાખુશ—દલગીર થવું. V. To be displeased—offended, to be sorry.

અહુ-દીન, ahu-dín. Dink. ના૰ ખરાબ દીન—કાએદો. Subs. A bad religion, a wrong principle. Compare Av. + +

આવી-વર, âví-var. Bûnd. ના૰ પાણીનો ગોકો. Subs. A rock-cut water receptacle.

ખાન્દેહ, ખાનીદેહ, khândêh, khânídêh. વિ૰ પઢેલું, શિખેલું. Adj. Learned, instructed, well read.

અ-ખોસ્કારશ્ને, a-khôskârashnê. ના૰ પસ્તાવો નહીં કરવો, પતેત—તોબા નહીં કરવી. Subs. Not repenting—regretting, not turning from sin.

અ-ખુસ્કારશ્ની, a-khuskârashnî. ના॰ પોકારવું નહીં, ફરીઆદ નહીં કરવી. Not bawling—complaining.

હોસ્કાર્દ, hôskârd. વિ॰ વાકેફગાર, ખબરદાર, જાગૃત, સાવધ. Adj. Knowing, intelligent, vigilant, wakeful.

અ-હોસ્કાર્દન, a-hôskârdan. ક્રિ॰ ખબરદાર—સાવધ—હુશિયાર નહીં કરવું. V. Not to make well versed—vigilant, not to apprise.

હોસ્કાર્દન, hôskârdan. ક્રિ॰ ખબરદાર—સાવધ કરવું, ચેતવણી આપવી, જણાવવું. V. To warn, to inform previously, to make known.

અહુઈવાંન, ahuîvân. ના॰ સાહેબી કરનારા, મ્હોટાઈ-રાખનારા; આજ્ઞા, હોકમ, ફરમાન. Subs. Those who exercise authority—enjoy greatness; an order, command, *fiat*.

ખાનીચે, khânîchê. ના॰ પાણીની નાધલી હોજ, પાણીનો ન્હાનો ચશ્મો. Subs. A small fountain or reservoir, a streamlet.

અ-ઓસ્તાખ, a-ôstâkh. Gloss. ના॰ હિચકારાપણું, હિચકારૂં થવું, હિચકારાપણું કરવું. Subs. Cowardice, becoming timorous, playing the coward.

અ-અવસ્તા-યશ્નાન, a-avastâ-yashnân. ના॰ અવસ્તાની આરાધના નહીં કરનારા, અવસ્તા નહીં પઢનારા. Subs. Those who do not praise the Avestâ, those who do not recite or study the Avestâ. (Prohib. + + from Av.)

અહુ-ગેતી-દેહેશ્નાન, ahu-gêtí-dêhêshnân. ના૦ ખરાબ પેદાએશ ઉત્પન્ન કરનાર, દુનિયાંમાં ખરાબી ઉત્પન્ન કરનાર—આપનાર; દુનિયાંને પેદા કરનાર સાહેબ, ખોદા. Subs. One who brings evil things into existence, one who effects evils in the world; the Creator of the world, God.

અહુ-સેતાયશ્નાન, ahu-sêtâyashnân. ના૦ બુરી—અણઘટતી સેતાએશ—વખાણ કરનારાઓ. Subs. Those who offer insincere prayers, those who give false praises.

હુ-સતાએશ્નાન, hu-satâêshnân. ના૦ નેકબંદગી કરનારા, ઘટતી સેતાએશ કરનારા. Subs. Those who offer sincere prayers, those that give just praises.

ઝ્યાન-ગેતી-દેહેશ્નાન, zyân-gêtí-dêhêshnân. Dink. ના૦ ગેતીને ખરાબ કરનારા, દુનિયાંની પેદાએશને નુકસાન પોહોંચાડનારા. Those who corrupt the world, those that do harm to worldly productions.

જશ્ન-ગેતી-દેહેશ્નાન, jashna-gêtí-dêhêshnân. ના૦ દુનિયાંની પેદાએશોનો મેલાવડો—સંગ્રહ, દુનિયાંની પેદાએશોનું પ્રદર્શન. Subs. A collection of the creations of the world, an exhibition of the productions of the world.

અ-હોસ્તાનીગાંન, a-hôstânígân. વિ૦ લોકો—રૈયત—પ્રજાવગર. Not having people, devoid of subjects.

અ-ઓસ્તાંન, a-ôstân. નાo બેવિશ્વાસુ—ભરોસા વગરનું માણસ, બદનયતવાળું માણસ. Subs. A faithless—untrusty man, a man of an evil intention.

આસુબીદન, âsubidan. ક્રિo મળીજવું, પેવસ થવું. V. To be mingled—united, to be mixed up.

આહંગીદન, âhangidan. ક્રિo ધારણા કરવી, વિચારવું; ખેંચવું, તાણવું; ઉતાવળ—શેતાબી કરવી. V. To intend, to think; to draw, to pull; to make haste, to lose not a minute. Compare Per. آهنگ

હાનજીદન, hânjidân. ક્રિo કાંઈબી ખેંચવું. V. To pull anything.

અહુ-દીદેગી, ahu-dîdêgî. નાo સારૂં નહીં જોવું, સારો દેખાવ નહીં મેળવવો, પુરતી સહમજ—જ્ઞાન નહીં મેળવવું, ખરાબ દેખાવ. Subs. Not seeing good (things), not getting a good sight, not acquiring sufficient information—knowledge, a bad sight—view.

અ-અંદક્-ફરાજ઼, a-andak-farâz. વિo થોડું ઘણું નહીં, સમતોલ, બરાબર, જોઈએ તેટલું. Adj. Not a little, not more or less, equal, evenly proportioned, exact, adequate, sufficient. Compare Per. نر + اندک + فراز

ક્ષુદ્ર, kshudra. Nêrang. નાo મની, ધાત; શરાબ; કાંજી, ખીર; દુધ, પાણી. Subs. Seminal fluid, *semen virile* (L.); liquor; gruel, rice gruel; milk, water. Compare , Av.

અ-હુસ્રોબ, a-husrôb. નાo ખરાબ કીર્તિ, બદનામી.

વિ૦ અપકીર્તિનું, અપજસવાળું, ધિક્કારવાળું, બદસુરત, ખરાબ. Subs. Infamy, ingloriousness. Adj. Infamous, inglorious, despicable, ugly, evil. Priv. [illegible] + [illegible] = Av. [illegible] = fair fame.

[illegible] અહુ-સ્રોશી, ahu-srôshí. ના૦ ફરમાન—હોકમને લગતો ધણી, ફરમાનવાળો સાહેબ, તાબેદારીને લગતો સાહેબ. Subs. Master of obedience (lit.), one who enforces obedience.

[illegible] અ-હુસ્રોબે, a-husrôbê. See [illegible]

[illegible] હુસ્રુબે, husrubê. Siroz. ના૦ નેકનામી ; એક ગોફાનું નામ છે કે જેમાં પાદશાહ કેખુસરવ ગોફેનશીન થયો હતો. વિ૦ સારા સખુન બોલનારૂં. Subs. Acquiring a good name by virtuous actions; the name of a cave into which King Kaekhusrav retired. Adj. Uttering good words. Av. [illegible]

[illegible] અખીન, akhín. ના૦ ખોદાતઆલાનાં નામો મધેનું એક નામ છે. વિ૦ દુરઅંદેશ, આગમચથી વિચાર કરનારૂં. Subs. One of the names of God. Adj. Forethinking, far-sighted.

[illegible] અહુઈનાદ, ahuinâd. ક્રિ૦ સાહેબી આપે, સાહેબી હોજો. V. May give sovereignty—sway, may enjoy authority—mastery.

[illegible] અ-અન્દુખ્તે, a-andukhtê. ભૂ૦ કૃ૦ નહીં મેળવેલું, એકઠું નહીં કીધેલું, ફાયદો નહીં મેળવેલો. Past part. Not acquired—gained, not collected, not profited. Prohib. [illegible] + [illegible] = Per. [illegible]

અહુ-બોએ, ahu-boê. વિ૦ દુરગંધી, ખરાબ વાસ—બદબો ભરેલું. Adj. Full of offensive smell, stinking. Priv. + = Av. = Per. خوش بوی

હુ-બોએ, hu-boê. ના૦ સુગંધ, ખુશબો. Subs. Fragrance, perfume, good odour, pleasing scent.

અહુએ-દોશી, ahuê-dôshî. Dink. ના૦ ખરાબીનો માલેક, બુરાઈનો ધણી. Subs. One who practises vice, an evil-doer.

અહુએ-નશી, ahuê-nashî. વિ૦ ખરાબ સાએઆવાળું. Adj. Having a bad shade.

અહુ-ગોશી, ahu-gôshî. વિ૦ ખરાબ કાનવાળો, કાચા કાનનો, બાહોશ નહીં તે. Adj. Having bad ears (lit.), too apt to believe, having weak intellect.

અહુ-વીનશી, ahu-vînashî. વિ૦ ખરાબ દૃષ્ટિ—નજરવાળું, ખરાબ દેખાવનું. Adj. Having a bad eyesight, ill-looking.

અહુ-ગવશ્ને, ahu-gavashnê. ના૦ ખરાબ બોલવું, ખરાબ કેહેવત. Subs. A bad utterance, an evil speech.

અહુ-ગોયાન, ahu-gôyân. ના૦ ખરાબ બોલનાર, દુષ્ટ સખુન બોલનાર. Subs. A bad speaker, one who utters evil words.

અહુ-દન્દાંન, ahu-dandân. વિ૦ ખરાબ દાંતવાળું. Adj. Having bad teeth. (= not good) + = Av. , Sans. दन्त = a tooth.

યાન્-જનશ્ને, yân-janashnê. ના૦ ખુશી તોડવી. Subs. Destroying pleasure.

હીન્દુગાન, hîndugân. Dâd. ના૦ હિન્દુસ્તાન; હિન્દુઓ. Subs. India or Hindostan; the Hindoos.

અ-ખીની, a-khînî. Dâd. વિ૦ કીનો—કપટ—દ્વેષ વગરનું. Adj. Free from revenge—spite—malice.

અહુઈની, ahuînî. Dink. ના૦ સાહેબી. વિ૦ સાહેબી કરનારૂં, મ્હોટાઈ ભોગવનારૂં. ક્રિ૦ તું સાહેબી કર. Subs. Mastery, rule, sway. Adj. Enjoying supremacy—mastery—greatness. V. Rule (thou).

આહુ-ગની, âhu-ganî. વિ૦ એબને મારનારૂં, ઈલ્લતને તોડનારૂં. Adj. Destroying evil, crushing vice.

આહુ-ગોઈ, âhu-gôî. ના૦ એબ—નિંદા-ગીબત કરનાર, બુરૂં બોલનાર. Subs. One who finds fault with, a backbiter, a slanderer, a defamer.

હાનીની, hanînî. Dâd. વિ૦ લોહોડાંને લગતું, લોહોડાંનું. Adj. Made of iron, iron; as in—

અહુઈનીનેદ, ahuînînêd. Yas. XXX. ક્રિ૦ ખરાબી કરે. V. May do evil—harm.

અખોઈનેદ, હવીનેદ, akhôînêd, havînêd. ક્રિ૦ વિચાર કરે, સાહેબી કરે. V. May think—consider, may domineer—rule.

અહુઈનેદ, ahuînêd. ક્રિ૦ તમો સાહેબી કરો. V. You may sway—rule.

અહુઈનેદ, ahuínêd. Dâd. ક્રિ૦ ખરાબી કરેછે. V. Does harm—evil.

અહુ-જવીદ, ahu-javíd. ના૦ જુદો ધણી, બિજો ધણી. Subs. A different master, another owner.

ખાનીનેદ, khânínêd. ક્રિ૦ બોલાવ્યું, તેડ્યું; પઢાવ્યું. V. Called, invited; taught (to read and write), made to learn or study.

હવીનેદ, havínèd. ક્રિ૦ બીહેછે, ધાસ્તી કરેછે. V. Fears, dreads (pres. third per. sing.).

અહુઈનીદાર, ahuînîdâr. Vand. XX. ના૦ નજીસાઈ—ગલીચાઈ—અપવિત્રાઈ કરનાર. Subs. One who causes filthiness—impurity, a profaner.

અ-ખુનીનીદન, a-khunînîdan. ક્રિ૦ નહીં પઢવું—બોલવું, મુગું રેહેવું. V. Not to read—learn, not to speak, to remain silent.

અહુઈનીદન, ahuînídan. Dâd. ક્રિ૦ ખરાબી કરવી; સાહેબી કરવી, મ્હોટાઈ ભોગવવી; બરબાદ કરવું. V. To do evil—harm; to domineer, to enjoy superiority; to waste, to throw away.

આહુઈનીદન, âhuînídan. ક્રિ૦ એબીઅલ કરવું. V. To make ugly—deformed.

ખાનીનીદન, khânînídan. ક્રિ૦ પઢવું, બોલવું. V. To read, to study, to learn, to speak.

અખ્વોઈન, અખ્વીન, akhôîn, akhvîn. ના૦ દુર અંદેશો કરનારૂં, ખોદાતઆલાનાં નામો મધેનું એક નામ છે.

Subs. A foresighted man, one of the names of God.

[illegible] અહુ-બુન, ahu-bun. ના૦ ખરાબ મૂળ—શરૂઆત—પાયો; મૂળ—અસલ ધણી. Subs. A bad beginning, an evil root; the original master, the first owner.

[illegible] આહુ-બુન, âhu-bun. ના૦ મુખ્ય એબ, ખરાબ મૂળ, મૂળ ફરીયાદ. Subs. The chief defect—blemish, the evil source, the cause of complaint.

[illegible] ખાન-બુન, khân-bun. ના૦ ખાનનું મૂળ—જડ. Subs. The source of a mine, the nucleus of a mine—quarry.

[illegible] અહુઈનતન, ahuînatan. ક્રિ૦ સાહેબી કરવી. V. To sway, to rule, to exercise authority.

[illegible] ખાનીક, ખાની, khânîk, khânî. ના૦ એક ઘર; સ્વચ્છ પાણી, પાણીનો ઝરો-ચશ્મો:—જેમકે [illegible]="ગોફા આગળનો પાણીનો ચશ્મો. Subs. A house, an edifice; pure water, a fountain; as in [illegible] = a fountain of water at the entrance of a cave. Per. خانی

[illegible] હાનીએ, hânîê. વિ૦ લાચાર, લાઈલાજ; બેશક. Adj. Helpless, forlorn, destitute of means; undoubted.

[illegible] અખોઈચે, akhôichê. ના૦ દુર અંદેશોબી, લાંબો વિચાર પણ. Subs. Even forethought—foresight.

[illegible] આવીચે, âvîchê. ના૦ પાણીબી; ઈજ્જત—આબરૂબી. Subs. Even water; even respect—honour.

[illegible] આહુઈચે, âhuîchê. વિ૦ એબદારબી, એબ—ઈલ્લત-

વાઙું પણ. Adj. Even the ugly—deformed, even the vicious.

ખાનીચે, khânîchê. ના૦ ન્હાની હોજ, પાણીનો નાંધલો ચશ્મો. Subs. A small reservoir—cistern, a small fountain.

ખાયેચે, khâyêchê. ના૦ ખસલત—આદતબી, પરસેવોબી. Subs. Even habit—innate quality; even sweat.

અ-અવીજે, a-avízê. વિ૦ નાપાક, ગદલું, નિતરૂં—સ્વચ્છ નહીં. Adj. Not pure—guileless, dirty, foul, not clear—pellucid.

અ-ખીજે, a-khîzê. ક્રિ૦ ના કુસડીઆં માર, આસ્તે ના ચાલ. V. imper. Don't move slowly (like an infant), don't crawl, don't walk gently.

અ-અંગદ, a-angad. વિ૦ તવંગર નહીં, કંગાલ, ગરીબ, દરિદ્ર. Adj. Not rich, poor, wretched, penniless, miserable.

ખવીદ, khavîd. ના૦ ભીનાસ, તરી, લીલો અનાજ, અનાજ વાવેલું ખેતર. Subs. Greenness, moisture, green corn, a sown field. Per. خوید

અ-અંગદી, a-angadî. ના૦ ગરીબાઈ, મુફલેસી. Subs. Poverty, indigence, misery.

અખુઈદીનીદન, akhuîdînídan. ક્રિ૦ દિલ આપવું, વિચાર કરવો, ધ્યાન આપવું. V. To set one's affections on, to pay attention to.

અહુઈદીનીદન, ahuídînídan. Dink. ક્રિ૦ સાહેબી આપવી; ખરાબી કરવી. V. To give authority—supremacy; to do harm.

ખનીદીનીદન, khanídínídan. ક્રિ૦ બુલંદ આવાજવાળું કરવું, મશહુરી પામનારૂં કરવું, વખાણવા લાએક કરવું. V. To render noisy (lit.), to make famous—praiseworthy.

ખવીદીનીદન, khavídínídan. ક્રિ૦ ભીનાસવાળું—તરાવતવાળું કરાવવું. V. To cause to moisten, to cause to make fresh—juicy.

ખાનીદીનીદન, khânídínídan. ક્રિ૦ પઢાવવું, બોલવાવું. V. To cause to learn—recite—speak.

અખેતુ, a-khêtu. ના૦ સગું—ખેશી નહીં. Subs. One not connected by family ties. Prohib. + = Av.

અખેતુદાદ, a-khêtudâd. વિ૦ સગાઈ કર્યા વગર, સંબંધ કર્યા વગર, જોડાં વગર. Adj. Without being connected by ties of relationship, without being related by blood.

ખેતુદાદ, khêtudâd. Dâd. ના૦ સગાંસગાંમાં લગન કરવાં. (એ બોલની શિકલ એ પ્રમાણેભી આવે છે.) Subs. Marriage between relations. Av.

અહુઈદન, ahuídan. ક્રિ૦ સાહેબી કરવી. V. To sway, to domineer.

ખનીદન, khanídan. ક્રિ૦ બુલંદ આવાજ થવો, મશહુર થવું. V. To sound, to be celebrated.

ખાનીદન, khânîdan. ક્રિ૦ પઢવું, ભણવું, બોલવું. V. To recite, to read, to study, to speak.

હાનીદન, hânídan. ક્રિ૦ લખવું, જાણવું, વાકેફ થવું,

આગાહી મેળવવી; બેસવું. V. To write, to know, to be informed, to be acquainted with; to sit.

ખનીદે, khanîdê. વિ૦ મશહુર થયલું, શિખેલું, દાનાવ. ના૦ પ્રતિ શબ્દ. Adj. Celebrated, renowned, learned, wise. Subs. An echo.

અ-અનીર, a-anîr. વિ૦ સારી ખાસિયતવાળું, દીનદાર, બેહેશ્તી, સ્વર્ગવાસી. Adj. Good-natured, benevolent, religious; pious; residing in paradise.

અખ્ગર, akhgar. ના૦ આતશની ચિણગારી, ઈંગાર, આતશ. Subs. A spark of fire, cinders, fire. Compare akhgar. Per. اخگر

આહંગર, âhangar. ના૦ લોહાર. Subs. A blacksmith. Per. آهنگر, Sans. **अयस्कार.**

અહુ-દરવંદાન, ahu-darvandân. ના૦ બુરા દરવંદો, બુરા ગુનેહગારો. Subs. Evil transgressors, wicked sinners. (= +) + = Av.

અ-અંદોરઝ્, a-andôrz. વિ૦ વસિયત વગરનું. Adj. Intestate.

અખુ-ગર્મોક, અખુ-ગરેમો, akhu-garmôk, akhu-garêmô. વિ૦ દિલને કબુલ થતું—પસંદ પડતું, દિલપસંદ. Adj. Acceptable to the heart, pleasing to the heart, agreeable. + = Av.

અહુ-ગર્મોક, ahu-garmôk. ના૦ ખરાબ ગરમી. Subs. Bad heat, unhealthy warmth.

અહુ-ગરમોક, ahu-garmôk. Dink. ના૦ ખરાબ વચન—સખુન. Subs. A bad word, an evil speech—saying.

હાન્-ગરમોક, hân-garmôk. ના૦ બિજો વચન—સખુન. Subs. Another word—saying.

અઈદુન, aídun. ક્રિ૦ અ૦ એ રવેશે—રીતે. Adv. In this manner, thus. Compare

અઈને, aínê. શબ્દ૦ અ૦ વગર, સિવાય, વતરેગે. Prep. Without, except, besides.

અખન, akhan. ના૦ મ્હોટું ઝાડ. Subs. A large tree.

અખી, akhî. ના૦ દુનિયાં, હિકમત; દેલેર થવું; બોલંદ દરજાની દરબાર—અદાલત; એક કામ; લાએક ગણાએલી એક ચીજ, મરવત—માણસાઈ—આદમીઅત રાખનાર, મરવતનો સાહેબ; ખોદાઈ રાહને લગતું કામ. Subs. The world, the earth; skill, contrivance; becoming intrepid—brave; a high court of judicature; a thing reckoned as worthy—proper; a man of fortitude—humanity; a divine action.

અખુ, akhu. ના૦ See akhî.

અખુન, akhun. ના૦ દુનિયાં, ઘર, મથક, રેહેઠાણ; દિલ, ખસલત, સ્વભાવ. Subs. The world, house, mansion, abode, residence; the heart, disposition, habit. Av.

અખુન, અનગુન, akhûn, angûn. Yt. Hor. ના૦ દિલ, હઈડું. Subs. The heart, conscience, mind.

અખો, akhô. ના૰ શરીરમધે રેહેનારી પાંચ* મીનોઈ શક્તિઓમાંની એક શક્તિનું નામ છે, કે જેનું કામ આપણાં અંતઃકરણને મીનોઈને લગતાં નેક કામો કરવાની ચેતવણી આપવાનું છે; અંતઃકરણ, દિલ, હઈડું, ઈચ્છા. Subs. The name of one of the five powers in the body of man, the business of which is to warn the conscience to perform virtuous deeds; conscience, the heart. Av. , Pâz. or

અ-દીન, a-dín. વિ૰ અધર્મી, બેઈમાન, ચોકસ કાયદા વગરનું. Adj. Irreligious, faithless, having no settled law. Per.

અહ્વન, ahvan. વિ૰ બરાબર, સરખું, બિજું. Adj. Equal, exact, alike, another, second.

અહૂ, ahû. ના૰ જીંદગી, હસ્તી, હૈયાતી. Subs. Life, existence, being. Av.

અહૂ, અહૂર, ahû, ahûra. ના૰ ખોદા, પરમેશ્વર, સાહેબ, પાદશાહ, દસ્તુર, વડો, સરદાર, હાકમી કરનાર, સાહેબી કરનાર. Subs. One who rules—one who exercises authority, God, the Supreme Being, master, a king, Dustoor, chief, head. Av. ,

અહૂ, ahû. ના૰ દમ, જાન. Subs. Breath, vitality.

અહુન, ahun. ના૰ ફુલની કળી, ઝાડ, ઝાડનું પાતરૂં. Subs. A bud, a tree, a leaf of a tree.

અહુન, ahun. ના૰ દુનિયાં; દમ, જાન, જીવ. Subs. The world; breath, life, vitality.

અહુન, ahun. Yas. LVIII., Kâr. Ard. સર્વ૰ તે,

* કેટલીક કેતાબમાં અગીઆર શક્તિ લખેછે.

બિજું:-જેમકે [illegible] = બિજી અથવા તે જગો. ક્રિ૦ અ૦ વળી, તેમજ:-જેમકે [illegible] [illegible] = તેમજ ત્રીજી રાત્રે. Pron. That, another; as in [illegible] = another or that place. Adv. Again, in a like manner; as in [illegible] [illegible] = in a like manner on the third night.

[illegible] અહુન, ahun. વિ૦ બિજું, પારકું. ક્રિ૦અ૦ એસિવાય, એ રવેશે—રીતે. સર્વ૦ તે, આએ, તેજ. ઉભયા૦ અ૦ વળી, પણ. Adj. Another, foreign, alien. Adv. Besides, in this manner—way, thus. Pron. That, this, the same. Conj. Also, even.

[illegible] અહુન, ahun. ના૦ તે જગો; ચોકી; રોશની, ચળકાટ; ઝાડનું થડ, ઝાડનો ધણી, પાંદડાં; નેકી, ખુશી, રામશની, શાદી. વિ૦ હેલાએદું, જુદું, સારૂં. શબ્દ૦ અ૦ સિવાય, મુજબ. Subs. That place; watch, light, brightness, the trunk of a tree, the owner of a tree; leaves; virtue, goodness, mirth, jollity, rejoicing, gladness, marriage. Adj. Separate, different, good. Prep. Except, agreeable to, in conformity to.

[illegible] અહુવ, ahuv. ના૦ જીંદગી, સાહેબ. Subs. Life, lord, master.

[illegible] અહ્વો, અહૂ, ahvô, ahû. ના૦ જીંદગી, દુનિયાં, રખેવાળ ફરેસ્તો. Subs. Life, existence, the world, a guardian angel.

[illegible] આહન, âhan. ના૦ લોહોડું. ("લોહોડાં" ને માટે સાધારણ રીતે [illegible] એ પ્રમાણે શિકલ આવેછે.) Subs. Iron. Av. [illegible], Per. [illegible]

આહી, આહૂ, આહો, âhî, âhû, âhô. ના૦ એબ, ઈલ્લત; હરણ. Subs. Blemish, defect, failing, vice; a deer, an antelope. Pâz., Per. آهو

આહૂ, âhû. ના૦ ફરિઆદ, બુલંદ આવાજ; માશુક; એક મરજનું નામ છે કે જેને અરબીમાં ضیق النفس કરી કહેછે. Subs. Complaint, a loud voice, a sweetheart; a beloved woman; the name of a disease known in Arabic by the name of ضیق النفس

આહૂ, âhû. ના૦ એબ, ખોડ, ખાપણ, નુકસાન, ઈજા, દુઃખ. Subs. Blemish, deformity, vice, loss, pain, injury. Pâz., Per. آهو

આહુન, âhun. ના૦ દુનિયાં, બેહેશ્ત, સ્વર્ગ; ગોફો; ખાડો, ખાણ; ચોર. Subs. The world, paradise, heaven; a cavern, grotto, mine; a robber. Compare Per. آهون

એ-દીન, ê-dîn. ના૦ આએ દીન—ધરમ, આએ કાયદો. Subs. This religion—faith, this law.

ખાઉન, khâun. Gloss. ના૦ બાજ પક્ષિ; વાઘ; મધુર વાચા, મીઠી જબાન; કુટવું, ઠોકવું. Subs. A hawk, a tiger; an enchanting speech, a sweet tongue—speech; pounding, beating.

ખાઊન, khâûn. ના૦ અડિઅલ—હટીલો ઘોડો, કાંઈબી છેકેલું—છેકી નાખેલું. વિ૦ થંભ, હીલતું ચાલતું નહીં. Subs. A refractory or untamed horse; what is scratched. Adj. At rest, not walking—moving.

ખાન, khân. ના૦ ખાણ. વિ૦ ખાલેસ, સ્વચ્છ, નિર્મળ. Subs. A mine, a quarry. Adj. Pure, limpid, pellucid. Pâz.

𐬑𐬁𐬥 ખાન, khân. Vand. XXI. ના૦ દુનિયાં, મિલકત, ઘર. Subs. The world, property, estate, house; as in—[illegible] = "તારી હજાર મિલકતને (ગાય ઢોરને) હું પાક કરીશ" = "I will purify your thousand estates (cattle)." Comp. Per. خانه

𐬑𐬁𐬥𐬍 ખાની, khânî. Vand. XIII. ના૦ ઝરો, પાણીનો ચશ્મો. Subs. A stream, a spring of water. Av. [illegible] = Sans. खा = Per. خاني

𐬑𐬁𐬥𐬉 ખાને, khânê. ના૦ ઘર, મકાન, રેહેઠાણ. Subs. A house, residence, abode, dwelling. Per. خانه

𐬑𐬁𐬭𐬎𐬥 ખારૂન, khârun. ના૦ પથ્થર. Subs. A stone. Compare Per. خارا (a stone of extreme hardness).

𐬑𐬁𐬬 ખાવ, khâv. ના૦ ઝરો, પાંણીનો ચશ્મો, દરિયો. વિ૦ ખાલેસ, સ્વચ્છ. Subs. A spring, a stream of water, a sea. Adj. Pure, clean. Compare [illegible] khânî.

𐬑𐬁𐬎𐬀𐬥𐬀 ખાવન, khâvana. ના૦ ચલ્લી. Subs. A hen-sparrow.

𐬑𐬁𐬎𐬎𐬥 ખાવુન, khâvun. ના૦ ઝાડનું થડ. Subs. The trunk of a tree.

𐬘𐬊𐬱𐬥𐬉 જશ્ને, joshnê. See [illegible], jashna.

𐬛𐬀𐬱𐬥𐬉 દશ્ને, દશ્ન, dashnê, dashna. વિ૦ જમણું, જમણી તરફને લગતું, દક્ષિણ; ખરૂં, સાચું. ના૦ જમણો હાથ. Adj. Right, right-handed, proper, just, true. Subs. The right hand. Av. [illegible], Sans. **दक्षिण.**

𐬛𐬁𐬥𐬉 દાને, dânê. ના૦ દાનો, અનાજ. Subs. Corn, grains of corn. ("અનાજ" ને માટે અસલ શિકલ [illegible]

એ પ્રમાણે આવે છે :—જુઓ વંદીદાદની ૧૪ મી તથા ૧૮ મી પરગરદ.) Comp. Av. [Avestan], Sans. धाना, Per. دانه

[Avestan] યાન, yân. ના० ખુશી, આનંદ. Subs. Pleasure, gladness.

[Avestan] સખુન, sakhun. ના० બોલ, બોલી, ભાષણ, આવાજ. Subs. A word, a vocable, a speech, a discourse, a sound. Per. سخن

[Avestan] હવન, havan. ના० પડતલ જગા—જમીન. Subs. Fallow—uncultivated land.

[Avestan] હાઉઈ, hâuî. વિ० ડાબું. Adj. Left (not right). Av. [Avestan], [Avestan], Sans. सव्य.

[Avestan] હાઉન, hâun. ના० પાવમેહેલમાં વપરાતાં આલાતો મધેનાં એક આલાતનું નામ છે, કે જેને "હાવનીમ" કરી કેહેછે ; હોમ કુટવાની ધાતુની ખાણણી ; બામદાદથી તે બપોરનાં બારવાગા સુધીનો વખત ; એક ફરેસ્તાનું નામ છે કે જે સહવારનાં વખત ઉપર મવક્કેલ છે. Subs. One of the instruments used in certain ceremonies of the Zoroastrian religion ; a metallic mortar for pounding Hôm ; the time intervening between daybreak and mid-day ; the name of an angel presiding over the morning time. Av. [Avestan], Per. هاون

[Avestan] હાન, hân. વિ० બિજું, તદન જુદું. સર્વ० કોઈબી. Adj. Another, quite different. Pron. Any one.

[Avestan] હાન, hân. ક્રિ० અ० બિજી મરતબે, ફરીને, હજુ લગણ, હમણાં સુધી. ઉભયા० અ० અને, વળી. Adv. Again, a second time, till now, as yet. Conj. And, also, even.

હાન, hân. ના૦ દારૂ ; દવા, ઔષધ; દવા આપનાર, દાઈ. Subs. Wine, liquor; medicine; one that gives medicine, a nurse, a midwife. Comp. Av.

હાને hânê. Vand. VIII. વિ૦ હલાએદું, જુદું, બાતેલ, સંબંધમાં નહીં આવેલું. Adj. Separate, excluded, unconnected, detached, distinct, different, apart.

હાનો, hânô. સર્વ૦ બિજું. Pron. Another.

હાવન, hâvan. ના૦ દાહાડાની પેહેલ્લી ગેહેનું નામ ; હોમ કુટવાની ખાણણી, હાવનીમ; ખેડવાની હોલ ; ચંગ, ઘાંટ. Subs. The name of the first division (Gêh) of the day; a metallic mortar used in ceremonial purposes for pounding Hôm ; a plough, a bell. Compare Av. and

હુન, hun. ના૦ ચોકી; રોશની, પ્રકાશ; ખોરાક. Subs. A guard, watch; light, lustre; food, victuals.

ખાવન, khâvana. See khâvan.

હવંદી, havandî. ના૦ સરખાંમણી, સરખાપણું, બરાબરી. Subs. Equality, likeness, similarity. Compare Av.

હાવના, hâvanâ. ના૦ લાલો, બતો કે જેથી "હોમ" તથા "ઉરવરાંમ" કુટવામાં આવેછે. Subs. A pestle with which "Hôm" and "Orvarâm" are pounded.

હાન્-અદશ, હાન્-ખદી, hân-adash, hân-khadî. સર્વ૦ બિજો શખ્સ, બિજો કોઈ, પારકો માણસ. Pron. Another person, some other person, a stranger.

આખીસ્તોમંદ, akhîstômand. ના૦ હાડમંદ હ-

નિયાં, તનોમંદ દુનિયાં. Subs. The corporeal—material world. Compare Av. [illegible]

[illegible] હાન્-આઈનીને, hân-âinînê. Dâd. ક્રિ૦ અ૦ કોઈબી રીતે—પ્રકારે. Adv. In any way, by any means, anyhow.

[illegible] હાવનાન, hâvavân. ના૦ "હાવનાન" એ પાવમેહેલની ક્રિયાઓમાંની એક ચોકસ ક્રિયા કરનાર મોબેદને કેહેછે, જેની જગા જોતીની જમણી બાજુએ હોએછે. એ બોલની બાંધણી પ્રમાણે જોતાં એનો અર્થ "હોમને લગતી ક્રિયા કરનાર" થવો જોઈએ. હાલમાં વંદીદાદ તથા વીસ્પરદની ક્રિયા માત્ર બેજ મોબેદો (જોતી અને આતરવખ્શી) કરેછે, પણ બરાબર રીતે જોતાં તેમાં ૭ જન હોવા જોઈએ, તેઓનાં નામ:—હાવનાન, આતરવખ્શ, ફ્રબરેતર, આબેરેત, આસ્નાતર, રથ્વિશ્કર, તથા સ્રઓષાવરેજ. જરતોશ્તી ધરમની પાછલી કેતાબો પ્રમાણે એ ૭ જન જેઓનો અમલ એક બિજાથી જુદો છે તેઓ કેઆમતને દાહાડેની ઈજશનેમાં શામેલ થશે. Subs. The name of one of the orders of priesthood whose proper place is to the right of the Zoti, and whose function, as it appears from the construction of the word, must be connected with the *Hôm* ceremony. Now-a-days the Vendidâd and the Vispered ceremonies are performed only by two Mobeds, viz., the Zoti and the Atarvakhshi; but, properly speaking, there should be seven different functionaries of the priestly caste present at those ceremonies, viz., Hâvanân, Atarvakhsh, Frabarêtar, Abêrêta, Asnâtar, Rathwishkar, and Sraoshâvareza. According to later books written on the Zoroas-

trian religion, these seven priests, whose offices were originally different from one another, will assist at the above-mentioned ceremonies on the day of judgment. Av.

અહુન્-વખ્શી, અહ્નુ-ખ્વશી, ahun-vakhshi, ahnu-khavshí. ના૦ કારીગર, કીસ્બી, પેશો કરનાર, ધંધાદાર. Subs. A professional man, an artizan, a workman.

હાવનાન, hâvanân. ના૦ "હાવનાન"; પાવમેહેલની ક્રિયાઓમાંની એક ચોકસ ક્રિયા કરનાર મોબેદને કેહેછે. Subs. The name of one of the priestly orders, whose business, as it appears from the construction of the word, must be connected with the *Hôm* ceremonies. For particulars, see Av.

હાવનાની, hâvanâní. ના૦ હાવનાનપણું, હાવનાનનો હોદ્દો—ફરજ. Subs. The office—duty of a Hâvanân.

અખ્વાન-ચ, akhvâna-cha. Nêrang. ના૦ દુનિયાં. વિ૦ દુનિયાંઈ, દુનિયાંને લગતું. Subs. The world. Adj. Belonging to the world, worldly.

અહુ-ખોદા, ahu-khôdâ. ના૦ સાહેબ ધણી, ખોદા સાહેબ. Subs. God (who is) the Lord.

અહૂ-ખોદા, ahû-khôdâ. ના૦ હકુમત કરનાર ખોદા, સત્તા ચલાવનાર પાદશાહ. Subs. The ruling God, a king who exercises authority.

અહુ-નામી, ahu-nâmî. વિ૦ બદનામી ભરેલું, ખરાબ

નામવાળું. Adj. Infamous, having a bad reputation. [illegible] (= not good) + [illegible] = Av. [illegible]

[illegible] અહુ-હમી, ahu-hamí. ના૦ સંપૂર્ણતાનો સાહેબ, પુરેપુરો માલેક. Subs. Master of perfection, entire owner.

[illegible] અહુએ-ખેરદ, ahuê-khêrad. ના૦ અક્કલનો ધણી-પતિ-સાહેબ. Subs. Master of sense—understanding (lit.), a man of wisdom—reason. [illegible] + [illegible] = Av. [illegible], Per. خرد = sense.

[illegible] અખૂઈ, અખુની, akhûí, akhuní. ના૦ દુનિયાં, જેહાંન, મકાન. Subs. The world, abode, residence.

[illegible] અખૂએ, akhûê. ના૦ આલમ, ખલકત, દુનિયાં, પેદાએશ. Subs. The world, mankind, people, creation, *tout le monde*.

[illegible] અખુને, akhunê. વિ૦ લોહીવગરનું. Adj. Bloodless. Priv. [illegible] + [illegible] = Av. [illegible], [illegible] = Per. خون = blood.

[illegible] અહનવદ, ahanvad. ના૦ પેહેલા ગાથાનું નામ; એક ફરેસ્તાનું નામ. ([illegible] એપ્રમાણે બી એની શિકલ આવે છે.) Subs. The name of the first day of the Gâthâ Gâhâmbâr; the name of an angel. Av. [illegible]

[illegible] અહને, ahanê. વિ૦ બિજું. Adj. Another, second, further.

[illegible] અહ્વંદ, ahvand. વિ૦ બરાબર, સરખું, બિજું. ક્રિ૦ અ૦ તેજ પ્રમાણે—માફક. Adv. Proper, equal, similar, like, another. Adv. In the same manner—way.

[illegible] ખહંદ, khahand. ક્રિ૦ ચાહે, ઈચ્છા—પ્યાર કરે. V. May wish—desire, may love—hold dear.

PAHLAVI, GUJARÂTI AND ENGLISH DICTIONARY.

BY

JAMASPJI DASTUR MINOCHEHERJI JAMASP ASANA,

FELLOW OF THE UNIVERSITY OF BOMBAY, AND
MEMBER OF THE BOMBAY BRANCH OF THE ROYAL ASIATIC SOCIETY.

VOLUME II.

A. Y. 1248. A. C. 1879.

Bombay—JEHANGIR BEJANJI KARANI, 18, Parsi Bazar.
London—Messrs. TRÜBNER & Co., 57 & 59, Ludgate Hill.

BOMBAY:
PRINTED AT THE EDUCATION SOCIETY'S PRESS, BYCULLA.

પેહેલવી-ગુજરાતી આને ઈંગ્રેજી શબ્દકોષ.

રચનાર,

જામાસપજી દસ્તુર મીનોચેહેરજી જામાસ્પ આસાના,

મુંબઈની યુનીવરસીટીનાં ફેલો, અને મુંબઈની રાયલ એસી-
આટીક સોસાઈટીના મેમ્બર.

દફતર ૨ જું.

સને ૧૨૪૮ યજદજરદી. સને ૧૮૭૮ ઈસવી.

મુંબઈ—જેહાંગીર બેજનજી કરાંની,
ના૦ ૧૮, પારસી બજાર.

લંડન—મીસીઅરસ ત્રુબનેરની કુંપની,
૫૭ અને ૫૯, લંદગેત હીલ.

મુંબઈમધ્યે
એજયુકેશન સોસાઈટીનાં છાપખાનામાં છપાવી પ્રગટ કર્યું છે.

OPINIONS ON VOLUME I.

Pahlavi, Gujarâti, and English Dictionary. By Jamaspji Dastur Minocheherji Jamasp Asana. Vol. I. Bombay Education Society's Press, 1877. (London: Trübner & Co., 1877.)

(*Bombay Government Gazette*, 9th August 1877.)

A PRAISEWORTHY attempt to supply the desideratum of a Dictionary of a difficult and obscure dead language. To the Dictionary is prefixed a pretty long essay, under the name of Introduction, in which the origin and age of the Pahlavi language are discussed.

(*Academy*, 8th September 1877.)

THE partial publication of the first attempt at a complete Dictionary of the Pahlavi language may perhaps be taken as an indication that the study of Pahlavi is beginning to emerge from the mythic state in which the dogmatic scepticism of some writers and the misplaced ingenuity of others have hitherto managed to involve it. It is hardly creditable to the good sense of English scholars that they should have so utterly neglected the numerous Pahlavi manuscripts which, for more than a century, they have known to be still preserved by their fellow-subjects—the Parsis in Western India. That this neglect has been due rather to prejudice than to any shrinking from difficulties on their part is evident from the labour and ingenuity which they have so successfully spent upon the cuneiform and hieroglyphic records, which were originally far more inaccessible and complicated than the Pahlavi writings. Deserted by English scholars, to whom they had a right to look for advice, the Parsis have had to rely upon the assistance of Frenchmen, Danes, and Germans in studying their religious literature, and have begun, at last, to make researches themselves. They have already published several Pahlavi texts and a good Grammar of the language, and now issue the first instalment of a complete Dictionary.

. . . .

Dastur Jamaspji's Dictionary, when complete, will give nearly all the traditional readings of each written form which the student is likely to meet with, arranged in a convenient order for reference, together with the traditional explanation of each reading. This information

will be a most important assistance to the Oriental scholar, even in those cases where he may prefer his own readings and explanations to those handed down by tradition, as it will enable him to identify the words with certainty. . . . .

Dastur Jamaspji commences his work with an Introduction, both in English and Gujarâti, in which he discusses the age, origin, and meaning of Pahlavi and Huzvârish. . . . . .
He gives afterwards a table of the Pahlavi letters and their various compound forms and readings, with an explanation of the alphabetical order adopted in the Dictionary. This is based upon the order of the letters in the Sanskrit and other Indian alphabets, which is perhaps the most convenient arrangement for the Parsis, whose vernacular is Gujarâti. . . . .

The Dictionary itself, in this first instalment, extends to 168 pages, and contains the explanation of more than 1,400 words. Each word is given in the Pahlavi character with its traditional pronunciation, both in Gujarâti and Roman type, followed by its meaning both in Gujarâti and English. Some of the more unusual words have references to the works in which they have been found; and in many cases the Avesta and Persian synonyms are given, but the author has wisely refrained from venturing too far into etymological speculation. His object has been to produce a Dictionary which shall be practically useful to the reader of Pahlavi texts; and with this view he has arranged all the verbal forms in their alphabetical order, as in a vocabulary, and not collected under their primary forms; he has also introduced many double words which are not strictly compounds, and many corrupt forms which are attributable to the eccentricities of copyists. Some persons may consider this mode of compilation objectionable, but it will certainly be convenient to the student to find all probable readings of any combination of letters arranged in juxtaposition.

With regard to the copiousness of the Dictionary there can be no question, although it is difficult to compare it with other glossaries, because of the differences in alphabetical arrangement. It may, however, be estimated to contain about twenty times as many words as have been published in previous glossaries, so far as this first instalment goes. The meanings attached to the several words appear to be fairly correct, and it would be hazardous to object to any of them without examining the texts in which they occur. . . . . . .
The collection and preparation of materials for this Dictionary have been the work of many years, and were commenced by the author's

father. Being in possession of an extensive library of manuscripts, and assisted by the loan of manuscripts from other libraries, the author has been able to collect the words occurring in nearly the whole of the Pahlavi literature known to be extant, the amount of which may be estimated at about forty times that of the *Bundahish*. The progress of Pahlavi studies during this period of preparation has more than once compelled him to recast his work, till it has assumed a practical form which will render it an indispensable book of reference for all Pahlavi students, whether Parsi or European, as soon as it is completed. They have only to hope that Dastur Jamaspji will soon be enabled to finish the work he has so ably begun.

E. W. WEST.

(The *Revue Critique*, No. 37, 15th September 1877, Article 176.)

One of the great practical difficulties which hinder research in Pahlavi is the absence of a dictionary. Till now it has been limited, and wisely so, to the preparation, so fast as the publication of the texts advanced, of vocabularies of the terms which they contain. . . . . Here at last is a regular Pahlavi Dictionary, of which the first volume has just appeared; it is the work of one of the most respected priests of the Zoroastrian community of Bombay, Dastur Jamaspji Minocheherji Jamasp Asana.

If it be recollected what was said in the *Review*,* some time ago, about the general character of the Pahlavi writing, about the multiplicity of sounds which the greater part of the characters and combinations of characters represent, it will be understood that the preparation of a Pahlavi dictionary presents a special difficulty of its own which at first sight seems insurmountable, namely, how to arrange the words so that the student can find them when he looks for them. . . . . In truth a Pahlavi dictionary can only be a dictionary of characters, and not one of words; the words ought to follow each other according to the form of the character, and not according to its sound; this is the only scientific and safe system; this is the system founded by M. West in his excellent glossary of the *Ardâ Virâf*, which is the model of the class. This is the system which M. Jamaspji has adopted. The author arrived at it independently of M. West, and by his own judgment (p. cxiv.). This fact does him great

* No. 33 (18th August 1877), article 156.

honour, and shows a true scientific intuition. This volume contains the words beginning with the character for *a* (pp. 1–42), with the group *aa* (pp. 42–87), and the greater part of the words beginning with the group *aav* (the volume stops at the group *aavv* and word *khahand*). The words which it contains are borrowed not only from the texts published and known in Europe, but also from unedited works, such as the *Dâdistân*, the *Nirangistân*, the Pahlavi *Rivâyats*, which are frequently cited. This work, therefore, brings new and varied materials to our knowledge, and on this account M. Jamaspji has every right to the gratitude of the admirers of Pahlavi. . . . . This is the first attempt made to arrange a general catalogue of Pahlavi forms, and, as we have seen, this catalogue errs not through poverty, but through excess of riches. It is an undertaking which does great honour both to the enterprise of the author and to his learning, and it exhibits an extent of reading which is rarely met with. One merit peculiar to the work, and which we hope will appear more in the continuation, consists in the information which the author is in a position to furnish, better than any one, about liturgical and mythical terms; he has had little opportunity for this in the first volume; we may, however, cite the articles *hâranân* (p. 166), *Hôshhang* (p. 118), &c. . . . . . . Although we cannot assent to all the ideas expressed in the Introduction, let us hasten to add that the theological spirit which animates it has nothing of that exclusive and aggressive character that we are always in danger of meeting with in countries less distant. Dastur Jamaspji is imbued with a deep and sincere sympathy for European learning; and while pointing out, vigorously and very justly, the claims to fame on the part of the old Dasturs (who have preserved the traditions of Zoroastrian learning from the Middle Ages even to our own times, and were the first teachers of European scholars), he proclaims with feeling and gratitude the services rendered by the latter, in their turn, to Parsi learning and religion: "We are also greatly indebted to them," &c. (see Introduction, xvii., xviii.) "in cordially thanking them for the facilities of study they have given us." Such are the sentiments which animate the upright and intelligent Parsi priesthood, which does not imagine its creed endangered by being submitted to scientific investigation, but exalts it by its tone of learning and its wide toleration.

JAMES DARMESTETER.

(*Native Opinion*, October 7, 1877.)

The progress of every kind of learning would have been much more rapid had the facilities for publishing books been as great as now, when they are printed by thousands of copies, whilst in former times they existed only in manuscripts, and a student was, considering their high price, generally compelled to copy those he needed most. Pahlavi was one of the languages the acquisition of which was, down to our times, fraught with great difficulties, inasmuch as neither grammars nor dictionaries nor other Pahlavi books could be easily procured. Of late, however, the persevering efforts of scholars, in connection with the aid afforded by liberal patronage, have in a great measure removed the greatest obstacles from the path of students, and the most recent publication of this kind is Dastur Jamaspji's *Pahlavi Dictionary*, specimens of which have, before its appearance in print, been submitted in manuscript to the late Dr. Wilson, to Dr. E. W. West, to Dastur Hoshang Jamasp, to Mr. Dhunjeebhoy Framji, to Mr. K. R. Cama, and to Dr. F. C. Andreas, all of whom approved of the plan and made various judicious suggestions, so that the work may be said to have come out backed by competent authorities. . . . . . .

. . . . . This Dictionary must be considered as an extremely valuable contribution to Pahlavi literature; it ought to be patronized so as to encourage him to bring his whole work to a successful issue.

(*Bombay Gazette*, 17th October 1877.)

. . . .

We now come to the second indispensable requirement, a dictionary, and consequently to the notice of the work before us. A dictionary is, as it were, the storehouse of a language, and its austere character and grave authority stand towards the student almost in the same position as a mentor. The want specially of a Pahlavi Dictionary as a standard authority for consultation may be easily imagined when we consider that formerly the study of the language could only be pursued under the tuition of different teachers, who held different opinions upon points of importance, and who cried down each other as propounders of false teachings. Bewildered by such conflicting doctrines, and doubtful which was true, the student generally gave up the pursuit in despair of ever gaining the goal of success when the signposts pointed to such different directions. No attempt at a complete *bonâ fide* dictionary has been ever made before the present work. Glossaries of words have

certainly been appended to various editions of the ancient Pahlavi books by Dr. Martin Haug, Dastur Peshutanji, and several other Oriental scholars, but these of course could be useful only within a limited sphere. The present work aims at something far more complete and universal, and stands towards such glossaries as a broad river stands towards a tiny rivulet. Its object seems to be, as it were, a glossary of glossaries, or a universal collection of words culled from all the ancient Pahlavi records now extant. The labour of arranging these words is, it must be acknowledged, one of supreme difficulty, which, when we consider that this is the first part, has yet to be encountered and overcome. If the same zeal and ability are displayed in the future parts as are undoubtedly shown in the present one, we may predict for the author a brilliant success. Though now only standing on the threshold, still he has rolled away the first stone from the cave of knowledge, and has made a good beginning, which is proverbially half the battle. Nearly 2,000 words are here collected, which we do not consider could have been more lucidly explained and ably arranged than is done here. As the author states in the preliminary note, the composition of a dictionary of an obscure and difficult language like the Pahlavi must not be placed on the same footing as that of a known and current tongue, the labour of reference and general research being enormous. Even in a current language the work is by no means light, as, to take for example, a current language of the day, we see dictionary superseding dictionary as new words creep in and meanings of old words are entirely changed or modified. If the composition of these requires labour and learning, in how much greater a degree are they required in a work like the present? We must consider the author wise in publishing his work in successive parts: first because it will bring it within the reach of many who could not spare the cost of the complete dictionary in a lump sum, and secondly because it will enable him to rectify errors and supply additions in the part succeeding the one in which they occur or are deficient.

The tables annexed to the Introduction very lucidly explain the compound forms of letters, their mutual combinations, and the alphabetical order of the compilation. In the body of the work the words are arranged first in their phonetic rendering into Gujarâti and English, and then with their significance in the same languages. Besides these, he has shown the various modes in which they are pronounced or spelt in different books, the names of which are added for reference. Words uniform in shape but differing in pronunciation are arranged according

to their orthography, which materially aids the student in searching for them. The original form in which the work was intended to appear seems to have been as a simple Pahlavi-Persian Vocabulary, which was begun by the author's father and abruptly stopped by his lamented death, when it was continued by the author.

Feeling, however, that the work would prove of much greater usefulness, and circulate in a far more extended sphere, both in Europe and India, by the addition of English to the Gujarâti meanings, the author determined to issue it in its present enlarged form, though thereby entailing an immense increase of labour and expense, which it is hoped will be practically rewarded by a large sale of the work. When we consider the author's manifold duties and responsibilities as high-priest of the Parsees in Bombay, we may wonder that he found leisure to employ his mind upon so great an undertaking. He seems to have been very careful to submit his project to the opinions of other scholars before venturing on its publication, for we find appended to the Introduction several letters from the late Dr. Wilson, Dr. West, Dustoor Hoshungji Jamaspji, and other eminent Orientalists, warmly approving of MS. specimens of the work submitted for their inspection, and highly eulogistic of the general object of the undertaking. The fact of his having sought their opinions clearly proves that he is earnest in the pursuit of his enterprise, and chooses rather to seek the opinions of others than trust to his own abilities. This speaks well for the reliability of the work. . . . .

We feel sure that, if the work is as well continued as it has been begun, the recognition and appreciation of this ancient language will become far more wide-spread than it is at the present day. We heartily wish the Dustoorji Saheb every success in his patriotic undertaking.

(*Bollettino Italiano degli Studii Orientali*, 25th June 1877.)

UNTIL now, there was published only one small Dictionary of the Pahlavi language. This is the first attempt at a complete and regular Pahlavi Dictionary, interpreted with the assistance of Gujarati and English, and we are indebted for this to a learned Parsee Orientalist of Bombay, himself a son of a learned Orientalist who had not completed the work, now happily finished. The work commences with a preliminary note, in which the author explains the method he has followed. The same is followed by a long, interesting, and cleverly written introduction, about the position of the Pahlavi language as compared with the other Aryan languages, and with the Persian in parti-

cular; also a minute description of the Pahlavi alphabet . . . . But other similar notices are very rare, and less important to a learned native, for which, however, all European Aryanists must feel grateful to the author for this precious work.

ANGELO DE GUBERNATIS.

(*Times of India*, November 23, 1877.)

Whilst the labours of some of our great Danish and German scholars in the field of Oriental learning are known and appreciated, the Parsees are not far behind them in similar pursuits. . . . . . . We have now before us an important work by Dustoor Jamaspji, in the shape of a Pahlavi Dictionary, embodying the result of hard work and considerable acumen.

Pahlavi is one of the most difficult of Oriental languages. It has hitherto baffled the efforts of some of the greatest scholars in their attempts to interpret some of its dark and obscure passages, and its peculiar and mysterious idioms. This difficulty was greatly enhanced by the absence of a grammar and a dictionary, which are indispensably necessary for the acquisition of any language. They may justly be styled the eyes of a language. We are glad to observe that both these wants have now been supplied, and in a way that will reflect credit on their respective authors. We have now more than one Pahlavi grammar and a Pahlavi dictionary, the last of which demands our attention. . . . . . . It is, indeed, the result of much labour. The importance of a work like the present has long been felt. Several compilations in the shape of small glossaries have been given to the public, but no scholar has yet attempted to give a complete dictionary of the Pahlavi language. It is therefore highly gratifying to see that a Parsee Dustoor has come forward to supply this long-felt want. We congratulate our author on his having fairly started a work that has the credit of being the first of its kind. It will doubtless be of great use to native as well as European students. The work contains, unfortunately, many errors. But errors there must be,—they cannot possibly be avoided in works of the kind. We can afford to pass over them, on the ground that the work is peculiar. Moreover, it is the first attempt of our author, and, as such, deserves to be encouraged. . . . . .

This is a brief notice of the Pehlvi Dictionary. Its importance will be admitted even by European scholars. . . . .

(*Bibliographische Anzeigen*, 1877.)

The work before us had already been begun by the father of the author, Minocheherji Edalji Jamasp Asana, after the pattern of the Burhan-i-Kati, in Pehlavi as well as in Persian; the son has given the translation of the words in Gujarati and English, and the deserved acknowledgments of Dr. J. Wilson, Dr. West, Hoshang Jamasp, Dhunjeebhai Framji, Khurshedji Rustomji Cama, and Dr. Andreas are printed in both languages at the end of the preface. . . . . . .

From the foregoing it can be seen that the proffered fund of the Pahlavi language is capable of many corrections; it is to be desired that Dustoor Jamaspji Minocheherji, while continuing his great and well deserving work, will allow the critic a larger field; notwithstanding we cannot but bestow our best thanks for the rich material, for the greater part not accessible to us in Europe, which he has published, and will yet publish for the enrichment of our knowledge of the Pehlavi language.

FERDINAND JUSTI.

(*Trübner's American and Oriental Literary Record*, 1877.)

Pahlavi scholars will be glad to learn that the first volume of the long-expected *Pahlavi, Gujarâti*, and *English Dictionary*, by Jamaspji Dastur Minocheherji Jamasp Asana, has now been published. The work was designed and commenced by the father of the author, who, as the high-priest of the Parsee community at Bombay, was in a specially favourable position to collect the fragments of this ancient tongue and to draw them to the light. At the suggestion of the well-known Orientalist Mr. K. R. Cama, a Gujarâti and an English translation of the Pahlavi words have been added to enhance the usefulness of the book, which has also had the benefit of the co-operation of Drs. E. W. West and Andreas. . . . . .

(*Journal of the Indian National Association*, March 1878.)

Very lately a Parsee *Dustoor* published the first volume of a Pehlvi, Guzerati, and English Dictionary, the only book of its kind, and a work of much persevering labour.

The Dictionary, as far as I can see, is the result of immense labour, and offers a very valuable assistance to the reading and understanding of the still difficult and puzzling Pehlavi.

Professor N. L. WESTERGAARD.

(*Essays on the Parsis*, by Dr. Martin Haug, 2nd Edition, page 61.)

In concluding these remarks upon the progress of Zoroastrian studies among the Parsis, it may be mentioned that Dastur Jamaspji Minochiharji Jamaspasana of Bombay has been engaged for many years in collecting materials for a Pahlavi Dictionary, the first part of which is now in the press. This Dictionary is likely to be exceedingly useful, being by far the largest collection of Pahlavi words hitherto made. . . . . It will adhere strictly to traditional readings and interpretations, of which it ought to form a permanent record, valuable to all parties in these times of progressive transition.

આ પુસ્તકના પેહેલા ભાગ ઉપર અપાયલાં મતો.

પેહેલવી—ગુજરાતી અને ઈંગ્રેજી શબ્દકોષ રચનાર દસ્તુર જામાસ્પજી મીનોચેહેરજી જામાસ્પ આસાના—ભાગ ૧ લો.

(ગવરમેંત ગેઝેત, તારીખ ૯ મી આગસ્ત ૧૮૭૭).

એક અધરી અને ગુઢ મર્હુમ ભાષાના શબ્દકોષની ખુટ પૂરી પાડવાને એક તારીફલાયક કોશેશ કરવામાં આવી છે. શબ્દકોષની પેહેલાં દીબાચાને નામે એક સુંદર લાંબો નિબંધ આપવામાં આવ્યો છે, જેમાં પેહેલવી ભાષાની સરૂઆત તથા તેના જમાના વિષે તકરાર ચલાવવામાં આવેલી છે.

(ધી એકેદેમી, ૯ મી સપતેમ્બર ૧૮૭૭).

જે પુરાણોક્ત હાલતમાં કેટલાક લખનારાઓનું મતવાદી નાસ્તીકપણું અને બીજાઓની ખોટી કલ્પનાઓ પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસના બાબમાં હમણાં સુધી સમાયલાં હતાં, તેવી હાલતમાંથી એ ભાષાના બહાર નીકલી આવવાની સરૂઆતની એક નિશાન તરીકે કદાચ એ ભાષાના એક સંપૂર્ણ શબ્દકોષ પાછલ થતી પેહેલવેહેલી કોશેશનો આ છપાયલો ભાગ ગણી શકાય. એક સદી કરતાંભી વધારે અગાઉ અંગ્રેજ વિદ્યાર્થીઓનાં જાણવામાં આવ્યું હતું કે તેઓનાં પોતાનાં રાજમાં વસનારા પશ્ચિમ હિંદુસ્થાનના પારસીઓએ પેહેલવી ભાષાના પુષ્કલ હસ્તલેખો હજુ સુધી જાલવી રાખ્યા છે, તે છતાં, તેઓએ એ હસ્તલેખો મેલવવા પાછલ સદંતર ગફલતી કીધી એ તેમની નેક બુદ્ધિને મુદલ જેબ આપતું નથી. તેઓએ મેહેનતને લીધે નહીં, પણ ઘણુંકરીને કંઈક વેહેમને લીધેજ એ ગફલતી કીધી હોય, એવું, એ ભાષાનાં લખાણ કરતાં વધારે અગમ્ય અને ગુંચવણ ભરેલા ખીલારોકા તથા સંકેતિક અક્ષરરોકા લેખો પાછલ તેઓએ ફતેહમંદીથી જે મેહેનત અને ચતુરાઈ વાપરી છે તે ઉપરથી ખોદલું માલમ પડેછે. અંગ્રેજ વિદ્યાર્થીઓ (જેમની મસલહત પુછવાને પારસીઓને પેહેલો હક છે) ની આ બેદરકારીને લીધે પારસીઓને, પોતાના ધરમને લગતાં ભાષાજ્ઞાનના અભ્યાસને સારૂ, ફ્રેંચો, વલંદાઓ અને જર્મનોની મદદનો આધાર લેવો પડતો હતો; અને અંતે તેઓએ પોતેજ નવી નવી શોધો કરવાને સરૂ કીધું છે. તેઓ પેહેલવી ભાષાની ઘણીક મતો તથા એ ભાષાનું

સારૂં વ્યાકરણ છપાવી બહાર પાડી ચુકા છે, અને હવે એક સંપૂર્ણ શબ્દકોષનો પેહેલો ભાગ પ્રગટ કરવાને સરૂ કીધું છે.

દસ્તુર જામાસ્પજીનો શબ્દકોષ જયારે સંપૂર્ણ થશે ત્યારે કેતાબોમાં લખાયલી મલી આવતી દરેક શીકલનાં દસ્તુરોથી થતા આવેલાં ઘણાં ખરાં સઘલાં વાચનો તથા તેમના અર્થો શોધવાને અભ્યાસીઓને સવલ પડે એવી રીતે તેમાં શબ્દો ગોઠવાયલા આપણને મલી આવશે. આએ વાચનોથી કરી એ શબ્દકોષ પુર્વ દેશની ભાષાઓના અભ્યાસીને સઉથી અગતની મદદ થઈ પડશે; અને વલી જે અભ્યાસી દસ્તુરોથી થતા આવેલા ઉચ્ચારો અને અર્થો કરતાં પોતાનાં વાચન તથા અર્થને વધારે પસંદ કરતો હશે, તેને પણ સઉથી અગતની મદદ થઈ પડશે, કારણ કે એ શબ્દકોષથી કરીને બોલાનું વાચન ખાતરીથી સિધ્ધ કરી શકાશે. . . . દસ્તુર જામાસ્પજી પોતાનો આ ગ્રંથ ગુજરાતી તથા ઈંગ્રેજી એ બંધે ભાષાઓમાં દીબાચો આપી સરૂ કરેછે, જેમાં પેહેલવી ભાષાના પુરાતમપણાં બાબે તથા તેની સરૂઆત બાબે અને પેહેલવી તથા હુજવારેશ એ બેઉ બોલના અર્થ બાબે તકરાર ચલાવવામાં આવી છે. . . . ત્યાર પછી પેહેલવી હરૂફો તથા તેમની તરેહવાર જોડાયલી શિકલો અને તેમનાં વાચનોના કોઠા આપવામાં આવ્યા છે, અને તેની સાથે આ શબ્દકોષમાં દાખલ કીધેલી ધોરણ વિશે સમજ આપવામાં આવી છે. આએ કોઠાઓમાં મૂલાક્ષરોની ગોઠવણ સંસ્કૃત અને એવી બીજી હિંદુસ્થાનને લગતી ભાષાઓના મૂલાક્ષરોને કાયદે કરવામાં આવી છે, જે પારસીઓને માટે, તેઓની બોલાતી ભાષા ગુજરાતી હોવાને લીધે, ઘણીજ સેહેલ થઈ પડશે.

આ પેહેલા ભાગમાં શબ્દકોષના ૧૯૮ સફા સમાયલા છે, અને તેમાં ૧,૪૦૦ થી વધારે શબ્દોની સમજણ આપવામાં આવેલી છે. દરેક બોલ પેહેલવી હરૂફમાં આપ્યો છે, તે સાથે તેનો ગુજરાતી તથા રોમન હરૂફે આગલા વખતથી થતો આવેલો ઉચ્ચાર આપ્યો છે, અને તેની પુઠે ગુજરાતી અને ઈંગ્રેજી એ બેઉ ભાષામાં અર્થ આપેલા છે. કેટલાક વધારે અસાધારણ બોલોને માટે કેતાબોનો હવાલો આપવામાં આવ્યો છે; અને ઘણે ઠેકાણે પેહેલવી બોલને મલતા અવસ્તા તથા ફારસી ભાષાઓના બોલો આપેલા છે. પણ ધાતુ સંબંધી કલ્પનામાં ગ્રંથકર્ત્તાએ ઝોંકાવ્યું નથી તેમાં તેઓએ ડાહાપણ કીધું છે. પેહેલવી ભાષાની મતો વાંચનારને વેહેવારોપયોગી થાય એવા હેતુથીજ તેવણે આ શબ્દકોષ રચ્યો છે; અને તેથીજ તેવણે શબ્દોને, એક ફરહંગમાં શબ્દો ગોઠવવામાં આવે તેમ, તેમના અસલ લખાતા આકાર પ્રમાણે એકઠા કરવાને બદલે તેમના બોલાતા આકારોને મૂલાક્ષરના અનુક્રમે ગોઠવ્યા છે.

તેવણે ઘણાક બેવડાયલા શબ્દો દાખલ કીધા છે, જે ચોકસ કરીને મિશ્રીત શબ્દો તરીકે ન ગણાય; અને શબ્દોના ઘણાક બગડેલા આકારો આપેલા છે, જે નકલ કરનારાઓનાં બેઢંગાપણાંને લીધે બનેલા છે. કેટલાક વિદ્યાર્થીઓ એ ગોઠવણીની રીતને વાંધા ભરેલી ગણે, પણ એ ભાષાના અભ્યાસીને એકજ જગામાં ગોઠવાયલાં કોઈબી શબ્દનાં સઘલાં ધ્યાનમાં ઉતરે એવાં (અનુસરતાં) વાચનો શોધવાને ખચીત સેહેલું થઈ પડશે. જોકે, આ શબ્દકોષની ગોઠવણીના ધોરણ બીજી ફરહંગોથી જુદાં હોવાને લીધે, તે ફરહંગો સાથ સરખાવવાને અઘરૂં છે તે છતાં, આ તેના વિસ્તાર (સંપૂર્ણતા) માટે તો કંઈબી શક લેઈજવાઈ શકાશે નહીં. તોપણ જેટલો આ પેહેલો ભાગ વિસ્તારાયલો છે, તે પ્રમાણે જોતાં તો, આગલ છપાયલી ફરહંગોમાં જેટલા બોલોનો સંગ્રહ સમાયલો છે, તેના કરતાં વીસઘણો મ્હોટો સંગ્રહ આ શબ્દકોષમાં સમાશે, એવો અટકલો થઈ શકેછે. ઘણા ખરા બોલોના અર્થો ઘણા સહી (શુદ્ધ) માલમ પડેછે, અને જ્યાંસુધી જે પ્રતોમાંથી એ બોલોને લીધા હોય, તે પ્રતો સાથ તેમના અતરે થયલા અર્થોને આપણે સરખાવીએ નહીં ત્યાંસુધી, તેમાંના કોઈબી અર્થને સારૂ શક લેઈજવો એ જોખમ ભરેલું છે. . . . .

આ શબ્દકોષ બનાવવા તથા તેમાં સમાયલી બાબદો એકઠી કરવા પાછલ ગ્રંથકર્ત્તા ઘણાં વરસનાં કામે લાગેલા છે, અને એની સરૂઆત તેવણના બાવાથી થઈ હતી. પોતા પાસે હસ્તલેખોનું એક મ્હોટું કેતાબખાનું હોવાથી તથા બીજા પુસ્તકખાંનાના હસ્તલેખોની મદદ મલવાથી, પેહેલવી ભાષાનો એલમ જેટલો હાલે હસ્તી ભોગવે છે, તેટલામાં સમાયલા સઘલા બોલો એકઠા કરવાને ગ્રંથકર્ત્તા સામર્થ્યવાન થયા છે, જેનો જુમલો બુનદેહેશમાં સમાયલા બોલો કરતાં આસરે ચાલીસ ઘણો વધારે અંકાઈ શકાય. પેહેલવીના અભ્યાસનો વધારો થવાને લીધે, જ્યાંસુધી આ શબ્દકોષની વેહેવારોપયોગી ગોઠવણ બની નહીં ત્યાંસુધી, ગ્રંથકર્ત્તાને વખેતે વખત તેમાં ફેરફાર કરવો પડયો હતો, અને આ છેલ્લી ગોઠવણથી જયારે એ પુસ્તક પૂરૂં થશે ત્યારે પેહેલવી ભાષાના પારસી તેમજ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓને એક અગત્યના સાધનની કેતાબ થઈ પડશે. દસ્તુર જામાસ્પજીએ આટલી બધી કાબેલીઅતથી જે ગ્રંથ સરૂ કીધો છે, તે પૂરો કરવામાં જલદીથી શકિતવાન થાય, એવું એ ભાષાના અભ્યાસીઓએ માત્ર ઈચ્છવું જોઈએ.

ઈ. દબલ્યુ. વેસ્ત.

(રીવીઉ ક્રિતીક, ૧૫ મી સપ્તેમ્બર ૧૮૭૭. આંક ૩૭ મો, કલમ ૧૭૬ મી).

પેહેલવી ભાષાના એક શબ્દકોષની ગેરહાજરીબી એ ભાષાને લગતી શોધોને અટકાવનારી અગતની અડચણોમાંની એક અડચણ છે. હમણાં સુધી

એ ભાષાનો શબ્દકોષ હદમાં રહેલો હતો, અને જેમ જેમ એકેકી પ્રત છપાતી ગઈ તેમ તેમ તે દરેકમાં સમાયલા બોલોને લગતીજ ફરહંગ તેના છપાવનારાઓએ આપી હતી. . . હવે અંતે મુંબઈની જરતોસતી કોમનાં સઉથી માનપામેલા દસ્તુરો મધેનાં એક, દસ્તુર જામાસ્પજી મીનોચેહેરજી જામાસ્પ આસાનાએ એક કાયદાસરનો સંપૂર્ણ શબ્દકોષ બનાવવા માંડયો છે, જેનો ૧ લો ભાગ હમણાંજ છપાઈ બહાર પડયો છે.

પેહેલવી ભાષાના હરૂફોની સાધારણ લીપી વિશે તથા દરેક હરૂફના અને તેમના જોડાયલા આકારોના તરેહવાર રીતે થતા ઉચ્ચારો વિશે થોડુંકની વાત ઉપર આ રીવીઉ ક્રીતીકના આગલા આંકમાં* જે લખાણ કરવામાં આવ્યું છે, તે જો વાંચનારને યાદ હશે તો, એ ભાષાનો શબ્દકોષ બનાવવામાં જે ખાસ મુશકેલી પડેછે, અને જે પેહેલી નજરે જોતાં દુર કરી ન શકાય એવી માલમ પડેછે, તે ધ્યાનમાં ઉતરશે. અને તે મુશકેલી એ છે કે, બોલોને કેવી રીતે ગોઠવવાં કે જેથી અભ્યાસીને તેને જોઇતો બોલ શોધી કાઢવાને સવલ પડે. . . . ખરું જોતાં, પેહેલવી ભાષાનો કોષ શબ્દોનો નહીં પણ હરૂફોની શીકલનોજ બની શકે; હરૂફોના ઉચ્ચાર પ્રમાણે નહીં પણ તેઓના આકાર પ્રમાણે શબ્દો એક એકની પુઠે ગોઠવવા જોઈએ, અને શાસ્ત્રીય અને સુતરી રીતી માત્ર એજ છે. મી° વેસ્તે પોતાની અરદાવીરાફનામાની નામીચી ફરહંગમાં એવીજ ગોઠવણનો પાયો નાખ્યો છે, જે ઉપર જણાવેલા વર્ગના શબ્દકોષનો એક નમુનો છે. મી° જામાસ્પજીએ જે ગોઠવણીની ધોરણ પકડી છે, તેબી એજ છે. ગ્રંથકર્ત્તાએ એ ધોરણ મી° વેસ્તની ફરહંગ જોઈને નહીં, પણ સ્વતંત્રપણે અને પોતાની સમજ પ્રમાણે દાખલ કરી છે. આ બાબદથી તેવણ મોટાં માનને લાયક ઠરેછે, અને તેથી એક ખરું શાસ્ત્રીય અંતરજ્ઞાન માલમ પડી આવેછે.

આ ભાગમાં સંફે ૧ લેથી તે સંફે ૪૨ મે સુધી અ (𐭠)ની શીકલનાં બોલો સમાયલા છે; સંફે ૪૨ મેથી તે સંફે ૮૭ સુધી બે અ (𐭠𐭠) ની શીકલનાં બોલોનો જથો આવેલો છે; અને બે અ અને ઉ (𐭠𐭥) ની શીકલનાં બોલોનો મ્હોટો ભાગ આવેલો છે, અને એ ભાગ (𐭠𐭥𐭠) 'ખાહંદ' બોલ આગલ આવીને અટકે છે. આ ભાગમાં આવેલા શબ્દો માત્ર યુરોપમાં છપાયલી અને જણાયલી કેતાબોમાંથી લીધા છે એટલુંજ નહીં, પણ 'દાદેસ્તાન' 'નેરંગસ્તાન' 'પેહેલવી રેવાયતો' જેવી નહીં છપાયલી કેતાબો, જેમાંથી ગ્રંથકર્ત્તાએ વારેઘડીએ દાખલાઓ આપ્યા છે, તેવી કેતાબોના શબ્દોબી એમાં સમાવેલા છે. તેટલા માટે આએ ગ્રંથ આપણી

* આંક ૩૩ મો (૧૮ મી આગસ્ત ૧૮૭૭) ૧૫૬મી કલમ.

જાણમાં નવી અને તરેહવાર બાબદો આણેછે અને તેથી મી૦ જામાસ્પજીને પેહેલવી ભાષાનાં અભ્યાસીઓનો ઉપકાર મેલવવાનો પૂરતો હક છે. . . . .

પેહેલવીની શીકલોની એક સાધારણ ટીપ ગોઠવવામાં આ પેહેલવેહેલીજ કોશેશ છે, અને જેમ આપણે ઉપર જોયું તેમ, આ ટીપમાં જે ભુલો થઈ છે, તે તેની કંગાલીયતને લીધે નહીં પણ તેના અતીશે દબ્બને લીધેજ થઈ છે. આ કામ ગ્રંથકર્ત્તાનાં સાહસકર્મને તેમજ તેવણનાં જ્ઞાનને મ્હોટી શોભા આપેછે, અને ક્વચિતજ મલીઆવે એવાં વાચનનો વિસ્તાર આપણને દેખાડી આપેછે. આ ગ્રંથમાં જે મોટી ખુબી સમાયલી છે, તે એ છે કે, એમાં પ્રાર્થનાવિધીને લગતા તથા પુરાણોક્ત શબ્દોની સમજણ આપવામાં આવી છે, જે આપવામાં બીજા કોઈબી કરતાં ગ્રંથકર્ત્તા વધારે સારી રીતે યોગ્ય છે. આ પેહેલા ભાગમાં એ ખુબી દેખાડવાને ગ્રંથકર્ત્તાને ઘણી થોડી તક મલી છે, તોપણ હમો 'હાવનાન' (સફે ૧૬૬ મે) અને 'હોશંગ' (સફે ૧૧૮ મે) એ બોલો ઉપર હમારા વાંચનારાઓનું ધ્યાન ખેંચીએ છીએ; અને આશા રાખીએ છીએ કે આ ગ્રંથના હવે પછી નિકલતા ભાગોમાં આ ખુબી આપણને વધારે સમાયલી દીસશે. . . . .

જોકે, દીબાચામાં જણાવેલા સઘલા વિચારો સાથે હમો એકમત થઈ શકતા નથી, તોપણ આટલું તો હમોને કેહેવુંજ જોઈએ છે કે, જે એખલપેઠાપણું તથા છેડતી શોધવાનાં ચિન્હ આપણને હિંદુસ્તાન કરતાં વધારે નજદીકના દેશોના લોકનાં લખાણ મધેથી મલી આવવાની ધાસ્તી રેહેછે, તેવું એખલપેઠાપણું કે છેડતી શોધવાનાં ચિન્હ આ દીબાચામાં સમાયલા ધરમ સંબંધી તેજ (જનુન)માં મુદલ માલમ પડતાં નથી. દસ્તુર જામાસ્પજીએ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓની કદર ગંભીર અને સાફ દીલથી બુજી છે; અને આગલા દસ્તુરો (જેઓએ મધ્યમ કાલથી તે હાલ સુધી જરતોસતી ધરમશાસ્ત્રના લખાણો જાલવી રાખ્યાં તથા જેઓએ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓને પોતાના ધરમની વાકેફી આપી) ની તારીફ કરતાં, યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓએ તેના બદલામાં પારસી ધરમ અને તેના શાસ્ત્રની જે સેવા બજાવી તે વિશે તેવણ અંતઃકરણથી ઉપકાર જાહેર કરેછે, (જુઓ દીબાચો સફે ૭૮ થી તે સફે ૮૦ સુધી). સુધા અને બાહોશ પારસી દસ્તુરો, જેઓ પોતાના ધરમની શાસ્ત્રીય શોધો થતી જોવામાં કાંઈ હરકત ભરેલું વિચારતા નથી, પણ તેને લગતાં વિદ્યાજ્ઞાનનો ચાહ તેમનામાં હોવાથી તથા તે ઉપર છુટથી અપાતા વિચારોની છીટ તેમનામાં ન હોવાથી સામા પોતાના ધરમને ઉંચી પદવી આપેછે, તેઓનાં યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓ માટે આવા સારા વિચારો છે.

જેમ્સ દારમેસ્તેતર.

(નેતીવ ઓપીન્યન, તા૦ ૭ મી અકતોબર ૧૮૭૭.)

જેમ હાલે ચોપડીઓ છાપવાનું કામ જેટલી સેહેલાઈથી ચાલેછે, અને જેમ ચોપડીઓની હજારો નકલો હાલે છપાય છે, તેમ જો આગલા વખતમાં હતે તો દરેક જાતની વિદ્યાનો વધારો ઘણોજ જલદીથી થતે. આગલા વખતમાં ચોપડીઓ માત્ર હસ્તલેખોમાંજ હસ્તી ભોગવતી હતી, અને તેઓની કિમતબી ઘણીજ મોંઘી હોવાને લીધે, જે વિદ્યાર્થીને તેવા એક હસ્તલેખની ગરજ પડતી તો તેને તેની નકલ લેવી પડતી હતી. પેહેલવીબી એવાજ વરગની એક ભાષા હતી અને એ ભાષાનાં વ્યાકરણ તથા શબ્દકોષ ન હોવાને લીધે, તથા એ ભાષાનાં પુસ્તકો સેહેલાઈથી ન મલી આવવાને લીધે, એનો અભ્યાસ કરવા પાછલ હાલે સુધી ઘણી અડચણો નડતી હતી. તોપણ આજ થોડુંક થયું વિદ્યાર્થીઓની આગ્રહી કોશેશોથી અને તેઓને ઉદાર આસરો મલવાથી અભ્યાસીઓની ઘણીખરી અડચણો દુર થઈ છે. અને આવી જાતનો સઉથી છેલ્લો ગ્રંથ દસ્તુર જામાસ્પજીનો પેહેલવી શબ્દકોષ છે. એ ગ્રંથ છપાવવાની આગમજ તેના હાથના લખેલા નમુનાઓ ગ્રંથકર્ત્તાએ મરહુમ દાકતર વિલસન, દાકતર ઈ૦ દબલ્યુ૦ વેસ્ત, દસ્તુર હોશંગ જામાસ્પ, મીસીઅરસ ધનજીભાઈ ફરામજી, ખરશેદજી રૂસતમજી કામા અને દાકતર એફ. સી. આનદ્રીઆસનાં મત માટે મોકલ્યા હતા. એ સઘલાઓએ એકમતથી ગ્રંથકર્ત્તાની ધોરણને પસંદ કીધી હતી. અને કેટલીક યોગ્ય સૂચનાઓ કીધી હતી. તેટલા માટે આએ ગ્રંથ ઘણો વજનદાર હોવો જોઈએ, એવું આપણને માનવાને બની આવેછે . . . . આ શબ્દકોષને પેહેલવી ભાષાના વિદ્યાભ્યાસને એક અત્યંત કિમતી મદદ થયલી ગણવી જોઈએ છે અને ફતેહમંદી સાથ આ ગ્રંથ પૂરો કરવાને બની આવે તેટલા સારૂ ગ્રંથકર્ત્તાને મ્હોટો આશ્રો મલવો જોઈએ છે.

(બોમબે ગેઝેત, તા૦ ૧૭ મી અકટોબર ૧૮૭૭).

. . . . શબ્દકોષ ગોયા એક ભાષાની વખાર છે, અને તેની પ્રતિષ્ઠા તથા તેનો વજનદાર વિશ્વાસ એક ડહાપણવાલા મંત્રીની મીસાલે તેના અભ્યાસીઓને મદદ કરેછે. આગલા વખતમાં અગતની બાબદોમાં જુદું જુદું મત ધરાવનારા અને એક બીજાને ખોટું શિખવનારા તરીકે વખોડનારા જુદા જુદા ઉસ્તાદોની જયારે. આ ભાષા શિખનારાઓને તાલીમ લેવી પડતી હતી, ત્યારે એક બીજાનાં વિરૂદ્ધ મતથી કંટાલીને અને ખરું ખોટું કોણ છે તે વિશે શકમાં રહીને અભ્યાસીઓ ફતેહ મેલવવાની આસામાંને આસોમાં નિરાશ થઈ એ અભ્યાસ છોડી દેતા હતા. તે વખતનો જયારે વિચાર

કરીએ છીએ ત્યારેજ એ ભાષાના એક વજનદાર શબ્દકોષની કેટલી ગરજ છે, તે આપણાં ધ્યાનમાં સેહેલાઈથી આવેછે. આ ગ્રંથ બહાર પડવાની આગમજ એક સારો વજનદાર શબ્દકોષ બનાવવા પાછલ કોઈએબી યત્ન કીધો ન હતો. દાકતર મારતીન હૉગ, દસ્તુર પેશોતનજી અને બીજા ભાષા શાસ્ત્રીઓએ જે જે કેતાબો છપાવી તે કેતાબોની સાથે માત્ર તેમાં સમાયલા બોલોનીજ ફરહંગ આપી હતી, અને તેથી તે ઘણી થોડી ઉપયોગી છે; પણ દસ્તુર જામાસ્પજીના ગ્રંથની નેમ તો એક વધારે સંપૂર્ણ અને આખી ભાષાનો શબ્દકોષ આપવાની છે, અને તેથી જેમ એક મ્હોટી નદી સાથ નહાનાં નાલાંઓને સરખાવીએ તેમ આ શબ્દકોષ સાથ એની અગાઉ છપાયલી ફરહંગો સરખાવી શકાય. આ તો એક ફરહંગોની ફરહંગ છે, અથવા તો હાલ સુધી મોજુદ રહેલા સઘલા પેહેલવી ભાષાના અસલી લેખોના બોલોનો એક આખો સંગ્રહ છે. આપણને કબુલ કરવું જોઈએ છે કે, બોલોને ગોઠવવાનું કામ અત્યંત અઘરું છે. અને જયારે આપણે જોઈએ છે, કે આ આસ્તો પેહેલો ભાગ છે, ત્યારે એવાં કામમાં પડતી અઘરાઈનો હજુ તો મ્હોટો ભાગ ગ્રંથકર્તાને ઓલંગવાનો રહેલો છે. જેટલી ચાલાકી અને ખંતીપણેથી આ ભાગમાં મેહેનત લીધેલી જોઈએ છે, તેવીજ મેહેનત જો ગ્રંથકર્તા પોતાના બીજા ભાગો પાછલ લેશે તો ખચીત એક મહાભારત ફતેહ મેલવેલી કેહેવાશે. ગ્રંથકર્તાએ હજુ તો ઉંબર ઓલંગ્યો છે તેટલામાંજ એવણે જ્ઞાનના ગુફામાંથી પેહેલો પથ્થર ગગડાવી નાંખ્યો છે, અને સરૂઆત ઘણી સારી રીતે કીધી છે, જેથી અરધી લડાઈ જીતવા બરોબર થયું છે. બે હજાર બોલોનો સંગ્રહ આ ભાગમાં સમાયો છે, અને જેવી સ્પષ્ટ રીતે આ ગ્રંથમાં બોલોના અર્થો આપ્યા છે તથા જેવી ચાલાકીથી તેઓને, ગોઠવવામાં આવ્યા છે, તે કરતાં વધારે સારી રીતે અર્થો અપાય અથવા ગોઠવાય એવું હમે ધારતા નથી. જે પ્રમાણે ગ્રંથકર્તા પોતાના ખુલાસામાં જણાવે છે તેમ, પેહેલવી જેવી અઘરી અને જુની ભાષાના શબ્દકોષની રચનાને હાલની કોઈ વપરાતી ભાષાના શબ્દકોષની રચના બરોબર નહીં ગણવી જોઇયે કારણકે, એવી જુની ભાષામાં ખોલ તથા શોધ કરવાની મેહેનત અતી મ્હોટી છે. ચાલુ ભાષાનો શબ્દકોષ રચવામાંબી કોઈ થોડી મેહેનત પડતી નથી, આપણે દાખલા તરીકે કોઈબી ચાલુ ભાષા લેઈજીએ તો, તેમાં જેમ જેમ નવા બોલો દાખલ થવાથી અથવા જુના બોલોના અર્થમાં ફેરફાર થતો જવાથી તેવી ભાષાનો શબ્દકોષ નકામો થવાને લીધે નવો કોષ બનાવવાની જરૂર પડેછે તેમાં જયારે મેહેનત અને વિદ્દત્તાની અગત પડેછે, ત્યારે આ શબ્દકોષ જેવા ગ્રંથમાં કેટલી બધી મેહેનત અને વિદ્દત્તાની અગત પડવી જોઈએ? આ ગ્રંથને જુદા જુદા ભાગોમાં કાહાડવામાં ગ્રંથકર્તાએ ડહાપણ કીધું છે, કારણકે તેથી

બે ફાયદા થશે. પેહેલો ફાયદો એકે એ ચોપડી વેચાતી લેનારને સવલ્ત પડે, અને બીજો ફાયદો એકે જે ભુલો રહી ગઈ હોય તે અથવા જે બોલો છાપવાના રહી ગયા હોય તે બીજા ભાગોમાં સુધારવા તથા વધારવાને બની આવે.

દીબાચાની પછવાડે જે કોઠાઓ આપવામાં આવ્યા છે, તે ઉપરથી જોડાક્ષરોની સમજણ, તેઓની જોડાવાની રીત અને હરૂફોની ગોઠવણીની સમજ ઘણી ખુલ્લી રીતે માલમ પડી આવેછે. શબ્દકોષના ભાગમાં શબ્દોના ઉચ્ચાર તથા અર્થો ગુજરાતી તથા ઈંગ્રેજીમાં આપેલા છે. એ વતરોગે ગ્રંથકર્ત્તાએ બોલો જુદી જુદી કેતાબમાં જેટલી રીતે લખવા તથા વાંચવામાં આવ્યા છે તેટલી રીતે તેમના ઉચ્ચાર આપ્યા છે, અને તેને સારૂ કેતાબોના હવાલા આપ્યા છે. બોલોને તેમના ઉચ્ચાર પ્રમાણે નહીં પણ તેમની શીકલ પ્રમાણે ગોઠવવામાં આવ્યા છે, જેથી વિદ્યાર્થીઓને જોઈતા બોલો શોધવાને ઘણું સેહેલ થઈ પડશે. આ ગ્રંથ ગ્રંથકર્ત્તાના બાવાએ પેહેલવી ફારશી ફરહંગના આકારમાં બનાવવાને સરૂ કીધો હતો, પણ તેવણનાં દલગીરી ભરેલાં મરણથી એ કામ અટકી પડયાને લીધે ગ્રંથર્ત્તાએ તે કામ ચાલુ રાખ્યું છે.

આ ગ્રંથ યુરોપ અને હિંદુસ્તાનમાં વધારે ફેલાય, અને તેનો વધારે ઉપયોગ થાય એવા હેતુથી ગ્રંથકર્ત્તાએ તેને તેના અંગ્રેજી તરજુમા સાથે હાલી વધારેલા આકારમાં છપાવ્યો છે, અને તેથી તેવણને વધારે મેહેનત તથા ખરચમાં પડવું પડયું છે. પણ આશા છે કે લોકો તેની વધારે નકલો ખરીદીને તેનો બદલો વાલી આપશે. મુંબઈના પારસીઓના વડા ધરમગુરૂ તરીકેના ગ્રંથકર્ત્તાનાં કામકાજો અને જોખમો છતાં, આવાં મહાભારત કામમાં પોતાનો ફુરસદનો વખત રોકવાને તેવણથી બનેલો જોઈ આપણને અજાયબી ઉત્પન્ન થાયછે. પોતાનું કામ છપાવવાને હીમત કરવાની આગમજ બીજા વિદ્યાર્થીઓના તે માટે મતો લીધાં છે, તે ઉપરથી ગ્રંથકર્ત્તા પોતાના આ કામ પછવાડે ઘણી સંભાલ લેતા હોય એવું દીસે છે; કારણ કે એવણે પોતાના દીબાચાની પુઠે મરહુમ ડૉકતર વીલસન, ડૉકતર વેસ્ત, દસ્તુર હોશંગજી જામાસ્પજી વિગેરે બીજા ભાષા શાસ્ત્રીઓનાં મતો આપેલાં આપણે જોઈએ છીએ. એઓ આએ ગ્રંથના પોતા ઉપર તપાસને માટે આવેલા હસ્તલેખ નમુનાની દીલોજાનથી વખાણ કરેછે, અને ગ્રંથકર્ત્તાનાં આ કામની ભારી તારીફ કીધી છે. એવણ પોતાનાં કામ પાછલ કેટલા ખંતી છે, અને પોતાની શકતી ઉપર આધાર રાખવાને બદલે પારકાઓનાં મતો મેલવી તે પ્રમાણે ચાલવાને કેટલા ખુશી છે, તે આ મતો આપણને દેખાડી આપેછે, અને તેથી આ ગ્રંથ ઘણો વિશ્વાસ રાખવા જોગ છે. . . . .

જેવી સારી રીતે આ ગ્રંથ સરૂ થયો છે તેવીજ રીત હવે પછીબી ચાલુ રાખવામાં આવશે તો ખચીત આ જુની ભાષાનો અભ્યાસ જેટલો આજે ચાલુ છે,

અને તેની કદર આજે જેટલી બુજાય છે, તેના કરતાં વધારે અભ્યાસ ચાલશે અને વધારે કદર બુજાશે. હમો દસ્તુરજી સાહેબને તેવણનાં આ દેશહીતકારી કામમાં મ્હોટી ફતેહ ઈચ્છીએ છીએ.

(બુલેતીનો ઈતાલ્યાંનો દેગલાઈ સ્તદીઆઈ ઓરીએન્તેલાઈ,
૨૫ મી જુન ૧૮૭૭.)

હમણાં સુધી તો પેહેલવી ભાષાનો એક નાહાનો શબ્દકોષ છપાયલો હતો. પેહેલવી ભાષાનો એક સંપૂર્ણ અને કાયદાસરનો કોષ બનાવવા પાછલ આ પેહેલવેહેલીજ કોશેશ છે, અને તેને માટે મુંબઈના એક કાબેલ પારસી ભાષાશાસ્ત્રીના આપણે ઉપકારી થયા છીએ. ગ્રંથકર્ત્તાના બાવાબી એક કાબેલ ભાષાશાસ્ત્રી હતા; તેવણે આ કામની સરૂઆત કીધી અને તેવણના છોકરાએ તે ફતેહમંદીથી સંપૂર્ણ કીધું છે. આ શબ્દકોષની ગોઠવણીની રીત સમજમાં ઉતારવા સારૂ ગ્રંથકર્ત્તાએ પેહેલવેહેલાં તેનો ખુલાસો આપ્યો છે, અને તેની પુઠે એક લાંબો મનોરંજક અને કાબેલીઅત ભરેલો દીબાચો આપ્યો છે, અને તેમાં પેહેલવી ભાષાને બીજી એરીઅન ભાષાઓ સાથે, તેમાં મુખ્ય કરી ફારશી ભાષા સાથે, સરખાવીને તેનું પુરાતનપણું જણાવ્યું છે; અને દીબાચાની પુઠે પેહેલવી મૂલાક્ષરોનું બારીકીથી વર્ણન કીધું છે.

શબ્દકોષમાં કેટલાક બોલોનું વર્ણન કદાચ કાબેલ દેશીઓ, જેઓ તે સમજતા હશે, તેઓને ઘણું ઉપયોગી નહીંબી લાગે, તોપણ આ કિમતી ગ્રંથને માટે સઘલા યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓએ ગ્રંથકર્ત્તાના ઉપકારી થવું જોઈએ છે.

એનજીલો દી ગુબરનેતીસ.

(તાઈમ્સ ઑવ ઈન્દીઆ, ૨૩ મી નવેમબર ૧૮૭૭.)

પૂર્વ દેશની ભાષાના વિદ્યાભ્યાસના સંબંધમાં આપણાં કેટલાક મ્હોટા મ્હોટા દેનીશ અને જરમન વિદ્યાર્થીઓથી થયલી કોશેશો જયારે જાહેર થઈ છે, અને તેમની કદર બુજાય છે, ત્યારે પારસીઓબી એવી કોશેશો કરવામાં કાંઈ તેમનાથી ઘણા પછાત નથી. . . . હમણાંજ દસ્તુર જામાસ્પજીએ પેહેલવી ભાષાના શબ્દકોષના આકારમાં એક ઉપયોગી ગ્રંથ બાહાર પાડયો છે, જે સખત મેહેનત તથા પુષ્કલ તિક્ષણ બુદ્ધિનું પરીણામ છે.

પેહેલવી, એ પૂર્વ દેશની સઉથી અઘરી ભાષાઓ મધેની એક ભાષા છે. કેટલાક મ્હોટા મ્હોટા વિદ્વાનોબી એ ભાષાનો કેટલાક કઢંગા અને ગુંચવણ ભરેલા ફકરાઓ અને અસાધારણ અને ગુપ્ત રૂઢીઓ સમજવામાં હમણા સુધી ગોતું ખાતા હતા. વ્યાકરણ અને શબ્દકોષ, જે દરેક ભાષા શિખવામાં

અગતનાં છે, અને જે ખરેખર જોતાં તો ભાષાની આંખો છે, તેમની ગેરહાજરીને લીધે આ અડચણોમાં વધારો થઈ પડયો હતો. હમે જોઇને ખુશી છીએ કે, આ બંને ખુટો તેમના ગ્રંથકર્ત્તાઓને જેબ આપે એવી રીતે આપણને પૂરી પાડવામાં આવી છે. હમણાં આપણને પેહેલવી ભાષાનાં એક કરતાં વધારે વ્યાકરણો અને એક પેહેલવી શબ્દકોષ મલી આવેછે, અને આ છેલ્લો ગ્રંથ (શબ્દકોષ) આપણું હાલ ધ્યાન ખેંચેછે . . . ખરેખર એ એક ભારે મેહેનતનું ફલ છે, આવા ગ્રંથની અગત આજ લાંબો વખત થયો એ ભાષાના અભ્યાસીઓને માલમ પડી હતી. નહાની ફરહંગોના આકારમાં બોલોના સંગ્રહ ઘણા છપાયા છે, પણ કોઈબી વિદ્યાર્થીએ પેહેલવી ભાષાનો સંપૂર્ણ શબ્દકોષ બનાવવાને હમણાં સુધી કોશેશ કરી ન હતી, તેટલા માટે એક લાંબા વખતની ખુટ પૂરી પાડવાને એક પારશી દસ્તુરને મેદાન પડેલા જોઈ મ્હોટી ખુશહાલી ઉત્પન્ન થાયછે. આ ગ્રંથ તેની જાતનો પેહેલોજ હોવાથી, ગ્રંથકર્ત્તાને હમેં મોબારકબાદી આપીએ છીએ. બેશક એ ગ્રંથ દેશી તેમજ યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓનેબી મ્હોટો ઉપયોગી છે. કમભાગ્યે આ ગ્રંથમાં ઘણી ચુકો દીસે છે, પણ એવી ચુકો આ જાતના ગ્રંથમાં થાય એ સ્વભાવિક છે, અને તે દુર થઈ શકે એવુંબી નથી, માટે તે ઉપર વધારે બોલવાનું દરગુજર કરીએ છીએ; ગ્રંથકર્ત્તાની આ જાતનો ગ્રંથ રચવામાં પેહેલવેહેલીજ કોશેશ હોવાથી તેને ઉત્તેજન આપવું જોઈએ છે . . . . પેહેલવી શબ્દકોષ વિશે આ એક ટુંક ખબર છે. યુરોપીઅન વિદ્યાર્થીઓબી એનું ઉપયોગીપણું કબુલ કરશે. . . .

(બીબલ્યોગ્રાફીશે એનત્સાઈગેન, ૧૮૭૭.)

જે ગ્રંથવિશે હમે બોલવા માગીયે છીએ તે ગ્રંથકર્ત્તાના બાવા મનચેરજી એદલજી જામાસ્પ આસાનાએ 'બુરહાને કાતે' ની ઢબે પેહેલવી અને ફારશી ભાષાઓમાં બનાવવાને સરૂ કર્યો હતો, અને ગ્રંથકર્ત્તાએ તેને ગુજરાતી અને ઈંગ્રેજી ભાષાઓમાં બનાવ્યો છે, અને તેને માટે દાકતર વીલસન, દાકતર વેશ્ત, દસ્તુર હોશંગ જામાસ્પ, મીસીઅરસ ધનજીભાઈ ફરામજી અને ખરશેદજી રૂસ્તમજી કામાથી મેલવેલાં લાયક મતો દીબાચાની પુઠે બેઉ ભાષામાં આપ્યાં છે . . . . . હમોએ ઉપર જણાવ્યું તે ઉપરથી માલમ પડશે કે પેહેલવી ભાષાના બોલોના આ જથામાં ઘણો સુધારો થવો જોઈએ છે; અને હમે ઈચ્છીએ છીએ કે દસ્તુર જામાસ્પજી પોતાના આએ મહાભારત અને તારીફ લાયક ગ્રંથને આગલ ચલાવતાં આપણને વિચાર આપવાને વધારે બોહોલું મેદાન કરી આપશે. તોપણ આપણાં જ્ઞાનનાં સણગારને માટે જે અમૂલ્ય અને

યુરોપમાં આપણને સદંતર અજાણી બાબદો આ ભાગમાં છાપી છે, તથા હવે પછીના ભાગોમાં છાપશે તેને માટે એવણનો મ્હોટો ઉપકાર માન્યા વગર હમોને ચાલતું નથી.

ફરદીનાન્દ યુસ્તી.

(ત્રબુનરનું અમેરીકન એંદ ઓરીએંતલ લીતરરી રેકર્દ.)

પેહેલવી ભાષાના અભ્યાસીઓ સાંભલીને ખુશી થશે કે, જામાસ્પજી દસ્તુર મીનોચેહેરજી જામાસ્પ આસાનાએ જે પેહેલવી ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજી શબ્દકોષ આજ લાંબો વખત થયો બનાવવા માંડયો હતો, તેનો પેહેલો ભાગ હાલે છપાઈ બહાર પડયો છે. આએ ગ્રંથ ગ્રંથકર્ત્તાના બાપે બનાવવા માંડયો હતો, જેવણ મુંબઈનાં પારસી ટોલાંના વડા ધરમગુરૂ હોવાથી આ અસલી ભાષાના લેખો એકઠા કરવાને તથા તેઓને અજવાલામાં લાવવાને ખાશ રીતે યોગ્ય હતા. પ્રખ્યાત થયલા ભાષાશાસ્ત્રી મી૦ ખ. રૂ. કામાંની એલતેમાસ ઉપરથી આ ગ્રંથના ઉપૂયોગનો વધારો કરવાને અરથે પેહેલવી શબ્દોનો ગુજરાતી તથા ઇંગ્રેજી તરજુમો ઉમેરવામાં આવ્યો છે. મી૦ કામાનાં મતને દાકતરો ઈ૦ દબલ્યુ. વેસ્ત અને એફ. સી. એનદીઆસે સ્વીકાર્યું છે. . . .

(જરનલ ઑવ ધી ઈંદીઅન નેશનલ એસોશીએશન, માર્ચ ૧૮૭૮).

હમણાંજ થોડુંક થયું એક પારસી દસ્તુરે પેહેલવી ગુજરાતી અને ઇંગ્રેજી શબ્દકોષનો પેહેલો ભાગ છપાવ્યો છે; એ શબ્દકોષ તેની જાતનો પેહેલોજ છે અને ઘણી આગ્રહી મેહેનતનું કામ છે.

મારા વિચાર પ્રમાણે આ શબ્દકોષ અતી ઘણી મેહેનતનું ફલ છે અને તે પેહેલવી ભાષાનાં ઘણાં અઘરાં અને ગુંચવણ ભરેલાં લખાણો વાંચવા તથા સમજવામાં ઘણીજ કિમતી મદદ આપેછે.

પ્રોફેસર એન. એલ. વેસ્તરગાર્દ.

(દાકતર મારતીન હૉગના પારસીઓ વિશે નિબંધો, આવૃત્તિ બીજી, સફો ૬૧ મો.)

જરતોશતી ધરમને લગતી ભાષાઓના અભ્યાસના વધારાને લગતા આ ટીકા સમાપ્ત કરતાં આએબી જણાવવું જોઈએ છે કે, મુંબઈના દસ્તુર જામાસ્પજી મીનોચેહેરજી જામાસ્પ આસાના એક પેહેલવી ભાષાનો શબ્દકોષ બનાવવા પાછલ ઘણાં વરસ થયાં ગુંતાયલા છે, જેનો પેહેલો ભાગ છપાવા માંડયો છે. પેહેલવી ભાષાના શબ્દોનો હમણાં સુધી થયલો મ્હોટામાં મ્હોટો જથો આ

શબ્દકોષમાં સમાવામાં આવવાનો હોવાથી, તે અત્યંત ઉપયોગી થઈ પડશે, એવી આશા રાખવામાં આવેછે . . . . એ શબ્દકોષમાં શબ્દોના અસલથી થતા આવતા ઉચ્ચારો તથા માએનાઓનો મ્હોટો ભાગ સમાવવામાં આવશે, અને તેથી તે એવાં વાચન તથા માએનાઓના એક લેખ તરીકે ગણાશે, તથા અભ્યાસના વધારાના આ જમાનામાં સઘલા અભ્યાસીઓને કિમતી થઈ પડશે.

(મુંબઈના જામે જમશેદ, તા° ૧૫ મી અકતોબર ૧૮૭૭.)

હમારા ગીઆ અંકમાં પેહેલવી ભાષા, તેનું પુરાતમપણું અને હાલના અભ્યાસ વિશે થોડોક એશારો કીધો હતો; હવે આગલ ચાલતાં તપાસીએ જે એ પુરાતન ભાષાના અભ્યાસની મદદમાં વ્યાકરણની સાથે બીજી કેહી મદદની જરૂર છે. વ્યાકરણની સાથે એક કોષની જરૂર કોઈબી અભ્યાસીને પડેછે. કોષની રચના વ્યાકરણથી તદન જુદીજ છે. બલકે કોષની રચના વ્યાકરણથી દેખઈતી ઘણી બીકટ છે. કોઈબી ભાષાના ચાલુ વાક્યની ગોઠવણ મનમાં ઉતરે અને બીજી થોડીક અંદરની બાંધણીની સમજ પડે કે, વ્યાકરણના કાએદાનો તે ભાષાની કોઈબી કેતાબમાંથી સંગ્રહ કરવો એ જો કે એક બીકટ કામ છે પણ કોષની બનાવટથી ઘણું સેહેલ છે. કોષની બનાવટમાં તો તેના રચનારને જેટલી કેતાબો મલે અને જેટલા તેમાંના બોલોનો સંગ્રહ થાએ તેટલો થોડો. આપણે જોઈએ છે કે ઇંગ્રેજી જેવી પોતાની પુખત ઉમરે આજે આવેલી ભાષાનો જો કે ઘણાક કોષ નીકલ્યા છે તોબી જે નવા નીકલતા જાયછે તેમાં જુનાઓના કરતાં બોલોનો સંગ્રહ વધારે ને વધારે આવતો જાયછે. હવે જેવી ઇંગ્રેજી ભાષાના કોષમાં આટલી બધી મેહેનત છે, તારે પેહેલવી જેવી મુવેલી ભાષાનો એક કોષ બનાવવો એ કેટલું અઘરૂં કામ છે, તે વાંચનારને સમજવાને સેહેજ છે, વ્યાકરણ અને કોષની મદદથી ઘણીક વેળા અભ્યાસીને ઉસતાદ વગર પોતાનું કામ ચલાવવાને બની આવેછે. હવે આજે થોડાંક વરસો થયાં એ ભાષાના અભ્યાસીઓ કોષ વગર શું કરતા હતા. આજે એક ઉસતાદનો હાથ ધરયો કે તેનાથી એક બોલનો અર્થ એક રીતે મેલવ્યો, અને બીજા બોલને વાસતે જયારે પુછે કે પેલા ઉસતાદને જો ખબર હોય તો કેહે, અને નહીં તો કોઈ અજબ રીતનો ભમ્રરડો મારે એમ કરતાં કંટાલીને પેલો અભ્યાસી કોઈ બીજા ઉસતાદ પાસે જાય તો, જેટલું પેલો અભ્યાસી પેહેલા ઉસતાદથી શિખેલો હોએ તેમાંનું ઘણું ખરું બલકે સદંતર બધુંજ ફેરવાઈ જાએ, અને બીચારા પેલા અભ્યાસીને પોતાનો અભ્યાસ પાછો નવેસરથી ચાલુ કરવો પડે, અને એવાં ફાંફાં મારી કંટાલીને પોતાનો

શોખ છોડી દેવો પડે; તેવામાં પેલા અભ્યાસીને જે બે ઈઆ ત્રણ ઉસતાદો થાએ તે ઉસતાદોમાં જો અસલથી કોઇને અણબનાવ ચાલતો હોએ તારે તો પેલા ચેલાની કમબખ્તીજ થાએ અને તે બીચારાને તરેહવાર તાનાજાની સાંભલવી પડે. હવે દસ્તુરજી સાહેબ જામાસ્પજીએ પેહેલવી કોષ બનાવવા માંડયો છે તેની આગમજ કોઈએબી એવા કોષની જરૂર પૂરતી રીતે અભ્યાસીને અને આલમને પૂરી પાડવાની કોશેશ કીધી નથી. આજ દીન સુધી જેબી કોશેશો એ કામ તરફ વિદ્યાર્થીઓએ કીધી છે તે અધુરી હતી તેમાં જરથોસતી વિદ્યાર્થીઓ જેઓએ આજે મુખ્ય કરીને ગુજરાતી ભાષા પોતાના વહીવટમાં ચાલુ રાખી છે તેઓમાંના થોડાકોએ જે કોશેશો કીધી છે જે ફકત દસતુરજી જામાસ્પજીનાં કામને ઉસકેરણી તરીકે કેહેવાઈ શકાએ. જે સાહેબોએ જેબી કેતાબ એ ભાષાની પ્રગટ કીધી તે સાહેબોએ તેજ કેતાબમાં મલેલાં અઘરા બોલોનો કોષ આપ્યો. મરહુમ ડાકટર હૉઉગે કોઈ કેતાબ છપાવી કે તેને લગતાજ બોલોનો કોષ તેમાં આપ્યો તેમજ દસતુર પેશોતનજી અને બીજા સાહેબોએ. પણ આપણને શું જોઈએ છે—આપણને વધારે જરૂર તો આખા પેહેલવી ભાષાના કોષની છે.

અસલી મહાભારત પેહેલવી કેતાબો જેવી કે નેરંગસ્તાન, દીનકરદ, દાદેશતાને દીની, શેકનદ ગુમાની, બુનદેહશ ઈત્યાદિમાંના બોલોનો કોષ હજુ સુધી આપણને દસ્તુર જામાસ્પજીની આગલ કોઈ બીજાએ બનાવી આપ્યો નથી. અભ્યાસીઓને એ વિશે મોટી અડચણ પડતી હતી અને હજુરબી તે અડચણ તદન મટી ગઈ નથી. હજુ તો દસતુરજી સાહેબ જામાસ્પજીએ પોતાની ડીક્ષનેરીનું પેહેલુંજ દફતર કાહાડયું છે, અને જેવું પૂરતું ધ્યાન એવણે હજુરતો શરૂઆતમાંજ એ કામપર આપ્યું છે. તે પરથી આપણને ઓલું દીસેછે કે એ કામ પૂરું થતે આલમને અતીશે ઉપયોગી થઈ પડશે. પેહેલવી ભાષાના મૂલાક્ષરોમાંના હજુરતો એક ઈઆ બે શબ્દનો નીવેડો આવ્યો નથી કે એવણે પોતાની બાહોશી અને જાતીચંચલાઈથી નજદીક દોહોડ હજાર બોલોનો સંગ્રહ કરયો છે અને એવીજ રીતે કાબેલીઅતથી જો એવણ પોતાની દસતુરીના માનવંતા અને જોખમદાર હોધાને જેબ આપી એ મહાભારત કામ પાર પાડશે,તો જાવેદાન તક એ કિરતી એવણનાં બચાંઓનાં રાજમાં પણ આલમને મોહોડે ગવાતી આવશે. એવણે પોતાની કેતાબને એકથી વધારે ભાગમાં બાહાર પાડવાનો એવણનો ઈરાદો ઘણો અકલપસંદ છે, એથી કરીને સરવેના હકમાં એક મોટો ફાયદો થયો છે. તે એ જે એક મુવેલી અને નજદીક નાબુદ થએલી ભાષાનો કોષ બનાવવાના અત્યંત અઘરાં કામમાં

કોઈબી રીતે ભુલ ચુક એક ભાગમાં થએલી આપણને માલમ પડે, અને આપણી ફરજ તરીકે તે ભુલ એવણનાં ધ્યાન ઉપર લાવીએ તો એવણને તેનો સુધારો ત્યાર પછીનાં દફતરમાં કરવાને બની આવે. વલી બીજો ગુણ એ જે એવી એક ઉપયોગી કેતાબ જે આપણ દરેક જરથોસતીએ પોતાનાં મુકામમાં આપણા નહીં તો આપણાં બચાંઓનાં કામમાં આવે એવી નેમથી રાખવાની જરૂર છે. અને એવી ઉપયોગી કેતાબને એકદમ એકજ વખતમી ૨૦) ૨૫) ઈઆ ૩૦) રૂપિઆની મોટી કિંમતે ખરીદવી ભારી પડે તેથી તેજ કેતાબ થોડી થોડી મુદતે નાખલા ભાગોમાં નીકલે તે દરેક ખરીદદારને ઘણુંજ સવલ પડે. એવિશે આપણને એવણ સાહેબનો મોટો ઉપકાર માનવો જોઈએ છે. એવણના કોષના પેહેલા દફતરમાં મરહુમ ડાકતર વીલસન, ડાકટર વેશત દસ્તુર હોસંગજી જામાસ્પજી, શેઠ ધનજીભાઈ ફરાંમજી પટેલ, શેઠ ખોરશેદજી રૂસતમજી કામાજી, અને ડાકટર એફ. સી. એનદરીઆસ જેવા કાબેલ વિદ્યાર્થીઓનાં મત આપેલાં છે. એ મત જોતાંજ માલમ પડેછે કે આપણા દસતુરજીએ તદન પોતાની આપખુદી એ કામમાં વાપરી નથી. એવું માલમ પડેછે કે એવણનો પેહેલો ઈરાદો એ કોષને જુદીજ ધોરણ ઉપર રચવાનો હતો. પણ પાછલથી કેટલાક વિદ્યાર્થીઓની અમૂલ્ય સૂચના ઉપરથી એ કેતાબની બનાવટ આજની સુધરેલી ધોરણ ઉપર રાખી અને જોકે તેમ કરતાં એવણને દેખઈતી રીતે તરજુમાના મોટા ખરચ અને બીજી કેટલીક વધારે મેહેનતમાં પડવું પડયું છે, તોબી એ પુસ્તક સરવે કોઈને વધારે ઉપયોગી થઈ પડે એવા હેતુથી એવણે તે ખરચ અને મેહેનતની દરકાર કીધી નથી. એવણે આપેલા દીબાચામાં પેહેલવી અને અવસતા ભાષાનો જમાનો છેક દુનીઆની શરૂવાતમાં લઈ ગીઆ છે, અને તેની સાબેતીમાં જે જુદે જુદે ઠેકાણે કેતાબોમાંથી ફકરા ટાંકી બતાવ્યા છે તેપરથી આપણને એવણના વિચારો પર પૂરતો એતેકાદ રાખવાને બની આવેછે. પેહેલવી ભાષાના જમાના પર આજે કેટલીક રીતે અજવાલું પડયું છે. પણ એ ભાષા એરીઅન છે તે ફકત શેઠ ધનજીભાઈ પટેલેજ પેહેલવેહેલું બતાવ્યું છે. અને ત્યાર બાદ દસતુરજી સાહેબ જામાસ્પજી તે કાએમ રાખતાં આગલ વધીને પૂર ખોલાસેવાર બતાવે છે કે પેહેલવી ને અવસતા ભાષા છેક દુનીઆની શરૂવાતથીજ ચાલુ છે. અને તે વખતે ફકત એરીઅન ભાષાજ ચાલુ હતી તેથી પેહેલવી પણ એક એરીઅન ભાષા છે. આજના વખતેઆં એવણે પોતાના વિચારોથી પેહેલવી ભાષાના જમાનાપર સારું અજવાલું પાડયું છે. એવણે પોતાના કોષમાં ગુજરાતીમાં અર્થ અને ઉચ્ચાર આપી પાછા તેના ઈંગ્રેજીમાં અર્થ અને ઉચ્ચાર આપવાને જે દુરઅંદેશી ભરેલી લોકની સૂચનાને પસંદ કીધી છે, તેમાં જો કે દેખઈ-

તો એવણને મોટો ખરચ કરવો પડયો છે તોબી તેમ કીધાથી આજે એવણનું પુસ્તક જેટલું હિંદુસ્તાનમાં કામનું થાઈ પડયું છે, તેટલુંજ બલકે તેથીબી ઘણુંજ જીઆદે યુરોપખંડમાં ઉપયોગી થાઈ પડે એવી આપણને વકી રાખવી જોઈએ છે. એવણના કોષનું પેહેલું દફતર ફકત કોષની ગરજ સારતું નથી, અને ઉપર કહેઆ મુજબ પેહેલવી ભાષાના જમાનાનો ખોલાસોજ દેખાડતું નથી પણ કેટલેક દરજ્જે વ્યાકરણના પણ કાંઈક ભાગની ગરજ સારેછે. પેહેલવી ભાષાના વાચનમાં હજી ઘણો મતફેર છે તેમાં મુખ્ય કરીને મૂલાક્ષરોની જોડણીની સમજ આજે જેટલી એવણે વધારે રીતે દેખાડી છે તેટલી થોડાકોએજ દેખાડી હશે. આજ દીન તલક જેટલી તરાંહનાં વાચનો બાહાર પડયાં છે તેના કરતાં એવણે વધારે સારી રીતે એ ભાષા વાંચી છે. અને તે આપણને કેમ માલમ પડેછે કે, એવણે જેબી બોલ વાંચ્યા છે તે દરેકના અર્થ સુધ્ધાં સમજ પડે તેમ માએના સાથે વાંચ્યા છે. વલી જોડાક્ષરોની સમજ પણ એવણે ઘણીજ મનમાનતી અને સમજ પડે તેમ આપી છે. જો કોઈબી અભ્યાસી તે કાયદે એ ભાષાનું વાચન કરે તો જરૂર તેને ઘણાક બોલો જે અઘરા માલમ પડેછે તે સેહેલ થઈ પડે; એ કાએદો આપ્યાથી એવણે કેટલેક દરજ્જે વ્યાકરણની ગરજ પોતાના કોષથીજ સરે તેવું સેહેલ કરી આપ્યું છે. પેહેલવી ભાષાના મૂલાક્ષરો બીજી કોઈબી ભાષાની માફક નથી. એ ભાષામાં ચોકસ શબ્દ એકથી વધારે રીતે વંચાય છે. અને કોઈબી અભ્યાસીને એક બોલ શોધવાને અઘરું પડે તેમ તે બોલને બીજી ભાષાના કોષની માફક તેના ઉચ્ચાર પ્રમાણે નથી ગોઠવ્યા. પણ દરેક શબ્દને તેના આકાર પ્રમાણે ગોઠવ્યા છે જે ઘણુંજ અકલપસંદ છે. એ કેતાબની રચનામાં એક બીજી એવણે ઘણી સારી રીત વાપરેલી માલમ પડેછે. તે એ જે કોઈબી બોલ જે કેતાબમાંથી મળ્યો છે તે કેતાબનું નામ અને તેમાંનાં વાક્યમાં તેનો ચાલુ અર્થ જેબી વંચાયો છે તેજ આપ્યો છે અને બીજો કોઈબી રીતનો પોતાની તરફનો વિચાર આપેલો દેખાતો નથી. જે સાહેબોનાં મત એવણે કેતાબમાં આપ્યાં છે તે સાહેબો એવણનું કામ તપાસી એવણને પૂરતી રીતે એ જોખમદાર કામમાં શક્તિવાન અને હુશિઆર સમજે છે. એવણ સાહેબે જે લાંબો દીબાચો આપ્યો છે તેમાંના વિચારો આજની નવી શોધો તથા કેલવાએલા વિચારોને મલતા આવેછે. અને કોઈબી વાંચનાર ધ્યાન દઈને વાંચશે તો એ ભાષા અસલ કેવી મહાભારત હતી તે માલમ પડશે, એટલુંજ નહીં પણ પોતે અથવા પોતાનાં બચ્ચાંઓને એ ભાષા શિખવાની વલણમાં જરૂર નાંખશે.

(ચાબુક? પારસ્ત, તારીખ ૧૪ મી એપરેલ ૧૮૭૮.)

દસતુરજી સાહેબ જામાસ્પજીની પેહેલવી ફરહંગને બાહેર પડયાને આજ મહિનાઓ થઈ ગયા છે, તોપણ તેની પોંહોંચ કબુલ કરવાને અમો આટલા બધા પછાત પડયા છઈએ, તે માટે દરગુજર ચાહવાને ખોટી નહીં થતાં ફકત તે વિશે આજ દને સેહેજ એસારો કરવા માગીએ છીએ. કમભાગ્યે પેહેલવી ભાષાના અમારા અજ્ઞાનપણાંને લીધે અમો દસતુરજી સાહેબ જામાસ્પજીની ફરહંગને કોઈબી જાતનો ઘટતો ઈનસાફ આપી શકવાને અશકત છઈએ, તોપણ તેના ઉપરના દેખાવ ઉપરથી, તથા દસતુરજી સાહેબના દીબાચાપરથી અમો આટલું તો જણાવી શકાશું કે એ ફરહંગ રચવામાં એ દસતુરજીને અતીશય મેહેનત કરવી પડી છે. એક ફરહંગ બનાવવાનું અને તેને ઘટતા આકારમાં રચવાનું કામ કાંઈ જેવું તેવું નથી, તેનો ખ્યાલ ફકત આટલાજ ઉપરથી આવશે કે ડાકટર જાનસન જેવા મહા વિદ્વાનને ઈંગ્રેજી ભાષાની એક ફરહંગ બનાવવાને એક દાહેકા કરતાં પણ વધારે વરસ લાગ્યાં હતાં. આ દાખલાથી જોતાં દસતુર જામાસ્પજીની પેહેલવી, ગુજરાતી અને ઈંગ્રેજી ફરહંગને સારી મેહેનત અને દીલસોજીનાં કામનાં પરીણામ તરીકે આપણે લઈ શકાયે છીએ, અને જો તેમાં કાંઈ પણ ખામી હોય તો તે દરગુજરની આંખે જોવા માટે આટલુંજ જણાવવું બસ થશે કે દસતુરજી સાહેબની આ ફરહંગ તદનજ નવી અને પેહેલી વાર છપાઈ છે. આ ફરહંગ વિશે કેટલાક કાબેલ અને વિદ્વાન ગૃહસ્થોનાં મત આપણને આજ સુધી જણાવવામાં આવ્યાં છે, તે સઘલાં જોતાં તો દસતુર જામાસ્પજીની મેહેનતને પૂરતો જસ મલ્યો છે; અને તેમને તેથી પોતાનાં એ કામમાં વધારે ઉલટ સાથે આગલ ચાલવાને બની આવશે, એવી આપણે આશા રાખી શકીશું.

(જ્ઞાનવર્ધક, અકતોબર ૧૮૭૭.)

આ બિના ખુશાલી ભરેલી છે કે આજ થોડીક મુદત થઈ પેહેલવી જેવી પાદશાહ પેહેલવાનોની પેહેલે વાંધેની નામીચી કદીમ જબાન, જે એક વેલાએ આખી ઈરાન સરજમીનમાં બોલાતી હતી તેની પર તારીફ લાયક ધ્યાન આપાવા લાગ્યું છે; અને શબ્દકોષ જેવી તેની એક મોહોટી અગતની ખુટ હાલ પૂરી પાડવામાં આવી છે. એ માન આપણા જાણીતા દસ્તુરજી સાહેબ જામાસ્પજીને ઘટે છે; જેવણે પોતાનો પેહેલવી શબ્દકોષ બાહાર પાડી પ્રજાની એક અછી સેવા બજાવી છે. અગત કરીને તેમાં જરથોસ્તી આલમને મગરૂર થવાનો

સબબ એ છે કે પરજ્ઞાતવાલા પણ ભલા "ઓરીએનટલીસતો" ને બદલે એ પુસ્તક દસ્તુરજીએ બનાવ્યું છે; જેની એક નકલની પોંહોંચ માન સાથે અતરે કબુલ રાખીએચ.

એ દફતરના છેલા નજદીક પોણીબસો પાનાં શબ્દકોષે રોકયાં છે; બાકીનાં પેહેલા એટલાંજ પાનામાં ખુલાસો અને દીબાચો મુખ્ય છે. એમાં કદીમ પણ અઘરી પેહેલવી ભાષા ઉપર એક વાંચવા જોગ રીસાલો દીબાચાને રૂપે આપણી આગલ આવ્યો છે; જેમાં તેના પુરાતનપણાં, અર્થ વિગેરે બાબેના શક શુબેહેને તોડવાની કોશેશ કીધી છે. આ ફરહંગ તેની જાતની પેહેલી હોવાથી તેમાં કાંઈ ભુલ ચુક થાય એ સ્વાભાવિક છે ને તેમ બન્યું છે . . . .

એ પુસ્તકની એક ખુબી તેમાં આપેલા ધરમ સંબંધી બોલોની જે સમજ આપવામાં આવી છે તેમાં છે. લેકીન એના બીજા દફતરોમાં એવા બોલોની વધારે લંબાણથી સમજ આપેલી જોવાને હમો ઈચ્છીયે છાંયે: આ પેહેલા વાલમની છપાઈ સારી તથા બાંધણી સુંદર છે. સામટી રીતે જોતાં પેહેલવી શબ્દકોષ જેવાં એક ભારે અગતનાં, મોહોટી મેહેનતવાલાં, ને પુશકલ વિદ્યાના ખપની જરૂરવાલાં પુસ્તકને બાહાર પાડવામાં જે ફતેહ દસ્તુરજી સાહેબ જામાસ્પજીએ મેલવી છે, તે માટે હમો તેમને મુબારકબાદી આપવાની રજા લઈએ છીએ.

(વિદ્યામિત્ર, અકતોબર ૧૮૭૭.)

જ્યારે કોઈ વિષય સુંદર ને સફાઈદાર છપાઈમાં આપણા જોવામાં આવેછે, ત્યારે આપણે ખુશી થૈયે છાંયે; જ્યારે તે વિષય વિદ્યા શોભાવતો પંડીતાઈની ઓલખ દેખાડનારો જોઈએ છાંયે, ત્યારે આપણે તેથી પણ વધુ ખુશી થૈયે છાંયે પણ જ્યારે તે નામીચો વિષય પ્રગટ કર્તાને એક શ્યાણી કોમનો મોતેબર દરજ્જો ભોગવનાર ને પંકાયલા વિદ્વાન પંડીત જોઈએ છાંયે, ત્યારે આપણી ખુશી બેહદ હોય છે. એક મશહુર પંડીતના વિદ્યા શોભાવનાર અભ્યાસની પૂર્ણતા જોઈ આપણાથી તે ઉપર હેતનાં વાદલાં સંયોગો યશ વરસવાને બાકી રેહેતો નથી. આપણે તે ઉંચા દરજ્જાના વિદ્વાનને મ્હોટું આદરમાન દેવા તેવા કિમતી ગ્રંથ મારફતે એસ્તેકબાલ લેવા જવાને તત્પર થૈયે છાંયે. તેવા મહાન ઉદ્યોગી પંડીતના વિદ્યાભ્યાસને દીલોજાનથી ઉત્તેજન આપવા આપણી તમામ શકતી હાજર કરવાને રાજી થૈયે છાંયે, પણ આપણે તેવી ઉત્તમ પ્રકારની થતી મેહેરબાનીને વખાણી ગ્રંથકર્ત્તાના મોહોટા દરજ્જાને સભ્યતાનો શૃંગાર જોઈએ છાંયે, ત્યારે તો તે ઉપર અથાગ સંતોષ પામીએ છીએ.

આ રીતે હર્ષભેર પેહેલવી શબ્દકોષના પેહેલા વાલમ અને તેના વિદ્વાન કર્ત્તા દસ્તુર જામાસ્પજીને મુબારકબાદી ઈચ્છીએ છીયે. આપણી પારસી કોમની અમૂલ્ય ને જોખમદાર દસ્તુરીનાં ઉત્તમ માનમાં ઉધરેલા એઓ આજ ઉત્તમ પંગતીના ગ્રંથકર્ત્તા ગણાઈ ચુકા છે. ઉત્તમ પ્રકારના આ પેહેલવી શબ્દકોષનો ઇંગ્રેજી ગુજરાતી ગ્રંથ રચનાર કેહેવાતા પોતાની કોમનુ શ્રેષ્ઠ આદરમાનરૂપી મત પામ્યા છે. અતી દીકટ અતી પુરાણા અને અભ્યાસી આ વિષયથી મચકુર દસ્તુરે વિદ્વાન આલમમાં સાબેત કર્યું છે કે એઓ પોતાના અમૂલ્ય વખતને આ જગતની સેવામાં ગુજારવાને સદા ખંતી છે. એઓની એ સેવા એઓને માન પમાડનારી છે.; એઓને માન પમાડીને વિદ્વાન આલમને માન પમાડેછે, એ બહુ તારીફ લાયક છે. એ ઉદ્યોગ પસંદ પડતો ને વિદ્વાનોને પ્રશંસા પમાડનારો છે. દસ્તુરીના પાદશાહી મરતબા ઉપર બીરાજનારને સ્વાભાવિક છે કે અભ્યાસીપણું તાબેદાર કરી લે, પણ આ ખ્યાલ આપણા વિદ્વાન દસ્તુરે કેવલં ભુલો કર્યો છે અને તેની સાબેતીઓ જોઈએ તો ખુલી મલી આવેછે. આજ વરસો થયાં આપણા આ બાહોસ ગ્રંથકર્ત્તા દસ્તુરે અછા નીબંધોથી પોતાના ટોલાંને પોતાની શક્તિ કેવી છે, તેમાં કેટલું આબ ને તેજ ને વિદ્વત્તા સમાયાં છે, તે ઓલખ આપી છે. અને તેવી પ્રકારના વિદ્યા ઉદ્યોગથી આગલ વધીને આજ અથાગ શક્તિની ઓલખમાં આ કિમતી પેહેલવી કોષ, તેના ઇંગ્રેજી ને ગુજરાતી તરજુમા સાથ આપણી હજુર ઝલકાવ્યો છે. જેઓને પ્રાચીનકાલની ગુપ્તરૂપ ધારણ કરેલી વિદ્યાભ્યાસનો કાંઈક ખ્યાલ છે, તેઓ આ પેહેલવી શબ્દકોષના આરંભથી હેરત થયા છે, પણ તે આરંભ જયારે પારશી કોમના એક દસ્તુરથી થયલો જોઈએ છે 'ત્યારે તેઓ હેરત થયા સાથ ખુશી ને સંતોષ જાહેર કરેછે. આગલા જમાનામાં ઈરાનની શાહાનશાહત વખતે રાજદરબારની જબાન પેહેલવી હતી, અને તેથી એકવાર આ જબાન સજીવન થાય તો ગુજરેલા પુરાણા વખતના રાજ્યધોરણોને શાહાનશાહતના કારોબાર ઉપર અજવાલું પડે. જે જમાનામાં શીકનદરે આપણું દુન્યાં પગ હેઠલ ધરી રાખનારૂં રાજ્ય, શાહાનશાહ દારાના દસ્તથી જીતીલીધું તે જમાનામાં તો પેહેલવી એટલી ખીલેલી ને દરબારની વપરાતી જબાન હતી કે તે વેલાના શીકનદરનાં પરાક્રમનાં એહવાલો પેહેલવીમાંજ વિદ્વાનોએ નોંધી લીધાં હતા. એ પેહેલવી જબાનને ફરીથી એકવાર અરદેશર બાબગાન ને શાપુર જેવા જોરેમંદ ઈરાની શાહાનશાહોએ તાજી કરી અને એવી ખીલવી કે તે પછી શું ધરમ કે શું રાજપ્રકરણને લગતા તમામ લખાણો તેમાંજ થયાં. તે ભાષાનો આજના જમાનામાં આખો કોષ ઉપજાવ્યાનાં કામ માટે જે અસલી વિદ્યાનો ખાં, તેમ ઘણીએક બીજી ગુંચવણોને ભેલસેલ સમજવાને સામર્થ હોય તેજ ફતેહમંદ ઉતરે; તેમ દસ્તુર ફતેહમંદ ઉતર્યા છે.

દસ્તુર પુરાતન જબાનના માહીતગાર જણાયા છે અને એઓની શકિત આ કામ પાર ઊતારવા યોગ્ય છે. તે ઉગમણ જબાન જાણકોએ પોતાના અભિપ્રાયમાં જણાવ્યું છે તે અભિપ્રાય મજકુર દસ્તુરની શકિત વખાણે છે. દસ્તુરનાં આ કામ આરંભને દીલોજાનથી પાર ચાહનારાઓમાં મોહોટા ને જાણીતા કાબેલ વિદ્વાનોનાં નામ બીરાજે છે. ડાકટર વીલસન જેવો બાહોશ પંડીત, ડાકટર એન્ડ્રીઆસ જેવો જરમન વિદ્વાન ને વેસ્ત જેવો ઉગમણ તરફની ભાષાનો અભ્યાસી આ પેહેલવી કોષની આવૃત્તિને મોહોટાં માન ને જશને અમરતાનું એક મુખ્ય સાધન માનીને આપણા દસ્તુરની જેહેમતનાં મહા વખાણ કરેછે. પારસીઓના જાણીતા મહા કાબેલ પંડીતો, મી૦ ખરશેદજી રૂસ્તમજી કામાં, પુણેવાલા દસ્તુર હોશંગજી જામાસ્પજી અને મી૦ ધનજીભાઈ ફરામજી પટેલ, આપણા દસ્તુરના આ ઉદ્યોગને નામદારી નવાજનારો ને પારસીઓનાં નામને યશ પમાડનારો સમાન મત આપેછે. આજના આપણી હજુરમાં વસેલા વિદ્વાનોએ દસ્તુરનાં પેહેલવી શબ્દકોષનાં ભારી કામના વખાણ ગાઈ પોતાને સ્તુતિપાત્ર કર્યા છે, દસ્તુરનાં આ કામ ઉપર સંતોષની નજરે ચોકસ તપાસ જણાવવામાં જે તેઓએ ખાલેસપણું વાપરયું છે તે બંધે તરફ સારો સંબંધ બાંધે છે. ઉગમણ જબાનના મહાન અભ્યાસીઓનાં ઉંચા મત પામીને દસ્તુરજીએ પણ તેવાજ મત લાયક કામ બજાવ્યું છે તે કયો પંડીત એઓની મેહેનત ને વિદ્વત્તાને જશ ભરેલી સ્વીકારવા ના પાડશે? આ રીતે આપણા પંડીત દસ્તુર પોતાના અથાગ શ્રમના મોટા ગ્રંથ વિશે યશને માનપાત્ર થયા એ શુભ થયું છે. એ શુભ થવામાં સ્વચ્છ આનંદ સમાયો છે. સ્વચ્છ આનંદ એટલા માટે સમાયો છે કે, આવા ઉગમણ જબાનનાં અજવાલાં કરનારા કામમાં આજ તલક યુરોપના વિદ્વાનોએ ઝોંકાવીને નામ કાઢયાં છે. જરમન દેશના વિદ્વાનો સર્વથી શ્રેષ્ઠ પદવીએ ઉદ્યોગમાં પામ્યા છે. મછે ફ્રેન્ચો અને ગ્રેટબ્રીટનના ભાષા અભ્યાસીઓનાં નામો અસલી જમાનાની જબાન પ્રગટ કરવામાં આશકારા છે. પેહેલવી ભાષા આ જમાનામાં કેવલ બીંદુ થઈ પડેલી તે ઊપર જે પણ કોશેશ, ખ્યાલ કે અજવાલું પડતું તે સઘલું યુરોપના વિદ્વાનોથી પડતું હતું. તે પ્રખ્યાત વિદ્વાનમંડલમાં પારસી કોમની સામેલગીરી થઈ છે, અને તે પણ પારસી કોમના મરતબાવાલા ને બુજોરગ દસ્તુર જેવા તત્વવેત્તાથી આરંભ થયો છે. એ ઉલટ ને ઉદ્યોગનો ખુશાલી પમાડનારો ફેરફાર આપણાં મન આનંદમય કરેછે. આપણી જબાન વિશે અસલથી લાગુ પડેલા બેદરકારીના બટામાંથી આજે આપણી કોમને મજકુર દસ્તુરે મોકલી કરી છે. મોકલી કરીને ઈજતને દરજજો દીધો છે. તે જેઓ બારીકીથી ચોકસ તપાસ કરેછે તે તરત સ્વીકારે છે. અને આ ગ્રંથમાં બીજી હાંસીલ સમાયલી છે. તે હાંસીલ આપણને

આપણા એક મહાવિદ્વાન બેહેસ્તનશીન દસ્તુર મીનોચેહેરજીની નત્રેસરથી જાહેર આવતી ઓલખ છે. અવલમાં પેહેલવી શબ્દકોષનો આરંભ એ મરહુમ દસ્તુરજીએ કર્યો હતો, જેઓની કાબેલીઅત માટે આપણા પ્રસિદ્ધ વિદ્વાનોનું ઉંચું મત છે. પણ પ્રવીણ દસ્તુરજીના અકાલ મૃત્યુએ એ કામ આજ વર્ષો આગલ હયાતીમાં આવતાં અટકી ગયું, એવો કાંઈ ખુલાસો આપણો ગ્રંથકર્ત્તા પોતાના ગ્રંથ શીરૂઆતે આપેલા ખુલાસામાં આવેછે. તે મરહુમ દસ્તુરજી મીનોચેહેરજી માટે જે કાંઈ હમારા સાંભલવામાં આવ્યું છે તે પ્રમાણે તેઓ ઉગમણ ભાષામાં એક એવા મહાપંડીત થઈ ગયલા જણાય છે કે તેવા ઉસ્તાદો આપણા ટોલામાં કદાચજ મલી આવશે. ફારથી, જંદ, સંસ્કૃત, પેહેલવી ઈત્યાદિ પ્રાચીનકાલની ભાષાઓ તો તેમને ઘરની ભાષા માફક સેહેલ ને સાધારણ હતી. મરહુમની ફારસી ગજલો ને મુનાજાતો, સંસ્કૃત ને જંદ દુવાઓ પેહેલવી તરજુમા અને એ વિગેરે આરબી લખાણો આજ પણ એઓનાં પુસ્તકખાનામાં હયાત હશે. એવા નામીચા દસ્તુરે આરંભેલા પેહેલવી કોષનો, તેમની મરજીને અનુકૂલ આવતો જનમ આપવાનું કામ તેઓનાંજ વિદ્યાભ્યાસી ને ચંચલ પુત્રથી આજના સુધરેલા વખતમાં આજના અતી ઘણા સુધારાને ઉપયોગીપણાં સાથ ઇંગ્રેજી જબાન સાથે પાર પડતું જોઈ પારસી કોમની છાતીમાં બેશક મોહોટાઈનો ઉછાલો થાશે. દસ્તુર મીનોચેહેરજી જો હયાત રહ્યા હતે તો પેહેલવી કોષ, ફારસી જબાનના તરજુમા સાથ જાહેર પાડતાં ઉગમણ જબાનમાં મોહોટું નામ કાઢી જાતે અને ઈરાન દેશના ફારસી વિદ્વાનો પાસ ઓર પણ પોતાની ફારસી જબાન માટે ઉંચું મત બંધાવ્યામાં ફતેહ પામતે. વલી આ અમૂલ્ય ગ્રંથમાં એક સબબ આજ અછા હીત સહીત ગુપ્ત સમાયલો છે. તે આપણી સઘલી પારસી કોમને સુધરાઈને ખાલેસીમાં ઉત્તમ કેહેવાડે છે. આ સબબ તે, તેનું આપણા માજી ગવરનર સાહેબ. સર ફીલીપ એડમન્દ ઉડહાઊસને અર્પણ થવું છે. આ છેલો હાકમ પોતાની હકિમીની સરૂવાત આપણી કોમ સાથ નાદુરસ્ત લાગણીથી કરી ચુકો હતો. તે નામદાર આપણ સંગાથે બેદરકારી ને ગુમાનથી વર્તવાને હીમત કરી શકયો, તેણે આપણી પારસી મોહોટાઈ અને મરતબાને બેબીસાત ગણીને આપણી ઊપર નાલાયકી ગુજારી, જે માટે આપણા પાણીવાલા ફીરકાએ ગ્રેટબ્રીટન હિંદુસ્તાનના વજીરને ફરીયાદ ગુજારી હતી. તે દીલગીરીભરેલો આયામ વહી ગયો. વખત ફેરવાયો. અને આપણા દસ્તુર ગ્રંથકર્ત્તા એ છેલા હાકેમને પારસીઓનાં ઊદાર દીલ, ખાલેસી, ધીરજ ને ક્ષમાનો એવો તો મોતેબર દાખલો દેખાડે છેકે પારસી લોહી વખણાયું છે. આ એક દાખલો એવો સંતોષકારક બન્યો છેકે બીજા એવા ન્હાના અગણીત દાખલાઓ નીર્જીવ તરફથી બન્યાં કરતાંને

સરસ ને મતલબને અનુસરતું છે. આ દાખલામાં માજી ગવરનર સાહેબને પારસી ક્ષમાશક્તિનો સીધો ખ્યાલ આવ્યોજ હશે. પારસી કોમપર કોપથી જોનારા તે હાકમે આ એક પારસીઓમાં પાદશાહી દરજ્જેના જ્ઞાની દસ્તુરથી મલેલા અર્પણ આદરમાન સંજોગે પારસી ફીરકાની મ્હોટાઈ અને સુધરાઈ ને ઊદારતા ને ઊંચા લોહીની કિમતી અસર બુજી હશે, ગુજરેલા ગેરઈનસાફ ઊપર ઓર તેને દલગીરી ઊપજી હશે. એ બેશક બનવા જેવું છે. એ સુધરાઈ ને સફાઈ પામેલા ઉંચાં દીલના દાખલાથી મજકુર દસ્તુરે આવતા હીંદુસ્થાનના હકેમોની નજરમાં આપણી કોમને માન ને ઈજત પમાડી છે. એ દસ્તુરે ભરેલું કદમ બહુ વાજબી છે. એ કદમ ભરાયું, તે ભરનારના મોહોટા ને ઈજતવાલા મરતબા તરફ જોતાં નેક થયું છે. એ કદમ ગુણીને પસંદ છે. લાંબા તરક પોંહોંચાડનારા આ અર્પણથી સંતોષ માને છે. કોઈ ગુજરેલા બેહોશ બનાવતું કપટ રાખી દીલ સાંકડું દેખાડવાનું કામ દાનાવો પસંદ રાખનાર નથી. વેર ને હરીફાઈમાં મોહોટા વિદ્વાનો પોતાની વિદ્યા લજાવવાના કામથી હાથ ઊઠાવે છે, સાંકડા મનમાં ડહાપણ જલવાતું નથી; તેવી સ્થીતિમાં આવી પડી પશ્ચાત્તાપ સંગ્રહ કરવો એ કામ આપણી પારસીની અસલી ને પુરવીણ કોમને બીલકુલ લાયક નથી. તેની આપણા કાબેલ દસ્તુરે દર્યાફત કરી છે. તે દર્યાફત કરીનેજ એ અર્પણ કરવાનો ખ્યાલ મનમાં ઊત્પન્ન કર્યો હશે, ઘણાક કલાકો એ ખ્યાલ દૃઢ કરવામાં ગુંતાયા હશે. એ કદમ ભરવામાં ખરી ફરજને હૈડે ધરી હશે. અને તે સિદ્ધ થતાં પરીણામે આ કદમ ઉપર અમલ કરી તે ભરાયું છે એવો ચોકસ અટકલો થાયછે. એ લાંબી નેગાહથી પારસી ઈજતમાં વધારો થયો છે એ ઉપકાર પારસી ફીરકા ઊપર પેહેલવી શબ્દકોષનો ગ્રંથ વરસાવવાને ભાગ્યશાલી નિવડયો છે. એ જ્યારે આપણા ધ્યાનમાં ચોકસ કરેછે, ત્યારે તે ગ્રંથ પોતામાં સમાયલી અમૂલ્ય ને વિદ્વાન સેવાથી કેવો પઠારત ને ગુણવાન નીપજ્યો છે એ વિશે જેટલું બોલાય તેટલું થોડુંજ. પેહેલવી શબ્દકોષ અનેકાર્થે સમાયલી તજવીજોથી હમને તો બહુ સંતોષ પમાડે છે. એ એક લેખે આ જમાનાની સુધરેલી પારસી જ્ઞાનશકિતની માતબરી છે.

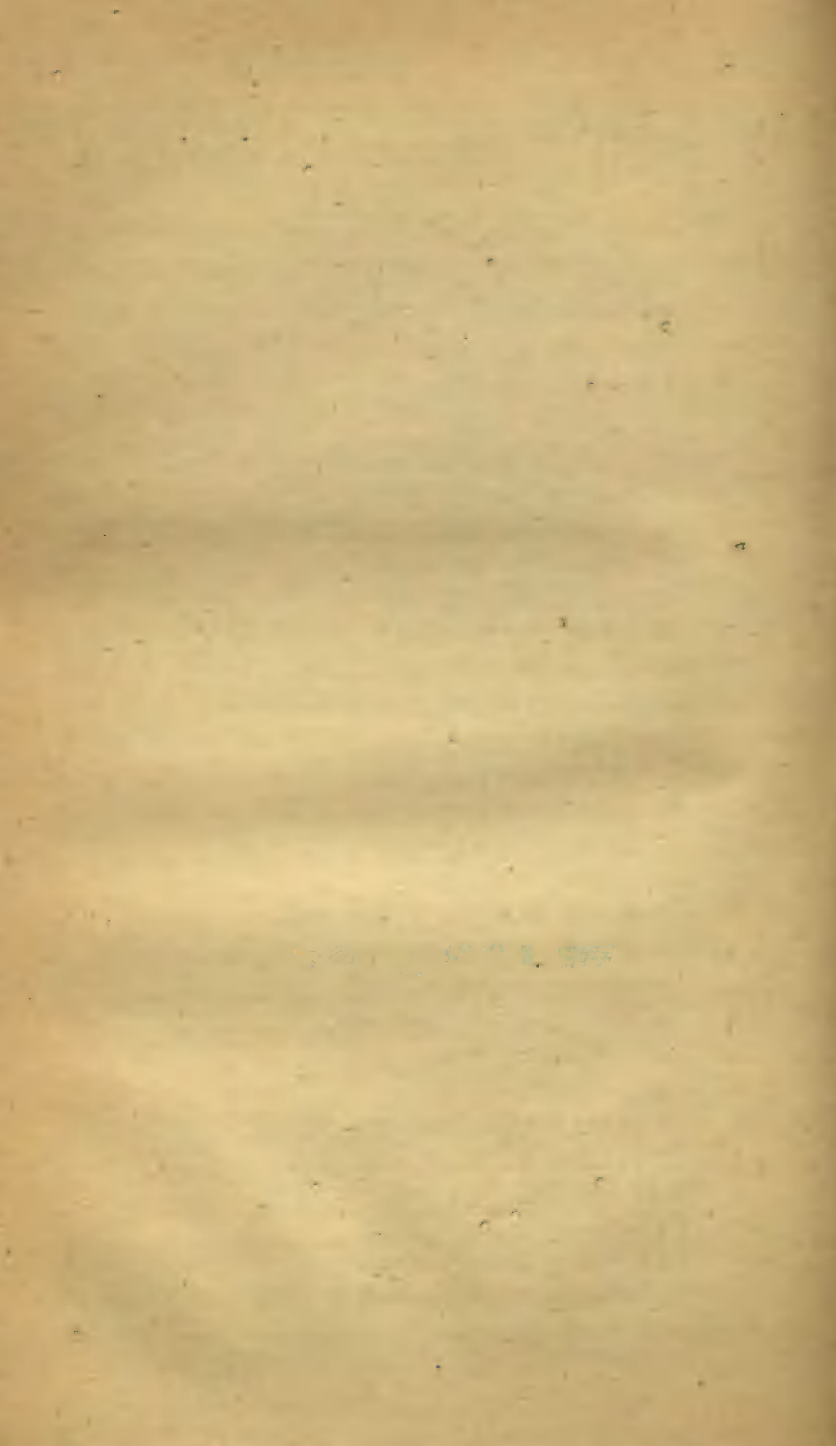
છેલ્લે ઊગમણ જબાનના પ્રવીણ જાણનારા જ્યારે એ કિમતી ગ્રંથની સેવા મોહોટા હેત ઊમંગથી સ્વીકારે, ત્યારે આપણથી એના કાબેલ રચનારને એ અતી ઊપયોગી કામમાં ફતેહ ઈચ્છયા વિના એ ગ્રંથને વાજબી ઈનસાફ આપી શકાતો નથી. એવી વાજબી-ઈચ્છામાં જ્ઞાનીઓ ફકત નામનીજ સામેલગીરી ધરાવશે નહીં પણ એ કામ દરમેઆન જોઈતી સઘલી મદદને ફિરતી આપવાને મેદાન પડશેજ. વલી પારસી ટોલાના દરેક જણ પોતાની કોમનો મોહોટા મરતબાનો દસ્તુરનો પેહેલવી ગ્રંથ ખરીદી દવ્યનો બોજો એવો ઊપર પડવા દેનાર

નથી, કે જેથી જેવો આરંભ થયો તેવીજ સમાપ્તિ થતાં ગ્રંથકર્ત્તાને મહાન અમર યશ મલે. સેવટે અમો આપણા ગ્રંથકર્ત્તા દસ્તુર સાહેબને એવણના ઊદ્યોગમાં સંપૂર્ણતાની મુબારકબાદી ચાહીએ છીયે.

પણ એટલું તો જણાવવાને ભુલવું નહીં જોઈએ કે આ ગ્રંથ જેવો સરસ વિદ્વત્તાથી પૂર છે તેવીજ સરસ છપાઈ લેવાઈ છે. આપણી ટાપુના પ્રખ્યાત એજુકેશન સોસેટી પ્રેસમાં આ ગ્રંથ છપાયો છે. જયાં છપાઈના છાપાની સુંદરતા ખીલવવાને કસી બાકી રાખી નથી. એવી સરસ છપાઈનો ગ્રંથ આજ તલક હમારા જોવામાં ફકત મી° અરદેશર ફરામજી મુસની હિંદુસ્થાનની મુસાફરીનો આવ્યો છે જેમાં તેના કાબેલ કર્ત્તાએ આપણા પેહેલવી શબ્દકોષ ગ્રંથકર્ત્તા જેવો શોખ બતાવ્યો છે. પણ આ પેહેલવી ગ્રંથમાં તો છપાઈની સુંદરતાની હદજ થઈ છે. જલકાઠ ભરેલા જાડા કારડ જેવા લીસા કાગલો ઊપર પેહેલવી જેવી પુરાણી જબાનનાં બોલા, હાલ જમાનાની ઈંગ્રેજી ને ગુજરાતીના સુંદર આકાર સાથે જાણે છપાઈની ખુબસુરતીનું ચિત્ર થઈ રહ્યું હોય એવો આ ગ્રંથ શોભી રહ્યો છે. ઘણીજ સરસ છપાઈ, ઘણોજ ઉપયોગી અમૂલ્ય ગ્રંથ ને મહાન દરજજો ધરાવનાર કાબેલ કર્ત્તા એ સંધા સાધન સાથ મલ્યાથી સર્વે કહી શકશે કે પેહેલવી શબ્દકોષ આપણા પુસ્તકખાંનાની ઊત્તમમાં ઊત્તમ શોભા થઈ છે.

આએ કેતાબ ખરીદદાર સાહેબોનાં નામની વધુ ટીપ.

નકલ.	
૨	શેઠ અબદુલ સકુરમુસા (ઓરીસા).
૧	શેઠ અરદેશર બેરામજી કાપડીઆ.
૧	શેઠ એદલજી મેહેરવાનજી.
૬	કલકતાની નામદાર સરકાર.
૧	શેઠ ખરશેદજી કાવશજી.
૧૦	સર જંમશેદજી જીજીભાઈ તરાંસલેશન ફંદ ખાતેથી.
૧	શેઠ જીવનજી એદલજી ભોમીસા.
૧	શેઠ દાદાભાઈ પેસતનજી.
૨	શેઠ દાદાભાઈ બેજનજી કાતરક.
૧	શેઠ દાદાભાઈ રૂશતમજી અપુ.
૧	શેઠ દોરાબજી કામાજી ભરૂચા.
૧	શેઠ દોરાબજી ફરદુનજી ઉસ્તાદ.
૧	શેઠ નવરોજજી જેહાંગીરજી ગાંમદીઆ.
૧	શેઠ નવરોજજી માનેકજી શેઠનાં.
૧	શેઠ નસરવાનજી નવરોજી બોદ.
૧	શેઠ નસરવાનજી ફરદુનજી પારખ.
૧	શેઠ પેસતનજી એદલજી સરાફ.
૧	શેઠ ફરાંમજી અરદેશર દાવર.
૧	શેઠ ફરામજી હોરમજજી બમનજી શેઠનાં.
૧	શેઠ બમનજી ખરશેદજી બાંદુપવાલા.
૧	શેઠ બરજોરજી રૂશતમજી મીસતરી.
૧	શેઠ બેહેરામજી નશરવાનજી સંજાણાં.
૩	મદરાસની નામદાર સરકાર.
૧	દાકતર માનેકજી આદરજી.
૧	શેઠ રતનજી જમશેદજી જસાવાલા.
૧	શેઠ રતનજી જમશેદજી ફરદુનજી પારખ.
૧	રોયલ લાઈબરેરી ઓવ બરલીન.
૩	શેઠ રૂશતમજી દાદાભાઈ માદન.
૧	શેઠ હોરમજજી બેજનજી દસ્તુર.
૧	શેઠ હોરમજજી મેહેરવાનજી નારીએરવાલા.

અહાનદ, અહાને, ahânad, ahânê. ક્રિ૦ અ૦ બીજું, બીજી મરતબે. Adv. Another, a second time.

અહુને, ahunê. વિ૦ આજેજ. Adj. Unable, weak, humble, hopeless.

અહુન્યે, આનીયે, ahunyê, ânîyê. વિ૦ બીજું. Adj. Another.

આવંદ, âvand. એક પ્રત્યય છે, જેનો અર્થ "રાખનાર," "ધરાવનાર" થાયછે:—જેમકે =શક્તિ ધરાવનાર, કૌવત રાખનાર. A suffix denoting "one who keeps—possesses":—as in =one who keeps strength—vigour.

આહોએ, âhôê. ના૦ એબ, ઈલ્લત. Blemish, vice. Pâz.

ખાનગ, khâng. આએ બોલ એક ફરહંગમાંથી લીધો છે અને તેનો પાજંદ છે. This word is taken from a glossary, and its Pâz. equivalent is

ખાનદ, khânad. ક્રિ૦ વાંચેછે, ભણેછે, પઢેછે. V. Reads, recites, studies (pres. 3rd sing.).

ખાને, khânê. ના૦ ઘર, મકાંન, રહેઠાણ, વાસો. Subs. A house, an abode, residence. Comp. Per. خانه

ખાવંદ, khâvand. ના૦ સાહેબ, ખોદાવંદ, બુજોર્ગ, ધણી, ભરથાર. Subs. Lord, master, a man of authority, an elderly and venerable man, a husband.

યાવંદ, yâvand. વિ૦ પામનારૂં, હાંસલ કરનારૂં. Adj. Obtaining, acquiring. Comp. Per. یابند

હવંદ, હાવંદ, havand, hâvand. Vand. VIII. ક્રિ૦ અ૦ ખરૂં, ખરેખર, બરાબર, એકસરખી રીતે, મલતું; પોતે. Adv. Truly, positively, properly, alike, equally, personally.

હવંદ, havand. વિ૦ એકસરખું, શબ્દ૦ અ૦ નજદીક, આગલ. ના૦ હદ. Adj. Similar. Prep. Near, before. Subs. A limit.

હવંદ, havand. ક્રિ૦ થાએ, હોએ. V. May be—become—happen. Av.

હવંદ, havand. Vand. VIII. સર્વ૦ પોતે, જેમકે = 'તે પોતે દેવ'. Pron. One's self.

હાન, hâna. વિ૦ બીજું. Adj. Another. Av.

હાવંદ, hâvand. ના૦ પડતલ જગ્યા. વિ૦ એકસરખું. Subs. Waste land, an uninhabited or uncultivated tract of land. Adj. Like, similar. Av.

હાવંદ, hâvand. ના૦ ઉતરતી અંધારી, અંધારીનું ઉતરવું. Subs. The shading darkness, decline of darkness.

હાવંદ, hâvand. ક્રિ૦ અ૦ એટલું બધું. Adv. So much.

અખુઈ, હવંઘેહ, akhuî, havanghêh. વિ૦ દિલવાલું, દિલોજાન; કીર્તિવાલું. Adj. Hearty, cordial, sincere; glorious, iilustrious.

અખ્વી, akhvî. વિ૦ દિલગુરદાવાલું, કએઆસ રાખનારૂં. Adj. Hearty, contemplative.

અહનવી, અહુની, ahnavî, ahunî. ના૦ મેહેરબાંની, રેહેમ, નરમ દિલ, બક્ષેશ, રેહેમત. Subs. Favour, regard, mercy, kindness, a soft—kind heart, gift.

અહૂઈ, અહૂગી, ahûî, ahûgî. ના૦ સાહેબી, મ્હોટાઈ, પાદશાહી, બુજોરગી; જીંદગી, હેયાતી. Subs. Mastery, rule, authority, sovereignty, greatness, command; life, existence.

આહૂયે, âhûyê. ના૦ કરપીન ગુનાહ કરવો તે, મરદુમ દુશમની, મનુષ્ય જાત સાથનો દ્વેષ. Subs. Committing a wicked crime, enmity with mankind, misanthropy.

ખાવી, khâvî. Yt. Serôs. વિ૦ ઉંઘરેટું, ખાબવાળું, જાગૃત નહીં. Adj. Sleepy, drowsy, not wakeful.

હાઊશ, hâûsh. ના૦ જ્ઞાત, નાત, જાત. વિ૦ મલતું, લગતું. Subs. A caste, a sect, kind, sort, class. Adj. Similar, alike.

હાની, hânî. વિ૦ બીજું, ઉલટું; જેમકે = 'બીજી—ઉલટી મોરાદ-ઈચ્છા.' Adj. Another, contrary, reverse; as in = another or contrary wish —desire.

હાવોશ, hâvôsh. Gloss. ના૦ પેગમબરની ઉમત, કોમ, શાગેરદ, શિષ્ય, ચેલો; તરજુમો. Subs. People of the same belief, nation, tribe; a pupil, a disciple; translation.

ખાનીહા, khânîhâ. ના૦ નેહેરો, ઝરાઓ, નાલાંઓ. Subs. Rivulets, brooks, springs. Per. خانیہا

હાનીહા, hânihâ. નાο હાવનીમો, ખાંડણીઓ. Subs. Hâvanîms, metallic mortars.

અ-હોશી, a-hôshî. Dâd. નાο અમરપણું. Subs. Immortality. Comp. Av. , Per. نوش

અ-હોશીહા, a-hôshîhâ. ક્રિο અο વગર મોહોતે; મુરખાઈપણે, જંગલીપણાથી. Adv. Without death; foolishly, in a savage manner.

અ-હોશોમંદ, a-hôshômand. Dâd. વિο મોહોત વગરનું, અમર. Adj. Immortal, deathless, imperishable. Comp. Av.

હાન-બેહેર, hân-bêhêr. નાο બીજો ભાગ. Subs. Another share, portion.

હવન-ગાહ, havan-gâh. નાο પડતલ જગા, ખેડાણ વગરની જગા. Subs. Waste land, fallow—uncultivated land.

હાવન-ગાસ, હાવન-ગાહ, hâvan-gâs, hâvan-gâh. નાο હાવન ઘેહનો વખત, સહવારનો વખત, દાહાડાની પેહેલી ઘેહ. Subs. The time of Hâvan, the morning time, the first division of the day. Comp. Av.

અ-ખુનશંદી, a-khunshandî. વિο નાખુશ થયલો, અસંતોષી. નાο નાખુશી, અધીરાઈ. Adj. Displeased, discontented,, dissatisfied. Subs. Displeasure, dissatisfaction, impatienee. Pâz.
Contrast Per. خرسندي

ખાન્દાન, khândân. નાο નસલ, પેહેડી, અવલાદ, ખા-

નદાન. Subs. Family, race, pedigree, descent, generation. Per. خاندان

ખાનેશ્ને, khânêshnê. ના૦ પઢવું, ભણતર, ભણવું. Subs. Act of learning—reading—reciting.

યાવનદાન, yâvandân. ના૦ પામનારાં. Those who obtain.

હુનશ્ને, hunashnê. ના૦ ખુંદવું, કુટવું, નિચવવું. Subs. Act of pounding—beating—squeezing.

હાવન-શેગાફતન, hâvan-shêgâftan. ક્રિ૦ હાવનીમ વજાડવી. V. To sound—ring a Hâvanîm (a metallic mortar).

હાની-કામ, hânî-kâm. ના૦ બીજી-ઉલટી ઈચ્છા. Subs. Another or contrary wish.

હાવોશ્ત, હાવેશ્ત, hâvôsht, hâvêsht. See hâvôsh.

હાવોશ્ત, hâvôsht. ના૦ પેગમબરના ઉમત; શાગેરદ, બંદો, ગોલામ. Subs. People of the same belief; a pupil, a servant, a slave.

હાવેશ્તાન, hâveshtân. ના૦ બખત-આફ્રીદ નામના દસ્તુરનાં છોકરાનું નામ. Subs. Name of the son of Dastur Bakht-âfrîd.

હાવોશ્તાન, hâvôshtân., ના૦ શાગેરદો; પેગમબરની ઉમતો. Subs. Pupils; men of the same belief.

અ-હુઈદાર, a-hûîdâr. વિ૦ દેહેશત—ધાસ્તી નહીં રાખનાર. Adj. Not fearing—dreading.

અહુઈદાર, ahûîdâr. વિ૦ સાહેબી કરનાર,

મ્હોટાઈ ભોગવનાર. Adj. Enjoying superiority—greatness.

અહૂ-દાદાર, ahû-dâdâr. ના૦ પેદા કરનાર ધણી. Subs. The Lord Creator.

અહૂન-દાદાર, ahûn-dâdâr. ના૦ શુરાખ કરનાર. Subs. One who makes a hole.

અહૂનીદાર, ahûnîdâr. વિ૦ શુરાખવાળું. Adj. Having holes, perforated.

હાવેશ્તાર, hâvêshtâr. ના૦ સાગેરદી કરનાર, શિખનાર. Subs. An apprentice, a learner.

હાવોશ્તાર, hâvôshtâr. ના૦ શિષ્યપણું કરનાર, શિખનાર, શિખાઉ. Subs. A youth or scholar under the care of an instructor or tutor, a learner, a tyro.

હાવેશ્તી, hâvêshtî. ના૦ શાગેરદી, ચેલાપણું. Subs. Pupilage, apprenticeship.

હાન-શતુનીહા, hân-shatunîhâ. ના૦ બીજાં શેહેરો. Subs. Other cities.

હાવેશ્તગીહા, hâvêshtagîhâ. ક્રિ૦ અ૦ શિષ્યની રીતે, ચેલા તરીકે. Adv. In a way deserving of a pupil—apprentice.

અહૂ-ગામે, ahû-gâmê, ના૦ ખરાબ—દરીદ્ર પગલાં. Subs. Ominous footsteps.

અહૂ-જામે, ahû-jâmê. ના૦ ખરાબ—મેલાં કપડાં. Subs. Bad—dirty clothes. + = Per.

અહૂ-શમઘ, ahû-shamagh, નાo ખરાબ—ખોરૂં તેલ. Subs. Bad—rancid oil.

હનગામે, hangâmê. નાo વખત, મોહોસમ. Subs. Time, season. Per. هنگام

હાન-જામે, hân-jâmê. નાo બીજાં—પડત કપડાં; બીજો—પડત જામ—પ્યાલું. Subs. Other—unused clothes; another cup, an unused goblet. + = Per. جام

હાન-દામે, hân-dâme, નાo બીજી પેદાયશ. Subs. Other creations. + = Av. , Sans. धामन्, Per. دام

હાન-શમે, hân-shamê, નાo બીજું નામ. Subs. Another name. Comp. Ar. اسم

આ એ બોલ પેહેલવી 'દામદાદ'માં, પેગમબર અશો જરથુશ્તની બાબદમાં આવેલો છે. This word occurs in the subject on Zoroaster in the book called *Dâmdâd*.

અ-ખુબે, a-khubê. વિo ખુબી વગરનું, સારૂં નહીં. Adj. Devoid of goodness—merit, not good. Contrast Av. , Per. خوب

અહુઈ, ahuî. See ahûî.

અહુયે, ahuyê. નાo પાદશાહી, સાહેબી; અહુરમજદી. Subs. The kingly office or dignity, royalty; Godhead, Hôrmazdî.

આનોયે, ânôyê. નાo તે જગા, તે જેહાન. Subs. That place, that world (*i.e.*, the next world).

ખાવગી, khâvgî. ના૦ ખાલેસી, પાકીજગી, નિર્મલતા. Subs. Purity, cleanness, guilelessness, limpidity, clearness.

ખાવી, khâvî. Yt. Serôs. વિ૦ ખાબવાળું, ઉંઘરેટું. Adj. Sleepy, drowsy.

હાનીએ, hânîê. ક્રિ૦ અ૦ બીજું, બીજી રીતે. Adv. Another, a second time, in another way.

હાવંદી, hâvandî. Dink. વિ૦ માફક, બરાબર. Adj. Similar, agreeably uniform.

હૂબે, hûbê. ના૦ પુશ્તિ, હીમાયત ; ખાંધ, ખભું. Subs. Support, protection, advocacy; a shoulder.

આ એ બોલ દીનકર્દનાં ચોથાં દફતરમાં નીચે જણાવેલી એબારતમાં આવેલો છે:–This word occurs in the following sentence of the 4th volume of the Dinkard :—

અહવંદી, ahvandî. See hâvandî.

અહુ-વેશ, ahu-vêsh. ના૦ વધારે એબ–ખામી. વિ૦ વધારે ખરાબ. Subs. More defects—blemishes—failings. Adj. Worse, more depraved—evil.

યાવંદી yâvandî. વિ૦ પામવા—હાંસલ કરવા લાયક, મેલવવા જોગ. Adj. Obtainable, that may be procured.

હાન્દી, hândî, ક્રિ૦ અ૦ બીજી રીતે, જુદી રીતે. Adv. In another way, in a different manner.

હાન-નસા, hân-nasâ. ના૦ કોઈ બીજો નસો, બીજી કોહોતી ચીજ. Subs. Some other putrid matter, some

other dead body in a state of decomposition. Comp. Av.

હાન-વેશ, hân-vêsh. વિ૦ બીજું ઘણું. Adj. Something more, much more.

હાવંદી, hâvandî. ના૦ બરાબરી, સરખાપણું, સરખામણી. Subs. Equality, similarity, likeness.

હાવનદિશ, hâvandish. ક્રિ૦ અ૦ એવું, તેવું, એ પ્રમાણે. Adv. Such, so, in such a manner.

અહ્વંદીહા, ahvandîhâ. ક્રિ૦ અ૦ બરાબર રીતે, એકસરખી રીતે, સરખામણીની રીતે. Adv. Equally, uniformly, similarly, by comparison.

ખાવંદીહા, khâvandîhâ. ક્રિ૦ અ૦ ખાવંદપણાની રીતે, ધણીપણાથી. Adv. In a manner befitting (or worthy) of a husband.

હવંદ-શીદા, havand-shîdâ. ના૦ ખરોજ દેવ, પોતે દેવ. Subs. Himself a Dêv, really a Dêv. Comp. Av.

અહવંદીહેદ, હવંદીહેદ, ahvandîhêd, havandîhêd. ક્રિ૦ બરાબર—સરખું થાયછે. V. Becomes equal—similar—alike. (Pres. 3rd sing.)

અ-ખુનેશ્ને, a-khunêshnê. ના૦ પઢવા વગરનું, નહીં ભણવું. Subs. Not reciting—reading; state of being not recited—read.

અહુઈગાંન, અહુઈયાંન, ahûîgân, ahûîyân. ના૦ સાહેબો, મ્હોટાઓ, બુજોરગો, સાહેબી કરનારા—રાખનારા. Subs. Grandees, lords, elders, those that exercise authority, those who govern—sway.

ખાનેશ્ને, khânêshnê. ના૦ પઢવું, ભણતર. Subs. Reciting, reading.

હવંદશ્ને, havandashnê. ના૦ બરાબર—સરખું કરવું. Subs. Doing equal—alike—similar.

ખાવીગી, khâvîgî. See , khâvagi.

અ-ખુ-સંદી, a-khunsandî. ના૦ નાખુશી, દલગીરી. Subs. Displeasure, dissatisfaction, sorrow. Contrast Per. خرسندی

અ-ખુ-સંદીહાતર, a-khunsandîhâtar. ક્રિ૦ અ૦ વધારે દલગીરીથી—નાખુશીથી. Adv. In a more dissatisfied—displeased manner, more sorrowfully.

અહુએ-દસ્તોબર, ahuê-dastôbar. ના૦ દસ્તુરોમાં વડો—સરદાર. Subs. The Dasturân Dastur, the chief among the Dasturs.

અહુ-દસ્તોબર, ahu-dastôbar. ના૦ એક પુરૂષનું નામ છે, જેમકે Subs. Name of a person; as in—

ખાવંદીતર, khâvandîtar. વિ૦ વધારે ધણીઆતું—ધણીને લગતું, વધારે એખલાને લગતું વલગતું. Ad. More personal, more belonging to a proprietor, more pertaining to one only.

હવંદ-સતર, havand-satar. Dâd. વિ૦ સેતારા—તારાના જેવી. Adj. Resembling stars, star-like.

હવંદીતર, havandîtar. ના૦ વધારે બરાબરી—સરખાપણું. Subs. Greater similarity—equality.

હાવંદીતર, hâvandîtar. વિ૰ વધારે મલતું આવતું, વધારે બરાબરીઉં. Adj. More equal—similar—resembling.

અહુન-જીનાક, ahun-jînâk. ના૰ તે જગા, તેજ જગા. Subs. That place, that very place.

અ-ખુરસંદ, a-khursand. વિ૰ અસંતોષી, નારાજ, અધીરૂં, ગંભીર. Adj. Discontented, displeased, impatient, grave. Av. , Pâz.

અ-ખુનસંદી, a-khunsandî. ના૰ અધીરાઈ, નારાજી, અસંતોષ, નાખુશી, દલગીરી. Subs. Impatience, discontentedness, dissatisfaction, sorrow.

અ-ખુનસંદીહા, આનુસોઈહા, a-khunsandîhâ, ânusôîhâ. ક્રિ૰ અ૰ નાઉમેદીથી, દલગીરીથી, નાખુશીથી, અસંતોષીપણે, રજા વગર. Adv. Hopelessly, sorrowfully, unwillingly, discontentedly, without permission.

અ-ખુનસંદતર, a-khunsandtar. વિ૰ વધારે નાખુશ—દલગીર, વધારે અસંતોષી—અધીરૂં. Adj. More displeased—sorry, more discontented—impatient.

અહુએ-દીન, ahuê-dîn. ના૰ દીનનો સરદાર, દાવર. Subs. The chief of the religion, *Dâvar*.

અ-દોસ્તાન, a-dôstân. Yt. Serôs. ના૰ દોસ્તો નહીં તે, દુશ્મનો. ("દોસ્ત" ને માટે અસલ શિકલ એ પ્રમાણે આવેછે.) Subs. Not friends—companions, enemies.

[illegible] ઓખે-ઉસ્તોમંદ, અંગુ-સ્તોમંદ, ôkhê-ustômand, angu-stômand. See [illegible], akhîstômand. Av. [illegible] [illegible], Pâz. [illegible] [illegible]

[illegible] હવંદીદન, havandîdan. ક્રિ૦ બરાબર—સરખું થવું હરીફાઈ કરવી. V. To be equal—alike—similar, to vie with, to compete.

[illegible] હાન-સ્તોરી, hân-stôrî. ના૦ બીજો પાલક, બીજા કુટુંબનો પાલક. Subs. Another adopted son, the adopted son of another family.

[illegible] અહુ-સરોશી, ahu-saroshî. ના૦ હોકમવાલો ગુરૂ, ફરમાંન આપનાર સાહેબ. Subs. An authoritative religious teacher, one who issues mandates. [illegible] + [illegible] = Av. [illegible] (from Av. [illegible])

[illegible] ખુન્બે, khunbê. ના૦ મટોડીનું વાસણ. (અસલ શિકલ [illegible], [illegible], [illegible] એ પ્રમાણે આવે છે.) Subs. An earthen pot—vessel.

[illegible] હવંદ-વાજ, havand-vâz. ના૦ બરાબર—ઘટતી બાજ. Subs. A proper *Bâj*.

[illegible] હવંદ-વાજોમંદ, havand-vâzomand. Nêrang. વિ૦ ઘટતી બાજવાલું, મુગું રેહેનારૂં. Adj. Relating to a proper *Bâj*, keeping silence.

[illegible] અહૂઈનાદ, ahûinâd. ક્રિ૦ સાહેબી હોજો. V. May he enjoy mastery.

[illegible] અખ્વીની, અખ્વીએ, akhvînî, akhvîê. વિ૦ રોશન વિચારવાલું, લાંબી નેગાહવાલું, દૂર અંદેશી. Adj. Having a clear idea, provident, foresighted.

અહુએ-દોસ્તી, ahuê-dôstî. ના૦ દોસ્તીનો સાહેબ. Subs. Master of friendship (lit.).

અહૂ-ગંદ-દદી, ahû-gand-dadî. વિ૦ ખરાબ ગંદ આપનારૂં. Adj. Emitting a strong—offensive smell, stinking.

અહૂ-ગંદીદી, ahû-gandídí. વિ૦ ખરાબ ગંદગી કરનારૂં. Adj. Polluting, contaminating.

અહૂ-વીનસ્તી, ahû-vînastî. ના૦ ખરાબ નજર. Subs. An evil sight.

હવંદ-વસ્તી, havand-vastî. વિ૦ એકસરખી રીતે બાંધનારૂં. Adj. Binding similarly.

અહૂ-દુદે, ahû-dudê. ના૦ ખાનદાનનો વડો. Subs. The head of a family, *paterfamilias* (L.).

અહુનાંન-વઈરાંન, ahunân-vaîrân. ના૦ યજશનેનાં ૧૯ મા હાનું નામ. Subs. The name of the 19th chapter of Yasna.

અહુનાન-વારાન, અહુનેમ-વારાન, ahunân-vârân, ahunêm-vârân. ના૦ "અહુનેમ વઈરીમ" નામની બંદગી. Subs. The prayer *Ahuna vairya*. Comp. Av.

ખાન્દે, khânde. ના૦ પઢનાર. Subs. A reciter.

હાવંદ-કેરફે, hâvand-kêrfê. ના૦ સમતોલ સવાબ. Subs. Evenly proportioned merit (arising from virtuous actions).

અહૂઈ-કેરફેગી, ahûi-kêrfagî. વિ૦ સવાબની ઉપર સાહેબી ભોગવનારૂં. Adj. Enjoying supremacy over righteousness.

ખાવંદ-કેરફગી, khâvand-kêrfagî. ના૦ સવાબ-કારી પુરૂષ, પુણ્યવાન શખ્સ. Subs. A righteous—virtuous man, a person sanctified or purified through the acquisition of virtue.

યાવંદ-કેરફગી, yâvand-kerfagî. ના૦ સવાબ પામનાર—મેલવનાર. Subs. One who obtains the reward of virtue.

હાવંદ-કેરફગી, hâvand-kêrfagî. ના૦ એકસરખા સવાબનાં કામો. Subs. Evenly proportioned virtuous deeds.

અહુનેચ, ahunêcha. ક્રિ૦ અ૦ હજુબી, હમણાં પણ; કોઈબી રીતે. Adv. Even now, even at the present time.

હવંદચ, havandacha. વિ૦ બરાબર પણ—બી. Adj. Even equal—alike.

હાનીચ, hânîch. ક્રિ૦ અ૦ ત્યારે ખસુસન, જ્યાંહાં—સુધી, હજુ વેર—સુધી. Adv. Certainly then, till, as long as, till now, as yet.

હાવની-ચ, hâvanî-cha. વિ૦ બીજું. ક્રિ૦ અ૦ હજુ પણ Adj. Another. Adv. Even now.

હાવંદીચ, હાવંદચ, hâvandîcha, hâvandacha. વિ૦ પ્રમાણ પ્રમાણેબી, સરખુંબી. ક્રિ૦ અ૦ એટલું બધું પણ, હજુબી. Adj. Even proportionate—similar. Adv. Even so much, even up to this time. Av. +

અહૂઈવાંન, ahûîvân. ના૦ સાહેબી રાખનારા, મ્હોટાઈ ભોગવનારા. Subs. Those who exercise authority, those who enjoy superiority.

અહુ-વીઝાન, ahu-vîzân. ના૦ ખાલેસ સાહેબો ; ખોલાસો કરનાર સાહેબો ; સાચું બોલનાર ધણી ; ખરાબ ખોલાસો કરનાર ; ગાલેબી રાખનાર ધણી. Subs. Pure—guileless masters, elucidators, expounders, truth-speakers ; misinterpreters ; those who get the upper hand.

આહૂઈવાંન, âhûîvân. વિ૦ એબદાર, એબ રાખનાર. Adj. Defective, faulty, ugly, deformed. (plu.)

હાને-ઈઝાન, hânê-îzân. ના૦ બીજી આરાધના—વખાણ—તારીફ. Subs. A second adoration, another praise.

અહુનવેદ, ahunvêd. ના૦ એક રોજનું નામ છે કે જેને "હોનવદ" કરી કહેછે; એક ફરેસ્તાનું નામ. Subs. The name of a day called *Hônvad*, the name of an angel. Compare Av.

અ-હુનીત, a-hunit વિ૦ ભીનું—તરી—નમ વગરનું નહીં હોએ. Adj. Dry, parched up, without moisture—freshness.

અહુનવેદ-ગાસ, અહુનવેદ-ગાહ, ahunvêd-gâs, a-hunvêd-gâh. ના૦ હોનવદ ગાથા ; એક રોજનું નામ છે; હોનવદ ગાથાનો વખત; એક કવિતારૂપી બંદગીનું નામ. Subs. *Hônvad Gâthâ;* the name of a day ; the time of *Hônvad Gâthâ ;* the name of a prayer written in verse. Av.

અખુનીદન, ખહુનીદન, akhunîdan, ahunîdan. ક્રિ૦ નહીં કુટવું—છુંદવું, નહીં નિચવવું—ગાલવું—તૈયાર કરવું. V. Not to pound—beat, not to squeeze—

wring, not to strain—filter, not to prepare. Priv. + = Av. Rt. (in ,)

ખાને-તુમ khânê-tûm. ના૦ અંધારૂં ઘર, દોજખ. Subs. A dark house (lit.), hell.

અખુનીદે, અહુનીદે, akhunîdê, ahunîdê. ભૂ૦ કૃ૦ વિ૦ નહીં કુટેલું—ગાલેલું, નિચવ્યા વગરનું, તૈયાર કીધા વિનાનું. Past part. adj. Not pounded—strained—filtered, not squeezed, not prepared. Av.

યાવંદતર, Yâvandtar. વિ૦ વધારે મેલવનારૂં—પામનારૂં.—હાંસલ કરનારૂં. Adj. More acquiring—obtaining.

યાને-મીનશ્ની, yanê-mînashnî. ના૦ વિચારની ખુશી, દિલની ખુશી—ઈચ્છા. Subs. The pleasure of thought, the heart's desire.

હાવંદ-મીનશ્ને, hâvand-mînashnê. ના૦ એક-સરખો વિચાર, સ્થીર વિચાર, સાચો વિચાર. Subs. A similar idea, settled—cool mind, true opinion.

અહુએ મીનશ્ને, ahuêmînashnê. ના૦ સારી મનશાનીનો ધણી. Subs. A man of good intentions—thoughts.

આહનગર, âhangar. ના૦ લોહાર. Subs. A blacksmith. Per.

અહુ-વઈરીઉક, ahu-vairîuk. ના૦ સાહેબની મોરાદ, મોરાદનો સાહેબ, અહુનવર. Subs. The master's wish—desire; the master of the wish, *Ahunvar*.

હાવંદ-રોબાકી, hâvand-rôbâkî. વિ૦ એકસરખા

રેવાજવાલું. Adj. Having a similar custom, having an unchanged usage.

અખૂન, akhûn. ના૦ મેખ, ચુક. Subs. Peg, a nail, a pin, a tack.

અખો, akhô. ના૦ કીઆસ, દિલ, વિચાર. Subs. Reasoning, judgment, thought.

અહુ, અહૂર, ahû, ahûr, ના૦ સાહેબ, હોરમજદ, ધણી. Subs. Lord, Ahura-Mazda, owner: Comp.

ખાઉન, khâûn. ના૦ બાજ પક્ષિ, જોસ્સાવાલો વાઘ; મસ્તાનો બબર જાનવર. Subs. A falcon, hawk, a ferocious tiger, a furious leopard.

ખાઉન, khâûn. ના૦ જે પથ્થરનાં ઈંધોરા ઉપર ઈજશ્નેના તમામ આલાતો મુકીને ઈજશ્ને કરેછે તે; ખાલેસી; દરિયો. Subs. A stone pedestal on which all the utensils used for the Yasna ceremony are placed; purity, guilelessness; the sea.

ખાને, khânê, ના૦ ઘર. Subs. A house, edifice.

હયુન, હીન, hayun, hîn. Yac. IX. ના૦ યુનાન; દુશ્મન. Subs. Greece; an enemy.

હવંન, havan. See હાવંદ, hâvand.

હાઉન, hâun. Yac. IX. ના૦ હાવનીમ, ખાંડણી, પેહેલી ઘેહ. Subs. Hâvanim. For particulars see

હાને, hânê. વિ૦ બીજું; બાકી. Adj. Another, remaining.

અહુન-વનાહ, ahun-vanâh. ના૦ બીજો ગુનાહ, બીજી મરતબેનો ગુનાહ. Subs. Another crime, a sin committed a second time. + = Pâz.

= Per. گناه = a crime. Comp. Av. +

અહૂન-ખોએ, ahûn-khôê. ના૦ બદખાસિયત, બુરી આદત, ખરાબ તબિયત. Subs. Evil nature, bad quality, depraved habit. + = Per. خوي

અહૂવાને, ahûvânê. ના૦ બદકાર, ખરાબી કરનાર. Subs. An evil-doer, one who does harm.

યઉનાને, Yaunânê. ના૦ યુનાન દેશનો રેહેવાસી. Subs. A native of Greece.

હાવોનાને, hâvônânê. ના૦ see

આહૂ-વાનીદાર, âhû-vânîdar. ના૦ (લોકોનું) દુ:ખ—(લોકોની) મુશ્કેલી દૂર કરનાર. Subs. A destroyer of (people's) wrongs—injuries; one who removes the troubles—difficulties of men.

આહૂ-વાનીદન, âhû-vânîdan. ક્રિ૦ દુ:ખ ભાંજવું, ખોડ ભાંજવી, આજાર તોડવો. V. To remove pain—illness—defect.

ખાનાદ, khânâd. ક્રિ૦ પઢજો. V. Do recite.

આઈઈને-અર્જાસ્પ, âîînê-arjâsp. ના૦ પાદશાહ અરજાસ્પનાં કાએદા—ધારા. Subs. The laws of King *Arjâsp*, the customs—manners established by King *Arjâsp*.

અહોન્વદ, ahônvad. ના૦ ફળોની વૃદ્ધિનો સાહેબ. Subs. The lord of the growth and increase of fruits.

આવંદ, âvand. ના૦ વાસણ. Subs. A pot, a vessel.

હાનીએ, hânîê. વિ૦ બીજું. Adj. Another.

હાવન્દ, hâvand. વિ૦ બરાબર, એકસરખું. Adj. Similar, alike.

અહૂઈ, ahûî. સાહેબી, મ્હોટાઈ, નેકી. Mastery, greatness, goodness.

અહૂરી; ahurî. વિ૦ હોરમજ્દને લગતું, હોરમજ્દી. Adj. Relating to Ahura-Mazda, Ahura-Mazdian.

અહૂ-વેહ, ahû-vêh. ના૦ભલો સાહેબ. A good master.

યાન-વની, yân-vanî. વિ૦ ખુશી ટાલનારૂં. Adj. Removing pleasure—comfort.

હાવની, hâvanî. ના૦ હાવનનો વખત. Subs. The time of *Hâvan*. For particulars see

હાઉન-ઘાહચ, hâun-ghâhcha. ના૦ હાવનનો વખતબી. Subs. Even the time of *Hâvan*. For particulars see , hâun-gâs.

અહુઈ-નીહેદ, ahuî-nîhed. ક્રિ૦ (બીજાની) ખરાબી (પોતાની તરફ) ખેંચેછે. V. Draws (towards one's self) the evils (of others), imitates others' vices.

અહૂઈહેદ, અહૂરીહેદ, ahuihêd, ahurîhed. ક્રિ૦ સાહેબી વાલું થાય. V. May become ruling.

હાન-જામે, hân-jâmê. See

હાવન્દી, hâvandî. ના૦ સરખાપણું. Subs. Resemblance, similarity.

અખૂ-વીનશ્નીહા, akhû-vînashnîhâ. ક્રિ૦ અ૦ દિલની નજરથી, દિલની નેગાહ રાખવાથી. Adv. With the eye of one's heart (lit.).

હાવંદચ, hâvandacha. A.V. ક્રિ૦ અ૦ બરાબર રીતે. Adv. Similarly.

જનુનેદ, jânunêd. Pah. Shâh. ક્રિ૦ થાય, હોય. V. May become—be.

અહૂઈદન, ahûîdan. ક્રિ૦ સાહેબી કરવી; ખરાબી કરવી. V. To sway, to domineer; to do harm—injury.

અહૂ-નેરૂ, ahû-nêru. ના૦ સારી તકદીર, પુરતી શક્તિ. Subs. Good luck, sufficient strength.

આહૂ-નેરૂ, âhû-nêru. ના૦ બદજોર, ખરાબ શક્તિ, ખરાબ તકદીર. Subs. Evil power—strength, ill-fate.

અખુન-નેરૂકે, akhun-nêrukê. ના૦ પુખ્ત વિચાર, પક્કો અભિપ્રાય. Subs. Mature deliberation, ripe judgment.

હૂ-નેરૂક, hû-nêruk. ના૦ પુરતું કઉઅત, પુખ્ત જોર. Subs. Sufficient strength—energy, adequate vigour—force. + = Per. نیرو

આખો-વનાહ, âkhô-vanâh, ના૦ બુરા ગુનાહ. Subs. A bad crime.

ખાને, khâne. ના૦ ઘર, મથક. Subs. A house, residence. Per. خانه

અહુએ-કામ, âhuê-kâm. ના૦ મોરાદનો સાહેબ, ઈચ્છાનો ધણી. Subs. One master of his own wishes, one who does according to his own desires. + Av. = Sans. काम = Per. کام = desire.

હાવન-ચ, hâvana-cha. ના૦ હાંવનનો વખત. Subs. The time of *Hâvangeh*.

અખુને-પરદે, akhunê-pardê. ના૦ દુનિયાંનો પ-રદો, ઘેરનો ઓથો. Subs. The shadow of the earth, the shade of a house.

અ-ખુનમ, a-khunam. ક્રિ૦ હું નહીં પઢું-ભણું. V. I may not learn—read—recite.

અ-હુનુમ, a-hunum. ક્રિ૦ હું હોમ નહીં કુટું. V. I may not pound *Hom*.

ખાનૂમ, khânûm. ક્રિ૦ હું પઢું—ભણું. V. I may learn—recite.

હાવનીમ, hâvanîm. See hâun.

હુનુમ, hunum. ક્રિ૦ હું હોમ કુટું. V. I may pound *Hom*.

અખુને-મીનશ્ને, akhunê-mînashnê. ના૦ વિચારનું મથક, દિલનું મથક, દુનિઆઈ વિચાર. Subs. The seat of thought, the position of the heart, worldly thought.

અહુએ-મીનશ્ને, ahuê-mînashnê. See

અ-હુએ-મીનશ્ને, a-huê-mînashnê. ના૦ ખરાબ મત—વિચાર. Subs. An evil thought, a bad—wicked conception.

યાની-મીનશ્ને, yânî-mînashnê. ના૦ મનની ખુશ હાલત, મનનો ખુશી ભરેલો જોસ્સો. Subs. A happy state of mind, a warm expression of idea.

અહુનવર, ahunvar. ના૦ એકવીસ નુસ્ક ને પેગમબર

અશો જરતોશ્ત ખોદાની દરગાહથી લાવ્યા હતા તેને કહે છે; એક બંદગીનું નામ છે, કે જેને "યથા અહૂ વઈર્યો" કરી કહેછે. એ "યથા" ખોદાતઆલાની એક કુદરત છે, કે જેમાંથી તે કીરતારે "એકવીસ નુસ્ક" પેદા કીધા, જેમાં જગતના તમામ ભેદો આવેલા છે; તે ખુબી ભરેલા એકવીસ નુસ્કનાં નામો અવસ્તા તથા પેહલવીમાં નીચે જણાવ્યા મુજબ આવેલાં છે:-(૧) યથા—સતુદયશ્ત; (૨) અહૂ—સતુદગર; (૩) વઈર્યો—વહીશ્તમાંથ્ર; (૪) અથા—બઘ; (૫) રતુશ—દ્વાજ્દેહોમાસ્ત; (૬) અષાદ—નાદુર; (૭) ચીદ—પાંચેમ; (૮) હચા—રતુશ્તાયદ; (૯) વઙ્હેઉશ—બરશ; (૧૦) દઝ્દા—કશશરૂબ; (૧૧) મનહ્હો—વિશ્તાસ્પ; (૧૨) શીઅઓથનનામ—ખેશ્ત; (૧૩) અંઙ્હેઉશ—સક્દ; (૧૪) મઝ્દાય—જરશ્ત; (૧૫) ક્ષથ્રેમચા—બગાનયશ્ત; (૧૬) અહુરાય—ન્યાદુમ; (૧૭) આ—હુસ્પારમ; (૧૮) યિમ—દ્વાસુઝ્દ; (૧૯) દરેગુબ્યો—અશ્કારમ; (૨૦) દદદ—જવીદ દેવદાદ (વંદીદાદ); (૨૧) વાસ્તારેમ—હાદોખ્ત. એ એકવીસ નુસ્ક ત્રણ ભાગોમાં વેહેંચાયલા હતા. પેહેલ્લા સાત નુસ્ક દીનની હકીકતથી ભરેલા હતા, કે જેમાં હોકમ, મનાઈ, ઘટતું, અંઘટતું એ બીના આવેલી હતી. બીજા સાત નુસ્કમાં તબાબત, હિકમત, તથા તમામ દુનિયાં ચલાવવાનો કારોબાર; અને ત્રીજા સાત નુસ્કમાં નજુમ, જોતિષશાસ્ત્ર, તથા સેતારા, તથા ગેરેહોની ગેરદેશ વિશેનું બયાન આવેલું હતું. Subs. The name of a prayer called *yathâ*; this *yathâ* is one of the powers of God by which twenty-one *Nosks* were created. These *Nosks* contain all the mysteries of the whole universe. Their names, according to Avastâ and Pahlavi books, are as follow:—(1) Yathâ—Satud-yasht; (2) Ahû—Satudgar; (3) Vairyô—Vahîshta Mânthra; (4) Athâ—Bagha; (5) Ratush—Dvâzdêh

Hômâst; (6) Ashâd—Nâdûr; (7) Chíd—Pâchêm; (8) Hachâ—Ratûshtâyêd; (9) Vaṇhêush—Barash; (10) Dazdâ—Kashasrub; (11) Mananhô—Vishtâsp; (12) Shyôthênanâm—Khêsht; (13) Aṇhêush—Safand; (14) Mazdâi—Zarast; (15) Khshathrêmchâ—Bagân Yasht; (16) Ahurâi—Nyâdûm; (17) Â—Huspârêm; (18) Yim—Dvâsruzêd; (19) Drêgubyô—Askâram; (20) Dadad—Javíd-dêv-dâd, (Vandidâd); (21) Vâstârêm—Hâdokht. These *Nosks* were divided into three parts:—the first seven gave an account of the Zoroastrian religion:—as, positive and negative precepts, &c., edicts and interdicts. The second seven (of these *Nosks*) treated of ethics, the medical science, philosophy, civil duties; and the last seven discoursed on astrology, astronomy, the forms and revolutions of the heavenly bodies. Av.

હોનર, hônar. ના૦ હુનર, હિકમત, સારો મારગ, નેકી, ખુબી. "હુનર"નું અસલ રૂપ એ પ્રમાણે આવેછે. Subs. Art, skill, contrivance, a good course, virtue, goodness.

અહુએ-રદ, ahûê-rad. ના૦ ધરમગુરૂઓમાં વડો, દસ્તુરાંન દસ્તુર; ખોદા. Subs. The chief amongst religious preceptors, the Dasturân Dastur; God.

અહૂ-વ-રદ, ahû-va-rad. ના૦ સાહેબ અને ગુરૂ.

Subs. The master and the religious teacher. Comp. Av. [Avestan script] See Vend. II., para. 43.

[Pahlavi] હોનરે-તન, hônarê-tan. ના૦ બદનની કસરત, તનની ચાલાકી, તનનો હુનર. વિ૦ કસરતવાળું. Subs. Gymnastic feats, agility of the body. Adj. Skilled in gymnastic feats.

[Pahlavi] અખોએ-વર-મીનશને, akhoê-var-minashne. ના૦ અંતઃકરણ; ચેતવણી. Subs. Conscience; warning, hint.

[Pahlavi] અહુક, અહુ, ahûk, ahû. See [Pahlavi], ahû.

[Pahlavi] આહુક, âhûk. ના૦ હરણ; એબ. Subs. A deer, an antelope; a blemish, vice. Per. آهو

[Pahlavi] ખુને, ખાને, khunê, khânê. ના૦ ઘર, મકાન, રેહેઠાણ; જાનવરનું દર. Subs. A house, abode, residence; a burrow where small animals lodge.

[Pahlavi] અએદુન-કાર, aêdun-kâr. ના૦ એવું-એ રીતનું કામ. Subs. Such a work, an action like this.

[Pahlavi] અખુનેકાર, akhunêkâr. ના૦ દુનિયાઈ કામ. Subs. Worldly affairs—business.

[Pahlavi] અહુકાર, ahûkâr. ના૦ બદકાર, બુરૂં કામ કરનાર; બુરૂં કામ. Subs. An evil-doer, one who does wicked actions; an evil deed.

[Pahlavi] હાને-કારે, hânê-kâr. Dâd. ના૦ બીજું કામ; ઉલટું કામ, બીજો ધંધો; Subs. Another work; a contrary action, another profession.

અખુન-કામગી, akhun-kâmagî. ના૦ મોરાદી દુનિયાં, ખાકી દુનિયાં. Subs. The world of hope—(lit.), this frail world.

અહૂ-કામગી, ahû-kâmagî. ના૦ મોરાદનો ધણી. Subs. One who is the master of his wishes—desires.

અ-ખવીગી, અ-ખવગી, a-khavîgî, a-khavagî. Seros. Yt. ના૦ જાગૃત હાલત, હુશિયારી, બેદારી, સાવધપણું; વિ૦ ઉંઘ વગરનું, જાગૃત, હુશિયાર, સાવધ; Subs. Sleeplessness, wakefulness, vigilance. Adj. Sleepless, wakeful, vigilant, careful, cautious. See

અ-ખૂહી, a-khûhî. વિ૦ આદત—ટેવ વગરનું. Adj. Having no innate quality.

અહૂગી, અહુયે, ahûgî, ahuyê. ના૦ સાહેબી, મ્હોટાઈ, સરદારી. વિ૦ સાહેબીવાળું, મ્હોટાઈ રાખનારૂં. Subs. Mastery, greatness, sovereignty, command. Adj. Enjoying superiority—greatness.

ખાનેગી, khânêgî. વિ૦ ખાનગી, છુપું, મોઘમ, ભેદવાળું. Adj. Private, concealed, secret, mysterious.

ખોહી, khôhî. વિ૦ આદત-ટેવવાળું. Adj. Having innate—intrinsic qualities.

દાને-કશ, dânê-kash. Bund. ના૦ દાનાં ખેંચનાર—લઈ જનાર. Subs. One that carries away the corn. Compare Av. Per. دانه کش

યાનગી, yângi. ના૦ ખુશી, મોજમજાહ. Subs. Delight, pleasure, mirth.

અહુ-કેશ્વર, ahu-kêshvar. ના૦ કેશ્વરનો ધણી, પાદશાહ. Subs. The master of a region, a king.

હાન્-કેશ્વર, hân-kêshvar. ના૦ બીજો કેશ્વર-ખંડ. Subs. Another region—continent. Comp. Av.

અહૂ-કીનીદગી, ahû-kînîdagî. ના૦ ખરાબ કરવું, Subs. Doing harm—injury.

આહૂ-કીનીદગી, âhû-kînîdagî. ના૦ એબ લગાડવી, ખોડખાંપણ કાહાડવી. Subs. Blêmishing, finding fault with.

ખાનગી, khângî. See khânêgî.

અખો-કેરદાર, akhô-kêrdâr. ના૦ કએઆસ કરનાર, દુર અંદેશી કરનાર. Subs. One who reasons, a fore-sighted man.

અહૂ-કેરદાર, ahû-kêrdâr. ના૦ બદ કેરદાર, બુરાં કરતુક. Subs. An evil action, a wicked deed. Comp. Per. کردار (Rt. कृ = to do).

હૂ-કેરદાર, hû-kêrdâr. ના૦ નેક કેરદાર, સારાં કરતુક. Subs. A good action, a virtuous deed.

આહનગર, âhangar. ના૦ લોહાર. Subs. A blacksmith. Per. آهنگر Sans. अयस्कार.

આહૂગર, âhugar. ના૦ એબ કરનાર, ગીબત—નિંદાખોર પુરૂષ. Subs. One who finds fault with, a backbiter, a slanderer.

યાનગર, yângar. ના૦ ખુશી ભોગવનાર, મોજ મારનાર. Subs. One that enjoys pleasure, a pleasurist.

આહનગરી, âhangarî. ના૦ લોહારનું કામ—ધંધો. Subs. The business—work of a blacksmith.

આહૂગરી, âhûgarî. ના૦ નિંદા, બદગોઈ, ગીબત. Subs. Defamation, detraction, backbiting. See

યાનગરી, yângarî. ના૦ મોજીલાપણું. Subs. Jollity.

અહૂકેરદાર, ahûkêrdâr. ના૦ કામ કરનાર. Subs. The doer of an action.

અએદુનચ, aêdunacha. ક્રિ૦ અ૦ એ રવેશેબી, એવી રીતેબી. Adv. Even in this manner, even thus.

અએનીચ, aênîcha. ના૦ કીનોબી. Subs. Even revenge—spite.

અન્યેચ, anyêcha. વિ૦ બીજાબી, બાકીનાબી. Adj. Even others, even the remaining.

અહુનચ, ahunacha. ક્રિ૦ અ૦ બીજી મરતબે, ફરીને, એ રવેશેબી. ઉભયા૦ અ૦ તોપણ, વળી; જે કાંઈ Adv. Again, a second time, even another, even in this manner. Conj. However, also, moreover.

ઈદદેચ, idadêcha, Yt. Seros. વિ૦ અહિંયાંનું, આએ દુનિયાંનું. Adj. Of this world, sublunary.

હનચ, હાનેચ, hanacha, hânêcha. Dâd., Nêrang. ક્રિ૦ અ૦ એ વતરોગે—શિવાય, ત્યારે ખસુસન, જ્યાંહાં સુધી, હજુવેર. સર્વ૦ બીજું, કોઈબી, વળી બીજું. Adv. Except—besides this, certainly then, as long as, till now, as yet. Pron. Another, second, anyone, even another.

હેનચ, hênacha. ના૦ ફોજ, લશ્કર. Subs. An army, a force. Av.

હાનચ-અઈર, hânacha-aîr. Dink. ના૦ બીજા દીનદારબી. Subs. Even other religious—devout persons.

હુર-ચેહેર, હુ-ચેહેર, hur-chêhêr, hu-chêhêr. Dink. વિ૦ સૂરજના ચેહેરાનું, રોશન ચેહેરાનું, સારા ચેહેરાનું. Subs. Having the face like the sun, having a beautiful—beaming appearance, having good features.

આહનજીદાર, âhanjîdâr. ના૦ ખેંચનાર, તાણનાર. Subs. One who pulls—stretches.

અયુજશ્ને, ayujashnê. ના૦ ઊઠાવવું, ઊઠાવવાનું કામ. Subs. Act of raising—lifting up.

આહન-જશ્ને, âhan-jashnê. ના૦ ખેંચાણ, તાણ, આકર્ષણ. Subs. Pulling, stretching, attraction.

અહુનજીદન, ahunjîdan. ક્રિ૦ હાંકવું, હાંકી કાઢવું, દૂર કરવું, ખેંચવું, હીલવવું, લટકાવવું. V. To drive, to drive away, to avoid, to pull, to shake, to hang up, to suspend.

આહનજીદન, âhanjîdan. ક્રિ૦ પીવું ; ખેંચવું, તાણવું. V. To drink ; to pull, to stretch. Comp. Av. + (in——see Vend. IX., paras. 9 and 10).

અયુજમ, યઅઉજમ, ayujam, yaaujam. Dink.

ક્રિ૦ કોશેશ—મેહેનતકરૂં. V. I may endeavour—work.

હાન-ચમ, hân-cham. ક્રિ૦ અ૦ બીજા કેટલા? બીજા શા સારૂ? ફરી કાંએ? બીજી મરતબે કાંએ? ના૦ બીજો સબબ. Adv. How many others? why others? why once more—again? why a second time? Subs. Another reason—cause.

અહુનચ-મરા, ahunacha-marâ. ક્રિ૦ અ૦ એ પ્રમાણે મને. Adv. In this manner to me.

હાન-ચમ-રા, hân-cham-râ. ક્રિ૦ અ૦ બીજાં કેટલાંને, બીજાં કારણોને માટે. Adv. To how many others? for other reasons.

હાન-ચ-મરા, hân-cha-marâ. બીજુંબી માહારે માટે, બીજું મહનેબી. Even something also for me, even anything else to me.

અહુ-નેઝારી, ahu-nêzârî. Dâd. ના૦ અતિશય નાતવાની, ખરાબ નાતવાની. Subs. Excessive weakness—debility, dangerous infirmity.

અહનવત, ahanvat. ના૦ અહુન્વદગાથા; છઠ્ઠા ગાહામબારનાં પેહેલા રોજનું નામ; પેહેલા ગાથાનું નામ. Subs. The *Ahunvad Gâthâ*; the name of the first day of the sixth Gâhâmbâr; the name of the first Gâthâ.

આહન-વદાખ્તે, âhan-vadâkhtê. ના૦ પીગલેલી ધાતુ; પીગલેલું લોહું. Subs. Melted metal, melted iron.

આહને—તાવીદન, âhanê-tâvîdan. ક્રિ૦ લોઢું ગરમ કરવું—ગારવું. V. To make iron hot, to purify iron.

અહુ-વદ, ahunvad. See , ahanvat.

અહુ-તનું, ahu-tanu. ના૦ રોગી તન, બદશિકલ શરીર; નાપાક તન. Subs. A diseased body, an ugly body, an impure—defiled body.

અહુનતન, ahunatan. ક્રિ૦ પકડવું, ધરવું. V. To catch, to hold, to seize, to arrest, to catch hold of.

ખાન્દન, khândan. ક્રિ૦ પઢવું, વાંચવું, અભ્યાસ કરવો. V. To learn, to study, to recite, to read.

ખુનતન, khunatan. ક્રિ૦ હોમ કુટવો. V. To pound *Hôm*.

હાન-તનુ, han-tanu. ના૦ બીજું તન—માણસ. Subs. Another body—person.

અખુન્દે, akhundê. વિ૦ સ્વાદિષ્ટ નહીં કીધેલું; નહીં ભરડેલું, છાલાં સાથનું. Adj. Not made palatable—tasteable, not ground coarsely or roughly, not husked.

અ-ખુન્દે, a-khundê. Vand. VII. વિ૦ નહીં દલેલું—પીસેલું, બારીક નહીં કીધેલું. Adj. Not ground, not reduced to powder.

હાનતે, hântê. ના૦ વાંઝણી ઓરત, વિધવા, રંડાએલી ઓરત. Subs. A barren woman, a widow. Pâz.

આહુઅદપઈતી, âhuadpaitî. Yas. XL. ના૦ "યસ્નેમ સૂઈરીમ" ની બંદગીનાં છઠ્ઠા હાનું નામ છે; યજશ્નેના

ચાલીસમાં હાનું નામ. Subs. The name of the sixth section of the prayer called "*Yasnêm-Sûirîm;*" the 40th chapter of Yasna. Av.

અહુઈવાન, ahuivân. નાο સાહેબી કરનારા, મ્હોટાઈ ભોગવનારા. Subs. Those who exercise authority, those who enjoy greatness.

અહુવાન, ahuvân. નાο ફેરફાર. ક્રિο અο ઉલટ-પાલટ. Subs. Alteration. Adv. Upside down, in confusion.

ખાનેવાન, khânêvân. નાο ઘરધણી, ઘરવાલો. Subs. The master of a house, a landlord.

યાનવાન, yânvân. નાο ખુશી ભોગવનારા. Subs. Those that enjoy pleasure.

અહૂ-પાને, ahû-pânê. નાο પાસબાંની કરનાર ધણી, વાલી, રખેવાલ. Subs. A protector, a guardian, a warder.

અહૂવાન, ahûvân. Dink. નાο ફેરફાર; સાહેબો, ધણીઓ. Subs. Change, alteration; lords, masters.

આહૂવાન, નાο એબદાર, એબીઅલ, અસલ ચીજમાં ખામી થવી; ફેરફાર. Subs. Those that are deformed —ugly—full of blemishes; change, alteration.

અ-ખ્વફ્ને, a-khvafnê. વિο જાગૃત, હુશિયાર, સજાગઈ. Adj. Sleepless, wakeful, vigilant.

અહુનવંત, ahunvat. See , ahunvêd.

અહૂપત, ahûpat. નાο દસ્તુર. Subs. A Parsi high-priest, *Dastur*.

આહૂપત, âhûpat. ના૦ ખોડખાપણનો ધણી, એબિચલ માણસ. Subs. One who is full of vices—defects, an ugly person.

અહુનવદ-ગાહ, ahunvad-gâh. Nêrang. See ahunvêdgâs.

અ-હૂફ્તન, a-hûftan. ક્રિ૦ નાખુશ કરવું, સારૂં નહીં કરવું; મજબુત નહીં કરવું. V. To displease, not to do good; not to make firm—strong.

અ-ખુરમ, a-khuram. વિ૦ નાખુશ, દલગીર. Adj. Not cheerful, sad. Comp. Per. خرم

ખુરમ, khuram. વિ૦ ખુશ, મગન. Adj. Cheerful, delighted.

ખાનેમાન, khânêmân. ના૦ ઘેરનો સરસામાન. Subs. The furniture—moveables of a house.

હાન-માન, hân-mân. ના૦ બીજું ઘર, પરાયું ઘર. Subs. Another house, a house pertaining to some other person.

અહુમબેદ, ahumbêd. ક્રિ૦ છુપું કરે, સંતાડે, ઢાંકે, સાંતે. V. May conceal, may hide—cover.

અખોઈ-મીનશ્ને, akhôi-mînashnê. ના૦ અંતઃકરણનો વિચાર. Conscientious opinion.

અહુ-નવર, ahunvar. See ahunvar.

અહુ-વર, ahu-var. ના૦ સાહેબની ઈચ્છા; હોનવર. Subs. The will of God; *Honvar*. Av.

અ-હોનર, અહુનર, a-hônar, a-hunar. વિ૦ માહીતગારી

વગરનું, વગર હિકમતનું, વગર ખુબીનું; બોથડ; ધંધા વગરનું. Adj. Unskilful, not dexterous, having no excellence, stupid; out of employment.

ખાવુર, ખાવોર, khâvur, khâvôr. ના૦ બરદાસ્ત કરનાર, મેહેરબાની કરનાર—રાખનાર, સોસનાર, વેઠનાર, માફ કરનાર; બરદાસ્ત, સોસના, મેહેર; ખોદાતઆલાનાં નામો મધેનું એક નામ છે. Subs. One who treats with care and attention, a protector, one who shows kindness, one who puts up with—forbears, a forgiver; treating with care and attention, enduring kindness; one of the names of God. Comp. Av. ,

હુનર, hunar. ના૦ કલા, હુન્નર, કારીગરી. ("હુનર" ને માટે સાધારણ શિકલ એ પ્રમાણે આવેછે.) Subs. Art, skill, workmanship. Comp.

હાન-રાહ, hân-râh. ના૦ બીજો રસ્તો, ઉલટો માર્ગ; નો બગડેલો આકાર. Subs. Another road, a contrary path. Corrupt form of

અહૂરાનીશ, ahûrânîsh. Nia. Khur. વિ૦ અહુરને લગતું. Adj. Relating to Ahura. Comp. (in Yasna Chap. 68, para. 10).

અ-હુનરવંદ, a-hunarvand. વિ૦ હુન્નર–કલા વગરનું, ખુબી વિનાનું. Adj. Unskilful, having no art—excellence. Comp. Av. +

અ-હુનરવંદી, a-hunarvandî. ના૦ હુનર વગરની

હાલત, અજ્ઞાનપણું, મૂર્ખાઈ, અપટપણું. Subs. Unskilfulness, ignorance, folly, stupidity, silliness.

અ-હુનરી, a-hunarî. See a-hunarvand.

અહુન્વરી, ahunvarî. વિ૦ અહુનવરવાળું, એકવીસે નુસ્કને લગતું. Adj. Relating to *Honvar*, pertaining to 21 Nosks.

અહુ-વરી, ahu-varî. ના૦ મોરાદવાળો સાહેબ, મોરાદમંદ ધણી, પતીજ વાળો ધણી. Subs. One lord of his own wishes, one who does according to his own desires, an inquisitive master.

યાનવરી, yânvarî. વિ૦ મોજ—ખુશીભોગવનારૂં. Adj. Enjoying, making merry.

હોનરી, hônarî. વિ૦ હુનર-કલાવાળું. Adj. Skilful, well versed in any art.

ગાવોરસ, gâvôras. Gloss. ના૦ બાજરી. Subs. A cereal grain, *Holcus spicatus*.

અહુએ-રબ્બમમન, ahuê-rabbamaman. ના૦ દિલનો ધણી—માલેક. Subs. Master of one's self, lord of one's own will.

અહુ-રબ્બમમન, ahû-rabbamaman. વિ૦ ખરાબ દિલનું. Adj. Having a bad heart.

આહુએ-રબ્બમમન, âhuê-rabbamaman. ના૦ દિલની એબ—ખામી. Subs. Vice—defect of the heart.

અહુનવર-ગવશ્ને, ahunvar-gavashnê. ના૦ અ-

હુનવર પઢવો—બોલવો. Subs. Reciting—reading Ahunavar.

ખાવોરીનશ્ને, khâvôrînashnê. નાં૦ બરદાસ્ત કરવી, મેહેરબાની કરવી, ખમીજવું. Subs. Treating with care and attention, showing kindness, enduring, forbearing.

ઓરવદ-અસ્પ, અઊરવદ-અસ્પ, ôrvad-aspa, aûrvad-aspa. Dâd. નાં૦ તેજ ઘોડા રાખનાર; જરતોશ્તનાં બપાવાના બાપનું નામ. Subs. Having swift steeds (lit.); the name of the great-grandfather of Zoroaster. Compare Av.

અ-ખુરદાર, a-khurdâr, વિ૦ નહીં ખાનાર, ભુખું રેહેનાર. Adj. Not eating, remaining hungry. Comp. Av.

હાવન-રદી, hâvan-radî. નાં૦ હાવનગેહની સરદારી—વખત. Subs. The supremacy of the angel presiding over the *Hâvan Gêh*, the time of *Hâvan*. Av.

અહુન-રમે, હાન-રમે, ahun-ramê, hân-ramê. નાં૦ પરાયો—બીજો ટોલો. Subs. Another tribe, a foreign community.

અહૂ-રમે, ahû-ramê. નાં૦ ટોલાંનો વડો સરદાર, અંજુમનનો દસ્તુર; ખરાબ ટોલો—અંજુમન. Subs. The leader of a tribe, the head of a community, the Dastur of an assembly; a bad tribe—community.

હૂ-રમે, hû-ramê. નાં૦ નેક ટોલો—અંજુમન, સારા

ચાકર નફર. Subs. A good tribe—community; a good retinue.

𐬀𐬁𐬛𐬎 અ-આદુ, a-âdu. Vand. XIX. વિ૰ જીવ વગરનું, મરવા લાયક; નકામું, પાપી. Adj. Lifeless, subject to death, useless, sinful.

𐬀𐬑𐬏 અખૂ, akhû. Dink. ના૰ દિલ; ખોદાતઆલાની ખાસિયતોમાંની એક ખાસિયતનું નામ. વિ૰ દાનાવ, અક્કલમંદ. Subs. The heart; one of the attributes of God. Adj. Prudent, wise, sagacious.

𐬀𐬑𐬋𐬵 અખોહ, akhôh. ના૰ ખોદાતાલાનાં નામો મધેનું એક નામ છે. તમામ દાના, સઘળું જાણનાર. વિ૰ દાનાવ, અક્કલમંદ. Subs. One of the names of God. Allwise, omniscient. Adj. Wise, sensible, intelligent, sagacious.

𐬀𐬌𐬌𐬋𐬐 અયોક, ayôk. સંખ્યા૰ વિ૰ એક, ૧. ('એક'ને માટે સાધારણ, શિકલ 𐬀𐬉𐬎𐬎𐬋 એ પ્રમાણે આવેછે.) Numer. adj. One, 1. Compare 𐬀𐬉𐬎𐬎𐬋

𐬀𐬵𐬏 અહૂ, અહૂક, ahû, ahûk. See 𐬀𐬵𐬎 ahû or ahûk.

𐬀𐬵𐬏 અહૂ, આહૂ, ahû, âhû. ના૰ પશેમાની, પસ્તાવો; એબ; ઘણો ખુશ ચેહેરો; હરણ, મૃગ. વિ૰ ઠીક નહીં, અઘટિત, એબદાર, નાપાક, પાંપી, ખરાબ. Subs. Repentance, contrition, defect; a very beautiful face, a cheerful look; a deer, an antelope. Adj. Unsuitable, undeserving, deformed, impure, sinful, bad.

𐬁𐬌𐬥𐬉 આઈને, âinê. ના૰ તરેહ, રીત, જાત, કાયદો. Subs. Manner, way, sort, a regulation, law. Compare Per. آئین

આહૂ, આહુક, આહી, âhû, âhuk, âhî. ના૦ એબ, ખામી, દાઘ, ગંદગી, અપવિત્રાઈ, નઝુસાત, નુકસાન; દુઃખ, ઈજા, પશેમાંની. Subs. Deformity, ugliness, defect, blot, impurity, filthiness, damage, blemish; loss, injury; repentance. Compare Av. , Sans. आसित, Per. آهو

આહંગ, âhang. ના૦ આવાજ, પોકાર; ઈરાદો, ધારણા, ઠેરાવ. ક્રિ૦ અ૦ જલદી, ઉતાવળે. Subs. Noise, voice, intention, resolution. Adv. Hastily, quickly. Per. آهنگ

ખાને, khânê. ના૦ ઘર, મથક. Subs. House, dwelling, residence. Per. خانه

ખુક, khuk, Dâd. ના૦ ડુક્કર. Subs. A hog, a pig. Per. خوک

ખોહ, અખોહ, khôh, akhôh. ના૦ ખસલત, આદત. વિ૦ બુરૂં, ખરાબ. Subs. Habit, innate quality, natural disposition. Adj. Bad, wicked. Per. خوی

જશ્ને, jashnê. ના૦ જશન, ખુશીની મીજલસ—મેલાવડો. Subs. A feast, a merry-making assembly, a pleasure-party.

દશ્ને, dashnê. See dashnê.

દાને, dânê. ના૦ ઠળિઓ, દાણો. Subs. A seed or stone (of a fruit), a single grain of corn. Compare

દો-ખોહ, dô-khôh. ના૦ બેખાસિયત, બેવડી આદત. Subs. Two characteristics, two innate qualities.

મેરેઝુ, mêrêzû. ના૦ દેશની સિમા—હદ-મર્યાદા. Subs. The limits or boundaries of a country. Compare Av.

યાને, yâné. ઉભંચા૦ અ૦ યાને, એટલે જે. Conj. That is to say, namely.

હાને, hâné. Vand. VIII. વિ૦ હેલાએદું, જુદું, બાતેલ, સંબંધમાં ન આવે એવું. Adj. Separate, excluded, unconnected, detached.

ખાને-ખાને, khâné-khâné. ક્રિ૦ અ૦ ઘેરેઘેર. Adv. In every house.

ખાને-અબીતરાન, khâné-abîtarân. ના૦ માબાપનું ઘર, Subs. A parental house.

અહુ-ગાન, ahugân. ના૦ સાહેબી ભોગવનારા. Subs. Those that enjoy supremacy.

અહૂઆંન, આહૂઆંન, ahûân, âhûân. ના૦ સાહેબ લોકો ; ગૃહસ્થો ; બદકારો, ખરાબ લક્ષણનો પુરૂષો. Subs. Men great by birth, rank, or nature; gentlemen; evil persons, men of bad qualities.

ખાને-અંદરૂન, khâné-andarun. ના૦ ઘરની અંદરનો ભાગ, ખડકી. Subs. The ground-floor of a house. Per. خانه اندرون. Contrast

અખોહાન, akhôhân. Subs. plu. See akhô.

અયોગાન, ayôgân. ના૦ એકદિલી—વિચાર; બચ્ચું. Subs. Oneness of heart or mind, unanimity; a child, an infant.

અહુગાંન, ahugân. ના૦ બચાંઓ. ક્રિ૦ ઉડવું. Subs. Children, infants. V. To fly, to soar.

આહુગાન, આહુયાન, âhugân, âhûyân. ના૦ એબો. વિ૦ એબદાર. Subs. Defects, deformities. Adj. The ugly, the mis-shapen (plu.).

અહૂ-ખોહ, ahû-khôh. ના૦ ખરાબ ખાસિયત-આદત-ટેવ. Subs. A bad characteristic, an evil nature.

આહુગાને, âhugânê. ક્રિ૦ અ૦ એબ ભરેલી રીતિ. Adv. In an ugly—ungraceful manner, in a scandalous way.

અયુગાને, ayugânê. ક્રિ૦ અ૦ એક રીતિ, એકસરખી રીતિ. Adv. In one way, uniformly.

અહુગાને, ahugânê. ક્રિ૦ અ૦ ખરાબ રીતિ. ના૦ સારી ખસલત—આદત, રૂડાં લક્ષણ; સાહેબો. Adv. In a bad way—manner. Subs. A good quality—nature, good behaviour; lords, masters.

અયોગાંનગી, ayôgânagî. ના૦ એકદિલી, એક વિચાર, સંપ, મસલેહત. Subs. Oneness of heart or mind, unanimity, concord, peace, advice.

અહુગાંનગી, ahugânagî. ના૦ બચપણ, બાલાવસ્થા. Subs. Childhood, infancy.

અહુગાંનીએ, ahugânîê. વિ૦ સાહેબીવાળું, મ્હોટાઈ ભોગવતું. Adj. Ruling, enjoying superiority—greatness.

અયુગાંનગીહા, ayugânagîhâ. ક્રિ૦ અ૦ એકાંતપણે, એકમારગી રીતિ; એક દિલથી, એક વિચારથી. Adv. In a lonely way; in a quiet—unobtrusive manner; unanimously, with one accord.

અહુગાંનગીહા, ahugânagîhâ. ક્રિ૦ અ૦ મ્હોટાઈની રીતિ, દબદબા ભરેલી રીતિ; બદકારીથી. Adv. In a masterly way, pompously; wickedly.

આહુઈ-ખોહ, âhuî-khôh. વિ૦ એબિયલ ખાસિયતનું. Adj. Having a depraved nature.

આહુ-હમાર્, âhû-hamâr. ના૦ (બીજાઓની). એબની ઉપર ધેઆન આપનાર. Subs. One who marks or fixes the mind on the vices (of others).

અહુઓમંદી, ahûômandî. ના૦ બદ શિકલી, બેડોલી, દુષ્ટતા. Subs. Ugliness, deformity, viciousness.

આહુઓમંદી, âhûômandî. વિ૦ એબ—ખામી ભરેલી હાલત. Subs. State of being ugly—defective.

ખાનેઓમંદી, khânéômandî. ના૦ ઘરખાતું—ખટલો, ઘટતું મકાન. Subs. Household establishment, the troubles and cares of a family ; a proper abode.

અહુઓમંદી, ahûômandî. ના૦ હકદાર ધણી, લાયકીવાલો ગૃહસ્થ. Subs. The rightful owner, a gentleman of established principles.

આહૂ-ઓમંદી, âhû-ômandi. See âhûômandî.

ખાનેઓમંદી, khânêômandî. See khânêômandî.

ખાને-આવી, khânê-âvî. ના૦ પાણીનું મથક—સ્થલ—મુલ. Subs. The original place—source of water.

ખાને-આતશી, khânê-âtashî. ના૦ આતશનું મથક—સ્થલ—મુલ, દરેમેહેર. Subs. The original place—source of fire, a fire-temple, a *Darêmêhêr*.

અહુ-કામે, ahu-kâmê. ના૦ મુરાદનો સાહેબ. Subs.

An absolute lord, one who is the master of his own wishes. Compare Av.

ખાને-એ, khânê-ê. ના૦ એક ઘર. Subs. A house.

અયુદગી, ayudagî. Yand. VII. ના૦ ગલીચી, Subs. Filthiness, dirtiness.

અ-હુઈ, a-huî. વિ૦ સાહેબી—નેકી વગરનું, ના૦ ખ-રાબી, બદી. Adj. Devoid of superiority—virtue. Subs. Badness, vice.

અહુગી, ahugî. ના૦ સાહેબી, મ્હોટાઈ; ખરાબી બદી. Subs. Mastery, greatness; badness, vice.

આહુઈ, âhûî. ના૦ એબિચલપણું, બદશિકલી. Subs. Deformity, ugliness, uncouthness.

ખાંનગી, khângî. વિ૦ છુપું, મોઘમ, ખાંનગી. Adj. Private, secret, equivocal.

અહુઈઆ, ahuîâ. ક્રિ૦ અ૦ સાહેબીથી, મ્હોટાઈપણે; ખરાબ રીતે. Adv. In a lordly—masterly way; in a bad manner.

આહુઈઆ, âhûîâ. ના૦ એબ—ઈલ્લતવાલા પુરૂષો. Subs. The deformed, the vicious (plu.).

ખાને-ગાહ, khânê-gâh. ના૦ ઘરની જગા. Subs. The site of a house. Compare Per. خانگاه

જશ્ને-ગાહ, યાને-ગાહ, jashnê-gâh, yânê-gâh. ના૦ ખુશી-મોજમજાહ ભોગવવાની જગા—વખત. Subs. The place of feasting—enjoyment, the time for enjoyment—feasting. Comp. Per. جشنگاه

દશ્ને-ગાહ, dashnê-gâh. ના૦ જમણી બાજુ—જગા Subs. The right side—direction.

ખાને-ગાહ, khânê-gâh. ના૦ તખતની જગો, સિંહાસન, પેહેલું મથક. Subs. A throne, a royal seat, the first—original seat. Pâz.

અહુકીહેદ, ahukíhêd. ક્રિ૦ સાહેબી કરેછે, મ્હોટાઈ ભોગવે છે; બુરાઈ—ખરાબી કરેછે. V. Enjoys superiority, rules; does evil—harm (pres. 3rd sing.).

અહૂ-શીદ, ahû-shíd. ના૦ નુરમંદ સાહેબ. Subs. The lord of brightness—lustre.

આહુઈશેદ, âhuishêd. ક્રિ૦ એબિયલ કરશે. V. Will make ugly—deformed.

આહુ-કશેદ, âhu-kashêd. ક્રિ૦ એબ ખેંચે-પકડે. V. May catch one's vice or defect.

ખાને-શોહર, khânê-shôhar. ના૦ ભતાર—માટીનું ઘર. Subs. The house of one's husband, one's own husband's roof. Per. خانه و شوہر

અયોકશોસ્ત, ayôkshôst. ના૦ ધાતુ. Subs. Metal. Comp. Av.

અહુ-કયાંન, ahu-kayân. કયાંની સરદારો. Subs. Leaders of the Kyânî dynasty.

અહૂગાંન, ahûgân. સાહેબો, શેરદારો, વડીલો. Subs. Masters, leaders, ancestors.

આહૂદાન, âhûdân. Dâd. વિ૦ એબિયલ. Adj. Deformed, faulty.

ખાનેદાન, khânêdân. ના૦ પેહેડી, ખાનદાન, ઘેરના માણસો. Subs. A generation, a family, domestics. Compare Per. خاندان

અહુઈ, ahuí. વિ૦ સાહેબીવાળું—ધરાવનારૂં. Adj. Enjoying mastery—superiority.

ખાનગી, khângî. See ખાનગી.

અહુ-કેશ્વર, ahu-kêshvar. વિ૦ ખરાબ કેશ્વર. Subs. A bad region. (= not good) + = Av. = a region.

ખાને-એ-બબા, khânê-ê-babâ. Vand. V. ના૦ ઘરનો એક દરવાજો. Subs. A door of a house.

હાને-જીનાક, hânê-jinâk. Vand. VII. ના૦ બીજી જગો, એલાહેદી જગો. Subs. Another place, a separate—private locality.

અહુકીનશનાનદ, ahukînashnânad. Vand. XIX. વિ૦ પાપી જીંદગીવાળું. ના૦ પાપી-ગુનેહગાર જીંદગી, નકામી જીંદગી. Adj. Having a sinful life. Subs. A sinful—useless life.

આહૂ-સપુજે, ahû-sapuje. ના૦ એબ છુપાવનાર—ઢાંકનાર. Subs. One who hides or conceals faults—defects.

અહુ-કસ્ફ-નરાન, ahu-kasfa-narân. ના૦ ઉંચી બુનિયાદના નરો, મોભાવાળાં માણસો. Subs. Men of noble birth, influential and respectable men.

અહુ-કસ્ફ-વરાન, ahu-kasfa-varân. ના૦ મોટા લોકો, ખુબીવાલા—એલમવાલા લોકો. Subs. Great men, men of real worth—learning.

અહૂ-દેઝ-વરાન, ahû-dêz-varân. ના૦ પહાડોનાં ખરાબ ગોફા. Subs. Bad caves of mountains.

અહૂ-દેઝવરાન, ahû-dêzvarân. ના૦ કિલ્લો રાખનાર ધણીઓ. Subs. Castellans, lords of a castle.

આહૂ-સ્પુરાંન, ahû-spurân. ના૦ પુરી એબ રાખનારા, એબ ભરેલાઓ. Subs. Those that are full of blemishes—defects, clothed with vice (plu.).

ખાન-કસ્ફવરાન, khân-kasfavarân. ના૦ કીમતી ખાણો. Subs. Precious mines.

હાન-કસ્ફ-વરાન, hân-kasfa-varân. ના૦ બીજા કીમતી પહાડો, ખજાનો રાખનારા બીજા પહાડો. Subs. Other valuable mountains, other mountains containing riches.

હૂસ્પુરાન, hûspurân. ના૦ બુજોરગો, મ્હોટાઓ, ચુનંદાઓ. Subs. Those who are great—exalted in rank, those that are the best.

આહૂ-સપુજે, âhû-sapuje. See âhû-sapuje.

અયુકસ્ત, ayukst. ના૦ નો ટુંકો આકાર. Subs. Contraction of ayukshôst.

ખાને-બીરૂન, khânê-bîrun. ના૦ ઘરની બાહેરની જગો, ઓટલો. Subs. A vestibule, an open space before the door, but covered; a *veranda*.

ખાને-બના-કરદે, khanê-banâ-kardê. Vand. III. ક્રિ૦ ઘર બાંધ્યું. V. Built a house (past tense).

અહુકીનશ્ને, ahukînashnê. Yas. X. ના૦ નાપાકી, દસ્તાન, આફત; ખરાબી, કીનો રાખવો, બાંજવું તે.

Subs. Impurity, uncleanliness, *menses*, calamity, misfortune, badness, harm, harbouring revenge, breach.

અહુકીનશ્નાનદ, ahukînashnânad. Vand. XIX. See

અહુકીનશ્ની, ahukînashnî. See ahukînashnê.

અહુકીનશની, ahukinashnî. દરદ, રંજ, બલા, પલીદી, નજાસત. Subs. Ailment, disease, pain of body, calamity, uncleanness, filthiness.

અહીકીનશ્ને, ahîkînashnê. See ના૦ અપવિત્રાઈ, નજીસાઈ, ખરાબ કરવું, બગાડવું, વિ૦ નકામું, પડતલ, કામમાં ન આવે તેવું. Subs. Impurity, filthiness, defilement, pollution, spoiling. Adj. Useless, obsolete, waste.

આહીકીનશને, આહીનશને, âhîkinashnê, âhînashnê. વિ૦ નજીસી, મેલું, નાપાક થયલું, ખરાબ થયલું Adj. Filthy, polluted, dirty, profane.

આહુકીનશ્ને, âhukînashnê. ના૦ ખરાબ ચીજથી દુર રેહેવું ; એબદાર ચીજને છોડી દેવી. Subs. Avoiding polluted—filthy things; giving up a thing which brings on disgrace or which is full of blemishes.

અહુકીનેન્દ, ahukînend. ક્રિ૦ તેઓ ઈજા-દુઃખ દેછે, તેઓ લડાઈ કરેછે; ના૦ લડાઈ. V. They do harm—injury, they fight—contend (pres. 3rd plu.). Subs. A battle, a contest, a war.

અહુકીનેદ, ahukinêd. ના૦ કોશેશ, મેહેનત. Subs. Endeavour, effort, an attempt, toil, pains, labour.

અહુકીનેદ, ahukînêd. ક્રિ૦ ખરાબી કરેછે, કીનો—કપટ રાખેછે ; ભાંજેછે, તોડેછે ; ખરાબી કરે ; ના૦ રીમની. V. Does evil, keeps enmity—revenge ; breaks, sunders (pres. 3rd sing.) ; may do harm. Subs Filthiness, impurity.

આહોઈનેદ, âhôînêd. ક્રિ૦ નજીસાઈ—અપવિત્રાઈ—ગંદગી કરે. V. May pollute—defile, may make filthy.

અહુકીનીદાર, ahukînîdâr. ના૦ ઈજા કરનાર, કીનો રાખનાર ; ભાંજનાર ; એબિચલ બનાવનાર, રીમની, નકામી ચીજ. Subs. One who does harm, one who harbours revenge ; one who breaks ; filthiness, an useless thing.

અહુકીનીદારી, ahukînîdârî. See ahukînashnê.

આહુકીનીદારી, âhukinidârî. ના૦ એબ કાહાડવી, ખાંમી શોધવી. Subs. Finding fault with, viewing in a bad light.

અહુકીનીદારે, ahûkinidârê. ના૦ ખરાબી, રીમની. Subs. Impurity, filthiness, foulness.

અહુકીનીદન, ahukínídan. ક્રિ૦ રીમન કરવું ; રીમન થવું, નાપાક કરવું, કીનો રાખવો, લડાઈ કરવી, ઈજા—દુઃખ દેવું, તોડવું, નુકસાન કરવું, બગાડવું, એબિચલ કરવું. V. To pollute, to defile ; to be polluted, to render im-

pure; to harbour revenge, to fight, to wage war, to do harm, to do evil, to break, to corrupt, to cause injury, to make deformed.

અહુકીનીદગી, ahukînîdagî. ના૦ ખરાબ—અપવિત્ર કીધેલું તે. Subs. Pollutedness.

આહૂ-દવીદગી, ahû-davîdagî. ના૦ દોડનારૂં—ધસારો કરનારૂં દુઃખ. Ravaging disease, aggravating pain.

અહુકરદે, ahu-kardê. ભૂ૦ કૃ૦ એબિયલ કીધેલું. V. Having made ugly—deformed (past partic.).

આહૂ-દદે, âhû-dadê. ભૂ૦ કૃ૦ એબ આપેલું. Past partic. Vice inherited.

ખાનેગર, khânêgar. ના૦ ઘર બાંધનાર, મીસ્તરી, ઘરધણી. Subs. A house-builder, an architect, a landlord.

અખોએ, akhôê. વિ૦ ખવાસ વગરનું, બદખવાસી. ના૦ દિલમાંની એક શકિતનું નામ છે. Adj. Having no innate quality, having a bad nature. Subs. The name of one of the powers in the human body.

અહુકે, ahukê. વિ૦ ખરાબ, નઠારૂં, બુરૂં. Adj. Bad, evil, wicked.

આહંગે, આહંકો, âhangê, ahankô. Dink. ના૦ ઈરાદો, ઠેરાવ, મતલબ, ધારણા; ખાતું, સ્થાપેલી મંડલી; કાયદો, રીતભાત, સેરેશ્તો. Subs. A design, a purpose, an intention; an institution, an established society; a custom, a rule, a usage. Per. آهنگ

ખુક, khuk. Dâd. See Khuk.

ખોએ, khôê. ના૦ ખાસિયત, આદત, ટેવ. Subs. Characteristic nature, habit. Comp. Per. خوي

અહુ-કના, ahu-kanâ. ના૦ દરએક ધણી; દરેક ખરાબી—એબ. Subs. Every master—owner; every evil—defect—deformity.

અહુકની, અહુકી, ahukanî, ahukî. ના૦ ખરાબી. Subs. Badness, evil.

ખાને-અએ, khânê-aê. Dâd. ના૦ આએ ઘર. Subs. This house. As in

અહુઈનાક, ahuînâk. વિ૦ સાહેબી ભોગવતું, ખરાબી—બદી ભરેલું. Adj. Exercising authority; full of evil—vice.

યાનીનાક, yâninâk, વિ૦ આનંદી, મોજીલું. Adj. Jolly, gay.

ખાને-વાદી, khânê-vâdî. ના૦ પવનનું મથક, મૂલ. Subs. The original place—source of wind.

આહુઈએ, âhuîê. ના૦ એબ. વિ૦ એબિયલ. Subs. Blemish, defect. Adj. Faulty, deformed.

અહુએ-એરવદ, ahuê-êrvad. ના૦ એરવદોમાં વડો; દસ્તુર. Subs. The head among *Hêrbads;* a *Dastur.*

અહુ-કોસ્તે, ahûkôste. ના૦ ખરાબ માર્ગ, નરસી બાજુ. Subs. A bad way—direction.

અહુકનીદાર, ahukanîdâr. ના૦ ખરાબી કરનાર,

અપવિત્ર કરનાર; ખરાબ કેરદાર. Subs. One who does evil, a profaner, one who pollutes.

આહુ-કનીદાર, âhu-kanídâr. નાo એબ કરનાર, ગીબતખોર. Subs. One who finds fault with, a slanderer, a backbiter.

અહુ-કનીદન, ahu-kanídan. ક્રિo ખરાબ કરવું, એ-બદાઘ લગાડવું. V. To do harm, to cause evil.

અહુ-ઈવાનીદન, અહૂ-વાનીદન, ahuî-vânîdan, ahû-vânídan. ક્રિo ખરાબીને તોડવી, બદીને નાબુદ કરવી. V. To destroy an evil, to extirpate vice. (=آهو = vice) + = Av. (in , , see Vandidad, Fargs. 19, 9, and 20, 8).

અહુ-કુનાનીદન, ahu-kunânídan. ક્રિo ખરાબ કરાવવું. V. To cause to do evil (causal).

આહુ-કુનાનીદન, âhu-kunânídan. ક્રિo એબ—નિન્દા કરાવવી. V. To cause to scandalize—defame.

આહુકુનશ્ને, âhukunashnê. See , âhu-kînashmê.

અહુ-કુનેહ, ahu-kunêh. નાo છત્રપતિ. Subs. One having a *chhatra* (canopy). *i.e.* a king.

આહૂ-નેહ, ahû-nêh. નાo એબ છોડનાર—મુકનાર. Subs. One who leaves off his vicious habits.

અ-આદુ-જીવશ્નાન, a-âdu-zivashnân. Vand. XIX. વિo મરવાં લાયક જીંદગીનાં, પાપી—નકામી જીંદગી ગુજારનારા. Adj. Having a mortal existence, passing a sinful—useless life (plu.).

અશોતર, ashôtar. વિ૦ વધારે પાક—અશો—સાચું, Adj. More pure—righteous—truthful.

અહુ-કર, ahu-kar. ના૦ કઉઅતનો ધણી, મોરાદનો સાહેબ, Subs. A man of strength, one who carries his own wish—will.

અહુ-ગર, ahu-gar. ના૦ ખરાબ—ખરાબી કરનાર. Subs. One who does evil—harm.

આહુગર, âhugar. ના૦ એબ કરનાર, ગીબતખોર. Subs. One who finds fault with, a backbiter.

આહંગર, âhangar. ના૦ લોહાર. Subs. A blacksmith. Per. آهنگر

યાનગર, yângar. ના૦ ખુશી—મોજમજા ભોગવનાર. Subs. One who enjoys—feels pleasure, one who makes merry.

હાનગર, hangar. ના૦ પડત—ઉજડ કરનાર; બીજી કુદરત—શક્તિ. Subs. One who lays waste; another power—authority.

આહંગરી, âhangarî. ના૦ લોહારનો ધંધો—કામ. Subs. The profession—business of blacksmith.

યાનગરી, yângari. વિ૦ દોલતમંદ, ખુશી ભોગવનારૂં—કરનારૂં. Adj. Wealthy, enjoying pleasure, making merry.

હુકરી, hukarî. વિ૦ હુકર પહાડને લગતું. Adj. Relating to the *Hûkar* mountain.

આહુકરીનશ્ને, âhukarînashnê. See âhukînashnê.

અહૂ-રદે, ahû-radê. See , ahu-ramê.

અહુ-રદેગી, ahû-radêgî. ના૦ સરદારની સત્તા; સાહેબી. Subs. The authority of a leader; command, mastery.

અહુ-કરફ્તુમ, ahu-karaftum. વિ૦ ઘણાજ ખરાબ શરીરનું. Adj. Having the ugliest body. Prohib. + = Av.

અએદુનચ, aêdunach. ક્રિ૦ અ૦ એ રવેશે—મીસાલે. Adj. In this manner—way. Compare

અ-ઓ-ચ, a-ô-cha. ક્રિ૦ અ૦ તેભી નહીં. Adv. Not even that.

અ-ઓજ, a-ôj. વિ૦ બુલંદ દરજાનું નહીં, ઊંચું નહીં, કૌવતવાળું નહીં. Adj. Not elevated in rank, not exalted—high, not strong. Priv. + = Av. , Sans. ओजस्, Per.

અખદ, akhad. Vand. III. ના૦ દુનિયાં, પૃથ્વી. Subs. The world, the earth. As in

અખોચ, akhôcha. ના૦ દરએકનું દિલ. Subs. The heart—wish of every one.

અયુજ, ayuj. ના૦ કોશેશ, મેહેનત. Subs. Endeavour, effort, exertion, trouble.

અશોચ, ashôcha. વિ૦ અશોભી, પવિત્રભી, સાચુંભી. Adj. Even pure—righteous—truthful. = Av. , Per. + = Av. , Sans. च = and, also.

અહાન-ચ, હાન-ચ, ahâna-cha, hâna-cha. ક્રિ૦ અ૦ બીજી મરતબે. Adv. A second time.

અહુચ, ahucha. વિ૦ અશો, પાક—નેક. ના૦ સાહેબ. Adj. Pure, holy, virtuous. Subs. A lord, master.

અહુનચ, ahunacha. કીધા પછી (?) After doing (?)

આહુનજ, âhanj. ક્રિ૦ તું નાખ. V. Throw thou (imper.).

હાનચ, હાન્ચ, hânacha, hâncha. વિ૦ બીજું, બાકી, બીજુંબી. ક્રિ૦ અ૦ બીજું, એ વગેરે, ઈત્યાદિ, ત્યારે, ખસુસન, જ્યાંહાંસુધી, હમણા સુધી—હજુવેર Adj. Another, remaining, even another. Adv. Moreover, beside this, *et cetera*, certainly then—at that time, as long as, till now, as yet.

હુનજ, hunja. ના૦ اسفر ج

હંજ, hanj. ના૦ ખેંચવું, લાવવું, કાઢવું, નાખવું. Subs. Pulling, taking out, bringing, throwing.

યુજાનદ, yujânad. ક્રિ૦ અડકે, સંબંધમાં આવે-લાવે, જોડે, બાંધે, નિભાવે, ટેકો આપે. V. May touch, may come or bring in contact with; may join—unite, may bind; may sustain—support—prop.

આહનજાન, âhanjan. ના૦ સખત જીવનું આદમી, સખત મેહેનત કરનાર. Subs. A hard-hearted man, one who works hard.

અયુજાક, ayujâk. ના૦ ઉંચે ચઢનાર, ઉંચી પદવી મેલવનાર. Subs. One who ascends—mounts; one who attains a high dignity.

હાનજાક, hânjâk. Dad. ના૦ ખેંચનાર, ગળી જનાર. Subs. One who pulls—swallows—devours.

અખોચ-યતાર, akhôcha-yatâr. Dâd. ના૦ દરેકનું દીલ (કાંઈ ચીજ ઉપર) ખાહેશ કરનાર—દોડનાર. Subs. The heart of every one longing for or hankering after (something)

અયુજીદાર, ayujîdar. ના૦ કોશેશ—મેહેનત કરનાર. Sûbs. One who endeavours, one who works—labours.

હાનજીદાર, hânjîdâr. ના૦ ખેંચનાર. Subs. One who pulls.

હાનજીદે, hânjîdê. ક્રિ૦ ખેંચે, તાંણે. V. May pull—stretch.

અઓજી, aojî. See aoj.

અયુજશ, ayujash. See ayuj.

અહુ-ચ-શ, ahu-cha-sh. ના૦ વળી તે સાહેબ, તે સાહેબ પણ, જે કોઈ સાહેબ ; વળી તે ખરાબ, જે કાંઈ ખરાબ. Subs. Even that master—lord ; whatever master; even that bad person or thing, whatever bad.

અહુ-ચેશ, ahu-chêsh. ના૦ ખરાબ ચીજ. Subs. A bad thing.

હાનચશ, hânachash. સર્વ૦ તે, બીજુંબી ; બીજું જે કાંઈ. Pron. That, even another ; whatever else.

હાન-ચેશ, hân-chesh. ના૦ બીજી ચીજ, પરાઈ વસ્તુ. Subs. Another thing, a thing belonging to another person.

હંજશ, hanjash. ના૦ ખેંચાણ, તાંણ. Subs. Act of pulling—drawing, attraction.

હાન-ચે-અદશ, hân-chê-adash. Nerang. ના૦ બીજો કોઈ શખ્સ, પરાયો શખ્સ. Subs. Another person, a stranger.

હાનજીહેદ, hanjîhêd. Dâd. ક્રિ૦ ખેંચેછે, ગળી જાય છે. V. Pulls, swallows, devours (pres. 3rd sing.).

અહુનચ-જીનાક, ahunacha-jinâk. ના૦ બીજી જગા. Subs. Another place.

અ-ઓજશ્ને, a-ojashnê. ના૦ ઉંચાણ વગરની હાલત, ચઢાંણ નહીં તે, બુલંદ નહીં તે. Subs. State of being not elevated—steep—lofty.

અયુજશ્ને, ayujashnê. Vand. V. ના૦ કોશેશ કરવી; ઉઠાવવું. Subs. Endeavouring, making efforts, raising, lifting up.

અહુજશ્ને, અહંજશ્ને, ahujashnê, ahanjashnê. ના૦ એચાણ, ખેંચવું, લાવવું, કોશેશ, મેહેનત. Subs. Pulling, attraction, bringing, endeavour, work, labour.

આહંજશ્ને, âhanjashnê. ના૦ પાછું ખેંચવું; નહીં ખેંચવું, હટવું. Subs. Act of drawing—pulling back; act of not pulling, receding, stepping back.

યુજશ્ને, yujashnê. ના૦ જોડવું, વલગાવવું, બાંધવું, મજબુત કરવું; જેમકે Subs. Joining, sticking, binding, strengthening. Comp. Av. Rt. Sans. युज्.

હંજશ્ને, hanjashnê. See hanj.

અહુ-ચેહેર, ahu-chêhêr. ના૦ ખરાબ શક્તિ—ચેહેરો. Subs. Evil power—strength, an ugly face. + = Av. = Per.

હા-ચે hânchê. See hânach.

હાનજે, hânjê. ના૦ ખેંચાણ. Subs. Pulling, attraction.

હાનજીદે, hânjidê. Dâd. ભૂ૦ કૃ૦ ખેંચાયલું, તણાયલું. Past part. Drawn, strained.

અખુજીનદ, akhujînad. ક્રિ૦ ઊઠાડે, ઊભો કરે. V. May raise—lift up, may set up.

અખેઝીનદ, akhêzînad. Pand. Adar. ક્રિ૦ ઊઠાડે. V. May raise up—lift up.

અખોજીનદ, અખેજીનદ, akhôjînad, akhêjînad. ક્રિ૦ ઊઠે; ઊઠાડે. V. May rise; may raise.

અયુજીનદ, યોજીનદ, ayujînad, yôjînad. ક્રિ૦ પોંહોચે, કોશેશ—યત્ન કરે. V. May reach, may endeavour—exert.

આહુજીનદ, âhujînad. ક્રિ૦ હાંકે, ઢસરે, ઊઠાડે. V. May drive, may move slowly (as an infant), may raise—lift. Paz.

હાનજીનદ, hânjînad. ક્રિ૦ ખેંચે, તાણે, ચલાવે, હાંકે. V. May pull—drag; may make to proceed, drive—urge.

આખેજીનીદન, âkhêjinîdan. ક્રિ૦ ઉઠવું. V. To get up, to rise.

અ-ઓજીને, a-ôjînê. વિ૦ કુવત—શક્તિ વગરનું; ખરાબ આબરૂનું, માન વગરનું, પ્રવીણ નહીં તે, ઠોઠ, બોથડ. Adj. Having no strength—power; disreputable, having no respect, not proficient, dull, stupid, wanting intelligence.

અ-ઓજીન-તર, a-ôjîn-tar. વિ૦ વધારે લાયક નહીં તે. Adj. More unworthy.

અયુજેદ, ayûjêd ક્રિ૦ ચઢે. V. May rise—ascend.

અહુજેદ, ahujêd. ક્રિ૦ હાંકે, ઢકેલે, દુર કરે, ઉપર આવે, બાહેર ખેંચે-કાઢે, આરાસ્તે કરે, સંણગારે, લટકે; ટાંગે, લટકાવે, પડે. V. May drive away, may urge, may push—shove, may avoid, may come up, may pull—draw out, may adorn—decorate, may be suspended; may hang up, may fall.

આવેજેદ, âvêzêd. See ahujêd. ભૂ૦ કૃ૦ લટકાવેલું, હીલવેલું. Past Part. Hung, suspended, shaken, agitated.

આહંજેદ, âhanjêd. ક્રિ૦ ખેંચી કાહાડે, ખેંચે. V. May draw out, may pull.

હાંનજેદ, hânjêd. ક્રિ૦ ગળીજાય, ખેંચે; પડે, ટાંગે. V. May devour, may pull; may fall, may hang.

અયુજીદન, ayujîdan. ક્રિ૦ કોશેશ કરવી, પોંહોંચવું, ચઢવું. V. To endeavour, to reach, to ascend, to rise.

અહુજીદન, ahujîdan. ક્રિ૦ હાંકવું, હાંકી કાહાડવું,

દૂર કરવું, ઢકેલવું, ખેંચવું. V. To drive, to drive away, to avoid, to push, to shove, to pull.

અહંજીદન, ahanjídan. ક્રિ૦ ખેંચવું, ઊઠવું, હીલવવું, લટકાવવું. V. To pull, to rise—get up, to agitate, to move, to shake, to hang up.

આખેજીદન, âkhêjídan. ક્રિ૦ ઊઠાડવું, ઊભું કરવું. V. To raise, to lift up.

આહંચીદન, આહંજીદન, આહેંજીદન, હંજીદન, âhanchîdan, âhanjîdan, âhênjîdan, hanjîdan. ક્રિ૦ ખેંચવું, તાંણવું, ઘસડવું, ઉપર લાવવું, બાહેર ખેંચી કાઢવું, ફુંકવું, પીવું, નાખવું. V. To pull, to stretch, to draw out, to bring up, to blow, to drink, to throw, to fling. Compare Av. [Avestan script] + [Avestan script], Per. آهنجیدن

યુજીદન, yujídan. ક્રિ૦ જોડવું, બાંધવું, મજબુત કરવું. V. To join—bind—strengthen. Av. [Avestan script]

અઓજીદે, aojídê. વિ૦ ઉંચું—બુલંદ નહીં કીધેલું. Past partic. adj. Not exalted—elevated.

હાનજીદે, hânjidê. See [Pahlavi script] hânjidê.

અ-ઓજ-ગરશનીહા, a-ôj-garashnihâ. ક્રિ૦ અ૦ કુવત નહીં પકડવાથી. Adv. By reason of not gaining strength.

યવ-ચેન્દ, yav-chênd. S. G. ક્રિ૦ અ૦ યા કેટલું—જેટલું. Adv. Or how much—many; or as much—as great.

યોચેન્દ, yôchênd. ક્રિ૦ અ૦ કેમ? કેવી રીતે? કેટલી રીતે? કેટલાક. Adv. How? in what manner? in how many ways? some.

અ-ઓજે, a-ôjê. ના૦ કુવત વગરની હાલત, તાકાત વગરની હાલત; નાતવાની, મ્હોટાઈ વગરનું, ખરાબ આબરૂ, Subs. Want of power—strength; weakness, want of greatness, disrepute. Priv. + = Av. = Sans. ओजस् = Pâz. = strength.

આહનજે, âhânjê. ના૦ ખેંચવું, ખેંચાણ. Subs. Act of drawing—bringing up.

હાન્જે, hânjê. See hânjê.

અહુનચ-કબદ, ahunacha-kabad. ક્રિ૦ અ૦ ઘણું કરીને. Adv. Mostly, for the most part.

હાન્જગર, hânjgar. ના૦ ખેંચનાર, બાહેર કાઢનાર. Subs. One who pulls—draws out.

આખેજમ, âkhêzam. ક્રિ૦ હું ઉઠું. V. I may rise—get up.

યોજમ, yôjam. Yas. ક્રિ૦ હું કોશેશ—મેહેનત કરૂં. V. I may endeavour—work.

અ-ઓજદાસીદન, a-ôzdâsîdan. ક્રિ૦ નહીં ઉજડવું—માંજવું, સાફ નહીં કરવું. V. Not to scour—rinse, not to burnish. Prohib. + = Av. + = Per.

અ-હુઝીવશ્નાન, a-huzîvashnân. ના૦ નેકી સાથે નહીં જીવનારા, બદીથી જીવનારા; રાહજન. Subs. Those who do not lead virtuous lives, those that pass their lives wickedly; highwaymen.

અહુ-ઝીવશ્ને, ahu-zîvashnê. ના૦ ખરાબ જીંદગી;

સારી રીતે જીંદગી નહીં ગુજારવી. Subs. A bad life; leading a wicked life. Contrast Av.

આહંઝીદન, âhanzídan. See , âhanchí-dan, âhênjídan.

આહેંઝીદન, âhênzídan. See , âhanchí-dan, âhênjídan. ક્રિ૦ કંટાળી જવું, ચામડી ઉખેડી કાહાડવી, છાલ છોલવી, તરવું. V. To be vexed, to skin, to peel, to swim. Compare Per. آهنجیدن

અહુ-જોર, ahu-zôr. ના૦ જોર-કઉવતનો સાહેબ-ધણી. ખરાબ જોર-શક્તિ. Subs. A man of strength, evil power—force.

હાંન-જોર, hân-zôr. ના૦ બીજો જોર; "જોર" ઈઆને ક્રિયાનું સાધણ, ભેટ, કાંઈબી ચીજ ક્રિયાની રૂએ આપવાની તે; ઈજશ્નેની ક્રિયાથી પવિત્ર થએલું પાણી. Subs. Another *Zôr*; a *Zôr* is anything offered or presented in worship or sacred service, an offering, an oblation; water consecrated by the Yasna ceremony. Comp. Av.

અ-ખુદ, a-khud. વિ૦ પોતાનું નહીં, પરાયું, પારકું, બીજાનું, પોતે નહીં. Adj. Not one's own, foreign, alien, not one's self. Prohib. + = Av. = Sans. स्वत: = Per. خود

હાન્ત, hânta. ના૦ વિધવા, રાંડીરાંડ. Subs. A widow.

હુત, hut. ના૦ "મીન" નામની રાશી; મ્હોટી માછલી. Subs. The sign Pisces; a large fish. Ar. حوت

અ-ખુદાઈએ, a-khudâîê. નાo પાદશાહી વગરની હાલત, સાહેબી—મ્હોટાઈ વગરની હાલત; સાદાઈ. Subs. The state of being without kingly dignity—mastery, the state of being without any greatness; simplicity.

અ-ખુદા, a-khudâ. વિo ધણી વગર; ખોદાની મદદ વગર. Adj. Having no master; without the help of God.

અ-ખુદાઈ, a-khudâî. નાo સાહેબી—પાદશાહી વગરની હાલત; બુરી બાદશાહી. Subs. State of being without mastery—regal power; bad rule.

ગશોતા, gashôtâ. નાo કમાન, આરકું. Subs. A bow, an arch.

અ-ખુદાઈ, a-khudâî. See , a-khudâîê.

અ-ખુદાઈ, a-khudâî. નાo ખરાબ સાહેબી, ખરાબ રાજ્ય, ખરાબ સલતનત. Subs. Evil power—authority, a bad kingdom. Contrast Per. خداي

અ-ખુદાઈએ, a-khudâîê. See , a-khudâî. વિo સાહેબી વિનાનું, પાદશાહી વગરનું. Adj. Having no mastery—kingdom.

ખુદાઈ, khudâî. નાo સાહેબી, પાદશાહી, મ્હોટાઈ. Subs. Mastery, rule, kingdom, greatness.

અ-ખોદાઈયચ, a-khôdâîyacha. વિo બુરાં રાજ્યને લગતું; પાદશાહીને છાજતું નહીં; બુરાં રાજ્યને લીધે. Adj. Belonging to a bad kingdom, unworthy of a kingdom; owing to misrule.

અ-ખુદ-શતુની, a-khud-shatunî. વિo હમ શેહેરી

નહીં, સ્વદેશી નહીં. Adj. Not a fellow-citizen, not of one's own country. Prohib. + = Av. =one's own + = Av. , Per. شهر = a city; = Per. ی

હાદોખ્ત, hâdôkht. નાο એક નુસ્કનું નામ છે. એ નુસ્કની ૩૦) પરગરદ હતી, પણ હાલમાં માત્ર ત્રણજ જલવાઈ રહી છે. એમાં તમામ પેદાએશોનું વર્ણન, તથા તેની અજાએબીઓ, ઈત્યાદિ વિશેનું લખાણ આવેલું છે. Subs. The name of a Nosk. This Nosk was divided into thirty chapters, out of which only three are preserved up to this time. It treats of the different creations, their wonders, &c.

આખ્તન, âkhtan. ક્રિο ખરાબી કરવી, છાંટવું, ઉપર ખેંચવું, લટકાવવું, પોંહોંચવું, મ્યાનમાંથી બાહાર કાઢવું, ખસી કરવું, બીહીવું. V. To do evil, to sprinkle, to draw up, to hang up, to reach, to unsheathe (a sword), to castrate, to fear. Comp. Per. آختن

ખાનદન, khândan. ક્રિο પઢવું, વાંચવું, શિખવું. V. To recite, to learn, to read. Per. خواندن

અ-સુદે, a-sudê. વિο ફાયદા વગરનું. Adj. Unprofitable. Comp. Per. بیسود

આસુદે, âsudê. વિο સુખી, શાંત, આસાએશવાળું. Adj. Happy, peaceful, at rest. Per. آسوده

અખુતર, akhutar. વિο વધારે. દુર અંદેશી. Adj. More foresighted, more far-seeing.

અહુતર, ahutar. વિο વધારે ખરાબ, નાο ખરાબ ધણીશેઠ. Adj. Worse. Subs. A bad master.

આહુ-તર, âhu-tar. વિ૰ વધારે એબિચલ, વધારે ખામીવાળું. Adj. More deformed—ugly, more defective.

ખાવતર, khâvtar. વિ૰ વધારે ઉંઘનાર, વધારે આલસુ. Adj. More sleepy, more drowsy.

અયોવ, ayôv. ઉભય૰ અ૰ યા, અથવા. Conj. Or, either.

અ-હુફ, અ-ખુવ, a-huf, a-khuv. વિ૰ ખુબી વગરનું, સારૂં નહીં, ખરાબ, નારવા, ઘટતું નહીં તે, શોભઈતું—ખુબસુરત નહીં. Adj. Having no worth—merit, bad, unworthy, improper, not elegant—beautiful. Prohib. + = Av. = Per. خوب = good.

હુફ, huf. વિ૰ સારૂં, નેક, ઘટતું, શોભઈતું, ખુબસુરત; પ્રમાણિક. Adj. Good, virtuous, worthy, elegant; honest.

આખુપાઈએ, âkhupâîê. ના૰ ખુરાઈનો પાયો, ગુનાહનું મૂલ. Subs. The cause of evils, the root—germ of crimes (see Patet Ader., chap. 3.)

અહુવાન, આહુવાન, ahuvân, âhuvân. See ahûvân and âhuvan.

અખોવાન, akhôvân. વિ૰ કએઆશ—તર્કવાળું. Adj. Full of reasoning—argument, logical.

અહુવાન, આહુવાન, ahuvân, âhûvân. See ahuvân, âhuvân.

અહુવાને-હોનર, ahuvânê-hônar. ના૰ હુન્નરનાં સાહેબો. Subs. Masters of art—skill.

[illegible] અ-ઓપસ્તી, a-ôpastî. ના૦ હીનપસ્તી વગરની હાલત. Subs. State of being not disgraceful.

[illegible] અ-ઉફ્તાદન, a-uftâdan. ક્રિ૦ નહીં પડવું—બનવું—થવું; સલામત રેહેવું; ટકવું. V. Not to fall, not to happen—arrive; to remain secure—safe; to continue, to remain. Prohib. [illegible] + [illegible] = Per. افتادن

[illegible] અહુપતિ, ahupati. ના૦ સાહેબ, ધણી, પાદશાહ. Subs. A lord, master, ruler, King, husband.

[illegible] અહુફ્તે, ahufte. વિ૦ ખરાબ કીધેલું. Adj. Polluted, spoiled, defiled.

[illegible] અ-ઓફ્તન, અ-હુફ્તન, a-ôftan, a-huftan. ક્રિ૦ ઢાંકવું, છુપાવવું, પેહેરવું. V. To cover, to conceal, to hide, to keep anything secret; to put on, to wear.

[illegible] અ-ખુફ્તન, અ-ખોફ્તન, a-khuftan, a-khôftan. ક્રિ૦ નહીં સુવું, જાગૃત રેહેવું. V. Not to sleep, to be awake, Prohib. [illegible] + [illegible] = Av. [illegible] = Sans. स्वप् = Per. خفتن = to sleep.

[illegible] અ-યુફ્તન, a-yuftan. ક્રિ૦ નહીં પામવું—હાંસલ કરવું. V. Not to get—acquire.

[illegible] અહુફ્તન, ahuftan. ક્રિ૦ ખરાબ કરવું—થવું. V. To defile, to soil; to be defiled—soiled.

[illegible] ખુફ્તન, khuftan. ક્રિ૦ સુવું, ઉંઘાવું, ખોટું કરવું, જુદું કરવું, અઘટતું કામ કરવું. V. To sleep, to repose; to do wrong, to separate, to do an unworthy act.

[illegible] હુફ-તન, huf-tan. ના૦ સારૂં તન, દેખાવણું શરીર. Subs. A good—elegant body.

[illegible] અ-ઓફ્તે, a-ôftê. ભૂ૦ કૃ૦ પેહેરેલું નહીં, નાગું, છુપું-ઢાંકેલું નહીં; જાહેર. Past partic. Unclothed, naked, not hidden—concealed, open.

[illegible] અ-ખુફ્તે, a-khuftê. વિ૦ નહીં સુતેલું—ઉંઘાએલું. Adj. Wakeful, not sleeping, watchful, vigilant.

[illegible] અ-હુપતે, a-huptê. ભૂ૦ કૃ૦ ખરાબ કીધેલું. Past partic. Soiled, defiled.

[illegible] અહુફ્તે, ahûfte. વિ૦ છુપું, ગુપ્ત, ખાનગી, છાનું. Adj. Secret, private, concealed, hidden.

[illegible] યાનપતે, yânpatê. ના૦ ખુશીનો માલેક, ખુશી ભોગવનાર. Subs. One who enjoys pleasure—mirth.

[illegible] અ-ઓફ્તગી, a-ôftagî. વિ૦ નહીં પડે એવું, મજબુત, મક્કમ. Adj. That cannot fall down, strong, firm.

[illegible] અ-ઓફ્તગી, a-ôftagî. ના૦ નહીં ઢંકાયલી—કપડાં નહીં પેહેરેલી હાલત. Subs. The state of being not covered—clothed.

[illegible] ખુફ્તગી, khuftagî. ના૦ ઉંઘરેટાપણું. Subs. Sleepiness.

[illegible] હુફ-તગી, huf-tagî. ના૦ સારૂં કઉવત. Subs. Sufficient strength.

[illegible] અહુ-પતી, ahu-patî. ના૦ ખરાબ ધણી; દુનિયાંનો ધણી. Subs. A bad master; the master of the world.

[illegible] અહુફ-તર, ahuf-tar. વિ૦ વધારે ખરાબ. Adj. Worse.

[illegible] હોપમન, hôpaman. ના૦ મોહોડું. Subs. The mouth.

[illegible] અખો-ફરેહ, akhô-farêh. ના૦ ઘણીજ દુર અંદેશી,

ઘણોજ ઉંડો વિચાર. Subs. Great foresight—forethought.

અખુંમ, akhum. ના૦ દુનિયાં. Subs. The world.

અહુમ, ahum. ના૦ See , akhum. વિ૦ સર્વથી ઉંચું—બુલંદ. Adj. Highest, most elevated.

અહુમાનાક, ahumânâk. વિ૦ મલતાપણું નહીં, એક મલતું નહીં, નામુવાફેક, બરાબરીઉ નહીં, બેમીશાલ. Adj. Dissimilar, unlike, not conformable to, unequal. Prohib. + + ; Compare Av. = Pâz. = Per. نا همتا , مانند

હુમાનાક, humânâk. ના૦ મીસાલ, દાખલો, ઉપમા. Subs. A simile, an example, comparison.

અહુમ્બ, ahumb. વિ૦ છુપું, ખાનગી. Adj. Hidden, secret, concealed.

અહુમ્બીહેદ, ahumbîhêd. Dâd. ક્રિ૦ છુપું થાયછે—કરેછે, ઢાંકેછે. V. Becomes hidden; conceals, bides (pres. 3rd sing.).

અહુમબીહેદ, ahumbîhêd. See ahumbihêd.

અહુમ્બશ્ને, ahumbashnê. ના૦ છુપું કરવું, છુપું થવું. Subs. Keeping concealed, becoming secret.

અખુમ્બયાન, akhumbayân. ના૦ રોશન ગરોથમાન. Subs. The shining *Garôthmân*, the highest brilliant paradise.

અહુમ્બશ્ને, ahumbashnê. See , ahumbashnê.

અઉમીદાન, aumîdân. ના૦ નાઉમેદ લોકો, નિરફલ થયલાઓ. Subs. Those that are disappointed—defeated of expectation.

અહુમસ્તાંન, ahumastân. ના૦ સર્વથી મ્હોટું મથક Subs. The largest abode.

અહુમસ્તાંન, ahumastân. Pah. Shah. વિ૦ ખરાબ શિકલનાં, દેહેશત નાક, ડરામણાં. Adj. Ill-shaped, ugly, dreadful, frightful (plu.).

અહુમબીદંન, ahumbidan. ક્રિ૦ છુપું કરવું—થવું. V. To conceal, to hide.

અ-ઓમન, a-ôman. સર્વ૦ આપણાં વગર. Pron. Without us.

અયુમન, અએન્મન, ayuman, aênman. ના૦ આંખ, નજર. Subs. The eye, look, sight. Ar. عين Comp.

અહુ-મન, ahu-man. ના૦ બુરો વિચાર; બુરૂં મન, સઉથી સરસ મનની શકિત, મનની ઉપર સરદારી ભોગવનાર. Subs. An evil thought, mind which is not good ; the master-mind, one who enjoys superiority over his mind.

અ-ઓમંદ, a-ômand. વિ૦ નાલાયક, અઘટિત. Adj. Unworthy, improper.

અખુ-મંદ, akhu-mand. Dâd. વિ૦ ચિન્તા ભરેલું, ફીકરમંદ. Adj. Concerned, oppressed with cares and anxieties.

અયો-મોગ, ayômôg. ના૰ એક જોડો, એક મોજું. A single shoe of a pair, a stocking.

અહુ-મુએ, ahu-muê. ના૰ ખરાબ બાલ. Subs. Bad hair. Comp. + = Per. موی = hair.

અહુ-મોગ, ahu-môg. ના૰ આતશની ચાકરી કરનાર ગુરૂ. બોય દેનાર. Subs. The priest who renders service to the sacred fire, keeper of the sacred fire.

અહુ-મંગ, ahu-mang. ના૰ ખરાબ ટેવ, ખરાબ જાદુગર, લાફ મારનાર ધણી, જુઠું બોલનાર ગુરૂ. Subs. Bad habit, an evil conjuror, a vaunter, one who commends himself, a lying preceptor.

અહુ-મંદ, ahu-mand. ના૰ લાયક ગુરૂ. Subs. A worthy preceptor.

અહુમંદ, અહોમંદ, ahumand, ahômand. વિ૰ સાહેબી રાખનાર; સાહેબ-સાહેબીને લાએક. Adj. Enjoying superiority—mastery; worthy of a master, fit to enjoy mastery—sway.

અહુમ્નદ, a-humnad. ક્રિ૰ નથી, છે નહીં; વિ૰ હસ્તી વગરનું. V. Is not, is not in existence. Adj. Not having existence.

આહુમંદ, âhumand. ના૰ શક, ગુમાન. વિ૰ એબિયલ, એબ ભરેલું, જુઠું બોલનાર, બદ બુનિયાદ-નસલનું. Subs. Doubt, suspicion, surmise, uncertainty. Adj. Deformed, ugly, faulty, disgraceful, speaking falsehood, mean, ignoble, of low birth.

ખાવમંદ, khâvmand. વિ૦ ઉંઘરેટું, ખાબ ભરેલું. Adj. Sleepy, inclined to sleep, drowsy.

હોમ્નદ, hômnad. ક્રિ૦ તેઓ છે. V. They are.

અ-ઓમંદી, a-ômandî. ના૦ નાલાએકી, અણઘટારતપણું. Subs. Impropriety, unfitness.

અ-ખોમંદી, akhômandî. ના૦ કુએઆશી, દુરઅંદેશી. Subs. Reasoning, forethought.

અહુમંદી, ahumandî. ના૦ ધણીઆતાપણું; સાહેબી રાખનાર. Subs. Ownership, proprietorship; one who enjoys superiority—mastery. Av.

અહુમત, ahumat. ના૦ "અહુનવદ ગાથા." Subs. "*Honvad Gâthâ*," the first of the five Gâthâs.

અ-હુમત, a-humat. વિ૦ સારા વિચારનું નહીં. Adj. Not having a good thought. Prohib. + = Av.

અહુમત, ahûmata. Vand. XIX. See ahumat.

અહુર, ahura. Pah. Shâh., Kâr. Ard. ના૦ અહુરમજ્દ, સાહેબ, માલેક, ધણી, પાસબાન, નેઘાહ રાખનાર, ગુરૂ, જીવ—જીંદગી બક્ષનાર, Subs. Ahura-mazda, a lord, master, owner, protector, a guardian, a religious teacher, the bestower of life. Comp. Av. = Sâns. असुर.

અખુર, akhur. ના૦ ઢોરનું ઘાંસ; ઢોરનું મકાન, તબીલો. Subs. Grass, hay; a place for cattle, a stall, a stable.

અહુર, હુર, ahur, hur. ના૦ ખરાબ દારૂ. Subs. Bad liquor. Prohib. + = Av. = Sans. सुरा.

અ-હોનર, a-hônar. Kâr. Ard. વિ૦ હુન્નર—કલા કારીગરી વગરનું. Adj. Artless, wanting skill—workmanship.

આખર âkhar. ક્રિ૦ અ૦ પછી, પાછલ, પછવાડે, પુઠે, પાછલું, બીજું. Adv. After, behind, in the rear; afterwards, subsequently, back, hind, further; that which follows, next, that which comes behind.

આખુર, અખુર, âkhura, akhur. ના૦ તબેલો, ઢોરોનું મકાન, ઘોડાને ઘાંસ ખાવાની જગા, એક હાડકાંને કહેછે કે, જેને અરબીમાં ترقوه કરી કહેછે. Subs. A stable, a place where cattle are kept, a place used for horses to eat grass; the collar or breast bone, called in Arabic ترقوه Per. آخر

આખુર, âkhur. ના૦ પાએગાહ, દબદબો. Subs. A vestibule; a stable; dignity, pomp.

ખાવર, khâvar. Kâr. Ard. ના૦ પશ્ચિમ અથવા આથમણ દિશા (કોઈ વખતે પૂર્વ દિશાને માટેબી આવેછે); ઉગમણ તરફના પ્રાંતો; ખોદા તાલાના નામો મધેનું એક નામ. વિ૦ મેહેરબાન, બરદાસ્ત કરનાર; સોસનાર. Subs. The West (but sometimes used for the East); the eastern provinces; one of the names of the Almighty Creator. Adj. Kind, gracious, favourable, treating with care and attention, enduring. Per. خاور

ખાવલ, khâval. નાο તોપખાનું, મોરચો. Subs. A battery, fortified lines, fortifications.

ખુર, khur. નાο જખમ, ઘા, ચરએતો; માણસનાં આંગને હડી આંગલ જેટલું કાપી જખમ કરવાના ગુનાહનું નામ; ખાણું, પીણું; ઘર, મથક, જેમકે, 'પીવાનું પાણી, ગોઢો'. Subs. A wound, a sore, a bruise; name of the sin of making a wound in the human body 2½ inches deep; meat, eating, drinking; house, residence. Av. ; Comp.

સાવર, sâvar. નાο આકાર, ચેહેરો, શિકલ. Subs. Form, figure, features, shape.

હુર, hur. નાο સૂર્ય, ખુરશેદ. Subs. The sun. Comp. = Av. = Per. هور

અહુરે, ahurê. નાο સાહેબ, ધણી, માલેક. Subs. Lord, master, owner.

અહુરહે, ahurahê. નાο સાહેબ-ખોદા-ધણીનું; સાહેબ, ધણી; સાહેબી. Subs. Lord's, God's, master's (gen. sing.), Lord, master; mastery, sway, rule. Comp. Av.

અહુરહીઆ, ahurahîâ. નાο મણીનું પાણી, ધાત. Subs. Seminal fluid, *semen virile*.

અહુરહે, ahurahê. નાο સાહેબનું, ધણીનું. Subs. Master's, owner's (gen. sing.)? Av.

અહુરાઈ, ahurâî. નાο અહુરમજદ, સોલમાં નુસ્કનું નામ છે, કે જેને પેહેલવીમાં "ન્યાદુમ" કરી કહેછે. એ

નુસ્કની ૫૪ પરગરદ હતી, પણ હાલે એ નુસ્કવિશે કાંઈ પણ નિશાની રહી નથી. એમાં નીતિશાસ્ત્ર, ધરમના ફરમાનો તથા મનાઈ તથા ફિલસુફી વિશેનું બ્યાંન આવેલું હતું. Subs. Ahura Mazda. Name of the 16th Nosk, known in Pahlvi by the name of Nyâdûm. This Nosk contained 54 Fargards, but at present there are no traces of the book. It treated of ethics, philosophy, religious mandates and interdicts.

અહુરહીઆ, ahurahîâ. ના૦ See ahurahîâ.

હાનરાહ, hâurâh. Dâd. ના૦ ઉલટો માર્ગ, બીજો રાહ. ક્રિ૦ અ૦ કોઈબી રીતે. Subs. A contrary—wrong path, another way. Adv. Anywise.

અહુરાની, ahurânî. ના૦ સાહેબ. Subs. A lord, master.

અખુ-રાસ્ત, akhû-râst. N. Atash ના૦ ખરૂં દેલ. Subs. A sincere heart.

અ-ખુરાંન, akhurân. ક્રિ૦ ના ખવડાવતો. ના૦ નહીં ખાનારા. V. Don't feed—nourish (imper. causal). Subs. Those who do not eat. Comp. + = Per. خوران

અહુરાન, ahurân. ના૦ સાહેબો, માલેકો, ફરેશતાઓ. Subs. Lords, masters; owners, angels; Comp. Av.

અહુરાની, ahûrânî. ના૦ અએ સાહેબ—ધણી-

ખોદા ; વિ૦ સાહેબનું, ધણીનું. Subs. O master—Lord! Adj. Belonging to the master—lord. Av.

અહુરાનીશ, ahurânîsh. ના૦ કુવો, તલાવ, ચશ્મો, કારંજો ; કુવા—તલાવ—ચશ્મા—કારંજાનું પાણી. Subs. A well, a pond, a tank, a playing fountain, a *jet d'eau*, water of a well—pond—spring—playing fountain.

અ-ખુરાનીદન, a-khurânîdan. ક્રિ૦ નહીં ખવડાવવું. V. Not to feed—nourish. Prohib. + = Per. خورانیدن from خوردن = to eat.

ખાવરાન, khâvarân. ના૦ ખોરાસાનમાં આવેલાં એક શહેરનું નામ છે. Subs. The name of a city in Khôrâsân.

અહુરેહગરી, ahurêhgarî. વિ૦ સાહેબી કરનારૂં. Adj. Enjoying mastery, swaying.

અહુ-લાગેરી, ahu-lâgêrî. ના૦ ખરાબ નબલાઈ, ઘણી દુબલાઈ. Subs. Bad weakness, much leanness. Comp. Per. لاغری

અખો-રાતુનતન, akhô-râtunatan. ક્રિ૦ કએઆશ—વિચાર દોડાવવો, ધેઆન લગાડીને જોવું. V. To reflect, to ponder.

અહુર-મજ઼્દ, ahûra-mazd. ના૦ મહા જ્ઞાની સાહેબ; મહા બલવાન—પેહેલી શક્તિ. Subs. Omniscient Lord; Omnipotent, First Power. Av.

અહુરી, ahurî. Dâd. ના૦ સાહેબી, મ્હોટાઈ. Subs. Mastery, superiority, greatness.

આખરી, âkharî. ક્રિ૦ પુરવાઈ રેહેવું, સમાપ્ત થવું; પછવાડે બનવું, પાછલથી થવું. V. To be filled up, to be finished, to come to an end; to happen afterwards.

ખાવરી, khâvarî. ના૦ બરદાસ્ત—સોસવા—મેહેર-બાંનીપણું; બરદાસ્ત, મેહેરબાંની, દયા, માફી. Subs. Act of forbearing — enduring — suffering — condescending; hospitable entertainment, treating with care, endurance, forbearance, kindness, grace, mercy, pardon.

અ-ખુરશન, અ-હવરશન, a-khurashna, a-havarashna. વિ૦ નહીં ખાતો, ભુખે મરતો. Adj. Not eating; starving to death.

અ-ખુરશ્ને, a-khurashnê. વિ૦ વગર ખાધે-ખોરાકે; ભુખે. Adj. Without eating—food.

અ-ખુરશ્ની, a-khurashnî. વિ૦ See a-khurashnê.

અ-ખોરશ્ને, a-khôrashnê. ના૦ નહીં ખાવું, ભુખું રેહેવું, Subs. Not eating, remaining hungry. See a-khurashnê. Prohib. + = Per. خورش = eating; food.

અહુરે-સતોરાન, અખુરે-સતોરાન, akhurê-satôrân, akhurê-satôrân. Pah. Shah. Kâr. Ard. ના૦ ઢોરોનો ચરાવનાર, ઢોરોની પાસબાની કરનાર, ઢોરોનો ધણી, ગોવાલિઓ, ભરવાડ. Subs. One who tends cattle, one who guards sheep in the pasture, a shep-

herd, a cowherd. [illegible] = av. [illegible], Per. ستور = cattle, a beast of burden.

[illegible] અ-ખુરસંદ, akhursand. વિ૦ નારાજી, નાખુશ, દલગીર, નિરાશ. Adj. Dissatisfied, discontented, displeased, sorry, despondent, despairing. Priv. [illegible] + [illegible] = Per. خرسند = satisfied.

[illegible] અ-ખુરસંદાર, a-khursandâr. Pah. Shah. ના૦ નારાજી રહેનાર, અસંતોષી માણસ. Subs. One who is dissatisfied, a discontented person.

[illegible] અ-ખુરીદન, a-khurîdan. ક્રિ૦ નહીં ખાવું—પીવું; લગનમાં નોતરૂં નહીં દેવું; નહીં ખવડાવવું. V. Not to eat—drink, not to take food; not to invite to nuptials; not to cause to eat, not to feed. Prohib. [illegible] + [illegible] = Per. خوریدن

[illegible] અ-ખુરીદે, a-khurîdê. ભૂ૦ કૃ૦ નહીં ખાધેલું, નહીં પીધેલું, લગનમાં નોતરૂં નહીં કીધેલું. Past part. Not eaten—drunk, not invited to nuptials.

[illegible] અ-અવરંગ, a-avrang. વિ૦ દબદબા વગરનું, સાદું, સાધારણ, ચમત્કાર ભરેલું નહીં. Adj. Destitute of pomp, plain, simple, common, not marvellous.

[illegible] અ-ઓરંદ, a-ôrand. વિ૦ મક્કર-ફરેબ-દગા વગરનું. Adj. Artless, not crafty—treacherous, undeceitful.

[illegible] અહુ-રોસ્તે, ahu-rôstê. વિ૦ સારાં કદનું નહીં, ખુબસુરત નહીં, બેબદાર સુરત વાળું. Adj. Not well-formed, not beautiful, of an ugly shape—size. Prohib. [illegible] + [illegible] = Av. [illegible] = beautiful.

હોરૂન, હઉર્વે, horûn, hourva. વિ૦ પાશબાંની કરનાર. Adj. Guarding. Comp. Av.

ખાવરે, khâvarê. ના૦ આસાની, રાહત. Subs. Facility, ease, quiet.

અખો-રજીન, akhô-rajîn. ના૦ ખરાબ-બુરો-કએ-આશ-અંદેશો. Subs. An evil design, evil thought.

અહુ-રચીન, ahu-rachîn. વિ૦ ઘણું બુરૂં. Adj. Very bad.

અ-ખોર્દ, a-khôrd. વિ૦ ન્હાનું નહીં, ન્હોડું; નીચ—હલકો—પાજી નહીં; બારીક નહીં, નહીં ખાધેલું. Adj. Not small—short; not low—base—mean; not minute; not eaten. Prohib. + = Per. خورد

અહુરદ, ahurad. ના૦ ખોદા, દસ્તુર. Subs. God, *Dastur*.

આવોર્દ, âvôrd. ક્રિ૦ લાવ્યો. V. Brought (past tense 3rd sing.).

અ-ખુરદાર, â-khurdar. Gram. Dr. Spiegel. ના૦ ખાનાર. વિ૦ નહીં ખાધેલું; નહીં ખાનાર—ખાતો, ભુખ્યું; નહીં ભાંજનાર, અણઘટતું કરનાર, રોશની નહીં કરનાર—રાખનાર. Subs. One who eats. Adj. Not eaten; not having any food, hungry; not breaking, doing an unworthy act; not lighting; not keeping light.

અ-ખુરદારી; a-kurdârî. વિ૦ નહીં ખાનારૂં; ના૦ બુરો ખોરાક; ભુખ. Adj. Not eating. Subs. Bad food; hunger.

… અખો-રદી, akhô-radî. ના॰ ઉત્તમ—નેક દુનિયાં. Subs. The best world, the morally good world.

… અ ખુરદે, a-khurdê. See …

… અહુ-રદ, ahu-rad. ના॰ સાહેબ અને સરદાર, ગુરૂ અને ધણી. Subs. The master and the leader, the religious preceptor and the leader. Av. …

… અ-ખુરદન, a-khurdan. ક્રિ॰ નહીં ખાવું, ભુખું રહેવું. V. Not to eat, to remain hungry. Prohib. - + … = Per. خوردن

… અ-ખોરદે, a-khôrdê. See … a-khôrd. નહીં કુટેલું--પીસેલું. Past part. Not pounded—ground.

… હુરમે, hûramê. વિ॰ એક સારા ચાકર નફર વાળું, મીનોઈ ધજા. Adj. Having a good retinue; divine banner—flag.

… અહુરમજ્દ, âhurmazda. ના॰ મોહા જ્ઞાની સાહેબ, તમામ જાણનાર; સાસાની તબક્કાના એક પાદશાહનું નામ. Subs. The Omniscient Lord, the All-knowing Master; name of a king of the Sâsânían dynasty. Comp. Av. …

…

… અયુક, ayuk. Bund. વિ॰ એક, ૧, Adj. One, 1, single. Comp. …

… અશ્ક, ashka. ના॰ આંસું. Subs. A tear. Comp. Av. …, Per. اشک

અશક, ashak. વિ૦ હેંશી, ૮૦. Adj. Eighty, 80.

અહક, ahak. વિ૦ સાચ્ચું નહીં, જુઠું, ખોટું. Adj. Not true, false, untrue. Comp. + = Ar. حق : ناحق

આક, âk. ના૦ એબ; આફત, આસીબ. Subs. Blemish, defect, a calamity, affliction, trouble.

આહક, âhak. વિ૦ ઘણું સજાવાર, ઘણું લાયક, ઘણું સાચ્ચું. Adj. Very worthy—dignified, very suitable—competent, very true—honest.

આહક, âhak. ના૦ કલીચુનો, ખરચી ચુનો. Subs. Quicklime, cement. Per. آهک

ખાએ, khâê. S. G. ના૦ બેદું, ઈંડું. Subs. An egg.

ખાક, khâk. ના૦ જમીન, ભોંય, કાંકરો, મટોડી, મિટ્ટી; નમનતાઈ, ફરમાબરદારી. Subs. Land or ground, earth, a pebble, a large grain of stone, clay, dust; humility, obedience, submission. Comp. Per. خاک

ખાગ, khâg. ના૦ એક મોરગની જાત. Subs. A kind of bird.

ખાહ, khâh. ના૦ ચાહ, પ્યાર, ચાહનાર. Subs. Love, affection, one who loves, one who regards with tenderness.

ખુશ્ક, khushk. Vand. IX. વિ૦ સુક્કું; નો બગડેલો આકાર. Adj. Dry. Corrupt form of as in .

ગઝક, ગઝર, gazâk, gazâr. Niâ. Ard. ના૦ વેહેવું જેમકે:— આવ ગઝક. Subs. Flowing; as in âv-gazák. Comp. Av. ,

ગઝે, gazê. Nîâ. Ard. ના૦ નાળું. Subs. A rivulet.

જાક, જાયે, jâk, jâyê. ના૦ જગો. Subs. A place. Comp. Per. جا ; جاي

દાક, dâk. G. R. ના૦ આપનાર. જેમકે નેકી આપનાર. Subs. Giver; as in = bestower of virtue—goodness.

દાક, dâk. Vand. VII. ના૦ દાનાઈ, અક્કલ. જેમકે = દુશ્દાક = બુરી દાનાઈનું. Subs. Wisdom, prudence, sense, understanding; as in = dushdâk = of an evil—perverted understanding.

દાક, dâk. એ બોલ સમાસ રૂપમાં આવેછે; પેદાયશનું, પેદાયશને લગતું. This word is used in a compound form, with the prefix or , and means belonging to the creation; as = of good creation, created by the good principle. Comp. Av.

દેઆક, dêâk. Dâd. ના૦ દશ એબ વાળું, ઝોહાક; જેમકે:— (વઝદ દેઆક, vazad dêâk) ઝોહાકનું નુકસાન. Subs. Having ten vices, Zohâk. Comp. Per. ضحاک

યાક, yâk. પ્રત્યય૦ આએ પ્રત્યય નામને લગાડવાથી તેનું વિશેષણ બને છે; આપનાર, કરનાર; જેમકે,— બરાજઆક = ચલકાટ ભરેલું, ભભુકદાર, રોશન કરનારૂં. તનુયાક, તનહાક = એખલો, તનહા, જ્યાક જન્મ આપનારૂં. A suffix which, when joined to a noun, makes

it an adjective; a suffix denoting the doer or giver of a thing, as—[Pahlavi] barâjîak = full of light—brilliancy; [Pahlavi] tanuyâk, tanhâk = alone, separate. [Pahlavi] zyâk = birth—giving.

[Pahlavi] સસક, sasak. Dink. સંખ્યા૦ વિ૦ નેવું, ૯૦. Numer. Adj. Ninety, 90.

[Pahlavi] હાક, ખાગ, hâk, khâg. ના૦ મોરગનું તોખમ, કોહેલું ઈંડું—બેદું. Subs. An egg, a rotten egg.

[Pahlavi] અ-આગાહ, a-âgâh. વિ૦ નાવાકેફ, બેસમજ. Adj. Inexperienced, unskilful, ignorant, senseless.

[Pahlavi] આકાશી, âkâshi. Dink. ના૦ આગાહી, ખબરદારી. Subs. Knowledge, notice, vigilance. Comp. Av. Rt. [Avestan] + [Avestan] (in [Avestan], see Vand. Farg. 22, paras. 2 and 9).

[Pahlavi] અ-ખનાઈ, a-khanâî. વિ૦. See [Pahlavi] a-khanâi.

[Pahlavi] ખાકી, khâkî. વિ૦ ખાકવાલું, ખાકને મલતું, નાશ પામે તેવું, આ દુનિયાંનું, દુનીયાંનું. Adj. Made of dust or earth, perishable, sublunary, earthly.

[Pahlavi] યાજગી, yâjagî. ના૦ પરસ્તેશ કરનાર, પુંજનાર. Subs. An adorer, a worshipper, one who offers divine honours.

[Pahlavi] ખાકાન, khâkân. ના૦ સનીશ્વર સેતારો; બરેહમન અને કેસવાદનાં વડાવાનું નામ. Subs. Saturn; the name of a person who was considered to be the ancestor of Barêhman and Kêsvâd.

[Pahlavi] ખાકાની, ખાગાની, khâkânî, khâgânî. ના૦ હલી-

મી, ખાકપણું, ખાકસારી. Subs. Humility, meekness, lowness.

અશ્કાનીયાન, askânîyân. નાο અશ્કાની ટોળાનું. Subs. Ashkanian (the family name of the third dynasty of Persian kings). Per. اشکانیان

અશ્કહુનીગાન, ashkahunîgân. નાο પામનારા, હાંસેલ કરનારા. Subs. Those who acquire—obtain—get.

ખાકાનીઆન, khâkânîân. Dâd. નાο ખાકાનને લગતા ટોળાંનું નામ છે. વિο ખાકને લગતા, મિટીને લગતા, દુનિયાંને લગતા, પાદશાહી ખાંનદાનના. Subs. Name of a tribe called Khâkân. Adj. Belonging to dust—earth, belonging to the world, belonging to the royal family. Per. خاقاني = royal.

યશ્કાનીઆન, yashkânîân. નાο અદેખાઈ રાખનારાઓ. Subs. Jealous persons.

ખાકાનીઆન, khâkânîân. Dâd. See khâkânîân.

અહકામ, ahkâm. નાο હોકમો, ફરમાનો, કાનુનો; પાદશાહ ગુશ્તાસ્પના વજીર જામાસ્પનો ખેતાબ. Subs. Mandates, orders, precepts of the law; title given to Jâmâsp, the vizier of king Gushtâsp.

ખાકી, khâkî. વિο ખાકવાળું, ધુળવાળું, કમીનું, હલકું, નીચું, મિટ્ટીને લગતું, આ દુનિયાંને લગતું; નાο ભુખ. Adj. Full of dust—earth, low, humble, mean, belonging to earth—dust, terrestrial. Subs. Hunger. Per. خاكي

યાની, yânî. Hôshbâm. ના૦ નેકી, ખુબી. Subs. virtue, goodness, excellence.

યશ્કી, યશ્કશ, yashkî, yashkash. ના૦ અદેખાઈ, આજાર; વિ૦ આજારવાળું, દુ:ખી. Subs. Envy, harm, injury. Adj. Hurtful, injurious, afflicted, unhappy. Comp. Av.

હાકી, હાગી, hâkî, hâgî. વિ૦ મોરગનાં તોખમવાળું. Adj. Relating to an egg.

ખાકદાન, khâkdan. ના૦ દુનિયાં, આલમ; કચરો નાખવાની જગા. Subs. The world, the whole of Nature, mankind, everything which the world contains; a place where rubbish is deposited. Per. خاکدان

ખાકીયાન, khâkiyân. ના૦ આબરૂ વગરનાં પુરૂષો. Subs. Dishonourable—disreputable men.

ખાકેસ્તર, khâkêstar. ના૦ રાખ. Subs. Ashes. Per. خاکستر

ખાકી-તર, khâkî-tar. ના૦ ભીનું મટોડું. વિ૦ વધારે નમનતાઈ ભરેલું. Subs. Moist earth. Adj. More humble.

ખાકીનીહા, khâkinihâ. Dâd. વિ૦ ખાકને-દુનિયાંને લગતાઓ. Adj. Belonging to dust (plu.), the worldly (plu.); as in

ખાકીને, Khâkînê. ના૦ પક્ષીની એક જાત. Subs. A kind of bird.

ખાગીને, khâgînê. ના૦ કોહેલું ઈંડું. Subs. A rotten egg.

ખાક-બુદન, khâk-budân. ક્રિ૦ નમનતાઈ કરવી. V. To be humble—modest, to condescend, to stoop. Per. خاک بودن

હાદેર, hâdêr. ના૦ પોંહચનાર ; આશ્રો. Subs. One who goes—reaches; support, protection, aid.

ખાકગરાન, khâkgarân. Dâd., Dink. ના૦ કુંભારો, મિટ્ટીના વાસણ બનાવનારા. Subs. Potters, those whose occupation is to make earthen vessels.

અયોખશોસ્ત, ayôkhshôst. Dink. ના૦ ધાતુ. Subs. Metal.

હકે, hakê. વિ૦ સાચ્ચું, વાજબી, હક. Adj. True, just, right, equitable.

અખ્કુદને, akhkudanê. ના૦ બોરીઉં, બતન. Subs. A cloth-button, a brooch, a button.

અશ્કુનીહા, ashkunîhâ. ક્રિ૦ અ૦ પામવા, હાંસેલ કરવા. Adv. By obtaining—getting.

અશ્કુનતન, ashkunatan. ક્રિ૦ પામવું, હાંસેલ કરવું. V. To get—acquire—obtain.

અશ્કુફે, ashkufê. ના૦ છજ્જઉં, છાપરૂં, ઝરૂખો, તાલકું. Subs. The edge or lower border of the roof which overhangs the walls, a roof, eaves, a little window, a portico, the crown of the head. Comp. Per. شقف

અશ્કુફે-રોએશ્મન, ashkufê-rôêshman. ના૦ માંથાનું તાલકું. Subs. The crown of the head.

અશ્કુફ્ત, ashkuft. ના૦ થામલો, થાંભ, સ્તંભ, છજ્જઉં,

ઝરૂખો. Subs. A pillar, post, column, eaves, a portico. Comp. Av. ..., Sans. स्कम्भ.

ખાક-જદન, khâk-zadan. ક્રિ૦ પખોડવું, ઝાડવું, કચરો વારવો. V. To whisk, to flop—sweep, to clean.

યાફ્તે, yâftê. Dink. ભૂ૦ કૃ૦ પામેલું. (... નો બીગડેલો આકાર.) Past part. Obtained, acquired (corrupt form of ...).

આહક્તન, âhaktan. ક્રિ૦ સજાવાર—લાયક થવું. V. To be fit, to be qualified, to be worthy.

અશ્કપોબ, ashkapôb. આએ બોલ દીનકર્દમાં નીચલી એબારતમાં આવેલો છે. This word occurs in the following sentence in the Dinkard:—

જાક-પોબ, jâk-pôb. ના૦ ખાંધ—ખભાના હાડકાંની જગા. Subs. The place of the shoulder-bone, shoulder-bone.

જાક-ફોબ, jâk-fôb. ના૦ સરનશીનની જગા, અંજુમનનાં સરદારની જગા. Subs. The seat of the president, the seat of the head of an assembly.

અખકુલ, akhkul. ના૦ અનાજ ઉપર જે કુસું થાયછે તે, કણસલું: ઠુંસું. Subs. A beard or ear of corn; chaff. Per. اخکل

અખ્ગર, akhgar. ના૦ આતશની ચીનગારી. A spark of fire. Per. اخگر, اخگر

آخگر અખગર, akhgar. Per. Vajar. ના૰ આંગળું. Subs. A finger.

اصلاً અ-અગરજે, a-agarjê. ક્રિ૰ અ૰ હરગેજ નહીં, કદી નહીં. Adv. Never, not at all.

خ آ

خ અહ, aha, Gloss. આએ શીકલે એક જોડાક્ષર લખાયલો છે. Form of compound letters made up of ـ and خ

خ આખેઝ, âkhêz. ક્રિ૰ આજ્ઞા૰ ઉઠ, ઉઠાવ; ના૰ ઉઠનાર. V. imper. Lift up, get up, rise, raise. Subs. One who gets up.

خ આઝ, âz. Dâd. ના૰ લોભ. Subs. Avarice, covetousness. Per. آز Av. ـزـ

خ આવ, âv. ના૰ પાણી, આબરૂ, દરજ્જો, ઝલકાટ. Subs. Water, lustre, dignity, honour, grace, splendour.

خ ખાજ, khâj. ના૰ કાનનો ચાપડો; ખ્રીસ્તીધર્મની નીશાન; ક્રૂસ, સંઘરાહ. Subs. The flap of the ear, the Christian cross, venesection, phlebotomy, bleeding, opening a vein.

خ ખાવ, khâv. ના૰ ઉંઘ, નિદ્રા, ખોઆબ. Subs. Sleep, slumber, dream. A corrupt form of خو

خ ખીઝ, khiz. Gloss. ક્રિ૰ આજ્ઞા૰ ઉઠ. V. imper. Get up, rise.

ગાવ, gâv. Dink. ના૰ ગાય, ગોસ્પદ. Subs. A cow, a bull, a sheep, a goat. Another form of (Comp. Av. , , Sans. गो, Per. گو)

દાજ, dâj. ના૰ રાતનું અંધારૂં. Subs. Darkness of night.

દાવ, dâv. ના૰ શેતરંજની રમત, કોઈબી રમત-દાવ. Subs. A game at chess, any game, play.

યાજ, yâj. ના૰ પરસ્તેશ કરનાર, વખાણ કરનાર; બુજોરગ થનાર; ઈરાદો કરનાર; પામનાર, મેલવનાર; માપનાર. ક્રિ૰ આજ્ઞા૰ બુજોરગ થા; માપણી કર. Subs. An adorer, a worshipper, a praiser; one who becomes great; one who makes an intention; one who obtains—gets; one who measures. V. imper. Adore, worship (thou); be great; measure (thou). Comp. Av. (in)

યાવ, yâv. ક્રિ૰ આજ્ઞા૰ મેલવ, પામ, હાંસેલ કર. ના૰ પામનાર, મેલવનાર. V. imper. Get, obtain, acquire (thou). Subs. One who obtains, acquires. Per. یاب

હાઝ, hâz. Pah. Shah. ના૰ ખરાબ ચીજ-વસ્તુ. વિ૰ ખામુશ, સરગશ્તે, હેરાંન. Subs. A bad thing. Adj. Silent, wandering, astonished; confounded.

હેખ્ઝ, hêkhz. ક્રિ૰ ચલાવવું, માર્ગ બતલાવવો, રસ્તો દેખાડવો, તાકીદ કરેવી. V. To lead, to guide, to show the way, to enjoin. Comp. Av. Rt. (in)

આખેઝી, âkhêzî. Dink. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ તું ઉઠ-ઉભો થા. V. imper. Get up, rise, stand up.

યાઝી, yâzî. ક્રિ૦ તું ઈજ્ને, આરાધના કરે. V. You may invoke—offer divine honours to. Comp. Av. Rt.

યાવી, yâvî. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ તું પામ-મેલવ. V. imper. Obtain—acquire (thou). Inf. Comp. Per. یابی

યાવેદ, yâvêd. ક્રિ૦ તે પામે. V. He may get; as in

સાઝી, sâzî. ક્રિ૦ તું સમારે-બનાવે. V. You may mend—repair, you may make. Comp. Per. سازی

અ-અવાખ્શ, a-avâkhsh. ક્રિ૦ પસ્તાવો નહીં કરવો, પસેમાન નહીં થવું, સુરોખરૂહી રહેવું. V. Not to atone, not to repent, not to make amends, not to be cowed down, to be fearless. Contrast Pâz.

અ-અવાખ્શીન, a-avâkhshîn. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ગુનાહથી પાછો ના ફર, પસ્તાવો ના કર. V. imper. Do not turn away from sin, do not repent.

અ-અવખ્શાઈ, a-avakhshâî. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ના બક્ષાવ, માફ ના કર. V. imper. Don't cause to give—bestow; don't forgive.

અ-આવાયશ્ની, a-âvâyashnî. વિ૦ નાલાયક, અઘટીત. Adj. Unworthy, unbecoming, not befitting.

યાવહેદ, yâvhêd. ક્રિ૰ પામેછે, હાંસેલ કરેછે, આયપત—આવક કરેછે. V. Gets, obtains, acquires, earns (pres. 3rd sing.).

આખેઝાન, âkhêzân. ક્રિ૰ આજ્ઞા૰ ઉઠ, ઉઠતો રહે. ના૰ ઉઠનારા, ઉભા રહેનારા. V. imper. Get up, rise, continue to rise, get up continually. Subs. Those who get up—stand up.

આવાન, âvân. ના૰ પાણીઓ. Subs. Waters (plu.).

યાવાન, yâvân. ના૰ પામનારા, હાંસેલ કરનારા. Subs. Those who obtain—acquire.

આખેઝાની, âkhêzânî. ક્રિ૰ આજ્ઞા૰ તું ઉઠ. V. imper. Get up—rise (thou).

આખેઝાનદ, âkhêzânad. ક્રિ૰ ઉઠે, પામે, (બીજા પાસે) ઉઠાવે. V. May get up—rise, may obtain—again, may make to rise, may raise (pres. 3rd sing.).

યાવહન્દ, yâvhand. ક્રિ૰ તેઓ પામેછે—હાંસેલ કરેછે. V. They obtain—acquire—get (pres. 3rd plu.).

યાવાનદ, yâvânad. ક્રિ૰ પામે, પામેછે. V. May get—acquire; gets (pres. 3rd sing.).

હખ્ઝાની, hakhzânî. Yas. VIII. ક્રિ૰ આજ્ઞા૰ તું મદદ કર, (તેઓને) પુઠે ચલાવ. V. imper. Assist thou, make (them) to follow. Comp. Av. Rt. = to follow.

હેઝન્દ, hêzand. M. K. ના૰ ખેંચનાર, તાણનાર. Subs. One who pulls—draws.

આખેઝાનીનાક, akhêzânînâk. Dâd. ના૦ ઉઠડાવનાર. Subs. One who wakes, one who causes another person to rise from his seat.

આખેજનીના-કુનશને, âkhejânînâ-kûnashnê. ના૦ કોઈબી કામ માથે લેનાર. Subs. One who undertakes any business.

આખેઝાનીનીદન, âkhêzânînîdan. ક્રિ૦ ઉઠડાવવું, ઉભું કરાવવું. V. To have raised, to have roused (from sleep), to cause to raise (causal). Comp. Per. برخیزانیدن

યાવાનીનીદન, yâvânînîdan. ક્રિ૦ પમાડવું, હાંસેલ કરાવવું. V. To cause to be obtained—acquired. Causal of

આખેઝાનીદન, âkhêzânîdan. Bund. ક્રિ૦ ઉઠાડવું, ઉઠવું. V. To raise, to lift up ; to arouse—awake.

આઝાનગર, âzângar. ના૦ લોભીઓ. Subs. An avaricious person.

યાવાન-ગર, yâvângar. ના૦ હાંસેલ કરાવનાર. Subs. One that causes to acquire or gain.

આખેઝાન, âkhêzân. ક્રિ૦ ઉઠાવ; ના૦ ઉઠનાર. V. Raise—lift up. Subs. One who gets up.

યાવાન, yâvân. ક્રિ૦ પ્રયો૦ આજ્ઞા૦ હાંસેલ કરાવ. V. causal imper. Cause to be obtained.

યાવાની, yâvânî. વિ૦ હાંસેલ કરાવનારૂં. Adj. Causing to be obtained.

ચાવાનચ, yâvânacha. ના૰ પામનારાભી. Subs. Even those who obtain—acquire.

આખ્રેઝાનુમ, âkhêzânum. ક્રિ૰ હું ઉઠાડું. V. I may raise, I may arouse—awake.

યાવાનચ, yâvânacha. Dink. ના૰ પામનારાભી. Subs. Even obtainers.

આઝોમન્દાન, âzômandân. ના૰ લોભીઆ. Subs. Those who are avaricious.

આવઓમન્દાન, avômandân. પાણી રાખનારા, ઈજ્જત વાલા, આબરૂદારો. Adj. Holding, containing—keeping water (plu.); respectable, honourable, worthy of esteem and honour (plu.).

ખાવોમન્દાન, khâvômandân. વિ૰ ખાબવાલા, ઉંઘરેટા. Adj. Sleepy, drowsy (plu.).

આખ્રેઝોમન્દીહાતુમ, akhêzômandíhatum. વિ૰ અતિશય ઉઠવા લાયકનાઓ, અતિશય માલુમ કરવા લાયકનાં, ઘણા હાંસેલ કરવા લાયકનાં. Adj. super. Most liable to get up, most subject to make known, most worthy of acquiring (plu.).

યાઝોમન્દીહાતુમ, yâzômandíhâtûm. વિ૰ ઘણા બુજોરગ થવા લાયકનાં, ઘણા વધારો કરવા લાયકનાં, ઘણા ઈરાદો કરવા લાયકનાં, ઘણાં બુલંદ થવા લાયકનાં. Adj. super. Most worthy of being great—exalted, most worthy of increase, most worthy of making an intention, most worthy of being exalted.

અ-અવા, a-avâ. વિ૰ સાથે નહીં; જુદું. Adj. Not in company with, not in concert with, separate.

અ-અપાર, a-apâr. વિ૦ દુર—આઘું નહીં, નજદીક. Adj. Not distant—remote, nigh, near.

અએવાર, aêvâr. ના૦ સાંહાંજનો વખત. Subs. The evening time, eventide, evening.

અહવાર, ahvâr. ના૦ મેહબુબ, માશુક. વિ૦ સરગરદાન. Subs. A sweetheart, a mistress, a lovely woman. Adj. Wandering, confounded.

અ-અપારી, a-apârî. વિ૦ દુરી વગર, રદ થયા વગર. Adj. Without being distant, without being rejected—annulled.

અહવારી, ahavârî. ના૦ સરગરદાંની, હેરાંનગતી. Subs. Wandering, distress, misfortune.

અ-અવારીન, a-avârîn. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ નેકી ના કર. V. imper. Don't practise virtue.

અએવારે, aêvârê. See aêvâr.

યાઝી, yâzî. વિ૦ બુજોરગ થનારૂં, ઈરાદો કરનારૂં. Adj. Becoming great—exalted, extending.

યાવશ, yâvash. ઉભયા૦ અ૦ અથવા તે, યા તે. Conj. Or he.

યાવી, yâvî. વિ૦ પામનારૂં, હાંસેલ કરનારૂં જેમકે. "પાદી આવી"=બદલો પામનારૂં. Adj. Obtaining, acquiring; as in padyâvî = Obtaining reward.

અ-હોશી, a-hôshî. Dâd. ના૦ અમર્ગી. Subs. Immortality. Comp. Av.

આખેઝીહેદ, akhêzîhed. ક્રિ૦ ઉઠેછે. V. Gets up, rises (pres. 3rd sing.).

યાવશેદ, yâvashêd. ક્રિ૰ પામશે, મેળવશે, હાંસેલ કરશે; V. He will get—make profit, he will gain, he will reap an advantage.

યાવીહેદ, યાવીહેત, yâvîhêd, yâvîhêt. ક્રિ૰ પામેછે, આએપત હાંસેલ કરેછે. V. He gets—obtains, he gains advantage.

આખેજશ્ન, âkhêzashna. ના૰ ઉઠવું તે, ઉઠાંણ, ઉભાંણ. Subs. Act of rising—getting up, rising.

યાવદાન, âvdân. ના૰ પાણી રાખવાનું વાસણ, પાણી પીવાનું વાસણ; પાણીનું મથક. Subs. A water-vessel, a drinking vessel; any reservoir of water, as a lake, pond, &c. Per. آبدان

યાવશ્ને, yâvashnê. ના૰ પામવું તે, હાંસેલિયત. Subs. Obtaining, gaining, profit.

આખેજશ્નાન, âkhêzashnân. ના૰ ઉઠનારાં. Subs. Those who rise—get up.

યાવશ્નાન, yâvashnân. ના૰ પામનારાં, હાંસેલ કરનારાં. Subs. Those who obtain—gain.

આખેજશ્ની, âkhêzashnî. ના૰ ઉઠાવવાનું કામ, (ઉંઘમાંથી) જગાડવું, ઉસ્કેરવું;-ફરીઆદ, શોર, પોકાર; નેહેસ્ત—નાબુદ—નાફતેહમંદ—કોશેશ, એક કામને મજબુત પકડવું. Subs. Act of raising—lifting up—arousing—exciting; complaint, uproar, a loud cry; an unsuccessful effort; laying hold of a work.

યાવશ્ની, yâvashnî. ના૰ પામવું, આએપત, ફાયદો. Subs. Act of gaining—obtaining, profit, benefit.

આખેજશ્ની, âkhêzashnî. Dink. વિ૰ ઉઠવું, ઉઠી

શકે તેવું, ઉભરાતું, પસંદ કરતું. Adj. Rising, capable of rising; overflowing, choosing, selecting.

યાવશ્ની, yâvashnî. વિ० ઉમેદ ધરાવનારૂં. Adj. Expectant of hope.

આખેજશ્ને, ખેજશ્ને, ákhêzashnê, khêzashnê. ના० ઉઠાણ, ઉઠવું; માલમ કરવું. Subs. Act of getting up; act of making known.

ખેજશ્ની, khêzashni. Dâd. ના० માલુમ કરવું, વાકેફ કરવું; ઉઠાવવું. Subs. Giving information, making known, acquainted with; raising, lifting up.

યાવશ્ને, yâvashnê. ના० મેલવવું, હાંસિલિયત, જે કાંઈ મેલવેલું તે. Subs. Act of gaining, profit, what is obtained.

યાવશ્ને-મીનશ્ને, yâvashnê-mânashnê. વિ० વિચારને મલતું. Adj. Coinciding with one's views.

યાવશ્ત, yâvasht. Vand. XX. ક્રિ० પામ્યું. V. Obtained, acquired (past tense).

હાવેશ્ત, hâvêsht. Afg. Ghâm. ના० ચેલો, શિખનાર, શિષ્ય, શાગેરદ, બેહેદીન. Subs. A disciple, a pupil, a learner, a scholar, a layman. Av.

સાજેશ, sâzêsh. Dink. ના० બનાવ, સંજોગ; બનાવવાનું કામ, બંધ બેસાડવું; તૈયારી. An event, coincidence; act of making—performing, adapting; preparation. Per. سازش

હેખ્ઝેશ, hêkhzêsh. Vand. XIX. ક્રિ० તુને ચલાવવું જોઈએ, તુને માર્ગ બતલાવવો જોઈએ. V. You

should guide—show the way. Comp. Av. [illegible]

[illegible] આહેસ્તે, âhêste. ક્રિ૦ અ૦ હલવે, હલવે રહીને. Adv. Slowly, gently. Per. آهسته

[illegible] અ-અવસ્પાર, a-avaspâr. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ના સોંપતો—સપુરદ કરતો. V. imper. Don't entrust, don't give in charge of, don't deliver over to. Contrast Pâz. [illegible], Per. سپردن

[illegible] અ-અફ્સ્તુન, a-afastun. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ના ફેરવ. V. imper. Don't change—turn.

[illegible] આહેન, આહીન, âhen, âhîn. Yas. XXX. ના૦ લોહું. Subs. Iron. Comp. [illegible]

[illegible] આહેન, આહીન, âhen, âhin. See [illegible]

[illegible] આખેઝીનાની, âkhêzînânî. Dâd. ક્રિ૦ હું ઉઠાડીશ, હું જાગૃત કરીશ. V. I will make (him) rise—get up, I will arouse.

[illegible] આખેઝીનાનદ, âkhêzînânad. ક્રિ૦ ઉઠાડે, જગાડે. V. May make (him) rise—get up, may arouse.

[illegible] યાવીનદ, yâvînad. ક્રિ૦ મેલવે, પામે. V. He may get—obtain—acquire.

[illegible] યાવેન્દ, yâvênd. ક્રિ૦ મેલવશે, પામશે. V. Will gain—acquire. Comp. Per. یابند

[illegible] હેખ્ઝીનદ, hêkhzînad. Vand. XIX. ક્રિ૦ હું મારગે ચલાઉં. V. I may guide—direct.

[illegible] હેખ્ઝેન્દ, hêkhzênd. Vand. ક્રિ૦ તે ચલાવે—માર્ગ બતલાવે. V. He may guide—lead the way.

આખેઝ્નશની, âkhêzînashnî. ના૦ ઉઠાડવાનું કામ, જાગૃત કરવું. Subs. Raising, lifting up, arousing.

આવીનશની, yâvînashnî. ના૦ પમાડવાનું-હાંસેલ કરાવવાનું કામ. Subs. The act of causing acquisition or gain.

આખેઝીનદ, akhêzînad. ક્રિ૦ ઉઠે, પામે; V. He may get up—rise, he may obtain.

ખેઝીનમ, khêzînam. ક્રિ૦ હું ઉઠું. V. I may rise —get up.

અ-અવીઝે, a-avízê. વિ૦ ગડલું, અપવિત્ર, નાપાક, અશુદ્ધ. Adj. Turbid, foul, polluted, impure, unclean, inaccurate, incorrect.

આખેઝેદ, ખીઝેદ, âkhêzêd, khízed. ક્રિ૦ ઉઠે, ઉભો થાય, ચાહે. V. May rise—get up, may wish.

ખેઝીદ, khêzîd. ના૦ ફીકર, ચીંતા. Subs. Anxiety, concern, solicitude. Pâz.

યાવેદ, yâvêd. ક્રિ૦ પામે—હાંસેલ કરે; જાણે. V. May get—obtain; may come to know.

હાઝેદ, hâzêd. ક્રિ૦ તે આપેછે. V. He gives.

ખેઝીદે, khêzîdê. ભૂ૦ કૃ૦ ઉઠેલું, ઉભું થયલું. Past part. Risen, got up, stood up.

આખેઝીદન, âkhêzîdan. ક્રિ૦ ઉઠવું, ઉભું થવું, ઉઠી જવું; માથે લેવું; માલમ કરવું; પામવું, હાંસેલ કરવું. V. To rise—get up, to leave one's seat, to stand up; to undertake, to take upon one's self any business; to make known; to obtain—acquire.

યાઝીદન, yâzîdan. ક્રિ૰ બુજોરગ-બુલંદ થવું; ઈરાદો કરવો; હાથ લંબાવવા, કોટી કરવી. V. To be great—exalted; to make an intention, to be at, to have an eye to; to stretch out the arms, to embrace. Per. یازیدن

સાજીદન, sâzidan. ક્રિ૰ બનાવવું, તૈયાર કરવું; સાચું કરી આપવું, ફાંફાં મારીને શોધવું; હથિયારબંદ કરવું. V. To make, to mould, to prepare; to verify; to search for by groping; to arm. Per. سازیدن

હખ્ઝીદન, hakhzîdan. ક્રિ૰ ઉઠવું, પુઠે જવું, જાગવું, પાછલ લાગવું. V. To get up—rise, to follow, to awake, to pursue. Comp. Av. Rt. [illegible]

હાઝીદન, hâzîdan, Pah. Shah. ક્રિ૰ રડવું; શોક કરવો; જોવું, નેધાહ કરવી. V. To weep, to cry, to bemoan; to see, to observe, to mark, to direct the mind.

હાઝેમ, hâzêm. ક્રિ૰ હું આપુંછું. ના૰ જુલમ કરવો, નહસાડી મુકવું. V. I give. Subs. Oppressing, putting to flight. Comp. Ar. هازم

હાજેર, hâjêr. ક્રિ૰ અ૰ નજદીક આવેલું, હાજેર, ના૰ રોકડ; રહેનાર, પડોશી. Adv. Being at hand, close at hand, present. Subs. Ready money, an inhabitant, a neighbour. Per. حاضر; as in

[illegible]

અ-અજદરૂન, a-ajdarun. ક્રિ૰ આજ્ઞા૰ ના કાપ, ના ફાડ. V. imper. Don't cut, don't tear—rend.

[illegible] અખેઝે, âkhêzê. ભૂ૦ કૃ૦ ઉઠાવેલું. Past part. Raised, lifted up.

[illegible] યાવ, yâv. ક્રિ૦ તું પામ; ના૦ પામનાર. V. imper. Acquire (thou). Subs. One who acquires. Comp. Av. Rt. [illegible] Per. يياب, ياب

[illegible] સાઝ, sâz. ક્રિ૦ તું બનાવ—કર, ના૦ બનાવનાર, કરનાર. V. imper. Do—make (thou). Subs. One who does—makes. Per. ساز

[illegible] યાઝવાર, yâjvâr. Pah. Shâh. વિ૦ પરસ્તેશ કરનારની મીશાલે, પરસ્તેશ—વખાણ કરનાર તરીકે. Adj. Like an adorer, in the capacity of a worshipper—praiser. Av. Rt. [illegible] = to adore. Comp. [illegible] to Per. وار, (possessing, resembling as شاهوار)

[illegible] હખ્તે, hakhtê. Bund. ના૦ પીડુ. એ [illegible] નો બગડેલો આકાર. Subs. The abdomen. Corrupt form of [illegible]

[illegible] હાઝુઈદન, hâzuídan. ક્રિ૦ હેરાન થવું, હલકાઈમાં રેહેવું. V. To be harassed, to suffer pains, to remain in meanness.

[illegible] હાચુનાન, hâchunân. ના૦ એક નદીનું નામ છે ? Subs. The name of a river?

[illegible] આખેઝુમ, âkhêzum. ક્રિ૦ હું ઉઠું—ઉભો થાઉં; હું પામું. V. I may get up—stand up—rise; I may get—acquire.

[illegible] હેઝુમ, hêzum. Gloss. ના૦ કાઠી, બાલવાનાં લાકડાં. Subs. Firewood, fuel. Comp. Per. هيزم Sans. इध्म. Comp. [illegible]

યાવીનદ, yâvinad. ક્રિ० see

યાવાં, yâvân. ના० પામનારા, હાંશેલ કરનારા. Subs. Those that obtain—acquire.

અખ્જે, akhjê. ના० દેરમનો છાપ. Subs. The stamp of a *deram*.

યાઝે, yâzê. ના० આરાધના કરનાર. Subs. One who invokes—pays homage to (celestial spirits).

યાઝે, yâzê. વિ० આરાધના-વખાણને લગતું. Adj. Pertaining to adoration—praise.

યાફે, yâfê. Pah. Shâh. વિ० બેહુદું, મુરખાઈ ભરેલું, ફોકટનું. Adj. Absurd, foolish, stupid, vain. Per. بیهوده

યાવે, yâvê. વિ० ગુમ થયલું, પાયમાલ થયલું ના० મદદ; જોડી કહાડેલી વાત. Adj. Lost, ruined, destroyed. Subs. Assistance, help; a fiction.

હાઝે, hâzê. ના० વાલી, મુતવલી, નેઘાહ રાખનાર. Subs. A guardian, a patron, the superintendent or administrator of any charitable institution, a keeper.

આવકશ, âvkash. ના० પાણી ખેંચનાર—લઈજનાર, પાણી ભરવાની ચામડાંની બાટલી. Subs. A drawer or carrier of water; a leather water-bottle. Per. آبکش

યાજગી, yâjgî. ના० પરસ્તેશ, આરાધના, નામનું સ્મરણ કરવું (જેમકે દેવે યાજગી). Subs. Worship, adoration, act of invoking (as in dêv-yajgí).

યાવગી, yâvagî. ના૦ આએપત, આવક, પામતું. Subs. Gain, income, earnings, gaining.

આહૂ, અહી, âhû, ahí. Gloss. ના૦ એબ, ખામી, કસૂર, ઈલ્લત ; હરણ. Subs. Imperfection, blemish, defect, failing, fault ; an antelope, a deer.

આખેજીનદ, âkhêjînad. ક્રિ૦ ઉઠે, ઉભરાય. જેમકે વાદે આખેજીનદ (શરીરનો) પવન ઉભરાય. V. May sprout—issue, may rise, break forth ; as vâdê âkhêjînad.

યાઝગી, yâzgî. See yâjgî.

હજંદ, hajand. ના૦ ખેંચનાર, તાણનાર. Subs. One who pulls—draws.

અ-અવજારોમન્દાન, a-avjârômandân. ના૦ નાહીમ્મતીઓ, હીચકારા ; વગર ચમત્કારનાં. Subs. Cowards, those who fear danger, timid persons ; having no miracles—wonders.

અ-અફઝુલ, a-afzul. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ પરેશાન—હેરાંન ના કર. V. imper. Don't make distracted—sad, don't harass.

દો-હફ્ત, બી-હફ્ત, dô-haft, bî-haft. વિ૦ બે સાત-હફતા, ચૌદ. Adj. Twice seven fourteen. Av.

યાફત, yâft. ના૦ મોરાદ, આએપત, નફો, હાંસેલ, ક્રિ૦ પામ્યું, મેલવ્યું. Subs. Wish, desire, income, gain, profit, winnings. V. He obtained—acquired. Av. , Per. یافت

યાફતશ, આયપ્તી, યાફતી, yâftash, âyaptî, yâftî.

ના૦ આએપત, આવક, કમાણી, નફો, હાંસેલિયત. Subs. Gain, income, earnings, profit, advantage. Av. , Per. آیفت

યાફતગી, yâftagî. ના૦ મેલવવું, હાંસેલ કરવું, હાંસેલિઅત. Subs. Obtaining, acquiring, gain.

યાફતીનેદ, yâftînêd. Dâd. ક્રિ૦ પામેછે, હાંસેલ કરેછે. V. He gains—obtains—acquires.

યાફતીનીદંન, yâftînîdan. ક્રિ૦ પામવું; પમાડવું. V. To obtain; to cause to obtain.

યાફતે, yâftê. ભૂ૦ કૃ૦ પામેલું, મેલવેલું, હાંસેલ કરેલું. Past part. Got, obtained, acquired. Per. یافته

યાફતન, આયપ્તન, yâftan, âyaptan. ક્રિ૦ પામવું, હાંસેલ કરવું, આએપત કરવી, નફો મેલવવો. V. To gain, —acquire, to make money by, to earn, to get profit. Av. Rt. (as in), Per. یافتن

યાફ્તે, yâftê. Khord. Av. See yâftê.

અયાવચ, ayâvacha. ઉભયા૦ અ૦ યા, વલી, અથવા. Conj. Or, also.

યાવ, અયાવ, yâv, ayâv. S.G. See ayâvacha.

આખેઝમ, âkhezam. See âkhêzum.

યાવમ, yâvam. ક્રિ૦ હું પામું-હાંસેલ કરૂં. V. I may obtain—acquire. Per. یابم

સાઝમ, sâzam. ક્રિ૦ હું બનાવું—કરૂં—સમારૂં, હું તૈયાર કરૂં—હથિયારબંદ કરૂં. V. I may make—perform, I may prepare—arm. Per. سازم

ખાવર, khâvar. Per. Vajar. ના૦ મેહેરબાની રાખનાર, બરદાશ્ત કરનાર, પરવરેશ કરનાર, સાહેબ; સોસનાર;

ઉગમણ—પૂર્વ દિશા. Subs. One who shows kindness—regard, a protector, a guardian; one who endures; the east, the eastern region. Per. خاور

યાવર, yâvar. નાo મેલવનાર, પામનાર; મદદગાર. Subs. One who obtains—gets; a helper. Per. یاور

યાવેર, yâvêr. વિo હંમેલદાર. Adj. Pregnant.

ખાવરાંની, khâvarânî. વિo મેહેરબાની—બરદાસ્ત કરનારાઓ. Adj. Those who are kind, those that are hospitable, those who treat with care and attention.

યાવરાંની, yâvarânî. વિo મદદ કરનારા. Adj. Those who assist—help.

ખાવરી, khâvarî. નાo મેહેરબાની, પરવરશી, દયા. વિo દયાલુ. Subs. Favour, grace, protection, compassion, mercy. Adj. Merciful. Pâz.

યાવરી, yâvarî. નાo મદદગારી. Subs. Aiding, helping. Per. یاری

અ-અવરદાર, a-avardâr. વિo વગર હંમેલનું, ગર્ભવાલું નહીં. Adj. Not pregnant, not conceived.

અ-અજરૂન, a-ajrun. ક્રિo આજ્ઞાo ના ખોદ—ખણ. V. imper. Don't dig, don't excavate.

ખાજ, khâj. નાo કાનનો ચપડો; ક્રુસ. Subs. The flap of the ear; the Christian cross. Per. خاج

યાચ, yâch. Dâd. એક પ્રત્યય છે જેનો અર્થ "લગતું"

થાયછે :—જેમકે કાએદાને લગતું. An affix denoting *pertaining to;* as = pertaining to law.

હાજત, hâjat. ના૦ મોરાદ. Subs. Need, necessity, desire.

યાઝાન, yâzân. ના૦ ઈરાદો—ધારણા કરનાર. Subs. One who makes an intention, one who proposes to himself.

અ-સજ્દા, a-sazdâ. વિ૦ નિરપરાધી, ગુનાહ—તકસીર વગરનું, પાક. Adj. Innocent, guiltless, sinless, pure.

યાઝીદન, yâzîdan. ક્રિ૦ ઈરાદો કરવો, ધારણા કરવી; અફસોસ કરવો; બુલંદ થવું; હાત લંબાવવો, કોટી કરવી. V. To intend, to propose to oneself; to desire, to feel sorrow, to suffer grief, to be exalted—elevated; to stretch out the arms, to embrace. Per. یازیدن .

અહઝુન, ahazun. Gloss. ક્રિ૦ અ૦ આએ જમાને—વખતે, આએ પલે, હમણા. Adv. At this age—time, at this moment, presently.

ખાઝને, khâzanê. ના૦ પોતાની ઓરતની બેહેન, સાલી. A wife's sister, sister-in-law.

ખાઝે, khâzê. વિ૦ ખમીર કીધેલું. Adj. Leavened.

યાઝે, yâzê. ના૦ ધ્રુજરી, ધ્રુજારો. Subs. Trembling, shivering, trepidation, woe, horror.

યાઝગી, yâzagi. ના૦ પુજનાર, ઈજનાર, આરાધના કરનાર, પરસ્તેશ—વખાણ કરનાર. Subs. A worshipper, adorer, one who pays divine honours to, one who praises.

અ-અત, a-at. ક્રિ૦ અ૦ જે એમ નહીં, નહીં તો. Adv. I wish you would not, if not.

અખ્ત, akht. ના૦ ઝુંડો. (અખ્તરનો ટુંકો.) Subs. A banner, ensign (contraction of akhtar).

અખ્ત, akht. ના૦ એક મ્હોટા જાદુગરનું નામ છે. Subs. The name of a great conjuror, called *Akht-Jâdu*.

અખ્ત, akht. Gloss. ના૦ મીસાલ; ઉઠાડવું, ઊઠવું; દોસ્ત; નજર, નેગાહ; ઉપર ખેંચવું. વિ૦ ખરાબ; એકમલતું, નજદીક. Subs. Simile; raising, lifting up, getting up; a friend; the eye, a look; pulling up. Adj. Bad, evil; similar, near.

અખ્ત, akhta. Dâd. ક્રિ૦ અ૦ તુરત, જલદી; જેમકે "અખ્તચાર" = તુરત ઉપાય કરનાર. Adv. Immediately, quickly; as = akhtachâr = one who adopts remedies—measures immediately.

અખ્ત, akht. ના૦ ગલીચાઈ, નજીસાત, કાદવ, કચરો. વિ૦ બુરૂં, ખરાબ. Subs. Filthiness, rubbish, refuse. Adj. Bad, wicked, ill. Av.

અખ્ત, akhta. ના૦ ભાઈ. Subs. A brother.

આખ્ત, âkht. ના૦ અજમાયશ, તપાસ. ક્રિ૦ તપાસ્યું. Subs. An experiment, experience, trial. V. Made an experiment, experienced.

ઈશ્ત, isht. ના૦ મરજી, ઈચ્છા, ખાહેશ; જેમકે, = સર્વેથી સારી મરજી. Subs. Wish, desire, choice, will; as = the best wish. Av. = Sans. इष्टि. Av. Rt. = S. Rt. इष् = to wish.

ઈહેદ, îhêd. એક પ્રત્યય છે કે જે વર્તમાનકાલ ત્રીજા પુરૂષ એકવચનની નિશાની તરીકે વપરાય છે. જેમકે આસ્તુની હેદ = તે જુવેછે. A verbal termination denoting present tense third person singular; as âstunîhêd = he sees.

ઓખ્ત, ôkht. ના૦ બેહેન. Subs. A sister. Ar. اخت

ખાદ, khâd. ના૦ ચીલ, સોરી, ગરૂડપક્ષી. Subs. A kite, a rapacious bird of the hawk kind, an eagle. Per. خاد

ખાદ, khâd. ના૦ સ્વાદ લેવો તે, ખાવું તે. Subs. Eating, tasting. Av. Rt. = Sans. Rt. स्वाद् = to taste.

ગશ્ત, gasht. ક્રિ૦ ફર્યું, બદલાઈ ગયું. V. Turned (round), altered. Per. گشت

દશ્ત, dasht. ના૦ જંગલ, વેરાન. Subs. A forest or wood, a plain without water. Per. دشت

દસ્ત, જસ્ત, dast, jast. ના૦ હાથ, જોર, કુદરત, કાબુ, મજબુતી. Subs. Hand, strength, power, restraint, vigour. Av. = Sans. हस्त = Per. دست

દાદ, dâd. ના૦ કાપનાર, ભાંજનાર; જેમકે અસ્ત-વી-દાદ = હાડકું ભાંજનાર, દેવનું નામ છે. Subs. One who cuts—breaks; as ast-vî-dâd = one who breaks the bones, name of a Dev. Av. Rt. , = S. Rt. दो, दा = to cut.

} દિશ્ત, disht. Vand. XVII. ના૰ દેખાડનાર; હાથનું આંગલું; અરધી બીલ્લસ. Subs. That which shows; a finger; half a span. Av.

યજદ, yazad. ના૰ ઈશ્વરી માનને લાયકનો, ઈજવાને લાયકનો (અસલ અર્થે), ખોદા; ઈજદ, ફરેસ્તો. Subs. Worthy of divine honours—adoration (lit.), God; an angel. Av. = Per. ایزد Av. Rt. = to adore.

યશ્ત, yasht. ના૰ યશ્ત, આરાધના, બંદગીઓનું નામ છે, જેમકે. "અહુરમજદયશ્ત," ક્રિ૰ ઈજ્યું. Subs. Yasht, invocation, praise (to celestial spirits), name of certain prayers, as Ahurmazd yasht. V. Invoked. Av.

યાત, yât. ના૰ એક ગુનાહનું નામ છે કે જેનો વજન એક સો હેંસી (૧૮૦) અસ્તેરનો છે. Subs. The name of a crime whose heaviness is equal to 180 *Astêrs.*

યાદ, yâd. ના૰ યાદદાસ્ત, અજબર, યાદ; જાગૃતી, બેદારી; નકશ, ચિતાર; દિલમાં નેગાહ રાખવી. Subs. Remembrance, recollection by heart, memory; the state of being awake, vigilance; painting, picture; keeping in the heart. Per. یاد

શેદ, shêd. એક પ્રત્યય છે કે જે ભવિષ્યકાલ ત્રીજા પુરૂષ એકવચનની નિશાની તરીકે વપરાય છે, જેમકે "આસ્તુનશેદ = તે જોશે. A verbal termination denoting future tense third person singular; as astunashêd = he will see.

સખ્ત, sakht. વિ૰ કઠણ, મજબુત, અઘરૂં, સખત, જોરસા-

વાળું. Adj. Hard, solid, strong, difficult, firm, violent, intense. Per. سخت

હખ્ત, hakht. ના॰ પીરૂ, મરદની જાત, ગાંડનું સુરાખ. Subs. The abdomen, the male organ of generation, the anus. Comp. Av.

હખ્ત, hakhta. ના॰ જનાકાર, છીનાલ. Subs. An adulteress.

હસ્ત, અસ્ત, hast, ast. ક્રિ॰ છે. V. Is. Av. = Sans. अस्ति = Per. هست , است

હાત, hât. ક્રિ॰ આજ્ઞા॰ ઉઠ, ઉભો થા. V. imper. Get up, rise, stand up.

હાત, hât. Yas. IX. ના॰ બાજુ, દંડ; જેમકે. ફ્રરાહાત = પોહોલી—કુશાદે—બાજુ. Subs. The arm from the shoulder to the elbow; as farâhât =developed—expanded arm from the shoulder to the elbow.

હાત, hât. ના॰ હા, ભાગ. Subs. A chapter, a portion, a section. Av.

હાદ, hâd. ક્રિ॰ છે. V. Is. Pâz.

હાદ, hâd. ભૂ॰ કૃ॰ યજદાંએ રખેલું. Past part. Preserved by God.

હાદ, hâd. ક્રિ॰ હોતે. M. K. chap. I. Had been, would have been. Pâz.

હેખ્ત, હાત, hêkht, hât. Gloss. ના॰ આઈન, રવેશ; રોનક; યાદદાસ્ત, જાગૃતી; નકશ, ચિતાર. Subs. Usage, custom; elegance, beauty; memory, wakefulness; painting, picture.

હેદ, hêd. ક્રિ૦ હોય. V. May be.

અસ્તા, astâ. ના૦ જરથોશ્તની અવસ્તાની કેતાબો. Subs. Avastâ, Books of Zoroaster.

અહદા, ahadâ. Gram. Das. Pêsh. વિ૦ એક, ૧. Adj. One, 1.

એસ્તા, êstâ. Per. Vajar. ના૦ સેતાએશ, વખાણ. Subs. Praise, encomium.

અહદા-અસરીઆ, ahadâ-asarîâ. Gram. Das. Pêsh. વિ૦ અગીઆર, ૧૧. Adj. Eleven, 11.

અહદા-અસરીન, ahadâ-asarîn. Gram. Das. Pêsh. સંખ્યા૦ વિ૦ એકવીસ, ૨૧. Numer. adj. Twenty-one, 21.

યથા-અહુ-વઈરીઓ, yathâ-ahu-vairîô. Nyâ. Khur. ના૦ એક બંદગીનું નામ છે. "યથા અહૂવઈર્યો." Subs. Name of a prayer, *Yathâ Ahu-Vairyô*. Av.

યશ્તે-ગેહાંન, yashtê-gêhân. ના૦ ગેહેસારણું. Subs. Prayer for the dead body before final disposal.

યશ્તે-ગાહ, yashtê-gâh. ના૦ આરાધના કરવાની જગા. Subs. Place for adoration—invocation.

અખ્ત-અએત, akht-aêt. ક્રિ૦ ખરાબ—નઠારૂં છે. V. Is bad—evil—hurtful.

અખ્ત-હેદ, akht-hêd. ક્રિ૦ ખરાબ થાયછે, વિ૦ ખરાબ, નઠારૂં, બુરૂં. V. Becomes bad—evil. Adj. Bad, evil, foul, wicked.

દશ્તાન, dashtân. ના૦ ઓરતની જવાનીનું ચિન્હ-નિશાની, દશ્તાન. Subs. Menses, menstrual discharge, marks—signs of youth in women. Av. , Per. دشتان

હસ્તાન, hastân. ના૦ જેઓ હઈયાત છે તેઓ, હૈયાતી વાલાઓ. Subs. Those who exist—live, the existing people. Comp. Av.

હાતાન, hâtân. Vîsp. ના૦ યજશ્નેનાં હાઓકરદાઓ. Subs. Chapters of Yaçna. Comp. Av.

આસ્તાનીહા, âstânîhâ. ના૦ આફતો, વઘનો. Subs. Calamities, afflictions, misfortunes, impediments.

અ-અતીબુન, a-atîbûn. ક્રિ૦ ના બેસ. V. Don't sit.

આસ્તાને, âstâne. See Âstânîha.

અયુતાક, ayutâk. ના૦ એક કકડો—ટુકડો; એકલું. સાદું. (એ શબ્દ અયોતાકનો બીગડેલો લાગેછે.) Subs. One piece—part, single, solitary, simple. (This word seems to be the corrupted form of ayôtâk.) Comp. Per. یکتا

ગશતાકે, gashtâkê. વિ૦ ફરતું, હીલતું. Adj. Turning, moving.

ચેહાર તાકે, દોદો તાકે, chêhâr tâkê, dôdô tâkê. ના૦ ચાર કકડા—ટુકડા. Subs. Four pieces—divisions; four parts.

યશ્તાકે, yashtâke. વિ૦ યજશ્ને—આરાધના કરવા

લાયક ; ના૦ આરાધના કરનાર. Adj. Worthy of adoration—divine homage. Subs. One who performs Yaçna, an adorer of celestial spirits.

[illegible] સેદ-તાકે, sêd-tâkê. ના૦ સીત્તેર તુકડા. Subs. Seventy pieces—parts.

[illegible] સાતુનેદ, sâtunêd. Nyâ. Atash. ક્રિ૦ તે ચાલે—પોંહોચે. V. He may go—pass—reach.

[illegible] હખ્ઝેદ, hakhzêd. Vand. XVIII. ક્રિ૦ પાસે જાય ; ઉત્પન્ન થાય ; પરીણામ નીપજે. V. May go by ; may be produced ; may result.

[illegible] હાતાદ, હસ્તાદ, hâtâd, hastâd. Nyâ. Atash. ક્રિ૦ થાજો, હોજો. V. Be, may it be (benedictive).

[illegible] હાદુખ્ત, hâdukht. Dink. ના૦ એકવીસ નુસ્ક મધેનાં એક નુસ્કનું નામ છે ; એક બંદગીનું નામ છે. Subs. One of the names of the twenty-one Nosks ; the name of a prayer. Comp. Av. [illegible]

[illegible] હાતામ, hâtâm. Visp. ના૦ હસ્તી—હૈયાતીવાલાઓ; બીજાઓ, લોકો ; એક કરદાનું નામ, જેમકે.— [illegible] Subs. Those who are living—existing ; others, people ; the name of a chapter of Yaçna. Av. [illegible]

[illegible] આખ્તાર, âkhtâr. ના૦ ઉપર ખેંચનાર, બાહેર લાવનાર, અજમાવનાર, છાંટનાર, ખરાબ કરનાર. Subs. One who pulls up, one who brings forward, one who makes an experiment—trial, one who sprinkles, one who does evil—harm.

ઈશ્તાર, ishtâr. Yt. Síróz. ના૦ ચાહનાર. Subs. One who wishes—desires. Av. Rt. = to desire.

ઈશ્તાર, ishtâr. Vand. V. ના૦ ઉભું રહેનાર; જેમકે = ગાડીમાં ઉભો રહેનાર, પેહેલવાન. Subs. One who stands; as = one who stands on the chariot; a hero.

દાશ્તાર, dâshtâr. Yas. I. ના૦ રાખનાર; જેમકે = અક્કલ રાખનાર (અસલ અર્થ), પાહાડનું નામ છે. Subs. A keeper, as = one who possesses sense (lit.), name of a mountain.

યશ્તારાન, yashtârân. Gram. Dr. Spiegel. વિ૦ ઈજવા લાયકના. Adj. Worthy of being invoked—praised—adored.

હખ્તી, hakhtî. ના૦ પીડું. Subs. The abdomen. Av. = Sans. **सक्थि.**

હાદે, hâde. Sad. Bund. ના૦ એક હા૦ Subs. A chapter (of Yaçna). Av.

આખ્તેહ, âkhtêh. ના૦ બાહેર ખેંચવું, ટાંગવું, પોહોંચવું. Subs. Pulling out, suspending, reaching. Comp. Per. آختن

આતશ, âtash. Gloss. ના૦ આતશ. Subs. Fire. Av. , Per. آتش

યશ્તશ્ને, yashtashnê. ના૦ ઈજવું, ઈજાણ. Subs. Act of invoking—praising; adoration.

[illegible] અખ્ત-ગાવ્યાન, akhta-gâvyân. ના૰ એ બોલ [illegible] "અખ્તર" નો ટુંકો થયલો છે; ગાવ્યાની જુંડો, કે જે પાદશાહ ફરેદુને જોહાકની સાથે લડાઈ કીધી તે વખતે "ગાવે આહુંગર" નામના લોહારે ચામડાનો બનાવ્યો હતો. Subs. (The first part of this word ([illegible]) is the contraction of [illegible] "akhtar.") The Gâvyânî banner —flag, which the blacksmith Gâvê had made of leather during the fight between Farêdûn and Zohâk.

[illegible] અખ્તજાદૂ, akhtjâdû. ના૰ એક ખરાબ માણસનું નામ છે, કે જેને અખત જદુ કહેછે. Subs. Name of a wicked man, the name of a notorious magician generally called Akht the sorcerer. (See the tale of Gôshta Faryân.) Av. [illegible] Pâz. [illegible] Per. اخت جادو

[illegible] અખ્તીક, âkhtîk. વિ૰ ખેંચતું, તાણતું. Adj. Pulling, drawing.

[illegible] આખ્તી, âkhtî. ભૂ૰ કૃ૰ ખેંચેલું, ઉપર લાવેલું. ના૰ દુરી; મેહેનત, કોશેશ. વિ૰ આઘે, છેટે. Past part. Drawn, pulled up, brought up. Subs. Distance, trouble, endeavour. Adj. Distant, remote. Comp. Per. آخت

[illegible] યાતી, યાઈતી, yâtî, yâitî. Dink. ના૰ ચાલચલણ, રીતભાત; પેશો—ધંધો કરનાર, ઉદ્યોગ કરનાર, રોજગાર ચલાવનાર, જીંદગીની રીત. Subs. Behaviour, demeanour, manners; a professional man, a man of business, a man carrying on some trade, course of life. Av. [illegible], Sans. यात.

[illegible] યાદી, yâdi. ના૦ નોંધ, યાદદાસ્ત. Subs. Memorandum, remembrancer, *memento, souvenir.* Per. یاد

[illegible] યશ્તે-ગાથ, યશ્તે-ગાસ, yashtê-gâth, yashtê-gâs. ના૦ ગાથાની આરાધના. Subs. Adoration—praise of the *Gâthâ.*

[illegible] હાતે-ગાથ-ગાસ, hâtê-gâth-gâs. ના૦ ગાથાનોહા—ભાગ, ગીતાનો ભાગ. Subs. A chapter of the *Gâthâ,* a section of the hymn or religious song in verse.

[illegible] અખ્તે-યાતૂ, akhtê-yâtû. See [illegible] akht-jâdu.

[illegible] દાદ-દીનાઈ, dâd-dinâî. ના૦ ઈનસાફી મજહબ, ઈનસાફી કાયદો, દીનને લગતો ઈનસાફ. Subs. The true religion, a just law, religious justice, justice conformable to religion.

[illegible] દાદે-ગવાહી, dâdê-gavâhî. ના૦ દીનને લગતી ગવાહી, મહજબી સાક્ષી. Subs. Religious evidence—testimony. Comp. Per. داد + گواهي

[illegible] યશ્ત-દીનાઈ, yashta-dînâî. ના૦ કાયદાસરની આરાધના, મહજબી આરાધના, દીનને લગતી આરાધના. Subs. Proper—just adoration, religious adoration—worship.

[illegible] સખ્ત-ગવાહી, sakht-gavâhî. ના૦ સખ્ત—કઠણ—મજબુત સાક્ષી. Subs. A powerful witness, strong evidence. Comp. Per. سخت + گواهي

[illegible] સખ્ત-દીનાઈ, sakht-dinâi. વિ૦ કરદા—સખ્ત

ઈનસાફવાલું, મજબુત ઈનસાફી. Adj. Strictly just, rigidly equitable.

સખ્ત-સનેહી, sakht-sanêhî. વિ૦ મજબુત હથિઆર રાખનાર. Adj. Possessing a powerful weapon.

આગે બોલ દીનકર્દ મધે નીચલી એબારતમાં આવ્યો છે. This word occurs in the following sentence in the Dinkard:—

હાતસ્ત, અખ્તસત, હાતેદ, hâtast, akhtast, hâted. Gloss. ક્રિ૦ ચાલે, આવે. V. May walk—come.

ગશ્તીન, gashtîn. ના૦ ફેરાવો. Subs. A circuitous turn, winding, circumference. Per. گشت

ગશ્તીનાદ, gashtînâd. Yas. XXVIII. ક્રિ૦ (ખોદા કરેને) તે ફરે—ચકરાવો લે. V. May he take a circuitous turn, may he take a round.

ગશ્ત-દદ, gasht-dad. ક્રિ૦ ફરતું આપે—કરે. V. May give a walk, may take a walk.

યશ્તેદ, yashtêd. ક્રિ૦ ઈજ્જે, આરાધે. V. May invoke—praise—offer divine honour. Av. Rt. , Per. یشتن

યસ્તેદ, yastêd. ક્રિ૦ કાયમ રહે, રહે. V. May remain permanent, may last for ever, may continue.

યશ્તેદ, yashtêd. Nêrang. See yashtêd.

અ-અતીતુન, a-atîtun. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ના બેસ. V. imper. Don't sit.

યશ્તે-ફ્રદુમ, yashtê-fardum. ના૦ પેહેલી યશ્ત, યજશ્નેની શરૂવાત. Subs. The first *Yasht*, the beginning of *Yaçna*. = Av. = first.

યશ્તે-માનસ્ર-ચ, yashtê-mânsra-cha. ના૦ યશ્તનાં અવસ્તાબી—પણ. Subs. Even the Avastâ of Yasht.

અ-અતીમુન, a-atîmun. ક્રિ૦ ના ભર, ના પુર કર, ના રેડ, ના ગાલ, ના પઢ. V. Don't fill up, don't make full, don't pour, don't sift—strain; don't recite.

ખાતેર, khâtêr. ના૦ ખાતર, દિલ. Subs. Sake, regard, consideration, the heart, mind. Per. خاطر

હાદેર, hâdêr. Gloss. ના૦ ફરસંગ, દુરી; ફકીર વિ૦ પુશ્કલ, ઘણું; સંગીન દેહનો. Subs. *Farsang* (a league); distance; a mendicant, a Fakir. Adj. Plentiful, abundant; of a firm compact body. Comp. Ar. حادر

અખ્તિ, akhtî. ના૦ ખરાબી, અપવિત્રાઈ. Subs. Badness, evil, corruption, impurity, uncleanness. Comp. Av.

અખ્તે, akhtê. ના૦ અખ્ત અદુ. Subs. Akht (name of a well-known sorcerer).

ગાતુ, gâtû. Vand. V. ના૦ જગા. Subs. A place, a spot, a site. Comp. Pehl. , Av.

હખ્તી, hakhtî. See hakhtî.

36

હખ્તે, hakhtê. ભૂ૦ કૃ૦ ખેંચીને, ખેંચેલું. Past part. Having pulled, dragged.

હાતે, hâtê. ના૦ હા, કરદો, ભાગ. Subs. A chapter, a portion, a section. Av.

હાતેહાત, hâtêhât. ના૦ દરએક હા—કરદો. Subs. Every chapter.

હાદે-હાદે, hâdê-hâdê. Dink. See hâtêhât.

હાદુખ્ત, hâdukht. ના૦ જરથુસ્ત સાહેબનાં લાવેલા એકવીસ નુસ્ક મધેના એક નુસ્કનું નામ છે, એકવીસમો નુસ્ક. Subs. The name of one of the twenty-one Nôsks of Zoroaster, the 21st Nôsk called *Hâdôkht*. Av.

હાદોખ્તી, hâdôkhtî. વિ૦ હાદોખ્તને લગતું. Adj. Pertaining to the *Hâdôkht* Nôsk.

હાદોખ્તેચ, hâdôkhtêcha. Nêrang. ના૦ હાદોખ્તજ. Subs. *Hâdôkht* itself. Av.

યશતે-સતોરદે, yashtê-saiôrdê. ના૦ સતુદગર યશ્ત, એક નુસ્કનું નામ. Subs. The *Satûdgar Yasht*, name of a Nôsk. As in

અસ્તોયાદ, astôyâd. ના૦ મોત, એક દેવનું નામ છે કે જેને અરબીમાં "મલેકુલ મોત" કરી કહેછે. Subs. Death, the angel of Death, called in Arabic *Malêkul-Môt*.

અખ્તે જાદુયાન, akhtêjâduyân. ના૦ અખત નામનો જાદુગર. Subs. Akht the sorcerer.

[illegible] અખ્તે જાદુ, akhtêjâdu. See [illegible] akht-jâdu.

[illegible] દસ્તે-દશ્ને, dastê-dashnê. ના૦ જમણો હાથ; ખરો કાબુ, ખરૂં જોર—કૌવત. Subs. Right hand, proper restraint—strength, right force.

[illegible] સાતુનેદ, sâtunêd. ક્રિ૦ તે ચાલે. V. He may go—walk.

[illegible] અખ્તન, akhtan. ક્રિ૦ ઉઠાવવું, બર આવવું. V. To raise, to lift up, to be fulfilled.

[illegible] આખ્તન, âkhtan. ક્રિ૦ અજમાવવું; ઉપર ખેંચવું, ખેંચવું, ઉપર લાવવું, બાહાર ખેંચવું; તલવારને મ્યાનમાંથી બહાર કાઢવી; છાંટવું, ખરાબ કરવું. V. To experience, to pull up, to bring up ; to pull out, to unsheathe ; to sprinkle ; to cause evil, to do evil. Per. آختن

[illegible] ખજીદન, khajîdan. Per. Vajar. ક્રિ૦ ચાખવું, સ્વાદ લેવો, લેજત લેવી; એકઠું થવું. V. To taste, to perceive by means of the tongue, to try the relish—flavour of; to assemble, to meet. Per. خاجید

[illegible] ખાતુન, khâtun. ના૦ ઘરની ધણીઆણી, શેઠાણી, બાઈ. Subs. The mistress of a house or family, the female head of a family, a matron. Per. خاتون

[illegible] ગશ્તન, gashtan. Vand. VI. ક્રિ૦ ફરવું, સીપવું; બદલાઈ જવું; થવું. V. To turn ; to besprinkle ; to be changed ; to become. Per. گشتن as in [illegible] [illegible] [illegible] [illegible]

દાદન, dâdan. ક્રિ૦ આપવું. V. To give, to offer, to bestow. Comp. Per. دادن

યશ્તન, yashtan. ક્રિ૦ ઈજવું, આરાધવું, બોલાવવું. V. To invoke, to praise, to offer divine honours, to adore. Av. = Sans. यज् = Per. يشتن

યાદન, yâdan. ક્રિ૦ યાદ રાખવું. V. To remember.

યાદી, yâdî. ના૦ યાદ, યાદી, નોંધ. Subs. Remembrance, memorandum, a note-book. Per. یاد

હખ્તન, hakhtan. Vand. VI. and Dâd. ક્રિ૦ સીંપવું, છાંટવું; ખેંચવું. V. To sprinkle, to scatter in drops; to pull—draw.

હાતન, hâtan. ક્રિ૦ દેવું, આપવું. V. To give, to let, to allow, to bestow. See dâdan.

હેતન, hêtan. ક્રિ૦ ઉઠાવવું; ચાવવું; આપવું; ખેંચવું; છોડવું; મુકવું; મ્યાનમાંથી તલવાર યા ખંજરને ખેંચવું. V. To raise, lift up; to masticate, to grind with the teeth; to give; to pull; to let loose, to leave; to put; to unsheathe a sword or scabbard.

સાતુનાદ, sâtunâd. Dâd. ક્રિ૦ થાય, ચાલે; તે ચાલજો—થજો. V. May become—pass—walk; may he walk, may it become.

જાતુનાદી, jâtunâdî. ક્રિ૦ આવતા રેહેજો, આવજો. V. You may come (whenever you like) you are welcome.

સાતુનાદી, sâtunâdî. ક્રિ૦ ચાલતા રેહેજો. જજો. V. You should be going, do go.

હાદુખ્તી, hâdukhtî. Sad. Bund. વિ૰ હા-
દોખ્ત નુસ્કને લગતું. Adj. Pertaining to the *Hâdukht Nosk.*

યશ્તન-બુન yashtan-bun. ના૰ બંદગી—આરાધના કરવાની શરૂઆત. Subs. The beginning of invocation—adoration.

હાતે-નેરંગ, hâtê-nêrang. ના૰ મંત્ર—અફશુનનાં કરદા—હા. Subs. Verses used in spells or incantations.

આખ્તુનતન, અજીતુનતન, âkhtunatan, ajítunatan. ક્રિ૰ લપેટવું, ઘડી કરવું. V. To roll up, to enwrap, to fold up.

સાતુનતન, sâtunatan. ક્રિ૰ ચાલવું, જવું, વર્તવું. V. To go; to walk, to behave.

ખાતુમ, khâtum. ના૰ બેહેન. Subs. A sister.

નાહદુમ, ન્યાદુમ, nahdum, nyâdum. Sad. Bund. ના૰ "ન્યાદુમ" નામનું નુસ્ક. Subs. Name of a Nôsk called "*Nyâdum.*"

હાદુમ, hâdum. S. L. S. ના૰ એક નુસ્કને કેહેછે, કે જેને "હાદુખ્ત" કરી કેહેછે. Subs. Name of a Nôsk called *Hâdokht.*

ખાતુલે, khâtulê. ના૰ મક્કર, ઠગાઈ, કાવતરૂં, નીચઈ. વિ૰ કાવતરખોર, દગાબાજ, ઠગારો.. Subs. Cunning, treachery, machination, trick, vileness. Adj. Deceitful, perfidious, treacherous. Per. ختو تر

અખ્તેમુનીહા, ખાતમુનીહા, akhtemunîhâ, khâ-

અખ્ત-જાર, akhta-jâr. ના૦ ખરાબ પાસબાન, ખરાબ નેગેહબાંની કરનાર. Subs. A bad guardian, an unfit keeper—watch.

અશ્ત-ચાર, ashta-châr. ના૦ આઠ ઈલાજ-ઉપાય. Subs. Eight remedies. Per. هشت چاره

આખ્ત-ચાર, âkhta-châr. ના૦ અજમાવવાનો ઉપાય, ઉપર ખેંચવાનો ઈલાજ કરવો. Subs. Experiment, tentative measure, means for pulling up.

દસ્ત-જાર, dasta-jâr. ના૦ નીગેહબાંન હાથ, યાને નીગેહબાની કરનારો હાથ, બંચાવનો સાએઓ, મજબુત પાસબાંનીનો કરનાર. Subs. The hand which protects, the protecting hand, the shadow of protection, a powerful watch—guardian.

દશ્ત-જ઼ાર, dashta-zâr. ના૦ જંગલનો પાસબાન. Subs. One who keeps watch over woods—forests.

યશ્ત-ચાર, yashta-châr. ના૦ આરાધના કરવાનો ઈલાજ. Subs. The means of invoking—adoring.

યાદ-ચાર, yâd-châr. ના૦ યાદદાસ્તનો ઉપાય—ઈલાજ. Subs. The means of remembering.

અ-અતતુન, a-atatun. ક્રિ૦ ના ઊઠ, ના સીવ. V. Don't rise—get up, don't sew.

ખાતમ, khâtam. ના૦ વિટી, મોહોર સાથની વિટી, મોહોર. Subs. A ring, a seal-ring, a seal. Per. خاتم

ખાદમ, khâdam. ના૦ નોકર, ચાકર, ગોલામ, સેવક, સંભાલનાર. Subs. A servant, a domestic, a

menial, a slave (a term of politeness in letters), one who takes care. Per. خادم

યશ્તમ, yashtam. ક્રિ૦ મેં આરાધ્યું—ઈજ્યું. V. I invoked—adored, I offered divine honours. Per. یشتم ; Av. Rt.

અખ્તમાન, ખાતમાન, akhtamân, khâtamân. ના૦ બેહેનો (એ શબ્દ "ખાતુરાન" નું બગડેલું રૂપ છે). Subs. Sisters (corruption of khatmôran). Comp. Ar. اخت

યશ્ત-માંસ્રી, yasht-mâṅsrî. Dâd. ના૦ અવસ્તા—મંત્રની આરાધના. Subs. Invocation to the Avastâ-Mânthra. Comp. Av. +

અખ્તમન, ખાતમન, akhtaman, khâtaman. ના૦ બેહેન. Subs. A sister. Ar. اخت Pâz.

અ-અદમુન, a-admun. ક્રિ૦ નજર—નેધાહ ના કર. V. Don't observe, don't look—glance on.

અ-અત્મુન, a-atmun. ક્રિ૦ તું ના જો. V. Don't see.

અખ્તમુન, ખાતમુન, akhtamun, khâtamun. See akhtaman.

અખ્તમન-વ-ઓખ, akhtaman-va-ôkh. ના૦ ભાઈ અને બેહેન. Subs. Brother and sister. Comp. Ar. اخ, اخت

અખ્તમુનીહા, ખાતમુનીહા, akhtamunîhâ, khâtamunîhâ. ક્રિ૦ અ૦ બેહેનપણાંથી. Adv. With a sisterly affection—regard.

અખ્તમોર, ખાતમોર, akhtamôr, khâtamôr. See akhtaman.

ખાત્મર, khâtmar. Bund. નાo બેહેન, દીકરી. Subs. A sister, a daughter.

અખ્તમરાન, akhtmarân. See akhtaman.

અખ્તર, akhtar. નાo રાસી. ઘરેહ, બુરૂજ, નક્ષત્ર; ઝુંડો, ધજા, વાવટો, નિશાંન; નસીબ, ભાગ્ય, તાલે, ફાલ; ગતી. ગરેદેશ, ચંદ્રની મંજલ; સેતારો; બલવો; નેકફાલ; Subs. A sign of the zodiac; a planet, constellation; ensign, flag, banner; lof, luck, fortune, an omen, augury; the house or station of the moon; a star; revolution, turning round, motion. Av. Per. اختر

અશ્ત્ર, ashtra. Vand. XVII. મારવાનું હથિયાર, ચાબુક, ખંજર:—જેમકે Subs. An instrument for striking, a whip, a dagger, a poniard. Comp. Av. , Sans. अष्ट्र.

ક્ષથ્ર, khshathra. નાo રાજા, પાદશાહ, શેહેનશાહ. Subs. A king, a monarch, a ruler, an emperor. Av. ; Av. Rt. = to rule.

ખાતેર, khâtêr. નાo દિલ. Subs. The heart, conscience. Per. خاطر

યશ્તે, yashtê. Vand. VIII. comment. નાo એક યજશ્ને. ('યશતે' નો બગડેલો આકાર.) Subs.

One Yaçna. (Corrupt form of) Comp. Av.

હાતર, hâtar. ના૦ જોરેમંદ-કૌવતમંદ મરદ; સુમાર કરનાર; પાછો રાખનાર. Subs. A powerful—strong man; one who makes an estimate; one who keeps back.

હાતર, hâtar. વિ૦ ઘણુંજ, સર્વથી ઘણું. જેમકેઃ— અવઝુની હાતર. Adj. Very much, a great deal, excessive; as avzunîhâtar.

હાદર, hâdar. ના૦ ફરસંગ. Subs. A league.

અખ્તરાનરાન, akhtarânrân. ના૦ સેતારાઓની ચાલનો હીસાબ કાહાડનારાઓ. Subs. Those who make astronomical calculations, astronomers. Corruption of akhtarmârân.

અખ્તરાન-રોબશ્ને, akhtarân-rôbashnê. ના૦ સેતારા-ગરેહોની ચાલ-ગતી. Subs. The revolution of planets or stars.

ક્ષથ્રી, khshathrî. ના૦ રાજ્ય, પાદશાહી. જેમકેઃ— . Subs. A kingdom, monarchy, principality. Comp. Av.

અખ્તર-શનાશ, akhtar-shanâsh. ના૦ નજુમી. Subs. An astrologer. Per. اختر شناش

અખ્તર-ગાવ્યાન, akhtar-gâvyân. ના૦ ગાવ્યાની ધજા. Subs. The Gâvyânî flag—banner. (See) Per. اخترگاویان

અખ્તર-યાવશ્ની, akhtar-yâvashnî. નાo સેતારાની પીછાંણત. Subs. The knowledge of the stars. Comp. and from Per. یافتن

અખ્તરી, akhtarî. વિo સેતારા—ગરેહને લગતું; અસર કીધેલું, બેસાડેલું, પેવસ્ત કીધેલું. Adj. Planetary, belonging to the stars—planets, starry; made an effect—impression; fixed, fastened; made to enter, inserted, driven in. Per. اختری

અખ્તરી-ખેરદ, akhtarî-khêrad. નાo સેતારાને લગતો એલમ—વિદ્યા; નજુમ, જોતીશ. Subs. Astrology, astronomy, the knowledge or science of the stars.

અખ્તરસ્તાન, akhtarastân. નાo ગરેહ—સેતારા—બુરૂજ—નક્ષત્રનું મથક; જોતીશ તથા નજુમ શિખવાનું મથક; વાવટો—નીશાન રાખવાનું મથક; જન્મકુંડલી; બલવાનું મથક. Subs. The starry sphere, the planetary system, the diagram representing the aspects of the planets; the place of keeping the banner—flag; the figure drawn of the signs of the zodiac in determining a horoscope; the seat of mutiny, the hotbed of sedition. Per. اخترستان

અખ્તર-સેતાનીદાર, akhtar-sêtanîdâr. નાo ગરેહ મંડલનો રાખનાર—ધણી, ગરેહનાં મથકનો પાસબાન. Subs. Guard—guardian of the planetary system. Comp. and = Sans. स्थान and = Per. دار

અસ્તર્વર, astarvar. ના૦ એક પાહાડનું નામ છે. Subs. Name of a mountain.

અખ્તર-માર, akhtar-mâr. ના૦ રાશીનો વરતારો કરનાર, જોશી, સેતારે શનાસ. Subs. An astrologer, an astronomer. Per. اخترشمار

અખ્તર મારાન, akhtarmârân. ના૦ Subs. plu. See akhtarmâr.

અખ્તર-મર્ઝ, akhtar-marz. ના૦ બુરૂજની સરહદ, સેતારાની હદ. Subs. The boundary of the zodiac; the limit of a star.

આખેઝ, âkhêz. Bund. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ઊઠ. V. imper. Get up, rise.

યાવ, yâv. ઉભયા૦ અ૦ અથવા, યા. Conj. Either, or.

ખેઝેદ, khêzêd. ક્રિ૦ ઊઠે. V. May rise—get up.

અહ્વાર, ahvâr. વિ૦ હેરાંન, સરગરદાન; મેહબુબ. Adj. Troubled, confounded, wandering; beloved.

અસ્પારે, asparê. ના૦ સૂર્ય અસ્ત પામવાનો વખત. Subs. The time of sunset.

યાફ્ત, yâft. ક્રિ૦ પામ્યું, મેળવ્યું, હાંસેલ કર્યું. V. Obtained, got, acquired. Comp. Per. یافت

યાવ-ત, yâv-t. ઉભયા૦ અ૦ અથવા તું, યા તું. Conj. Either—or thou.

𐬀𐬀𐬞𐬀𐬞𐬎𐬥 અ-અપપુન, a-apapun. ક્રિ૦ ના પકાવ—રાંધ. V. Don't cook.

𐬀𐬨

𐬀𐬨 અ-અમ, a-am. વિ૦ હું નહીં, હું વગર. Adj. Not I, beside me. 𐬀 + 𐬨 = Per. ام

𐬀𐬑𐬨 અ-ખમ a-kham. વિ૦ વાકું ટિકું નહીં, વાલેવું નહીં, સીધું; જુઠું નહીં. Adj. Not crooked—curved, straight; not untrue. Priv. 𐬀 + 𐬑𐬨 = Per. خم = crooked.

𐬀𐬌𐬀𐬨 અયામ, ayâm. Dink. નાᵒ દાહાડા, વખત, મોસમ. Subs. Days, times, seasons. Per. ایام (plu. of یوم = Peh. 𐬌𐬨 = a day).

𐬀𐬵𐬨 અહમ, aham. ના૦ સખત કામ; સાથે—એકઠું નહીં; વધારે મુશ્કેલ, વધારે જરૂર, ખસલત, ઈલત. વિ૦ તમામ. Subs. A hard—difficult work; not in company with, not conjointly; very urgent—pressing; innate quality, hereditary temperament. Adj. Whole, all. Comp. 𐬑𐬨 = Per. خیم = Av. 𐬑𐬀𐬉𐬨𐬀

𐬀𐬵𐬨 અ-હમ, a-ham. ક્રિ૦ અ૦ નહીંભી, કદાચ. Adv. Perhaps not, seldom.

𐬀𐬌𐬀𐬨 આઈએમ, âiêm. ના૦ See 𐬀𐬌𐬀𐬨 ayâm.

𐬀𐬨 આમ, âm. ના૦ આલમ, ખલકત, દુનિયાં; આંમ લોકો. Subs. Common people, the world, mankind, the whole creation, *tout le monde*.

𐬑𐬴𐬨 ખશ્મ, યશ્મ, khashma, yashma. Dink. ના૦ ગુસ્સો, ગજબ, કેહેર, દેહેશત. Subs. Anger, wrath, rage; fear, terror, dread, awe. Av. 𐬀𐬉𐬱𐬆𐬨𐬀, Per. خشم

ખામ, khâm. વિ૦ કાચું, અધુરૂં, ખાંમી ભરેલું, ફોકટ. ના૦ કમંદ. Adj. Uncooked, unripe, raw; defective, deficient, wanting, vain. Subs. A noose, a halter, a snare. Per. خام

ખામ, khâm. ના૦ ગંધવાલું ગોશ્ત, બીમારનું શાખ—માંસ. Subs. Unwholesome flesh (of animals), stinking meat. Per. خام

દહમ, daham. ના૦ See daham-jâtan.

દામ, dâm. ના૦ પૃથ્વી, ધરતી, જમીન, પેદાયશ. Subs. The earth, land or ground; creation, production. Comp.

દેહમ, dêham. ક્રિ૦ હું આપું, હું આપું છું. V. I may give, I give. Per. دهم

સહમ, saham. ના૦ ધાસ્તી, ભય; મરતબો. Subs. Terror, dread; dignity. Per. سهم

સામ, sâm. ના૦ એક નામીચા પેહેલવાંનનું નામ છે, કે જે જાલનો બાપ થાએછે; એક મરજનું નામ છે; એક પાહાડનું નામ; આતશ, વરસાદની કમાન. Subs. Name of a celebrated hero, father of Zâl; name of a disease; name of a mountain; fire; the rainbow. Per. سام

હમ, ham. ના૦ ખસલત, આદત, ટેવ. વિ૦ તમામ, સઘળું. Subs. Innate quality, characteristic, nature. Adj. All, whole.

હમ, હામ, ham, hâm. શબ્દ૦ અ૦ સાથે; વિ૦ તમામ, સઘળું; પુરૂં, પુખ્ત, બેહદ; એક, એકદમ, એકઠું, આખું. Prep. With, along with. Adj. All, whole, sufficient,

mature, ripe; one, unlimited, entire, altogether, complete. Av. , , = Sans. सन्, सम् = Per. هم، ان

હમ, ham. વિ૦ સંબંધ રાખનારૂં, માંહોમાંહે. Adj. Connecting, in relation with, mutual.

હીમ, hîm. Vand. XIII. ના૦ ખસલત, ખાસીઅત, ખવાસ. Subs. Wonted character, innate nature, habit. Av. = Per. خیم :—as in dush-him = bad nature—quality.

હેમ, hêm. સર્વ૦ તે, તેજ. Pron. That, the same.

હમેશે, hamêshê. ક્રિ૦ અ૦ સદા, જથુક, હમેશાં. Adv. Always, ever, perpetually. Per. همیشه

હમ્યાક, hamyâk. ના૦ દોસ્ત, મિત્ર, ભાઈબંધ. Subs. A friend, a brother, a kinsman.

હમ્યાગાન, hamyâgân. ના૦ દોસ્તો, મિત્રો, ભાઈબંધો. Subs. plu. Friends, kinsmen, brethren.

અ-આમાર, a-âmâr. વિ૦ શુમાર—ગણત્રી વગરનું. Adj. Numberless, countless. Comp. Per. بی شمار

હમ્યાર, hamyâr. ના૦ દોસ્ત, ભાગીઓ, મદદ કરનાર, ખરો દોસ્ત. Subs. A friend, a partner, a helper, a friend in need.

હમ્યારાન, hamyârân. ના૦ દોસ્તો, મદદ કરનારા. Subs. Friends, helpers.

અ-હમ-અસ્તુનતન, a-ham-astunatan. ક્રિ૦

નહીં જોવું—તપાસવું, ગણવું. V. Not to see—inquire after, not to inspect, not to regard—reckon.

હમ્યાગાન, hamyâgân. See hamyâgân.

દહમાન, dahmân. ના० નેક લોકો, ભલાઓ; 'દહમ' ફરેસ્તાનું નામ. Subs. Good—virtuous people; name of a good spirit called *Daham*. Comp. Av. , Pehl. ,

દામાન, dâmân. ના० પેદાયશ, ખલકત; દુનિયાંઓ. Subs. Creation, the whole world. Comp. Av. ,

વહમાન, vahamân. ના० ફલાણું-ચીનું. Subs. Such a one, such and such a person—thing. Pâz.

સામાન, sâmân. ના० સામની ઓલાદના, જેઓને કોઈ વખતે "સામાન્યાન" કરીનેબી કેહેછે. અવસ્તા પ્રમાણે સામ એ "કરેસાસ્પ" નો છોકરો હતો. તરતીબ; અસબાબ, સામાન; આરાએશ, શીંગાર; નીશાન, અંદાજો; તરફ, હદ; આરામ; શેહેર; સમજ, બુધ્ધિ; ધીરજ; માપ, પ્રમાણ; ગુનાહથી પરહેજ રેહેવું; કુદરત, કૌવત, જોર. Subs. Descendants of Sâm, sometimes called Sâmânyân. According to the Avesta, Sâm was the son of Kershâsp. Managing, ordering; goods and chattels, kit; decoration, ornament; a mark; regard, respect; direction, limit; rest; a city; understanding, reason; patience; measure, proportion; abstaining from sin—crime; power, strength, vigour. Per. سامان

[illegible] હમાન, hamân. દર્શક૦ સર્વ૦ તેજ, પેલી:—જેમકે [illegible] Demon. pron. The same, she.

[illegible] હમાન-ગાહ, hamân-gâh. ક્રિ૦ અ૦ તેજ વખતે, તુરત. Adj. At the same time, instantly. Per. همان گاه

[illegible] દહમાન, dahmân. ના૦ નેકો, ભલાઓ, અશો લોકો; એક ફરેસ્તાનું નામ છે. Subs. Virtuous—honourable men, pure—righteous persons; the name of an angel (Dahamân). Comp. Av. [illegible]

[illegible] સામાન, sâmân. See [illegible]

[illegible] હમાન, hamân. વિ૦ સઘલાઓ, બધા. Adj. All, every one.

[illegible] દહમાન-યાતન, dahmân-yâtan. ના૦ દહમ યજદ નામનો એક ફરેસ્તો. Subs. *Daham yazed.*

[illegible] અ-હમ-ખુરશ્ને, a-ham-khurashnê. ના૦ સાથે નહીં ખાવું; જુદું ખાવું. Subs. Not eating together, eating separately.

[illegible] અહમાવર્દ, હમાવર્દ, ahmâvard, hamâvard. વિ૦ સખ્ત, કઠણ, નહીં કરડાય—ચવાય તેવું. Adj. Hard, that cannot be bitten—masticated. Compare Av. [illegible]

[illegible] હમાક, hamâk. વિ૦ તમામ, સઘલું. Adj. All, whole.

[illegible] હમ-અતુ, ham-atu. વિ૦ પુરી—સઘલી શક્તિવાલું. ના૦ પુરતું કૌવત, પુરૂં બલ. Adj. All-powerful. Subs. Sufficient strength, adequate vigour.

અ-આમાદન, a-âmâdan. ક્રિ૦ નહીં બનાવવું, તૈયાર નહીં કરવું. V. Not to make ready—prepare. Priv. + = Per. آمادن

અ-હમ-દીદન, a-ham-dîdan. ક્રિ૦ સઘળું નહીં જોવું, પુરી નેગાહ નહીં કરવી. V. Not to see all, not to see minutely.

આમાદન, âmâdan. ક્રિ૦ તૈયાર કરવું, સરંજામ તૈયાર કરવો, શેતાબી કરવી. V. To make ready, to prepare, to equip, to expedite.

આમિખ્તન, âmikhtan. ક્રિ૦ મેલવવું, આમેજ કરવું; સાથે મળી જવું. V. To mix, to mingle, to be intermixed. Comp. Per. آمیختن

ખામ-દીદન, khâm-dîdan. ક્રિ૦ કાચી રીતે નેગાહ કરવી, અધુરી નજરે જોવું; બારીકીથી ધીઆન નહીં આપવું. V. To see imperfectly—superficially, not to inspect closely. Comp. Per. خام + دیدن

હમ-દીદન, ham-dîdan. ક્રિ૦ સઘળું જોવું—તપાસવું, પુરી નેગાહ કરવી. V. To see everything, to inspect minutely.

હમીદુન, hamîdun. ક્રિ૦ અ૦ તેજ પ્રમાણે, એવીજ રીતે, આએ વખતે, આએ પલે, હમણાંજ. Adv. In the same manner, at this time—moment, just now. Comp. Per. همیدون

હમ-આતરે-ગાશ, ham-âtarê-gâsh. ના૦ સઘળાં આતશખાનાંઓ. Subs. All fire-temples.

અ-આમાર, a-âmâr. વિ૦ શુમાર વગરનું; ગણત્રી વગરનું. Adj. Countless, innumerable. Per. بی شمار

𐬀𐬵𐬀𐬨𐬀𐬭 અ-હમર, a-hamar. વિ૰ બેશુમાર, બેહદ. Adj. Countless, beyond all bounds, unlimited.

𐬵𐬀𐬨𐬁𐬭 હમાર, આમાર, અએમાર, hamâr, âmâr, âêmâr. ના૰ શુમાર, ગણત્રી, તોલ. Subs. Estimate, calculation, reckoning, weight. Av. Rt. 𐬵𐬨𐬀𐬭 = Sans. Rt. स्मृ = Per. شمردن , شماریدن

𐬵𐬁𐬨𐬁𐬮 હામાલ, hâmâl. ના૰ ભાર ઉંચકનાર, હમાલ. Subs. A porter, one who carries burdens. Per. حمال

𐬵𐬀𐬨𐬁𐬭𐬁𐬥 હમારાન, આમારાન, hamârân, âmârân. ના૰ શુમાર—ગણત્રી—અંદાજો કરનારા. Subs. Those who count—calculate, those who form an estimate.

𐬁𐬨𐬁𐬭𐬍𐬔𐬁𐬥 આમારીગાંન, âmârîgân. ના૰ શુમાર કરનારા. Subs. Those who count—judge—estimate.

𐬁𐬨𐬁𐬭𐬉𐬱𐬥 આમારેશ્ન, âmârêshna. ના૰ શુમાર કરવો, ગણત્રી કરવી, અડસટો કાહાડવો. Subs. Counting, calculating, estimating.

𐬁𐬨𐬁𐬭𐬍𐬥𐬍𐬛𐬀𐬥 આમારીનીદન, âmârînîdan. ક્રિ૰ શુમાર કરવો, ગણત્રી કરવી, વજન કરવું, અડસટો કાહાડવો. V. To count, to reckon, to weigh, to estimate. Comp. Per. شماریدن

𐬁𐬨𐬁𐬭𐬍𐬛𐬀𐬥 આમારીદન, âmârîdan. ક્રિ૰ શુમાર કરવો, ગણત્રી કરવી, અડસટો કાહાડવો. V. To count, to calculate, to estimate.

𐬁𐬨𐬁𐬭𐬥𐬁 આમાંરના, âmârnâ. ના૰ પાક પરવરદેગારનાં નામોમાંનું એક નામ છે, કે જે સાહેબ આદમીઓનાં સવાબ તથા ગુનાહોનો શુમાર કરનાર છે. Subs. One of the

names of the Supreme Being, the Righteous Judge of men's good and evil actions.

[illegible] આમારનીદન, âmârnîdan. ક્રિ૦ See [illegible]

[illegible] આમાર-વજારદન, âmâr-vajârdan. ક્રિ૦ શુમાર કરવો, ગણત્રી કરવી, હીસાબ આપવો. V. To count, to calculate, to compute, to give an account of. Per. گذاردن+شمار

[illegible] અ-આમારે, a-âmârê. વિ૦ તોલ્યા વગરનું, અડસટો કાહાડ્યા વગરનું. Adj. Without being weighed, not estimated.

[illegible] અ-આમાર-કશી, a-âmâr-kashî. વિ૦ શુમાર નહીં ખેંચનાર, અડસટો નહીં કાહાડનાર. Adj. One who does not count—estimate.

[illegible] અ-આમારગીએ, a-âmârgîê. ના૦ જેનો શુમાર નહીં તે, બેહદપણું. Subs. Countlessness, infinity.

[illegible] અ-આમારગીહા, a-âmârgîhâ. ક્રિ૦ અ૦ શુમાર વગરનું, બેહદ રીતે. Adv. Countlessly, *ad infinitum* (L.).

[illegible] અ-હમારદ, a-hamârd. વિ૦ નહીં ચવાઈ શકાએ તેવું, સખ્ત. Adj. That cannot be chewed—masticated, hard. Comp. Pehl. [illegible], Av. [illegible]

[illegible] આખ્મે, આસ્મે, âkhmê, âsmê. ના૦ ખુશી, શોખ, મજાહ. Subs. Pleasure, wish, desire, liking, relish, pleasantness.

[illegible] ખામી, khâmî. ના૦ ભુલ, ચુક, ખામી. Subs. Error, mistake, imperfection, defect.

હમે, hamê. વિ૦ તમામ, સઘલું, પુરૂં. Adj. All, whole, entire. Comp. Av. , , Per.

અ-હમ્યા, a-hamyâ. વિ૦ સાથી—સોબતી વગરનું. Adj. Friendless, destitute of companions—associates.

હમી, hamî. સર્વ૦ આએ; સર્વથી નજદીકની નીશાંની. Pron. This; the nearest mark—sign.

હમ્યા, hamyâ. ના૦ દોસ્ત, મિત્ર, સ્નેહી, બંચાવનાર. Subs. A friend, an intimate acquaintance, a well-wisher, a protector, a defender. Comp. Per. حامی

હામી, hâmî. વિ૦ મગરૂર, કોઈને ગણકાવે—ગાંઠે નહીં તેવું, સરકશ. Adj. Haughty, arrogant, proud, not caring for anybody.

હામીહ, hâmih. ના૦ વીછુનું ઝેહેર. Subs. The venom of a scorpion.

આમીહા, âmîhâ. ના૦ ખલકના લોકો, આમ લોકો. Subs. People of the world, the common people.

ખામીહા, khâmîhâ. ના૦ ભુલો, ચુકો, ખામીઓ. ક્રિ૦ અ૦ ખામી ભરેલી રીતે, અધુરી રીતે. Subs. Errors, mistakes, imperfections. Adj. In a defective way, imperfectly.

દામીહા, dâmîhâ. વિ૦ પેદાયશ—દુનિયાંને લગતા. Adj. Relating to the creation—world (plu.).

આમીહા, âmîhâ. ના૦ ખલકનાં લોકો, આએ દુનિયાંની ચીજો. Subs. People of the world, things of this world.

ખામીહા, khâmîhâ. ના૦ See khâmîhâ.

હમ-શહા-શીદા, ham-shahâ-shîdâ. ના૦ સઘલા —તમામ દેવો ; દેવો સાથે. Subs. All *Dêvs*—evil spirits ; in company with *Dêvs*.

હમ-શાખ, ham-shâkh. વિ૦ શીંગડાં સાથે—સહીત. Adj. With horns.

હમીહા, hamîhâ. ક્રિ૦ અ૦ હેરાન—દુઃખી—સરગસતે રેહેવાથી. Adv. Being troubled—harassed, being in a wandering state.

હમેશહા, hamêshhâ. ક્રિ૦ અ૦ હમેશાં, જાવેદાંન સુધી. Adv. Always, ever, for ever. Comp. Per. همیشه

હમ-શાદી, ham-shâdî. ના૦ એકાએક ઉપજેલી ખુશાલી, તમામ—પુરી ખુશી. Subs. Sudden joy, perfect satisfaction—gladness. Comp. = Av. = Per. ه + = Av. = Per. شادی

હમ-બેહેર, ham-bêhêr. વિ૦ નસીબવાંન, બાએગશાલી ; બદલા—મોજુદ સાથનું. Adj. Having good luck, fortunate ; gaining a good reward.

હમ-બેહેર, ham-bêhêr. ના૦ સારૂં નસીબ—બાએગ. વિ૦ ઘણું અજબ. Subs. Good luck—fortune. Adj. Very wonderful. Per. همبهره

અ-હમ-બેહેરે, a-ham-bêhêrê. વિ૦ નસીબવંત—બાએગશાલી નહીં, બેનસીબ, અભાગીઊં. Adj. Unlucky, not fortunate, ill-starred.

હમ-બેહેરે, ham-bêhêrê. See ham-bêhêr.

અ-હમ-દેહેશ્ન, a-ham-dêhêshna. ના૦ સઘળી પેદાયશ નહીં; સાથે નહીં આપવું, એકઠું નહીં આપવું, જુદું જુદું આપવું. Subs. Not the whole creation; not giving together, act of giving separately.

આમ-દેહેશ્ન, હમ-દેહેશ્ન, âm-dêhêshna, ham-dêhêshna. ના૦ સઘળી પેદાયશ; તમામ આપી દેવું. Subs. The whole creation; giving away altogether.

આમ-શિનીદન, âm-shinîdan. ક્રિ૦ લોકોની એબ—નિંદા કરવી. V. To run down people, to backbite men.

ખામયાઝે, khâmyâzê. ના૦ અવાચી. Subs. Yawning, yawn.

અ-હમદાદેસ્તાન, a-hamdâdêstân. ક્રિ૦ ફરી ના આવ. V. Don't go round about, don't go the round.

અ-હમ-દાદેસ્તાની, a-ham-dâdêstânî. વિ૦ એકમલતા વિચારનું નહીં. Adj. Not being of one mind, not agreeing in opinion.

હમ-દાદેસ્તાન-બુદન, ham-dâdêstân-budan. એકમલતા થવું, એક વિચારના થવું. V. To be of one mind, to go with, to concur. Contrast Per. همداستان شدن

અ-આમીખ્તે, a-âmîkhtê. ભૂ૦ કૃ૦ નહીં મેલવેલું, નહીં ભેલાયલું, અસલ મુજબ. Past part. Not mixed up, not united, as original. Per. نیامیخته

આમ-દાદ, âm-dâd. ક્રિ૦ ભૂ૦ દુનિયાં—જગત પેદા કીધી. V. Created the world (past tense).

દહમ-જાતન, દહમ-યાતન, દહમ-યજ઼દ. daham-jâtan, daham-yâtan, daham-yazad. ના૦ See

દામ-દાદ, dâm-dâd. ક્રિ૦ પેદાયશ પેદા કીધી, ખલકત બનાવી. ના૦ એકવીશ નુસ્ક મધેનાં એક નુસ્કનું નામ છે. V. Created the world—people. Subs. Name of one of the twenty-one Nôsks. Comp. Av.

હમ-જ઼ાત,. ham-zât. વિ૦ પોતાની જાતનો, એકજ કોમનો; સાથે હયાતી ભોગવતો. Adj. Of one's own caste, of one race; co-existent. Comp. Per. همذات

હમ-દાદ, ham-dâd. ના૦ એકસરખો ઈનસાફ. Subs. Even-handed justice. Comp. Av. +

દહમ-જાતન, daham-jâtan. ના૦ દહમ યજ઼દ નામનો ફરેસ્તો, જે મીનોઈ-જેહાંનનો કોટવાલ છે. જે કોઈ આદમી ગુજરેછે તેનું રૂવાન ચોથે દિવસે બામદાદ પેહેલાં એના સ્વાધીનમાં જાયછે; પછી તે રૂવાનને એ ફરેસ્તો ઈનસાફી દરબારમાં ઊભું કરેછે. Subs. The angel Daham yezed; this angel is the high sheriff of the next world. The soul of him who dies goes into his custody on the dawn of the fourth day, and is afterwards produced by him before the tribunal of justice.

સામ-શતન, સામ-શત્ર, sâm-shatan, sâm-shatra

ના૦ સામનું શેહેર. Subs. The city of Sâm (lit.). Comp. Av. [illegible] + [illegible]

[illegible] સેહમ-દાદન, sêham-dâdan. ક્રિ૦ બીહીક—ધાસ્તી—દેહેસત આપવી. V. To strike terror, to frighten, to affright. Comp. Per. سهم دادن

[illegible] હમ-દાર, ham-dâr. ના૦ તમામ—સઘલું રાખનાર. Subs. One who keeps all—everything.

[illegible] હમ-યાર, ham-yâr. ના૦ દોસ્ત, પુરો દોસ્ત; માણસનું નામ છે. Subs. A friend, an intimate friend; name of a person.

[illegible] અહમી, હમી, ahmî, hamî. ના૦ પુરતાપણું. વિ૦ તમામ. ક્રિ૦ અ૦ હમેશે. Subs. Sufficiency, completeness. Adj. All. Adv. Always.

[illegible] આમી, âmî. વિ૦ આમ-લોકને લગતું, સઘલા લોકોને લગતું. Adj. Belonging to the common people, belonging to all.

[illegible] ખામી, khâmî. વિ૦ ભુલ ભરેલું, ચુકવાલું. ના૦ ચુક, ભુલ, અધુરાપણું, વગર અજમાએશ વાલું, માહેતગારી વિનાનું. Adj. Erroneous, faulty, full of mistakes. Subs. Error, blunder, imperfection, want of experience—practical knowledge.

[illegible] દામી, dâmî. વિ૦ પેદાયશને લગતું. Adj. Relating to the creation.

[illegible] સામી, sâmî. વિ૦ સામને લગતું. Adj. Relating to Sâm (a celebrated Persian hero).

[illegible] સેહમી, sêhmi. વિ૦ દેહેશતનાક, બીહીક—ધાસ્તી ભરેલું. Adj. Dreadful, formidable, fearful. Per. سهمگین ، سهمناک

હમી, hamî. ક્રિ० અ० તેજ પ્રમાણે, તેમજ, તેવીજ રીતે, તેજ. વિ० તમામ, સઘળું; ધીરજવાળો, મગરૂબી વગરનો. Adj. In like manner, the same, exactly so. Adv. All, whole; patient, modest. Per. همي

હમી, હમે, hamî, hamê. ક્રિ० અ० હમેશે. વિ० તમામ, સઘળું. Adv. Always. Adj. All, whole. Per. همه

હામી, hâmî. વિ० હેરાન રહેલું, સરગશ્તે થયલું; રડતું, આંસુ પાડતાં. Adj. Troubled, harassed; weeping, shedding tears. Comp. Per. همي See hamin.

દામે-ગેહાન, dâmê-gêhân. ના० દુનિયાંની પેદાયશ. Subs. The creation of the world.

હમ-ગેહાન, હમે-ગેહાન, ham-gêhân, hamê-gêhân. ના० સઘળી દુનિયાં—જગત, તમામ ખલક—પૃથ્વી. Subs. The whole world, the entire creation, the wide world. Comp. Per. همه كيهان

હમસાયાન, hamsâyân. ના० એકજ છાયાં તલે રેહેનારા (અસલ અર્થ), પડોસીઓ; ખેશીઓ, સગાંઓ. Subs. Living under the same shade (lit.), neighbours; relations, kinsmen. Comp. Pâz. , Per. همسايگان

હમેશાન, hamêshân. ક્રિ० અ० હંમેશે, સદા, અશુક. Adv. Always, ever, perpetually, permanently, for ever.

હમેશે, hamêshê. See hamêshê.

આમી-દીન, âmî-dîn. ના० સાધારણ લોકોને અનુસરતી દીન. Subs. Religion of the common peo-

ple, religion made suitable to the common people.

ખામીએ-દીન, khâmîê-dîn. ના૦ દીનની ખામી ભરેલી હાલત; દીન—કાયદાનું અધુરાપણું; ચુકવાલા—અધુરા કાયદા. Subs. The imperfect state of religion, the imperfection of the law—religion.

હમી-દીન, hamî-dîn. ના૦ દીનનું—કાયદાનું પુરતા-પણું; પુરતા—સંપૂર્ણ કાયદા. Subs. The perfect state of religion—laws; perfect—sufficient laws.

ખામીસ્ત, ખામેસ્ત, khâmîst, khâmêst. વિ૦ પુરૂં, સઘળું, તમામ. ના૦ હદ, સીમા, મર્યાદા. શબ્દ૦ અ૦ સિવાય, વગર; સાથે. Adj. Whole, all, entire, complete. Subs. Limit, boundary. Prep. Except, besides, without; together with.

હામીસ્ત, hâmîst. ના૦ તમામ લશ્કર; બીજા સઘલા. Subs. The whole army, all others.

અ-હમ-બસ્ત-હોમ્નાદ, a-ham-bast-hômnâd. ક્રિ૦ તેણે સાથે બાંધ્યું નહીં હતે, તેણે સાથે જોડી નાંખ્યું નહીં હતે. V. He would not have bound—joined together.

હમેસ્તાર, hamêstâr. ના૦ દુશ્મન, શત્રુ, હરીફ. Subs. An enemy, a foe, an antagonist, a rival. Comp. Pehl. Av.

હમેસ્તારી, hamêstârî. ભાવ૦ ના૦ દુશ્મની, હરીફાઈ, શત્રુતાઈ, સાંભે થવું તે. Abstr. subs. Enmity, antagonism, rivalry, opposition.

અ-હમ-દીના, a-ham-dînâ. વિ૦ વાજબી ઈનસાફને લગતું નહીં; એકસરખા વિચાર-મરજીવાળું નહીં. Adj. Not pertaining to even-handed justice; not of one accord—mind.

હમ-દીના, ham-dînâ. વિ૦ વાજબી ઈનસાફને લગતું, એકસરખા વિચારનું. Adj. Having even-handed justice, of one accord—mind.

હમ-દીન, ham-dîn. વિ૦ એક દીન—પંથવાળું; એકજ રીત—કાએદાને લગતું. Adj. Having the same religion—persuasion; pertaining to the same custom—law. Comp. Pehl. Av., Per. همدین

અ-હમ-સજાઈ, a-ham-sajâî. વિ૦ લાયકી સાથનું નહીં. Adj. Devoid of propriety—worth—excellence.

ખામ-સેપાહ, khâm-sêpâh. ના૦ કાચું લશ્કર, કવાયદ વિનાનું લશ્કર. Subs. An undisciplined—undrilled army. Comp. Per, خام + سپاه

હમ-સજાહ, હમ-સજાક. ham-sajâh, ham-sajâk. વિ૦ પુરતી રીતે લાયક. Adj. Sufficiently worthy, fully deserving.

હમ—સેપાહ, ham-sêpâh. ના૦ ઘણું લશ્કર, તમામ લશ્કર; લશ્કરનો ઝુંડો. Subs. A large army, the whole army; an army's flag—colours.

ખામિસ્ત, khâmist. See khâmîst, khâmêst.

આમીન, âmîn. કેવલ૦ અ૦ એમ થાઓ! ફલો! આમીન! Interj. So be it, so let it be! amen! Per. آمین

હામિન, hâmin. ના૦ ઉનાલો, ગરમીની મોસમ, રપીથ્વનનો વખત; તાપ, તડકો, ગરમી. Subs. The time of summer, the hot season, summer; the heat of the sun, warmth, heat.

આમીનિ, âmîni. ના૦ સલામતી, આમીનપણું. Subs. Security, safety. Comp. Per. امینی

હામિની, hâminî. વિ૦ ઉનાલાને લગતું, ગરમીની મોસમને લગતું. Adj. Belonging to summer, pertaining to the hot season. Comp. Pehl. = Av. , , Sans. समा, Per. هامین

અ-હમ-દોબારશ્ન, a-ham-dôbârashna. ના૦ સાથે નહીં દોડવું, સાથે દોડીને એકઠું નહીં થવું. Subs. Not running together. Comp. prohib. + = Av. + from Av. Rt. = to run.

હામિની, hâminî. See hâminî.

હામિનિન, hâminin. વિ૦ હામીન—રપીથ્વન—ગરમીને લગતું. Adj. Belonging to summer—Rapithwan, summerly. Av.

અદેમીનીદન, અદમીનીદન, adêmînîdan, admînîdan. Dink. ક્રિ૦ ચાહાવું. V. To wish, to desire, to love.

અ-હમ-દવીદન, a-ham-davîdan. ક્રિ૦ સાથે—એકઠું નહીં દોડવું. V. Not to run together. Prohib. + + = Per. دویدن = to run.

આમીનીદન, âmînîdan. ક્રિ૦ લોકના વિચારને મળતું થવું; ચાહવું, ઈચ્છવું; આમીન—મુબારક થવું. V. To agree with the generality of people; to wish, to desire; to be fortunate—propitious.

ખામીનીદન, khâmînîdan. ક્રિ૦ ભુલ કરવી, ચુકવું, ગફલતી કરવી. V. To mistake, to blunder, to err.

દામીનીદન, dâmînîdan. ક્રિ૦ પેદા કરવું; જાહેર કરવું. V. To create; to make known. Comp. Per. دامیدن

હમ-દવીદન, ham-davîdan. ક્રિ૦ સાથે—એકઠું દોડવું. V. To run together.

હામીનીદન, hâmînîdan. ક્રિ૦ સરગરતે થવું, હેરાન થવું; ગરમીવાળું થવું, ગરમી શરૂ થવી. V. To be wandering, to be harassed—troubled; to be warm, to begin summer.

હમ-બુઈ, ham-bui. ના૦ બધા ગુણો. વિ૦ સ્વભાવિક, જાતી, કુદરતી. Subs. All the qualities. Adj. Innate, natural, inborn.

હામીન, hâmîn. ના૦ See hâmin. Comp. Pehl. Per. هامین

હમ-બોઈ, ham-bôi. વિ૦ એક તરેહનું, એક આદતનું. ના૦ એક ઓરતનું નામ છે, કે જેણીએ પોતાના ભાઈને જોહાકના જુલમ ભરેલા બંદથી મરદાંનગી કરી છોડવ્યો હતો. Adj. Uniform, of one habit—custom. Subs. Name of a woman, who by her valour released her brother from the heavy chains of *Zohâk*.

હમ-બુનીનીદન, ham-bunînîdan. ક્રિ૦ મૂલ

સાથનું થવું, થડવાળું થવું. V. To be rooted, to take root, to be fixed. Comp. Av. , Sans. बुध्न, Per. بن

હમ-બુઈ-ચ, ham-bui-cha. ક્રિ૦ અ૦ સ્વભાવિકબી, ટેવ સાથનુંબી; એ રવેશે—રીતેબી; એકજ તરેહથીબી. Adv. Even inherent—characteristic; even in this manner—way, even uniformly.

હમ-બુને-ચ, ham-búnê-cha. ક્રિ૦ અ૦ મૂલ સાથનુંબી, એક થડનું—એક જડનુંબી. Adv. Even with the root, even of the same stem or trunk.

અ-હમબુને-ચે-ચ, a-hambunê-chê-ch. ક્રિ૦ અ૦ જરાકબી નહીં, થોડુંએક પણ નહીં, તદનજ—બીલકુલજ નહીં; કોઈબી જડ—મૂલ સાથનું નહીં. Adv. Not even a little, not even in a small or slight degree; not entirely; even not with the very root.

હમ-બુનેચે-ચ, ham-bunêchê-ch. ક્રિ૦ અ૦ વલી થોડુંક, અને જરાકબી, તદનજ, બીલકુલજ; જડ—મૂલ સાથનુંબી. Adv. Even a little, and' even in a small degree or quantity; altogether, wholly; even with the very root.

અ-હમ-બુન-ચ, a-ham-buna-cha. વિ૦ શરૂઆત સાથનું નહીં. Adj. Having no beginning.

હમ-બુન-ચ, ham-buna-cha. વિ૦ પુખ્ત જડમૂલ—બુનિયાદ સાથનું; સાથે મલી ગએલું. Adj. Having a firm root, of good birth—origin; mixed up together.

અ-હમ-બુદન, a-ham-bûdan. ક્રિ૦ એકઠું—એક ઠેકાણે-સાથે નહીં મલવું—નહીં થવું, સાથે નહીં રેહેવું. V. Not to congregate in one place, not to meet together, not to live together. Prohib. – + = Av. , Sans. सम् + भू.

અ-હમ-બુદે, a-ham-budê. કૃ૦ વિ૦ સાથે નહીં મલેલું; હરીફ વગરનું; પાક—પવિત્ર નહીં તે. Part. adj. Not congregated in one place; having no rival; not pure—holy.

દહમ-બન્દે, daham-bandê. ના૦ સારો બંદો, નેક ચાકર. Subs. A good slave, a faithful servant.

હમ-બુદે, ham-budê. ભૂ૦ કૃ૦ તમામ—પુરૂં થયલું; સેવટ આવેલું. Past part. Finished, completed; come to an end.

અ-હમ-બુદન, a-ham-budan. See a-ham-bûdan.

ખામ-બુદન, khâm-budan. ક્રિ૦ કાચું—અધુરૂં રેહેવું; ખામીવાળું થવું, ગફલત—ચુક બનવી—થવી. V. To be raw, to remain unripe; to be defective, to err, to blunder. Comp. Per. خام + بودن

દહમ-બુદન, daham-budan. ક્રિ૦ અશો—પાક થવું; નેક બનવું. V. To be pure—holy; to become virtuous.

હમ-બુદન, હામે-બુદન, ham-budan; hâm-budan. ક્રિ૦ એક ઠેકાણે સાથે મલવું, એકઠું થવું. V. To congregate in one place, to meet together.

આમેજ઼, âmêz. વિ૦ સામેલ, ભેલેલું. ક્રિ૦ સામેલ કર. Adj. Associated with, united in company or in interest, joined. V. Associate thou (imper.). Comp. Per. بیامیز, آمیز

હમીજ઼, hamíz. ના૦ તાબેસ્તાન, ઊનાળો. Subs. The summer, the hot season.

આમીજ઼ી, âmízî. ના૦ સામેલગીરી, મેલાપપણું; મીલનસારી. Subs. Association, correlation, union; mildness, affability, amiability.

આમીજ઼ે, âmizê. See

અદમીદ, admíd. ના૦ ઉમેદ, આશા, ભરૂશો. Subs. Hope, expectation with desire, confidence, assurance. Comp. Pehl.

અ-ઉમીદાન, a-umidân. વિ૦ નાઉમેદ, મુરાદ વગરનાઓ. Adj. Hopeless; disappointed (plu.).

આદમીદાન, ઉમીદાન, âdmídân, umídân. ના૦ ઉમેદવારો, ઉમેદ—આશા રાખનારા; એક નામીચા દસ્તુરનું નામ છે, કે જે "આદર ફરોબગ ફરોખજદાન" ના બાપનો બપાવો થાયછે. Subs. Those that entertain hopes, those who expect; name of an illustrious Dastur, who was the great-grandfather of *Ader Farobag-farokhzâdan.*

અ-ઉમેદીહા, a-umêdíhâ. ક્રિ૦ અ૦ નાઉમેદીથી Adv. Hopelessly.

અ-ઉમેદી, a-umêdî. ના૦ નિરાશા, નાઉમેદી. Subs. Hopelessness, despair. Per. نا اُمیدی

અદમીદી, admîdî. વિ० ઉમેદવાર, આશાવંત. ના० ઉમેદવારી. Adj. Hopeful, confident, supported by hope. Subs. Hopefulness.

અદમીદે, ઉમેદ, admídê, umêd. વિ० (See admídí). ના० આશા, ઉમેદ. મુરાદ. Subs. Hope, expectation with desire, wish.

અ-ઉમિદીનીદન, a-umidínídan. ક્રિ० નાઉમેદ—નિરાશ થવું. V. To be disappointed, to despair.

અદમીદીનીદન, admídînídan. ક્રિ० ઉમેદવાર—આશાવંત થવું. V. To be hopeful, to expect with desire.

સહમીદિનિદન, sahmídinidan. ક્રિ० ફીકરમંદ—ચિન્તાતુર થવું; બીહીવું. V. To concern, to be solicitous; to dread, to fear.

હમિદુન, hamidun. ક્રિ० અ० તેજ વખતે; તેજ જગોએ; એ રવેશે, એવી રીતે; હમેશાં. ના० સંભાલ; કોશેશ; મદદ. Adv. At that very time; at that very place; in this manner, thus; always. Subs. Care, attention; endeavour; assistance. Per. همیدون

હમીદે, hamîdê. વિ० વખણાયલું; વખાણવા જોગ, કીર્ત્તિવાલું. Adj. Praised; laudable, glorious. Per. حمید, حمیده

અદમિદ-રોશન, admid-roshan. ના० ખરી આશા, રોશન ઉમેદ. Subs. True—real hope, a bright prospect.

હમિમાલ, hamimâl. ના० દુશ્મન, શત્રુ, હરીફ; લડવું;

તોહમત, બોહોતાન. Subs. An enemy, a foe; fighting; a false accusation, a fabricated charge.

હમિમાલી, hamimâlî. નાo હમનબરદી, દુશ્મની, અદાવત; એક ગુનાહનું નામ છે; તોહમત મુકનાર. Subs. Rivalry, enmity, spite, hatred; name of a crime; an accuser.

હમેમાલી, hamêmâlî. નાo પુરેપુરો નીવેડો આવેલો; પુરેપુરૂં બનેલું. Subs. That which is wholly decided; that which has resulted or been brought about wholly.

હમિમાલેન્દ, hamimâlênd. ક્રિo તેઓ દુશ્મની—હરીફાઈ કરેછે. V. They make enmity—rivalry.

ખામે, khâmê. નાo ઘર; ખાંન; કલમ; સીહાઈ; તોડદો. Subs. A house, edifice, mansion; a mine, a quarry; a pen, a writing-reed; ink; a pack, a package. Per.

હમુ, hamu. સર્વo આએ, એજ, Pron. This, the same;—as hamu-gâs, hamu-gâh.

હામુ, hâmu. નાo અચરતી, ચમત્કાર, આશ્ચર્યતા. Subs. Wonder, marvel, surprise.

હામીન, હમો, hâmîn, hamô. નાo ઉનાલો, ગરમી, ગ્રીષ્મનનો વખત. Subs. Summer, heat, the hot or dry season. Comp. Pehl.

એઅમ્ના-દીનોદે, ê-amnâ-dînôdê. નાo એક ઘોડી. Subs. A she-ass. Comp. Ar. ; Pehl. = Av. Sans. धेनु.

આખમુનાક, âkhmunâk. વિ૦ ખુશી ભોગવનાર, મોજ કરનાર. Adj. Enjoying pleasure, making merry.

અ-હમવાર, a-hamvâr. ના૦ ઉલટું જનાર, આડું ચાલનાર. વિ૦ નાલાયક, પ્રમાણ વગરનું, બેહુદુ. Subs. One who goes in a wrong direction, one who goes astray—in a wrong path. Adj. Unworthy, unsuitable, disproportionate, absurd. Per. ناہموار

હમવાર, હામવાર, hamvâr, hâmvâr. ના૦ રાસ્ત—બરાબર ચાલનાર, સીધો જનાર; હમેશગી; માયા; બીજાઓ સાથે ભલમનસાઈથી ચાલવું. વિ૦ બરાબર, પ્રમાણ મુજબ, લાયક; મેલેલું. ક્રિ૦ અ૦ હમેશે, કાયમ, સઘલો વખત. Subs. One who goes to the right path, one who walks straight; eternity; lenity, behaving gently or tenderly with others. Adj. Proportionable, suitable, worthy; equal, alike; mixed up, combined. Adv. Always, continually. Per. ہموار

હામ્વારે, hâmvârê. ક્રિ૦ અ૦ હમેશાં, સદા. વિ૦ મેલેલું; બરાબર, સાદું Adv. Always, ever. Adj. Mixed up; plain, equal. Comp. Per. ہموار
ہموارہ

આખ્મને, આસ્મને, âkhmanê, âsmanê. ના૦ મરજી, શોખ, મજાહ. Subs. Liking, will, desire, relish, pleasantness.

આખ્મની, âkhmanî. ના૦ See

ખામુશ, khâmush. વિ૦ ચુપ, મુગું-ચમ, શાંત, સ્થીર. Adj. Silent, dumb, hushed, mute, quiet, still. Per. خاموش , خامش

દામની, dâmanî. ના૦ બુરખો. Subs. A veil or mantle.

દામ-વેહ, dâm-vêh. ના૦ ભલી પેદાયશ. Subs. Good creation. Contrast Av.

દામી, દામીએ, dâmî, dâmîê. ના૦ શેકારી, શેકાર કરનાર. Subs. A hunter, a sportsman.

દુશ્મની, dushmanî. ના૦ દુશ્મની, અદાવત. Subs. Enmity, spite, hatred, animosity, pique. Per. دشمني

હમુઈ, hâmuî. ક્રિ૦ અ૦ એ તરેહથી, એવી રીતે, એ મીસાલે. Adv. In this manner—way, thus.

હામુઈ, hâmuî. ના૦ અચરતી, ચમત્કાર, આશ્ચર્યતા. Subs. Wonder, marvel, surprise.

ખામુશી, khâmushî. ના૦ ચુપકીદી, મુંગાપણું. Subs. Silence, taciturnity. Per. خاموشي

હમુઈએ, hamuîê. ના૦ તે વખતે કરવું. Subs. Doing at that time.

હમુદીન, હામુદીન, hamudîn, hâmudîn. ક્રિ૦ અ૦ તેજ પ્રમાણે, એ રીતે. Adv. In this manner—way, thus.

આસ્મુન, âsmun. ના૦ આસ્માન. Subs. The sky, the firmament. Comp. Pehl. Av. = Per. آسمان

હામીન, hâmîn. ના૦ See

હામુન, hâmun. ના૦ જંગલ, મ્હોટું મેદાન, ખોલ્લી જગા. Subs. An extensive plain, level ground, an

open place, a meadow, an esplanade. Per. ﺑﺎﻣﻮﻥ

આખ્મુની, âkhmunî. ના૦ ખુશી, ખુરમી. Subs. Delight, pleasure, gladness, pleasantness.

ખામ-નોશ, khâm-nôsh. ના૦ કાચો—હલકો દારૂ. Subs. Raw—undistilled liquor.

આખ્મુનીહા, âkhmunîhâ. ક્રિ૦ અ૦ ખુશીથી, મોજ મજાહની રીતે. Adv. Willingly, with pleasure—mirth.

દહમ-વન્દાન, dahm-vandân. ના૦ સારૂં—ભલું—પામનારાં, નેક હાંસેલ કરનારાં—મેલવનારાં. Subs. Recipients of goodness, gainers of good.

હામુન્યાન, hâmunyân. ના૦ જંગલ—સપાટ મેદાન ઉપર રેહેનારા. Subs. Those that inhabit the level ground—forest.

આદમુનશ્ને, âdmunashnê. ના૦ પામવું, હાંસેલ કરવું, નફો, ફાયદો, હાંસેલ. Subs. Gaining, act of obtaining—acquiring, profit, advantage, gain.

અદમુનેદ, admunêd. ક્રિ૦ આશા—ઉમેદ રખે. V. May hope, may expect with desire.

હમુન, hamun. ક્રિ૦ અ૦ તેમજ, હમણા, એ રવેશે. Adv. Just so; now; in this manner.

હામીન, hâmîn. ના૦ See

હામુન, hâmun. ના૦ See hâmun.

હામીની, હામીને, hâmînî, hâmînê. ના૦ ગરમીની રૂતુ, ઉનાળો, રપીથ્વનનો વખત. Subs. The hot season, summer.

હમુન-બુદ, hamûn-bud. ક્રિ૦ હમણા થયું, એ રેવેશે હતું. V. Just became—happened, was in this manner—way.

હામિનિદન, hâminídan. Bund. ક્રિ૦ ગરમી પડવી; જવું, ચાલવું. V. To be warm; to go, to walk.

આશ્મોગ, âshmôgh. ના૦ અશોઈ—પવિત્રાઈ તોડનાર, આશ્મોગ. Subs. A destroyer of purity—truthfulness, *Áshmôgh*. Comp. Pehl. ; Av. , Pâz.

આશ્મોગાન, âshmôgân. Yt. Hôr. ના૦ પવિત્રાઈ—અશોઈનો નાશ કરનારા: આશ્મોગો. Subs. plu. Destroyers of purity—righteousness; *Áshmôghs*. Pâz.

અ-આમુજશ્ને, a-âmujashnê. વિ૦ શિખ્યા વગર, વગર કેલવણીનું. Adj. Without learning, having no education.

આમોર્ઝશ્ને, âmôrzashnê. ના૦ બક્ષવું, માફ કરવું, જવા દેવું. Subs. Forgiving, pardoning, passing over, excusing (a fault). Per. آمرزش

અ-આમુર્ઝીદે, a-âmurzîdê. વિ૦ નહીં બક્ષાએ—માફ થાય તેવું; તકસીરવાર. Adj. Unpardonable, what cannot be forgiven; guilty, criminal, culpable. Priv. + = Per. آمرزیده

અહમે, ahmê. વિ૦ ફાટી ગયલું, ટુકડા થયલું; નાકેસ, અધુરૂં; તમામ. Adj. Torn, broken in pieces, defective, imperfect; all, whole.

અહમક, ahmak. વિ૦ નાદાન, બેવકુફ, અવિચારી. Adj. Ignorant, thoughtless, foolish, inconsiderate, childish. Per. احمق

આમહ, âmah. ના૦ જે શખ્સ નાવર નહીં થયલો તે; ઓસ્તો. Subs. One who has not undergone the *Nâver* ceremony; an *Ostâ*.

ખામે, khâmê. ના૦ કલમ; સીહાઈ. Subs. A pen, a writing-reed; ink. Per. خامه

હમે, hamê. વિ૦ તમામ, સઘલું, પુરૂં. Adj. All, whole, entire, perfect. Comp. Pehl. ..., Av. ..., ..., Per. همه

ખામે, khâmê. Bund. ના૦ દુનિયાં; ઘર, મથક, મકાન; રોશનીવાલી દુનિયાં; ખોદાના તખ્તની જગો. Subs. The world; a house, an abode, a dwelling-place; the world of light; the place of the throne of God.

હમકાર, હામકાર, hamkâr, hâmkâr. ના૦ સાથે કામ કરનાર, સાથી, એકજ ધંધો—રોજગાર કરનાર. Subs. Working together (lit.), a colleague; following the same profession. Comp. Av. ... + ..., Pâz. ...

હમ-કેશ્વર, હામ-કેશ્વર, ham-kêshvar, hâm-kêshvar. ના૦ દુનિયાંના સઘલા મુલકો, બધા ખંડો. Subs. All the regions (of the world), all continents. Av. ... + ... = Per. همکشور.

ખામે, khâmê. See ...

અ-હમકોશ, a-hamkôsh. વિ૦ વગર સાથીનું, વગર

ભાગીયાનું; કોઈ ચીજ વગરનું. Adj. Having no companion—partner; destitute of anything.

આમ-કોશ, દામ-કોશ, âm-kôsh, dâm-kôsh. ના૦ ખલકનો નાશ કરનારા, પેદાયશનો નાશ કરનારા. Subs. One who destroys the people—creation. Comp. = Ar. عام + = Av. Rt. = to kill.

ખામ-કન્યા, khâm-kanyâ. ના૦ કાચો—લીલો વાંસ. Subs. Raw bamboo; green—wet bamboo.

ખામ-કોશ, khâm-kôsh. ના૦ કાચી કોશેશ, અધુરી મેહેનત. Subs. An abortive attempt, imperfect pains.

હમ-ગોશે, ham-gôshê. વિ૦ એક જાતનું—ટોલાને લગતું. Adj. Belonging to the same caste—tribe.

આમ-કોસ, âm-kôs. See âm-kôsh. A corrupt form of

હમ-કોહ, ham-kôh. ના૦ તમામ—સઘલા પાહાડ. Subs. All mountains.

હમ-ગોહર, ham-gôhar. વિ૦ એક જાત—બુનિયાદ—તોખમ—ઓલાદ—પેહેડી—મૂલનું. Adj. Of the same kind—nature—source—family; of one descent—origin. Comp. + = Per. گوهر

આખ્મ-ગર, âkhma-gar. ના૦ મજાહ—મોજ કરનાર, ખુશી ભોગવનાર. Subs. One who enjoys pleasure, one who revels.

ખશ્મ-ગર, યશ્મ-ગર, khashma-gar, yashma-gar. ના૦ ગુસ્સે થઈ જનાર, ક્રોધ—કેહેર કરનાર. Subs. One

who becomes exasperated; one who flies into a passion.

દામ-ગર, dâm-gar. ના૦ તમામ જગતનો પેદા કરનાર. Subs. The Creator of the whole world.

હમ-ઘનશ, ham-ghanash. ક્રિ૦ અ૦ તે પ્રમાણે, એમ. Adv. In that manner—way, thus.

ખામ-ચ, khâma-cha. ક્રિ૦ અ૦ કાચુંબી, અધુંરૂબી. Adv. Even raw—unripe—crude, even imperfect.

અ-હમ-જશ્ને, a-ham-jashnê. વિ૦ ખુશી સાથનું નહીં, ગમગીન. Adj. Unpleasant, unpleasing, sorrowful, afflicted.

આમુજશ્ની, âmujashnî. ના૦ શિખવું. Subs. Learning, teaching.

ખામ-ચે, khâm-chê. ના૦ જે કાંઈ કાચું હોય તે. Subs. That which is raw—unripe.

અદમત, admat. ક્રિ૦ અ૦ ક્યાં? કેમ? કયું? ની બગડેલી શીકલ. Adv. How, where? which? Corrupt form of

આમત, âmat. Vand. XIII. ક્રિ૦ અ૦ કેવારે? ત્યારે. When? then.

અ-હમતાક, a-hamtâk. વિ૦ વગર ભાગીઆ—સાથી—જોડીયાનું, સરખાવી નહીં શકાએ તેવું. Adj. Having no partner—colleague, without an equal; incomparable. Per.

હમતાક, hamtâk. ના૦ ભાગીયા, જોડીયો, સાથી, મલતું. Subs. A co-partner, a colleague, an associate; resembling.

[illegible] સહમ્તાક, sahamtâk. વિ૦ ધાસ્તી ભરેલું, ભય ભરેલું. Adj. Dreadful, horrible, fearful.

[illegible] ખશ્મતાર, khashmatâr. વિ૦ જોસ્સાવાળું, ધાસ્તી ભરેલું, બીહીક ભરેલું; કીનો રાખનારૂં. Adj. Angry, wrathful, indignant; dreadful, harbouring revenge in the mind.

[illegible] ખશ્મ-દાર-તર, khashma-dâr-tar. વિ૦ વધારે ગુસ્સાવાળું, વધારે દેહશત—ધાસ્તી ભરેલું. Adj. More enraged, more dreadful—fearful.

[illegible] ખશ્મતાર-તર, khashmatâr-tar. વિ૦ વધારે સખ્ત—મુશ્કેલ; વધારે ગુસ્સે થનાર, વધારે કીનો રાખનાર. Adj. More difficult—hard; becoming more angry, breathing revenge in a greater degree.

[illegible] જામતુનતન, jâmtunatan. ક્રિ૦ પહોંચવું; થવું; જવું. V. To reach; to become, to be; to go.

[illegible] અ-હમ-પતીદન, a-ham-patîdan. ક્રિ૦ એકઠા—સાથે મળી નહીં જવું, એકઠા નહીં રહેવું; સાથે નહીં પડવું. V. Not to join—unite together, not to associate; not to fall together. Prohib. [illegible] = Av. [illegible] = Av. Rt. [illegible] = Sans. Rt. पत् = Per. افتادن = to fall.

[illegible] અ-અમર, a-amar. વિ૦ ઘણું નહીં તેમ થોડું નહીં. Adj. Neither too much nor too little, moderate, in a limited degree.

[illegible] અહમર, ahmar. ના૦ સીઆલ જાનવર, કોહલું. Subs. A fox, a jackal.

[illegible] હામ-રાહ, hâm-râh. ના૦ સાથે મુસાફરી કરનાર,

રસ્તાનો સોબતી, ભોમીયો. Subs. A fellow-traveller, a companion on the road. Per. همراه

હામ-રાહ, hâm-râh. See

હુશમરશ્ને, હોશ્મોરશ્ને, hushmarashnê, hôshmô-rashnê. ના૦ ભણવું, પઢાણ. Subs. Reciting, reading, studying. Comp. Pehl.

હેલુબાન, hêlubân. એ શબ્દ "હેલુબાન" નો બગડેલો આકાર છે. A corrupt form of hêlubân.

શામ્રુતી, shâmrutî. ના૦ (આટલી) મરતબે—વાર પઢવું. Subs. Reciting—reading so many times:—as bishâmrutî.

આમરોગ, âmrôg. ના૦ મરતબો, દબદબો; ફાયદો, નફો; પુંજી. Subs. Dignity, magnificence, grandeur; profit, gain; capital, fund.

હામેલે, hâmêlê. વિ૦ હમેલદાર, ગર્ભવંતી. Adj. Pregnant, being with young (as a female). Per. حامله

અ-અમર્ગીએ, a-amargîê. Dink. વિ૦ હમેશગીનું નહીં તે, બેહસ્તી નહીં તે; દોજખી, મોત વાળું. Adj. Not eternal, not residing in heaven; infernal, hellish, mortal, full of death. (Comp. + both prohib. and = Av. = Per. مرگ+ا)

અ-હમર-કુશ, a-hamar-kush. વિ૦ સાથી વગરનું; કાંઈબી ચીજ વગરનું. Adj. Having no companion—colleague; without anything.

અ-અમર-ઘનશ્ની, a-amar-ghanashnî. ના૦ બેશુમાર મારવું; અગણીતઘણું. Subs. Striking innumerable times; innumerable times. Comp. Av.

હામર્ઝ્, hâmarz. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ઊઠ, ઉભોથા. V. imper. Get up, rise, stand up.

હામર્ઝીદન, hâmarzîdan. ક્રિ૦ ઊઠવું, ઊભું થવું. V. To get up—rise, to stand up.

હમ-રમ, ham-ram. વિ૦ એકજ જાત—ટોળાંને લગતું. Adj. Belonging to the same caste—tribe.

હમ-રમે, હામ-રમે, ham-ramê, hâm-ramê. See

અ-અર, a-ar. વિ૦ સેવટ નહીં, આખેરી નહીં. ક્રિ૦ અ૦ ના નહીં, કદી નહીં, નહીંતો. Adj. Having no end—conclusion. Adv. Not at all, never, if not, or else.

અગ-ગર, અંધ્ર, ag-gar, añghra. ના૦ ખરાબ—બુરૂં કરનાર, ઓછું—કમી—કોતાહ કરનાર, દુઃખ દેનાર; આબાદી ઓછી કરનાર—તોડનારઃ—જેમકે. Subs. An evil-doer, a mischief-maker, one who decreases—lessens; a tormentor, destroyer—diminisher of prosperity. Comp. Av. Av. Rt. = Sans. Rt. अंह = to torment.

અ-સર, a-sara. વિ૦ સરદાર—ધણી—શેઠ—મુરબ્બી વ·

ગરનું. Adj. Destitute of a leader—master—owner—patron. Comp. Pehl. ૦૦૦, Av. ૦૦૦

૦૦૦ અહલ, અષ, ahal, asha. ના૦ સચ્ચાઈ, સત્યતા; અશોઈ, પાકીજગી; વિ૦ મીઠાસપર આવવું; છુટકારો પામવું. Subs. Truth, veracity, integrity; purity, freedom from moral defilement. Adj. Ripening to sweetness; getting release—freedom.

૦૦૦ અહેલ, ahêl. ના૦ બુજોરગી, મ્હોટાઈ. Subs. Eminence, greatness.

૦૦૦ આખુર, âkhur. ક્રિ૦ અ૦ પછી. Adv. Afterwards.

૦૦૦ } આખેર, આહેર, અપર, âkher, âhêr, apar. ક્રિ૦ અ૦
૦૦૦ } પાછું, પછી, છેલ્લે સરવાળે, સેવટે, અંતે, આકેબત; ત્યાર પછી, ત્યારે, હવે, તોએ, તે ઉપરથી, તેથી. શબ્દ૦ અ૦ પછવાડે, પીઠે, પુઠે; વિ૦ કમ, ઓછું; છેલ્લું; હલકું, નીચ; દુરનું. Adv. Afterwards, after that, then, now, thereupon, on account; therefore, back, again; last, latest. Prep. Behind, backward. Adj. Less, wanting; last; base, mean; distant, remote. Per. آخر

૦૦૦ આખેર, âkhêr. વિ૦ સેવટ—આખેરી—છેડો નહીં. Adj. Having no end—conclusion.

૦૦૦ આહર, âhar. વિ૦ ખરાબ, બુરૂં; ઉલટું, પાછું; જેમકે ૦૦૦ "આહર્મન" યાને 'બદમન', એટલે બદીની રેહનુંમાઈ કરનાર; ઉલટો—ખરાબ વિચાર રાખનાર. Adj. Bad, evil, wicked, opposite, reverse; as ૦૦૦ Aharman, *i.e.* evil mind, a misdirector, an evil thinker.

૦૦૦ આહાર, âhâr. ના૦ ખોરાક; સરસ, લાહી, હાર; ઝાલર;

અપવિત્રાઈ. વિ૦ ગરમ, તાતું. Subs. Food, victuals; glue, paste, starch; a border or fringe of cloth; defilement. Adj. Warm, hot. Per. آهار

𐬀𐬯𐬀𐬭 ઈશર, ishar. વિ૦ આશાન, સેહેલ; થોડું. Adj. Easy, convenient; little.

𐬀𐬵𐬭 એહેર, હેહેર, êhêr, hêhêr. ના૦ હેર નસો, સુક્કો નસો (નખ, બાલ, ઈત્યાદિ). Subs. Uncleanness—impurity (as hair, nails, &c.). Av. 𐬀𐬵𐬀𐬭𐬀 = Pâz. 𐬀𐬵𐬀𐬭

𐬑𐬀𐬭 ખાર, khâr. ના૦ નેકી, ખુબી, કાંટો, કાંટાનું ઝાડ. વિ૦ ખુબ, નેક, સારૂં, આસાન. Subs. Virtue, goodness; a thorn, a thistle, a bramble, Adj. Good, virtuous, honest; easy, convenient. Per. خار

𐬑𐬀𐬭 ખાર, khâr. ના૦ કાંકરી. Subs. A pebble.

𐬑𐬀𐬭 ખાર, khâr. ના૦ ચઉદમી રાતનો ચંદ્ર; માશુકનું નખરૂં; સખત પથ્થર. Subs. The fourteenth day's moon; airs and blandishments of a sweetheart; a stone of extreme hardness. Comp. Per. خارا

𐬑𐬀𐬭 ખાર, khâr. ના૦ બેહેન; સીસોલીઉં. વિ૦ નીચું, હલકું, સર્વથી ન્હાનું, કમીનું. Subs. A sister; a porcupine. Adj. Contemptible, mean; smallest, servile. Comp. Pehl. 𐬑𐬀𐬭, Per. خوار

𐬑𐬀𐬭 ખાલ, khâl. ના૦ કાલો તલ, કે જે આદમીઓનાં મોઢાં અથવા શરીર ઉપર હોય છે; મામો; લશ્કરનો વાવટો; ધણી; વિચાર; મ્હોટાઈ; વીજલી; બુરખો; હુશિયારી. Subs. A black mole on the face or some other part of the body; an uncle (on the mother's side); the standard of an army; a lord or master; great-

ness; lightning; a veil; natural aptitude—intelligence. Per. خال

ખાહન્દ, khâhand. Vand. XIII. ક્રિ૦ ચાહે, પ્યાર રાખે. V. May love—hold dear:—

ખુર, khur. Nêrang. ના૦ કોઈના શરીર ઉપર હડી આંગલનો ઊંડો જખમ કીધાથી જે ગુનાહ થાયછે તે ગુનાહનું નામ. Subs. The name of the crime caused by the infliction of a wound 2½ inches deep on the body of any person:—as in

ગાર, gâr. એ એક પ્રત્યય છે, જેનો અર્થ "કરનાર" કરીને થાયછે:—જેમકે = ગુનાહ કરનાર, ગુનેહગાર. A suffix denoting the doer of a thing:—as = one who commits crimes. Comp. Per. گار in گنهگار, ستمگار, &c.

ગુજાર, guzâr. ના૦ કરનાર; મારગ; જવું; ઉતાવલ. Subs. A doer, agent; a passage, transit; haste. Comp. Per. گذار

નાબર, nâbar. ના૦ મીનો નાવરની ખુબ, મ્હોટી ખુબ; હેરબદનો દરજ્જો. Subs. The *Khûb* of *Mino Nâver*; the dignity—rank of a *Herbad*:—as in

યાર, yâr. ના૦ મદદગાર, સાહેતા આપનાર; દોસ્ત, મિત્ર; બરાબરીઓ. Subs. A helper, one that gives assistance, a helpmate; a friend, a companion, an associate; an equal. Per. یار

હજાર, hazâr. સંખ્યા૰ વિ૰ હજાર, ૧૦૦૦ :— જેમકે Numer. adj. One thousand, 1000 :—as Comp. Pehl. , Per. هزار

હર, har. વિ૰ દરેક, સઘળા. નાo કરનાર; ખોદનાર, ખણનાર. Adj. Every, all. Subs. A doer; one who digs. Comp. Per. هر

હાર, hâr. નાo ગરદન, ડોકું; હરેક ચીજ; હાર; સિલસિલો; મોતી; મોતીનો હાર; ચાહવું, પ્યાર રાખવો. Subs. The neck, the head; any—every thing; a row, series; a pearl; a string of pearls; loving, holding dear, setting one's affections on. Per. هار

હાર, hâr. નાo હાડકાં, હાડ :—જેમકે = હાડમંદ. Subs. Bones; frame, structure, make (of a man).

હાલ, hâl. નાo કરાર, આરામ, સુખ, નચીન્તાઈ; મજબુતી; હાલત, રીત, કામ; હાલનો વખત. Subs. Undisturbed tranquillity, ease, comfort, freedom from anxiety; firmness; state, condition, an affair; the time present. Comp. Per. هال and حال

હેર, hêr. વિo હલકું, ઉતરતું. Adj. Inferior, insignificant, lower.

અહેલીઅ, અશ્ય, ahêlîa, ashya. નાo પાકીજગી, પવિત્રાઈ, ચોખ્ખાઈ, સફાઈ. Subs. Holiness, purity, cleanness, faultlessness. Comp. Av. ,

અહેલુબ, અષવ, ahêlub, ashava. વિo અશો, પવિત્ર, પાક, નેક, સાચ્ચું બોલનારૂં. Adj. Pure, virtuous,

free from moral defilement, faultless, virtuous, truth-speaking. Comp. Pehl. , Av. , Sans. ऋतावन्.

ખારા, khârâ. ના० (See = khâr.) સખતપથ્થર. Subs. A stone of extreme hardness. Per. خارا

યારા, yârâ. ના० કુદરત, જોર, શકિત, તવાનાઈ, કૌવત, બહાદુરી; ફુરસત; જખમ. Subs. Strength, power, vigour, physical force, potency, bravery, valour; leisure; a wound. Per. یارا

સારા, sârâ. વિ० ખાલેસ, સ્વચ્છ, ભેરભાર વગરનું; મિશ્રીત નહીં; મીઠા વાસવાળું. Adj. Pure, guileless, innocent, unmixed, unalloyed; sweet-smelling. Per. سارا

હેરી, hêrî. વિ० સુક્કા નસાવાળું—ભરેલું. Adj. Full of dry uncleanness (as hair, nails, &c.). Comp. Pehl.

હેરી, hêrî. See hêrî.

હેહરહા, hêharhâ. ના० હેર નસાઓ, સુક્કા નસાઓ. Subs. plu. Dry impure—unclean things (as hair, nails, &c.).

હેલ-અષ, હેલ-અદશ, hêl-ash, hêl-adash. ના० પવિત્ર શખ્સ. Subs. A pure—holy man.

હેલહીયે, અષહીએ, hêlhyê, aṣhhyê. વિ० પાક, પવિત્ર, સાફ. Adj. Pure, holy, faultless, clean.

હેલાએશ, અષાઈએ, hêlâêsh, aṣhâîê. ના० અ-

શોઈ, પાકી, પવિત્રાઈ, ચોખ્ખાઈ; સચ્ચાઈ, સત્યતા; ભલાઈ; અરશસવંગ; લક્ષ્મી; સવાબ, દીન, એલમ, વિદ્યા; સવાબ, નેકી; 'અષેમ' નામની બંદગી; ખાલેસ નઈઅત; સખાવત; અશોઈ કરનાર. Subs. Purity, cleanness, freedom from defilement; truth, goodness; *Ashis-vanguhî;* wealth; merit arising from virtuous actions; faith, religion; knowledge, science, learning; virtue; the *Ashem* prayer; pure intention—thought; one who practises purity. Comp. Pehl. [Pahlavi], Av. [Avestan]

[Pahlavi] હેલાએશીનીદાર, hêlâêshînîdâr. ના૦ અશોઈ—નેકી કરનાર. Subs. One who practises purity—virtue.

[Pahlavi] હેલાએ, અષાએ, hêlâê, aṣhâê. ના૦ પાકી, સવાબ, અશોઈ. વિ૦ પાક, અશો, પરહેજગાર. Subs. Purity, virtue, freedom from guilt. Adj. Pure, virtuous, pious. See [Pahlavi] hêlâêsh.

[Pahlavi] હેલુબે, hêlubê. ના૦ એક પાક—પરહેજગાર માણસ. Subs. A pure—pious man.

[Pahlavi] આહેર-આહેર, âhêr-âhêr. ક્રિ૦ અ૦ એકેક પછી—પુઠે, પેદરપે, એક પછી એક. Adj. One after another, one by one, step by step.

[Pahlavi] દારાએ, dârâê. ના૦ પરવરદેગાર, પાલનાર. Subs. Providence, nourisher, supporter.

[Pahlavi] યારાઈ, yârâî. વિ૦ કૌવત—તવાનાઈ—શક્તિવાળું, બહાદુર, દલેર. ના૦ જોર, કૌવત. Adj. Powerful,

strong, robust, brave, courageous. Subs. Strength, vigour. Per. يارای

હરાશ, harâsh. ના૦ ઓક, ઓકારી, વામીટ ; કલી; જીઆદતી; ગરીબાઈ; ખેતર. Subs. Vomit, vomiting; a bud; increase, surplus; poverty; a field. Comp. Per. هراش

હેલાએ, અષાએ, અષાય, hêlâê, aṣhâê, aṣhâya. ના૦ પાકી, સફાઈ, અશોઈ, સવાબ, નેકી. Subs. Purity, cleanness, righteousness, merit arising from virtuous actions, righteousness. Comp. Pehl.

હેલાએશ, hêlâêsh. See hêlâê.

અહેલાએઈનીદારી, ahêlâêinîdârî. ના૦ અશોઈના કામો કરવાં. Subs. Practising pure—righteous deeds.

હેલાએ, આષાએ, hêlâê, aṣhâê. ના૦ પાકી, શફાઈ. Subs. Purity, cleanness of heart, rectitude.

હેલાએશ, અષાઈએ, hêlâêsh, aṣhâiê. See

અહેલાએશ-ખારેહ, અષહી-ખારેહ, ahêlâêsh-kharêh, aṣhahî-kharêh. વિ૦ પવિત્ર ચલકાટવાલું. Adj. Of holy brightness. Av.

અહેલાએશ-ખારી, ahêlâêsh-khârî. વિ૦ પવિત્ર ખજાનો રાખનાર. ના૦ એક પહાડનું નામ છે કે જે ખજાનાનો ભરેલો છે. Adj. Keeping the holy treasure. Subs. Name of a mountain full of treasures.

અહેલાએશાન, અશોએચાન, ahêlâêshân, ashôêyân. ના૦ અશો—પાક લોકો, પરહેજગારો, સવાબકારો; સવાબો. Subs. Pure—righteous persons, devout men ; merits arising from virtuous actions, meritorious acts.

હેલાઈ-દેહાનદ, અહેલાઈ-શાનદ, અષાએશાનદ, hêlâî-dêhânad, ahêlâi-shânad, aṣhâêshânad. ક્રિ૦ તેઓ પવિત્રાઈ અપાવે. V. They may cause to give purity (to others).

અહેલાએશોમંદ, અષાઈઓમંદ, ahêlâêshômand, aṣhâiômand. વિ૦ સવાબકાર, પુણ્યવાન, પાકીવાળું, પવિત્રાઈ—પાકીજગી ભરેલું. ક્રિ૦ અશો છે. Adj. Virtuous, righteous, pure, holy. V. Are pure (plu.).

હેલાએશ-ખારી, hêlâêsh-khârî. ના૦ પવિત્રાઈથી નીપજતું સુખ. Subs. Happiness—comfort derived from being pure—righteous.

હેલાએશીનીદાર, hêlâêshînîdâr. ના૦ અશોઈ—સચ્ચાઈ રાખનાર. Subs. One endowed with purity—righteousness.

હેલાએશ-સેતાએશની, અષાહી-સેતાએશની, hêlâêsh-sêtâêshnî, aṣhâhî-sêtâêshnî. ના૦ પવિત્રાઈની તારીફ—વખાણ; 'અષેમ' બંદગીની વખાણ ગાવી. Subs. Praise of righteousness, singing praises of *Asha*. Av.

હેલાએશીઅન્દ, hêlâêshîand. ક્રિ૦ તેઓ

સવાબ—પવિત્રાઈ કરે. V. They may do any good work (as worthy of reward); they may practise purity.

હેલાએશીનીદારી, hêlâêshînîdârî. ના૦ અશોઈ, પાકીજગી, સચ્ચાઈ, પાપ વગરની હાલત. Subs. Purity, devoutness, truth, verity, sinlessness.

આરાએશ્ને, ârâêshnê. ના૦ સણગાર, સણગારવું. Subs. An ornament, embellishment, adorning.

હેલાએશ્ને, hêlâêshnê. ના૦ પાક—સાફ કરવું; અશોઈ કરવી. Subs. Purifying, cleansing from impurities; practising righteousness.

અહેલાએશ્ની, અષાએશ્ની, ahêlâêshnî, aṣhâêshnî. ના૦ અશોઈ, પવિત્રાઈ, સચ્ચાઈ; પાક કરવાનું કામ. Subs. Purity, undefiledness, righteousness; the act of purifying.

હેલાએશ્નીનીનદ, અષાએનીનીનદ, hêlâêshnînînad, aṣhâênînînad. ક્રિ૦ સવાબનાં કામો કરે, અશોઈ—પાકી—પરહેજગારી કરે. V. May do good works (as worthy of reward); may practise purity—righteousness.

હેલાએશનીનીદન, અષાઈએનીનીદન, hêlâêshnînîdan, aṣhâiênînîdan. ક્રિ૦ અશોઈ કરવી, સવાબ કરવો. V. To practise purity, to do any good work (as worthy of reward).

અહેલાએશ-ચ, અષાઈએ-ચ, ahêlâêsh-cha, aṣhâîê-cha. ના૦ પવિત્રાઈબી, અરદી બેહેસ્તબી, પુણ્યબી.

Subs. Even purity, purity itself; *Ardibêhêsht* itself; even moral or religious merit; also a meritorious act.

હેલાએશ-પેદાકી, hêlâêsh-pêdâkî. વિ૦ પાક–અશોઈના ચેહરાનું, સત્યતાના દેખાવનું, અશોઈનાં તોખમ —મૂલનું. Adj. Having a pure—holy face, having a countenance beaming with righteousness, having a source—origin in purity. Comp. Av. +

હેલાએશ-મીઅજ્દ, hêlâêsh-mîazd. ના૦ પાક ખોરાક; સોજે મેવો. Subs. Pure food—offering; good fruits. = Av.

અહેલાઈએનીદારી, અષાઈએનીદારી, ahêlâiênîdârî, ashâiênidârî. ના૦ આદમીઓને અશોઈ અને નેક કામ શીખવવું, કોઈને નેક રાહમાં બેહસ્તની રેહનુમાઈ કરવી. Subs. Teaching men to go to the path of purity and virtue; guiding one to the right path of heaven.

હેલાએસનીદાર, અષાઈનીદાર, hêlâêsnîdâr, ashâinidâr. ના૦ અશોઈ કરનાર—રાખનાર. Subs. One who practises righteousness, one who keeps purity.

આહેર-એસ્તીનદ, âhêr-êstinad. ક્રિ૦ ઉલટું જાય, પાછું રેહે. V. May go in a contrary direction, may go back, may remain back.

અહરાઈન, aharâîn. ના૦ સુરાખદાર—આંધલાં—કાણાંવાલી રકાબી કે જે પાવ મહેલમાં ક્રિયાના કામમાં આવેછે.

Subs. A dish or plate with holes used in religious ceremonies.

આખેર-આઈન, âkhêr-âîn. ના૦ છેલ્લી દીન—ધર્મ, પાછલો રેવાજ—રસમ—રીત. Subs. The latter usage—custom, the last religion. Comp. = Per. = آخر + = Per. آئین

આરાઈન, ârâîn. ના૦ સણગાર, આરાએશ. ક્રિ૦ સણગારે, સમારે. Subs. Decoration, ornament, embellishment. V. May decorate—adorn.

હર-આઈન, har-âîn. ક્રિ૦ અ૦ હરેક તરેહ—રીતે, દરેક રીતે. Adv. Anyhow, anywise, in any way.

હેલાઈન, અષાઈન, hêlâîn, aṣhâîn. Nêrang. ક્રિ૦ પાક—પવિત્ર—સાફ કરે. ના૦ અશોઈ, સત્યતા. V. May purify—consecrate—cleanse. Subs. Purity, righteousness.

અહેલાઈનદ, અષાઈનદ, ahêlâînad, aṣhâînad. ક્રિ૦ પાક થાય; પાક—સાફ—પવિત્ર કરે. V. May become pure, may purify—cleanse.

આરાયંદ, ârâyand. ક્રિ૦ તેઓ સમારેછે—સણગારે છે. V. They adorn—decorate. Per. آرایند from آراستن

હેલાયન્દ, hêlâyand. ક્રિ૦ તેઓ અશો છે. V. They are pure—righteous.

અહેલાઈનીદાર, અષાઈનીદાર, અષ-રાઈનીદાર, ahêlâînidâr, aṣhâînîdâr, aṣh-râînidâr. ના૦ અશોઈ

—પરહેજગારી કરનાર ; અશોઈ વધારનાર ; અશોઈનાં કામો કરનાર. Subs. One who practises purity—righteousness; one who promotes purity—righteousness; one who practises pure—righteous actions.

અહેલાઈનીદન, અષાઈનીદન, ahêlâînîdan, aṣhâînîdan. ક્રિ૰ સવાબનાં કામો કરવાં, અશોઈ પવિત્રાઈ કરવી. V. To perform virtuous actions, to practise purity—righteousness, to perform righteous deeds (as worthy of reward).

આરાઈનમ, ârâînam. ક્રિ૰ હું સમારૂં—સુધારૂં—સણગારૂં. V. I may rectify—mend, I may adorn.

હેલાએઓમ, hêlâêôm. Dink. ક્રિ૰ હું અશો છું. V. I am pure—righteous.

આહેર-આઈન, âhêr-âîn. See

હેલાઈયે, hêlâîyê. S. Am. ના૰ અશોઈ, પાકી. Subs. Purity, righteousness, sinlessness.

યારાન, yârân. ના૰ દોસ્તો, સોબતીઓ, આશકો, બચાવનાર, મલતીયા. Subs. plu. Friends, comrades, lovers, defenders, followers. Per. یاران

અ-અર-એવ્યાસ્ત, a-ar-êvyâst. Nêrang. ક્રિ૰ તારપછી—સેવટે આસપાસ બાંધ્યું—પેહેર્યું. V. Afterwards girded round; at last put on.

ખાહરાન, ખારાન, khâharân, khârân. ના૰ બેહેનો. Subs. Sisters.

યારાન, yârân. See yârân.

આહર-હુફરાશ્મો-દાદ, âhar-hufarâshmôdâd. નાο ઉશહેન ગેહેનો વખત, રાત્રે બાર વાગ્યા પછીનો વખત. Subs. The time of the *Ushahîn Gêh*, the time after midnight. Compare Av.

યારોમન્દ, yârômand. વિο મદદ કરનારૂં, મદદ વાળું. Adj. Helping, helpful.

એહેર-ઓમંદ, êhêr-ômand. વિο નસા—આલાએશ—ભરેલું, સુકા નસાવાળું. Adj. Full of dry impurities (as hair, nails, &c.).

હારોમંદ, hârômand. વિο હાડવાળું—રાખનારૂં. Adj. Corporeal, material, bodily.

હલાક, halâk. નાο નાશ, હેરાનગતી, પાયમાલી, મોત. Subs. Ruin, distress, privation, destruction, death.

અહેલા-ચ, અષા-ચ, ahêlâ-cha, ashâ-chă. નાο (એ શબ્દ અહેલાએશ-ચ નો ટુંકો આકાર છે.) અશોઈબી, અરદીબેહેસ્ત પણ. Subs. (Contracted form of ahêlâêsha-cha.) Even purity, righteousness itself, even *Ardîbêhêsht.*

આરામ, ârâm. નાο રોશની, ઉજાસ; આસાએશ, સુખ, નચીંતાઈ, આરામ, ખાબ. Subs. Light, glitter, glare; rest, ease, happiness, joy, repose, sleep. Per. آرام; Av. Rt. = to rest.

ખારામ, khârâm. વિ૦ લેહેજતદાર, સ્વાદિષ્ટ, સ્વાદદાર. ના૦ લાયક ખોરાક. Adj. Tasteful, sapid. Subs. Proper food. Pâz.

હરામ, harâm. વિ૦ હરામ, મના કીધેલું. Adj. Unlawful, forbidden, prohibited. Per. حرام

આરામી, ârâmî. ના૦ સુખ, નચીંતાઈ, સંતોષ, તંદરોસ્તી, શાંતપણું. Subs. Happiness, ease, contentment, health, tranquillity. Per. آرامی

આરામી-તનુ, ârâmî-tanu. વિ૦ તનની સુખી હાલત, તંદરોસ્ત શરીર. Subs. Happy state of the body; a healthy body.

આરામીદન, ârâmîdan. ક્રિ૦ આરામ લેવો, સુખ પામવું, સુખી થવું, સુખ હાંસેલ કરવું; ઠરીઠામ રેહેવું; તંદરોસ્ત થવું. V. To take repose, to settle, to acquire—enjoy happiness; to take pleasure, to delight in; to be happy—healthy. Per. آرامیدن Av. Rt. + (in , see Vand. V., para. 21).

આરામી, ârâmî. વિ૦ સુખી, રોશનીવાલું. ના૦ આશાએશ, સુખી હાલત, શાંતપણું, આરામ, તંદરોસ્તી. Adj. Happy, full of light. Subs. Rest, happy state, tranquillity, ease, quiet, health. آرامی

અ-આરામશ્ને, a-ârâmashnê. ના૦ આસાએશ ન લેવી, સુખ ન પામવું. Subs. Not taking rest, not acquiring happiness.

આરામશ્ને, ârâmashnê. ના૦ આરામ—સુખ

પામવું, આસાએશ લેવી. Subs. Reposing, taking one's ease, recovering one's breath.

આરામીદન, ârâmídan. See ârâmidan.

આહરે-મન, અન્ગ્ર-મીનુ, âhrê-man, anghra-mínu. ના૦ હેરેમન, શેતાન; બદનફસ; બદીની રેહનુમાઈ કરનાર; બદમન; બદ જાત; બદીનું મૂલ, આબાદીનો ઘટાડો કરનાર. Subs. *Ahrêman, Satan;* evil spirit; the source of wickedness; evil mind; a low-born—vicious person; one who misdirects—misleads; the invisible evil-doer; an evil-minded person; one who decreases prosperity. Comp. Pehl. , Av. = Per. آهرمن

અહેલુબ, અષો, ahêlub, ashô. Afr. Gâh. વિ૦ પાક, અશો. Adj. Pure, righteous. Comp. Pehl.

હેલી, અષી, hêlî, ashí. ના૦ લક્ષમી; પચીસમાં રોજનું નામ; ખોદાની એક શક્તિ. Subs. Wealth, prosperity; the twenty-fifth day of every month; one of the powers of God.

, આખેરશ, આખેર-શ, âkhêrash, âkhêrsha. ક્રિ૦ અ૦ સેવટે, છેડે, અંતે, પછવાડે, પાછલ, પછી, પાછલ તલક, હવે પછી. Adv. In the end, finally, behind, backward, after, in the rear, till the end, hence. Comp. Per. آخر

આખેરી, âkhêrí. ના૦ સમાપ્ત થવું, પુરૂં થવું, સેવટે બનવું. Subs. Ending, finishing, happening in the end.

આહેરી, âhêrî. નાo હલકાઈ, નીચાઈ, પસ્તી. Subs. Baseness, meanness, lowness.

ખારી, khârî. નાo આસાની, સેહેલાઈ; સુખ. Subs. Easiness, facility; happiness.

ખારશ, khârash. નાo અદેખાઈ, અદાવત; રૂશવાઈ, નીચાઈ. Subs. Envy, spite; ignominy, baseness. Comp. Per. خاري and خوري

દારશ, dârash. નાo નેઘાહ રાખવી, માહાવજત કરવી; મેહેલ, દરબાર; ઘઊંનું ચોકસ માપ. Subs. Watching, protecting, preserving; a palace, a court; a certain measure of wheat. Comp. Per. داري

યારી, yârî. નાo યારી, દોસ્તી, મદદ. Subs. Friendship, companionship, help, assistance. Per. ياري

હારશ, hârash. નાo ભય, ડર, ધાસ્તી ખાવી, આપમતલબ, ખુદનુમાઈ, ખુદપસંદી. Subs. Fear, dread, apprehension, taking fright; self-interest, self-conceit, self-complacency.

હારી, hârî. નાo હલાલખોર, ઢેડ. Subs. A cleaner of jakes, a sweeper, a *halâlcore.*

આખેર ગાહ, âkhêr-gâh. નાo સઊથી છેલ્લો વખત. Subs. The last or final point of time.

આખેરીહા, âkherîhâ. ક્રિo અo આખેરીએ, છેલ્લે સરવાલે. Adv. At last, in the end.

આહેરીહા, âhêrîhâ. ક્રિo અo પછવાડેથી, ફરીને. Adv. From behind; subsequently, once more, a second time.

ખારીહા, khârîhâ. ક્રિ૰ અ૰ આસાનીથી, સેહેલાઈથી. Adv. With easiness—facility, easily.

યારીહા, yârîhâ. ક્રિ૰ અ૰ મદદની રીતે. Adv. By way of help.

અહેલાએશ, અષાએશ, ahêlâêsh, aṣhâêsh. See ahêlâêsh.

ખારીએ, khârîê. ના૰ આસાની, શાંતપણું. Subs. Easiness, facility, ease; tranquillity.

યારીએ, yârîê. ના૰ મદદ, સહાયતા. વિ૰ મદદગાર, સહાયકારક. Subs. Assistance, help. Adj. Helpful, helping.

હાર્શી, hârshî. વિ૰ બીહીકણ, ધાસ્તી—ડર રાખનારૂં, બીહીનારૂં. Adj. Fearing, apprehending, timid, timorous.

આરાયંદ, ârâyand. See

દાર્શીનદ, dârshînad. ક્રિ૰ નેઘાહ રાખે, માહાવજત રાખે. V. May keep watch, may preserve—protect.

હાર્શીનદ, hârshînad. ક્રિ૰ બીહે, ડરે, ધાસ્તી રાખે. V. May fear, may be afraid, may dread.

ખારીહેદ, khârîhêd. ક્રિ૰ પુનમના ચંદ્રની મીશાલનો થાયછે. V. Assumes the shape of a full moon or resembles a full moon.

યાર્શેદ, yârshêd. ક્રિ૰ દોસ્ત—મિત્ર થશે, મદદ—સાહેતા કરશે. V. Will become a friend—an associate—a companion; will assist—help.

યારીહેદ, yârihêd. ક્રિ૦ મદદ કરેછે, દોસ્તી કરેછે. V. Helps, assists, befriends.

આખ્રીયાન, âkhriyân. ના૦ સરસામાન, પૈસા, દોલત, અસબાબ; બાંગ, પોકાર, આવાજ. Subs. Furniture, money, wealth, baggage; bawling, a loud cry, sound.

અ-ખુરશ્ની, a-khurashní. વિ૦ વગર ખાવે, કાંઈબી ખોરાક લીધા વગર, ભુખ્યું. Adj. Without eating, without taking any food, hungry.

આહેર-દાનેશ, âhêr-dânêsh. ના૦ સેવટનો વિચાર કરનાર. Subs. One who thinks of the future —end.

આહેર-દાનશ્ની, âhêr-dânashnî. ના૦ સેવટનો વિચાર, દુર અંદેશો. Subs. Thought of the end—future, forethought, providence.

અખર્યાન, આહેર્યાન, આખેર્યાન, akharyân, âhêryân, âkhêryan. ના૦ સરસામાન, માલ, અસબાબ, મતા, પોકાર, શોર, આવાજ. Subs. Furniture, baggage, property; a loud cry, uproar, sound.

અહેલીઆન, ahêliân. ના૦ પાક—અશો લોકો. Subs. Pure—righteous men.

આખેર-દાન, આહેરદાન, âkhêr-dân, âhêrdân. (અવ્યયીભાવ સમાસ) ના૦ આગલનું જોનારૂં, સેવટનો વિચાર કરનારૂં. Subs. One who looks forward, provident; one who thinks of or pries into the future.

ખારશ્ને, ખારીઆન, khârashnê, khâriân. વિ૦

કાંટાવાળું. નાο આસાની, સેહેલાઈ; કંગાલીઅત. Adj. Thorny. Subs. Easiness, facility; ruin, wretchedness.

ખારશ્ને, khârashnê. નાο ખુજલી; કીડ, શરીર ઉપર ઊઠેલી ઝીણી ફુલ્લી. Subs. Itches, inclination to scratch the skin; eruption on the skin. Comp. Per. خارش

ખારશ્ને, khârashnê. નાο ખોરાક. Subs. Food, victuals, meal. Comp. Pehl. , Per. خورش

ખા-રોશ્ને, khâ-rôshnê. નાο કુદરતી રોશની. Subs. Natural light. Av.

યારશ્ને, yârashnê. નાο યારી—મદદ કરવાનું કામ. Subs. Act of helping—assisting.

હેલ્યાન, hêlyân. નાο અશો લોકો, પરહેજગારો. Subs. Pure—righteous persons.

અહરશ-વંગ, અષશ-વંગ, ahrash-vang, ashash-vang. નાο અર્શીસ્વંગ ફરેસ્તો, લક્ષમી; પચીસમાં રોજનું નામ, એક માણસનું નામ. Subs. *Ashi-vanguhi*, the name of an angel presiding over wealth; wealth; the 25th day of every month; the name of a man. Av.

આહેર-જાનુનતન, âhêr-jânunatan. ક્રિο કમ—ઓછું થવું, ઘટવું. V. To decrease, to grow less, to abate.

એહર્બદ, êhrbad. નાο આતશકદેહનો જાલવનાર, દરેમેહેરનો પંથકી, મોએદાલો. Subs. The guardian of

the fire-temple, the chief priest of the fire-temple, one who offers sandalwood, incense, &c. to the sacred fire. Comp. Pehl. , Av. , Per. هربد

ગઝરી, gazarî. વિ૦ નાલાં—નેહરને લગતું. Adj. Pertaining to a rivulet—canal.

સારી, Sârî. ના૦ માઝંદરાનની નઝદીકનાં એક શેહેરનું નામ છે. Subs. The name of a city near Mâzendrân.

અહલેશ, ahlêsh. વિ૦ અશો, પવિત્ર, પાક. ના૦ સવાબ, અશોઈ, નેકી. Adj. Pure, righteous, holy, pious. Subs. Righteousness, purity, virtue.

અહુરેહ, ahurêh. ના૦ સાહેબ, ધણી. Subs. A lord, master, owner, ruler.

આખેરીએ, âkhêriê. વિ૦ આખેરના ભાગને લગતું, સેવટનું. Adj. Belonging to the latter portion—end.

હારેશને, hârêshnê. ના૦ અશીસ્વંગ ફરેસ્તો. Subs. *Ashi-vanguhî* (name of an angel).

આહરેશ્વંગ, હારેશ્વંગ, âhrêshvang, hârêshvang. ના૦ બંદગીનો ખજાનો. See ahrashvang. Subs. The wealth of prayers, the rich store of prayers.

અ-અરેસ, a-arês. વિ૦ બેઅક્કલ, ઠોઠ, બોઠડ, નાચાલાક. Adj. Unwise, senseless, dull, stupid, wanting intelligence, not clever—brisk.

ખાલેસ, khâlês. વિ૦ નિર્મલ, નીતરૂં, સાફ, સ્વચ્છ.

Adj. Void of dirt or impurity, pure, unsullied, guileless.

યારીએ, yârîê. ના૦ મદદ, સહાયતા, યારી. Subs. Help, assistance, succour.

આખેરસંગીન, âkhêrsangîn. ના૦ પડતલ જગ્યા. Subs. Waste—uncultivated land.

આહેરી-ચ, âhêrî-cha. ક્રિ૦ અ૦ છેક અન્તે, છેલ્લે સરવાલે. Adv. Last of all, in the end, at last.

અએરેચપદ, aêrêchpad. ના૦ એરવદ, ધરમગુરૂ. Subs. A *Herbed*, a religious teacher, a spiritual guide.

આગેરેફ્ત, âgêrêft. ના૦ એક ગુનાહનું નામ છે. Subs. Name of a crime.

આહરસ્વદ, âhrasvad. See

અએરી-પત, aêrî-pat. See aêrêchpad. Comp. Pehl.

આગેરેફ્તે, âgêrêftê. See âgêrêft.

યાર-સજ઼દ, yâr-sazad. ક્રિ૦ દોસ્તને લાયક થાએ. V. May become worthy of a friend, may be qualified to be a friend.

એહર-ગેતી-ગેથ્ય, êhâr-gêtî-gêthya. ના૦ દુનિયાઈ આલાએશ, દુનિયાંનો સુક્કો નસો (જેમકે બાલ નખ.) Subs. Worldly contamination, dry impurities of the world (as hair, nails, &c.).

યારસ્તન, yârastan. ક્રિ૦ શકવું, શક્તિવાન થવું, સારી નીતિ મનમાં ઠસાવવી, હાથચાલાકી કરવી. V. To be able, to be powerful, to inculcate good manners, to perform sleight-of-hand tricks. Per. یارستن

કારીગરી, ખારીગરી, kârîgarî, khârîgarî. ના૦ કારીગરી, યુક્તિ, હીકમત, કસબ, હોન્નર. Subs. Skill, art, workmanship, contrivance.

અખ્રે-રોદ, akhrê-rôd. ના૦ એક નદીનું નામ છે. Subs. Name of a river.

હેલુબ, hêlub. See

અહલબુબ, હેલબુબ, ahalbub, hêlbub. વિ૦ સ્વર્ગવાસી, કૈલાશવાસી, બેહેશ્તી. Adj. Residing in paradise—heaven (used of a deceased person), celestial.

ખાલ્બૂ, khâlbû. સંખ્યા૦ વિ૦ ૪૦, ચાલીસ. Numer. adj. Forty, 40.

ખાલેક, khâlêk. ના૦ પેદા કરનાર, તમામ ચીજેનો બનાવનાર. Subs. The Creator, the Maker of all things. Per. خالق

આખેરીએ, âkhêríê. ક્રિ૦ અ૦ સેવટે, છેલ્લે સરવાલે, અન્તે, પછી. Adv. Last of all, in the end, at last, afterwards.

હેલુબે, hêlubê. વિ૦ પાક, અશો, (એ નો બગડેલો આકાર છે.) Adj. Pure, righteous (a corrupt form of)

ખાલીગર, khâlîgar. ના૦ બબરચી, રસોઈઓ. Subs. A cook. Per. خالیگر

અએરેચ, aêrêch. ના૦ એરચ (પાદશાહ ફરેદુનનો સઉથી ન્હાનો છોકરો.) Subs. Erach (youngest son of Farêdun, king of Persia). Comp. Av. , (see Farvardin Yt. para. 131). Per. ایرج

આખેરીચ, âkhêrîch. ક્રિ૦ અ૦ ત્યાર પછી, સેવટેબી, છેલ્લે આરવાલેબી, તોપણ. Adv. Afterwards, even in the end—at last, however.

ખારેજ, khârêj. વિ૦ બાતેલ, રદ કીધેલું, નકામું; બાહારનું. Adj. Rejected, excluded, shut out, useless; external. Per. خارج

યારીચ, yârîcha. ના૦ દરેક મદદ, મદદબી. Subs. Every assistance, even help.

ખરીદ, kharid. ક્રિ૦ ખરીદ કીધું. ના૦ ખરીદી :— જેમકે . V. He or she bought. Subs. Buying :—as

ખાલેદ, khâlêd. ના૦ માણસનું નામ છે. વિ૦ કાએમ, જાથુકનું. Subs. Name of a person. Adj. Ever-lasting, perpetual.

ખરીદન, kharîdan. ક્રિ૦ વેચાતું લેવું, ખરીદ કરવું. V. To purchase, to buy. Comp. Pehl. , Per. خریدن

યારીદન, yâridan. ક્રિ૦ મદદ કરવી—આપવી. V.

To help, to give assistance—succour. Comp. Per. یاریدن, یاري کردن and یاري دادن

હેરી-તન, hêri-tan. ના૦ નસાવાળું તન, મુવેલાના શરીરને લાગ્યાથી રીમન થએલો શખ્સ. Subs. A polluted body; one whose body is affected with impurity by coming in contact with a dead body.

આહરીમે, આહરેમન, âhrimê, âhrêman. See

આખેર-ગરેહ, âkhêr-garêh. ના૦ છેડેનો ગાંઠ. Subs. The last knot. Comp. Per. گره (a knot).

અહરન, ahran. ના૦ હેરેમન. Subs. *Ahrêmen*, evil spirit (abbrev. of)

ખલુ, khalu. ના૦ આલુ. Subs. A plum.

ખાલુ, khâlu. ના૦ મામો; અડીએલ ઊંટ; વાજંત્ર. Subs. A maternal uncle; a stubborn camel; a wind musical instrument. Per. خالو

હરૂ, haru. ના૦ ખરાબ—બુરો પુરૂષ. Subs. A bad—depraved person.

હારૂ, hâru. ના૦ એક જાદુગર ઓરતનું નામ છે, કે જે "અંદરૂશ" ની બાઈડી થાયછે, જેણી દરીઆની વચમાં એક ટાપુમાં રેહેતી હતી. Subs. The name of a sorceress, wife of Andarûs, who dwelt in an island situated in the midst of the sea.

હલુઈબે, haluibê. ના૦ એક શેહેરનું નામ છે. Subs. Name of a city.

[illegible] અહેલાએશ, અષાઈએ, અહેલવાએશ, ahêlâêsh, ashâiê, ahêlvâêsh. See [illegible] hêlâêsh.

[illegible] હેરો-ઓમંદ, hêrô-ômand. વિ૦ સુકા નસા (જેમકે બાલ, નખ) થી ભરેલું. Adj. Full of dry impurities (as hair, nails).

[illegible] હર-વાદરન્ગ, har-vâdrang. ના૦ દરેક તોરંજ. (લીંબુની જાતનું એક ફલ). Subs. Every citron.

[illegible] અ-સરોબ, a-sarôb. ના૦ ખરાબ—નાલાયક સખુન—શબ્દ. Subs. An unworthy—bad word. Contrast Av. [illegible], [illegible], Pehl. [illegible]

[illegible] અહરૂબ, હારૂબ, ahrub, hârub. ના૦ માફી. કૃ૦ વિ૦ માફ કીધેલું, છોડી દીધેલું. Subs. Pardon, remission. Partic. adj. Pardoned, remitted, absolved.

[illegible] અહેલુબ, યશરૂબ, અષો, ahêlub, yashrub, ashô. વિ૦ સાચું બોલનાર, અશો, પાક, પવિત્ર, પુણ્યવાન, પાકીજેહ, ભક્તિમાન, આજાદ; બેઆજાર; તદન ગુનાહથી વેગળું—બાતેલ; ના૦ ખાલેશ—બેહેસ્તી લોકો, નેક એખલાસ રાખનારી, રોશન દીલનાંઓ. Adj. Righteous, pious, religious, holy, pure, virtuous; free, independent; innocent, harmless; quite free from guilt. Subs. Those who are pure—righteous—undefiled; those who reside in paradise; those whose hearts are pure; truth-speaking. Av. [illegible] Sans. ऋतावन्. Comp. Pehl. [illegible]

[illegible] આખેર-વદ, âkhêr-vad. ક્રિ૦ અ૦ સેવટ—આખેરશ સુધી. Adv. Till the end, up to the end.

આરોગ, ârôg. ના૦ અટકાર; અવાચી ખાવી; મ્હોટું ઘુવડ. Subs. Belching, after-taste; yawning; a large owl. Comp. Per. آروغ

અહેલુબા, અષોઆ, ahêlubâ, aṣhôâ. ના૦ ઓ તું અષો! અરે તું પરહેજગાર! Subs. O thou pure—righteous—pious!

અહેલુબી, હેલુબી, ahêlubî, hêlubî. ના૦ અશોઈ, પાકી, પવિત્રાઈ. Subs. Purity, righteousness, piety. Comp. Av.

અખ્રુશ, અ-ખરૂશ, akhrush, a-kharush. ના૦ પોકાર, શોર, ઘોંઘાટ, આવાજ. વિ૦ પોકાર—ઘોંઘાટ વગરનું, ચુપ, મુંગું. Subs. Noise, uproar, a loud cry, voice. Adj. Making no noise—uproar, silent, mute. Contrast Per. خروش

ખરૂશ, kharush. See akhrush.

આખેર-નયા, âkhêr-nayâ. ના૦ વાંસ-બાંબુનો છેડો. Subs. The end of the bamboo. Comp. Per. آخر نای , وني

યાર-વેહ, yâr-vêh. ના૦ ભલો દોસ્ત,—સાથી. Subs. A good friend—companion.

હેલુબીની, hêlubînî. વિ૦ પવિત્ર, અશોઈ—પાકી-જગીને લગતું. Adj. Pure, pertaining to piety—righteousness.

અહેલુબ- આસ, ahelubâs. ના૦ સોજ્જો—નીતરો દારૂ, સારો દારૂ. Subs. Pure wine, good liquor.

અહેલુબાઈ, અહેલુબીએ, અષોઈએ, ahêlubâî, ahêlu-bîê, aṣhôîê. ના૦ પવિત્રાઈ, પરહેજગારી, પાકીજગી. Subs. Purity, righteousness, undefiledness, piety.

અહેલુબ-જાક, અષો-જાક, ahêlub-jâk, aṣhô-jâk. વિ૦ પવિત્ર જનમેલો, અષો પેદા થયલો. Adj. Born pure.

અહેલુબાક, અષોયાક, ahêlubâk, ashôyâk. વિ૦ પવિત્ર થયલો. Adj. Become pure.

અ-ખરોશીદન, a-kharôshîdan. ક્રિ૦ નહીં પોકારવું, શોર નહીં કરવો. V. Not to bawl out—shout. Contrast Per. خروشید

ખરોશીદન, kharôshîdan. ક્રિ૦ પોકાર—શોર કરવો. V. To bawl out, to vociferate.

અહેલુબ-ગબ્ના, અહેલુબ-ગબ્રા, ahêlub-gabnâ, ahêlub-gabrâ. ના૦ અશો—પવિત્ર પુરૂષ—મર્દ, જરથુસ્તી મજહબવાલો તે; ગયોમર્દ. Subs. A pure—righteous man; one who is in the Zoroastrian religion; Gayômard. Comp. Av.

હેલુબાની, hêlubânî. વિ૦ અશો લોકોનું, પરહેજગારોને લગતું. Adj. Relating to pure—righteous persons.

અહેલુબાંન, યશ્રૂબાન, અષોબાન, ahêlubân, yashru-bân, aṣhôbân. ના૦ પવિત્ર માણસો, ખરા યજદાં પરસ્તો, અશો લોકો, પુણ્યવાનો, બેહેસ્તીઓના અને નેક લોકોના રૂહો, નેક ખસલતનાં પુરૂષો, બેહેસ્તીઓ. Subs. The pious—

true Mazdayasnians, righteous persons, the pure, the souls of the righteous who reside in paradise; those whose innate quality is morally good; those who are pure—righteous; those who reside in heaven—paradise.

હેલુબાન-નેહીદ, hêlubân-nêhîd. ક્રિ૦ અશો લોકોએ ગમ ખાધો, સાચ્ચા લોકો ચિંતાતુર થયા. V. Pious men condoled, righteous persons became solicitous.

અહેલુબાન-જકરાંન, અશોબાન-જકરાંન, ahêlubân-jakarân, ashôbân-jakarân. ના૦ અશો મરદો. Subs. Pure—virtuous—righteous men. = Av. ; = Ar. ذکر = male, masculine.

અહેલુબાન-નાઈરીગાન, ahêlubân-nâîrîgân. ના૦ અશો—પવિત્ર ઓરતો. Subs. Pure—virtuous—righteous women. Comp. Av.

અહેલુબ-ઓમંદ, અશો-ઓમંદ, ahêlub-ômand, aṣhô-ômand. વિ૦ અશોઈ—પાકી ભરેલું. ક્રિ૦ તેઓ અશો છે. Adj. Full of purity—piety. V. They are pure—righteous.

અ-આલુદી, a-âludî. વિ૦ નજીશાત—ચરકીણ—રીમની વગરનું. Adj. Free from filth—pollution—contamination. Contrast Per. آلودگی

અહલુઈ, અશોઈ, અહેલુબી, હેલુબી, ahluî, ashôî, ahêlubî, hêlubî. ના૦ અશોઈ, પાકી, પવિત્રાઈ, પાકીજગી. Subs. Purity, righteousness, undefiledness, holiness.

[Pahlavi] આલ્વી, âlvî. ના૦ બુલંદી, ઉંચાઈ. Subs. Elevation, loftiness:—as in [Pahlavi]

[Pahlavi] ખરૂસ, kharus. See [Pahlavi] kharush.

[Pahlavi] ખલુજી, khaluji. ના૦ આલું. Subs. A plum.

[Pahlavi] ખાલુઈ, khâluî. વિ૦ મામાને લગતું. Adj. Pertaining to one's maternal-uncle. Comp. Per. خالو

[Pahlavi] અહર્વેશ, aharvêsh. Gloss. ના૦ મરતબે, વખત. ક્રિ૦ અ૦ પાછું, ફરીથી. Subs. Time, turn. Adv. Again, back.

[Pahlavi] અહેલુબી, અષાઈ, ahêlubî, ashâî. See [Pahlavi] hêlubî.

[Pahlavi] આરોએશ, ârôêsh. ના૦ ફરીફરીથી આવનાર. Subs. One who visits often, a frequenter.

[Pahlavi] આરોગી, ârôgi. વિ૦ વારેઘડીએ અટકાર ઉત્પન્ન કરતું—લાવતું; રોગીષ્ઠ. Adj. Producing continual belching; diseased. Comp. Per. آروغ

[Pahlavi] આહરન્દી, âhrandî. વિ૦ હેરેમંદી. Adj. Ahrimanism, Satanism. Comp. Per. اهرمني

[Pahlavi] આહેર-વેશ, âhêr-vêsh. ક્રિ૦ અ૦ વધારે પાછલ—પછવાડે. Adv. More behind—in the rear.

[Pahlavi] યારન્દેહ, yârandêh. ના૦ મદદ કરનાર, સહાય થનાર. Subs. A helper, one who gives assistance.

યારેગી, yârêgî. ના૦ તવાનાઈ, શક્તિ, જોર. ફુરસત, Subs. Power, strength, vigour; leisure. Comp. Per. یارا

હર્નીઝ્, harnîz. ના૦ વચન—કોલકરાર—સખુન આપવો. Subs. Giving an oral promise—one's word.

હેર-નસા, hêr-nasâ. ના૦ સુક્કો નસો (બાલ, નખ, ઈત્યાદિ.) Subs. Dry uncleanness (as hair, nails, &c.). Comp. Pehl. Pâz.

હેર્વદી, hêrvadî. ના૦ કૌવત, જોર. Subs. Strength, vigour.

હેલોએશ, હેલુબી, hêlôêsh, hêlubî. Dînk. ના૦ અશોઈ, પાકી, પવિત્રાઈ. Subs. Purity, righteousness, freedom from moral defilement. Comp. Pehl.

હેર-નસા, hêr-nasâ. See hêr-nasâ.

હેલોબ્શીનદ, હેલોબીયન્દ, hêlôbshînad, hêlôbîyand. ક્રિ૦ તેઓ પવિત્રાઈ—અશોઈ કરે. V. They may promote purity—exercise righteousness.

હેલુબીએન્દ, hêlubîênd. ક્રિ૦ તેઓ પવિત્ર—અશો થાએ. V. They may become pure—righteous.

અહેલુબ-દેહેદ, અષો-દેહેદ, ahêlub-dêhêd, ashô-dêhêd. ક્રિ૦ અશો લોકોને આપે. ના૦ આશોદાદ,

દક્ષણા. V. May give to the pure—righteous. Subs. Money or presents given to worthy—righteous persons.

અહેલુબ્શેદ, ahêlubshêd. ક્રિ૰ અશો—પવિત્ર—પરહેજગાર થશે. V. Will become pure—righteous.

અહેલુબીહેદ, ahêlubîhêd. ક્રિ૰ અશોઈવાલું થાયછે; અશો થાયછે. V. Becomes pure—righteous.

અહેલુબ-જાન, અષો-જાન, ahêlub-jân, ashô-jân. ના૰ પવિત્ર આત્મા, અશો રૂહ. Subs. Pure—undefiled soul.

અહેલુબશ્ને, ahêlubashnê. ના૰ પવિત્ર કરવાનું કામ; અશોઈ. Subs. Act of purifying, purity, freedom from defilement.

અહેલુબ્યાન, અષોયાન, ahêlubyân, ashôyân. ના૰ અશોઈ રાખનારા, અશો લોકો. Subs. Those who are morally pure—undefiled; righteous persons.

અહેલુબ-દાદ, અષોએ-દાદ, ahêlub-dâd, ashoê-dâd. ના૰ અશો માણસને કાંઈ ચીજ ખોદાની રાહમાં આપવી; ધર્મ—બક્ષેશખાતું; અશો પુરૂષની દાદ લેવી; સાચ્ચા—અશો શખસની હાજત પુરી પાડવી, અશો માણસને ઈનસાફ આપવો; આશોદાદ, દક્ષણા. Subs. Act of giving something to a righteous man in the name of God; a charitable institution—establishment; giving protection to a virtuous man, supplying the wants of a truth-speaking person, giving

justice to a righteous man ; money or presents given to priests. Pâz.

અહેલુબી, ahêlubî. See ahêlubî.

ખલુજી, khalujî. See khalujî.

અહેલુબીએ, ahêlubîê. વિ૦ અશોઈ—પવિત્રાઈ વાળું. Adj. Full of purity—righteousness.

અહેલુબીની, અષોઈની, ahêlubînî, aṣhôînî. વિ૦ પવિત્ર, અશોઈ રાખનારૂં; તું પવિત્રને. Adj. Pure, righteous, possessing purity—virtue; to thee (who art) pure.

અહેલુબીની, ahêlubînî. See ahêlubînî.

અહેલુબીનીદન, અષોઈનીદન, ahêlubînîdan, ashôînîdan. ક્રિ૦ સવાબનાં કામો કરવાં, આશોઈ—પવિત્રાઈ કરવી. V. To perform righteous—virtuous deeds, to practise virtue—purity—righteousness, to make pure.

હેલુબીન, અષોબીન, hêlubîn, ashôbîn. વિ૦ અશો, અશોઈ રાખનાર. Adj. Pure, undefiled, possessing purity—righteousness.

અ-હર્વસ્પ, a-harvasp. વિ૦ તમામ—પુરૂં નહીં, અધુરૂં. Adj. Not total—whole; imperfect.

હર્વસ્પ, harvasp. વિ૦ તમામ, સઘળું, પુરૂં. Adj. All, whole, entire. Av. =Per. هروسپ; comp. Pehl.

હર્વસ્પ, harvaspa. See harvasp.

હર્વસ્ત, harvast. See harvasp.

અ-ખ્રુસ્તન, a-khrustan. ક્રિ૰ પોકાર મારી દુર હાંકી નહીં કાહાડવું, દફે નહીં કરવું. V. Not to drive away by bawling out, not to chase away. Comp. prohib. + = Av. Rt. = Sans. क्रुश् = Per. خروشیدن

અ-ખરૂસ્તે, a-kharustê. વિ૰ ગુસ્સા—ક્રોધ વગરનું; પોકાર મારીને નહીં હાંકી કાહાડેલું. Adj. Free from anger—resentment—indignation: not driven away by bawling out.

અહેલુબન, અષવન, હેલુબ, ahêluban, ashavan, hêlub. વિ૰ પાક, અશો, દીનદાર; બેહેશ્તી, સ્વર્ગવાસી. Adj. Pious, righteous, one who has given his heart to his own religion; celestial, residing in heaven. Av. , Sans. ऋतावन्; comp. Pehl.

હારૂબ, hârub. ના૰ માફી, ક્ષમા. Subs. Pardon, forgiveness. See hârub.

હેલુબીએ, hêlubîê. વિ૰ અશોઈથી ભરપૂર. Adj. Full of purity—righteousness.

હેલુબ્વાન, hêlubvân. ના૰ અશો લોકો. Subs. Pure—righteous persons. Comp. Av.

અહેલુબ-નયા, અશો-નયા, ahêlub-nayâ, ashô-

nayâ. ના૦ પાક બપાવો—મમાવો ; પવિત્ર વડવો. Subs. A pious grandfather, a righteous ancestor. Comp. Av.

અહેલુબીએ, અષોઈએ, હેલુબની, ahêlubîê, ashôîê, hêlubanî. ના૦ અશોઈ, પવિત્રાઈ. વિ૦ અશો. Subs. Purity, righteousness, freedom from moral defilement. Adj. Pure, righteous.

હેલુબ-દેહેદ, hêlub-dêhêd. See hêlub-dêhêd, ashô-dêhêd.

અહેલુબેશીનદ, અશોએઈનદ, ahêlubêshînad, ashôêînad. ક્રિ૦ પવિત્રાઈ—પરહેજગારી—અશોઈ કરે. V. May practise purity—virtue—righteousness.

હેલુબ-દાદ-બવીહુનસ્તન, hêlub-dâd-bavîhunastan. ક્રિ૦ આશોદાદ—ભીક્ષા ઉપર ગુજરો કરવો. V. To subsist on money or presents given away in charity.

હેલુબીની, અષોઈની, hêlubînî, ashôînî. See ahêlubînî.

અ-સરોબીનીદન, a-sarôbînîdan. ક્રિ૦ સખુન—શબ્દ નહીં ઓચરવો, ખરાબ વાણી નહીં બોલવી. V. Not to utter a word, not to use any foul language.

હેલુબીનીદન, hêlubînîdan. ક્રિ૦ અશોઈ વધારવી,

પરહેજગારી કરવી. V. To promote purity, to practise righteousness.

હેલુબન, hêluban. વિ૦ અશો, પાક, પવિત્ર, સાફ, સ્વચ્છ. Adj. Pure, righteous, pious, guileless, exceedingly clean.

હેલુબીયે, hêlubîyê. S. Ras. વિ૦ અશોઈથી ભરેલું. Adj. Full of purity—righteousness.

અહેલુબે-કશ, અષોએ-કશ, ahêlubê-kash, aṣhôê-kash. ના૦ અશોઈ—સવાબ કરનાર. Subs. One who practises purity—religious deeds.

અહેલુબગી, ahêlubgî. ના૦ અશોઈ, પાકી, પવિત્રાઈ. Subs. Purity, righteousness, piety.

હેલુબ-કોશ, hêlub-kôsh. ના૦ અશોઈના મારગમાં (જવાની) કોશેશ કરનાર; અશોઈનો નાશ કરનાર. Subs. One who endeavours (to go) in the path of purity—truth; one who destroys purity. Comp. Av. + Av. Rt. (in , see Vend. Farg. 5, para. 34).

અહેલુબે-કન, ahêlubê-kan. ના૦ અશોઈ—પવિત્રાઈને મૂળમાંથી ઉખેડી નાખનાર. Subs. One who roots out purity, one who destroys righteousness from its very root. + = Av. Rt. (= to dig).

અહેલુબે-કુન, અષોઈ-કુન, ahêlubê-kun, aṣhôi-kun. ના૦ અશોઈ—પવિત્રાઈ કરનાર. ક્રિ૦ પવિત્ર—

સાફ કર. Subs. One who practises purity—promotes righteousness. V. imper. Make pure—undefiled. [illegible] = Av. Rt. [illegible] (=to do).

[illegible] અહેલુબે-ગન, અષોએ-ગન, ahêlubê-gan, aṣhôê-gan. ના૦ અશો માણસને મારનાર; પવિત્રાઈ—પાકીજગીને ખરાબ કરનાર. Subs. One who kills a pure—righteous man, one who defiles—violates purity—virtue. [illegible] = Av. Rt. [illegible], [illegible] (=to kill).

[illegible] અહેલુબે-ગુન, અષોએ-ગુન, ahêlubê-gun, ashôê-gun. ના૦ ચોખ્ખો—સફેદ રંગ. Subs. Genuine—white colour. Comp. Pehl. [illegible] (=colour).

[illegible] હેલુબ-ઘાન, hêlub-ghân. ના૦ અશો—પાક લોકોને મારી નાખનારા; અશો માણસોને દુઃખ દેનારા. Subs. plur. Those that kill pure—righteous persons; those that torment pious men. Comp. Av. [illegible]

[illegible] અહેલુબે-તુમી, અષોએ-તુમી, ahêlubê-tumî, aṣhôê-tumî. વિ૦ ઘણુંજ પવિત્ર, સર્વેથી વધારે અશો—પરહેજગાર. Adj. Most pure, most truthful—righteous.

[illegible] અહેલુબ-ગીની, અષો-ગીની, ahêlub-gînî, ashô-gînî. ના૦ અશોગીની ગુનાહ, અશોને હેરાન કરવાનો તથા મારી નાખવાનો ગુનાહ. Subs. The crime of harassing and killing a pious—righteous man.

[illegible] અહેલુબ-કના-ચ, અષો-કના-ચ, ahêlub-kanâ-

cha, aṣhô-kanâ-cha. ના૦ દરેક અશો—પવિત્ર પુરૂષ. Subs. Every pious—righteous person.

અહેલુબ-ગનીચ, અષો-ગનીચ, ahêlub-ganîcha, aṣhô-ganîcha. ના૦ બેગુનાહ—અશો માણસને હેરાન કરનાર—મારી નાખનાર; જુલમગાર. Subs. One who harasses—kills an innocent—pious man; a tyrant.

હેલુબ-ગેન, hêlub-gên. See the preceding word.

અહેલુબ-ઘની, અષો-ઘની, ahêlub-ghanî, aṣhô-ghanî. See hêlub-gên.

અહેલુબ-ઘન, અષો-ઘન, ahêlub-ghan, aṣhô-ghan. See helub-gên.

અહેલુબ-ઝહક, અહેલુબ-ઝીઆક, અષો-ઝહક, અષો-ઝીઆક, ahêlub-zâhak, ahêlub-zîâk, aṣhô-zâhak, aṣhô-zîâk. See

અહેલુબ-ઝાક, અષો-ઝાક, ahêlub-zâk, aṣhô-zâk. વિ૦ પવિત્ર જનમેલું, અશોઈનો પેદા કરનાર, અશોઈની ઉત્પત્તી વાલું. Adj. Born pure, one who affects purity, producing—creating purity. Av.

અહેલુબ-તુમ, અષો-તુમ, ahêlûb-tum, aṣhô-tum. વિ૦ સર્વેથી પવિત્ર, ઘણોજ. પરહેજગાર. Adj. Purest (morally); most pious, most undefiled. Comp. Av.

અહેલુબ-તુમી, ahêlub-tumî. See ahêlub-tum, ashô-tum.

અહેલુબ-તર, અષો-તર, ahêlub-tar, ashô-tar. વિ૦ વધારે પાક—પવિત્ર. Adj. Purer, more righteous. Per. اشو تر ; comp. Av. (see Yasna, chap. 47, para. 4).

અએરૂન, અહરૂન, aêrûn, ahrûn. ક્રિ૦ અ૦ આએ વખતે—ઘડીએ—પલે. Adv. At this time, now, at this moment.

ખારૂન, khârûn. ના૦ બાજ઼ જાનવર, ચલ્લી, મસ્તીખોર ઘોડો. Subs. A falcon, a hawk, a hen-sparrow, a restive horse. Per. خارون

હારૂન, hârûn. ના૦ કાસદ ; અચરતી, હેરત, હેરાન ; મુસાના ભાઈનું નામ. Subs. A courier, messenger; wonder, surprise, amazement; the name of Moses' brother.

હેલુબ, અષો, hêlub, ashô. Dâd. See ahêlub.

આસુનશ્ને, âsrunashnê. ના૦ બાંધણ, બાંધવું; મુકવું. Subs. Act of binding—tying, act of putting.

હારૂનીદન, hârûnîdan. ક્રિ૦ આશ્ચર્ય પામવું, હેરત રેહેવું ; નીચું રેહેવું. V. To be astonished—astounded, to be amazed; to be meek—humble.

અહેલુબે, અષોએ, ahêlubê, ashôê. નો બગડેલો આકાર. A corrupt form of ahêlubê.

અહેલુ-વન, અષ-વન, ahêlu-van, asha-van. ના૦ પવિત્રાઈને તોડનાર, અશોઈનો નાશ કરનાર. Subs. One

who destroys—annihilates purity—righteousness.

દારૂ, dârû. ના૦ દવા, ઓષડ. Subs. Medicine, physic, drug.

શીલુને, shîlunê. Dâd. ના૦ કાચબો. Subs. A tortoise, crab:—as in

આખેર-વઘદાન, આહેર-વઘદાન, âkhêr-vaghadân, âhêr-vaghadân. ના૦ માથાનો પાછલો ભાગ, પાછલું માથું. Subs. The back part of the skull, the hind part of the head. = Per. آخر and = Av.

ખલુજી, ખાલુજી, khalujî, khâlujî. ના૦ જરદ આલુ, મ્હોટું આલુ. Subs. An apricot, a large plum.

ખાલુઝી, ખલુઝી, khaluzî, khâluzî. See khalujî.

ખારૂમ, khârûm. ના૦ આસાની—સુખ આપનાર. વિ૦ આસાએશ ભરેલું, સુખી, નચીંત. Subs. That which gives comfort—ease—facility. Adj. Comfortable, happy, easy.

અશ-રોમ-ગાન, ash-rômangân. સર્વ૦ હમો જેઓ. Pron. We who.

આહરેમોગાન, âhrêmôgân. See âhar-môgân.

ખાર્વર, khârvar. ના૦ 'જરેહ કરાંકરદ' નામના દરિ-

આની નજદીક આવેલા એક પાહાડનું નામ. એ ઠેકાણે કેર-શાસ્પ નામના જાણીતા ઈરાંની પેહેલવાને "ગંધર્વ" નામના દેવને મારી નાખ્યો હતો. વિ૦ કાંટાદાર. Subs. The name of a mountain near the Zarêhfarâkêrd Sea. Here the Dêv Gundharv was killed by the famous hero Kêrshâsp. Adj. Thorny, full of thorns. Comp. Per. خار

ખાલ-વર, khâl-var. વિ૦ મોહોડાં ઉપર તલ રાખનારૂં. Adj. Having a mole on the face. Comp. Per. خال

હાર્વર, hârvar. વિ૦ હાડમંદ. Adj. Corporeal, material.

હારૂન, hârûn. ના૦ મુસા પેગમ્બરનો વડો ભાઈ. Subs. The elder brother of Moses the prophet.

હારૂર, hârûr. ના૦ એક દેવનું નામ છે, કે જેને કેરશાસ્પે માર્યો હતો. Subs. The name of a Dêv, whom Kêrshâsp killed.

હાર્વરે, hârvarê. ના૦ આએ બોલ કેરશાસ્પની બાબ-દમાં 'દાદેસ્તાને દીની' ના પેહેલા બાબમાં આવેલો છે. This word occurs in the first chapter of the "Dâdastânê-Dînî," treating of Kêrshâsp:—

અહેલે, ahêlê. ના૦ લોક; માદી અથવા બઈએર; કુટુંબ; રેહેવાસી; ઘેરનું માણસ. વિ૦ લાયક, હુશિયાર. Subs. People; spouse, consort; a family; an inhabitant, a domestic. Adj. Worthy, fit, skilful. Comp. Per. اهل

ખારેહ, khârêh. ના૦ ઓરત, બાએડી, વહુ, ધણીઆંણી.

Subs. A woman, female; a wife; a daughter-in-law; a female owner or ruler, a mistress.

ખારે, khârê. ના૦ સખત પથ્થર, વાહાણનું ડોલ, લાકડી સાથે બાંધેલી ઝાડુ—સાવરણી. Subs. A stone of extreme hardness; a mast of a ship; a broom tied to a stick.

યારે, yârê. ના૦ હાથના ચુડા—ચીતલ; શક્તિ, કૌવત; દોસ્તી; જરૂર; કર, જગાત; મદદગાર, દોસ્ત, સાથી, સોબતી. Subs. A glass bangle or wristlet; power, strength; friendship; necessity; tax, toll; a helper, a friend, a companion, an associate. Per. یار

હલક, halak. ના૦ ગલું. Subs. The throat.

હલે, halê. વિ૦ ઘેલું, દેવાનું. Adj. Mad, lunatic, insane.

હેલ-કામગી, અષ-કામગી, hêl-kâmagî, aṣh-kâmagî. Yas. વિ૦ પુવિત્ર ખાહેશવાળું, પાક મુરાદવાળું. Adj. Of holy wish, of pious desire:—as in

અહેલુઈ, અષોઇ, ahêluî, aṣhôî. ના૦ અશોઈ, પરહેજગારી, સચ્ચાઈ. Subs. Purity, piety, truthfulness.

ગીરીયે, gîrîyê. ના૦ પકડવું, ધરવું. Subs. Seizing, grasping, holding:—as dastagîrîyê.

યાર્ગી, yârgî. ના૦ મદદ, યારી, દોસ્તી. Subs. Assistance, help, friendship.

હાલકી, હાલગી, hâlakî, hâlagî. વિ૦ પસવાડેલું,

મસલેલું. Adj. Moved the hand smoothly and gently; rubbed.

હાલ્ગીએ, hâlgíê. ના૦ મસલવું, મોહોર ચઢાવવો, ઘુંટવું. Subs. Rubbing, glazing, polishing, rubbing smoothly in order to polish.

હેલગી, hêlagî. See ahêluî.

ખાલી, khâlî. Nêr. વિ૦ ખાલી; ખેડયા વગરનું, વસ્યા વગરનું, આલસુ. ના૦ મોહોડા ઉપરનો તલ; મામો; પોશાક; વાવટો. Adj. Empty, vacant, uncultivated, uninhabited, sluggish. Subs. A mole (on the face); a maternal uncle; garments; a banner.

આખેર-કોસ્તે, âkhêr-kôstê. ના૦ પાછલી તરફ. Subs. The back side.

એહર-કન, êhar-kan. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ સુક્કો નસો ઉખેડી કાહાડ. V. imper. Dig up—take out dry impurities (as hair, nails, &c.). Comp. Av. + Av. Rt. (=to dig).

ખાર-કુન, khâr-kun. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ખુવાર—પાયામાલ કર; ધિક્કારવા જોગ કર. V. imper. Ruin, destroy (thou); make (him or her) contemptible.

યારે-વન, yârê-van. ના૦ મદદગારને મારનાર. Subs. One who kills a helper.

ખાર-કુનશ્ને, khâr-kunashnê. ના૦ ખુવાર—પાયામાલ કરવું, બુજાવવું. Subs. Ruining, extinguishing.

આખેર-કતુનમ, âkhêr-katrunam. ક્રિ૦ પાછો રેહું—ફરૂં. V. I remain behind, I turn back.

અખ્રે-રોદ, akhrê-rôd. See

દો-દો-રઘ-રઘ, dô-dô-ragh-ragh. સંખ્યા૦ વિ૦ ચાલીસ લાખ, ૪૦,૦૦,૦૦૦. Numer. adj. Four millions, 4,000,000.

અ-અર-ચ, a-ara-cha. Vand. VIII. સર્વ૦ કોઈ નહીં. Pron. No one.

આખેરચ, âkhêracha. ક્રિ૦ અ૦ પછવાડે—પાછલ કેમ—કાંએ! શામાટે પછવાડે? સેવટે, અંતે, આખેરે; તોપણ, તો, પછી, તે છતાં, કેમકે. વિ૦ સૌથી દુરનું. Adv. Why in the end—at length? why behind? after all, in the end; however, indeed, afterwards, notwithstanding, because. Adj. Remotest.

આહરચ, âharacha. ના૦ વસંતરૂતુ બી. Subs. Even the season of spring.

આહેર-ચ-શ, âhêr-cha-sha. ક્રિ૦ અ૦ પછવાડેથીબી તેને, પછી તેણે. Adv. Even afterwards to him; afterwards he.

આખેર-ચ-મીન, akhêr-cha-mîn. ક્રિ૦ અ૦ પછી, મોડેથી, ત્યાર પછીબી. Adv. Afterwards, late, even after that.

આખર-ચરબ, âkhar-charb. ના૦ રોજીની ફરાખી, એશ અશરત. Subs. Plenty of worldly goods, easy circumstances; pleasure.

દો-દો-રઝ, dô-dô-raz. સંખ્યા૦ વિ૦ ચારસો, ૪૦૦. Numer. adj. Four hundred, 400.

47

આખેર-જ઼ક, âkhêr-zak. ક્રિ૦ અ૦ તેની પછી, તે પછી. Adv. After him—that. = آخر ; کو = Ar. ذاك (= he, that).

દો-દો-રજ઼-એ, ચેહર-રજ઼-એ, dô-dô-raz-ê, chehar-raz-ê. સંખ્યા૦ વિ૦ ચારસો એક, ૪૦૧. Numer. adj. Four hundred and one, 401.

ખાર્જ઼મ, khârzam. ના૦ એક ગોફાનું નામ છે. Subs. The name of a cave.

દો-દો-રજ઼-રઘ, dô-dô-raz-ragh. સંખ્યા૦ વિ૦ ચારસો હજાર, ચાર લાખ, ૪,૦૦,૦૦૦. Numer. adj. Four hundred thousand, 400,000.

અ-ખેરદ, a-khêrad. વિ૦ અક્કલ વગરનો, હેમક. Adj. Deprived of judgment, stupid. Comp. Av. Per. بی خرد

આરદ, ârad. ક્રિ૦ લાવે. V. May bring.

ખેરદ, khêrad. Dînk. ના૦ અક્કલ, બુદ્ધિ. Subs. Sense, judgment. Comp. Pehl.

દારદ, dârad. ક્રિ૦ રાખે. V. May keep.

આબરતાર, âbartâr. ના૦ મોબેદોના એક પંથનું નામે છે. Subs. The name of one of the orders of Mobeds. Comp. Av. , Pehl. (See Vend. Farg. 5, paras. 57, 58.)

અ-અર્દી, a-ardî. વિ૦ ગુસ્સા—કેહેર વગરનું. Adj. Void of anger—wrath.

અ-ખેરદીતુમ, a-khêraditum. વિ૦ અંતીશય

નાદાન—બેવકુફ—મૂર્ખ. Adj. Most senseless, most imprudent—foolish. Contrast Av. [illegible]

[illegible] આર્તીનશ્ને, ârtînashnê. ના૦ પીસી નાખવું, ઘુંટી નાખવું. દલી નાખવું, મેલવી નાખવું. Subs. Act of grinding—pounding, reducing to powder, mixing up.

[illegible] એહેર-દીનશ્ને, êhêr-dînashnê. ના૦ નસાની ચીજ નાખી દેવી. Subs. Throwing any dead matter.

[illegible] ખાર્તીનશ્ને, khârtînashnê. Nêr. ના૦ પીવું; ખાવું, ખવડાવવું. Subs. Drinking; eating, feeding, furnishing provisions.

[illegible] અ-ખેરદ, a-khêrad. (See [illegible] a-khêrad.) વિ૦ અક્કલ—બુદ્ધિ વગરનું. Adj. Senseless, unwise, foolish, injudicious. (Comp. prohib. [illegible] + [illegible] = Av. [illegible] = Pâz. [illegible] = Sans. क्रतु = Per. خرد ; Av. Rt. [illegible] = to see, to examine.)

[illegible] આરદ, ârad. See [illegible] ârad.

[illegible] યારદ, yârad. ક્રિ૦ યારી—મદદ કરે. V. May assist—help.

[illegible] હેર-તન, hêr-tan. ના૦ રીમન તન, તનનો હેર નસો. Subs. An impure—polluted body; dry impurities of the body (as hair, nails, &c.).

[illegible] અ-અર્તન, a-artan. ક્રિ૦ નહીં પીસવું—દલવું. V. Not to grind, not to reduce to powder in a mill.

[illegible] એહર-તન, êhar-tan. ના૦ અપવિત્ર તન, નસાવાલું

શરીર. Subs. An impure body, a body that has become polluted by coming in contact with any dead matter.

[Pahlavi script] ખાર્પોશ્ત, khârpôsht. ના૦ સીસોલીઊં, સાહુડી. Subs. A porcupine. Per. خارپشت

[Pahlavi script] ખાર્પોર, khârpôr. See [Pahlavi script]

[Pahlavi script] આગેરફ્ત, âgêraft. ના૦ એક ગુનાહનું નામ છે. Subs. Name of a crime (*âgêrêpta*).

[Pahlavi script] હેર્પતે, hêrpatê. ના૦ હેરબદ, એરવદ, ઉસ્તાદ. Subs. A teacher, professor, master, *Herbed*. Av. [Avestan script] = Per. هربد. Comp. Pehl. [Pahlavi script]

[Pahlavi script] આખેર-મીન, âkhêr-mîn. ક્રિ૦ અ૦ પાછલથી, ત્યાંસુધી, અવાડું, મોડેથી. Adv. Afterwards, subsequently, till, late.

[Pahlavi script] આહર-મન, અંગર-મન, âhar-man, aṅgar-man. ના૦ આબાદાની ઓછી કરનાર—ઘટાડનાર, છુપો નાશ કરનાર, ખરાબ વિચાર કરનાર, માણસોને ઉલટે મારગે ચલાવનાર; હારેમન. Subs. One who decreases prosperity, the invisible destroyer, an evil-thinker; one who misdirects men; *Ahriman*, Satan. (Comp. [Pahlavi script] = Av. [Avestan script] = Pâz. [Avestan script] = Per. اهر + ة = Av. [Avestan script] = Pâz. [Avestan script] = Per. من

[Pahlavi script] હારમન, hârman. વિ૦ દલેર, મરદાનગીવાલો, બહાદુર. Adj. Brave, manly, courageous, daring.

[Pahlavi script] હેરેમના, hêrêmanâ. ના૦ હારેમન્ટી, શેતાનનાં કામો. Subs. *Ahrimanism*; Satanic deeds.

[Pahlavi] આહેર-મેન-ખુરશ્ને, âhêr-men-khurashnê. ક્રિ૦ અ૦ ખાઈ—જમી રહ્યા પછી. Adv. After eating. Comp. Per. پس از خوردن

[Pahlavi] હેરેમની, hêremaní. ના૦ હેરેમન્દી. Subs. Devilism, Satanism. Comp. Per. اهرمني

[Pahlavi] આહેર-મુદાઈ, âhêr-mudâî. ના૦ પીઠ પછવાડે ગીબત કરવી, ચુતડું કરવું, બે મોહોડે બોલવું. Subs. Tale-telling, backbiting, speaking equivocally.

[Pahlavi] આહરમોગી, અષમોગી, આહરમુઈ, આષમુઈ, âharmôgî, aṣhamôgî, âharmuî, âṣhmuî. ના૦ અશોઈને તોડવું, આશ્મોગી. Subs. Violation of purity—righteousness. Comp. Av. [Avestan] Pâz. [Pazand] (See Patit Aderbâd.)

[Pahlavi] હેરેમની, hêrêmanî. See [Pahlavi] hêrêmanî.

[Pahlavi] આહરમોગી, âharmôgî. ના૦ જુઠી સમજાવત. Subs. Misinterpretation, misconstruction. Comp. Pâz. [Pazand], Per. آشموغي

[Pahlavi] આહરમન, હેરેમન, âharman, hêrêman. See [Pahlavi] âharman.

[Pahlavi] હેરેમની, hêrêmanî. See [Pahlavi] hêrêmanî.

[Pahlavi] હેરેમન્દી, hêrêmandî. હેરેમની. Subs. Satanism, devilism, *Ahrimanism*.

[Pahlavi] હેરેમનીએ, hêrêmanîê. ના૦ હેરેમન—સેતાન—દેવને લગતું થવાની હાલત. Subs. State of being like *Ahriman*.

આહરમોઘ, આશ્મોઘ, âharmôgh, âṣhmôgh. ના૦ અશોઈને તોડનાર, જુઠું સમજાવનાર, આશ્મોઘ. Subs. One who violates—defiles purity, one who misinterprets, one who puts a false construction on anything. Av. = Per. آشموغ

આહરમોઘાન, આષમોઘાન, âharmôgân, âṣhmôgân. ના૦ અશોઈ—પવિત્રાઈને તોડનારા, રાસ્તી—સચ્ચાઈનો નાશ કરનારા. Subs. plur. Those who violate purity—moral virtues.

હારમોગાન-ચ, hârmôgân-cha. ના૦ પવિત્રાઈ—સચ્ચાઈનો નાશ કરનારાબી, આશમોગોબી. Subs. plu. Even destroyers of purity—righteousness, even Âshmoghs.

આહરમોગી, આષમોગી, âharmôgî, âṣhmôgî. ના૦ ભાવ૦ આશમોગી, આશમોગપણું. Subs. abs. Defilement of purity, violation of moral virtue. Paz. , Per. آشموغي

આહરમોગીહા, આપમોગીહા, âharmôgîhâ, âshmôgîhâ. ક્રિ૦ અ૦ અશોઈ તોડવાથી, ઉલટી ચાલથી, આશમોગીથી. Adv. In a manner to defile—violate purity—righteousness.

હારમોગીએ, hârmôgîê. See âharmôgî.

આહરમોઘ, અષરમોઘ, અષમોઘ, âharmôgh, aṣharmôgh, aṣhamôgh. ના૦ પવિત્રાઈ—સચ્ચાઈનો નાશ કરનાર, આશ્મોગ નામનો દેવ; ફ્રીતનાખોર, ફ્રીતનો ઉઠાવનાર; જુઠું બોલનાર; બે આદમીઓ વચ્ચે ટંટો કરાવનાર; અવસ્તાની

જુઠી માએની સમજાવનાર; ફરેબનો દેનાર; આપમતલબીઓ; સુખનપરવર, જાહેલ, બોહસીલું; જાણીજોઈને અસલ મતલબને ઉલટાવનાર; ફરેબ ખાનાર; આશમોઘીનાં કામને ટેકો આપનાર; સવાબનાં કામો કરીને તે ઉપર ઈમાન નહીં રાખનાર. Subs. One who destroys purity—righteousness, Âsh-mogh (the name of a Dêv); a rebel, an insurgent; a liar; one who produces disagreement between two persons; a misinterpreter of the Avastâ; a treacherous man; an impostor; a self-interested person; a self-willed man; an ignorant—unlearned man; an obstinate—stubborn person; one who intentionally perverts the meaning; one who is deceived; one who abets evil actions; one who after performing virtuous actions puts no faith in them. Av. , Per. آشموغ

આહરમોઘી, અષરમોઘી, અષમોઘી, âharmôghî, asharmôghî, ashamôghî. See âharmôghî.

આહેર-મેન-ઝક, આખેર-મેન-ઝક, âhêr-men-zak, akhêr-men-zak. ક્રિ૦ અ૦ ત્યારપછી, સેવટે, આખેરસ. Adv. In the end, after that, afterwards.

આખેર-રવી, âkhêr-ravî. ના૦ પાછલ ચાલનાર, પુઠે લાગનાર. Subs. A follower, a dependant, an adherent.

યાર-રસ, yâr-ras. ના૦ મદદગાર; મુરબ્બી. Subs. A helper, an assistant; a patron.

[illegible]

[illegible] અઈશ, aish. સર્વ૦ આએ, હરેક કોઈ. Pron. This, any, anybody.

[illegible] અએશ, aêsh. ના૦ એક જાતનું માપ—ભરત, વેંત. Subs. A kind of measure—measurement; a span. Av. [illegible] (in [illegible] = Pehl. [illegible], see Vend. Farg. 19, para. 19).

[illegible] અખા, akhâ. ના૦ અંધારૂં, તારીકી. Subs. Dark, darkness, obscurity.

[illegible] અશ, ash. Nîâ. Khûr. સર્વ૦ તે, જે. Pron. He, who.

[illegible] ખાએ, khâê. ના૦ ઈંડું. Subs. An egg. Comp. Per. خایه

[illegible] ખાહ, khâh. ના૦ ભાઈ. Subs. A brother.

[illegible] ગદા, ગદ, gadâ, gada. ના૦ એક જાતની બીમારી—માંદગી—રોગ; લુંટારો; ખુની; લશ્કર; ગુરૂજ, સોટો. Subs. A sort of sickness—disorder—disease; a plunderer; a murderer; an army; a mace of iron, copper, &c., a cudgel. Comp. Av. [illegible] = Sans. गद.

[illegible] શ્રા, shâ. ના૦ વાર, વખત, મરતબે. Subs. Time:—as [illegible] (*i.e.* one time said—recited).

[illegible] સસ-દો, sas-dô. સંખ્યા૦ વિ૦ બેઆશી, ૮૨. Numer. adj. Eighty-two, 82:—as [illegible]

[illegible] હખ, hakh. ના૦ પગનું તળિયું. Subs. The sole of a foot. Comp. Pehl. [illegible], Av. [illegible]

હોશ, hôsh. Niâ. Ât. નાo અક્કલ, બુધ્ધિ, વફુફ. Subs. Sense, understanding, intellect. Comp. Av. , , Per. هوش

અખ-અખ, akh-akh. વિo ખુશ ખુશ. Adj. Greatly pleased—satisfied.

આહી, âhî. કેવલo અવ્યo અફસોસ! હાય! અરે! Interj. Alas! Oh! O! Comp. Per. هاي

દો-દો-દો-દો, ચહર-ચહરે, dô-dô-dô-dô, chahar-chahar. સંખ્યાo વિo આઠ, ૮. Numer. adj. Eight, 8.

શાહ, shâh. નાo પાદશાહ, રાજા. Subs. A king, a monarch. Comp. Per. شاه

હાહા, hâhâ. નાo શોર, પોકાર. Subs. A loud cry, uproar. Comp. Per. هاي هوي

શાહાન, શીદાઆન, shâhân, shîdâân. Bund. નાo દેવો, સેતાનો. Subs. Devils, Dêvs, evil spirits.

અખાનાન, akhânân. નાo દુનિયાંના લોકો. Subs. The people of the world.

ખાહાને, khâhânê. નાo દોસ્તો, ભલું ચાહનારાઓ. Subs. Friends, well-wishers.

અશાન, ashân. સર્વo તેઓ, જેઓ, તેઓ કે જે. Pron. They, who, they who.

અદશાન, adashân. નાo લોકો, બીજાઓ. Subs. People, others.

આશીઆને, âshîânê. નાo પક્ષીનો માલો. Subs. A bird's nest. Per. آشيانه

દો-દો-અયુજશને, dô-dô-ayûjashnê. ના૦ ચાર જોડેલા (ઘોડા—બલદ.) Four (horses or bullocks) yoked together in a carriage. Comp. Av.

હાહાવરાન, hâhâvarân. ના૦ યમન નામનું શેહેર કે જે અરબસ્તાનમાં આવેલું છે. Subs. Yemen (in Arabia Felix).

ચહર-ચહર-રજ,* chahar-chahar-raz. સંખ્યા૦ વિ૦ આઠસો, ૮૦૦. Numer. adj. Eight hundred, 800.

અદશી, adashî. ના૦ લોક. સર્વ૦ કોઈએક. Subs. People. Pron. Somebody, some one.

અ-યાબ, a-yâb. ના૦ નહીં પામવું—હાંસલ કરવું, પેદા નહીં કરવું. Subs. Not obtaining—acquiring, not producing. Comp. Per. نا یاب

અક્ષી, akhshî. ના૦ નબલું નહીં થવું, ઓછું નહીં થવું, ખસી ન કરવું. Subs. Not becoming weak—less, not castrating.

ચહર-સે, દો-દો-દો-એ, chahar-sê, dô-dô-dô-ê. સંખ્યા૦ વિ૦ સાત, ૭. Numer. adj. Seven, 7.

આહી, âhî. ના૦ હરણ. Subs. A deer, an antelope.

ખાહશ, khâhash. ના૦ દીનના કામમાં રહીને જઈફ થવું, દીનમાં મશગુલ રહીને નાતવાન થઈ જવું. Subs. Becoming old—weak by being engaged in religious works.

અ-આસા, a-âsâ. વિ૦ ઉમેદ વગરનું, આશાભંગ, નીરાશ. Adj. Hopeless, despondent, despairing.

અએ-ગાસ, aê-gâs. ના૦ આએ ગાથા. Subs. This Gâthâ.

અ-જાહ, a-jâh. વિ૦ દબદબા—મરતબા વગરનું. Adj. Devoid of pomp—dignity.

અ-યાસ, a-yâs. વિ૦ નેકી—ખુબી—ભલાઈ વગરનું. Adj. Devoid of goodness—virtue—kindness.

દો-દો-ગાહ, dô-dô-gâh. ના૦ ચાર તખ્ત; ચાર જગ્યા; ચાર ઘેહ. Subs. Four thrones, four seats; four *Gâhs* or *Gêhs* (i.e. four different divisions of the day, which are five in number).

શાહી, shâhî. ના૦ પાદશાહી, હકુમત. Subs. The kingly office or dignity, royalty, sway, authority.

હયેયાસ, hayêyâs. ના૦ 'અહ્યા યાસા' નામની બંદગી. Subs. Name of the prayer called *Ahyâ yâçâ*. Comp. Av.

ખાહેશ, khâhêsh. ના૦ ઈચ્છા, ખાહેશ, મોરાદ. Subs. Wish, desire, intention.

દો-દો-અદશ, dô-dô-adash. ના૦ ચાર શખ્શો—પુરૂષો. Subs. Four persons.

ખાહેશ્ને, khâhêshnê. ના૦ ઈચ્છા—નઈઅત કરવી. Subs. Desiring, intending.

અ-યસ્ક, a-yaska. વિ૦ આજાર—દુઃખ વગરનું. Adj. Free from disease—affliction. Av.

અ-ખાસ્તી, a-khâstî. વિ૦ ખાહેશ—મરજી—ઈરાદા વગરનું. Adj. Having no desire, unintended.

અ-ખ્શેનીન, a-khshênîn. વિ૦ દુર્બલ—નબલું નહીં, જોરાવર, ખસી નહીં કીધેલું. Adj. Not emaciated—weak; strong, uncastrated. Comp. Av.

યાયેઝ્, yâyêz. ના૦ પરસ્તેશ કરનાર. Subs. A worshipper, an adorer.

યાઈઝ્ગી, yâizzgî. ના૦ પરસ્તેશ—પુજા કરવી. Subs. Adoration, worshipping.

આહીદ, âhíd. ક્રિ૦ લાયક થાય, ઘટેછે. V. May be fit—worthy, it becomes, it behoves.

કાહેદ, kâhêd. ક્રિ૦ ઓછું થાય. V. May lessen—decrease.

ખાહેદ, khâhêd. ક્રિ૦ ચાહે, ઈચ્છે, પસંદ કરે. V. May wish—desire, may choose.

દો-દો-દોએ-તાક, dô-dô-dôê-tâk. ના૦ સાત તાએ, સાત તાએની બરસમ, એબરસમ જે કોઈ નાવર થાય, યાને 'હેરબદી' ના દરજ્જામાં પેહેલવેહેલો દાખલ થાય તેની કીરીઆમાંજ બાંધવામાં આવેછે. Subs. Seven twigs of *Barsam* bound together (used in the *Nâvar* ceremony).

કાહીદન, kâhídan. ક્રિ૦ ઘટવું, કમી—ઓછું થવું V. To lessen, to abate, to diminish. Comp. Per. کاهیدن and کاستن.

ખાહીમ, khâhím. ક્રિ૦ હમો ચાહીએ, હમો ઈચ્છીએ છીએ. V. We may desire; we wish.

અએશ-દરાના, aêsh-darânâ. વિ૦ અએશ-નાં જેટલું લાંબું. Adj. As long as *Aêsha*. Comp. Av. (See Vend. Farg. 19, para. 19).

ચહર-સે-રજ, chahar-sê-raz. સં૦ વિ૦ સાતસો, ૭૦૦. Numer. adj. Seven hundred, 700.

અશાન, ashân. સર્વ૦ તેઓ. Pron. They.

અ-ખાવ, a-khâv. વિ૦ વગર ઉંઘ—નિદ્રાનું, જાગૃત, સાવધ. Adj. Sleepless, awake, vigilant, alive to. Comp. Pehl. , Av. (See Vend. Farg. 19, para. 20).

ગશાન, gashân. વિ૦ ફરતું. Adj. Turning, revolving.

ગેહાન, gêhân. ના૦ દુનિયાં, જગત, પૃથ્વી. Subs. The world, the earth. Comp. Pehl. Per. کیهان

અખાનાન, akhânân. See gêhân.

દો-અખાન, dô-akhân. ના૦ બંધે દુનિયાં. Subs. Both worlds.

અહાનદ, ahânad. ક્રિ૦ બાલે. V. May burn.

ખાહંદ, khâhand. ક્રિ૦ તેઓ ચાહે—ઈચ્છે; તેઓ પસંદ કરેછે. V. They may wish—desire; they choose.

ગેહાની, gêhânî. વિ૦ દુનિઆઈ. Adj. Worldly.

ગેહાને, gêhânê. ના૦ એક દુનિયાં. Subs. One world.

હખ-દ, હાઉઈ, hakhand, hâuí. વિ૦ ભુન્જેલું, પકાવેલું. Adj. Roasted or baked in the oven, cooked. Comp. Av. ; Av. Rt. = Sans. सु.

હાખ-દ, હખ-દ, હાવે, hâkhand, hakhand, hâvê. ક્રિ૦ તેઓ ભુન્જે, પકાવે—તૈયાર કરે. V. They may bake—cook—prepare.

આસાની, âsânî. ના૦ સુખ, આસાએશ, નીરાંત, સેહેલાઈ. Subs. Happiness, rest, quiet, ease, facility. Comp. Per. آسانی

હાવેશ્તી, hâvêshtî. ના૦ શાગેરદી, ચેલાપણું, શિષ્યપણું. Subs. Apprenticeship, pupilage.

અખાન, અહુન, ખાને, akhân, ahun, khánê. ના૦ આ દુનિયાં—જેહાંન—જગત; આ ઘર,—મકાન. Subs. This world—universe—earth; this house—abode—dwelling.

અ-દશ્ને, a-dashnê. વિ૦ જમણી બાજુનું નહીં, ડાબી તરફનું. Adj. Not of the right side, of the left side. Contrast Pehl.

અદશુન, અએશુન, adashun, aêshun. સર્વ૦ કોઈ, કોઈ શખ્સ; તેઓ. Pron. Any, some, any one, anybody, they.

અહાન, આહન, ahân, âhan. ના૦ લોઢું. Subs. Iron. Comp. Pehl. , Av. = Sans. अयस् Per. آهن

આંન, ân. વિ૦ પુશ્કલ, ઘણું; બહુ વચનની નિશાની, જેમકે "દેવાન." Adj. Much, considerable; sign of the plural:—as

ગઝાન, gazhân. ના૦ નાલાંઓ. Subs. Rivulets.

ગેહાંન, gêhân. ના૦ દુનિયાં, પ્રાણી, જીવજંતુ; મુલક. Subs. The world, a creature, an animal, a country, a region. Comp. Pehl.

હાઉન, hâûn. ના૦ હાવનીમ, કે જેમાં હોમ કુટે છે તે, છુંદવાની ખાંડણી—ખલ; હાવનંઘેહ. Subs. A mortar used for ceremonial purposes in pounding the Hôm, the time of *Hâvan* (from sunrise to midday).

અખાંનશ, akhânash. ના૦ તે દુનિયાં. Subs. That world, the other world.

અખાની, akhânî. વિ૦ દુનિયાંને લગતું, ઘરસંસારને લગતું. Worldly, earthly, household.

આસાની, âsânî. See âsânî.

આહન-વદાખ્ત, âhan-vadâkht. ના૦ ગરમ લોહું, પીગલેલી ધાતુ. Subs. Hot iron, melted metal. Comp. Per. آهن گداخته

આહન-વુદાખ્ત, âhan-vadâkht. See âhan-vadâkht.

અહુરાને, ahurânê. ના૦ સાહેબ, ધણી, ખોદા. Subs. A lord, master, owner, God.

અ-ખાને, a-khânê. વિ૦ ઘર વગરનું. Adj. Houseless.

આઈને, âînê. ના૦ તરેહ, રીત, રવેશ, ભાંત, ક્રિયા. Subs. Kind, sort, usage, manner, mode, rite :—as in

અખાનગુન, akhângun. ના૦ 'ડરવરામ,' એ દાડમ-

ડીની ડાંખલીના કટકાને કહેછે, કે જે પાવ મેહેલની ક્રિયામાં તથા હોમ તૈયાર કરવાના કામમાં આવેછે. Subs. A twig of the pomegranate tree, used for ceremonial purposes and in preparing the *Hôm.*

અખાનગુન, akhângun. ના૦ એક જાતનું પાણી. Subs. A kind of water.

આહંજીદન, âhanjîdan. ક્રિ૦ પીવું; ખેંચવું, તાણવું. V. To drink; to stretch. Comp. Av. Rt. (in , see Vend. Farg. 9, paras. 9 and 10), Per. آهنجیدن

અએબે-બુદી, aêbê-bûdî. ના૦ ખોરેહનું ખરાબ થઈ જવું, કીર્તિને ઝંખ પોહોંચવી. Subs. Effacement of lustre or brightness; glory sullied.

અએબે-બુદી, aêbê-bûdî. See

અએબે-બુદે, aêbê-budê. વિ૦ એબીઅલ થયલું, એબદાર બનેલું, બીગડેલું. Adj. Deformed, become ugly, spoiled.

આશુફીનીદન, âshufînîdan. ક્રિ૦ ઝઘડો ઉઠાવવો, ફેસાદ કરાવવો. V. To raise a tumult, to create a disturbance or quarrel. Comp. Per. آشفتن

અ-આસાનેહ, a-âsânêh. વિ૦ મુશકેલી ભરેલું, દુખિઆરૂં, આસાનીવાળું નહીં. Adj. Difficult, distressed, unhappy, not easy.

આસાનેહ, âsânêh. Vand. III. વિ૦ આસાની, સુખી, મુશકેલી વગરનું. Adj. Easy, happy, having no difficulty.

ગઝાગાન, gâzhâgân. ના૦ નાલાંઓ. Subs. Rivulets.

આખેઝ્, âkhêz. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ ઊઠ, ઉભો થા. V. imper. Get up, rise.

અયાવાનદ, અયાવંદ, ayâvânad, ayâvand. ક્રિ૦ તેઓ પામે, હાંસેલ કરે. V. They may obtain—acquire.

આખેઝાનદ, âkhêzând. ક્રિ૦ તે ઊઠે, ઉભો થાય; તે ઊઠશે. V. He may get up—rise, he will rise.

અયાવીવશને, ayâvîvashnê. ના૦ હાંસેલીઅત, પામવું, નફો. Subs. Act of gaining—obtaining, profit.

આખેઝીઝશ્ને, âkhêzîzashnê. ના૦ ઊઠવું, ઊઠાવવું. Subs. Act of getting up—rising; act of lifting up—raising up.

અ-આખેઝેદ, a-âkhêzêd. ક્રિ૦ તે નહીં ઊઠે. V. He may not get up.

અ-આઝેદ, a-âzêd. ક્રિ૦ લોભ નહીં કરે, લૌભઈ નહીં જએ. V. May not be avaricious; may not be allured.

અયાવેદ, ayâvêd. ક્રિ૦ મોરાદ પામે, ઈચ્છા બર આવે. V. May have the desire fulfilled.

અ-યાવેદ, a-yâvêd. ક્રિ૦ નહીં પામે—હાંસેલ કરે. V. May not acquire—obtain.

આખેઝેદ, âkhêzêd. ક્રિ૦ ઊઠે, ઉભો થાય. V. May get up—stand up.

યાવેદ, yâvêd. ક્રિ૰ પામે. May obtain—get.

આખેઝીદન, âkhêzîdan. ક્રિ૰ ઊઠવું. V. To get up, to rise.

અયાફ્ત, ayâft. ના૰ મોરાદ, ઈચ્છા, ખાહેશ. Subs. Desire, wish, inclination, coveting. Comp. Pâz.

અએબાદ, aêbâd. ના૰ યાદ, યાદદાસ્ત; અજ઼બર. Subs. Remembrance, recollection; getting by heart.

અ-દાદ, a-dâd. ના૰ જુલમ, ગેરઈનસાફ, બેદાદી. Subs. Tyranny, injustice, mismanagement.

આખ્ત, âkht. ક્રિ૰ ખેંચ્યું, તાણ્યું. V. Pulled, stretched. Per. آخت

કશીદ, kashid. ક્રિ૰ ખેંચ્યું, તાણ્યું, લંબાવ્યું. V. Pulled, stretched, prolonged.

ઘઝાદ, ghazâd. ના૰ દુધ. કૃ૰ વિ૰ દોહેલું. Subs. Milk. Partic. adj. Milked.

શાગેર્દ, shâgêrd. ના૰ ચેલો, શિષ્ય. Subs. A disciple, a pupil., Comp. Pehl. , Per. شاگرد

હિશ્ત, hisht. ક્રિ૰ છોડી દીધું, લટક્યું, ટપક્યું. V. Left off; hung loose; fell in drops (past tense). Comp. Per. هشت

હેશ્ત, hêsht. ક્રિ૰ બાહેર કાઢ્યું, ખેંચ્યું. V. Drew out, pulled.

દાસ્તાન, dâstân. ના૰ બ્યાન, વાત, દાસ્તાન. Subs. An account or description, narration.

[illegible] સીસ્તાન, sistân. ના૦ એક શેહેરનું નામ છે. Subs. Name of a city.

[illegible] ખાહદ-આવોર્દ, khâhad-âvôrd. ક્રિ૦ લાવશે. V. Will bring.

[illegible] ખાહદ-ખુફ્ત, khâhad-khuft. ક્રિ૦ સુશે, ઉંઘાશે. V. Will sleep—go to bed.

[illegible] હાતામ, hâtâm. ના૦ હાઓ, કરદાઓ, પ્રકરણો. Subs. Chapters, sections. Comp. Av. [illegible]

[illegible] ખાહદ-આમીખ્ત, khâhad-âmikht. ક્રિ૦ મેલવશે. V. Will mix.

[illegible] ખાહદ-આમુખ્ત, khâhad-âmukht. ક્રિ૦ શિખશે, શિખવશે. V. Will learn—teach, will be educated.

[illegible] આખ્તાર, âkhtâr. ના૦ ખેંચનાર, ઉપર લાવનાર. Subs. One who pulls—drags, one that brings up—pulls up.

[illegible] ખાસ્તાર, khâstâr. ના૦ ખાહેશ રાખનાર, માગનાર, અરજ કરનાર. Subs. One who desires—asks, a petitioner. Comp. Per. خواستار

[illegible] દાશ્તાર, dâshtâr. ના૦ રાખનાર. Subs. One who keeps. Comp. Pâz. [illegible]

[illegible] યશ્તાર, yashtâr. ના૦ આરાધના કરનાર, પુંજનાર, ઇજનાર. Subs. A praiser, one who offers divine honours, an adorer, a worshipper. Av. [illegible] = Sans. यष्टर्. Av. Rt. [illegible] = to worship.

[illegible] સાખ્તાર, sâkhtâr. ના૦ બનાવનાર, કરનાર, તૈયાર

કરનાર. Subs. One who makes—performs—prepares.

હાખ્તાર, hâkhtâr. ના૦ ખેંચનાર. Subs. One who pulls—draws. See âkhtâr.

અ-ગશ્તારી, a-gashtârî. વિ૦ નહીં ફરનારૂં. Adj. Not turning—moving round.

અ-યશ્તારી, a-yashtârî. વિ૦ આરાધના નહીં કીધેલું, નહીં વખાણેલું. Adj. Uninvoked, not praised.

આખ્તારી, âkhtârî. વિ૦ ઉપર લાવનારૂં, ખેંચનારૂં. Adj. Bringing up, pulling up, drawing.

દાશ્તારી, dâshtârî. વિ૦ રાખનારૂં. Adj. Keeping.

યશ્તારી, yashtârî. ઈજનારૂં, આરાધના કરતું, વખાણતું. Adj. Invoking, giving divine honours to, praising.

સાખ્તારી, sâkhtârî. વિ૦ બનાવનારૂં, કરનારૂં; તૈયાર કરતું. Adj. Forming, modelling, making; preparing.

અએબાદી, aêbâdî. ના૦ યાદ, નોંધ. Subs. Remembrance, memorandum.

ખાહદ-દાનેસ્ત, khâhad-dânêst. ક્રિ૦ જાણશે; સુજશે. V. Will know—understand; will feel.

ખાહદ-શોસ્ત, khâhad-shôst. ધોશે. V. Will wash.

અએબાદશ્ને, aêbâdashnê. ના૦ યાદ, યાદદાશ્ત;

રીસાલો, ચોપડી, કેતાબ, પુસ્તક. Subs. Remembrance, memory; an essay, a book.

અ-એબાદશ્ને, a-êbâdashnê. ના૦ યાદ ન કરવું—રાખવું, ભુલી જવું. Subs. Not remembering, forgetting.

ખાહદ-યાફ્ત, khâhad-yâft. ક્રિ૦ પામશે, મેલવશે, હાંસેલ કરશે. V. Will obtain—acquire, will be profited.

ખાહદ-બસ્ત, khâhad-bast. ક્રિ૦ બાંધશે. V. Will bind—tie.

ખાહદ-દીદ, khâhad-dîd. ક્રિ૦ જોશે. V. Will see—observe.

ખેશ્તીનદ, khêshtînad. ક્રિ૦ ઊઠે, ચાલે; પેહેલ કાઢે, આગલ ચાલે. V. May get up, may walk; may set an example, may proceed:—as in

દાશ્તીદ, dashtîd. ક્રિ૦ તમોએ રાખ્યું. V. You kept.

સાખ્તીદ, sâkhtîd. ક્રિ૦ તમોએ બનાવ્યું—તૈયાર કીધું. V. You made—prepared.

હખ્તેદ, hakhtêd. Nêrang. મરદની જાત, પુરૂષનો આલાત. Subs. The male organ.

ખાહદ-ગરદીદ, khâhad-gardîd. ક્રિ૦ ફરશે. V. Will turn—revolve—move round.

આખ્ત, âkht. ક્રિ૦ લટકાવીઉં, મેઆનમાંથી તલવાર બાહાર કાઢી, પોહોંચ્યું. V. Hung; unsheathed (a sword); reached. Comp. Per. آخت

[Pahlavi script] આયાદ, âyâd. ક્રિ૦ આવ્યો; આવો; આવજો. V. Come in, welcome! good-bye! do come again:- as [Pahlavi script]

[Pahlavi script] ખાસ્ત, ખાહદ, khâst, khâhad. ક્રિ૦ ચાહ્યું; ચાહેછે. V. Wished (past tense); wishes (pres.).

[Pahlavi script] દાશ્તે, dâshtê. ભૂ૦ કૃ૦ રાખેલું. Past partic. Kept, having kept. Comp. Pehl. [Pahlavi script]

[Pahlavi script] ખાહદ-નેહાદ, khâhad-nêhâd. ક્રિ૦ મુકશે, રાખશે. V. Will put—keep.

[Pahlavi script] હાદુખ્ત, hâdukht. ના૦ એક નુસ્કનું નામ છે; એક બંદગીનું નામ છે, કે જેને હાદુખ્ત હોમાસ્ત કરી કહેછે. Subs. The name of a Nôsk, name of a prayer called *Hâdukht-Hômâst*. Comp. Pehl. [Pahlavi script], Av. [Avestan script]

[Pahlavi script] આખ્તન, અહખ્તન, હખ્તન, હાખ્તન, âkhtan, ahakhtan, hakhtan, hâkhtan. ક્રિ૦ ખેંચવું, ખેંચાઈ આવવું; લટકાવવું, મેઆનમાંથી તલવાર બહાર કાઢવી; પોહોંચવું. V. To draw; to be drawn—pulled up; to hang, to unsheath (a sword), to reach. (see [Pahlavi script])

[Pahlavi script] આહેખ્તન, âhêkhtan. ક્રિ૦ ઈરાદો રાખવો, દરખાસ્ત કરવી; કરવાને શક્તિવાન થવું, સંભાળ લેવી, માપવું. V. To intend, to propose; to be able to perform; to take care of; to measure. Comp. Per. آهیختن (see [Pahlavi script] âkhtan, ahakhtan).

[Pahlavi script] દાશ્તન, dâshtan. ક્રિ૦ રાખવું. V. To keep. Comp. Pehl. [Pahlavi script], Per. داشتن

[Pahlavi script] યશ્તન, yashtan. ક્રિ૦ આરાધવું, ઈજવું, વખાણ

કરવી, માનવું, કબુલ કરવું, મનમાં પઢવું. V. To invoke, to praise, to adore, to worship, to recite in a very low voice. Comp. Pehl. Av. Rt. , Sans. यज् Per. يشتن

યાખ્તન, yâkhtan. ક્રિ૦ બહાર ખેંચવું, મ્યાનમાંથી તરવાર બહાર કાઢવી; મારવું; નાખવું; આશકારા કરવું; પુછવું, સવાલ કરવો. V. To pull out, to draw out, to unsheath; to strike; to throw; to make wide, to publish; to ask, to question.

યાસ-તન, yâs-tan. ના૦ નિરાશ થએલું તન, નિશ્ફલ થએલું માણસ. Subs. A broken-down constitution, a disappointed man.

શશ્તન, shashtan. ક્રિ૦ ફેંકવું, નાખવું. V. To throw, to cast.

સાખ્તન, sâkhtan. ક્રિ૦ બનાવવું, કરવું, તૈયાર કરવું. V. To do, to form, to prepare, to model. Per. ساختن

હેખ્તન, hêkhtan. ક્રિ૦ પાણી સીંપવું, નેહેર કરવી. V. To sprinkle water; to cut a canal; to water, to irrigate. Av. Rt. =Sans. सिच्. Comp. Av.

હેશ્તન, hêshtan. ક્રિ૦ ખેંચવું, તાણવું, છોડીદેવું—મેલવું. V. To pull, to stretch; to leave off.

હખ્તી, hakhtî. ના૦ પીડુ. Subs. The abdomen. Comp. Pehl. , Av. , Sans. सक्थि.

અએબાદગાર, aêbâdgâr. ના૦ યાદગાર; કેતાબ

ચોપડી, બેત, શ્લોક. Subs. Anything given as a memorial; a book; a verse, a distich. Pâz.

અએબાદગારી, aêbâdgârî. નાο યાદગારી. Subs. A remembrance—token.

દાશ્તે, dâshte. ભૂο કૃο રાખેલું. Past partic. Kept. Comp. Per. داشته

ખાહદ-કન્દ, khâhad-kand. ક્રિο ખોદશે. V. Will dig.

ખાહદ-ફરૂબોર્દ, khâhad-farubôrd. ક્રિο નીચે લઈ જશે. V. Will carry down,

અએશ્મ, ખેશ્મ, aêshma, khêshma. નાο ગુસ્સો, ક્રોધ; ગુસ્સાનો દેવ, સરોશ યજદનો દુશમન. Subs. Anger, wrath; the evil spirit of anger (the enemy of *Serosh Yazad*). Av. , Per. خشم; comp. Pehl.

આઈશ્મ, âîshm. નાο ચંદ્રમાની રોશની, ચાંદરણી. Subs. The light of the moon.

ખાહમ, khâham. ક્રિο હું ચાહુંછું—ઈચ્છુંછું. V. I wish—desire.

ખેશ્મે, khêshmê. See aêshma, khêshma.

આહામંદ, âhâmand. નાο જુઠું બોલનાર, ખોટું ઉભું કરનાર; શક, ગુમાન. વિο બદખુનિયાદ, જાત વગરનું. Subs. A liar, one who utters falsehood, a fabricator; a doubt, a suspicion. Adj. Base, ignoble, low-born.

અ-હમતાક, a-hamtâk. વિ॰ બરાબરીઉં નહીં, ભાગિયા વગરનું, બેમીસાલ, જેના જેવું બીજું નહીં. Adj. Having no equal, incomparable, having no partner. Comp. Per. بي همتا

હેશ્મતાક, hêshmatâk. વિ॰ ગુસ્સા ભરેલું, ક્રોધાયમાન. Adj. Angry, wrathful.

અ-આહેર, a-âhêr. ક્રિ॰ અ॰ પછવાડે—પુઠે—પાછલ નહીં; આગલ. Adv. Not backward,—behind; in front. Contrast Pehl. , Per. آخر

અએ-બાર, aê-bâr. ક્રિ॰ અ॰ એક મરતબે, એક વખત—વાર; એકદમ. Adv. Once, one time; at once.

અએબાર, aêbâr. ના॰ મદદ, સહાયતા, આસરો; ટેકો; દોસ્ત. Subs. Help, assistance, aid; a friend, a companion.

અખાલ, akhâl. ના॰ નકામી—નિરૂપયોગી વસ્તુ—ચીજ. Subs. A useless thing, a trifle, a thing rejected. Comp. Per. اخال

આખાલ, âkhâl. ના॰ એક શેહેરનું નામ છે, કે જેને મદીના બી કેહેછે. વિ॰ બેકાર, ચાકરી—ધંધા વગરનું. Subs. The name of a city, sometimes used for Medinâ. Adj. Out of service, unemployed.

આહાર, âhâr. ના॰ ખોરાક, ખાવાની કાંઈ ચીજ, જોહર રાખનાર ફોલાદ; સરસ, લાહી; આલુદગી, નાપાકી. વિ॰ તાતું, ગરમ. Subs. Food, eatables; steel; glue, starch; contamination, defilement. Adj. Hot, warm. Comp. Per. آهار

આહેર, âhêr. ક્રિ૦ અ૦ પછી, પાછલ, પછવાડે. Adv. Afterwards, behind, backward.

ખાહર, khâhar. ના૦ બેહેન. Subs. A sister. Comp. Av. […], Per. خواهر

અહેલુબ, ahêlub. See […] :—as […]

અ-આખેરીએ, a-âkhêrîê. વિ૦ છેવટ—છેડા—આખેરી વગરનું, વગર પરીણામ વાળું. Adj. Endless, boundless, having no limit, having no result.

અએબારાન, aêbârân. ના૦ દોસ્તો, મિત્રો, ભાઈબંધો, સનેહીઓ. Subs. Friends, companions, associates, brethren.

હયાર-ઓમન્દ, hayâr-ômand. વિ૦ મદદવાળું, મદદ કરતો. Adj. Helping, helpful.

અ-આખેરી, a-âkhêrî. ક્રિ૦ અ૦ પછાત નહીં, હરોલ. Adv. Not backward—behind, in front, ahead, in the van.

અએબારી, aêbâri. ના૦ મદદ. Subs. Assistance, help.

ખારી, khârî. ના૦ આસાની, સહેલાઈ, શાન્તી, નીરાંત. Subs. Ease, facility, easiness, calmness, quiet.

અએબારેશન-તર, aêbârêshna-tar. વિ૦ વધારે મદદ કરનારૂં, વધારે જોરાવર. Adj. More helping, more powerful.

અએબારીનેદ, aêbârînêd. ક્રિ૦ મદદ કરેછે, સહાય થાયછે. V. Assists, helps (pres.).

અએબારે, aêbârê. ના૦ સવારી. Subs. Mounting upon horseback, riding upon.

અયારદેહ, ayârdêh. ના૦ ઝંદ અવસ્તા ઉપર શરેહ—ખોલાસો. Subs. A commentary on the *Zend Avesta*.

અ-આહેર-મેન, a-âhêr-mên. ક્રિ૦ અ૦ પછી નહીં, હમણા. Adv. Not after, now.

આહરમોક-ચ, હારમોક-ચ, âharmôk-cha, hârmôk-cha. ના૦ આશમોગબી, જાણીજોઈને ખરી બાબદને ઉલટાવનારબી. Subs. Even *Ashmôgh*, even he who intentionally perverts facts.

અએ, aê. દર્શ૦ સર્વ૦ એ, આએ. સંખ્યા૦ વિ૦ એક, ૧. Demons. pron. This. Numer. adj. One, 1.

અએ, aê. See aê. ક્રિ૦ અ૦ એટલે કે, યાને તે; કેવલ૦ અ૦ અરે! ઓ! અએ! હા; ખરેખર. Adv. That is to say, viz., namely. Interj. Ah! oh! yes, ay, indeed, certainly. Per.

અએ, aê. ક્રિ૦ અ૦ ના, નહીં. ઉભયા૦ અ૦ જો કે, તોપણ, નહીંતર. Adv. No, not. Conj. Although, notwithstanding, yet, or else, otherwise.

અએ, aê. See aê.

અગ, ag. ના૦ બદ નફસ; ઘઉં. વિ૦ એકઠું, તમામ; ખરાબ, બુરું, ઓછું; કમી. ક્રિ૦ અ૦ એક બારગી; એકદમ, એક જગાએ. Subs. An evil passion; wheat. Adj. Together, entire; bad, evil; less, deficient,

falling short of. Adv. From one point of view; all at once; in one place.

અગ, ag. See … ag.

અગ, ag. See … ag.

અદ, ad. ક્રિ૦ અ૦ એટલું. Adv. Thus much, so much.

અદ, ad. ક્રિ૦ અ૦ સુધી, લગણ. સંખ્યા૦ વિ૦ એક, ૧. Adv. Till, until. Numer. adj. One, 1.

અદ, ad. See … ad.

અબ, ab. ના૦ પિતા, બાપ, મુરબ્બી. Subs. A father, a patron, a benefactor.

અયુ, યુ, ayu, yu. સંખ્યા૦ વિ૦ એક, ૧. Numer. adj. One, 1.

આ, â. Vand. III. શબ્દ૦ અ૦ તરફ, નજદીક, આગળ. Prep. Towards, near, before, close to. Av. …

આ, â. ના૦ સત્તરમાં હુસ્પારમ નુસ્કનું નામ. Subs. The name of the seventeenth Nôsk, called *Hôspâram*. Comp. Av. …

આઈ, અએ, âî, âê. કેવલ૦ અ૦ અએ! ઓ! Interj. Ah! oh! Av. …, Per. آی

આબ, âb. ના૦ પાણી; આબરૂ; ઝરો; રસ, ભીનાસ; ઝલકાટ; હીરાનું તેજ; સાફ કીધેલું પોલાદ; એક તત્વ. Subs. Water; honour, reputation; a fountain; juice, moisture; splendour; the water or lustre of a diamond; polished steel, an element. Av. … Per. آب

[illegible] દે-દો, dê-dô. સંખ્યા૰ વિ૰ ૧૨, બાર, બે અને દશ. Numer. adj. Two and ten, twelve, 12.

[illegible] યસ, yas. ના૰ ઈજવું, પુજવું, ઈશ્વરી માન આપવું. Subs. Adoring, worshipping, giving divine honours. Comp. Av. [illegible]

[illegible] ર-ર-ર, ra-ra-ra. સંખ્યા૰ વિ૰ સાઇઠ, ૬૦. Numer. adj. Sixty, 60.

[illegible] લા, lâ. ક્રિ૰ અ૰ ના, નહીં; لا નો બગડેલો આકાર. Adv. No, not; corrupt form of لا lâ.

[illegible] સક, sak. સંખ્યા૰ વિ૰ પચાસ, ૫૦. Numer. adj. Fifty, 50.

[illegible] સે, sê. સંખ્યા૰ વિ૰ ત્રણ, ૩. Numer. adj. Three, 3.

[illegible] હદ, had. વિ૰ હક, વાજબી; જુનું. ના૰ ફાયદો. Adj. Just, fair, equitable; old or ancient, of long standing. Subs. Profit, gain.

[illegible] અબા, abâ. શબ્દ૰ અ૰ સાથે. Prep. With, together with. Comp. Per. با, ب

[illegible] અયા, ayâ. કેવલ૰ અ૰ અરે! ઓ! સંભાલ! અજબ! ના૰ ઝલકાટ, રોશની. Interj. Ah! oh! take care! strange! wonderful! Subs. Splendour, light. Per. يا

[illegible] અશ, ash. સર્વ૰ તે, તેને; તેનું; તેઓ; તેઓનું. ક્રિ૰ અ૰ ત્યારે. સંખ્યા૰ વિ૰ એક. Pron. He, she, it; to him; his; they; theirs. Adv. Then. Numer. adj. One, 1. Comp. Per. اش

[illegible] અશ, ash. ના૰ આસ્માન, આકાશ. Subs. The sky, the firmament.

અશ, ash. વિ૦ ઘણું, બહુ, અતીશય, પુરતું. Adj. Much, excessive; sufficient. Comp. Av.

અશ, asha. ના૦ પવિત્રાઈ, પરહેજગારી, પાકીજગી, સચ્ચાઈ. Subs. Purity, piety, devoutness, righteousness. Comp. Av.

આદખ, âdakh. વિ૦ નેક, સારૂં, દેખામણું, સોહામણું, ઉમદા. Adj. Virtuous, good; sightly, comely; noble; rare. Comp. Per. ادخ

આદા, હયા, ખયા, âdâ, hayâ, khayâ. ના૦ જીવ, જાન, આત્મા; હથિઆર; લડાઈ. Subs. Life, vitality, the vivifying principle; an instrument, weapon; battle, war. Comp. Av.

આબા, âbâ. સર્વ૦ તેને. Pron. To him; to it.

આશ, âsh. ના૦ ખોરાક; શરાબ, દારૂ. Subs. Food, victuals; vinous or spirituous liquor.

એશ, êsh. ના૦ આંખ. Subs. The eye. Av. = Sans. अक्षि. Av. Rt. = To see.

સે-દો, sê-dô. સંખ્યા૦ વિ૦ ત્રણ અને બે, પાંચ; ૫. Numer. adj. Three and two, five, 5.

હબા, habâ. વિ૦ બેઅકલી, બેવકુફ, મૂર્ખ. ના૦ ધુળની ઝીણી રજ. Adj. Senseless, unwise, foolish, stupid. Subs. Very fine particles of dust. Comp. Per. هبا

હશ, hash. વિ૦ આપમતલબી; ખુદનુમાઈ રાખનાર. Adj. Selfish, self-interested; conceited.

હેશ, hêsh. ના૦ કીચલ, કાદવ; કચરો; મલમ; બીગાડ,

જતું. Subs. Mud, dirt, rubbish; ointment; depravity; going. Comp. Per. هیش

અ-બેશ, a-bêsh. વિ૦ ઈજા—દુશ્મની—નુકસાન—વિ- કાર વગરનું. Adj. Free from torment—enmity—harm—hatred. Comp. Av. , , (in Yasna XXIX. 3), Sans. अद्वेष.

અશા, ashâ. વિ૦ સાફ, પવિત્ર, ચોખ્ખું. Adj. Clean, clear, pure, holy.

અશા, ashâ. Nêrang. p. 42, l. 4.

આગાહ, âgâh. વિ૦ ખબરદાર, હુશિયાર, વાકેફગાર, સાવધ. Adj. Intelligent, knowing, experienced, vigilant. Per. آگاه; comp. Av. Rt. + (in , see Vend. Farg. 22, paras. 2, 9, and 15.)

આબહા, âbhâ. ના૦ પાણીઓ. Subs. Waters.

આયા, âyâ. કેવલ૦ અ૦ અએ! ઓ! અરે! Interj. Ah! oh! Comp. Per. ایا

દો-બેહેર, dô-bêhêr. ના૦ બે હીસ્સા—ભાગ. Subs. Two shares—portions.

આગાહ, âgâh. See âgâh.

અઝગેહાંન, azhgêhân. ના૦ સુસ્ત—આલસુ માણસ. Subs. A lazy—indolent fellow.

અશહબ, ashhab. ના૦ અમબર. Subs. Ambergris.

અશાએ, ashâê. ના૦ પવિત્રાઈ, પરહેજગારી, સફાઈ, સચ્ચાઈ, સાફી. Subs. Purity, cleanliness, righteousness.

અએબાદેશ્ની, aêbâdêshnî. ના૦ યાદ કરવું. Subs. Remembering.

અ-શાએસ્ત, a-shâêst. વિ૦ અઘટિત, નાલાયક. Adj. Unworthy, unbecoming.

અ-શાએસ્તીહા, a-shâêstîha. ક્રિ૦ અ૦ નાલાયક રીતે, અઘટિતપણે, અવિવેકથી. Adv. In an unworthy manner, improperly, not courteously. Pâz.

અ-શાયસ્તે, a-shâyastê. See a-shâêst.

અ-શાએદગી, a-shâêdagî. Pand. Buz. ના૦ અઘટિતપણું, નાલાયકપણું. Abstr. subs. Unworthiness, impropriety, unfitness. Contrast Per. شایستگی

અએબાદી, aêbâdî. વિ૦ મદદ—યારી કરતું; યાદદાસ્ત—નોંધ—પુસ્તકને લગતું. Adj. Helpful, assisting; pertaining to a memorandum, relating to a book.

અએબાદગી, aêbâdagî. See aêbâdî.

અએબાદગી, aêbâdagî. See aêbâdî.

અએબાદગી, aêbâdagî. See aêbâdî.

અએબાસ્તાર, અએબાદીદાર, aêbâstâr, aêbâdîdâr. ના૦ યાદી—નોંધ—યાદદાસ્ત રાખનાર, યાદ કરનાર, પુસ્તકખાનાની સંભાલ રાખનાર. Subs. One who notes down—enters in an account book, one

who keeps in mind, one who calls to remembrance ; a librarian.

અશાઈનીદાર, ashâînîdâr. ના૰ પવિત્રાઈ—અશોઈ કરનાર ; અશોઈ, પરહેજગારી. Subs. One who practises purity—righteousness ; purity, devoutness.

અશાએ, ashâê. ના૰ રવાન ; પવિત્રાઈ ; દાનાઈ ; દીન ; જેમકે = રવાનના પ્યારને માટે. Subs. Soul ; purity ; faith, religion :—as =for the love of one's soul.

અશાબે, ashâbê. કૃ૰ વિ૰ ચીરીને, ફાડીને. Part. adj. Tearing, rending, splitting.

અ-શાએદ, a-shâêd. વિ૰ નાલાયક, અઘટિત, નારવા. Adj. Unworthy, unfit, unlawful. Contrast Per. شايد

એશાએદ, êshâêd. ક્રિ૰ ઘટે, યોગ્ય થાય, લાયક થાય. વિ૰ ઘટારત, લાયક, યોગ્ય. V. May become worthy—fit, may dêserve. Adj. Worthy, suitable, deserving.

ખશીનેદ, khashinêd. ક્રિ૰ રોશન-ઝલકતું કરે. V. May make bright—glittering. Comp. Av. Rt.

અ-શાએદે, a-shâêdê. વિ૰ See a-shâêd.

અશ-અદમન, ash-adman. સર્વ૰ તેકે—જે—કેઆરે. Pron. He that, he who ; he at what time? (lit.).

અશ-દેમન, asha-dêman. ના૰ તેનું દિલ—અંતઃકરણ. Subs. His heart—conscience.

આશાગેર્દ, âshâgêrd. ના૦ ચેલો, શિષ્ય, શિખાઉ. Subs. A pupil, a disciple, a tyro.

અશાન, ashân. સર્વ૦ તેઓ; જેઓ. ના૦ છાંટ. છંટકાવ. Pron. They; who. Subs. Sprinkling, watering. Comp. Pehl.

અશોહશ, ashôhash. Ser. Hâd. ના૦ પારકી દીનની તારીફ કરવી. Subs. Praising a foreign creed or religion.

આગાહનીદન, âgâhnîdan. ક્રિ૦ ખબર કરવી, વાકેફ—અણીતું કરવું. V. To inform, to make acquainted with, to warn. Comp. Av. Rt. + , Per. آگاهانیدن, آگهانیدن

અઝ્હન, azhhan. ના૦ સુસ્ત—આલશુ માણસ, નકામું આદમી. Subs. An idle—indolent fellow, a useless person.

અશાન, એશાન, ashân, êshân. See ashân.

ઓશાન, ôshân. સર્વ૦ તેઓ, જેઓ. Pron. They, those who. Comp. Av. , Per. ایشان ، اوشان

શીદાન, shídân. ના૦ દેવો, દરૂજો. Subs. *Dêvs*, *Drujs*, evil spirits. Comp. Pehl.

હેશાન, hêshân. ના૦ છંટકાવ, છાંટવું. Subs. Sprinkling, watering. Comp. Av. Rt. ?

આશાન્તાર, âshântâr. ના૦ આશાની—સુખ ભોગવનાર. Subs. Enjoying happiness—ease.

અશહુફેદ, અશહુવેદ, ashhufêd, ashhuvêd.

ક્રિ૦ ખરાબી—નુકશાન કરે ; ઉકલે. V. May do harm —injury ; may boil, may be heated (as water).

અઈસાક, એસાક, aisâk, êsâk. ના૦ ઢોરની ઉપર બોઝો લાધવો, ઘણો બોઝો મુકવો. Subs. Laying burdens on cattle ; loading heavily.

અયાક, ayâk. ના૦ પ્યાલું ; પાણી પીવાનું કાંઈબી વાસણ ; મરતબો, કીર્તિ ; દયા ; મારગ, રસ્તો. વિ૦ પંકાયલું. Subs. A cup ; any drinking vessel ; dignity, glory ; pity, compassion ; passage, course. Adj. Illustrious. Per. ایاغ

અશાક, ઓશાક, ashâk, ôshâk. ના૦ ચાકર, નોકર, ગોલામ. Subs. A servant, an attendant, a slave.

અ-શાક, a-shâk. વિ૦ મુશકેલી વગરનું ; દુઃખ નહીં દેતું ; પીડા નહીં ખેંચનારૂં ; શક નહીં લઈ જનારૂં. Adj. Free from any difficulty ; not distressing ; not labouring under afflictions ; not doubting.

અશાગેર્દ, ashâgerd. See âshâgêrd.

આશાગેર્દ, âshâgêrd. See âshâgêrd.

અએબાદ, aêbâd. ના૦ યાદ, સ્મરણ ; બીદારી, જાગૃતી ; નકશ, ચિતાર ; દીલમાં ગોખવું ; અજબર ; પુસ્તક. Subs. Memory, remembrance ; wakefulness, vigilance ; painting, a picture; conning, committing to memory; a book.

અ-દાદ, a-dâd. વિ૦ બેઈનસાફ, ગેરવાજબી ; જુલમી. Adj. Unjust; unfair, despotic. Av. , Per. بیداد ; comp. Pehl.

અશાત, ashât. ના૦ મદદ—બચાવ કરાવવો. To have help rendered; to have defence made.

અશાદ, ashâd. ના૦ 'પાજુન' નુસ્કનું અવસ્તાનું નામ, છઠા નુસ્કનું નામ. Subs. The Avasta name of the *Pâjum* Nôsk; the name of the sixth Nôsk.

અ-શાદ, a-shâd. વિ૦ દીલગીર, ગમગીન, નાખુશ. Adj. Sorrowful, sad, displeased. Contrast Per. شاد , شادان

એશાહદ, એશહદ, eshâhad, êshhad. ના૦ મીઠાસ, ચરબ, દુધ. Subs. Sweetness, fat, milk.

ગઝાદ, gazhâd. ના૦ વેહવું, નેહેર. Subs. Flowing, a stream, a canal. Comp. Av.

અએબાદી, aêbâdî. ના૦ યાદગારી, યાદદાસ્ત, નોંધ. Subs. Memento, remembrance, memory, memorandum.

અ-સખ્તી, a-sakhtî. ના૦ કૌવત—શકિત વગરની હાલત; નબળાઈ; સખ્તિ—ગરીબી વગરની હાલત. Powerlessness, want of physical strength; weakness; freedom from hardship—indigence. Contrast Per. ساختي

અ-શાદી, a-shâdî. ના૦ નાખુશી, દલગીરી. Subs. Displeasure, sorrow. Contrast Per. شادي

અએબાદશ્ન, aêbâdashna. ના૦ યાદ રાખવું; લડવું; ચોપડી. Subs. Remembering; fighting; a book.

અએબાદશ્ની, aêbâdashnî. ના૦ યાદ દેવડા-

વવું; ખબર કરવી. Subs. Reminding; informing. See aêbâdashnî.

અએબાદશ્ને, aêbâdashnê. ના૦ પત્ર; યાદ, યાદ કરવું. Subs. A note, a letter; a memorandum, remembering.

અએબાદી, aêbâdi. ના૦ તફશીલવાર—વિગતવાર નોંધ. Subs. Detailed notes.

અએબાદીનશ્ને, aêbâdînashnê. ના૦ યાદ કરવું. Subs. Remembering.

અએબાદીનેદ, aêbâdînêd. ક્રિ૦ યાદ કરે, ગોખે. V. May remember, may con, may commit to memory.

અએબાદીનીદારી, aébâdînîdârî. ક્રિ૦ અ૦ યાદ કરવા તરીકે. Adv. By way of remembering. Pâz.

અએબાદીનીદન, aêbâdînîdan. ક્રિ૦ યાદ રાખવું. V. To remember, to recollect.

અએબાદીનન્દ, aêbâdînand. ક્રિ૦ તેઓ યાદ રાખેછે, તેઓ મનમાં લાવેછે. V. They remember—keep in mind (pres. 3rd plu.).

અએબાદ-ગર, aêbâd-gar. ના૦ યાદગારી; યાદ કરનાર, ચેતવણી આપનાર. Subs. A memento, a remembrancer.

અએબાદ-ગર-જનુનેદ, aêbâd-gar-jânunêd. ક્રિ૦ યાદગાર થાયછે; ચેતવણી આપેછે. V. Becomes a remembrancer; informs previously, hints (pres. 3rd sing.).

અએબાદે, aêbâdê. ના૦ ચોપડી, પત્ર, લેખ, યાદદાશ્ત. Subs. A book, a letter, a document, a writing; memory.

અઘે-બખ્તે, aghê-bakhtê. ના૦ બદબખ્તી, કમબખ્તી. Subs. Ill-luck, misfortune. Comp. Av.

અ-શાદ, a-shâd. See a-shâd.

અએબાદ-દાશ્તન, aêbâd-dâshtan. ક્રિ૦ યાદ—અજબર રાખવું, ધ્યાન રાખવું. V. To remember, to learn by heart, to be attentive. Comp. Per. یاد داشتن

અએબાદે, aêbâdê. ના૦ યાદદાશ્ત શક્તિ. Subs. The faculty of retention.

અશાદે, એશાદે, ashâdê, êshâdê. ના૦ બુલંદ કરવું; મ્હોટું નામ કરવું; બુલંદ આવાજે પઢવું. Subs. Exalting; making a great name; praying with a loud—full-toned voice.

અએબાદગાર, aêbâdgâr. See aêbâdê.

અએબાદગારી, aêbâdgârî. ના૦ યાદગારી, યાદદાશ્ત, કેતાબ. Subs. A memento, a remembrancer, a book.

અએબાદગી, aêbâdgî. See aêbâdgî.

અએબાદતર, aêbâdtar. વિ૦ વધારે યાદ રાખવા લાયક. Adj. More worthy to be remembered.

અશાદ-મીનશ્ની, ashâd-mînashnî. ના૦ નાખુશ દીલ, ગમગીન વિચાર. Subs. A sorrowful—discontented heart, a sad thought.

અશામ, આશામ, ashâm, âshâm. ના૦ પીનારો; થોડું ખાવું—પીવું; નહીં ખાવું—પીવું. Subs. A drinker; eating—drinking a little; not eating—drinking. Comp. Per. اشام (in شراب اشام , خون اشام)

અ-દહમાન, a-dahmân. Vand. XXII. વિ૦ અપવિત્ર, નાપાક; ભલો નહીં. Adj. Unholy, impure; not good—virtuous. Comp. Av. , Pehl.

અદબાર, અએબાર, adbâr, aêbâr. ના૦ દોસ્ત, મદદ કરનાર. Subs. A friend, a helper:—as in

અએબેહેર, aêbêhêr. ના૦ એક હિસ્સો; એક ફાએદો. Subs. One share—portion; one advantage. Comp. Per. یک بهره

અ-બેહેર, a-bêhêr. વિ૦ હિસ્સા—ભાગ વગરનું, બેનસીબ. હીણું, માઠાં ભાયગનો. Adj. Having no share, unfortunate, ill-starred. Per. بے بهره

અસ્બાર, asbâr. ના૦ ઘોડેસ્વાર, સવાર. Subs. A cavalier, a horseman. Per. اسوار , سوار

અ-સબાર, a-sabâr. વિ૦ સરદાર—વડા વગર. Adj. Having no leader—chief.

દો-બેહેર, dô-bêhêr. ના૦ બે હિસ્સા, ભાગ. Subs. Two portions—shares. Comp. Per. دو بهره

અએબારા, aêbârâ. ના૦ કૌવત, શક્તિ, તવાનાઈ; પિત્તો; બહાદુરી; ફુરસદ; દોસ્ત થવું. Subs. Power, strength, vigour; a gall-bladder; bravery; leisure; becoming a friend.

અસ્બારાન, asbârân. ના૦ સવારો, ઘોડેસ્વારનું લશ્કર. Subs. Cavaliers, troops; horse. Comp. Per. سواران

અઈબારોમન્દ, aîbârômand. વિ૦ દોસ્તી રાખનાર, યારી કરનાર. Adj. Keeping friendship, helping.

અએબારોમન્દી, aêbârômandî. વિ૦ મદદ કરતું, સહાયતાવાળું. Adj. Helping, helpful.

અએબારોમન્દી, aêbârômandî. ના૦ મદદગારી, મદદ. Subs. Helpfulness, assistance.

અએબારી, aêbârî. ના૦ સવારી, ઘોડેસવારની ટુકડી, આશરો, દોસ્તી. Subs. An equipage, retinue; a body of troops; protection, support, friendship.

અસ્બારી, asbârî. વિ૦ સેવટ આવેલું. Adj. Terminated, ended.

અઈબાર-દેહશ્ને-તર, aîbăr-dêhshnê-tar. વિ૦ વધારે મદદ—કૌવત આપનારૂં. Adj. Giving more assistance—support.

અઈબાર-દેહશ્ને, aibâr-dêhshnê. ના૦ મદદ કરવી, યારી આપવી. Subs. Helping, giving assistance.

અએબારીગશ્ની, aêbârîgashnî. ના૦ કુશ્તી બાંધવી. Subs. Girding up the *Khushti* round the waist.

અએબારીસ્તન, aêbârîstan. ક્રિ૰ યારી—મદદ કરવી. V. To assist, to help.

અએબાર-શમે, aebâr-shamê. ના૰ નેક નામ, નેક કામ. Subs. A good name, a virtuous deed.

અએબાર-જામતુન, aêbâr-jâmtun. ના૰ યારીએ પોંહોંચનાર, મદદગાર. Subs. A helper, one who assists.

અઈબારસ્તન, aibârastan. ક્રિ૰ શકવું; દસ્તદરાજી કરવી, મારામારી કરવી; સારી નીતિની વાત મનમાં ઠસાવવી; સારી કેલવણી આપવી. V. To be able; to quarrel, to fight; to inculcate good morals; to educate well. Comp. Per. یارستن

અઈબારીનાક, aíbârînâk. વિ૰ મદદ કરતું. Adj. Helping.

અએબાર-બુદન, aêbâr-budan. ક્રિ૰ મદદ લઈ જવી—કરવી. V. To give assistance.

અ-બેહેરેનીદન, a-bêhêrênídan. ક્રિ૰ ભાગ્યશાલી નહીં થવું; કોઈને માઠા ભાગ્યવાલું કરવું. V. Not to be fortunate; to render—make one unlucky—unfortunate.

અએબારીદન, aêbârídan. ક્રિ૰ મદદગાર થવું. V. To become a helper. Comp. Per. یاریدن, یاري‌کردن ، یاري‌دادن

અએબાર-બરશની, aêbâr-barashnî. ના૰ યારી કરવી, સીફારશ—ભલામણ કરવી. Subs. Hold-

ing out a helping hand ; recommending, speaking well of.

અએબારવન્દી, aêbârvandî. વિ૦ મદદ—યારી મેલવનારૂં. Adj. Getting help—assistance.

અએબારોમન્દ, aêbârômand. વિ૦ મદદ કરતું, યારીવાલું. Adj. Assisting, helpful.

અએબારક, aêbârak. ના૦ બાયડીના પેટમાં બચ્ચું રહેવાની જગા. Subs. The womb, matrix.

અએબારગી, aêbâragî. See aêbârbarashnî.

અએબારગી, âebâragî. See aêbârâ.

આશારકશ, âshârkash. ના૦ તે ખુશી ભોગવનારૂં. Subs. He—enjoying pleasure (lit.).

અએબારદ, aêbârad. ક્રિ૦ શકેછે, તેનાથી બનીશકે છે. V. Is able ; is within one's means.

અશિ, ashi. ના૦ ચીજ, વસ્તુ, ખમીર. Subs. A thing, an article ; leaven.

આદાઈ, âdâi. વિ૦ જાન—જીવ—હયાતીને લગતું. Adj. Pertaining to life—existence.

આદા-એ, âdâ-ê. ના૦ એક જીવ—આત્મા. Subs. One soul. Comp. Av. (in)

સેશ, sêsh. વિ૦ છ, ૬. Numer. adj. Six, 6.

અ-ગદ, અ-ગાદેહ, a-gada, a-gâdêh. વિ૦ માંદગી—આજાર વગરનું. Adj. Free from sickness—disease.

અઝી, azî. ના૦ કામ; કાંઈ ચીજ; મરવતનો ધણી. Subs. Doing, a work; anything; a faithful—grateful person.

અ-દેહી, અ-દેહેશ, a-dêhî, a-dêhêsh. ના૦ નહીં આપવું. Subs. Not giving.

આદાઈ, âdâî. See âdâî.

અ-દેહી, âdêhî. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ તું આપ. V. imper. Give thou.

આદાઈહા, âdâîhâ. ક્રિ૦ અ૦ જીંદગી આપે એવી રીતે. Adv. In such a manner as to give life.

અશગેહાની, ashgêhânî. ના૦ આલશાઈ, સુસ્તી. Subs. Indolence, laziness.

અશગહાનશ, ashgahânash. ના૦ કાહેલી—સુસ્તી કરનાર; એક દેવનું નામ છે, કે જે શેહરેવર અમશાસ્પંદનો ઉલટો છે. Subs. An idler, a sluggard; the name of a demon opposed to *Shaharêvar Amshâspand.*

અએબઘહાન, aêbaghahân. ના૦ "એવીઅંઘહન"; પાવ મેહેલની ક્રિયામાં બરસમ બાંધવાને માટે ખજુરીની પાતરીના ૭ તાર કાહાડીને તે ૭ તારને સાથે ગુંથવામાં આવેછે તેને "એવીઅંઘહન" કરીને કેહેછે; કુસ્તી. Subs. The *Aêvyanghahan;* the seven threads, drawn from a date-tree leaf and twisted together, which are used in higher religious ceremonies in binding the *Barsom*, are called the Aêvyanghahan; *Khushti;* a sacred girdle worn by a Zoroastrian round the waist.

અશગહાન, ashgahân. ના૰ આળસુ માણસ, નકામો પુરૂષ. Subs. An idle fellow, a useless person.

શેશ-સે, shêsh-sê. સંખ્યા૰ વિ૰ છ અને ત્રણ ઈ-આને નવ, ૯. Numer. adj. Six and three=nine, 9.

અયાશશ્ને, આયાદાશને, ayâshashnê, âyâdâshnê. ના૰ યારી કરવી; હમશરીક—સાથી થવું; બારી આંખે જોવું. Subs. Assisting, becoming a partner; squinting, looking askance.

અ-બખ્શશ્ને, a-bakhshashnê. ના૰ નહીં બખશવું, માફ નહીં કરવું, જવા નહીં દેવું. Subs. Not bestowing, not pardoning; not passing over—excusing (a fault).

અશી-આશ્ને, ashí-âshnê. ના૰ આંખના ખુણાથી નેધાહ કરવી, બારી નજરે જોવું; આંખનું ખુણું. Subs. Seeing obliquely, looking askance; the corner of the eye.

એશબાશને, êshbâshnê. See ashíâshnê.

અએબગાએશ્ની, aêbagâêshnî. ના૰ પેહેરણ; પેહેરવું. Subs. A sort of shirt or frock; putting on clothes.

શેશ-સે-ગરેસ, shêsh-sê-garês. ના૰ નવ ગાંઠ; નવગર; એ એક બરસનુંમ દેવાનું આલાત છે; એક નવ ગાંઠની લાકડી સાથે ચમચો બાંધવાથી તેને "નવગર" કહેછે, એથી બરસનુંમ લેનારને નેરંગદીન, ખાક—રેતી તથા આવ આપવામાં આવેછે. Subs. Nine knots (lit.); *Navgar*, an instrument used whilst administering the *Barshnoom*. A stick of nine knots to which a spoon

is tied is called the *Navgar.* The person who undergoes the *Barshnoom* ceremony is made to take the *Nirengdin*, ashes or sand and water with this *Navgar.*

[Pahlavi] આદા—ગયોમર્દ, âdâ-gayômard. ના० ગયોમરદનો જીવ—આત્મા. Subs. The soul of *Gayômard.*

[Pahlavi] અ-દખ્શેદ, a-dakhshêd. ક્રિ० નહીં દેખાડે. V. May not show. Comp. Av. Rt. [Avestan], Sans. दिश्.

[Pahlavi] આ-દખ્શેદ, â-dakhshêd. ક્રિ० દેખાડે. V. May show.

[Pahlavi] અ-દાદાની, a-dâdânî. વિ० ઠરવેલા કાયદા—રસમ મુજબ નહીં; નીલાજરૂં. Adj. Not according to established principles—rules—customs; indecent, indecorous.

[Pahlavi] અ-દેહેશની, a-dêhêshnî. વિ० વગર આબરૂ—ઈજતનું; વગર હાંસેલનું. Adj. Dishonourable; void of profit—gain. Contrast Per. دهش

[Pahlavi] અશગાનશ, ashgânash. ના० આલસાઈ—સુસ્તીનો દરૂજ. Subs. The *daruj* of indolence—sloth.

[Pahlavi] એ-દેહેશની, ê-dêhêshnî. ના० આએ પેદાએશ—આબાદાની. Subs. This creation—prosperity.

[Pahlavi] અજહેશની, ajahêshnî. ના० ચુગલી કરનાર, ચાડીઓ, નિંદાખોર. Subs. A tell-tale, a slanderer, a reviler.

[Pahlavi] અશગહનીજ, અશગાનીજ, ashgahaníz, ashgâníz. ના० આલશાઈ, સુસ્તી. Subs. Indolence, laziness, sloth.

આબાદાનીદન, âbâdânídan. ક્રિ૰ તારીફ—વખાણ કરવી, દુવા પઢવી—કરવી; વખણાયલું થવું; કોઈ જગાને વસવા લાએક કરવી; આબાદ કરવું. V. To praise, to bless; to be famous; to make a place habitable; to make prosperous—populous. Comp. Per. آبادان کردن

અઝ્ગાન, azgân. See azêgêhên.

અશ્યાન, આશ્યાન, ashyân, âshyân. ના૰ પક્ષીનો માળો, ઘરનું છાપરૂં. Subs. A bird's nest; the roof of a house.

અશશ્વંગ, ashashvang. ના૰ મહીનાના ૨૫ મા રોજનું નામ; અરશેશ્વંગ ફરેશ્તો, લક્ષ્મી, દોલત. Subs. The 25th day of every month; name of an angel; wealth, riches. Av.

અશી-વાંગ, ashî-vâng. ના૰ ભલી અશોઈ—પવિત્રાઈ. Subs. Good purity—righteousness.

અએ-આહનજશ્ની, aê-âhanjashnî. કૃ૰ ના૰ યાને કાઢીને—બહાર ખેંચીને. Partic. subs. That is drawing—pulling out (lit.).

અ-દખ્શક, a-dakhshak. વિ૰ કાંઈબી ખાસપણાંની નિશાન વગર, આબાંદાની વગરનું; નારાજી. Adj. Having no peculiarity—mark, not thriving—flourishing; displeased, dissatisfied. Contrast Av.

અદાશ્ત, adâsht. ક્રિ૰ રાખ્યું, રેહેવા દીધું. V. Kept, allowed to remain (past tense).

અશ્યાદ, ashyâd. ક્રિ૰ ચાલે, જાય. V. May go—walk—move.

આશ્યાદ, âshyâd. ના૦ રોટલી. Subs. Bread.

ગઝાદ, gazhâd. See gazâd.

અ-દાશ્તાર, a-dâshtâr. ના૦ નહીં રાખનાર. Subs. One who does not keep.

અ-દાશ્તન, a-dâshtan. ક્રિ૦ નહીં રાખવું; રાખવાથી પાછું રેહેવું. Not to keep, to abstain from keeping. Contrast Per. داشتن

ક્ષીઆદનદ, khshîâdanad. ક્રિ૦ તેઓ ખુશી—મોજમજાહ ભોગવે છે. V. They enjoy pleasure, they regale themselves.

અશેમ, ashêm. ના૦ see ashêm.

અ-ગાસ, a-gâs. વિ૦ કવખત, તકસરનું નહીં. Adj. Untimely, unseasonable. Per. بیگاه

અદાસ, adâs. ના૦ ખુશકી, જમીન, સુકી મીટી. Subs. Dry land, ground, dry earth.

આગાહ, âgâh. See âgâh.

અગાએશ, agâêsh. ના૦ બુરો શખ્સ; દેવ. Subs. A bad man, a devil; a *Dêv*.

અદાઈયે, adâiyê. વિ૦ જીવ—આત્માને લગતું. Adj. Pertaining to life—soul.

અ-યાસા, a-yâsâ. વિ૦ આશા—ઉમેદ વગરનું; નાઉમેદ થયલો. Adj. Destitute of hope; disappointed.

આદાએશ, âdâêsh. ના૦ પેલો જીવ; તેનો આત્મા. Subs. That life; his soul.

આદેહી, âdêhî. વિ૦ આએ ગામ—શેહેરને લગતું. Adj. Relating to this village—city. Pâz.

ખશીશ, khashish. નાo જીઆદતી, વૃદ્ધિ, વધારો. Subs. Increase, growth, augmentation.

અશગેહાંની, ashgêhânî નાo કાહેલી, સુસ્તી, આલશાઈ. Subs. Indolence, sloth, laziness. Pâz.

અશગેહાંનીહા, ashgêhânihâ. ક્રિo અo આલશાઈથી, સુસ્તપણે, કાહેલીથી. Adv. Lazily, indolently, sluggishly.

અશગેહાંની, ashgêhânî. See ashgêhânî.

અશગેહાંની, ashgêhânî. વિo આલશાઈને લગતું. Adj. Pertaining to indolence—idleness.

આદાઈગાન, âdâigân. નાo આએ શેહેરના લોકો. Subs. The people of this city.

અ-દેહેશ્ની, a-dêhêshnî. નાo નહીં આપવું—પેદા કરવું. Subs. Not giving—creating.

અશગેહની, ashgêhnî. See ashgêhânî.

અ-દેહેશ્નીગી, a-dêheshnigî. See adêhêshnî.

આદાઈગાને, âdâigânê. નાo આએ ગામનું—શેહેરનું. Adj. Of this village—city.

અ-દાઈગાને, a-dâigânê. See âdâigânê.

આદહિગાન-ચે, âdahigân-chê. નાo આએ ગામ—શેહેરના લોકોબી. Subs. Even the people of this village—city.

શેશ-ગામ, shêsh-gâm. ના૦ છ કદમ—પગલાં. Subs. Six paces—steps. Comp. Av. , Per. شش گام

આગાહી, âgâhî. ના૦ વાકેફી, ખબરદારી, આગાહી; વકુફ. Subs. Skilfulness, expertness, knowledge, information. Per. آگهي

આગાહીદાર, âgâhîdâr. વિ૦ ખબર—વાકેફી—આગાહી—રાખનાર. Adj. Intelligent, knowing, conversant with. Comp. Per. آگاهدار, آگاه

અ-દાએશની, a-dâêshnî. See a-dêhêshnîgî.

અ-દેહેશની, a-dêhêshnî. See a-dêhêshnî.

અયાસશ્ને, ayâsashnê. ના૦ આવવું. Subs. Coming.

આગાહીદાર, âgâhîdâr. See âgâhîdâr.

અએબાદગી, aêbâdagî. See aêbâdî.

અએબીદીગી, અએબાદગી, aêbîdigî, aêbâdagî. ના૦ મદદ, યારી. Subs. Help, succour.

અ-દાદસ્તાન, a-dâdastân. ના૦ બેદાદી, જુલમ; નાખુશી; ભાગિઓ નહીં થવું; ફતવો; હોકમ; મત; વિચાર. Subs. Injustice, tyranny; displeasure; not entering into partnership; a judicial or religious decree; a command; opinion, judgment.

અયાસેરેમ, ayâsêrêm. ના૦ ચોથા ગાહમ્બારનું નામ.

Subs. Name of the 4th Gâhâmbâr. Comp. Av.

અયાસે, અયાસેહ, ayâsê, ayâsêh. ના૦ ખાહેશ, ઈચ્છા, શોખ; શોધ. Subs. Wish, desire, liking, fondness; search. Comp. Av. Rt.

અયાસે, ayâsê. See ayâsê.

અએવ્યાસ્ત, aêvyâst. ના૦ કુસ્તી; પેહેરણ; પેહેરવું. Subs. *Kushtî*; the sacred girdle tied by a Zoroastrian round his waist; a sort of shirt or frock; putting on clothes. Av.

અએબેગદ, aêbêgad. See aêbêgad.

આબ-ખસ્ત, âb-khast. ના૦ ખાટો મેવો, ઉતરી ગયલો મેવો. Subs. A sour—insipid fruit.

અ-દાસ્તાન, a-dâstân. વિ૦ કથા--બયાંન વગરનું. Adj. Having no narration—description. Contrast Per. داستان

અએબેગદ, aêbêgad. See aêbêgad.

અશેમ, ashêm. ના૦ એક બંદગીનું નામ; શવાબ, પવિત્રાઈ, નેકી. Subs. Name of a prayer; righteousness, piety, purity, virtue. Av.

આદા-ગીર, ખયાગીર, adâ-gir, khâyâ-gir. વિ૦ આત્માને પકડનાર. Adj. Laying hold of the soul—life.

અયાસ્રેમ, અયાથ્રેમ, ayâsrêm, ayâthrêm. See ayâsêrêm.

અયાસ્રેમી, ayâsrêmî. વિ૦ અયાશ્રેમ—ચોથા ગાહમ્બારને લગતું. Adj. Pertaining to the 4th Gâhâmbâr (*Ayâthrema*).

અયાસ્રમ, ayâsram. ના૦ See, ayâsrêm.

આઈન, âîn. ના૦ રીત, રેવાજ, કાયદો, કાનુન, ક્રિયા; રોનક. Subs. A usage, mode, law, canon, rite; elegance, grace. Comp. Per. آئین

આઈએન, âîên. ના૦ લોઢું. Subs. Iron.

ખશીન, khashîn. ના૦ સીહાઈ, કાલો રંગ; ઉંચો આસ્માની રંગ. Subs. Ink, black colour; a rich cerulean colour. Per. خشین

ખશીનાક, khashînâk. વિ૦ શીઆહી ભરેલું. Adj. Full of darkness (lit.), dark.

અશીનીન, ashinîn. વિ૦ નાખુશ થયલું. Adj. Dissatisfied, displeased.

આહીનીન, âkínîn. વિ૦ લોઢાનું, લોઢાને લગતું. Adj. Made of iron, pertaining to iron, iron.

આઈનેદ, આઈન-દદ, âînêd, âîn-dad. ક્રિ૦ રોનક—શોભા આપે. V. May give beauty, may grace, may adorn.

ખશીનેદ, khashînêd. ક્રિ૦ રોશન—ઝલકતું કરે. V. May illumine; may make bright.

અઝગન, azhgan. See azhgêhân.

અશગુન, ashgun. ક્રિ૦ અ૦ એ રવેશે—રીતે—પ્રમાણે.

ના૦ આસ્માની રંગ. Adv. In this manner—way. Subs. Sky-colour.

અશાન, ashân. સર્વ૦ તેઓ, જેઓ. Pron. They, who.

અશીન, ashîn. વિ૦ આસ્માની ; આસ્માનની માફક. ના૦ બાવરચી. Adj. Blue; like the sky. Subs. A cook.

આઈનશ્ન, âînashna. ના૦ રોનકદાર કરવું. Subs. Making elegant—graceful.

અ-દાબુનશ્ને, a-dâbunashnê. ના૦ નહીં આપવું. Subs. Not giving.

અશીન-ગુની, ashîn-gûnî. વિ૦ આસ્માની રંગનું. Adj. Sky-coloured, azure.

સે-અએવક, sê-aêvak. સંખ્યા૦ વિ૦ ત્રીજો હિસ્સો, એક તૃતિયાંશ, ⅓. Numer. adj. One-third; a third part. Comp. Per. سیک

અએ-અએવક-ચ, aê-aêvak-cha. ક્રિ૦ અ૦ આએ એકબી. Adv. Even this one (lit.).

અશક, ashak. ના૦ કતરો, આંસું. Subs. A drop, a tear. Comp. Per. اشک

અશીક, ashîk. વિ૦ નાકૌવત, કમજોર, નબળું. Adj. Powerless, weak, feeble.

આદહીગાન, âdahîgân. ના૦ આએ મકાન—શેહેર—જેહાનમાં રેહેનારા. Subs. The inhabitants of this village—city—world.

આશીહે, âshîhê. ના૦ ઘોડાનો ખંખાર. Subs. The neighing of a horse.

ખશીચ, khashîch. વિ॰ લાયક, ઘટતું, સજાવાર. Adj. Worthy, fit, deserving.

અએબેગદ, અએબ-ગદ, aêbêgad, aêb-gad. ના॰ હેરેમનના નામો મધેનું એક નામ; નુકશાન કરનાર, ફીતને અંગેજ; જાતે બદકાર. Subs. One of the names of *Ahriman;* one who does harm; a seditious man; an evil-doer.

અ-શીદ, a-shîd. ના॰ ખરાબ દવા. વિ॰ બેશરમ; લજ્જા વગરનો; ચલકતું—ખોલ્લું નહીં. Subs. A bad medicine. Adj. Shameless, immodest; not shining—clear. Contrast Per. شید

આઈએદ, âîêd. ક્રિ॰ આવે. V. May come.

આદા-દદ, âdâ-dad. ક્રિ॰ જાન આપ્યો—જાન પેદા કીધો. V. Gave life; created—animated the soul.

અએબગદી, aêbagadî. ના॰ દુશ્મની; એબ. Subs. Enmity; blemish, vice.

અ-શીદિહેદ, a-shîdêhêd. ક્રિ॰ નહીં મજબુત—મક્કમ હોએ, નહીં સ્થીર હોએ. V. May not be strong—firm—steady.

ખશીદન, khashîdan. ક્રિ॰ ચાવવું. V. To grind with the teeth, to masticate.

ઓશેદર, ôshêdar. ના॰ હોશેદર નામનો પેગમબર કે જે હવે પછી થનાર છે. Subs. The prophet to come under the name of *Hoshêdar.*

ક્ષથ્રેમચાએ, khshathrêmchââ. ના॰ એક નુસ્કનું નામ છે, કે જેને "ન્યાદુમ" કરી કહે છે. Subs. Name of a Nôsk called in Pehlvi *Nyâdum.*

tenth day of every month; the eighth month of every year; Scorpio (the eighth sign of the zodiac). Per. آبان

આશો, âshô. ના૦ શોર, ફીતનો, ગભરાટ. Subs. Commotion, tumult, revolt, confusion. Corrupt form of Comp. Per. آشوب

અશ્ના, આશ્ના, ashnâ, âshnâ. ના૦ દોસ્ત, સોબતી, ઓળખીતું; તારીફ; તરવું; તરનાર. વિ૦ જાહેર, દેખીતું. Subs. A friend, a comrade, an acquaintance; praise; swimming; a swimmer. Adj. Public, manifest, clear. Comp. Per. آشنا

અ-શનાએશ્ની, a-shanâêshnî. ના૦ નાખુશી, અસુખી હાલત. Subs. Displeasure; an unhappy state.

અ-શનાશ્ને, a-shanâshnê. See a-shanâishî.

અ-શનાખ્ત, a-shanâkht. વિ૦ અજાણ્યું, ઓળખાણ વગરનું. Adj. Unknown, unacquainted. Per. ناشناخت

અશ્નાબ, ashnâb. ના૦ તરનારો. Subs. A swimmer. Comp. Per. اشنا

અશ્વાશ, ashvâsh. વિ૦ ધોયા વગરનું, મેલું. Adj. Unwashed, dirty.

ખશ્વેશ, khashvêsh. સં૦ વિ૦ ૬, છ. Numer. adj. Six, 6. Comp. Pehl.

અ-શનાશ્ને, a-shanâshnê. See ashanâêshnî.

અ-શનાસેદ, a-shanâsêd. ક્રિ૦ નહીં પીછાણે—

ઓળખે. V. May not know—recognize. Comp. Per. نشناسد

[illegible] અશવહિશ્ત, ashavahasht. ના૦ ત્રીજા રોજનું અને વરસના બીજા મહીનાનું નામ; સઉથી સરસ પવિત્રાઈ, સઉથી ઊંચું બેહેશ્ત; ફરેસ્તાનું નામ છે કે જેને અરદીબેહેશ્ત અમશાસ્પંદ કરી કહેછે. Subs. The third day of every month; the second month of every year; the best purity—righteousness; the highest heaven; name of an angel called *Ardibêhêsht Amshâspand*. Av. [illegible]

[illegible] અશવહિશ્ત, ashavahashta. See [illegible] ashavahasht.

[illegible] અશવહેશ્તચ, ashavahêshtacha. ના૦ અરદીબેહેશ્તભી. Subs. Even *Ardibêhêsht.*

[illegible] ખશ્વેશ-માસાન, khashvêsh-mâsân. ના૦ છ માસ—મહીના—માહ. Subs. Six months.

[illegible] અ-શ્વાશ-માનશ્ને, a-shvâsh-mânashnê. ના૦ ધોયા વગર—સાફ કર્યા વગર રાખવું; મેલું રાખવું. Subs. Keeping unwashed—uncleaned, keeping dirty.

[illegible] અશ્વાશ-માન્દને, ashvâsh-mândanê. See [illegible] a-shvâsh-mânashnê.

[illegible] અશ્વાશમકશ્ને, ashvâshmakashnê. ના૦ વસ્ત્ર—કપડાં ચાક કરવાં—ફાડવાં; લુગડાંને ટુકડે ટુકડા કરી જુને દખ્મે નાખવું; ચાક કરવું; ફાડીને ટુકડા કરવા. Subs. Tearing clothes into pieces; tearing clothes to tatters and throwing them into old *Dakhmas*; tearing to tatters.

ખશ્વાશમકશ્ને, khashvâshmakashnê. ના૦ જુનું દુખ્મું, અસલી—પુરાણી ઘોર—કબરસ્થાન. Subs. An old *Dakhma*; an old grave—burial-ground.

અશ્વાશમકશ્ને, ashvâshmakashnê. See ashvâshmakashnê.

ખશ્વશ-મહીઆન, khashvash-mahíân. ના૦ છ મહીના સુધી—લગણ. Subs. Till six months.

અશ-વહીશ્ત, asha-vahíshta. See ashavahasht.

અ-શનાઈનીદારી, a-shanâînídârí. વિ૦ નાખુશ કરનારૂં; દલગીર—શોકાતુર કરે એવું. Adj. Displeasing; causing grief—sorrow.

અ-શનાઈનીદન, a-shanâînídan. ક્રિ૦ નાખુશ—દલગીર—ઉદાસ થવું. V. To be displeased, to be sorry—sad.

અ-શનાસગી, a-shanâsagî. ના૦ ઓળખાણ—પીછાન વગરની હાલત. Subs. Want of acquaintance—familiarity.

આશ્નાઈદ, âshnâíd. ક્રિ૦ ઓળખ્યું, જાણ્યું. V. Knew, became acquainted with (past tense).

અ-શનાઈદન, અ-શનાસ્તન, a-shanâídan, a-shanâstan. ક્રિ૦ એબ—ગીબત—બદગોઈ કરવી. V. To slander, to backbite, to find fault with.

આશ્નાઈદન, âshnâídan. ક્રિ૦ આશકારા—જાહેર થવું; ઓળખાણ—પીછાન થવી; તરવું. V. To become public; to be known far and wide; to be acquainted with, to form friendship; to swim.

اشنان અશ્નાન, ઓશ્નાન, ashnân, ôshnân. ના૦ એક જાતનું ઘાસ; ખાર. Subs. A kind of grass; alkali. Comp. Per. اشنان

ادانا اદાનાક, a-dânák. વિ૦ દાનાવ—હુશિયાર નહીં તે, અજ્ઞાન, નાદાન. Adj. Unwise, unintelligent, ignorant, unlearned. Contrast Per. دانا

آشناک આશ્નાક, âshnâk. See اشنا ashnâ. ના૦ તરવાનો હુન્નર; તરવું. Subs. Art of swimming; swimming.

آشناه આશ્નાહ, âshnâh. ના૦ તારીફ કરનાર; પીછાન, ઓળખાણ; તરવું. વિ૦ ઉદ્યોગી, મહેનતુ; ચપલ, ચાલાક, ચંચલ; જાહેર, આશકારા. Subs. One who praises; acquaintance, familiarity; swimming. Adj. Industrious, active, brisk; public, manifest.

اداناگان અ-દાનાગાન, a-dânâgân. ના૦ નાદાનો, મૂરખો, બેઅક્કલીઓ. Subs. Ignorant persons, fools, senseless men. Contrast Per. دانایان

اشوهگان અશોહગાન, ashôhgân. ના૦ અશો લોકો. Subs. Pious—righteous men.

آشناکان આશ્નાકાન, âshnâkân. ના૦ જાહેર લોકો; દોસ્તો, સોબતીઓ. Subs. The public; friends, comrades. Comp. Per. آشنایان

آشناکیهد આશ્નાકીહેદ, âshnâkíhêd. ક્રિ૦ જાહેર કરે, માલુમ પડે. V. May make known, may publish; may come to one's knowledge.

آشناکتر આશ્નાક-તર, âshnâk-tar. વિ૦ વધારે જાહેર—આશકારા—પ્રખ્યાત. Adj. More public—known—renowned.

અશ્વાર, ashvâr. ના૦ સવાર, ઘોડા ઉપર સવારી કરનાર. Subs. A trooper; a rider.

અ-શુદ, a-shud. વિ૦ ભુખ વગરનું, ધરાયલું. Adj. Having no hunger, satisfied, satiated. Contrast Av. , Sans. क्षुधा.

અશો-એ, ashô-ê. ના૦ એક અશો—પરહેજગાર (પુરૂષ). Subs. A pious—righteous (person).

આશુબ, આશોબ, âshûb, âshôb. ના૦ ફીતનો, પોકાર, શોર, ગભરાટ. Subs. Revolt, tumult, uproar, a loud cry, confusion. Per. آشوب

ખશન્ગ, khashang. ના૦ હીરામણ; દાહામ, દાઘ; ગરમ લોઢાંથી દઝાડવું; પાહાડની દામન. Subs. A paroquet; a brand, a scar, a stain; burning with a hot iron; the foot or declivity of a mountain. Comp. Per. خشنگ

આયાની, âyânî. ના૦ વૃદ્ધિ, વધારો, આવક. Subs. Increase, addition, income.

અશોઈહા, ashôihâ. ક્રિ૦ અ૦ અશોઈ—પવિત્રાઈથી, સચ્ચાઈની રીતે. Adv. Piously, purely, righteously.

અશોદેહશ, ashôdêhash. ના૦ અશો (માણસ) ને કાંઈ આપવું. Subs. Giving something to a pious—righteous person. Comp. Pâz. +

અશો-દેહેશ્ની, ashô-dêhêshnî. ના૦ પવિત્રપેદાએશ. Subs. Pure creation.

આબાન-ગાસ, âbân-gâs. ના૦ ફરવરદીન મહીનાના આવાં રોજને કહેછે. Subs. The tenth or Abân

day of the month of Farvardin is called *Abân-gâs*.

અ-દાનશ્ન, a-dânashna. ક્રિ૦ અ૦ અંજાણપણે, નહીં—વગર જાણ્વે. Adv. Unknowingly. Comp. Per. بيدانشي

અ-દાનશ્ની, a-dânashnî. વિ૦ નહીં જાણીતું. Adj. Not knowing.

અશો-દાદ, ashô-dâd. ના૦ પવિત્ર—રાસ્ત પુરૂષોને બક્ષેશ આપવી; વાજબી ઈનસાફ. Subs. Something given in charity to pious—righteous persons; fair justice. Pâz.

અશો-દાદહા, ashô-dâdhâ. Plural of âshô-dâd, which see.

ખશવશ-મહયાન, khashvash-mahyân. See khashvash-mahîyân.

અશોઈ, ashôî. ના૦ પવિત્રાઈ, પરહેજગારી, સ્વચ્છતા; રાસ્તી. Subs. Purity, piety, cleanliness; righteousness.

અશોઈ, અશોઈએ, અશોએશ, ashôî, ashôîê, ashôêsh. See ashôî.

અ-દાનેશ, a-dânêsh. ના૦ બેવકુફાઈ, નાદાની, અજ્ઞાનપણું. Subs. Foolishness, childishness, ignorance. Comp. Per. بي دانش

અયાન્બશ્ને, ayânbashnê. વિ૦ ઉડનારૂં, પર—પીછાંવાળું. Adj. Flying, furnished with feathers.

અ-શોએશ્ન, a-shôêshna. ના૦ નહીં ધોવું. Subs. Not washing.

અ-શનેશ્ને, અ-શોએશ્ને, અ-શુદશ્ને, a-shanêshnê, a-shôêshnê, a-shudashnê. વિ૦ ભુખ વગરનું, ધરાયલું, તૃપ્તિવાળું. Adj. Having no hunger, satisfied, satiated.

અ-શોએશ્ને, a-shôêshnê. See a-shôêshna.

અશોઈ-તર, ashôî-tar. વિ૦ વધારે પવિત્ર—સાફ—સ્વચ્છ, વધારે રાસ્ત. Adj. More pure—pious, more cleanly, more righteous.

અ-શોસર, a-shôsar. વિ૦ મની—ધાત વગરનું. Adj. Having no *semen virile*. Comp. Av. ; (in Vend. Farg. 3, paras. 19 and 20).

આશોબ, âshôb. ના૦ રંજ, સખ્તી, મેહેનત, ગભરાટ. Subs. Pains, hardship, trouble, confusion.

અશોગની, ashôganî. ના૦ અશો માણસને મારવું. Subs. Striking a pious—righteous man. Comp. Av.

અ-શોઈન, અ-દારીન, a-shôín, a-dârîn. વિ૦ ખરાબ કાંજીનું—લાહીનું, ચીકટ મટોડીનું નહીં, ખરાબ શીશાનું. Adj. Made of bad paste—starch; not made of tough clay; made of bad lead.

આશોબગાર, âshôbgâr. વિ૦ કંટાલા ભરેલું, સખ્તી—રંજ ભરેલું. Adj. Tedious, full of hardship—pains.

આશોબકારતર, આશોબ-કારતર, âshôbkârtar, âshôb-kartar. વિ૦ વધારે ચુગલીખોર; વધારે બદગોઈ કરનાર. More slandering—backbiting.

અશ્નીઝે, ashnízê. ક્રિ૦ અ૦ ઘુટણ સુધી. Adv. Up to the knees.

અશ્વેદ, અશુજદ, ashvêd, ashujad. ક્રિ૦ ખરાબ કરે; ચુંટે, વીણે. V. May do harm—evil; to pick up, to cull.

અ-શોએદ, a-shôêd. ક્રિ૦ નહીં ધોય. V. May not wash. Comp. Per. نشوید

અશોવેદ, ashôvêd. વિ૦ ખરાબ, બુરૂં, માઠું. Adj. Bad, evil, wrong.

અયાવેદ, ayâvêd. ક્રિ૦ પામે, હાંસેલ કરે; નફો થાએ. V. May get—acquire; may profit. Comp. Per. یابد

અ-દાન, a-dân. See a-dânâk.

એશુન, êshun. ક્રિ૦ અ૦ એ રવેશે—પ્રમાણે—રીતે. Adv. In this way—manner, thus.

આદખ, âdakh. વિ૦ સારૂં, નેક, ઉમદા, બુલંદ. Adj. Good, virtuous, honest; noble, exalted. Per. ادخ

આબાન, âbân. See âbân.

દો-ઝનુ, dô-zhânu. ના૦ બંધે ઘુટણ. Subs. Both the knees.

હશ્નુ, hashnu. ના૦ ઘુટણ. Subs. The knee.

હાવન, hâvan. ના૦ હાવનીમ. 'હાવન'નો બીગડેલો આકાર. Subs. *Hâvanîm;* a corrupt form of hâvan.

અશોવાન, ashôvân. ના૦ અશો—પવિત્ર લોકો;

ગુજરેલાંઓ. Subs. Pure—righteous persons; the deceased.

અશ્નવાકી, અશનાકી, ashnavâkî, ashanâkî. વિ૰ સાંભલવાને લાયક; ઓલખાણવાલું. Adj. Fit for hearing; acquainted, known.

અશ્વન્દ, ashvand. ના૰ એક પેહેલવાનનું નામ છે. Subs. Name of a hero.

ખશ્નુદ, khashnud. વિ૰ ખુશહાલ, રાજી. Adj. Pleased, satisfied, content. Per. خوشنود

અશન્વી, ashanví. ક્રિ૰ તું સાંભલે; તું સાંભલ. V. Thou mayest hear; hear (thou).

અશોની, ashôní. ના૰ ખુબી, દાનાઈ, પરહેજગારી. Subs. Excellence, wisdom, piety, purity.

આશન્વશ્ન, ashanvashna. ના૰ સાંભલવું. Subs. Hearing.

અ-શાનવશ્ને, a-shanvashnê. ના૰ નહીં સાંભલવું—કાન ધરવો, ધ્યાન નહીં આપવું; સાંભલવું. Subs. Not hearing, not lending an ear, not paying attention to; hearing.

ખશ્નુદી, khashnudî. ના૰ ખુશાલી, રાજીપણું. Subs. Delight, satisfaction. Per. خوشنودي

ખંશ્નુદી, khashnudî. See khashnudî.

અશ્નવેદ, આશ્નવેદ, આશ્નુયેદ, ashnavêd, âshnavêd, âshnuyêd. ક્રિ૰ સાંભલે. V. May hear.

અશોન્જેદ, હેંચેદ, ashôjêd, hênchêd. ક્રિ૰ છાંટયું, સીંચ્યું, ઝલકયું. V. Sprinkled, watered; glittered. Av.

અ-શનુદ, a-shanud. ક્રિ૦ નહીં બીહે—ધાસ્તી ખાએ. V. May not fear—dread.

ખશનુદ, khashnud. કૃ૦ વિ૦ ખુશી—રાજી થયલું. Partic. adj. Pleased, satisfied. Av. Per. خوشنود

ખશ્નુદી, khashnudî. See khashnudî.

અશ્નુદે, ashnudê. ના૦ સાંભલવાની ઈંદ્રી; કાન. Subs. The organ of hearing; an ear.

અશ્નુદન, આશ્નુદન, આશ્રુદન, ashnudan, âshnudan, âshrudan. ક્રિ૦ સાંભલવું, કાન રાખવા—ધરવા. V. To hear, to lend an ear. Av. Rt. = Sans. Rt. श्रु = Per. شنودن

અશ્નુવંદ, ashnuvand. ક્રિ૦ તેઓ સાંભલે—ધ્યાન આપે. V. They may hear—lend an ear.

આશ્નું-પંદ, âshnu-pand. ક્રિ૦ આજ્ઞા૦ તું શિખામણ સાંભલ. V. Heed advice or counsel.

આશોફ્ત, âshôft. A. V. ક્રિ૦ મોહીત પડયું, આશક થઈ પડયું; ગુસ્સે થયું, ચીરડાયું. V. Became enamoured—captivated; became angry, was provoked. Comp. Per. آشفت

ખશ્નુમન, khashnuman. ના૦ ખશનુમન; ખુશનુદી. Subs. *Khashnuman;* satisfaction. Comp. Av.

અગને, અશોગ, aganê, ashôg. ના૦ ભુખ; ખાવાની રૂચી. Subs. Hunger; a craving of food by the stomach.

અગહને, agahanê. વિ૦ ઘટનારૂં, ઘટાડનારૂં. ના૦

રાહજન. Adj. Decreasing, making less. Subs. A highwayman.

અશ્ને, અશ્નેહ, ashnê, ashnêh. ના૦ એક જાતના ઘાસનું નામ છે કે જેને હીંદુસ્થાનીમાં "જહેલીરે" કહેછે. Subs. Name of a grass, called in Hindustâni *Jahalîrê*.

અશો, ashô. વિ૦ અશો, પવિત્ર, દીનદાર. Adj. Pious, pure, righteous, religious. Comp. Pehl.

અશોગાન, ashôgân. See ashôvân.

અશોગાન, ashôgân. See ashôgân.

અશો-દાદ, ashô-dâd. See ashô-dâd.

અશોએ, ashôê. See અશોએ, ashô-ê.

અશો-ગન, ashô-gan. ના૦ અશોને મારનાર. Subs. One who strikes—kills a pious—righteous man.

અશો-ગની, ashô-ganî. ના૦ અશો—રાસ્ત માણસને મારવાનું કામ. Subs. Act of striking—killing a pious—righteous man. Av.

અશોવાન, ashôvân. See ashôvân.

અશો-ગની, ashô-ganî. ના૦ અશો માણસને મારી નાખવાને—મારવાને માટે ઠેરવેલી શિક્ષા. Subs. The punishment reserved for killing a pious—righteous man.

અગાને-ઝીવશ્નાન, agânê-zîvashnân. ના૦ રાહજન; બુરી રીતે જીંદગી ગુજારનારા પુરૂષો. Subs. Highwaymen; those who pass their lives depravedly—viciously.

[illegible] અશો-ઝુશ્ત, ashô-zusht. ના૦ એક પક્ષિનું નામ છે. Subs. Name of a bird. Comp. Av. [illegible] Pehl. [illegible]

[illegible] અશોઘન, ashô-ghan. See [illegible] ashô-gan.

[illegible] અશોઘની, ashô-ghanî. See [illegible] ashô-ganî.

[illegible] અશોજા, ashôjâ. વિ૦ પવિત્ર—અશો પેદા થયલો; તંદરોસ્ત. Adj. Born pure; healthy.

[illegible] અશોજાએ, ashôjâê. વિ૦ ઘણું વધારે. Adj. Considerable, much.

[illegible] અશોજાઈ, ashôjâî. ક્રિ૦ છોડીદે. V. Leave off.

[illegible] અશોજાશ, હે-ચાશ, હે-ચાઈ. ashôjâsh, hênchâsh, hênchâî. ક્રિ૦ ધોયે, ખેંચે, છોડે, મસલે, ફેરવે. V. May wash—pull; may rub—knead, may turn—move round.

[illegible] હેંચાઈદન, hênchâîdan. ક્રિ૦ ભીંજવવું, ભીનું કરવું, ધોવું, સીપવું; ખેંચવું, છોડવું, મસલવું; સીચવું. V. To wet, to moisten, to wash, to water; to pull, to draw, to leave off, to rub; to pile, to arrange. Av. Rt. [illegible] = Sans. Rt. सिच.

[illegible] અશોજાક, ashôjâk. વિ૦ પવિત્ર પેદા થએલો. Adj. Born pure. Comp. Pehl. [illegible]; corrupt form of [illegible]

[illegible] આહ-જાકે, âhanjâkê. ના૦ બાહેર કાઢનાર, ખેંચનાર. Subs. One who draws—pulls out.

અશોજે, ashôjê. ભૂ૦ કૃ૦ કાહાડેલું, ખેંચેલું. Past partic. Drawn—pulled out.

અશોજશન, ashôjashna. ના૦ ખેંચાણ, તાંણ, ખેંચવાનું કામ. Subs. Importunity; the state of being stretched; scarcity.

હેન્જશ્ની, hênjashnî. ના૦ ખેંચવું, તાણવું. Subs. Pulling forcibly, drawing.

અશોજશ્ને, ashôjashnê. ના૦ ઉપર ખેંચવું. Subs. Pulling up.

આહન્જશ્ને, âhanjashnê. See hênjashnê.

અશોજેશ, ashôjêsh. ના૦ છાંટવું. Subs. Sprinkling.

અશોજીનદ, ashôjinad. ક્રિ૦ તે ખેંચે—તાણે, પાણી છાંટે, પાણીનો છંટકાવ કરે. V. He may pull—draw; he may sprinkle water.

અશોજેદ, ashôjêd. ક્રિ૦ જારી કરે, શરૂ કરે; છાંટે. V. May set on foot, may begin; may sprinkle.

હેન્ચેદ, hênchêd. ક્રિ૦ નહવાડે, ધોએ, બરસનુમ આપે—દીએ. V. Have ablution administered; may wash; have *Barashnûm* given.

અશોજીદન, આહેન્ચીદન, ashôjîdan, âhênchîdan. See hênchâîdan.

અશોજીનદ, ashôjînad. See ashôjînad.

અશોજે, ashôjê. See ashôjâk or ashôjê.

આહ-ઞ્જીએ, âhanjîê. કૃ૦ ખેંચેલું, બાહેર કાહદેલું. Past partic. Pulled, dragged out.

આહ-ઞ્જીએ, âhanjîê. See âhanjîê.

અશોજ઼શ, ashôzâsh. See ashôjâsh.

અશોજ઼ેશ્ત, ashôzêsht. નામ૦ ઘુવડ, એક પક્ષીનું નામ છે. Subs. An owl; name of a bird. Comp. Pehl.

અશોજ઼ેદ, ashôzêd. See ashôzêsht.

અશોઝ઼ીદાર, ashôzîdâr. ના૦ આતશ રોશન નહીં રાખનાર. Subs. One who does not keep the sacred fire burning.

અશો-જ઼ુશ્તાદ, ashô-zushtâd. ના૦ અશોઈનો દોસ્ત, રાસ્તી ચાહનાર—પસંદ કરનાર; એક પક્ષીનું નામ છે. Subs. A friend to purity; a lover of truth—justice; name of a bird (of the good creation). Comp. Av.

અશો-તુમ, ashô-tum. વિ૦ ઘણોજ—અતીશય પવિત્ર. Adj. Most pious—righteous, purest. Comp. Av.

દો-શોદે, dô-shôde. ના૦ બે ભાગ. Two parts.

આશુપ, âshup. ના૦ દુ:ખ, ઈજા, આજાબ. Subs. Affliction, pain; trouble, torment.

આશોફ, âshôf. ના૦ બલવો, ફીતનો, ફેસાદ, ટંટો, ગભ-

રાટ, ગડબડાટ; તોફાન; આફત; ઠગારો; નહાસી જનાર. Subs. Riot, sedition, commotion, quarrel, confusion, disorder; storm; misfortune; an impostor; a fugitive. Per. آشوب

[illegible] અશ્નવેદ, ashnavêd. ક્રિ० સાંભલે છે, કાન ધરે છે. V. Hears, lends an ear (pres.).

[illegible] આશોફેદ, âshôfêd. ક્રિ० ગભરાએ, બેચેન થાએ; મોહીત પડે. V. May be confused, may become restless—enamoured.

[illegible] આશોફીદન, ashôfidan. ક્રિ० ગભરાઈ જવું; બેચેન થવું; મૂરખ થવું; મોહીત પડવું. V. To be confused—distracted; to be uneasy; to be foolish; to be enamoured. Comp. Per. آشفتن

[illegible] આશોફ્ત, âshôft. વિ० ખરાબ, બુરૂં, માઠું, બદ. Adj. Bad, evil, ill, wrong, improper.

[illegible] આશોફ્ત, âshôft. વિ० ગરમ, હુંનું. Adj. Warm, hot.

[illegible] આશોફ્તાર, âshôftâr. ના० ખરાબ કરનાર. Subs. An evil-doer.

[illegible] આશોફ્તેદ, âshôftêd. ક્રિ० ખરાબ કરે. V. May cause evil, may do harm.

[illegible] આશોફ્તે, âshôftê. વિ० દેવાનું થયલું, ઘેલું, ગભરાએલું. Adj. Distracted, mad, confounded. Per. آشفته

[illegible] આશુફ્તન, આશોફ્તન, âshuftan, âshôftan. ક્રિ० રંજીદા થવું—કરવું, પરાગંદે કરવું; ગુસ્સે કરવું, છેડવું; હીલાવવું; હરકત કરવી; બદલવું, ફેરફાર કરવું; ફરક પડવો; વટાવવું, ખુરદો કરવો. V. To be annoyed—vexed; to